ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ՈՒՐԲԱԹ 1 ՅՈՒԼԻՍ
VENDREDI 1 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7713 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3124

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՇՏՈՒՄ

●

Նորէն սառ ու պաղ հովեր կը փչեն Անգարայի եւ Ուաշինկթընի միջեւ, տնտեսական կէտի վրայ ։

Քանի կ'անցնի ամերիկեան օժանդակութիւնը, այնքան պահանջկոտ կը դառնայ շփացած Թուրքիան։ Եւ, ոչ միայն ամբոխավար մամուլը, այլ եւ պատասխանատու անձեր դժգոհութիւն կը յայտնեն բացէ ի բաց ։

Վերջերս նորէն այդ — լեղի խօսքեր փոխանակուեցան, երբ Մ. Նահանգները դժկամակութիւն կը յայտնէին, 300 միլիոն տոլարի վարկ մը բանալու համար ։

Ամերիկացիները բաւական կը սեպէին 30 միլիոնը, իրենց յատուկ հաշիւներով ։

Անգարա բողոքեց, դիտել տալով թէ ուրիշ երկիրներ շատ աւելին կը ստանան, առանց նոյն ծառայութիւնը մատուցանելու հասարակաց դատին ։

Մինչ պաշտօնական շրջանակները խոհեմ լռութիւն կը պահեն, ամերիկեան կարեւոր թերթեր ալ մինչ բախիլ մը կը դնեն, Թրքական յաւակնութեանց դէմ ։

Միամտութիւն պիտի ըլլար կարծել թէ այս պարբերական բանավէճը կ'ազդէ երկու երկիրներուն յարաբերութեանց վրայ։

Ընդհակառակն։ Երկուքին համար ալ հիմնական եւ տեւական արժէք ունի 1947 Մարտ 12էն ի վեր հաստատուած գործակցութիւնը, որ բուն բառով զինակցութիւն մըն է, առանց պաշտօնական դաշնագրի։

Նոյնքան եւ թերեւս շատ աւելի ամուր են Թուրքիոյ կապերը՝ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ, որոնք զինակցութեան դաշինք մըն ալ ստորագրեցին 1939ին, Ալեքսանդրէթի Սանճաքն ալ զոհելով ։

Անհրաժեշտ է միշտ աչքի առջեւ ունենալ այս անողոք իրողութիւնը, արեւելեան հարցը քննած ատեն ։

Թուրքերը վարպետօրէն կը շահագործեն այս պարագան, նոր շնորհներ ստանալու համար ։

Երբեմն երկդիմի խաղեր ալ կը փորձեն, յիշելով 25ամեայ սիրալիր գործակցութիւնը բոլշեւիկեան Ռուսաստանի հետ, որ ջուրին երեսը հանեց զիրենք եւ որ միշտ պատրաստ է ընդ առաջ երթալու իրենց պահանջներուն ։

Այն օրէն ի վեր որ Մոսկուան յայտարարեց թէ հողային պահանջներ չունի Թուրքիայէն — 1953 Մայիս 30 — Խ. Միութեան պաշտօնական ներկայացուցիչները չարունակ առիթներ կը ստեղծեն, Թուրքիան սիրաշահելու համար ։

Քանիցս հրապարակաւ ալ առաջարկեցին վերահաստատել նախկին գործակցութիւնը, յիշեցնելով իրենց թանկագին ծառայութիւնները՝ Թուրքիոյ անկախութեան եւ ամբողջութեան վերահաստատման համար ։

Այսպէս, փայփայանք եւ ամէն տեսակ օգնութիւն վայելելով երկու ափերէն ալ, երբեմնի «Հիւանդ Մարդը» դարձած է Արեւելքի շփացած տղան, եւ միշտ կը տրտնջայ ։

Այս առանձնաշնորհեալ դիրքին շնորհիւ է որ կը փորձէ, նաեւ, ղեկավար դեր մը կատարել Միջին Արեւելքի մէջ, իբրեւ առաջնորդ կամ հովանաւոր ։

Ցարդ յաջողեցաւ իրեն կապել միայն Իրաքը։ Միւս արաբական երկիրները միշտ կը մնան վերապահ, ոմանք ալ յայտնապէս ընդդիմադիր ։

Այս ճամբուն վրայ եւս, Արեւմուտքի հովանին է որ ուժ կու տայ իրեն ։

Բոլոր փաստերը կ'ապացուցանեն թէ Արեւմուտքի երեք ջոջերը, Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգները, գործօն դեր մը վերապահած են Թուրքիոյ, Միջին Արեւելքի մէջ։ Անշուշտ իրենց իսկ շահերուն համար, որոնք իրարու կ'ընդհարին պարբերաբար ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻՆ ԱՌԱՋՔԸ ԱՌՆՈՒԱԾ

*

ԿԱՐԵԼԻ ԵՂԱՒ ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ՄԸ ԳՏՆԵԼ

Նախարարական խորհուրդին որոշումներէն ետք, վարչապետը եւ իր գործակիցները առջի օր երկարօրէն լսեցին պետական պաշտօնեաներու Արհեստակցական Միութեանց ներկայացուցիչները ։ Կէս օրէն ետք Բանուորական Ուժը կը յայտարարէր թէ համաձայն է կառավարութեան ծրագրին գործադրութեան եղանակներուն, հետեւաբար ան կ'անէ Յուլիս մէկի ընդհ. գործադուլի հրամանը։ Միեւնոյն ատեն դիտել կու տար թէ պարզապէս թերհաշիւ մը կը նկատէ առաջարկուած միջոցները, սպասելով նոր առնորինութեանց։ Միւս երկու գլխաւոր սենտիքաներէն Քրիստոնեայ աշխատաւորներու Միութիւնը եւ Աշխատ. Դաշնակցութիւնը վերապահեցին իրենց վերջնական պատասխանը, որ պիտի տրուէր երէկ։ Առաջինը անհրաժեշտ կը գտնէր ժողովի հրաւիրել իր վարիչ մարմինը եւ խորհրդակցիլ Աշխատանքի Դաշնակցութեան հետ։ Միութիւնը մասնաւորապէս կը պահանջէ փոքր պաշտօնեաներու համար նախատեսուած յաւելումները կատարել Յուլիս մէկէն սկսեալ, եւ ոչ թէ Հոկտեմբեր մէկէն։ Եթէ այս պայմանը ընդունուի, այն ատեն 5.5 միլիառ Ֆրանքի ծախք մը պիտի պատճառէ այս տարուան համար, փոխանակ երեք միլիառի ։ Միւս կողմէ, քրիստոնեայ սենտիքան կ'առաջարկէ յաւելումները կատարել 1956 Յուլիս մէկէն 1957 Յուլիս մէկ։ Բայց եւ այնպէս, կարեւոր կը նկատէ ցարդ ձեռք բերուած արդիւնքը։ Ուրիշներ ալ կը խոստովանին թէ երկար ատենէ ի վեր կառավարութիւնը այսքան բարեացակամ կարգադրութիւններ չէ ըրած պետական պաշտօնեաներուն համար, հետեւաբար կը յուսացուի թէ բոլորն ալ ետ պիտի առնեն Յուլիս մէկի ընդհ. գործադուլի հրամանը ։

Կառավարութեան տուած որոշումներուն համաձայն, 1957 Յուլիս մէկին ռոճիկներու եւ հանգստեան թոշակներու ընդհ. գումարը պիտի բարձրանայ 1080 միլիառ Ֆրանքի, փոխան 900 միլիառի, ուրեմն համագումար քսան առ հարիւր յաւելում։ Բարեփոխումները վերջացած պիտի ըլլան 1957 Յուլիս մէկին։ Ծրագիրը գործադրելի է յառաջիկայ յունուար մէկէն, հետեւաբար պիտի վերջանայ մէկուկէս տարիէն, մինչ կառավարութիւնը կ'առաջարկէր 3 – 4 տարի ։ Հիմնական տարեթոշակը 1956 Յունուար մէկէն սկսեալ 150.000էն պիտի բարձրանայ 160 հազար Ֆրանքի։ 1956 Յուլիս մէկին կամ Հոկտեմբեր մէկին միօրինակ յաւելում մըն եւս պիտի կատարուի, հիմնական թոշակը բարձրացնելով 170.000 Ֆրանքի, իսկ 1957 Յուլիս մէկին 180.000ի։ Ծրագիրը ուրիշ բարեփոխումներ ալ կը նախատեսէ, բնակութեան եւ ուրիշ ծախքերու համար ։

Թոշակներու յաւելման հրամանագիրը պիտի հրատարակուի Յուլիս 1ին (այսօր)։

~~~~~~

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ պաշարման վիճակը ջնջուած է ամբողջ երկրին մէջ, բայց կը մնայ «ներքին պատերազմի կարգուսարքին տակ» որ հաստատուեցաւ 1951ին։ Առջի օր ձերբակալուեցաւ համայնավար գործակալ մը, երբ թռուցիկներ կը բաժնէր զօրանոցի մը առջեւ ։

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր դահլիճը չէ կազմուած տակաւին։ Նշանակուած վարչապետը, Սայնի, կարելին կը փորձէ, առանց մեծ յոյսեր ունենալու ։

ОРԸ ՕՐԻՆ

*

ԱՅՍՏՂ ԱԼ ...

Երեւանի «Գրական Թերթ»ը ուրիշ բացառական երեւոյթ մը եւս կը մատնանշէ, երիտասարդ գրողներու համագումարին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 26 – 28ին ։

— « Համագումարը դատապարտեց նաեւ այնպիսի երիտասարդ գրողներին, որոնք պատշաճ յարգանք չեն ցուցաբերում աւագ գրողների նկատմամբ եւ հասարակական (հանրային) վայրերում իրենց պահում են երիտասարդին անվայել վարքով ։

« Այդպիսի վարք ցուցաբերեց Ա. Քոչարեանը իր ելոյթում՝ անտեղի վիրաւորելով բանաստեղծ Վ. Ալազանին ։ Նման անխոհեմ վարքի արդիւնք էր նաեւ Ս. Ծիրանի ելոյթը, որը թէեւ սովորում է պետական համալսարանում, իրեն բանաստեղծ է անուանում, բայց համագումարում հանդէս եկաւ վայրիվերոյ արտայայտութիւններով, ուսանողին ու երիտասարդին անվայել ժարգոնով» ։

Այս առթիւ խօսք առնելով, ժողովականները դիտել տուեր են թէ Գրողներու Միութիւնը «դեռ եւս շատ մեծ անելիքներ ունի, երիտասարդ գրողների դաստիարակութեան գործում » ։

Ուրիշ թերութիւն մը եւս, — կարգ մը երիտասարդ գրողներ «ձգտում են ամսապայման տպագրուած տեսնել իրենց դեռ եւս խակ ու թոյլ բոլոր ստեղծագործութիւնները » ։

Չեմ գիտեր թէ արտասահմանի եւ մասնաւորապէս Ֆրանսայի «յառաջդիմական» երիտասարդները «Սովետական Հայաստան», «Գրական Թերթ» եւ ուրիշ հրատարակութիւններ կը կարդա՞ն ։

Չեմ գիտեր, նաեւ, թէ իրենց վարիչները պարտք սեպա՞ծ են քիչ մը հայերէն սորվեցնել, որպէս զի կարդան։

Ամէն պարագայի մէջ, իրենց համար ալ ուսանելի դասեր կը պարունակէ Երեւանի երիտասարդ գրողներու համագումարը ։

Արդարեւ, մեր շուրջը, մեր ճամբուն վրայ կը տեսնենք «պրոգրեսիւ» երիտասարդներ, որոնք իրենց տարեկիցներուն անգամ ծուռ կը նային ։

Դեռ չեմ խօսիր այն «ժարգոն»ի մասին զոր կը գործածեն իրենց ֆրանսերէն խօսակցութեանց եւ հրատարակութեանց մէջ, անուանարկելու համար ծանօթ ու անծանօթ ։

Ո՞վ է պատասխանատուն, երբ «ի տղայ տիոց» ոխ կը կապեն եւ թոյն կը ցանեն աջ ու ձախ, իրենց կիսկատար գիտելիքներով ։

ՎԱՀԷ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

(Կիրակի օրուան ընտրութեանց առթիւ)

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան Ներկայացուցչական Ժողովի ընտրութեան առթիւ, առաջին օրէն իսկ մեր գլխաւոր մտահոգութիւնն եղաւ գործի գլուխ բերել բոլորովին անկախ եւ ողջամիտ հայրենակիցներ, յանուն գաղութին բարօրութեան ։

Այս մտահոգութեամբ, սիրով ընդառաջ գացինք այն բոլոր ձեռնարկներուն որ կրնային ապահովել ներդաշնակ եւ արդիւնաւոր գործակցութիւն մը ։

Դժբախտաբար վերջին պահուն նոր ճեղքեր բացուեցան, տեղի տալով զանազան թիւրիմացութեանց եւ հարկ եղաւ յետաձգել ընտրութիւնները ։

Նկատելով որ ընտրական յանձնախումբը անկարելի կը գտնէ նոր յետաձգում մը, եւ խուսափելու համար կարգ մը անպատեհութիւններէ, ընտրողներուն կը մնայ իրենց քուէները կեդրոնացնել այն թեկնածուներուն վրայ, որոնք ամէն վստահութիւն կը ներշնչեն մեր ժողովուրդին եւ իշխանութեան, հաւատարմօրէն ծառայելու համար գաղութին շահերուն, իրենց ողջմտութեամբ, անշահախնդրութեամբ եւ իրական արժանիքներով ։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՐՒՈՔԱԾ

●

«Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՁԳՏԻՆ, ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐՈՒ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ »

Նախագահ Այզընհաուըր Յունիս 29ի լրագրական ասուլիսին մէջ յայտարարեց թէ Ազգաժողովի տասնամեակին առթիւ գումարուած բացառիկ ժողովէն ետք, միջազգային յարաբերութեանց ձգտումը թեթեւցած է, բաղդատելով երկու ամիս առաջուան վիճակին հետ։ Ի պատասխան զանազան հարցումներու, նախագահը բացատրեց թէ ծայրայեղ յոյսեր չի սնուցաներ, ժընեւի խորհրդաժողովին գումարման առթիւ, սակայն բացայայտ է որ կարգ մը փոփոխութիւններ յառաջ եկած են Խ. Միութեան մէջ։ Կը մնայ գիտնալ թէ այդ փոփոխութիւնները պիտի դիւրացնե՞ն բանակցութիւնները, լուծելու համար միջազգային խնդիրներ։ « Անշուշտ ոչ ոք մէկ վայրկեան կրնայ հաւատալ թէ մէկդի դրուած է մարքսեան վարդապետութիւնը, բայց եւ այնպէս պէտք է խոհեմութեամբ նախատեսել խորհրդային վարիչներուն դիտումները։ Այդ կերպով կարելի է նոր ճամբաներ գտնել համաշխարհային մեծ խնդիրներու լուծման համար»։

Նախագահը չափաւորութեամբ արտայայտուեցաւ Ալասքայի միջազգային ջուրերուն մէջ կատարուած օդանաւային յարձակման մասին, դիտել տալով թէ ամպոտ օդը կրնայ տեղի տուած ըլլալ վրիպումներու։ Իր կարծիքով այս միջադէպը տեղական հանգամանք ունի եւ չի կրնար կանխորոշ քաղաքականութեան մը հետեւանքը ըլլալ ։

Նախագահը, որ ժընեւ պիտի մեկնի Յուլիս 16ին կամ 17ին, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Մ. Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան մասին.

— «Երկար եւ փշոտ է զինաթափութեան ճամբան։ Մ. Նահանգներուն կառավարութիւնը այժմ կը ջանայ մշակել զինաթափութեան հիմնական սկզբունքները ։ Այս աշխատանքը չէ վերջացած տակաւին։ Ահա թէ ինչո՛ւ Մ. Նահանգները զինաթափութեան վերջնական եւ ճշգրիտ ծրագիր մը պիտի չներկայացնեն Չորս Մեծերու խորհրդաժողովին։ Ծրագիրը պիտի հրատարակուի երբ վերջնապէս խմբագրուի ։

« Հարկ է խոհեմութեամբ եւ միայն խաղաղ միջոցներով հետապնդել արբանեակ ազգերու ազատագրութեան խնդիրը։ Անշուշտ տեւական խաղաղութիւն չի կրնար ըլլալ աշխարհի մէջ, ցորչափ արբանեակ երկիրներու ժողովուրդները հնարաւորութիւն չունին ազատօրէն ընտրելու իրենց վարչաձեւը եւ ճակատագիրը։ Բայց եւ այնպէս, բացորոշ է որ Մ. Նահանգները պիտի չպատերազմին, այդ արբանեակները ազատելու համար։ Մեր կառավարութեան հետեւելիք ուղեգիծն է բարոյական աջակցութիւն ։ Մ. Նահանգները պիտի մերժեն խրել որեւէ արարքի մէջ որ կրնայ երեւութական հաւանութիւն նշանակել ներկայ գոյավիճակին» ։

Բանգէտներ այս յայտարարութենէն կը հետեւցնեն թէ Մ. Նահանգները համաձայն չեն գործակցութիւն մը հաստատե –

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՍՈՂՈՄՈՆ ԹԷՀԼԻՐԵԱՆ ՄԵՐ ՄԷՋ

Երէկ մեր խմբագրատան մէջ կարօտով ողջունեցինք քաջ հայրենասէրը, Սողոմոն Թեհլիրեան, որ քանի մը օրէն Վիշի պիտի երթայ, դարմանուելու համար ։
~~~~~~

16...
Հ. Յ. Դ.
ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐԸ
(ԱՄՓՈՓՈՒԱԾ)

*

...ւկէ 65 տարիներ առաջ, 1890ին, Հայ Յեղափոխականները քով քովի եկան եւ Թիֆլիսի մէջ հիմնադրեցին Հայ Յեղափոխականներու Դաշնակցութիւնը (Ֆետերասիոն) հետապնդելու Թրքահայ ժողովուրդի եւ Թրքապատկան Հայաստանի ազատագրութեան Դատին ծառայելու համար։

Այս ինքնատիպ Ֆեդերասիոնի առաջին Համագումարը տեղի ունեցաւ նոյն Թիֆլիսի մէջ, 1892ին։

Այդ թուականէն սկսած, 63 տարիներու ընթացքին, Դաշնակցութիւնը 16 ընդհանուր ժողովներ գումարած է, միջին հաշուով չորս տարին անգամ մը։

Յիշողութիւնները թարմացնելու համար, ստորեւ ցանկը Դաշնակցութեան այդ 16 ընդհանուր ժողովներու ·

1. Առաջին ընդհ. ժողով, 1842ի ամրան, Թիֆլիս։
2. Երկրորդ ընդհ. ժողով, 1898ի Մարտ Մայիսին, Թիֆլիս։
3. Երրորդ ընդհ. ժողով, 1904ի Յունուար – 1905ի Մարտին, Սոֆիա։
4. Չորրորդ ընդհ. ժողով 1907ի Փետր. Ապրիլին, Վիէննա։
5. Հինգերորդ ընդհ. ժողով, 1909ի Սեպտեմբերին, Վառնա։
6. Վեցերորդ ընդհ. ժողով, 1911ի Օգոստոս – Սեպտեմբերին, Պոլիս։
7. Եօթներորդ ընդհ. ժողով, 1913ի Օգոստոսին, Կարին։
8. Ութերորդ ընդհ. ժողով, 1914ի Յուլիս – Օգոստոսին, Կարին։
9. Իններորդ ընդհ. ժողով, 1919ի Սեպտեմբերին, Երեւան։
10. Տասներորդ ընդհ. ժողով, 1924ի Նոյեմբեր, 1925ի Յունուարին, Փարիզ։
11. Տասնըմէկերորդ ընդհ. ժողով, 1929ի Մարտ – Մայիսին, Փարիզ։
12. Տասնըերկրորդ ընդհ. ժողով, 1933ի Փետր. – Մարտին, Փարիզ։
13. Տասնըերրորդ ընդհ. ժողով, 1938ի Յուլիս – Սեպտեմբերին, Գահիրէ։
14. Տասնըչորրորդ ընդհ. ժողով, 1947ի Սեպտ.–Հոկտեմբերին, Գահիրէ։
15. Տասնըհինգերորդ ընդհ. ժողով, 1951ի Հոկտ. – Նոյ.ին, Գահիրէ։
16. Տասնըվեցերորդ ընդհ. ժողով, 1955ին։

Այս 16 ընդհ. ժողովներէն 13ը գումարուած են դուրսը՝ հայրենի հողերէն հեռու (Թիֆլիս, Սոֆիա, Վիէննա, Վառնա, Պոլիս եւ Գահիրէ) եւ միայն երեքը՝ հայրենի աշխարհին մէջ (այս երեքէն երկուքը՝ անազատ Հայաստանի Կարին քաղաքին մէջ, իսկ 3րդը՝ անկախ եւ ազատ Հայաստանի մայրաքաղաքին՝ Երեւանի մէջ)։

Այս վերջին՝ 9րդ ընդհ. ժողովին աշխարհացրիւ հայութիւնը կը մասնակցէր 80 պատգամաւորներով, որոնցմէ 61ը վճռական ձայն ունէին, իսկ 19՝ խորհրդակցական։

61 իրաւասու ձայներէն 18ը (30 առ հարիւր) կը պատկանէին իրացած Հայաստանին, 14ը (23 առ հարիւր)՝ վիճելի եւ կամ Հայաստանէն բաժան շրջաններուն, իսկ մնացեալ 29 ձայները (47 առ հարիւր)՝ «Միացեալ»ի սահմաններէն դուրս գտնուած վայրերուն։

Այլ խօսքով՝ ժողովը կը ներկայացնէր հայ ժողովուրդը իր բոլոր հատուածներով եւ բնակավայրերով։

Պատմական այս ժողովն է ահա, գումարուած ազատագրուած եւ անկախ Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ, որ միաձայն Հայաստանի ժողովրդավար հանրապետութիւնը հռչակեց Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ։

... Դաշնակցութեան 16 ընդհանուր ժողովները գրեթէ ամբողջութեամբ կ'ընդգրկեն բովանդակ հայ կեանքը 1890էն այս կողմ։

Բառ չէ ինչ որ կ'ըսենք, այլ մերկ իրողութիւն։

Գիտական հիմունքով եւ հարիւր հազարաւոր վաւերաթուղթերու լոյսին տակ, որոնք զետեղուած կը մնան Դաշնակցութեան դիւանին մէջ, տակաւին գրուած չէ Դաշնակցութեան պատմութիւնը եւ դեռ պիտի չգրուի երկար ժամանակ։

Սակայն այդ պատմութիւնը, քանի կայ ու կ'ապրի հայ ժողովուրդը, օր մը պիտի գրուի անշուշտ։

Եւ միայն այդ օրը անառարկելի պիտի դառնայ գալիք սերունդներուն՝ Դաշնակցութեան հսկայական թէ բարեկամ, թէ որքան մեծ, որքան համապարփակ ու վճռական եղած է այն դերը, որ Դաշնակցութեան ընդհ. ժողովները կատարած են հայ ժողովուրդի ու Հայաստանի կեանքին մէջ։

Սակայն պարագայ մը այսօր իսկ անվարան կարելի է մատնանշել։

Դաշնակցութեան 16 ընդհ. ժողովները անվիճելի, մեծ ու պատմական յաղթանակներ են ինքնին, որ տարած է ազատատենչ Հայութիւնը 1892էն այս կողմ։

Տարած է ինքը հայութիւնը՝ իբրեւ նպատակագիտակից ազգ՝ առաջնորդութեամբը Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Եթէ հայութիւնը զօրավիգ եղած չըլլար Դաշնակցութեան, չգուրգուրար անոր վրայ, անոր չբերէր — 65 տարիներ անընդհատ — իր բազմարժէք աջակցութիւնը՝ նիւթական եւ բարոյական, սատուածներն իսկ անկարող պիտի ըլլային կանգուն պահել Դաշնակցութիւնը հայ կեանքի մէջ։

Իսկ հայ ժողովուրդը դարձեալ կանգուն պահեց, Հայոց Պատմութիւնը ճանաչեց ու չճանաչեց անմեռ փառքովը Հ. Յ. Դաշնակցութեան 16 ընդհ. ժողովներու, որովհետեւ Դաշնակցութեան դաւանանքին, անոր հետապնդած իտէալին մէջ հայ ժողովուրդը իր իտէալը տեսաւ։

Ուխտաւորներ ու մահակիրներ տեսաւ այն կազմակերպութեան մէջ, որ ասպարէզ իջած էր դարերով հալածական հայ ժողովուրդի ազատագրութեան արիւնոտ Դատը վարելու։

... Նիւթական եւ զինական ուժի խորհրդանիշ ու զօրաւոր նաեւ Դաշնակցութեան դէմ պայքարող ցարերն ու սուլթանները սաստիկ անհետացան պատմութեան բեմէն, մինչ վսեմ գաղափարներու ուխտեալ զինուորը՝ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը՝ լի կենդանի կը շարունակէ ապրիլ, օր մը նաեւ նորագոյն բռնակալներու պարտութիւնը տօնակատարելու համար։

Այս մեծ իրական է ահա, որ կը խորհրդանշէր իր մէջ նաեւ Հ. Յ. Դ. 16րդ ընդհ. ժողովը։

Այդ ժողովին մասնակիցները, որ եկած էին ծովեր ու ցամաքներ կտրելով, Սփիւռքի բոլոր ծայրերէն, անոնք վերանորոգուած ու ամրացած իրենց հաւատքին մէջ, կրկին իրենց շրջանները դարձան՝ նոյն հաւատքը դաշնակցական ու համակիր բազմութեանց տանելով։

Ամբողջացած հայութիւնը իր ամբողջական հայրենիքին մէջ՝ ազատ եւ անկախ,— ահա այն ուխտը, որ անգամ մը եւս հանդիսաւորապէս նորոգեց Դաշնակցութիւնը իր վերջին՝ 16րդ ընդհ. ժողովին մէջ։

Մօտ են օրերը, սակայն քաղցր է գերագոյն ճիգերու եւ անհուն զոհողութեանց այն բերքը, որ Հայկ. Դատը դրած է ազատատենչ հայութեան ուսերուն, մինչ առաջնորդութեամբը Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Տանք ինչ որ ունինք մեր ժողովուրդին ու հայրենիքին, որովհետեւ աւելի մեծ վայելք այս աշխարհի մէջ չկայ։

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ՍՈՒՐԻԱՆ

•

Սուրիան, որու մասին շատ կը խօսուի ներկայիս, սպառնալիքին տակն է իր թուրքեւիրաքեան դրացիներուն, եւ պատերազմական վիճակի մէջ կը մնայ Իսրայէլի հետ։

Քսանեւհինգ տարի շարունակ Ֆրանսական հոգատարութեան տակ մնալէ ետք, վերջին հինգ տարուան միջոցին, Սուրիա հինգ անգամ պետական գլուխ կրեց։ 1949էն 1954 մենատիրական վարչաձեւի տակ ապրեցաւ եւ իւրաքանչիւր բռնակալ գէշ վախճան մը ունեցաւ — Հիւսնի Զաիմ տապալեցաւ իր սպաներու կողմէ, Սամի Հինաուի սպաննուեցաւ Պէյրութի փողոցներուն մէջ, Էտիպ Շիշաքլի փախաւ երեք տարի բռնապետական տիրապետութիւն մը վարելէ ետք։

Այսօր դիւանագէտները գրաւած են ասպարէզը, ինչպէս զինել կուտայ Քամպա, որուն կարծիքով նախախնամական դէմք մըն է Հաշիմ պէյ Աթասի, աշխարհի ամէնէն ծեր քաղաքագէտը, որ կը վարէ երկիրը։

Սուրիան ունի խորհրդարան մը, կառավարութիւն մը եւ քաղաքակից իր վերջին սահմանադրութիւններէն մէկը։ Կը թուի թէ զինուորականներու մեկնումէն ետք, կեանքը մտած է իր բնական հունին մէջ, եւ սակայն հակառակ ատոր մեծ մտահոգութիւն մը կը տիրէ երկրին մէջ։

Իրաքցիները կ'ուզեն Սուրիան իրենց միացնել, իրականացնելու համար հաշիմական դաշնակցութիւնը, որ կը կոչուի «Արգաւանդ Մահիկ»։ Այդ պետութիւնը բացի Սուրիայէն իր մէջ պէտք է ունենայ Յորդանանը եւ Թերեւս Լիբանանը։ Թուրքերը կը վերյիշեն թէ Սուրիան Օսմանեան կայսրութեան նախկին նահանգներէն մէկն է։ Իսկ Անգլիացիները չեն ներեր Սուրիացիներուն որ չհետեւեցան Իրաքի եւ Յորդանանի այն «բարի քաղաքականութեան» որ իր ներշնչումը պիտի առնէր Լոնտոնէն։ Երկրի մը մէջ ուր երկար ատեն հալածուեցան՝, այժմ տուն տեղ եղած են համայնավարները, վերջին ընտրութեանց հետեւանքով։ Ռ. Միութիւնը խոստումներ շռայլեց Սուրիոյ։ Իսկ Ֆրանսան կը վախնայ որ սուրիական անկախութիւնը եւ վեհապետութիւնը վտանգուին։

Սուրիոյ պատմութիւնը կը սկսի աշխարհի ծագումէն։ Դամասկոս կը նկատուի երկրին ամէնէն հին քաղաքներէն մէկը։ Առաջին անգամ Սուրիոյ մասին խօսուիլը լսուած է նախքան Քրիստոս ԺԶ. դարուն։ Աստուածաշունչն ալ կը խօսի Դամասկոսի մասին։

Բոլոր աշխարհակալները անցած են Սուրիայէն (Ասորիք), — Եգիպտացիները, Հիթթիթները, Յոյները, Ասորիները, Պարսիկները, Մանկոլները, Արաբները եւ Թուրքերը եւ ամէնքն ալ դարերով տիրապետեցին երկրին։ Յետոյ Սուրիա անկախ պետութիւն դարձաւ եւ տասը տարի առաջ վերջացաւ Ֆրանսական հոգատարութիւնը։ Այս հին երկրին եւ այս երիտասարդ պետութեան աչք ունի իր դրացի Իրաքը։ Դամասկոսի եւ Պաղտատի հին պայքարն է որ կը վերսկսի։ Ատենօք Օմայեանները Դամասկոսը երկրի ամէնէն մեծ մայրաքաղաքը դարձուցած էին, որ կը տարածուէր Հնդկաստանէն հիւսիսային Ափրիկէ մէջէն անցնելով Հարաւային Եւրոպան մինչեւ Փուաթիէ։ Օմայեաններու խալիֆաները պարտուելով Աբբասեաններէն, կորսնցուցին իրենց իշխանութիւնը։ Եւ Պաղտատ դարձաւ արաբական աշխարհի մայրաքաղաքը։ Այսօր գնդակալ Պաղտատ կ'ուզէ ենթարկել Դամասկոսը։ Հին մրցակցութիւն։

Բազմաթիւ են լուրջ վտանգի մը պատճառները։ Նախ բանակը բաժան բաժան եղաւ, մէկ գնդապետ միւսին դէմ

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ
ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

Ընթերցողներու այդ դասուն կը պատկանի նաեւ լորտ Քինրոս․ ան կարդացած է Լինչի, Համիլթընի եւ Ստրժիգովսկիի երկերը, ծանօթացած է իր պաշտօնակից Օր. Տէր Ներսէսեանի բացատրութիւններով, ինչպէս որ ծանօթ է հայ ճարտարապետութեան մասին հեղինակաւոր անձերու ուսումնասիրութիւններուն։

Լորտ Քինրոս իր գրքին մէջ նախ համառօտակի կը ներկայացնէ Անիի պատմութիւնը, ցոյց տալով, թէ ինչպէս Շիրակի այդ նախկին փոքրիկ աւանը Բագրատունեաց շրջանին կը բարգաւաճէր, շէննար ու կը վերածուէր Թագաւորութեան մայրաքաղաքի մը։

Ապա, յիշատակելէ ետք վեհաշուք եկեղեցիներու, իշխանական պալատներու եւ ամրակուռ պարիսպներու գոյութիւնն ու անոնց վիճակուած դժբախտ ճակատագիրը, յուզուած կանգ կ'առնէ աւերակներուն առջեւ, գրի առնելու համար ականատեսի իր տպաւորութիւնները։

Արքայավայրերու այդ քաղաքին մէջ, կ'ըսէ լորտը, տակաւին մինչեւ այսօր կանգուն կը մնան տասներկու եկեղեցիներ, որոնք իրենց առանձնութեան մէջ թախծալից կերպով կը մատնեն շրջապատի կանաչութեանց։

Մնացածը, քարեր եւ աւերակներ, տխրատեսիլ իրենց վիճակին մէջ իսկ տպաւորիչ են։ Իւրաքանչիւր քար ճարտարապետական գոհար մըն է, այնպիսի վայելչութեամբ տաշուած եւ այնպիսի ճաշակով քով քովի դրուած, կ'ըսէ լորտը, որ երբ մօտէն դիտելու ըլլաս, առանց բացուածքի եւ միջոցի պարզ գիծ մը միայն կը տեսնես։

Լորտը, քաջատեղեակ՝ հայ ոսկերիչի տաղանդին եւ նուաճումներուն, դիւրըմբռնելի կը գտնէ հայ որմնադիրին ճարտարութիւնը եւ այս առթիւ կը գրէ․ «Հայերը, անցեալին ինչպէս ներկային, ճարտար ոսկերիչներ հանդիսացած են, իրենց որմնադրութեան արուեստն ալ մատնել կուտայ ոսկերչութիւնը»։

Մէկ խօսքով, ի պատասխան Կարսի վալիին բարբանջանքներուն, լորտը կ'ուզէ ըսել, թէ արհեստի եւ արուեստի մէջ հայոց բնածին տաղանդը կ'արտացոլայ ոչ միայն ոսկիին, արծաթին եւ ձեռագործներուն վրայ, այլ նաեւ իր կառուցած առասպելական քարերուն վրայ։

Լորտը, շարունակելով իր հետազօտութիւնները եւ ի յայտ բերելով հայ ճարտարապետութեան մասին ունեցած հմտութիւնը, մի առ մի աչքէ կ'անցընէ Անիի մէջ կանգուն մնացած եկեղեցիները եւ մանրամասնօրէն կը նկարագրէ Մայր եկեղեցին, Սուրբ Գր. Լուսաւորիչի, Առաքելոց եկեղեցին, Սուրբ Փրկիչի, Հովուի եկեղեցին, ինչպէս նաեւ ներկայիս ռուսական հողի վրայ գտնուող Ղոշավանքի ճարտարապետական կառուցուածքն ու պերճանքը։

Հիացումով մատնանիշ կ'ընէ անոնց աղեղնաւոր կամարները, նրբաւոր կիսասիւներ կամ սիւները, խոյակները, զանոնք զարդարող կենդանական եւ բուսական աշխարհէն առնուած դրուագները, շրջանակաձեւ կամ բազմանկիւն քանդակազարդ կաթողիկէները։

Ի տես Անիի այդ հրաշալիքներուն՝ կը գրէ․ «Շուրջս ընդարձակ տարածութեան մը վրայ, սփռուած էին կոներ, կաթողիկէներ եւ կոր կամարներ, որոնք բոլորովին արտասովոր քաղաքակրթութեան մը արտայայտիչն էին։ Իր ոճական խորհուրդներովը նուիրագործուած ճարտարապետութիւն մը, գեղագիտական սլացումներով լի խառնուրդ մը, որուն հետ կարելի է ընտելանալ կամաց կամաց։

«Ժ. դարէն սկսած՝ այս նուաճումները, իբր յղացում եւ ձեւակերպում, խառնուրդ մըն են տարօրինակին եւ սովորականին, ծնածին եւ ծնելիքին, արեւելեան եւ արեւմտեան ազդակներու հակամարտութեան։

«Յաճախ կարծես անոնք իրականութեան եւ երեւոյթներու միջեւ կատարուած փորձարկութիւններ են։ Արտասովոր երեւոյթ մը կը քողարկէ ընտանի երեւոյթ մը, կոնաձեւ գմբէթը՝ կաթողիկէն, հարթ մակերեսը՝ ցցուածք մը, քառանկիւնը՝ խաչաձեւը, շինութեան կատարը՝ բոլորաձեւ կամարը։ Կորովալի, բեղմնաւոր եւ ստեղծագործ գեղարուեստական ոճ մըն է, որ կը ծագի հասունութեան հասնելու համար. ժամանակ չունեցաւ անոր կատարելութեան հասնելու, սակայն յաջողեցաւ իր ազդեցութիւնը գործել քաղաքակիրթ մարդկութեան վրայ»։

Լորտը, ոգեւորուած ըլլալով հանդերձ հայկական ճարտարապետութեան չքեղ նուաճումներով, քիչ մը վերապահութեամբ կ'արտայայտուի Ստրժիգովսկիի այն տեսակէտի մասին, թէ Հայերը առաջին անգամ Դ. դարուն յաջողեցան գմբէթը քառակուսի կանգուածքի մը վրայ զետեղել, փոխանակ շրջանակաձեւ բոլորակի մը վրայ տեղաւորելու, ինչպէս որ կ'ընէին Հռոմայեցիները։

Լորտ Քինրոս, ընդունելով հանդերձ, որ հայկական ճարտարապետութիւնը ինքնուրոյն եւ խնամուած արուեստ մըն է, կը մտածէ թէ ան ազդուած եւ ներշնչուած է բիւզանդականէն, պարսկականէն եւ արաբականէն։

ՏՈՔԹ. Գ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(7) (Շար.)

ելու: Եւ օր մըն ալ, ի բացակայութեան կարող զինուորականի մը, որ կարենար կացութեան տէր դառնալ, Սուրիան դարձեալ յանձնուեցաւ կուսակցութեանց: Անհատական իր զժրախտութեանց առաջին պատճառը, Գնդապետները զօրացուցին բանակը: Տասը հազար զինուորէն, Շիշաքլի բանակին թիւը բարձրացուց 50 հազարի, արդիական բոլոր սարքաւորումով: Զինուորական իշխանութիւնը առաջնութիւնը առաւ անոնց որ արհեստ դարձուցած են քաղաքականութիւնը: Եւ այսպէս Սուրիա մխրճեցաւ դարձեալ իր հին սովորութեանց մէջ — խառնակութիւն, անիշխանութիւն վարչութեան մէջ, իշխանութիւնը կուսակցականներուն եւն: Ցոյցուածագիրը գիտել կուտայ թէ իր դժբախտութեան երկրորդ պատճառն է իր վարիչներուն յամառութիւնը՝ Սուրիան չէզոք մեկուսացման մը մէջ պահելու: Սուրիացիները կը մերժեն դաշինքներ կնքել օտար պետութեանց հետ: Արեւելքի ինչպէս եւ Արեւմուտքի հանդէպ չէզոք դիրք բռնած են, ինչ որ շատ ալ հաճելի չէ Անգլիացիներուն եւ Ամերիկացիներուն:

Այսօր Սուրիան կը գտնուի երկընտրանքի մը առջեւ — ընդունիլ Ուաշինկթընի եւ Լոնտոնի առաջարկը միանալու Անգարա-Գարաչի դաշինքին եւ ստանալ ամերիկեան օգնութիւնը, կամ մերժել Անգլօ-Ամերիկեան նեցուկը եւ տկարանալ:

Սուրիոյ վարիչները կը կարծեն թէ պիտի կրնան խուսափիլ իրենց սպառնացող վտանգէն, ստորագրելով Եգիպտոսէուտական զինուորական փոխադարձ օգնութեան դաշինքը, ինչպէս եւ չէզոքութիւն պահելով օտար պետութեանց հանդէպ: Եւ մանաւանդ, վերջին պահուն զիջելով Ս. Միութեան եւ Ֆրանսայի, որոնք ստորագրած են 1950ի Լոնտոնի եռեակ յայտարարութիւնը, երաշխաւորելով Միջին Արեւելքի արդի վիճակը:

Բայց Դամասկոս կը մոռնայ որ Ֆրանսա գրեթէ որեւէ խօսք չունի ըսելու Միջին Արեւելքի մէջ: Իր բրիտանացի դաշնակիցները չհամաձայնեցան նոյնիսկ Գաղտատի դաշինքին ստորագրութիւնը: Եւ արտաքին նախարարութիւնը ի զուր բողոքներ յայտնեց: Գալով Ս. Միութեան, շատ քիչ հաւանականութիւն կայ որ պայքարի մէջ մտնէ, պաշտպանելու համար Սուրիոյ գերիշխանութիւնը: Սուրիան այլեւս բանի ուժով պիտի չմիանայ Իրաքի: Իրաքցիները երկար ատենէ ի վեր Սուրիա մտցուցած են «ոսկիներով ծանրաբեռն ջորիները»: Աղեքսանդր Մակեդոնացին կ'ըսէր թէ «երբ չես կրնար ուժով առնել քաղաք մը, իր պատերէն ներս ղրկէ ոսկիներով բեռնաւորուած ջորի մը:

Իրաք իր կուսակիցները ունի սուրիական խորհրդարանին մէջ, ինչպէս եւ բանակին եւ ժողովուրդին մէջ: Եւ Ծապի պէս զօրաւոր կուսակցութիւն մը շատոնց մտած է «Արդաւանդ Մահիկին» մէջ, ինչպէս սուրիական ժողովրդական կուսակցութիւնը եւ մաս մը Անկախներէն եւ Ազգայնական Խմբակէն, եւ մանաւանդ բանակը:

Ոչ ոք կրնայ նախատեսել գալիք դէպքերը: Սպաննուեցաւ վերջին գնդապետը որ տէր պիտի դառնար կացութեան, ի նըպաստ Հանրապետութեան: Գնդապետ Ատնան Մալքի զոհն էր «Արդաւանդ Մահիկին» կուսակիցներուն: Քանի Սուրիան կը մնայ բաժան բաժան, ուրիշ զոհեր ալ կրնան իյնալ: Սուրիան Միջին Արեւելքի ճակատին մէկ կարեւոր անդամն է եւ ամէն բան կախում ունի այն օտար ձեռքէն որ պիտի գրաւէ իր ճակատներով:

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

★

1954 Օգոստոսին Անգլիոյ Քէմպրիճ քաղաքում կայացաւ Արեւելագէտների միջազգային համաժողովը, ուր ծանօթ երաժշտագէտ Գ. Աշոտ Գասմագրեան մեծ յաջողութեամբ զեկուցում տուաւ հետեւեալ նիւթի մասին. —«Ժողովրդական արուեստի տարրերի գործածութիւնը հայ եկեղեցական երգի մէջ ԺԲ. դարում»:

Վերջերս լոյս տեսաւ այդ զեկուցումը երեք լեզուներով, — Ֆրանսերէն, անգլերէն եւ հայերէն որ մի անգամ եւս կ'ապացուցանէ հայ ժողովրդին մտաւոր եւ գեղարուեստական ընդունակութիւնները:

Համառօտակի ներկայացնելով միջնադարեան երաժշտութիւնը ժողովրդական երգի միջոցաւ աշխարհականացման առաջին փորձերը Եւրոպայում Գ. Գասմագրեան դառնում է Հայաստանին եւ մեզ ներկայացնում Ներսէս Շնորհալի կաթողիկոսը (ԺԲ. դար), հաստատելու թէ եկեղեցին որքան օտար էր ժողովրդին համար, յունական, ասորական եւ պարսկական ազդեցութիւնների պատճառով: Նա օգտւում է ժողովրդական երգից, նրա չափերով, նրա պարզութենէն եւ ստեղծում է հայ եկեղեցական երաժշտութիւնը եւ ժողովուրդին մատչելի եւ սիրելի դարձնում եկեղեցական երաժշտութիւնը:

Ընթերցողին թելադրում եմ ուսումնասիրել այս փոքրիկ գրքոյկը եւ իմանալ, թէ Հայերը ԺԲ. դարում յաջողած են ժողովրդականացնել եկեղեցին եւ կրօնը, ինչ որ Եւրոպայում ԺԶ. դարում միայն Գերմանիայում Հայնրիխէն Իզահակը փորձած է եւ Իտալիայում մեծ երաժիշտ Պալեստրինան:

Գրքոյկը կը բաղկանայ 48 երեսից, բայց բովանդակութիւնը գիտութեան պաշարի ապացոյց է եւ մեծ պատիւ է բերում իր հեղինակին: Ցանկալի պիտի լինէր, որ նա հնարաւորութիւն ունենար նոր պըրպտումներ կատարելու եւ մեր երաժշտական անցեալը ի լոյս բերելու:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

ԲՈՒԹՆ ՓՈԹՈՐԻԿ մը ծագեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, զինուորական օրինագծին քննութեան առթիւ, որ կը բաղկանայ 250 բաժերէ: Բոլոր հոսանքներն ալ բարեփոխում կը պահանջեն: Վարչապետը մերժեց պարզել բուն զինուորական քաղաքականութիւնը, քանի որ հարցը կը վերաբերի միայն 6000 կամաւորներու զինուորագրութեան: Երեսփոխան մը առաջարկեց օրինագծէն հանել երդումի բանաձեւը եւ պարզապէս հաւատարմութեան յայտարարութիւն մը դնել անոր տեղ:

ՄԵՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

★

ՎԻԷՆՆԱ, 26 Յունիս, (Յառաջ). — Քաղաքիս հայերէնի դասընթացքին ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ, կիրակի, պատարագէն ետք:

Ներկայ էր կոկիկ բազմութիւն մը, մասնաւորապէս ծնողներ:

Նախագահ վարդապետին բացման խօսքերէն վերջ, Տիկին Ատրինէ Փալանճեան դաշնակի վրայ նուագեց Նիկ. Տիգրանեանի «Ֆինջան» ժողովրդական պարը: Աշակերտուհի Իզապէլ Ապաճեան յատուկ առոգանութեամբ արտասանեց «Մանիշակի Թաղարը»: Ապա՝ Անահիտ Արսլանեան Հ. Աստուրի «Հայ լեզու» քերթուածը, շատ յաջող:

Յետոյ բեմ եկան Թոսլան Զարեան, «Որդի հայ տղուն» արտասանութիւնով, իսկ իր փոքր եղբայրը՝ Հայկ, «Ինչո՞ւ իշուն ականջները երկայն են», քրքիջներ խլելով իր այնքան պարզ ու բնական շարժուձեւերով: Ափոսթոլեան քոյրերը՝ Ալիս եւ Մէրի նոյնպէս ծափեր խլեցին իրենց արտասանութիւններով: Յաջող արտասանութիւն մը ըրաւ նաեւ Նինա Արսլանեան «Մայրը եւ երկու գաւակները»:

Երկու աշակերտուհիներ տրամախօսութիւն մը կատարեցին, «Կամակոր Աղջիկը», պատճառելով ընդհանուր զուարթութիւն, դերակատարներն էին, Իզապէլ Ապաճեան եւ Անահիտ Արսլանեան:

Ապա հոգեւոր հովիւը բաշխեց վկայականները ու Պահպանիչով օրհնեց աշակերտները:

Այս համեստ բայց տպաւորիչ հանդէսը վերջ գտաւ տղոց արտասանած «Հայր Մեր»ով:

× Վերջերս Մոսկուայի «Կոմիտաս քառեակը» համերգ մը կազմակերպած էր քաղաքիս մէջ: Աւետ Գաբրիէլեան, Ռաֆայէլ Դաւիթեան, Հայնրիհ Թալալեան և Սարգիս Ասլամազեան, Շուպէրթ, Շօստաքովիչ եւ Չայքովսքի նուագեցին ի ներկայութեան հայ եւ օտար ունկնդիրներու եւ իբրեւ յաւելուած երկու Կոմիտասեան երգեր, ջերմապէս ծափահարուելով եւ մեծ ոգեւորութիւն ստեղծելով:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հաճոյքով կ'արձանագրենք թէ Ֆրանսահայ երիտասարդ նկարիչ Թիչառ Ճերանեան որ տարիներէ ի վեր միշտ յաջողութիւններ արձանագրած է Փարիզի արուեստի շրջանակներուն մէջ, երկուշաբթի իրիկուն արժանացած է Պրոնզեայ Չքանշանի: Գեղարուեստից նախարարութեան մէջ գրագէտ – նկարիչ Ժան Քօքթօ անձամբ յանձնած է չքանշանը ի ներկայութեան քաղաքապետ Պերնար Լաֆէյի, նախարար Գերթուէնի եւ բազմաթիւ անձնաւորութեանց: Մեր տաղանդաւոր հայրենակցին նկարը ,ժէօ տ'էշէֆ Է մաաֆ ուշադրութիւն գրաւած է իր գոյներուն եւ յօրինուածքին համար: Գ. Ճերանեանի նկարը ցուցադրուած է ծանօթ նկարիչներու գործերուն կարգին, «Այսօրուան Նըկարիչները» ցուցահանդէսին մէջ:

Գ. Ճերանեան անդամ է «Անկախներու» եւ «Աշնան Սալօնին»: 1953ի Աշնան Սալօնին արժանացած է մասնաւոր շնորհաւորութեանց Պերնար Նազգաշի կողմէ:

Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք երիտասարդ արուեստագէտին:

ԻՏԱԼԵՐԷՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԱՅԿ. ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

■

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ). — Յունիս 14ին ծանօթ բժիշկ Բագարատ Եղիազարեան, որ Պերկամօ կը բնակի, հրաւիրուած էր «Գեղարուեստական Ակումբ»ի ընկերութեան կողմէ, դասախօսութիւն մը կատարելու Հայկ. բանաստեղծութեան մասին:

Դասախօսը նախ պարզեց Հայաստանի աշխարհագրական դիրքը, եւ այն պատմական ու քաղաքական շարժումները, որոնք ուժգնօրէն ազդած են հայ ժողովուրդի բանաստեղծական եւ ստեղծագործ մտքին վրայ:

Յետոյ խօսեցաւ ու կարդաց իտալերէնի թարգմանուած, մեր հեթանոսական շըրջանէն մնացած բանաստեղծութիւններէն նմոյշներ, ինչպէս Վահագնի ծնունդը, եւայլն: Բացատրեց Նարեկացիի ստեղծագործութիւնը իր բանաստեղծական թռիչքովը: Աշուղներու շրջանէն ալ կարդաց զանազան կտորներ, մասնաւորապէս Նահապետ Քուչակէն տաղեր եւ այսպէս մօտեցաւ մեր ժամանակակից բանաստեղծական ստեղծագործութեան: Դուրեանի «Տրտունջքը» տպաւորեց ներկաները իր զգացումի խորութեամբ, իսկ Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր»ը, Վարուժանի «Հայրենի լեռները» խանդավառեցին ունկնդիրները: Դասախօսութիւնը վերջացուց կարդալով Սիլվա Կապուտիկեանի «Ես իմ մանկան» թրթռուն բանաստեղծութիւնը իբրեւ նմոյշ արդի Հայաստանի բանաստեղծական արտադրութեան եւ ասուլիսը փակեց կարդալով ծանօթ բանաստեղծ Հրանտ Նազարեանի «Զօն առ Իտալիա» երկարաշունչ ստեղծագործութիւնը:

Դասախօսութենէն վերջ ներկաները հարցումներ ուղղեցին հայ ժողովուրդի եւ հայերէնի ծագման, անոր բանաստեղծական ոճին, ժողովրդական սովորութիւններուն, անոր կրօնական ու քաղաքական ուղղութեան վրայ: Բժ. Եղիազարեան բոլորին պատասխանեց գոհ ձգելով ունկնդիրները:

Հայ ունկնդիրներն ալ ջերմապէս գնահատեցին դասախօսութիւնը, որ վերջացաւ հետեւեալ յայտարարութեամբ. — «Այսօր, հայ ժողովուրդը, հակառակ իր դաժան ոսոխին սարսռնական ծիծաղին, հակառակ անիմանալի կամ գիտակից դաւաճանութեանց, կ'ապրի իր հայրենական ժառանգութեան մէկ մասին վրայ, որ փրկուեցաւ իր սեփական ուժերով եւ անընդհատ վերաշինութեամբ կ'արծարծէ իր յաւիտենական հանճարին անշէջ կրակը» (ծափեր):

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (78)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

Խնդացի: Ամէնքն ալ կը սիրեն կատակել խեղճ ընձուղտին վրայ:

— Եւ ընձուղտներ, այո, անոնք ալ թափառական էին: Համախմբումը կատարուեցաւ վերջն է միայն, երբ կինը ըրաւ բան մը՝ մարդը ուրիշ բան՝ ու կինը ալկար զուրս եկաւ: Ահա այդ է գլխաւոր պատճառը այն զգացումին զոր կը տածեն բոլոր կիները — մինչեւ այսօր — պաշտամունքը առնական ուժին՝ զոր իրենք ժամանակին ունէին եւ որ կորսնցուցին:

— Նախնիքներու պաշտամո՞ւնք մը, ուրեմն:

Նման բան մը:

— Եւ կը կարծէ՞ք թէ ճիշդ է ատիկա: Այսինքն կիները կը պաշտեն ուժեղը:

— Կը խորհիմ թէ բոլորովին ճիշդ է, եթէ պարկեշտ են, անշուշտ: Կը կարծէք թէ բարոյական արժանիքներուն վրայ կը հիմնաք, սակայն սիրահարութեան պարագային՝ կը վերադառնաք նախնական դարերուն, ուր մարմնական ուժը միայն հաշուի կ'առնուէր: Բայց չեմ խորհիր որ այդ է վերջաւորութիւնը — եթէ նախնական պայմաններու ներքեւ ապրինք, այդ տեսութիւնը շատ ճիշդ պիտի ըլլար, այժմ չէք ապրիր այդ դարերուն մէջ, ուստի, վերջի վերջոյ պիտի յաղթանակէ միտքը: Ցայտնապէս յաղթանակուած բաներն են որ շահուած կը համարուին, այդպէս չէ՞: Ինչպէս Ս. Գիրքը կ'ըսէ հոգիի կորստեան եւ անոր վերստացման մասին:

— Ուրեմն կը սիրէք նախ, յետոյ կը հրաժարիք այդ սէրէն: Ա՞յդ է որ ըսել կ'ուզէք, հարցուց գնդապետ Բէյս՝ մըտածկոտ:

— Ոչ բոլորովին. բայց եթէ կ'ուզէք այդպէս դրէք հարցը:

— Սակայն չեմ կարծեր որ ձեր սէրը մերժուած է, Օր. Անն:

— Ոչ, չեմ մերժուած:

— Սիրահարուա՞ծ ալ չէք:

Չպատասխանեցի:

Ինքնաշարժը որոշուած վայրը հասաւ, ու մեր խօսակցութիւնն ալ վերջ գտաւ: Դուրս ելլելով ինքնաշարժէն, սկսանք յամրաբար բարձրանալ Աշխարհի Տեսարանն ի վեր: Առաջին անգամ չէր որ թեթեւ անհանգստութիւն մը կը զգայի գնդապետ Բէյսի ընկերակցութենէն: Իր խորհուրդները այնքան լաւ կը սքողէր այդ անթափանցելի սեւ աչքերուն ետեւ: Զիս քիչ մը վախցուց: Միշտ վախցուցած է զիս: Իր հետ ինչպէս վարուիլս չէի գիտեր:

Մագլցեցանք լռիկ՝ մինչեւ հասանք այն վայրը ուր կը հանգչի Րոտէզ, հսկայական քարակոյտերով պաշտպանուած: Ահազդեցիկ վայր մը՝ մարդկային հետքէ՝ բոլորովին հեռու, որ կ'երգէ յաւէտ վայրի գեղեցկութեան հրաշալի յաղթերգը:

Լուռ նստանք այնտեղ քիչ մը: Յետոյ կրկին իջանք վար, այս անգամ տարբեր արահետէ: Քարքարուտ եւ դառնիվար:

Առջեւէս կ'երթար գնդապետ Բէյս, յետոյ դարձաւ ինծի օգնելու:

— Լաւ կ'ըլլայ որ գրկեմ ձեզ, ըսաւ եւ արագ շարժումով մը վեր բարձրացուց զիս: Երկաթեայ մարդ մըն էր, պողպատանման ջիղերներով: Դարձեալ վախ մը զգացի, մանաւանդ որ առանց մէկ կողմ քաշուելու, ճիշդ դիմացս կանգնեցաւ աչքերը ինծի յառած:

— Իրականութեան մէջ ի՞նչ կ'ընէք այստեղ, Անն Պետինկֆիլտ, ըսաւ առանց այլեւայլի:

— Գնչուհի մըն եմ որ աշխարհը շրջելու ելած եմ:

— Այո, բաւական ճիշդ է այդ: Թեթեւ թղթակից ըլլալը պարզ պատրուակ է: Դուք լրագրողի հոգի չունիք: Դուք դուրս էք ելած ձեր իսկ կամքով — կեանքը ապրելու: Բայց ամէնը այդ չէ:

Ի՞նչ բանի մասին կ'ուզէր զիս խօսեցնել: Կը վախնայի, կը սարսափէի: Ուղղակի նայեցայ աչքերուն մէջ: Իմ աչքերս իրեններուն նման գաղտնիք չեն կրնար ծածկել, սակայն կռիւը կրնան շարունակել թշնամիին երկիրին մէջ:

— Իրականին մէջ դո՞ւք ինչ կ'ընէք այստեղ, գնդապետ Բէյս, հարցուցի, հանգիստ ձայնով մը:

Թարգմ. Ա. Հ.

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար.)

յու Հիւս. Ատլանտեանի Կազմակերպու–թեան եւ Ս. Միութեան ճակատին միջեւ, իբրեւ հիմք Եւրոպայի ապահովութեան :

Այզընհաուըր ցաւ յայտնեց որ կարելի չէ ընդունիլ բազմաթիւ հրաւէրներ, եւ–րոպական երկիրներ այցելելու համար, Ժընեւի խորհրդաժողովէն ետք : Յետոյ երկարօրէն խօսեցաւ հիւլէական ուժով բանող նաւի մը մասին որ կը շինուի Մ. Նահանգներուն կողմէ եւ որ պիտի ապա–ցուցանէ այդ ուժին մեծ հնարաւորու–թիւնները՝ ժողովուրդներու կեանքի բա–րելաւման համար :

× Նախագահը միայն չորս կամ վեց օր պիտի մնայ Ժընեւ : Ժողովէն առաջ տե–սակցութիւններ պիտի ունենայ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վարչապետներուն հետ : Երեք երկիրներուն արտաքին նախարարները խօսակցութիւններ պիտի ունենան Յուլիս 14ին կամ 15ին, Փարիզի մէջ, Ատլան–տեան խորհուրդի գումարումէն առաջ :

× Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Փինէ, որ Սան Ֆրանչիսկօ գացած էր, Փարիզ վերադարձաւ անցեալ օր : Նախարա–րը յայտնեց կ՚երեւայ Ազգաժողովի տաս–նամեակին առթիւ գումարուած ժողովնե–րու արդիւնքէն, «որ նպաստաւոր մթնո–լորտ մը ստեղծեց Ժընեւի համար» : Պա–տասխանելով զանազան հարցումներու, բսաւ թէ Մոլոթով շեշտապէս կը բաղձայ միջամտել հաստատել եւ խօսակցիլ, կարգադրելու համար Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան միջեւ եղած խնդիրները : Ի վերջոյ մերժեց իր անձնական կարծիքը յայտնել կարգ մը խնդիրներու մասին, գիտնալ տալով թէ «բանավէճերը կրնան խանգարել բանակցութիւնները» :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼԻ հրաժարեալ վարչապետը, Մոշէ Շարէթ, կազմեց նոր դահլիճը, կր–ճատելով նախարարներուն թիւը (12, փո–խանակ 16ի) : Այս կառավարութիւնն ալ պիտի հետեւի նախորդին քաղաքակա–նութեան, եւ ընդհ. ընտրութիւններ պի–տի կատարէ Յուլիս 26ին : Նոր դահլիճը 66 երեսփոխաններու մեծամասնութիւն մը ունի 120ի վրայ :

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը վաւերացուց Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, որ յղուեցաւ Լորտերու ժողովին : Երբ ան ալ վաւերացնէ, կը մնայ արքայական ստո–րագրութիւնը :

ԼՈՆՏՈՆԻ քարափի բանուորներուն գործադուլը չէ վերջացած տակաւին, հակառակ Արհեստակցական Միութեանց համագումարին յորդորներուն : Գործա–դուլին կը մասնակցին 18.500 բանուոր–ներ : Անվերջ 12.000 տոքըրներուն գոր–ծադուլն ալ կը շարունակուի, անշարժու–թեան դատապարտելով հարիւրաւոր նա–ւեր :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ կառավարութիւնը բացա–ռիկ եկամուտ մը քուէարկած է այս տարի, 284 միլիոն ոսկի, գումարին 54 մի–լիոնը յատկացնելով ազգ. պաշտպանու–թեան : — Տասնեւեօթը երիտասարդներ պիտի դառնան զինուորական ատեանի առջեւ, այն ամբաստանութեամբ թէ հա–մայնավարական ընկերութիւն մը կազմած էին, կառավարութիւնը տապալելու հա–մար : — Երկու օրէ ի վեր եգիպտական մեքենաշարժ ուժեր եւ օդանաւեր կը կրա–կեն խումբ մը մաքսանենգներու դէմ, որոնք փորձած են ցամաք հանել մեծա–քանակ հաշիշ : Ապրանքին գինը կը հաշ–ուի երկու միլիոն ոսկի :

ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ զինուորութիւնը չորս տարի եւս երկարաձգուեցաւ Մ. Նահանգ–ներուն մէջ :

ՔԱՀԱՆԱՅ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԵՑԱՒ զոր. Ժան Մարկըրիթ, որ Փերիկոյի փոնքը քաշուած էր երկար ատենէ ի վեր : Մաս–նակցած է վերջին պատերազմներուն, իսկ 1940 – 41ին գործօն դեր կատարած՝ դի–մադրական ճակատին մէջ, ինչպէս եւ կը–ռիւներ մղած՝ Փարիզի ազատագրութեան համար (1944 Հոկտ.) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

Նիսի եւ շրջանի Հայ. Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վար–չութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս կիրակի, Ս. Աստուածածին մատրան մէջ կը պա–տարագէ Տէր Առամ Քհնյ. եւ հոգեհան–գստեան պաշտօն կը կատարուի ազգ. բա–րերար Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի յաւէտ ողբացեալ տիկնոջ՝ Տիկին Նուարդ Կիւլ–պէնկեանի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուի հայ գաղութը, յարգել ողբացեալին յիշատակը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցա–նէ թէ՝ կիրակի, տօն Ս. Թարգմանչաց, պիտի պատարագէ ու քարոզէ Կիլիկիոյ կաթող. միաբաններէն Տ. ԱՐՏԱԿ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, որ պիտի նախագահէ նաեւ Մայր Եկեղեցիի հիմնադիր – բարերար հանգուցեալ

ԱՍՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ

եւ իր գերդաստանի ննջեցեալներուն յի–շատակին կատարուելիք տարեկան մա–նաւոր հանգստեան հոգեհանգստին :

ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՅԻՇԵՑՆԵՆՔ

Աւելի քան երկու տարի անցած է Յա–ռաջի խմբագրատան անգործութենէն ի վեր եւ տակաւին Արեւ, Պայքար եւ ուրիշ թերթեր կը ստանանք հին հասցէով :

Ի՞նչպէս բացատրենք ...

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մար–սէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժէռոմի «Հայաստան» Ե. կոմիտէի :

Նուիրուած Հերոսներու յիշատակին :

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէն Ժիւսթ 117, Ավրենի Բորօ, Պար տիւ Շալէ, ընդարձակ եւ զով ծառաստանին մէջ :

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ՉՈՐԳԱՃԵԱՆ, կը բանախօսէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մաս–նակցութեամբ Սէն Ժէռոմի Նոր Սերուն–դի «Ազբալեան» խումբի եւ Կապոյտ Խա–չի մասնաճիւղին :

Հայկական եւ եւրոպական պար :

Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախորհրդակցա–կան միութեան Լիոնի եւ Տէսինի քոյր մասնաճիւղերուն կողմէ :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Տէսին, Պ. Նազարի արճարանին ետեւը, գովասուն ծառերու հովանին տակ :

Գեղարուեստական բաժին, հայկական եւ եւրոպական ընտիր երգացանկներ :

Երգեր, պար եւ անակնկալներ :

Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով :

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ, հաճե–լի ժամանց :

Մուտքը ազատ է :

Ծանօթ.— Անձրեւի պարագային, հան–դէսը կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1.Bl. du Nord — Le Raincy S.O.

1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանին արձանագրութիւնները սկսած են :

Ընդունելութեան պայմաններուն տեղե–կանալու համար, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրներէն առաջ, մասնաւոր պաշտօ–նեայ մը պիտի գտնուի ծնողներուն դիմում–ներով :

×

Ամավերջի մրցանակաբաշխութեան հան–դէսը տեղի պիտի ունենայ 3 Յուլիսին, Կիրակի, կէսօրէն վերջ, գեղարուեստա–կան ճոխ յայտագրով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Գարգէն Սերոբեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշ–տօն պիտի կատարուի այս կիրակի առա–ւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ի յիշատակ իրենց մօր՝ Լուսիա Սերոբ–եանի եւ զաւակին Վարդգէս Սերոբեանի :

Եւ կը յայտնեն թէ անոնց մարմինները պիտի ամփոփուին իրենց ընտանեկան դամբարանը Իսիի գերեզմանատան մէջ :

Այս առթիւ Գարգէն Սերոբեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Իսիի Արմեան դպրո–ցին, հազար ֆրանք Ազգասիրականին, հազար ֆրանք «Յառաջ»ին, 500 ֆրանք ծերանոցին :

Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն :

ՔՆՆՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ֆ. Կ. Խաչի դպրոցի տարեվերջի քննութիւնը տեղի կ՚ունենայ այս կիրակի, առաւօտ ժամը 9ին, դպրո–ցի սրահին մէջ :

Կը հրաւիրենք հայ գաղութը եւ մա–նաւորապէս ծնողները, քաջալերելու հա–մար իրենց զաւակները եւ Ֆ. Կ. Խաչը : Քննութենէն վերջ ժամը 3ին Կապ. Խաչի ընդհ. ժողովը : Վարչութիւն

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, ՏԷՍԻՆԻ գովասուն ԱՆՏԱՌԻՆ մէջ :

Բարձրախօսով հայկ. երգացանկներ, հաճելի ժամանց, ճոխ պիւֆէ եւ զովա–ցուցիչ ըմպելիներ, մատչելի գիներով :

Օթօքարը կը մեկնի Փլաս Կիչառէն ժամը 9ին : Անձրեւի պարագային կը յե–տաձգուի յաջորդ կիրակի օրուան :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դէպի Թէյալթօ, Յուլիս երեքին :

Մասնաւոր օթօքարեր վարձուած են :

Արձանագրութեան համար դիմել Պ. Քէօսէեանի 2 ռիւ Պերնար տիւ Պուա :

Գարասմի 22 ռիւ տ'Էքս :

Տիկ. Ս. Թութէլեանի 4ռիւ Փարմանթիէ :

Տիկ. Մ. Խանճեանի՝ 50 Ավրենիւ տը լա Ցիկօն, Պոմօն :

Տիկին Ա. Տէր Վարդանեանի Պուլվ. տէ Ֆօվէթ, Պոմօն :

Տիկին Զ. Պճտիկեանի՝ Վալպարել :

Երթեւեկի ծախք 300 ֆրանք : Օթօքա–րերը կը մեկնին Փլաս տ'Էքսէն առաւօ–տեան ժամը վեցուկէսին :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին դաշտահան–դէսը այս կիրակի, ամբողջ օրը Սէն Փէ–ռէի մայրապետներու գովասուն անտառին մէջ, Սէն Փեռէ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, եր–գեր, պարեր : Կը մասնակցի Ֆրանսական նուագախումբ մը եւրոպական պարերուն :

Եթէ անձրեւ գայ, յաջորդ կիրակի :

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին տարեկան դաշտահանդէսը այս կիրակի օրը, ժամը 10էն մինչեւ 22, Կապիյյոնի արճարանին Ֆրանցահայեաց բակին մէջ, Տէսինի 23 թիւ Էրնեստ Ռընան փողոցին վրայ, հայ–կական ջերմիկ մթնոլորտի մէջ :

Լիոնահայեր, քաջալերեցէք հայ տաղ–մային դաստիարակութիւնը, ոչ միայն խօսքով այլ մանաւանդ՝ գործքով, ձեր ներկայութեամբ պատուելով սոյն դաշ–տահանդէսը :

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՏՈՎԻԼ

Մասնաւոր օթօքարով, կազմակեր–պուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի կողմէ, երթուդարձ 1200 ֆրան–քի, փոխանակ 1700ի : ՅՈՒԼԻՍ 17 Կիրա–կի :

Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ այժմէն ընկեր Սարգիս Էֆիանեանի մօտ՝ 70 Ռիւ Ժիւլիէն լա Քրուա, Փարիզ (20) : Ինչպէս նաեւ ճաշարան Արթիւր, Փլաս տէ Ֆէթ : Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ անյապաղ :

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս եր–կուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց :

Կը խօսի ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ :

Նիւթ՝ Հայ թատրոնը :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հա–ճելի անակնկալներ : Մուտքը ազատ է :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. Ուսանողական «Անուշ» խում–բի ժողովը այս ուրբաթ, սովորական հա–ւաքատեղին, ժամը 9ին :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արգութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վի–էնի մասնաճիւղի բոլոր անդամներուն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կը խօ–սի ընկեր Վարուժան Զալեան :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդի Եփրատ Մի–ութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրի–կուն ժամը 8էն 6 եւ 8 Սէնւար Սթալին–կրատ, Պար տէ Անանիտի մէջ : Կը խնդ–րուի բոլոր հայրենակիցներէ ներկայ ըլ–լալ այս շատ կարեւոր ժողովին, ուր պի–տի կարդացուի Ամերիկայի Կեդր. վար–չութեան շրջաբերականները, եւ տեղեկու–թիւններ պիտի տրուին Խարբերդի մէջ ապրող հայրենակիցներուն մասին :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ՎԻԷՆ, Մ. Մ. — Նոր Սերունդի դաշ–տահանդէսի ազդը չենք ստացած :

« ԱՐԾԻՒ »Ի ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— «Արծիւ» Մարզական Մի–ութեան ընդհ. ժողովը այս Հինգշաբթի, սովորական հաւաքատեղին : 327 Շըմէն տը լա Մատրակ Վիլ, ժամը ճիշդ 8ին :

Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Բոլոր մարզիկներուն եւ անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ : Սոյն ազ–դը կը նկատուի իբրեւ հրաւէր :

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1955 – 1956 Ուսումնական շրջանի ար–ձանագրութիւնները բացուած են :

Մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան :

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Գորտոյի մասնաճիւղի դպ–րոցին ամավերջի հանդէսը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, կղերականներու ար–րահը, Գորտօ :

Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, արամախօսութիւն եւն. :

Եւ «Մանկական ուրախ խաղ մը» :

Մուտքը ազատ է :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

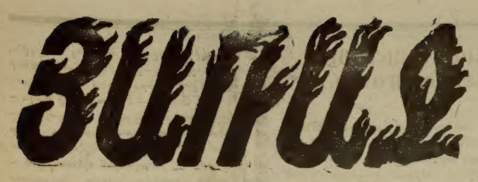
ՏԷՍԻՆ.— Մուրատ Ուսումնասիրացի մասնաճիւղը խոր կսկիծով իմացաւ, յան–կարծական մահը Կեդր. վարչութեան քար–տուղար Ե. Երուանդեանի : Այս առթիւ մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալին ընտանիքին :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր ֆոնփէֆսիօն կարող գործաւորուհիներ պլուզօն, փանթալոն, կիներու համար բարակ քօթոնատ ապրանքներ, ծիւփ, բաւլիէ, քորսաժ : Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat)

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 2 ՅՈՒԼԻՍ • SAMEDI 2 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — Թիւ 7714 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3125

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ

•

Լուրջ վերակազմութեան կը կարօտի մեր գաղութին հանրային կեանքը, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ, անցնելով Կեդր. Ֆրանսայէն։

Ուրեմն, անհրաժեշտ է եռանդուն եւ յարատեւ աշխատանք, ամէն ճակատի վրայ։

Ցակաւին ունինք պիտանի ուժեր եւ նորեր ալ կը հասնին, անհետացածներուն կամ յոգնածներուն տեղը բռնելու համար։

Մնաց որ, բազմաթիւ հոգեր չկան սեղանի վրայ, ինչպէս ուրիշ գաղութներու մէջ։

Կը բաւէ քիչ մը գիտակցութիւն՝ գտնելու համար գործունէութեան ճամբան։

Ձեռք ձեռքի պիտի տանք, յաջողութեամբ վարելու համար ինքնապաշտպանութեան եւ սերունդի փրկութեան պայքարը, բոլոր կարելի միջոցներով։

Նոր ժամանակներու գոյամարտն է այս, եւ նոյն պարտականութիւններն կը դնէ ամէնուս վրայ։

Նորէն եւ նորէն կը յիշեցնենք. —

Ներելի չէ «ես կամ դուն» հոլովել այս առթիւ ալ։

Նշանաբանը պիտի ըլլայ — «Մենք», ինչ քաղաքական կամ ընկերային դաւանանք ալ ունենանք։

Եթէ գործունէութեան եղանակները կը տարբերին տեղէ տեղ, այդ չի նշանակեր թէ օրը իրիկուն պիտի բռնենք ամուլ վիճաբանութիւններով։

Ժամուն բակը եւ դպրոցը ոչ բանդիտութեան կամ կուսակցական գերակշռութեան մարզարաններ են, ոչ ալ դասակարգային պայքարի ծաղկոցներ։

Վաղուան ընտրութեանց առթիւ, ամէն ընտրողի տարրական պարտականութիւնը պիտի ըլլայ քուէ տալ ոչ թէ անձնական կամ հատուածական նախանձախնդրութեամբ, այլ խորապէս ըմբռնելով օրուան պահանջը,— ընտրել յարմարագոյն թեկնածուները, նոր շրջան մը բանալու համար այս բազմահայ գաղութին պատմութեան մէջ։

Պէտք է գործել այնպէս որ եկողը գացողը փնտռել չտայ, ինչպէս կը պատահի յաճախ, նեղմտութեամբ կամ անտարբերութեամբ։

Եթէ դերապանցութեան պայքար մըն է որ կը մղուի, պէտք է ապացուցանել իրական արժանիքներով, որպէսզի նոր յուսախաբութիւններ չծագին։

Նոյն մտահոգութիւնը պիտի ունենանք ամէն տեղ, երբ առիթ ներկայանայ ընտրութիւններ կատարելու կամ գաղութին վարչական մեքենան վերակազմելու։

Եթէ Փարիզը կարենայ իր գլուխը կապել եւ վերակազմութեան, վերանորոգիչ գործունէութեան շրջան մը բոլորել նոր եւ գործօն ուժերով, կրնայ օրինակ հանդիսանալ հարեւան գաղութներուն, որոնք նոյնպէս կը կարօտին աշխուժացման։

Զարաչար պիտի տուժենք, եթէ աւելի երկար տեւէ այս համատարած թմրութիւնը, կեդրոնէն մինչեւ յետին համայնքը։

Ամառնային արձակուրդ է այժմ եւ մարդիկ ամէն բանէ առաջ օդափոխութեան մասին կը մտածեն։

Պիտի մաղթէինք որ արձակուրդէն ետք, մեր հանրային կեանքին մէջ ալ օդափոխութեան փորձ մը կատարէին անոնք որ ընդունակ են հանրօգուտ աշխատանքներ վարելու եւ պատասխանատուութիւններ ստանձնելու։

Ասպարէզը բաց է բոլորին առջեւ, կը բաւէ որ յանձն առնեն ծառայել հասուն գիտակցութեամբ եւ բարեխղճութեամբ, համաձայն իրենց կարողութեան։

Ծ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՈԼՈՐՆ ԱԼ ԵՏ ԱՌԻՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՀՐԱՄԱՆԸ

*

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԳՈՀ ՉԷ

Պետական պաշտօնեաներու բոլոր կազմակերպութիւնները կարգ մը վերապահումներ յայտնելով հանդերձ, կը խոստովանին թէ կառավարութեան որոշումները գոհացում կուտան, հետեւաբար աւելորդ է ընդհ. գործադուլ յայտարարել, ինչպէս որոշուած էր երէկուան համար (ուրբաթ, 1 Յուլիս)։

Թոշակներու յաւելման եւ ուրիշ բարեփոխումներու հրամանագիրը երէկ հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէջ։ Այդ հրամանագրին համաձայն, թոշակներու միջին յաւելումն է 14 առ հարիւր։ Նուիրապետական կարգով, այսօրուան 147.000 ֆրանքի թոշակը պիտի բարձրանայ 180.000ի։ Յաւելումէն պիտի օգտուին նաեւ անոնք որ պատերազմի կամ հանգստեան թոշակներ կը ստանան։ Այս յաւելումը կը հաշուեն 18 առ հարիւր։ Նոր բարեփոխումներուն ծախքը պիտի ըլլայ 65 միլիառ ֆրանք 1956ին, 135 միլիառ՝ 1957ին, իսկ 180 միլիառ՝ 1958ին։ Հրամանագիրը անմիջապէս հրատարակելով, կառավարութիւնը կ'ուզէ ապացուցանել թէ հաւատարիմ կը մնայ իր յանձնառութեան։ Կրթական եւ թղթատարական պաշտօնեաները նոյնիմաստ դեկոյցներ հրատարակեցին, գործադուլի հրամանը ետ առնելու համար։ Բոլորն ալ, ինչպէս եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը կը հաստատեն թէ կատարուած բարեփոխումները «առաջին եւ իրական» յաջողութիւն մը կը կազմեն եւ թէ կառավարութեան «զիջումները» ձեռք բերուեցան սենդիքաներու ճնշումին տակ։ Այս առթիւ կը մեղադրեն Բանուորական Ուժը թէ ժամանակէն առաջ ետ առնելով ընդհ. գործադուլը պատճառ եղաւ որ կառավարութիւնը մերժէ աւելի կարեւոր բարեփոխումներ։ «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ պետական պաշտօնեաներու ընդհ. միութիւնը եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը որոշած են կարգ մը ձեռնարկներ կատարել, ամբողջական գոհացում ստանալու համար։ Ուստի կը հրաւիրեն դժգոհները՝ «գործել զանազան ձեւերով»։ Բողոքի ժողովները իրարու կը յաջորդեն երեկուընէ ի վեր, բայց հարցը փակուած կը համարուի։

Նոր ծրագրով պետական պաշտօնեաներու նուազագոյն թոշակը պիտի ըլլայ ամսական 28 հազար ֆրանք։ Անոնք որ պակաս կ'առնեն, ամսական 1500 ֆրանք յաւելում պիտի ստանան հոկտեմբերէն սկսեալ։

ԳԵՐՄԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՀՐԱՒԷՐԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը հաստատական բայց խոհեմ պատասխան մը տուաւ այն ծանուցագրին որով Մոսկուա կը հրաւիրէր Տոքթ. Ատենաուըրը։

Փարիզի գերման դեսպանն էր որ այս պատասխանը հաղորդեց Խ. Միութեան դեսպանին։ Ահաւասիկ ամփոփումը. —

«Գերման դաշնակցային հանրապետութեան կառավարութիւնը կ'ընդունի Խ. Միութեան կառավարութեան առաջարկը՝ քննելու երկու երկիրներուն միջեւ դիւանագիտական, առեւտրական եւ մշակութային յարաբերութեանց հաստատման խնդիրը եւ անոնցմէ բխած հարցերը։ Նկատի առնելով ներկայ կացութիւնը, դաշնակցային կառավարութիւնը օգտակար կը գտնէ նախ եւ առաջ ճշդել այն խնդիրները որոնք վիճաբանութեան եւ քննութեան պիտի ենթարկուին եւ որոշել անոնց առնչութեան կարգը։ Հետեւաբար կ'առաջարկէ որ Փարիզի գերման եւ խորհրդային դեսպանները անպաշտօն բանակցութիւններ կատարեն, լուսաբանելու համար այս խնդիրը»։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ խոր տպաւորութիւն գործեց այս պատասխանը իր խոհեմութեամբ։ Իրազեկներ կը հաւատան թէ այս պատասխանը քանի մը անգամ փոփոխութիւններ կրած է մէկ շաբթուան մէջ, վերջնական ձեւ առնելով Յունիս 29ին։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, արեւմտեան Գերմանիան կարգ մը պայմաններ պիտի դնէ, վարչապետին այցելութեան համար, մասնաւորապէս հաւաստիքներ պահանջելով 120.000 գերման գերիներու ազատման մասին։ Միեւնոյն ատեն կ'ուզէ հասկնալ Ռուսերուն թէ Դաշնակցային կառավարութիւնը չի կրնար ճանչնալ արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը, ոչ ալ Օտէր – Նայսէ սահմանագլուխը։

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրաւտա», Յունիս 28 թուակիր թղթակցութեամբ մը կը շեշտէր թէ Խ. Միութիւնը երբեք պիտի չընդունի որեւէ նախապայման։ Միւս կողմէ կառավարական մամուլը կը խօսէր Ջլամարտի եւ ճնշումի փորձերու մասին։ Մինչդեռ արեւմտեան Գերմանիան հաշտարար դիրք մը բռնած է եւ յայտնապէս կ'ուզէ քննել դիւանագիտական յարաբերութեանց վերահաստատման խնդիրը։

⁘ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ⁘

*

ԱՀԱ ԱՅՍՊԷՍ ԿԸ ՄԱՇԻՆ ...

Ի՞նչ մեղքս պահեմ, դող մը համակեց գիս վերջերս, երբ խմբագրատունէն ներս կը մտնէր տարիքն առած փեսայի մը.

Դէմքը դեղնած, մէջքը յայտնապէս կոր, պիտի ըսէի՝ հիւանդութենէ նոր ապաքինած։

— Ի՞նչ ունիս, բարեկամ։

= Լեարդի տկարութենէ կը տառապիմ, երկար ատենէ ի վեր։ Զանազան դեղեր կը գործածեմ, ցաւերը մեղմացնելու համար։ Դուն առողջ կ'երեւաս ...

— Կ'երեւամ, առ այժմ։ Ամէնքս ալ մաշեցանք։

Ո՜րքան զգուշութեամբ կը մօտենար կերակուրներուն, ճաշարանին մէջ։

— Ստիպուած եմ ա՛յս ուտել, ա՛յս չուտել, աս դեղը գործածել ճաշի ատեն, հանքային ջուր խմել։

Յանկարծ միտքս ինկաւ ծերունի վարդան Շահպազը, որ վերջին օրերը կ'անցընէր խցիկի մը անկիւնը, Պէյրութի ժողովրդային Տան մէջ։

Մէկ սրունքը կապելով փաթթած էր, երբ ներս մտայ։

Կարծեմ թէ չճանչցաւ։ *Յառաջ* մը կար ձեռքս, ցոյց տուի։

Հազիւ կրցաւ փսփսալ.

— Աչքերս չեն տեսներ։

Սկսայ խօսիլ, անշուշտ ամէն բանէ առաջ իր որպիսութիւնը հարցնելով։

Հասկցաւ թէ չի լսեր։

Քանի մը վայրկեան եւս, եւ դուրս նետուեցայ, աւելի տանելի գտնելով Պէյրութի հրաշէկ եւ կպչուն տաքը, քան այս վիճակը ...

Կարծեմ իննսունը անցած է։ ՎԱՀԷ

ՎԱՂԸ, ԿԻՐԱԿԻ ՏԵՂԻ Կ'ՈՒՆԵՆԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԿՐՕՆ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ (24 ԱՆԴԱՄ)

ԳԻՏԱԿՑՕՐԷՆ ԿԱՏԱՐԵՑԷՔ ՁԵՐ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ։

ՁԵՐ ՔՈՒԷՆԵՐԸ ԿԵԴՐՈՆԱՑՈՒՑԷՔ ԱՅՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ, ՈՐՈՆՔ ԱՄԷՆ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՆԵՐՇՆՉԵՆ ՄԵՐ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԵՒ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ, ՀԱՒԱՏԱՐՄՕՐԷՆ ԾԱՌԱՅԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ՇԱՀԵՐՈՒՆ, ԻՐԵՆՑ ՈՂՋՄՏՈՒԹԵԱՄԲ, ՈՒՂՂԱՄՏՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ԻՐԱԿԱՆ ԱՐԺԱՆԻՔՆԵՐՈՎ։

ՁԵՐ ՔՈՒԷՆԵՐԷՆ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ ՓԱՐԻԶԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ։

ԱՄԵՐԻԿԱ ԿԸ ԶԻՆԷ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ

•

Մ. Նահանգները եւ արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութիւնը զինուորական օգնութեան դաշինք մը ստորագրեցին Յունիս 30ին։ Այս դաշնագրով Գերմանները հարիւրաւոր միլիոն տոլարի զինամթերք պիտի ստանան, իրենց նոր բանակին սպառազինութեան համար։ Մ. Նահանգները զէնք, ռազմանիւթ եւ ամէն կարգի կազմածներ պիտի ճարեն գերման 500.000 հոգինոց բանակին համար։ Արեւմտեան Գերմանիան ալ իր կարգին յանձն կ'առնէ ամերիկեան օգնութիւնը օգտագործել Հիւս. Ատլանտեանի ճակատին պաշտպանութեան համար։

Համաձայնութիւնը ստորագրուեցաւ ամերիկեան դեսպանին եւ արեւմտեան Գերմանիոյ արտաքին գործերու նախարարին՝ Գրենթանոյի կողմէ։

Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը խորհրդատու յանձնախումբ մը պիտի կազմէ, անոր հսկողութեան ենթարկելու համար զէնքերու յանձնումը։

Կնքուած համաձայնութեամբ Մ. Նահանգները պարտաւոր չեն որոշ քանակութեամբ զէնքեր յանձնելու։ Բայց պատրաստ են ճարելու ծանր սպառազինութեանց անհրաժեշտ քանակը՝ Գերմանիոյ զինեալ ուժերու սկզբնական կազմակերպութեան համար։ Եօթը հարիւր հազար տոլարի ամերիկեան արդիական զէնքեր ամբարուած են Մ. Նահանգներուն եւ Եւրոպայի մէջ, Գերմաններուն համար։ Արեւմտեան Գերմանիոյ զինուորական իշխանութիւնները կը կարծեն թէ պէտք պիտի ունենան երեք – չորս միլիառ տոլար արժէքով զինամթերքի։ Ինչպէս դիտել կուտան ամերիկեան թերթերը, իր վերազինման սկզբնական շրջանին մէջ արեւմտեան Գերմանիան ամբողջովին կախում պիտի ունենայ դուրսէն ղրկուած զինամթերքէ։ Նորագոյն պետութիւնը արտօնուած է կազմելու 12 զօրաբաժին, 1300 արդիական օդանաւերով եւ ծովեզերեայ պաշտպանութեան յատուկ տորմիղով մը։

Ինչպէս կը յիշուի, Բ. աշխարհամարտէն ետք դաշնակիցները քանդեցին Գերմանիոյ զինագործարանները։ Գերմանիա կրնայ ահագին քանակութեամբ զինամթերք արտադրել յառաջիկային, Ռուրի շրջանին ճարտարարուեստական հաստատութիւններով։ Մասնագէտներ կը կարծեն թէ առ նուազն չորս տարի պիտի անցնի, մինչեւ որ կարենայ հրասայլեր ալ արտադրել։ Մինչ այդ, Ամերիկա պիտի ճարէ բոլոր ծանր զէնքերը։

Դաշինքին տրամադրութեամբ, արեւմտեան Գերմանիան յանձն կ'առնէ. —

1. Մ. Նահանգներուն եւ Ատլանտեանի միւս զինակիցներուն տրամադրել կարգ մը ծառայութիւններ եւ նիւթեր.— 2. Մ. Նահանգներուն ճարել հում կամ կիսովին բանուած նիւթեր.— 3. Նպաստել միջազգային համաձայնութեան, բարեացակամութեան եւ համաշխարհային խաղաղութեան, մասնակցիլ ամէն համախորհուրդ գործունէութեան՝ մեղմացնելու համար միջազգային յարաբերութիւնները եւ կատարել իր զինուորական պարտաւորութիւնները, յարգած ըլլալով Ատլանտեան դաշինքին.— 4. Իր մարդկային ամբողջ կարողութեամբ, նիւթական աղբիւրներով եւ անտեսական կացութեամբ լիզօրէն զարգացնել եւ պահպանել իր ինչպէս եւ ազատ աշխարհին պաշտպանողական ուժը։

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ

(խօսուած Ֆրանսահայ Լսարանին մէջ)

*

Ես զինքը ճանչցայ 1944ի ազատագրական մօլուցքի պահուն, երբ արդարադատութեան նժարը խախտուած էր եւ արգար ցասումին կը խառնուէին անձնական կիրքերու եւ վրէժխնդրութեանց բիծեր:

Օր մը ես ալ ինքզինքս գտայ իբր Թըշնամիին «աշխատակից» Տրանսիի արգելարանը որ այն ատեն տեսակ մը սպասման սրահ էր կամ քաւարանը արդարին եւ մեղաւորին համար, մինչեւ իր ճակատագրին ճշդումը: Հոն էր որ հանդիպեցայ իրեն: Լուռ, ինքնամփոփ, մենաւէր, իր երկար հասակը կը պտտցնէր բակին մէջ, երբեմն միայն քանի մը խօսք փոխանակելով ուրիշներու հետ:

Զիրար չէինք ճանչնար, հազիւ թէ անունով ծանօթ իրարու, շնորհիւ մտերմացանք այն կերպով զոր «մտաւորական» կոչուածները իրարու կը զգան:

Ան ալ զոհն էր հայանուն լրտեսներուն որոնք մեր ծանօթ անձերը կը հետապնդէին խելակորոյս: Եւ որովհետեւ հարցաքննութեան ընթացքին կը բողոքէր վերապրումներու դէմ, գանակոծուած ու խոշտանգուած էին ճմլելով անոր մատները, որոնց դարմանումը շատ երկար տեւեց, գործածելի դառնալու համար:

Անբաժանելի եղանք իրարմէ եւ երբ Հայերը առանձին սենեակ մը ամփոփեցին, ինչպէս բոլոր օտարները, մենք շաբաթներով յարդի նոյն դէզին վրայ քով քովի կը գիշերէինք:

Յուսահատ չէր, վստահ էր իր անպարտութեան, սակայն տխուր էր թէ ինչպէ՞ս պիտի կրնար ինքզինք պաշտպանել, քանի որ ունեցած փաստաթուղթերը կորսուած էին:

Գերլինի մէջ իր աշխատանքն էր եղած Լոնթեւի վրայ հակառուս քարոզութիւն կատարել, բայց իր արդարադատ եւ ըմբոստ ոգին յաճախ կը մերժէր հպատակիլ բոլոր թելադրութիւններուն խօսելու, որով հանեցին զայն գործէն ուրիշ մը առնելով տեղը: Ինք բուռն հակառակ մըն էր սկզբունքով եւ այնպէս ալ մնաց մինչեւ վերջը: Կը յիշէք թէ օր մը հոս Լսարանին մէջ, իր նախագահական աթոռէն ինքնակորոյս գոչեց թէ երբ Հարկ ըլլայ Հայերն կը զինուորագրուելու համար բոլշեւիզմի դէմ: Այսուհանդերձ, միւս կողմէ կը հիանար իր հայրենիքին մշակութային արդի վերելքին եւ մեծ ուրախութեամբ կը գնէր Հայաստանեան հրատարակութիւնները՝ հակառակ իր նիւթական համեստ պայմաններուն:

Ինք մէկ աչք ունէր, մէկ անստահման պաշտամունք, այն ալ Հայաստանեայց Եկեղեցին էր, որ իր աչքին՝ իր մէջ կ'ամփոփէ ամբողջ Հայոց պատմութիւնն, պղտութիւնը եւ մշակոյթը: Վա՜յ եթէ մէկը համարձակէր անոր հպիլ: Իր մոլեռանդութիւնը այնքան բուռն էր որ կաթոլիկ Եկեղեցին իր սեւ, չար ոգին էր: Մխիթարեաններու այնքան մեծ ու հայանուէր գործունէութեան վրայ խակ իր արտայայտութիւնը վերապահ էր: Կըստահ եմ որ օր մը երբ իրեն ներկայացնէին հայ սատանայ մը եւ կաթոլիկ հրեշտակ մը, ընտրելու համար մէկն ու միւսը, պիտի նախընտրէր սատանան:

Ծնած ու սնած էջմիածնի մայր հողին վրայ, ձեմարանի ուսումէն վերջ նուիրուած հայ աշխարհի մէջ, իբրեւ ուսուցիչ, հայ ժողովուրդին ու մշակոյթին ծառայելու կոչումով, լռելեայն կ'աշխատէր իր մտաւոր պաշարը հարստացնելու: Եւ իրաւամբ ոչ միայն հայկական ուսմանց մէջ որոշ հմտութիւն ձեռք բերած էր, այլ եւ նաեւ հետեւելով ընկերային շարժումներուն, ընկերաբանական հարցերու պաշար մը ամբարած էր, եւ իր քաղաքական գործունէութիւնը տրամադրած էր – իր կուսակցութեան, որու վերջին ներկայացուցիչն էր Փարիզի մէջ Գ. Ա. Խանդկարեանի հետ:

Այսպէս, Դաշնակցական չէր, այլ Դաշնակցականներու բարեկամ, ինչպէս անոնք իրեն, որովհետեւ անկեղծ էր, ուղղամիտ եւ ողջամիտ: Ինքն էր որ. երկու տարի առաջ, Մայիս 28ի հանդէսին մէջ կը գանգատէր թէ տօնը ազգային էր եւ ի՞նչ պէտք չէ կուսակցութեան մը մենաշնորհը նկատել զայն: Իբրեւ մասնակից Լ. ականատես դէպքերուն, այս սրահին մէջ ալ ամէն առիթով կրկնած էր նոյն լուրը, ինչպէս որ փետրուարեան յեղա–

ութիւնը կուսակցական արարք մը չէր համարեր, այլ ժողովրդական ինքնաբուխ շարժում մը երկրին նոր տիրակալներուն ծայրայեղութեանց դէմ:

Բանտարկութեան շրջանէն ետքը իրար գտանք Լսարանին մէջ, ուր աւելի մօտէն հաղորդակցեցանք իրարու: Մեծ համակրանքով մը կը շրջապատէր զիս, — իր հին ընկերները զարմացնելու աստիճան — եւ բնականաբար փոխադարձ էին իմ ալ զգացումներս:

Այս կապը կը խորհիմ թէ կը բխէր մեր երկուքին նկարագրի մօտաւորութենէն, իբր անկախ եւ անկեղծ մտածողներ: Ինքը, հակառակ իր ողջմտութեան ջղային էր, յամառ ու կրքոտ: Երբեմն նոյնիսկ աններող փոքր պատճառներու համար զօրս ինք սկզբունքի կը վերածէր: Բայց իբր ընկերական մարդ եւ հանրային գործիչ, մեծ առաքինութիւն մը ունէր: Չէր բորբոքէր եւ եթէ դայրանար իսկ, ժողովներու մէջ եւ այլուր, իր զգացումները կ'արտայայտէր քաղաքավար եւ հանդարտ եղանակով մը, այնպէս որ կարելի էր իրեն հետ բուռն վէճեր ունենալ, բայց ոչ կռիւ:

Հպարտ էր եւ մտաւորականութիւնը բարձր կը նկատէր ամէն բանէ: Կը խուսափէր այն անձերէն որոնք իրենց նիւթական դիրքով կ'ուզէին տիրապետող ըլլալ: Այս պատճառով իսկ Լսարանին կապուած էր իբր մտաւորական ձեռնարկի մը եւ իր փափաքն էր այս ուղղութեամբ զարգացնել զայն, որպէսզի Լսարանը դառնար մեր հանրային կեանքին մէջ կարեւոր գործիք մը եւ ազդակ մը:

Մ. Գույումճեանի բացակայութիւնն ու Քոչարեանի պէս ուժի մը կորուստը մեծապէս կը զգայ այս Լսարանը: Սակայն այն քանի մը հոգին որոնք իրենց ուսերուն վրայ տարիներով տարին այս համակրելի ձեռնարկին բեռը, վստահ եմ, պիտի չընկրկին իրենց նուիրումին մէջ, նոր ուժեր համախմբելով իրենց շուրջը:

Քոչարեան հայրենիքէն ակամայ տարագիր, Փարիզի մէջ իր կապը չէր խզած մտաւոր կեանքէն՝ ինչպէս մեզմէ ոմանք: Կը մասնակցէր մշակութային փորձերուն, ինչպէս անդամը Գրական Ակումբին, ուսանող կարեւոր մտաւորականներու հիմնած այս ձեռնարկին:

Իր անձնուէր կնոջը եւ տաղանդաւոր միակ զաւկին որ կ'անցընէ մասնագիտական քննութիւններուն պէտքերը հոգալու համար տիւ եւ գիշեր չարաչար կ'աշխատէր սեղի վրայ, իբրեւ տպարանական ձեռքի գրաշար, այդ յոգնութենէն վերջ պարապոյ ժամերուն նուիրուելով գրական աշխատանքին: Հմտալից յօդուածներով կ'աշխատակցէր «Հայրենիք»ի, «Յուսաբեր»ի, «Յառաջ»ի եւ ուրիշ թերթերու: Վերջերս կը գրադէր Միքայէլ Նալբանդեանի եւ Եղիշէ Չարենցի մասին երկար ուսումնասիրութիւններով, բերելու համար հոս:

Միջանկեալ, կ'աշխատակցէր օտար կազմակերպութեան մը, նիւթեր հաւաքելու ռուսական կեանքի մասին, որպէսզի նիւթականի իր հոգը թեթեւցնէ:

Այս մտաւոր յոգնութիւնը միացած Ֆիզիքական սպառումին կ'ընկճէր զինքը: Կը յիշէք որ քանի մը տարի առաջ, Լսարանին մէջ ուղեղային թեթեւ կաթուած մը ունեցաւ զոր երկար դարմանումով կարելի եղաւ չէզոքացնել: Բայց ցաւը կ'երեւի կը դարանակալէր զինքը:

Վերջին Լսարանին զոր վարեց, ինչպէս միշտ, այնքան գիտակցութեամբ, երբ միասին սավորականին պէս մինչեւ իր տան անկիւնը հասանք, բաժանման պահուն կրկնեց աշխատանքին ծանրութիւնն ու մտաւոր յոգնութիւնը, բսելով.

— Այնպէս եմ յոգնել Յակոբ, որ երբեմն վախենում եմ ես ինձանից …

Այս վախը, տարաբախտ Ստեփան, խուճապեց քեզ յափշտակել ու տանիլ այնքան արագ եւ անակնկալ որքան զուն կարող չէիր երեւակայել:

Որովհետեւ

Ի սկզբանէ էր Չարն:

Հիմա, սիրելի ընկեր, դուն որ ջերմեռանդ հաւատացեալ էիր, չեմ գիտեր թէ հոն ուր գացիր, հանդիպեցա՞ր արդեօք Բարիին …

Իցի՜ւ թէ:

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

« ՀԱՒԱՏՔ ՈՒՆԵՑԷՔ ԱՊԱԳԱՅԻ ՄԱՍԻՆ »

*

ԽՄԲ.— Ստորեւ կը հրատարակենք Ուսմանց պետական ընդհ. վերատեսուչ Վինիոյի ճառը, արտասանուած Մուրատեան վարժարանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսին առթիւ, կիրակի, 26 Յունիս.—

Միշտ երկիւղալի պատիւ մը եղած է նախագահել հանդիսաւոր մրցանակաբաշխութեան մը: Բայց ալ աւելի երկիւղալի է երբ այս մրցանակները կը պսակեն այնքան յարգուած եւ մտնաւոր վարժարանի մը աշակերտները:

Այս դպրոցը կը կրէ անունը մեծ Հայու մը, որուն կը պարտի իր գոյութիւնը, եւ դարէ մը ի վեր իր աշակերտներուն կը ջամբէ դաստիարակութիւն եւ ուսում, որոնց արժէքը ամէն տարի կուգան հաստատել յաջողութեան նոր պսակներ: Իր ուսուցիչներուն տեւական մտահոգութիւնն է աշակերտներուն մէջ վառ պահել հայ ժողովուրդին մտաւոր ժառանգը եւ բանալ անոնց միտքը համաշխարհային կարգուսարքերուն առջեւ, ինչ որ անհրաժեշտ է Ի. դարու մարդուն, եւ մասնաւորաբար այն փոքրամասնութեանց՝ որոնք հիւրընկալ երկիրներուն մէջ ոչ թէ անհասկացողութիւն կ'ուզեն գտնել, այլ կը փափաքին սատարել անոնց վերելքին:

Այս վարժարանին ուսման ծրագրին մէջ ամէնէն յուզիչ էջը ձեր երկրին պատմութիւնը կը կազմէ:

Ձեր երկիրը՝ որ ըստ Ծննդոց գրքին, աշխարհի օրրանը եղաւ, կը տարածուի գոյգ լեռներու արգաւանդ կողերուն շուրջ: Եթէ Ֆուժի – Եամա աւելի ժողովրդական համբաւ մը ունի, ձեր գոյգ սարերը աննիւթական պատկերով մը կը ներկայանան մեր աչքերուն: Հոն, ուր ատեն մը ամէնէն բարգաւաճ պետութիւններէն մէկը կ'ապրէր, այսօր անապատ կայ միայն, ուր քաղաքներու փլատակներուն մէջ հօտեր կը թափառին ու երբեմն ալ բանակներ կուգան խռովել անշունչ մթնոլորտը: Այսքան կատարեալ բնաջնջում մը միայն իբրեւ մեծագոյն ամօթ պիտի արձանագրուի ժամանակակից պատմութեան մէջ: Վայրագ պոռթկումով մը մոլեռանդ ազգայնամոլութիւնը հող ուրացաւ ժողովուրդի մը գոյութեան իրաւունքը: Թոյլ տուէք որ յիշեմ այս ողբերգութեան ժամանակակից Անաթոլ Ֆըրանսի յուզիչ ու յատկանշական մէկ վկայութիւնը.

— « … Երբ տեսանք որ Հայաստան իր աչքերը կը դարձնէր դէպի մեզ, հասկըցանք թէ Արեւելքի մեր մէկ եղբայրը կը մեռնէր, պարզապէս որովհետեւ հաւատացած էր անոր, որուն մենք կը հաւատայինք, ճաշակած էր մեզի պէս իմաստութիւնը, բանաստեղծութիւնը եւ արուեստները »:

Այսպէս Անաթոլ Ֆրանս ցոյց կուտար այն փոխադարձ կապերը, որոնք կը զօդէին մեզ Հայոց:

Հայերը Սփիւռքի բազմաթիւ երկիրներու մէջ կենսունակ օճախներ կազմեցին եւ Արեւելքի յետամնաց երկիրներուն մէջ յառաջդիմութեան ախոյեաններ հանդիսացան: Խորհրդային հանրապետութեանց շարքին մէջ քաջարի փոքրիկ հայկական հանրապետութիւնը պատուաբեր դիրք մը գրաւեց: Ամէն տեղէ աւելի հոս՝ Ֆրանսայի մէջ, ճամբորդին ու հիւրընկալին միջեւ սերտ գործակցութիւն եւ խոր համակրանք հաստատուեցաւ: Այս համակրանքը կը բխի հասարակաց քրիստոնէական քաղաքակրթութենէ մը եւ դարաւոր ու վառ հայրենասիրութենէ մը, որ երկու ժողովուրդները խանդավառած է միշտ:

Մենք՝ Ֆրանսացիներս, գիտենք թէ որքան վտանգուած են այս բարոյական արժէքները եւ անցեալի ավիտալի յարձակումներուն յիշատակովն իսկ տոգորուած՝ պարապ կը զգանք հիւրընկալել տարագիրը: Ֆրանսա հաւատարիմ կը մընայ 1789ի սկզբունքներուն, որոնք ըստ Ժորէսի «Մարդկային արժանապատուութեան տիեզերական հիմնաքարերն են» եւ կը հաստատեն ժողովուրդներու ինքնավարութեան իրաւունքը: Ֆրանսա Միջնադարեան համալսարաններուն պէս, կը բանայ իր դռները անոնց առջեւ, որոնք չեն կրցած օգտուիլ այդ իրաւունքէն, որպէսզի ազատ յարաբերութիւններէ ըսնձիւղի նոր Վերածնունդ մը:

Չեմ ուզեր հոս կրկնել ինչ որ Ֆրանսա կը պարտի ձեզի, քանի որ նախորդներս բսին արդէն: Այսքան ճիգ, այսքան զոհո–

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

*

Ապա կը յարէ. «Եթէ պահ մը տարակուսելի նկատենք ցմրեթին հայկական սեփականութիւնը, կասկածէ դուրս է, որ Հայերուն կը պարտինք գոթական կամարներուն իրականացումը եւ կատարելագործումը »: Անին անապատին մէջ կորսուած ովասիսի մը կը նմանի, հոն պացողը հոգեկան վայելքներ կ'ունենայ եւ կը կազդուրուի:

Սակայն, հաճելի այդ վայելքին համընթաց, կը փղձկի մարդուս սիրտը եւ հարկադրաբար կը մղուի ինքնիրեն հարցնելու, թէ արդեօք կարելի չէ՞ր աւերածութենէ եւ կողոպուտէ գերծ պահել զայն:

Այդ հարցումը բրած են բոլոր այցելուները: Լորտ Քինրոս ալ, ձայնակցելով Լինչի, կը դատապարտէ հայութեան դեկավար տարրը, որ, փոխանակ ընդհանուրին շահը նկատի ունենալու եւ զօրաւոր թագաւորութիւն մը հիմնելու, բաժան բաժան բրաւ երկիրը եւ տկարացուց զայն:

Կը մեղադրէ նաեւ Բիւզանդիոնը, որ, փոխանակ քրիստոնեայ Հայաստանին եւ Վրաստանին պաշտպան հանդիսանալու, կրօնական սին նկատումներէ մղուած՝ ատելութիւն եւ թշնամութիւն սերմանեց եւ հեռացուց Հայերը իրենց հայրենիքէն, պարապութիւն ստեղծեց եւ քաջալերեց վայրագ հորդաներու ներխուժումը, պատճառ դառնալով զոյգ մը չքեղ քաղաքակրթութիւններու (բիւզանդական եւ հայկական) փճացումին:

Նոյն վերաբերումը ցոյց չտուի՞ն ներկայ օրերու քրիստոնեայ ժողովուրդները, որոնք « Սեւրի դաշնագրով 1920ին թուղթի վրայ նուիրագործեցին անկախ Հայաստանի գոյութիւնը, բայց դրական ոչ մէկ քայլ առին զայն իրականութեան վերածելու համար »:

Այս կարգի խորհրդածութիւններէ դառնացած՝ լորտը կը կը բաժնուի Անիէն, «երեկոյեան վաղանցուկ անդորրութեան մէջ անգամ մըն ալ դիտելով Անիի եկեղեցիներուն խորհրդաւոր ստուերները, որոնք շրջապատի կանաչութեանց մէջ կ'անհետանային»:

ԻԿՏԻՐ, ԱՐԱՐԱՏ ԵՒ ԿԱՐԻՆ

Լորտ Քինրոս Անիէն Կարս կը վերադառնայ եւ կ'արժանանայ վալիին սիրալիր ընդունելութեան. որոշում կուտայ յաջորդ օրն իսկ Իկտիր այցելել:

Լորտը առանձին պիտի մեկնէր, իսկ քաղաքապետը իրեն պիտի միանար քանի մը ժամ աւելի ուշ:

Արաքսի ափերուն հետեւելով, գիշերուան մութին, յանկարծ լոյսերու մէջ ողողուած քաղաք մը կը տեսնուի. ճամբորդները միաբերան «Երեւան… Երեւան» կ'աղաղակեն:

Իկտիր բաւական բարգաւաճ աւան մըն է, անցեալին հանքային հարուստ քաղաք մըն էր, ներկայիս՝ այդ հանգամանքը կորսնցնելով՝ վերածուած է երկրագործական կարեւոր կեդրոնի մը:

Կարսի ամբողջ նահանգը ժամանակէ մը ի վեր բամպակի մշակութեան յատկացուած է: Միայն Իկտիրի շրջանին բերքը տարեկան քառորդ միլիոնի եկամուտ մը կ'ապահովէ գիւղացիներուն:

Լորտը, Կարսի վալիին հետ ամբողջ օր մը Իկտիր անցընելէ ետք, յաջորդ առաւօտ Տուլայալըզ կոչուած գիւղը կը մեկնի, Արարատ լեռը բարձրանալու տրամադրութեամբ:

Այդ գիւղին կառավարիչը տարօրինակ երիտասարդ մըն էր, ամբարտաւան եւ ինքնավստահութենէ զուրկ մարդ մը:

Նախ կը մերժէ լորտի փափաքին գոհացում տալ, առարկելով թէ Արարատ զինուորական արգիլուած գօտիին մէջ կը գտնուի, ապա՝ թոյլատու գտնուելով հանդերձ՝ կասկածոտ վերաբերում մը ցոյց կուտայ հիւրին հանդէպ եւ կը լրտեսէ անոր շարժումները:

ՏՈՔԹ. Գ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(8) (Շար.)

Լ. ՏՈԼՍՏՈՅԻ

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ ՓԱՐԻԶՈՒՄ

•

Անցեալ տարուան Օգոստոս ամսին էր որ Ֆրանսական պաշտօնաթերթի մէջ հրատարակուեցաւ Մենտէս Ֆրանսի հրամանագիրը, Կոմս Լ. Տոլստոյի յուշարձանի կառուցման ու բացման մասին։

Սպիտակ մարմարինից ձեռակերտուած, հազար քիլօ ծանրութեամբ, այդ յուշարձանը պիտի ոտքի կանգնի Փարիզի 16րդ քաղաքամասում, Փորթ տ'Օթէօյի մօտ, Բուլվառ Սիւչէ, նոր անունով Սքուար Տոլստոյ։

Յուշարձանի պաշտօնական բացումը պիտի կատարէ Փարիզի քաղաքապետութիւնը հաւանօրէն Յուլիսի առաջին օրերին, ի ներկայութեան հանգուցեալ Լ. Տոլստոյի Ֆրանսա եւ Ամերիկա գտնուող ժառանգների ու ազգակիցների։

Այդ յուշարձանը ձեռակերտն է մեր հայրենակից Շուշեցի – Ղարաբաղցի հանրածանօթ քանդակագործ Յակովբ Գիւրջեանի, որ երկար տարիներ ապրել է Փարիզում ու սովորել է իր արուեստը Ֆրանսայի հռչակաւոր քանդակագործ Օ. Ռոտէնի մօտ եւ որ վախճանեցաւ Փարիզում 1948ին։

Հանգուցեալի բազմաթիւ գործերից, որոնք արուեստագէտների եւ մասնաւորապէս Ռուսների ուշադրութեանն են արժանացել, արժէ յիշել հետեւեալ յուշարձանները. — Ռուս գրող Մաքսիմ Գորկիի, ռուս մեծ երաժշտագէտ Ռախմանինովի, աշխարհահռչակ ռուս երգիչ Շալեապինի, Լունաչարսկիի, Դիագիլէվի, Ս. Լիֆարի եւ շատ ուրիշների։

Իր գործերը Գիւրջեանը ցուցադրում էր Ռուսաստանում սկսեալ 1912 թ. «Արուեստի Աշխարհ» անունով յայտնի ընկերակցութեան տարբեր ցուցահանդէսներում։ Կոմս Լ. Տոլստոյի այս յուշարձանը ներկայացուած է արտասահմանի բազմաթիւ ցուցահանդէսներում, Փարիզ, Բրիւքսէլ, Նիւ Եորք եւ այլն քաղաքներում — ու միշտ հիացում ու յափշտակութիւն է պատճառել դայն դիտողներին։ Այդ արձանի նախատիպ – օրինակը, կաւից ձեւաւորուած, ցուցադրուած էր Մոսկվայում 1910 թ. ուր դրուել էր Մոսկվայի դժուարահաճ հասարակութեան ուշադրութիւնը ու արժանացել նրա բարձր գնահատանքին։ Գիւրջեանը պատուէր էր ստացել դայն կերտելու սպիտակ մարմարից՝ Մոսկվայի «Կոմս Լ. Տոլստոյ» թանգարանին համար։

Այդ պատուէրը հանգուցեալ Գիւրջեանը ի կատար ածեց միայն 1914ին, երբ Ա. համաշխարհային պատերազմի պատճառով անկարելի եղաւ դայն հասցնել Մոսկվա։ Ճակատագիրը այդպէս տնօրինեց որ Մոսկվայի համար կերտուած արձանը մնայ Փարիզի բազմաթիւ դեղածկերտ յուշարձանների շարքին մէջ ...

Ռուսական յեղափոխութեան հետեւանքով հանգուցեալ Գիւրջեանի բազմաթիւ գործերը անդարձ կորսուեցան Ռուսիոյ մէջ եւ միայն հանգուցեալի մի քանի գործերը, բարեբախտաբար, ներկայիս գտնւում են մեր հայրենիքում, Երեւանում, ուր զարդարում են մեր հայրենիքի պետական Թանգարանը։

Տեղին է այստեղ նկատելու, որ բացի Ալեքսանդր Գ. ցարին նուիրուած կամուրջէն — սա առաջին անգամն է որ Փարիզում, Ֆրանսայի մայրաքաղաքումը մի ռուս ականաւոր մարդ արժանանում է այս օրինակ բարձր յարգանքի ու պատուի եւ այդ առաջին ռուս մարդը աշխարհահռչակ գրագէտ կոմս Լ. Տոլստոյն է (1828 — 1910)։

Այս փաստը ու յուշարձանի բացման օրը — ըստ իս — պիտի նկատուի, հանգուցեալ ռուս մեծ գրագէտի բարեկամների ու յարգողների համար մի մեծ տօն։ Եւ ոչ միայն նրանց համար, այլեւ ամէն մի ռուս մարդու, ինչպէս եւ ռուսական մշակոյթը բարձր գնահատող ամէն մի մարդու համար, առհասարակ։

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱՉԷԱՆՑ

ղութիւն ապարդիւն պիտի չմնան, եթէ այս պսակաւորներուն հոգիներուն մէջ ամրապէս հաստատեն մեր երկու ժողովուրդներուն բարեկամութիւնը։

Թող տուէք որ հոս յայտնեմ թէ Համալսարանը որքան շնորհապարտութեամբ կը հետեւի այս դպրոցին յառաջդիմութեան։

Վերջացնելէ առաջ խօսքս կ'ուղղեմ այս երիտասարդներուն, որոնց յաջողութիւնը կը տօնենք այսօր։

Ձեզմէ ոմանք այսօր կը վերջացնեն ուսման դժուարին շրջանը։ Ուրիշներ դեռ պիտի շարունակեն եւ պիտի վերջացնեն աւելի ետք։ Այդ օրը ձեզմէ պիտի պահանջեն ըլլալ թէ՛ հպարտ, թէ՛ համեստ, չուրանալ երբեք ձեր անցեալը։

Դուք պիտի ջանաք անցեալէն աւելի յառաջ անցնիլ, առանց մոռնալու այն յարգանքն ու գնահատանքը, զոր կը պարտիք ամէն մտաւորական խոյանքի, ուրկէ որ ալ եկած ըլլայ։ Հաւատք ունեցէք ապագային եւ ամբողջ մարդկութեան վրայ։

Եթէ այս կրկնակ դասը լսելի դառնայ, ձեր ծնողները, ուսուցիչները, եւ ամբողջ Ֆրանսան պիտի հպարտանան ձեզմով։

ՏՈՔԹ. ԳՈՒՐԳԷՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Պրոֆ. Կոսսէ, Փիթիէ հիւանդանոցին մանկաբարձական եւ կիներու բաժնի բժշկապետը, իրեն օգնական նշանակած է բժ. Գուրգէն Մեծատուրեանը, անոր յանձնելով արտաքին հիւանդներու քննութեանց բաժինը։ Միեւնոյն ժամանակ կարգած է զինքը դասախօս, չորրորդ տարուան ուսանողներուն։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ կիրակի օր, Էգուանի անտառին մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը։ Սկաուտները մարզական խաղեր կատարեցին եւ հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ առաջնորդութեամբ ընդհ. պետ Տոքթ. Գ. Մեծատուրեանի։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

ՍԵՒՐԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը, ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս սարքեց իր տարեկան ցերեկոյթ – պարահանդէսը։

Բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյյէզ»ով եւ «Իմ հեռաւոր հայրենիք»ով, Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Գ. Կ. Ափրիկեանի։

Գ. Քաղաքապետը որ բարեկամ է Հայերուն՝ իր ամբողջ ընտանիքով պատուեց մեր հանդէսը, ինչպէս ամէն տարի։

Գեղարուեստական բաժինը սկսաւ երկու ծիծաղաշարժ զաւեշտներով, զոր ներկայացուցին տեղին երիտասարդները եւ երիտասարդուհիները։ Ա.— Օրիորդներ Է. Գալիկեան եւ Ժ. Քիւրքճեան, Գ. Գ. Հ. Քէօսէեան, Կ. Մանուկեան։

Բ.— Օր. Ա. Պօյաճեան, Գ. Գ. Ե. Եսայեան, Մ. Մանուկեան եւ Ե. Խլոյեան, որոնք արժանացան բուռն ծափերու։

Օր. Ա. Տէքիճեան ջերմապէս գնահատուեցաւ իր երկու ճկուն պարերով։ Օր. Ա. Քէօսէեան, Օր. Ա. Պօյաճեան եւ Գ. Ա. Քիւփէլեան իրենց հմայիչ ձայնով աւելցուցին հանդէսին փայլը։

Գեղարուեստական բաժնին յաջորդեցին եւրոպական պարեր, Գ. Կ. Սարեանի նուագախումբով։ Գ. Ժ. Դատաւորեան, ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս վարեց աճուրդն ու վիճակախաղը, ապահովելով Միութեան կոկիկ գումար մը։

Շնորհաւորելի է Խաչուհիներուն ժրաջան աշխատանքը։ Պիտի չմոռնանք երիտասարդ Խաչուհիներուն եւ երիտասարդներուն անձնուէր աշխատանքը թէ գեղարուեստական բաժնին եւ թէ հանդէսին կազմակերպութեան մէջ։

Հանդէսը վերջացաւ ընդհանուր խանդավառութեամբ։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Մարսէյլի Գեղարուեստից վարժարանի ճարտարապետական գծագրութեան ճիւղի աւարտական քննութեանց մէջ առաջին հանդիսացած է Եդուարդ Սարգսեան, մրցման ներկայացնելով արդիական վիլլայի մը յատակագիծը, որ բացառիկ գնահատութեան արժանացած է։

Եդուարդ Սարգսեան ասկէ առաջ նոյն վարժարանի նկարչութեան ճիւղին ալ հետեւած է եւ կ'ուզէ նուիրուիլ գեղարուեստական զարդանկարչութեան։

Իր քոյրը՝ Անիթա Սարգսեան, Մարսէյլի երաժշտանոցին արտասանութեան դասընթացքը աւարտած է երկրորդ մրցանակը խլելով հրապարակային մրցման մը ընթացքին։ Անիթա կը հետեւի նաեւ նոյն վարժարանին թատերական դասընթացքներուն։ Այս տարի թատերական ճիւղի լաւագոյն աշակերտները Մարսէյլի օփերային մէջ հասարակութեան ներկայացուցին կարճ դերերով։

Անիթա Սարգսեան Ռասինի Ֆետրին վերջին տեսիլին մէջ բեմ եկաւ եւ արժանացաւ առաջին աքսէսիթի։ Եդուարդ եւ Անիթա զաւակներն են ծանօթ երաժշտագէտ Գ. Վարդան Սարգսեանի։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԹԵԼԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կարդացի ընկեր Ա. Գիպէրեանի յօդուածը՝ Ատափազարի յուշագրութեան մասին։ Կարդացի նաեւ Վահէի Օրը Օրինը այդ առթիւ։

Մինակ ես չեմ որ խորապէս ազդուեցայ։ Ապացոյց՝ մեր «անցնող» սերունդէն բազմաթիւ ընկերներու հետ քանիցս խօսակցութիւններ այդ մասին։

Ինչ մեղքս պահեմ, ես այնքան ալ խօսքի մարդ չեմ։ Մտքիս մէջ խլրտացին կարգ մը գործնական միջոցներ՝ որոնք անշուշտ իրագործելի կը դառնան երբ հաւանութեան արժանանան։

Այսպէս՝ կ'առաջարկեմ քանի մը միջոցներ որպէսզի խօսքը վերածուի գործի։

Անհետանալու ճամբուն վրայ գտնուած ընկերներուս կոչ կ'ընեմ,

1. Հաւաքել, ճշդել, ուղղել, իրարու հետ բաղդատել մեր գիտցածները։

2.— Փորձել հիմնագրամ մը հաստատել, որպէսզի ինչ որ կրնանք անհատապէս տալ, — հատուկտոր ամբողջական, նոյնիսկ պարզ դրուագներ, — անպատճառ հրատարակուին, եթէ անհրաժեշտ է, նախ պարբերաթերթերու մէջ, յետոյ առանձին հատորներով։

3.— Ունինք մեր մէջ այնպիսիներ, որոնք «գրիչ սատանան» շարժելու կամ տրամադրութիւնը եւ կամ ալ մասնայատկութիւնը չունին։ Միջոցներ ձեռք առնենք որ անոնց հաղորդած տեղեկութիւնները ձեւով մը գրի առնուին, ո՛ր հեռաւոր գաւառն ալ գտնուին անոնք։

4.—Եթէ մենք չկարենանք տալ ինչ որ գիտենք, գոնէ մտաւորականներու խմբակցութիւն մը կազմուի որ մեր բերնէն առնելով թուղթին յանձնէ մեր գիտցածները։

Պարզ թելադրութիւններ կ'ընեմ,՝ այն յոյսով թէ կրնանք գործնական ելքի մը յանգիլ։ Որքա՜ն սիրելի ընկերներ կը մեկնին անդարձ, առանց չիթ մը գիտելիք ձգելու իրենց ետին։

Գործի մղենք անոնք որ ձիւն ունին իրենց գլխուն վրայ եւ պատմութիւն՝ իրենց սրտին մէջ։ Բ. Գ.

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԵՐՈՒԱՆԴ ԵՐԱՆՈՍԵԱՆԻ

յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երկուշաբթի օր իր բնակարանին մէջ։ Թափօրին կը հետեւէին բազմաթիւ հայրենակիցներ, որոնց կարգին Մուրատ Ուսումնարանի բոլոր անդամները, եւ կուսակցական ընկերներ։ Գերեզմանին վրայ յուզիչ դամբանական մը խօսեցաւ Գ. Յ. Յակոբեան, վեր հանելով հանգուցեալի ազգօգուտ գործունէութիւնը, հայրենասիրական թէ կուսակցական գետնի վրայ։ Հանգուցեալին փափաքին համաձայն փոխան ծաղկեպսակի նուէրներ եղան Մուրատ Ուսումնարանին։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (79)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

Վայրկեան մը խորհեցայ որ պիտի չպատասխանէ։ Պարզապէս յանկարծակիի եկած էր։ Ի վերջոյ խօսեցաւ, ու այդ խօսքերը կարծէք դաժան հաճոյք մը պատճառեցին իրեն։

— Փառամոլութիւն կը հետապնդեմ, բառ. ճիշդ ու ճիշդ, փառամոլութիւն կը հետապնդեմ։

— Կ'ըսեն թէ, կառավարութեան հետ կապ ունիք, որ Գաղտնի Սպասարկութեան մէջ էք, ճի՞շդ է, ըսի կամաց ձայնով։

— Ձեզ կրնամ վստահեցնել, Օր. Գետինկֆիլտ, որ ես այստեղ եկած եմ իբրեւ պարզ անհատ, եւ կը ճամբորդեմ լոկ իմ անձնական հաճոյքիս համար։

Աւելի ետքը երբ այս պատասխանին վրայ մտածեցի, կարծէք քիչ մը հաւանական դառայ դայն, — փառամոլ։ Թերեւս կը փափաքէր այդպէս ըլլալ։

Կառք մտանք լռութեամբ։ Պուլաուայոյի կէս ճամբան՝ կեցանք ճամբուն եզրին նախնական կառուցուածքով շէնքի մը առջեւ՝ թէյ առնելու։ Շէնքին տէրը պարտէզը կը փորէր եւ կարծէք անհաճութիւն մը զգաց որ զինքը խանգարեցինք։ Բայց շնորհալի ձեւով մը խոստացաւ մեզ հիւրասիրել կրցածին չափ։ Անվերջ սպասումէ մը վերջ բերաւ քիչ մը օթեկ կարկանդակ եւ գաղջ թէյ։ Յետոյ կրկին վերադարձաւ պարտէզ։

Մարդը հազիւ հեռացած էր, երբ շրջապատուեցանք վեց կատուներով, որոնք սկսան ողբաձայն մլաւել՝ խլացուցիչ աղմուկ մը յարուցանելով։ Անոնց առջեւ կարկանդակի կտորներ փշրեցի, ագահօրէն լափեցին։ Ամբողջ կաթը թափեցի պնակին մէջ, այս անգամ ալ իրարու հետ կռուի ելան։

— Ոհ, գոչեցի զայրացած, սովամահ եղած են ասոնք. անգգամութիւն է ասիկա։ Խնդրեմ, քիչ մը եւս կաթ եւ կարկանդակ ապսպրեցէք։

Գնդապետ Րէյս լռութեամբ գնաց հրահանգներս հաղորդելու։ Վերադարձաւ խոշոր աման մը կաթով՝ զոր կատուները անմիջապէս լակեցին։

Ոտքի ելայ վճռական։

— Հետս միասին պիտի տանիմ ասոնք, այստեղ չեմ կրնար թողուլ։

— Անտեղի բաներ մի ընէք, սիրելի աղջիկս։ Յիսուն փայտաշէն կենդանիներէն զատ դեռ եւս վեց հատ ալ կատու չէք կրնար ձեզ հետ պտտցնել։

— Փայտէ կենդանիները հոգս չեն։ Բայց այս կատուները ողջ են, միասին պիտի տանիմ։

— Այդպէս բան պիտի չընէք։

Զայրացած նայեցայ իրեն։ Շարունակեց.

— Անգութ կը կարծէք զիս. սակայն կեանքը կը պարտադրէ զգացական չըլլալ նման բաներու մասին։ Անօգուտ է յամառիլ, թոյլ չեմ տար որ ասոնք ձեր հետ առնէք։ Գիտէք թէ նախնական երկրի մը մէջ կը գտնուինք ու ես ձեզմէ աւելի ուժեղ եմ։

Պարտուած էի։ Կառքին մօտ գացի արտասուալից աչքերով։

— Թերեւս այս ընտանիքը շատ ուտելիք չունէր այսօր, բացառիկ մխիթարական շեշտով մը։ Մարդուն կինը Պուլաուայօ գացած է ուտելիք բերելու. ուստի մի՛ մտահոգուիք։ Եւ մի մոռնաք որ աշխարհը լեցուն է անօթի կատուներով։

— Մի՛ ըսէք, մի՛ ըսէք, գոչեցի մոլեգնօրէն։

— Ես ձեզի կ'ուսուցանեմ կեանքը դիտել այնպէս ինչպէս որ է։ Ըլլալ խիստ եւ անգութ՝ ինչպէս ես։ Այդ է զօրութեան գաղտնիքը, ու նաեւ յաջողութեան գաղտնիքը։

— Աւելի պիտի ուզէի մեռնիլ՝ քան խիստ ըլլալ, ըսի կրքոտ։

Կառք մտանք վերադառնալու համար։ Կամացուկ՝ մէկ անկիւնը դարձեալ կծկըտեցայ։ Յանկարծ ի մեծ զարմացումն իմ՝ ձեռքս բռնելով.

— Անն, ըսաւ քնքշօրէն, ձեզի կը բաղձամ։ Կ'ուզէ՞ք ինծի հետ ամուսնանալ։

— Օ, ոչ, չեմ կրնար, թոթովեցի, յանկարծակիի եկած։

— Ինչո՞ւ համար։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԿԻՊՐՈՍԻ ՄԱՍԻՆ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին նչ. օրուան նիստին մէջ, վարչապետը, Իտըն, յայտարարեց թէ հրաւէր ուղղած է Յունաստանի եւ Թուրքիոյ, որպէսզի ներկայացուցիչներ ղրկեն Լոնտոն, մասնաւոր թըւականի մը, մասնակցելու համար եռբեակ ժողովի մը, որ պիտի քննէ քաղաքական եւ զինուորական պաշտպանութեան վերաբերեալ խնդիրներ՝ արեւելեան Միջերկրականի եւ Կիպրոսի մասին:

Աւելորդ է ըսել թէ բուն խնդիրը կը վերաբերի Կիպրոսի: Յոյները կը պահանջեն կղզին միացնել Յունաստանի: Անգլիա եւ Թուրքիա կը մերժեն: Եւ շարունակ աճապարումներ կը կատարուին: Կը թուի թէ Անգլիա ժողովի հրաւիրելով կողմերը, կ'ուզէ որոշ փոփոխութիւն մը կատարել իր քաղաքականութեան մէջ: Կիպրոս, որ Թուրքիոյ կողմէ Անգլիոյ յանձնուած էր 1878ին, զինուորական խարիսխի մը վերածուեցաւ, երբ Անգլիա որոշեց քաշուիլ Սուէզի շրջանէն: Յունաստան կը պնդէ միացման վրայ, գիտել տալով թէ Կիպրոսի բնակչութեան ութսուն առ հարիւրը Յոյն է: Կղզին ունի հարիւր մղոն երկայնութիւն եւ 30-40 մղոն լայնութիւն: Ընդհ. տարածութիւնն է 3572քառ. մղոն: Բնակչութեան թիւը1953ին կը հաշուէին 505.440:

— Նիկոսիոյ ոստիկանութիւնը տասը հոգի ձերբակալեց, գրաւելով բազմաթիւ զէնքեր, ձեռնառումբեր եւ պայթուցիկներ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ պահանջուեցաւ Սուրիոյ ազգ. ընկերվարական կուսակցութեան 26 անդամներուն համար, այն ամբաստանութեամբ թէ մասնակցած են գնդ. Ատնան Մալքիի սպանութեան, Ապրիլ 22ին: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ կուսակցութիւնը դաւ մը սարքած էր, կառավարութիւնը տապալելու համար, Մ. Նահանգներուն աջակցութեամբ:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ համագումարը միաձայնութեամբ որոշեց ներս առնել 17 երեսփոխաններ, որոնք արտաքսուած էին, խախտելով կուսակցական կարգապահութիւնը:

ՄՈՆԱՔՈՅԻ իշխանը պաշտօնէ դադրեցուց չորս բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, այն ամբաստանութեամբ թէ 1.150.000.000 ֆրանսական ֆրանք փախցուած են պետական գանձէն, առանց օրինական արտօնութեան: Դէպքը մեծ յուզում պատճառեց իշխանապետութեան եւ Նիսի մէջ:

ԿԵՂԾ ՀԱԶԱՐՆՈՑՆԵՐՈՒ գործին հետապնդումը յառաջ տանելով, ոստիկանութիւնը հաստատեց թէ գլխաւոր կեղծարարներէն մին է Վիշիի նախարարներէն Մորիս Բուշէ, 44 տարեկան, որ վաբիչն էր հրէական գործերուն եւ դատապարտուած էր երկու տարի բանտարկութեան: Հարիւր միլիոն ֆրանք կը հաշուեն կեղծ հազարնոցներուն թիւը:

ՋԱԽՋԱԽԻՉ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ՄԸ.— Անցեալ հինգշաբթի, Յունիս 23ին, Լիբանանի բոլոր ծանրութեանց ախոյեան՝ Հ. Ղազարեան ջախջախիչ պարտութեան մը մատնեց մրցակից Ժօզէֆ Սագրը, որուն չնդալից յաղթարարութիւնները ամիսներէ ի վեր կ'ազմկէին Լիբանանի մարզական հրապարակը: Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը Թրիպոլիի մէջ: Ղազարեան իր տիրապետութեան տակ պահելէ վերջ, Սագրը ստիպեց որ խաղը լքէ 8րդ շրջանին: Այս յաղթանակով Ղազարեան կը պահէ իր ախոյեանի տիտղոսը:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Դէպի Թէայթօռ, Յուլիս երեքին:

Մասնաւոր օթօքարներ վարձուած են:

Արձանագրութեան համար դիմել Գ. Քէօսէեանի 2 ռիւ Պերնար տիւ Պուա:

Գարսամի 22 ռիւ տ'Էքս:

Տիկ. Ս. Թութէլեանի 4ռիւ Փարմանթիէ:

Տիկ. Մ. Խանճեանի՝ 50 Ավընիւ տը լա Ֆիկօն, Պոմօն:

Տիկին Ա. Տէր Վարդանեանի Պուլվ. տէ Ֆօվէր, Պոմօն:

Տիկին Զ. Պետիկեանի՝ Վալպարել:

Երթեւեկի ծախք 300 ֆրանք: Օթօքարները կը մեկնին Փլաս տ'Էքսէն առաւօտեան ժամը վեցուկէսին:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք արձակուրդի առթիւ հասցէի փոփոխութեան ատեն անպայման կցել ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՍՑԷՆ: Հակառակ պարագային կարելի չէ ընթացք տալ:

Արձակուրդի համար հասցէի փոփոխութեան ծախսն է հարիւր ֆրանք:

Այս առթիւ կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ անյապաղ փակեն իրենց առկախ հաշիւները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին կը պատարագէ ԹՈՐԳՈՄ Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ (Նիւ Եորքէն): Կը քարոզէ՝ ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ. ՆԵՐՍՈՅԵԱՆ

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

Դիւան Հոգաբարձութեան

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ կիրակի, տօն Ս. Թարգմանչաց, պիտի պատարագէ ու քարոզէ Կիլիկիոյ կաթող. միաբաններէն Տ. ԱՐՏԱԿ ՎՐԴ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ, որ պիտի նախագահէ նաեւ Մայր Եկեղեցիի հիմնադիր - բարերար հանգուցեալ

ԱՍՊԵՏ ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ

եւ իր գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին կատարուելիք տարեկան մասնաւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստին:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Սէն Ժեռոմի «Հայաստան» Ենթակոմիտէի:

Նուիրուած Հերոսներու յիշատակին:

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէն Ժիւսթ 117, Ավընիւ Ռօզա, Պար տիւ Շալէ, ընդարձակ եւ զով ծառաստանին մէջ:

Կը նախագահէ ընկ. Մ. ՉՈՐԳԱՃԵԱՆ, կը բանախօսէ ընկեր Յ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մասնակցութեամբ Սէն Ժեռոմի Նոր Սերունդի «Ալրալեան» խումբի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին:

Հայկական եւ եւրոպական պար:

ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Սերոբեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին ի յիշատակ իրենց մօր՝ Լուսիա Սերոբեանի եւ պաւակին Վարդգէս Սերոբեանի:

Եւ կը յայտնեն թէ անոնց մարմինները պիտի ամփոփուին իրենց ընտանեկան դամբարանը Իսիի գերեզմանատան մէջ:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ՊՈՌՏՕ.— Գասպարի Յարութիւն (Քըրիսթիան) Քէնտիրեան15ուկէս տարեկան, հրաժշտանոցին 30 աշակերտի վրայ, դաշնակի առաջին մրցանակը շահեցաւ միաձայնութեամբ: Այս առթիւ այսօր, շաբաթ 2 Յուլիս, ժամը 20.30ին պիտի նուագէ Պոստօ — Լաֆայէ ռատիոյին վրայ առաջնութիւն շահած կտորը:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԻՆ (19 Յունիս) վիճակահանութեան շահող այն թիւերը, որոնք պահանջուած չեն տակաւին, կը խնդրուի դիմել վարժարան եւ ստանալ զանոնք: 420 415 538 390 693 1060 104 626 714 409 562 634 408 1056 913 931 1099 139 909 181 746 734 556 513 502 494 558 544 540 475 451 476 384 418 419 940:

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

31 Յուլիս Կիրակի ամբողջ օրը Սէ-թէմ լէ Վալօնի անտառին մէջ:

Անցեալ տարուան հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն կը հրահանգէ իր շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւններուն, որ այժմէն գործի լծուին ապահովելու համար երթեւեկի միջոցները:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Կազմակերպուած Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, ՏԷՍԻՆԻ զովասուն ԱՆՏԱՌԻՆ մէջ:

Բարձրախօսով հայկ. երգապնակներ, համեղի ժամանց, ճոխ պիւֆէ եւ զովացուցիչ ըմպելիներ, մատչելի գիներով:

Օթօքարը կը մեկնի Փլաս Կիշաէն ժամը 9ին: Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակի օրուան:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը այս կիրակի, ամբողջ օրը Սէն Փէռէի մայրապետներու զովասուն անտառին մէջ, Սէն Փեռէ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգեր, պարեր: Կը մասնակցի Ֆրանսական նուագախումբ մը եւրոպական պարերուն:

Եթէ անձրեւ գայ, յաջորդ կիրակի:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Վիէնի մասնաճիւղի բոլոր անդամներըընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կը խօսի ընկեր Վարուժան Զալեան:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Խարբերդի Եփրատ Միութեան ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին 6 եւ 8 Սէուար Սթալինկրատ, Պար տէ Անախիտի մէջ: Կը խնդրուի բոլոր հայրենակիցներէ ներկայ ըլլալ այս շատ կարեւոր ժողովին, ուր պիտի կարդացուի Ամերիկայի Կեդր. վարչութեան շրջաբերականները, եւ տեղեկութիւններ պիտի տրուին Խարբերդի մէջ ապրող հայրենակիցներուն մասին:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մարոքի հայ համայնքը հաւաքած է 45 հազար ֆրանք: Նուիրատուներն են.—

Յովի. Գազանճեան	20.0000
Վահէ Տէյիրմէնճեան	5.000
Սալիպեան Գուրգէն	10.000
Գարապիլիկեան Եր.	5.000
Միւրմէնեան Ազատ	5.000

Ստանալ «Յառաջ»էն:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱԼԻՍ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆԻ

Սոփրանօ (ՊՈԼՍՈՅ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ)

Երեքշաբթի 12 Յուլիս, ժամը 21ին

SALLE CHOPIN - PLEYEL, 8, Rue Daru

Métro *Ternes*

Յայտագիր՝

ՊՈՒԱՄՍ Ֆերկեպլիհըս Շբէտխըն

ՏԸՊՒՍԻ Պօ Սուար

ՓՈՒՉԻՆԻ Միմիի Առիան

ԿՈՒՆՕ Ֆաուսթ

ՏԷԼԼԱՔՈՒԱ Վերանել

ՔԱԼԷՅԱ Կրանատինաս

ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ Գարնան օրեր

ՍԻՒՆԻ Կանչա քրաւ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ. Ծիրանի ծառ, Կռունկ, Զինջ ու զինջ:

Ա. ՍԱԹԵԱՆ Մարտիկի երգը

Օ. ՏՈՒՐԵԱՆ Սիրերգ

ՊԱՐԹՆԵՒԵԱՆ Գեղջկուհին

ԱԼԷՄՇԱՀ Իղձ, Իմ երգը

Հ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ Խօսքերիդ մալում իմ սրտ. նեջոյք:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Համախարբերդցիական միութեան Լիոնի եւ Տէսինի քոյր մասնաճիւղերուն կողմէ:

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Տէսին, Գ. Նազարի արճարանին ետեւը, զովասուն ծառերու հովանին տակ:

Գեղարուեստական բաժին, հայկական եւ եւրոպական ընտիր երգապնակներ:

Երգեր, պար եւ անակնկալներ:

ճոխ պիւֆէ գիւրամատչելի գիներով:

Ընտանեկան զուարթ մթնոլորտ, հաճելի ժամանց:

Մուտքը ազատ է:

Ծանօթ.— Անձրեւի պարագային, հանդէսը կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիի:

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Գարտոյի մասնաճիւղի դպրոցին ամավերջի հանդէսը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, կղերականներու սրահը, Գարտօ:

Խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն, արամախօսութիւն եւն.:

Եւ «Մանկական ուրախ խաղ մը»:

Մուտքը ազատ է:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՉԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Լիոնի Լուսաւորիչ դպրոցին տարեկան դաշտահանդէսը այս կիրակի օրը, ժամը 10էն մինչեւ 22, Կապիյյոնի արճարանին Ջրանցահայեաց բակին մէջ, Տէսինի 23 թիւ Էրնեստ Ռընան փողոցին վրայ, հայկական ջերմիկ մթնոլորտի մէջ:

Լիոնահայեր, քաջալերեցէք հայ տոհմային դաստիարակութիւնը, ոչ միայն խօսքով այլ մանաւանդ՝ գործքով, ձեր ներկայութեամբ պատուելով սոյն դաշտահանդէսը:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
HARATCH

ՕՐԱԹԵՐԹ

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ԿԻՐԱԿԻ
3
ՅՈՒԼԻՍ
DIMANCHE
3 JUILLET
1955

31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3126

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՔԱՆՑ ՄԵԶ ԱՂԷԿՆԵՐԸ»

•

Փորձեցէք ակնարկ մը նետել «ուսում-նական» կոչուած դաշտին վրայ, եւ ձեր առջեւ պիտի պարզուի հետեւեալ պատկերը.—

Կազմուած է նոր դասակարգ մը, նիւթապէս ապահով եւ ինքնագոհ, որ վերէն կը նայի հայկական կեանքին վրայ :

Միջին տարիքով, ծխուն գինետուներով եւ քիչ մը օտարոտի շարժուձեւերով անհատներ են այս դասակարգին գոյնզգոյն անդամները :

Շատերը ազգային դպրոց տեսած են եւ ունին բաւական պաշար :

Գիրքեր եւ թերթեր ալ կարդացած են, տարիներ առաջ : Կարդացած եւ յանկարծ կանգ առած են սրոշ մակարդակի մը վրայ որ ընդհանրապէս միջակէն ալ վար է :

Տարիներ առաջ քիչ – շատ կը հետաքրքրուէին օրուան շարժումով : Գաղափարականութիւններ ալ կը սատանէին :

Քանի յառաջ գացին տնտեսական բարգաւաճման ճամբուն վրայ, փայլուն գիրքեր գրաւելով, այնքան պակսեցաւ այդ հետաքրքրութիւնը :

Սկսան ծուռ նայիլ հայկական իրականութեան վրայ :

Շատեր զոռոզ, ուրիշներ պաղարիւն հոգիներ առին, իբրեւ թէ տարբեր հասարակութեան մը պատկանէին :

Այս ինքնահաւանութեան հետ, հայերէն խօսելու եւ կարդալու փափաքը տեսակէտ հեզհետէ տկարացաւ :

Կարծեցին թէ ծանր բեռ մը չսկսած կամ նուաստացած կ'ըլլան, եթէ աւելի սերտ կապեր պահեն հայկական կեանքին եւ մշակոյթին հետ :

Եւ յառաջդիմութիւն սեպեցին բաղդատել, նաեւ, հայկական հանդէսներէ : Կամ ներկայ ըլլալ պարզապէս խնդրելու համար :

Եթէ պատահաբար հին յիշատակներ արթննան, կը բաւէ հարցնել — Մեր Հայերը ի՞նչ կ'ընեն ...

Հարցումը կ'ուղղեն անոնց որ հայերէն թերթ կը կարդան : Իրենք ժամանակ չունին կարդալու :

Իրենց յատկանիշներէն մէկն է հեղինակաւոր կարծիքներ յայտնել կենդանի գիտելիքներու վրայ : Աւելի շատ իրենց մեկուսացումը չքմեղացնելու քան թէ հարց մը լուսաբանելու համար :

Այնպէս որ, եթէ բարեմտօրէն ալ չարժին, պարզապէս բանդիտութեան մարզանք մը կատարած կ'ըլլան :

Այս նոր դասակարգին այլազան տիպարները հետզհետէ կ'աճին ոչ միայն արեւմտեան Եւրոպայի եւ Ամերիկայի, այլ եւ Միջին Արեւելքի մէջ :

Թերխաչ գիտելիքները աւերներ կը գործեն բոլոր հայաշատ գաղութներուն մէջ :

Ինչպէս «մօտաւոր կիներուն համար», «սիվիլիզէ» երեւալու մարմաջն ալ վաւերական հանգամանք ստացած է այս դասակարգին համար :

Ամենօրեայ կեանքին մէջ, ո՞վ չէ հանդիպած այս կոճկուած տիպարներուն, որոնք տեսակ մը չուք տալ կուտան իրենց շարժուձեւերուն, դերասանից երեւալու համար :

Մինչդեռ պարզ ակնարկով մը կրնաք չափել անոնց յաւակնութեանց խորութիւնը :

Կեղծ գոհարներու շողքը աւելի երկար կը տեւէ, քան այս դասակարգին անդամներուն ծեքծեքումը :

Եթէ օր մը դարձի գան, ափսոսուած են ամէն բան ծայրէն սկսիլ :

Ո՛րքան «քանց մեզ աղէկներ» ափէ ափ նետուեցան, տարիներու ընթացքին ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

*

ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՀԱՄԱՐ

Ալժերիոյ, Թունուզի եւ Մարոքի համակարգութեան յանձնախումբը առջի օր բացառիկ ժողով մը գումարեց, նախագահութեամբ վարչապետ էտ. Ֆոռի : Ներկայ էին իրաւասու նախարարները, Ալժերիոյ կուսակալը, Թունուզի եւ Մարոքի մարզպանները եւն., որոնք պարզեցին իրենց շրջաններուն կացութիւնը : Ժողովը մասնաւորապէս ծանրացաւ Ալժերիոյ եւ Թունուզի վրայ, որոնց վերաբերեալ հարցերը մօտերս պիտի քննուին Ազգ. ժողովին մէջ :

Թունուզի մարզպանը հաստատեց թէ անդորրութիւնը կը շարունակուի երկրին մէջ : Այս առթիւ պարզեց երեք երկիրներուն ապահովութեան, Թունուզի եւ Ալժերիոյ 1200 քիլոմեթր երկայնութեամբ սահմանագլուխին պաշտպանութեան պահանջները : Այժմէն ապահովուած կը համարուի Թունուզի դաշնագրին վաւերացումը. բայց երկրին մէջ կան Ֆրանսական երկու խմբակցութիւններ որոնք ուժգնօրէն կ'ընդդիմանան վաւերացման :

Ալժերիոյ կուսակալը երկարօրէն պարզեց երկրին կացութիւնը : Ըմբոստները նոր ձեւեր կը փորձեն Յունիս 15էն ի վեր : Այժմ նուազած են անհատներու դէմ սարքուած մահափորձերը եւ զինեալ ըմբոստութիւնները, եւ աւելի շատ ուժ կը տրուի քաղաքական գործունէութեան : Միեւնոյնատեն պայքար կը մղուի Ֆրանսական ծխախոտին, սուրճին եւ ոգելից ըմպելիներուն դէմ, մասնաւորապէս քաղաքներու մէջ : Հունձքերու հրկիզումը կը շարունակուի գիւղերու մէջ : Տեղական իշխանութիւնը ազդու միջոցներ ձեռք առած է : Ծխախոտին դէմ սարքուած «պոյքոթ»ն ալ խափանուած է, ինչ որ գոհացուցիչ կը համարուի, վասն զի երկու հարիւր խմբեր այդ ճարտարագործութեամբ կը զբաղին :

Կուսակալը կը յուսայ թէ կացութիւնը աւելի պիտի մեղմանայ, երբ գործադրուին բարենորոգումները :

Վերջին քննութիւնները կը հաստատեն թէ Ալժերիոյ համայնավար կուսակցութիւնը գործնապէս կը մասնակցի քաղաքական խլրտումներուն : Վերջերս ձերբակալուած անհատի մը վրայ գտնուած են կուսակցութեան հրահանգները :

Գալով Մարոքի հարցին, անոր մանրամասն քննութիւնը յետաձգուեցաւ յառաջիկային : Այս առթիւ հաստատուեցաւ թէ Քազապլանքայի մէջ սարքուած խլրտումները կրնան աւելի ծանրացնել կացութիւնը : Պաշտօնապէս յայտնուեցաւ թէ Մ. Նահանգները մօտերս պիտի յանձնեն խոստացուած սաւառնակները : Անգլիա եւ Իտալիա եւս խոստացած են նոյն կարգի սաւառնակներ ճարել :

Մինչ այս մինչ այն, եղեռնափորձերը կը շարունակուին Մարոքի եւ Թունուզի մէջ :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՆՈՐ ԲԱՆԱԿԸ

Արեւմտեան Գերմանիոյ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը կը ծանուցանէ թէ 143.000 Գերմաններ կամաւոր արձանագրուած են, ծառայելու համար բանակին մէջ : Ուրիշ հարիւր հազար հոգի ալ դիմում կատարած են վարչական գործերու համար : Նախարարութիւնը կամաւորներու յիսուն առ հարիւրը յարմար կը նկատէ զինուորութեան : Վերջին շաբաթներու ընթացքին օրական հազար դիմում կ'ընդունուի : Կամաւորներէն շատեր նախկին զինուորներ եւ ենթասպաներ են : Իբր 35.000 նախկին սպաներ արձանագրուած են նոր բանակին համար որ պէտք ունի 28 հազար սպաներու : Նկատելով որ դիմողներուն միայն կէսը յարմար է ծառայութեան, նախարարութիւնը պէտք ունի տասը հազար կամաւորներու, սպաներուն շարքերը լեցնելու համար : Նախկին բանակէն ափ մը զօրավարներ պաշտօն պիտի ստանան նոր բանակին մէջ : Ծրագրուած 12 զօրաբաժիններու 22 զօրավարներէն շատեր Բ. աշխարհամարտի վնդապետներ են եւ զօրավարի աստիճան պիտի ստանան քառամսեայ դասընթացք մը ետք :

× Նոր տեղեկութեանց համաձայն, ծրագրուած 500.000 զինուորներէն 400 հազարը պիտի ծառայեն բանակին մէջ, քսան հազարը ծովեզերեայ գունդին, իսկ ութսուն հազարը օդանաւային ուժերուն մէջ : Զինուորներէն 150.000ը կամաւորներ պիտի ըլլան, 350.000ը զինուորագրեալներ : Պիտի հագնին ամերիկեան համազգեստ : Կօշիկներուն կրունկները պիտի ըլլան ձգախէժ :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՊԱՑՔԱՐ

« Ի սկզբանէ անտի» եռուն մնացած եմ ընտրական պայքարներէ, որոնք իրենց մասնագէտներն ունին ամէն տեղ :

Լեռ ու ձոր կայ կազմակերպուած ազգերու եւ մեր ցիրուցան քաղմութեանց ընտրական պայքարներուն միջեւ :

Անոնք ոչ միայն գդրդագին ցոյցեր կը սարքեն առաջնորդութեամբ քաղաքական կուսակցութեանց, այլ եւ միլիոններ կը ծախսեն, օրինապէս կամ ապօրէն :

Թեկնածուները իրենք ալ կը դառնան մշտնջենական շարժում, իրենց տեսակէտները պարզելու եւ շատ քուէ շահելու համար :

Ընդհանրապէս, ամէնքն ալ շողշողուն ծրագիրներ պարզած կ'ըլլան հրապարակաւ, պատերու վրայ, թերթերու եւ բրոշիւրներու միջոցաւ կամ իրենց պատկանած կուսակցութեանց յայտարարութեամբ :

— Եթէ ընտրուիմ՝ այս պիտի ընեմ, ա՛յն պիտի ընեմ : Կարելին պիտի փորձեմ ապրուստը աժանցնելու, ձեր իրաւունքները պաշտպանելու, ձեր պահանջներուն գոհացում տալու համար :

— Ընտրեցէ՛ք զիս եւ ծառայած պիտի ըլլաք աշխատաւորութեան եւ խաղաղութեան դատին :

— Եթէ ձեր քուէները դիմացի հոսանքին տաք, կը դառնաք մեղսակից հիւլէական պատերազմի :

Մինչեւ այսօր ալ չեմ գիտեր թէ ի՛նչ առաջադրութիւններ ունին Փարիզի Կրօն. Ընկերակցութեան ներկայացուցչական ժողովին այլազան թեկնածուները, որոնք պիտի ընտրուին այսօր, կիրակի :

Եթէ մեր մէջ ալ սովորութիւն ըլլայ ծրագիրներ պարզել պատերուն վրայ, ապահովաբար աչ հասնէի իր թեկնածու պիտի յայտարարէի.

— Կը խոստանամ ընդարձակել Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, տանարին միացնելով խորհրդարանը, որպէսզի մարդիկ այլեւս տեղ չունենան վիճելու եւ խաղաղութիւն տիրէ գաղութին մէջ :

Ուրիշ մը.— Եթէ զիս ընտրէք, պիտի վերցնեմ զանձանակները եւ պնակները, պարտաւորիչ տուրք հաստատելով :

Երրորդ մը,— Կը խոստանամ սատ դասընթացք բանալ, որպէսզի հոս ծնած մանչերու եւ աղջիկներու հայրերն ու մայրերը չմոռնան իրենց մայրենի լեզուն :

Հատուածական մը.— Իբրեւ պրոգրեսիւ թեկնածու, կը խոստանամ կոնդակ մը բերել տալ Ս. Էջմիածնէն, Դաշնակները բանադրելու համար :

Չէզոք մը.— Ձեր քուէները մեզի տուէք, որպէսզի թէ աջին ժպտինք, թէ ձախին, անուշապուրի վերածելով ազգային կեանքը :

Պիտի մաղթէի որ ընտրութեանց տարդիւնքն ըլլար ծիրանի գոտի :

ՎԱՀ.

ԱՅՍՕՐ, ԿԻՐԱԿԻ
Փարիզի եկեղեցւոյ ներկայացուցչական ժողովին ընտրութեան առթիւ, ձեր քուէները կեդրոնացուցէք այն թեկնածուներուն վրայ որ ամէն վստահութիւն կը ներշնչեն, ձեռնհասօրէն եւ պարկեշտօրէն ծառայելու համար գաղութին շահերուն :

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Ինչպէս հաղորդեցինք երէկ, անգլ. կառավարութիւնը Լոնտոն հրաւիրած է Յունաստանի եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները, խորհրդակցելու համար Կիպրոսի մասին :

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, վարչապետը եւ արտաքին նախարարը ծրագիր մը կը մշակեն, տագնապը լուծելու համար : Ծրագրին մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին, սպասելով Լոնտոնի ժողովին, բայց բացորոշ է որ Մեծն Բրիտանիան կ'ուզէ ապահովել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ աջակցութիւնը, զինուորական խարիսխի մը վերածելու համար Կիպրոսը, քանի որ երկու երկիրներն ալ անդամ են Ատլանտեան դաշինքին : Եթէ Յունաստան ընդունի այս ծրագիրը, յանձն առած պիտի ըլլայ զսպել իր բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը Կիպրոսի ազգայնականներուն, որոնք պայքար կը մղեն, կղզին Յունաստանի միացնելու համար : Կը կարծուի որ եթէ շատ նեղը մնայ, Անգլիա կրնայ ինքնորոշման իրաւունք տալ Կիպրոսի բնակիչներուն, — կ'ուզե՞ն անգլիական իշխանութեան տակ մնալ թէ Յունաստանի միանալ :

ՓԱՔԻՍՏԱՆՆ ԱԼ ԿԸ ՄԻԱՆԱՅ

Փաքիստան (իսլամական Հնդկաստան) որոշած է միանալ Թուրքեւիրաքեան պաշտպանութեան դաշինքին, ինչպէս յայտարարեց վարչապետը, Մոհամմէտ Ալի, Յուլիս մէկին : Ըստ թէ նախապէս համաձայնած էին Թուրքիոյ հետ եւ թէ դաշինքը լրացուցիչ մաս կը կազմէ շրջանային ապահովութեան ցանցին :

Ինչպէս կը յիշուի, Անգլիա եւս Թուրքեւիրաքեան դաշնագրին յարած է, առանձին դաշինք մը կնքելով Իրաքի հետ : Այս քառեակ համաձայնութեամբ հազար մղոն գծով արեւելք կը տարածուի Ս. Միութեան դէմ կազմուած պատուարը : Փաքիստան միանալով այս դաշինքին, յանձն կ'առնէ իր բանակը եւ օդանաւային ուժերը տրամադրել խոցելի շրջանին պաշտպանութեան համար, արեւելեան Միջերկրականէն մինչեւ Ափրիկէ, արաբական թերակղզին եւ Հնդկաստան : Անգլիա եւ Թուրքիա անգամ մը եւս միացեալ ճակատ կազմեցին, տեսնելով որ կարելի չէ Միջին Արեւելքի դաշինք մը կնքել մասնակցութեամբ արաբական գլխաւոր երկիրներու : Եգիպտոս առաջին օրէն իսկ հակառակ էր Թուրքեւիրաքեան դաշինքին եւ կ'ուզէ զինուորական, տնտեսական ու քաղաքական դաշինք մը կնքել արաբական պետութեանց միջեւ :

ՈՉ-ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԴԱՇԻՆՔ

Ամերիկեան աղբիւրէ կը հաստատեն թէ նախագահ Այզընհաուըր կ'ուզէ յաջորդ օգտագործել Ժընեւի խորհրդաժողովը, հիմնական ծրագիր մը ներկայացնելու համար, յանուն խաղաղութեան : Այս առաջադրութեամբ, Յուլիս 12ին ժողովի պիտի հրաւիրէ Ծերակոյտին վարիչները, պարզելու համար իր ծրագիրը որ կը նախատեսէ ոչ-յարձակման դաշինք մը Ատլանտեան կազմակերպութեան եւ խորհրդային ճակատին միջեւ : Իրազեկներ կը հաստատեն թէ Այզընհաուըր այս իմաստով առաջարկ մը պիտի ներկայացնէ Ժընեւի մէջ, ուր պիտի մնայ վեց օր : Եթէ այս ծրագիրը սկզբունքով

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱԼԵԽՈՅԹ

•

Ալեւոյթը ապրուած երկար տարիներու տուար թիւ մը չի նշանակեր միշտ: Կը ճանչնամ երիտասարդներ՝ որոնք արդէն ծերութեան դուռն են հասած, տարիքոտ մարդիկ՝ որոնք խանդավառ են պարմանիներու պէս: Միտքը յաճախ կը պահէ իր կենսունակութիւնը, երբ մարմինը տկարութեան որոշ նշաններ ցոյց կուտայ: Սիրտը միշտ լեցուն է տենչանքով, եւ ապրելու ծարաւը հրաբորբոք սաստկութեամբ կը վառէ զայն: Ծերութիւնը իրապէս կը տիրապետէ մեր մարմնին, երբ հոգին, վիրաւոր, թեւաթափ, թռչունի մը նման, մահուան մռայլը կը զգայ իր մէջ:

Մենք ծեր ենք այն ատեն միայն, երբ ուրախութեան ծիլ մը չի բարձրանար մեր ձայնին հետ, լուսաբացին դիմաց, եւ երբ իրիկուան աղօթքը մեր շրթունքին վրայ չի ծաղկիր նոր քաղցրութեան մը խունկով:

Ծեր ենք իրապէս, երբ վերջալոյսը մեր աչքերուն կը յայտնուի սրբութաց մեռելակառքէ մը հովին մէջ ինկած վարդին պէս: Ծեր ենք երբ տենչանք չունինք, երբ բոլոր երազները մոխրացած են եւ մեր յոյսերէն մեզի կը մնայ խաբուած, հիասթափուած ըլլալու ցաւագին ափսոսանքը:

Ինչո՞ւ չհաւատալ թէ վարը, պարտէզին մէջ, անապատէն եկած նազելի հարսի մը պէս, արմաւենին ամիս մը ետքը պիտի զարդարուի ծիրանեվառ ողկոյզներով: Ինչո՞ւ չհաւատալ, որ կեանքը մեզ ամէն օր քիչ մը աւելի կը մօտեցնէ տիեզերքի խորհրդաւոր աղբիւրներուն, տակաւին վերապահուած է մեր ձեռքերուն՝ գինովութեան ոսկեհուռ բաժակ մը, մեր շրթներուն՝ անհունապէս քաղցր համբոյր մը, մեր նայուածքին՝ դմայլանքը բազմատեսիլ աշխարհի մը:

Ամէն առաւօտ կեանքը նոր բան մը կը յայտնէ մեզի: Մենք ենք որ չենք զգար ներկայութիւնը մեր շուրջը բաբախող թեւերու: Չենք լսեր ժխորը հեռուէն եկող ձայներու՝ որոնք անտարբեր շեշտ մը ունին: Չենք տեսներ, իրիկուան մթնշաղին մէջ, բոցավառումը ճրագներու՝ որոնց վրայէն կը դիմեն կարօտահար անթիւ յուշեր: Յուշեր մանկութեան, յուշեր սիրական կերպարանքներու, յուշեր մեռած կորսուած, բայց մեր գլխուն վերեւ կամարաձեւ հսկող ճակներու:

Կեանքը շիրիմներու սպիտակ անշարժութիւնը չէ, այլ օրօրոցներու հրեղէն սարսուռը: Ամէն ինչ գաղտնահոս ակ մը ունի իր մէջ: Կը հասնինք անոր արտայայտ կայլակներուն, եթէ գիտնանք փշրել կեղեւը, հոգ չէ թէ արտնայր փուշերէն մեր մատները արիւնոտին:

Ծերութիւնը պատճառ մը չէ որ ընկրկինք յոգնաբեկ եւ չընթանանք այլեւս նորաբաց ուղիներէ: Անիկա հանդրուան մըն է սոսկ, որուն սեմին վրայ կրնանք հանգչիլ խաղաղօրէն, սպասելով որ գիշերը լուսնայ եւ մենք շարունակենք մեր ճամբան՝ միշտ յուսավառ, միշտ անրջահեւ:

Աշխատանքը այն սրբազան ափիոնն է որ մեր միտքը կը բանայ նոր հորիզոններու եւ կը զօրացնէ անոր թռիչքը: Ընելիք բան մը կայ միշտ: Դեռ չէ ամբողջապէս յղկուած բիւրեղը՝ որ ահա մեր ձեռքին ճարտարութեանը կը սպասէ: Կիսաւարտ թողուած գործեր կան, պէտք է դեռ նոր էջեր աւելցնել հատորի մը՝ զոր սկսած ենք գրել, երբ դեռ չէր բացուած ծերութեան դուռը. ինչ փոյթ որ այլեւս ժամանակէ մը ի վեր, գարնան ալ, աշնան ալ, միեւնոյն անփոփոխ ծաղիկները կը գտնենք մեր կապած դրասանգներուն մէջ, կը բաւէ որ մեր մատներուն ուժը չսպառի եւ մենք դեռ կարենանք պսակ հիւսել, երազի մը, սիրոյ մը, գեղեցիկ յոյսի մը պսակը, մեր քաղած վարդերով:

Ինչ գումար մը ունինք մեր առջեւ ընթերցուած գիրքերու: «Ալ բաւ է» պիտի ըսէ կեանքէն ձանձրացած մէկը: Ինչո՞ւ վառել ճրագը, երբ մութին մէջ ալ կարելի է յիշել եւ աղօթել: Բայց ան՝ որ դեռ ընելիք մը ունի, պիտի վառէ լոյսը եւ աշխատանքի լծուի: Նոր գիրք մը պիտի բանայ: Նոր բանաստեղծի մը հոգիին հետ պիտի հաղորդուի: Նոր աշխարհի մը լեռներուն եւ ծովերուն տեսիլքովը պիտի սքանչանայ, որովհետեւ, հակառակ ամէն բանի, հակառակ ցաւերուն եւ կորուստներուն, սուգերուն եւ ատարատամ սպասումներուն, կեանքը կը գրաւէ մեզ իր անսահման խորհուրդներով:

Մահուան մռայլ աղբիւրին ծարաւը կը զգանք այն ատեն միայն, երբ այլեւս դադրած ենք ըմպելէ սիրոյ եւ լոյսի բաժակներէն: Ուրախութիւնը ամէնէն արդար բաժինն է մեր հոգիին: Ցնծութիւնը աստուածային ըլլալով՝ մղիչ ուժ մըն է մեր մարդկային էութեան մէջ: Լուսահեղեղ արեւին տակ պարող գեղեցիկ դիցուհի մըն է Առաւօտը՝ որ ահա եկեր է դուռս բախել: Կը փութամ բանալ եւ շրթներս կը մրմնջեն օրհնութեան երգ մը:

Պէտք է իջնել դէպի սիրտը ոստանին: Մեծամեծ խոր կը բացուի աշխատանքի եւ լոյսի կրկէսը: Սուրբ է վաստակը, երբ առօրեայէն ետք ուրախութեան աղբիւրի մը կը հասնինք: Ես հասած եմ անոր գրեթէ ամէն իրիկուն, եւ անոր յուսահոս ջուրէն լեցուցած սափորս: Կը հաւատամ որ, մինչեւ վերջին ժամը կեանքիս, միշտ իմ ձեռքերովս պիտի լեցնեմ անոր անդորրաւէտ խորքը: Թող հազար անգամ օրհնուած ըլլայ այն մաքրաշող համբուրելի ձեռքը՝ որ զայն հեղեղօրէն պիտի թափէ, իր ախտանուէր արցունքին հետ, կեանքի կրակով յախտեան մխացող սրտիս վրայ:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ ԳԻՒՂԷՆ

ՏԱՆՋԱՀԱՐ ՄԵՌԵԱԼԸ

*

Կորնգանի արտը կարմիր ծաղիկ բացեր, կարմիրով ծեփեր է հողը: Տէր Մինասի Կորնգանի արտը իր կարմիր ներկը քսեր է հորիզոնէն անցնող գեփիւռին երեսը: Հա՛, հա՛, գեփիւռը հիմա կարմիր այտեր ունի:

Տես, թիթեռնիկ մը, եկաւ Կողնդէս գետի ափէն, տեսաւ կարմիր այտերով Կորնգանի արտը, գինովցաւ կարմիր գոյնի կախարդանքէն, համբուրեց ծաղիկները, յետոյ լսեց մօտերը թառող չարաճճի մեղուի մը սիրային վէպը:

Գեղեցիկ է ամառը: Արտերու մէջ բեղնաւորութեան փառատօնը կայ, իսկ գետակը՝ քնարերգութիւն:

Սարօն ու Խաչօն կորնգան կը քաղեն իրենց վերանդիներովը:

**

Տէր Մինասի կորնգան - արտը հինայաւեր է, կարմրցեր, Անանէնց աղջկան ձեռքը կարծես թէ ըլլայ: Այս աղջիկը գիւղի աղջիկներուն ամէնէն գեղեցիկն է:

Կորնգանի արտը գեփիւռի հպումէն կ'օրօրուի, կը ծփծփայ, ալիք ու վէտվէտում կը շինէ, կարմիր ծովի պէս կը պատռի, իրարմէ կը զատուի, գիտես թէ Եգիպտոսէն փախած Իսրայէլացիներուն ճամբայ պիտի տայ..., Սակայն, զգոյշ, Եգիպտոսէն Քանանու երկիր երթալիք ճամբան հոսկէ չանցնիր, հոս՝ Հայոց արդար աշխարհն է, կորնգանի արտն ալ կը պատկանի Տէր Մինասին:

Արեւը իր ոսկեգոյն քօղը փռեց տէր-տէրի արտին վրայ, ուր Սարօն ու Խաչօն իրենց հասուն վերանդիներովը կորնգան կը քաշեն: Ամառ է, մեր երկրի սրբազան ամառը: Ամառն ու արեւը խօսքի բռնուեր են Կողնդէս գետի ափերուն վրայ:

**

Սարօն ու Խաչօն արեւածագէն առաջ մտան Կորնգանի արտը, արդէն քանի մը կորի քաղած էին երբ արեւը ինկաւ Կողնդէս գետի ափերուն վրայ: Ցողնած էին, նստան արտին ափը, ուռենիին տակ, քիչ մը հանգչելու, սիկար մը ծխելու համար: Կապոյտ երկինք, ամառ առաւօտեան հաճելի զովութիւն, ու ծխախոտի ծուխը՝ որ կը խառնուի օդին եւ կը լուծուի զովութեան մէջ: Կորնգանի արտին բոյրը կը լեցնէր միջոցը: Երկինքը լարեր էր իր կապոյտ վրանը երկրիս վրայ: Կողնդէսը իր ջրային երգը կը մրմռար:

Կախարդական էր աշխարհն Հայոց: Երկու մշակները այսպէս խօսեցան իրարու հետ:

— Սարօ, գեղեցիկ է մեր երկիրը իր հողովն ու ջուրովը, իր երկինքովն ու արեւովը:

— Ոչ միայն գեղեցիկ, այլ եւ կախարդական ու պատկառոտ՝ իր դարաւոր բերդերովն ու քաղաքներովը, կամուրջներովն ու ջրանցքներովը, սեպագրութեամբ ու դամբաններովը, ճարտարապետութեամբն ու դրչագրութեամբը:

— Հապա մեր հո՞ղը, հայ արիւնը սրբագնացուց զայն, հայ մեռելներու աճիւնը նուիրականացուց, խորանի ու խորհուրդի ծանրութիւն տուաւ անոր, հայ մարդու քրտինքը խառնուեցաւ անոր հետ եւ կերտեց աշխատանքի յաւերժական աւանդութիւնը:

— Մեր դարաւոր տառապանքը, մեր կոծն ու կսկիծը՝ մեր հոգին տուին ոգի մը, որ ներշնչէ մեզ, դարբնէ մեր դիմադրական կորովը ու մեզ մղէ ապրելու եւ ստեղծելու գիտակցութեան:

— Մենք ու մեր հողը՝ քոյր ու եղբայր ենք, մենք՝ առանց իրարու նիւթ ենք միայն, նետուած ոչնչութեան եզրը՝ փտտած քուրջերու պէս:

— Մեր հողը՝ մեր տունն է ու թոնիրը, մեր հացն ու թացանը, մեր ապրումն ու տեւականութիւնը՝ երբ ողջ ենք, իսկ երբ մեռած ենք՝ հայ հողը մեր մարմիններու եւ հոգիներու հանգստարանն է ու արքայութիւնը, երանի անոր՝ որ կը թաղուի հայրենի հողին մէջ... :

Հողը, հողը, հայրենի հողը:

Մայրական ջերմիկ ծոց է ան եւ հանգստաւէտ օրօրոց:

**

Այդ պահուն զոյգ մը արագիլներ Ծէկոյենց այգիին ծոթէն իրենց թեւերը բացին, թռան հանդարտ ու վար իջան Կորնգան արտին մէջ, պտտեցան հոս ու հոն, քանի մը անգամ իրենց կտուցները զարկին հողին: Երկու խառհուրդները դիտեցին արագիլներու թռիչն ու վայրէջքը: Կորնգանի բոյրը բռներ էր միջոցը: Խաչօն իր թոքը լեցուց այդ բոյրովը, կախարդուեցաւ, ոգեւորուեցաւ, եւ այսպէս խօսեցաւ.

— Լաւ ըսիր, հայրենի հողը հայ մարմիններու եւ հոգիներու հանգստավայրն է ու արքայութիւնը: Ինծի մտիկ ըրէ, ըսածդ հաստատող դէպք մը պատմեմ: Սա մօտիկ գիւղին մէջ կին մը կ'ապրի, Գոհար, Սասունի վերջին ապստամբութենէն ետքը, Գոհարի երիտասարդ տղան ֆետայիներու խումբի մը հետ կ'անցնի Պարսկաստան, ուր կը հիւանդանայ ու կը մեռնի, մայրը կ'իմանայ, կուլայ եւ կը սեւաւորուի:

«Գիշեր մը, մայրը երազ մը կը տեսնէ, իբրեւ թէ իրենց պարտէզին մէջն է, ծառի մը տակը նստած՝ կարկտուք կ'ընէ, երբ յանկարծ երիտասարդ մը կը տնկուի իր առջեւը, բարեւ կուտայ, բարեւ կ'առնէ, յետոյ՝ կը հարցնէ թէ՝ «Դուն տղայ մը ունէիր, ո՞ւր է հիմա», Գոհարը հառաչ մը կ'արձակէ, սիրտը տակն ու վրայ կ'ըլլայ, աչքերը կը թրջին, բայց կը զսպէ ինքզինքը, կը պատասխանէ, — «Այո, տղայ մը ունէի, տունիս ճրագն էր, հոգիիս լոյսը, գնաց պանդխտութեան եւ այլեւս չվերադարձաւ ...., տղաս մեռաւ ... թաղուեցաւ օտար հողին մէջ ... ես՝ հիմա կուլամ, սուգի մէջ եմ: Բայց դուն

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ
ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ
ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

*

Վերջապէս իրեն հետ ձիով կը սկսին բարձրանալ Հայոց պաշտելի այդ լեռը: Լորտ Քինրոս զայն կը նմանցնէ «այրեցած թագուհիի մը, որ իրեն սահմանուած ժամանակէն աւելի երկար ապրած է»: Կը մերժէ Թուռնըֆորի այն կարծիքը, թէ Արարատը աշխարհիս ամէնէն անհրապոյր վայրն է:

Բաւական մը բարձրանալէ ետք, կը հանդիպին վրանաբնակ քիւրտ խաշնարածներու, որոնց կողմէ կը մեծարուին մածունով, թանով եւ թէյով:

«Շատ աղքատ ենք, կ'ըսեն անոնք, այն պատճառաւ որ երբեմն շաբաթներ շարունակ խոտով կը սնանինք»:

Անոնցմէ մին դիտել կուտայ լորտին, թէ կատարելապէս Քիւրտի կը նմանի:

Գայմագամին միջոցով լորտը կը հարցնէ, թէ «ի՞նչ կը նշանակէ Քիւրտ ըլլալ»:

— Քիւրտ ըլլալ, կը պատասխանէ խօսակիցը, կը նշանակէ ըլլալ մարդ մը, որ կ'ապրի կռուելու համար:

— Իսկ Թո՞ւրք ըլլալ, կը հարցնէ լորտը:

— Թուրքն ու Քիւրտը իրարու նման են, կը պատասխանէ հովիւը, բառ գայմագամին տուած բացատրութեան:

Բայց լորտը դիտել կուտայ, թէ Քիւրտին աչքերու արտայայտութենէն դատելով՝ այն տպաւորութիւնը ունեցած է, որ գայմագամը չէ ուզած ճշգրիտ կերպով թարգմանել Քիւրտին ըսածը:

Վերադարձի ատեն լորտը պահ մը ձիէն վար կ'իջնէ եւ կ'ուզէ թերմոսին թէյով իր պապակը յագեցնել: Բայց ինչ յուսախաբութիւն... իրմէ առաջ գայմագամը ամբողջովին պարպած էր զայն:

Այս առթիւ անգլիացին՝ սրտնեղած՝ կը գրէ «Անգլիական բիֆ – Սիֆներու սարեգրութեանց մէջ չտեսնուած երեւոյթ մըն էր գայմագամին ըրածը, եւ կրնամ ըսել, թէ մինչեւ հիմա լեռնաբնակ սա Քիւրտ հովիւներուն համար իսկ անլուր դէպք մը»:

Տուպայազիտ վերադարձին լորտին ուշադրութիւնը կը գրաւէ մարդ մը, որ, տետրակ մը ձեռքին, շարունակ իր քայլերուն կը հետեւէր ու կ'արձանագրէր իր շարժումները:

Գայմագամին անհարկի այս վերաբերումէն ազդուած լորտը նախամեծար կը համարէ օր առաջ Կարին մեկնիլ:

Օթօպիւսով ճամբայ կ'ելլէ, քանի մը ուղեւորներու ընկերակցութեամբ:

Անոնցմէ մին, ֆրանսերէն խօսող երիտասարդ մը, կը բարեկամանայ լորտին հետ: Կարին քաղաքը արդէն ուրուագծուիլ սկսած էր հորիզոնին վրայ, երբ լորտը՝ քովի երիտասարդին դիմելով՝ կ'ըսէ. «Մեծ քաղաքի մը կը նմանի»:

Վերջինս հեգնաբար կը պատասխանէ. «Կ'ուզէք ըսել, թէ մեծ գիւղ մըն է»:

Լորտը, Կարինի աշխարհագրական եւ ռազմական կարեւոր դիրքը ճշդելէ ետք, այդ քաղաքին մասին կուտայ պատմական կարճ տեղեկութիւններ:

Հոս այլեւս հայկականութեան հետքն իսկ չէ մնացած. քաղաքը վերածուած է զինուորական կարեւոր կեդրոնի մը, ուր ամերիկեան մարզիչ յանձնախումբ մը պարտականութիւն ունի Թուրքերը արդիական զէնքերու գործածութեան ընտելացնել:

Յանձնախումբը յաջողած է եղեր երեւուն հազար մասնագէտներ պատրաստել, որոնք, պատերազմի մը պարագային, ի վիճակի պիտի ըլլան արդիական այդ զէնքերը պատշաճօրէն օգտագործել:

Հակառակ Ամերիկացիներու պնդումին լորտը քիչ մը թերահաւատ է այս տեսակէտով:

Ուրիշ անգամ մը եւս յուսախաբութեան չմատնուելու, լորտը հետեւեալ խորհուրդը կուտայ Թուրքերուն. «Արեւելեան Անատոլուի դէմ ռուսական ներխուժման մը պարագային (եւ ոչ թէ հեռախօսական յառաջխաղացման մը ընթացքին), շատ քիչ հաւանական է, որ Թուրքերը կարենան երկար ատեն այդ բարձրաւանդակը պահել, Էրզրումը՝ ինչպէս նաեւ Էնկիւրին կրնան թշնամիին ձեռքը իյնալ: Լաւագոյն ռազմավարութիւնը պիտի ըլլայ քաշուիլ լեռներուն վրայ, զորս կարելի է տեւաբար պաշտպանել: Բանակը ներկայիս այդ ուղղութեամբ կը պատրաստուի: Բայց որովհետեւ Թուրքը շատ ինքնավստահ է, ներելի է նախատեսել, որ անգամ մը եւս յամառի, իր սահմաններուն պաշտպանութեանը համար, մինչեւ իր վերջին մարդը ռազմադաշտ նետել, քան թէ նահանջելով թիզ մը հող զիջիլ»:

Էրզրումի մէջ, առաջնորդի եւ թարգմանի հանգամանքով, լորտին հարիւրապետ մը կ'ընկերացնեն քաջածանօթ անգլերէնի:

Խօսակցութեան ընթացքին այս երիտասարդը հետեւեալ դիտողութիւնը կ'ընէ. «Ռուսիան կը պարտադրէ մեզի, որ մեր երիտասարդութիւնը սերունդէ սերունդ զէնքի տակ պահենք, բանակին տրամադրելով երկրին կենսական բոլոր ուժերը եւ ոչինչ ձգելով ժողովուրդին: Տասներկու տարիէ ի վեր Թրքական լաւ մարզուած եւ զինուած բանակ մը կայ Էրզրումի մէջ, մինչդեռ ժողովուրդը աղքատութենէ կը տառապի: Ե՞րբ վերջ պիտի գտնէ այս կացութիւնը»:

ՏՈՔԹ. Գ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(9) (Շար.)

ո՞վ ես…»: Պատասխանի փոխարէն՝ երիտասարդը կ'աներեւութանայ ։

« Կ'անցնի ամիս մը, խեղճ կինը նորէն երազ կը տեսնէ, այս անգամ՝ կը գտնուի իրենց տան բակին մէջ, Ջրհորին մօտիկ, լուացք կ'ընէ, յանկարծ տեսնես դուրսի դուռը կը բացուի, ներս կը մտնէ նոյն երիտասարդը.— « Դուն Գոհա՞րն ես, այս ձեր տո՞ւնն է »:— «Այո, դժբախտ մայր մը, ես Գոհարն եմ …»: «Ինչո՞ւ տխուր ես, լուացք կ'ընես ու չես երգեր, մեր երկրի կիները լուացքի ժամանակ կ'երգեն ….: — «Ի՞նչ սիրտով երգեմ…, ես իմ արեւս կորսնցուցած կին մըն եմ, արեւս մեռաւ կեանքիս երգին հետ, ես երգ չունիմ, այլ՝ գերեզման մը միայն, ան ալ օտարութեան մէջ»: — Ուրեմն՝ դուն մեռեա՞լ մը ունիս օտար հողին յանձնած»: «Զաւակս, զաւակս, իմ երգս ու արեւս, Գրիգորիկս…»:— « Գրիգորի՞կը»: Այս հարցումէն անմիջապէս վերջ՝ երիտասարդը կ'անհետանայ »:

« Երազի մէջ երեւցող այս երիտասարդը խեղճ կնոջ մեռած տղան էր, բայց մայրը չէր ճանչնար զայն, օտար հողը՝ հրէշի մը նման կերեր էր անոր միսը, թողեր էր միայն կաշին ու ոսկորը: Մեւրած էր, դէմքին վրայ ժպիտ չկար, ոչ ալ մարմինին մէջ եռանդ: Ի՞նչպէս ճանչնար իր զաւակը: Օր մը ,Տիկին Գոհարը, գըննայ քահանային, անոր պատմեց իր երազը, մեկնութիւն խնդրեց: Քահանան կ'ըսէ.— « Երազիդ մէջ երեւցող երիտասարդը տղադ է, Գրիգորիկը, թէ՝ հալումաշ եղած է, դէմքը մոխրի գոյն առած է, պատճառը այն է որ՝ ինքը թաղուած է օտար հողի մէջ, գուրկ՝ մայրական գուրգուրանքէ, աղօթքէ եւ խունկէ, անտիրական մեռելները այսպէս կ'ըլլան, կը տանջուին, կը հալին … մեռելները կը փափաքին թաղուիլ հայրենի հողին մէջ եւ իրենց հարազատներուն մօտիկ»:

«Մայրը քահանային խորհուրդով, կ'երթայ Պարսկաստան, կը հարցնէ հոս ու հոն, կը գտնէ իր տղուն գերեզմանը, անոր ոսկորները հանել կուտայ, կը բերէ գիւղը, քահանայով, դուռ դրացիով, խաչով ու աւետարանով կը թաղէ, ամէն կիրակի իր մեռելին կ'այցելէ, խունկ ու մոմ կը վառէ, կ'աղօթէ, կը խօսի տղուն հետ, իր այտերը կը քսէ անոր գերեզմանի հողին…, ալ անկէ վերջ՝ «տանջուող մեռեալը» մօրը երազ չի գար, որովհետեւ պանդուխտ կամ [illegible] չունի, չէ՞ որ թաղուած է հայրենի հողին մէջ եւ մօտ է իր սիրական մօրը»:

— Կը հաւատամ, սիրելիս, մեռեալը երջանիկ է երբ թաղուած է հայրենի հողին մէջ, մեր հողը կը զուարթացնէ մեր մեռելները, անոնց մէջ կը զօրացնէ յաւութեան հաւատքը, մեր հողը սուրբ է, երանի այն Հայուն՝ որ կը մեռնի ու կը թաղուի հայրենի հողին մէջ, իր ծնողքին ու ազգականներուն շունչին մօտիկ ….:

⁂

Մեր երկրի ամառը, [illegible], արքայի մը պէս կ'անցնի արտերէն ու այգիներքն, Սարօն ու Թաչօն՝ [illegible] կորնկանը կը քաշեն, լիաթոք, շնչելով մեր հողին կախարդական բոյրը:

Կողնգէս գետակը, իր ջուրին զովութիւնն ու երգը կը ցրցնէ միջոցին մէջ, ում կուտայ երկրին ու բոյսին, մարդուն եւ կենդանիներուն: Սարօն ու Թաչօն կորնկան կը քաշեն, մերթ ընդ մերթ կը խօսին հայրենի հողին հետ, կարծես թէ անոր կ'ըսեն.

— «Եւ թէ մեռնիմ քու գրկի մէջ մեռնիմ թող,
Հայո՛ց աշխարհ, Հայո՛ց երկիր, Հայոց հող …»:

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԿՈՐԻ.— Գիւղացին իր արտը հերկելէ առաջ, զայն լայն ու խորունկ ակօսներով կը բաժնէ մօտաւորապէս հաւասար մասերու : Ամէն մէկ մասը կը կոչուի կորի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԻՐԱԶ

(Իր երկերուն հրատարակութեան առթիւ)

•

ԽՄԲ.— «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի Յունիս 9ի թիւէն կ'ամփոփենք հետեւեալ վերլուծումը, բանաստեղծին Հատընտիր երկերուն հրատարակութեան առթիւ.—

Յովհաննէս Շիրազ իր ստեղծագործութեամբ նուաճած է ժողովուրդի սէրը: Ան բանաստեղծութեան մէջ մտաւ յախուռն տարերքով, բերելով իր սեփական բանաստեղծական նիւթերը, կեանքի խոր զգացումը, անդուսպ սէրը դէպի մարդն ու աշխարհը, կեանքն ու բնութիւնը : Շիրազի մասին ըսուած է թէ երբ կարդաս, կը թուի թէ շրթներդ կը հպիս սառնորակ լեռնային աղբիւրի մը, որմէ կ'ուզես անվերջ խմել :

Անկեղծ ու անմիջական էին Շիրազի առաջին տողերը «Գարնանամուտ» ժողովածուի գործերը, ուր բանաստեղծական պատկերները կը ծնէին իր անձնական կենսափորձէն, կը պատմէին տխուր անցեալի յիշողութիւնները, մօր վշտաբեկ աչքերուն մէջ պահպանուած անցեալի բեկորները: Ապա եղան պահեր, ուր Շիրազը, ձգելով գեղարուեստական պարզ խօսքի արդէն նուաճուած արահետը, տարուեցաւ արհեստական բարդացումներով, անորոշ, վերացական խոհերով, անձնատուր եղաւ գաղափարական սխալ ձգտումներու եւ անցեալի բանաստեղծութեան մեքենական ընդօրինակման : Սակայն բնական տաղանդը միշտ ալ կը յաղթէր եւ Շիրազ իր հայեացքը կեդրոնացնելով ժողովրդական կեանքի պատկերներու վրայ, կը ստեղծէր կեանքի թարմ զգացողութեամբ տոգորուած, ժողովրդական յոյզերով ու ազգային առանձնայատուկ գոյներով շաղախուած բանաստեղծական սքանչելի էջեր :

Իր ստեղծագործութեանց մեծ մասը Շիրազ հաւաքած է նոր հրատարակուած «հատընտիր» ժողովածուին մէջ, ուր տեղ են գտած նաեւ ոչ-ընտիր կարգ մը բանաստեղծութիւններ : Ապա ամբողջապէս կը պատկերանան իր անցած ճանապարհը, ստեղծագործական հետաքրքրութիւնները :

Իր գործին գլխաւոր յատկանիշը անկեղծութիւնն է՝ միացած խոր բովանդակութեան հետ: Շիրազի քնարերգութիւնը իր ուժեղ արտայայտութեանց մէջ այն առաւելութիւնն ունի, որ զգալապէս հեռու է կիսաձայներու բանաստեղծութենէն : Ան կեանքին չի նայիր մանրադիտակով, այլ կ'առնէ երեւոյթներու սուր կողմերը եւ անոնց մասին կը խօսի ամբողջ ձայնով, գեղարուեստական ընդհանրացման աստիճանին հասցուցած պատկերով :

Գարունն արեւով ժպտաց ամենքիս ,
Ամենուր վառուեց զմրուխտը գարնան :
Իմ դուռն էլ բացեց գարունը կրկին ,
Բայց սիրտս այսպէս ողջունեց նրան.
— Գարուն, արեւդ տար աշխարհներին,
Ինձ մի մանուշակ թող մնա՛ միայն :

Այս փոքրիկ բանաստեղծութեան մէջ կը տեսնէք ժամանակակիցի հոգեբանութիւնը, մարդոց [illegible] կեանքը բուռն կերպով սիրող բանաստեղծը: Յենլով կեանքի թարմութիւնն ընդգծող գոյներու վրայ, Շիրազը բանաստեղծական բարձր ձեւի մէջ կ'արտայայտէ մարդասիրական մեծ զգացում : Շիրազի բանաստեղծութեան մէջ շատ են գարնանային գոյները, արեւը, ջինջ երկինքը: Ան ամէն տեղ երեւան կուգայ իբրեւ կեանքի երիտասարդութեան ու մարդկային լիարժէք զգացումներու երգիչ: Այդպէս է ան թէ իր սիրոյ ու կարօտի պատկերներու, թէ իր բնանկարներու եւ թէ քաղաքացիական նիւթերու մէջ :

Կեանքի լիարժէք զգացումի աղբիւրը սէրն է դէպի կեանքի գեղեցկութիւնները, դէպի ժողովուրդի կենսական ուժը եւ աշխատանքը, դէպի հայրենիքն իր ներկայով ու փառահեղ հնութեամբ, անոր հմայիչ բնութիւնը .

Մտքի խորութիւնը եւ զգացումի թարմութիւնը, քնարական յոյզն ու փիլիսոփայական մտածումը Շիրազի բանաստեղծութեան մէջ իրարմէ անջատ տարրեր չեն: Շիրազ բացառիկ ուժով արտայայտած է մարդու հոգեւոր ուժերու զօրութեան նիւթը.

Սիրտս ալեւոր կաղնու մէջ դրի ,
Կոացած կաղնին նորից բողբոջեց ,
Բարձրացաւ, կանգնեց ընդդէմ հողմերի ,
Եւ ջահելացած նորից շառաչեց:
Եւ մատաղ սիրտս ճախրանքի ծարաւ
Զառամեալ արծուի կրծքի տակ դրի ,
Մեռնող արծիւը թեւ առաւ, թռաւ
Որսի յետեւից ջահել օրերի :

Շիրազի քնարերգութիւնը ունի քանի մը մոթիվներ ,— մանկութիւն, մայրն ու մանուկը, բնութիւնը, հայրենիքը : Գրականութեան բոլոր այդ հին նիւթերը Շիրազի ստեղծագործութեան մէջ կը դրուին վերաիմաստաւորուած ձեւով ;

Շիրազի բանաստեղծութեանց յատուկ է բնութեան խոր զգացողութիւնը. Շարունակելով հայ դասական բանաստեղծութեան աւանդութիւնը Շիրազ կը գտնէ նոր գոյներ : Կեանքի տարբեր ժամանակաշրջաններուն բնութեան պատկերները միեւնոյն պաշտօն չեն կատարեր: Հայրենական Մեծ պատերազմին երբ թանկագին էր հայրենի հողը, բնութիւնը մասնակից կը դառնէ ժողովրդի ցասման արտայայտութեան («Բանաստեղծի ձայնը», «Տաբերքը») , տեսարանը կը դառնայ աւելի գործօն, ապա Հայրենիքի հնութեանց կամ մանկութեան նուիրուած էջերուն մէջ գոյները կը դառնան մեղմ, խաղաղ :

Շիրազի «Հայրենական» շարքի բանաստեղծութիւնները նոյնքան հիանալի պարզ են, որքան մօրը կամ բնութեան նուիրուած երգերը «Կ'ուզէի նստել մի քարի վրայ», «Արձանն Աբովեանի», «Հայրենախօս դաշտի վրայ», «Մօրս նման քաղցր ու անուշ եմ հայրենիքս», «Անց եմ կենում», «Իմ սուրբ հայրենիքս», եւ այլ գործեր բարձր արուեստի նմոյշներ են եւ անկեղծ զգացումով կը բացայայտեն Հայրենիքի նուիրական էութիւնը :

Իր գիւցազներգական բանաստեղծութեամբ, Շիրազ կը բերէ գեղարուեստական կարգ մը այնպիսի նորութիւններ, որոնցմով տաղանդաւոր բանաստեղծը ընթերցողին՝ կը ներկայանայ առաւել ցայտուն դիմանկարով, օրինակ «Բիբլիականը», «Հրազդանը»:

Հայկ. բանաստեղծութեան մէջ նորութիւն է «Մեր գիւղերի անունները» բանաստեղծութիւնը :

Շիրազի գիւցազներգութիւնը չէ բաժնուած իր քնարերգութենէն: Շիրազի տաղանդը յախուռն է, ինչ որ ուժեղ դրոշմ կը դնէ իր պատկերներուն համակարգին, առանձնայատուկ կշռոյթին վրայ: Ատկէ է նաեւ այն առանձնայատկութիւնը, որ Շիրազ ուժեղ հակումներ հանդէս կը բերէ կեանքի սուր արտայայտութիւններու, հոգեբանական վիճակներու եւ բնութեան գեղեցկութեանց հանդէպ :

Ս. ԱՂԱԲԱԲԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԳՐՈՂՆԵՐԷՆ

▪

Շատ աղջիկներ կան աշխարհում ,
Բայց ինձ համար միակ ես դու ,
Դու իմ կանաչ դալար գարուն
Որ ինձ հետ ես եւ իմ սրտում
Եւ իմ կեանքի ամէն պահին
Տալիս ես նոր, ծփուն յոյզեր ,
Դու իմ անգին ընկերուհի
Դու առաջին մաքուր իմ սէր :
Դու ամէնից եւ լաւ , եւ վատ
Դեռ չգրուած բիւրեղ իմ երգ ,
Հեշտ է քեզ հետ անցնել դժուար
Ամէն բարձունք, ամէն վերելք .
Իմ առաջին, իմ վերջին սէր .

ԺԻՐԱՅՐ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (80)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

Երբեք այդպէս միտք չունիմ ձեզ հանդէպ:

— Կը հասկնամ: Միակ պատճառը ա՞յդ է: Պարկեշտ ըլլալու համար ըսի :

— Ոչ, այդ չէ պատճառը, ուրիշ մէկը կը սիրեմ :

— Կը հասկնամ , կրկնեց դարձեալ, իսկ այդ սէրը գոյութիւն ունէ՞ր երբ առաջին անգամ ձեզ տեսայ «Բիլմորտրոն»ի վրայ:

— Ոչ, ատկէ ի վեր է, մրմնջեցի :

— Կը հասկնամ, ըսաւ, երրորդ անգամ ըլլալով. բայց այս անգամ նպատակաւոր շեշտ մը կար ձայնին մէջ, որ գիս ստիպեց դառնալ ու իրեն նայիլ: Սովորականէն աւելի խոժոռ դէմք մը առած էր :

— Ի՞նչ, ի՞նչ ըսել կ'ուզէք, ըսի կակազելով:

Ինծի նայեցաւ խորազնին ու տխրապետող ակնարկով :

— Միայն սա, որ հիմա գիտեմ թէ ինչ պիտի ընեմ :

Այս բառերը ինծի սարսուռ պատճառեցին: Վճռականութիւն մը կար այդ բառերուն մէջ որ չհասկցայ, բայց վախ մը զգացի :

Մինչեւ պանդոկ վերադարձը որեւէ բառ չփոխանակեցինք այլեւս: Ուղղակի Սիւզանին մօտ գացի: Անկողնին վրայ պառկած կը կարդար եւ բնաւ գլխու ցաւ ունեցողի երեւոյթը չունէր :

- Աստ հանգչի մականուանեալն հնարամիտ խնամակալուհին: Բայց, Անն, սիրելիս ի՞նչ պատահեցաւ ձեզի:

Սիւզան այս հարցումը ուղղեց, որովհետեւ փղձկելով՝ սկսած էի լալ :

Պատմեցի կատուներուն մասին. բայց անպատեհ նկատեցի մեր խօսակցութիւնը՝ դնդապետ Րէյսին հետ: Սակայն Սիւզան շատ սրատես է: Հասկցաւ որ ետեւը ուրիշ բան մը կար :

— Զաղ առած չըլլաք, Անն, Այս տեսակ տաքին նման բառերն իսկ ծիծաղելի կը հնչեն. բայց կը զղջաք շարունակ :

— Ոչինչ, ջիղերս են, եւ կամ մէկը հողակոյտիս վրայ կը քալէ: Կարծես թէ մահառիթ բան մը պիտի պատահի :

— Ապուշ մի ըլլաք, յարեց Սիւզան վճռապէս: Եկէք շահեկան բանի մը մասին խօսինք, Անն: Սա ազամանդները ….

— Ի՞նչ է եղեր անոնց:

— Վստահ չեմ որ մտքս մտալով կրնան ապահով ըլլալ: Առաջ աղէկ էր. ոչ ոք պիտի մտածէր թէ անոնք գոյքերուն մէջ կը գտնուէին: Սակայն հիմա երբ ամէն մարդ գիտէ որ ես ու դուք իրարու լաւ բարեկամներ ենք, ես ալ կասկածելի պիտի դառնամ .

— Սակայն մէկը չի գիտեր որ Ֆիլմի ճախարակին մէջ դրած ենք, փաստարկեցի: Հիանալի է այդ ճախարակը իբրեւ պահեստատեղի եւ կարծեմ ատկէ աւելի յարմար տեղ ալ չենք կրնար գտնել :

Համաձայնեցաւ երկմտութեամբ, բոլլով թէ այդ մասին դարձեալ կը խօսինք, երբ Զրվէժները երթանք :

Շոգեկառքը մեկնեցաւ ժամը իննին :

Սըր Էօսթէյս նոյն բարկացոտ վիճակին մէջ էր տակաւին, իսկ Օր. Փեթիկրիւ ընկճուած: Գնդապետ Րէյս կատարելապէս իր անձին տէրն էր: Վերադարձի առտուն կարծես թէ մեր երկուքին միջեւ կատարուած ամբողջ խօսակցութիւնը երազեցի :

Շատ անհանգիստ քնացայ այդ գիշեր, խառն ի խուռն եւ վախազդեցիկ երազներով լեցուն: Արթնցայ գլխու ցաւով մը եւ գացի կառքին դիտարան – ամպհովանին: Օդը զով էր ու քաղցր, պուրակներու ծփանուտ բլուրներ ամենուրեք : Որեւէ ուրիշ տեղէ մը աւելի սիրեցի այս վայրը: Պիտի ուզէի ունենալ փոքր հիւղակ մը պուրակներու սրտին մէջ իսկ, ու բնակիլ այնտեղ յաւիտեան ….

Ժամը երկուքուկէսի ատենները դնդապետ Րէյս գիս դուրս կանչեց եւ ցոյց տալով փնջանման սպիտակ ամպի ծուէն մը որ կ'օրօրուէր. մացառին մէկ մասին վրայ, — Զրվէժին փրփուրն է, շատ մօտ կը գտնուինք Զրվէժին, ըսաւ.

Տանջանալից գիշերուան մը յաջորդող այս տեսարանը վերացումով համակեց զիս: Հայրենիքիս մէջ գտնուելու անհուն երանութիւնն զգացի, … Հայրենիք, Սակայն առնուազն ես այստեղ եղած չեմ Արդեօք երազա՞ծ եմ այդ մասին :

Կառախումբէն դուրս ելլելով գացի պանդոկ, խոշոր սպիտակ շէնք մը՝ թելերու ցանցով լաւ կերպով պաշտպանուած ընդդէմ մժեղներուն: Ոչ ճամբայ կար ոչ տուն : Պատշգամէն՝ մեր դէմը կը ցցուէին Զրվէժները: Կեանքիս մէջ ոչ տեսած եմ եւ ոչ ալ պիտի տեսնեմ նման հոյակապ եւ հրաշալի գեղեցկութիւն :

— Անն, ձեզ շատ ուրախ կը գտնեմ այսօր: Բնաւ այսպէս եղած չէիք, ըսաւ Սիւզան :

— Իրաւ, շատ սիրեցի:

— Երջանիկ էի, այո: Բայց ատկէ զատ զարմանալի զգացում մը ունէի որ բան մը պիտի պատահէր շուտով: Գրգռուած ու անհանգիստ գրութեան մը մէջ էի:

Թէյէն վերջ նստանք սայլակներու մէջ, որ ժպտադէմ բնիկները դէպի կամուրջ կը քշեն փոքրիկ երկաթագծերու վրայէն:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ընդունուի, նախագահը անմիջապէս պիտի առաջարկէ նոր խորհրդաժողով մը գումարել, մասնակցութեամբ Ատլանտեան Կազմակերպութեան բոլոր անդամներուն եւ արեւելեան ճակատի ներկայացուցիչներուն. Միեւնոյն ատեն նոր առաջարկներ պիտի ըլլան զինաթափութեան մասին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, Սայնի, որ պայմանաժամ խնդրած էր դաշինքին կազմութեան համար, նոր դժուարութեանց հանդիպեցաւ: Իբրեւ տնտեսական հողային բարենորոգման օրէնքին, կարգ մը առաջարկներ ներկայացուց, բայց պահպանողականները մերժեցին :

ՕԴԱՆԱՒԻ արագութեան կիներու մրցանիշը կոտրեց Ժաքլին Օրիօլ, նախորդ նախագահին հարսը, անցնելով ժամական 1037 քիլոմեթր զոր չահած էր նախորդ կին օդաչուն, Ժաքլին Քոքրէն (Ամերիկացի), 1953 Յունիս 3ին :

600.000 ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾՆԵՐ գործադուլ մը ծրագրած էին Մ. Նահանգներուն մէջ, աշխատավարձքի յաւելում պահանջելով: Կարելի եղաւ համաձայնութեան մը յանգիլ վերջին պահուն: Ժամական [illegible] հարիւր յաւելում պիտի կատարուի անմիջապէս: Այս յաւելումով բանուորներու միջին աշխատավարձքը կ'ըլլայ ժամական երկու տոլար 48 սէնթ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ երեսփ. ժողովը Յուլիս մէկին քուէարկեց օրէնք մը որով 3.285.800.000 տոլարի վարկ մը կը տրամադրուի օտար երկիրներու, նոր տարեշրջանի համար :

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ առթիւ աւելի քան երկու միլիոն Փարիզցիներ քաղաքէն մեկնած պիտի ըլլան, երեքշաբթիէն ի վեր: Առջի օր Փարիզէն ճամբայ ելան 67 յաւելուածական եւ 177 սովորական կառախումբեր, չորեքշաբթի օր ալ 190 սովորական եւ 60 յաւելուածական հեռ.:

ԿԵՂԾ ՀԱԶԱՐՆՈՑՆԵՐՈՒ խմբակին վարիչներէն մէկն ալ ձերբակալուեցաւ, նախկին փաստաբան Փիեռ Վերոնին: Ամբաստանութիւնը կ'ըսէ թէ Վերոնին փաստաբանութիւնը ձգելով առեւտ. գործերու մէջ մխրճուած էր: Պատերազմին սկիզբը Պուէնոս Այրէս գնաց եւ տպարան մը բանալով սկսաւ թերթ մը հրատարակել: Ցետոյ Ֆրանսա վերադարձաւ եւ բաւական դրամ շահած ըլլալով առեւտրական տուն մը հաստատեց: Փարիզի մէջ հանդիպելով նախկին նախարար Մոռիս Բուշէի, սկսան կեղծ հազարնոցներ շինել: Առջի օր Սէնի վրայ գտնուեցաւ պայուսակ մը որ տասը միլիոն Փրանքի կեղծ հազարնոցներ կը պարունակէր: Հետապնդումները կը շարունակուին, երեւան հանելու համար անոնք որ ծախած են կեղծ հազարնոցները: Կեղծ թղթադրամներուն կաղապարը գտնուած է Վերոնինի տան ճաշարանին պատին մէջ :

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ կառավարութիւնը կը բանակցի Վատիկանի հետ, բարւոքելու համար յարաբերութիւնները որոնք խանգարուած էին վերջերս: Վատիկան հատուցում կը պահանջէ կաթոլիկներուն դէմ կատարուած անիրաւութեանց համար, ինչպէս եւ աքսորուած կղերականներուն վերադարձը :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու, որ Պելկրատ կը գտնուի, երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ մարեշալ Թիթոյի հետ: Բաժակաճառի մը առթիւ, ըսաւ թէ «աշխարհի դէպքերը նոր ընթացք մը առած են եւ թէ յարաբերութեանց բարւոքումը հետեւանք է համակեցութեան: Եթէ յառաջդիմութիւնը դանդաղ կ'ըլլայ, պատճառը այն է որ վախեր եւ կասկածներ կը տիրեն քաղաքական շրջանակներու մէջ»:

ԳԻՆԵՐԸ իջեցնելու համար կարգ մը որոշումներ տրուած են: Ջուրի եւ ելեկտրականութեան գինը պիտի զեղչուի երկու առ հարիւր, կազը՝ 7 առ հարիւր (գաւառի մէջ), ածուխը՝ 200 փրանք թոնի վրայ եւն.:

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Բառնէ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Բառնէի դիմաց ։
Կը խօսի ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱԲԷԼԵԱՆ :
Նիւթ՝ Հայ թատրոնը :
Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք արձակուրդի առթիւ հասցէի փոփոխութեան առեն անպայման կցել ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՍՑԷՆ: Հակառակ պարագային կարելի չէ ընթացք տալ:
Արձակուրդի համար հասցէի փոփոխութեան ծախսն է հարիւր ֆրանք :
Այս առթիւ կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ անյապաղ փակեն իրենց առկախ հաշիւները :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին կը պատարագէ ԹՈՐԳՈՄ Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ (Նիւ Եորքէն): Կը քարոզէ՝
ՏԻՐԱՆ ԱՐՔ. ՆԵՐՍՈՅԵԱՆ
Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

Դիւան Հոգաբարձութեան

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիի Ազգ. Միութեան, կիրակի, 10 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ իրիկուն, Գ. Կուհարի գեղածիծաղ դաշտին վրայ, Տրիփէլ
Հանդէսին պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի ժամը 14ին, Վալանսի Արաքս երգչախումբի կողմէ, «Հեռաւոր հայրենիքով»: Գեղարուեստական բաժինը բարձրախօսով, նաեւ հայկական եւ ֆրանսական պարեր ու անակնկալներ :
Վերջապէս փաթթուն հոգինոց օթօքարը պիտի հասնի ճիշդ ժամուն Առատ ուտելիք, մառոչեկի գինիով Կը հրաւիրուին շրջանի հայրենակիցները :
Մուտքը ազատ է :

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Պոլսոյ Կեդր. վարժարանի Փարիզի նախկին աշակերտները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, այս չորեքշաբթի օր, ժամը 18ին, Տոքթ. Հանչէրի տուն, 9 րիւ Սոլիէ.
Համերաշխութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն. Պարտաւորիչ ներկայութիւն.

ԼԻՈՆ. Այրի Տիկին [illegible] եւ զաւակները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր
ԽԱՉԻԿ ՊԱԼՈՒՍԵԱՆԻ
(48 տարեկան, Թոքաթցի)
մահը որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ իրիկուն:
Թաղումը կը կատարուի երկուշաբթի ժամը 15ին Հաւաքուիլ Էտ. Էրիօ հիւանդանոց :
Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացը շնորհակալութեամբ ստացած է Երուանդ Երանոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի՝ Գ. Վաչէ Ցակոբեանէ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Մինասեանէ հազար, Այրի Տիկին Արուսեակ Գարակէօզեանէ երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Փարեգին Զատրճեանէ երեք հազար, Բարսեղ Տամլամեանէ հազար, Տէր եւ Տիկին Ցակոբեանէ հազար, Գ. Ն. Խորխոռեանէ 500 ֆրանք.

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Համալսարանական Հայր. Միութեան Մարսէյլի եւ Լիոնի մասնաճիւղերու վարչութիւնները բոլոր [illegible] կողմէ ցաւակցութիւն կը յայտնեն Այրի Տիկին Հայրիկեանի, Գ. Կարապետ Կարապետեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց ամուսնոյն եւ եղբօր Գ. Լեւոն Կարապետեանի մահուան առթիւ :

★

ՊԱՆԵԼԻՕ Քուշանի Յ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ, Գ. Երուանդ Երանոսեանի մահուան առթիւ իր ընտանեկան պարագաներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ. Եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան Գ. Հայկ Քէթթապճեանէ հազար ֆրանք, Գ. Սուլեանի ընդ. Օր. Արեգեանի նշանախօսութեան առթիւ: Գ. Սեդրակ Գազանճեանէ 1500 Ֆր. իր առողջութեան բարեյաջողման առթիւ :

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

31 Յուլիս Կիրակի ամբողջ օրը Սէբէմ լէ Վալօնի անտառին մէջ.
Անցեալ տարուան հաւաքատեղին .
Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն կը հրահանգէ իր շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւններուն, որ այժմէն գործի լծուին ապահովելու համար երթեւեկի միջոցները

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1955 – 1956 Ուսումնական շրջանի արձանագրութիւնները բացուած են :
Մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան :

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

46, Rue Richer, Paris (9).
C. C. P. Paris 3630-66
Tél.: PROvence 64-90

Նոր հրատարակութիւններ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ, Հրանդ Փաստրմաճեանի, Ֆրանս.է թարգմ. Մ. Իշխան, Ա. հատոր, (սկիզբէն մինչեւ Կիլիկիոյ թագաւորութեան անկումը), մեծադիր 325 էջ, Հրատ. «Համազգային»ի Պէյրութ 1954 — 700

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ, Դերենիկ Ճիզմէճեանի (Դպրոցական կեանք, Անտիպ նամակներ, Գրականութիւնը), Մատենաշար «Յուսաբեր», 1955, կազմուած — 700

ՍԻԱՄԱՆԹՕ (Հոգեւարքի եւ յոյսի Ջահեր, Կարմիր լուրեր բարեկամէս, Հայրենի հրաւէր, Սուրբ Մեսրոպ) [illegible] Հրատ. Պէյրութ, 1955 — 500

ՀՈՄԵՐՈՍԻ ՈԴԻՍԱԿԱՆԸ «Համազգային»ի մանկապատանեկան մատենաշար (4 գրքոյկ) — 400

ՀՈՄԵՐՈՍԻ ԻԼԻԱԿԱՆԸ (3 գրքոյկ) — 300

Հերակլէսի Քաջագործութիւնները — 100

Կուլիվէրի Ճամբորդութիւնը (2 գրքոյկ) — 200

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք, իրենց այցելութեան առթիւ — Սէնթ Էթիէնի Նոր Սերունդի «Բարկէն Սիւնի» խումբէն հազար ֆրանք, Տիկին Խ. Մեղրիկեանէ (Պէյրութ) հազար, Գ. Նշան Միքայէլեանէ հազար, Մարսէյլի Նոր Սերունդի վարչութենէ 500, ընկերուհի Ժաքլին Երեմեանէ 500 Ֆր.:

Վարչութիւն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախմբերգի Հայր. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը 31 Յուլիս, հայրենակից Նաճարեանի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ: Մարսէյլ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

MON CHEMIN ENSOLEILLÉ
(Recueil de poèmes)
Գրեց ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ
Editions Pierre Seghers
Գին 350 փրանք
Կը ծախուի գրատուն Պարսամեան, 46 Րիւ Ռիշէ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մաղաքիա Ասլանեան
(ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)
Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազգագրական մանրամասնութիւններ, Հայոց Յաքինի? տարածները, բուռ մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ : (308 էջ):
Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազուագիւտ պատկերներով .
Գին 500 փրանք
Դիմել Եփրեմ Թիւսնեանի, կամ Վահրիճ Ցայեանի ,
38 - 40, Rue de la Montagne
Ste. Geneviève, Paris (5)
Իսկ Մարսէյլի մէջ.—
Խորէն Նազարէթեանի
7, Bld. Mouren la Cabucelle
Ինչպէս նաեւ Հայկ. գրատուները :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86-60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 5 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 5 JUILLET 1955

31րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7716 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3127

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ԳՈՐԾԻ ՍԿՍԻՆ

Ամէն անգամ որ ընտրական պայքար մը սարքուի, գլուխները կը տաքնան, բերանները կը բացուին եւ արտակարգ ոգեւորութիւն մը կը տիրէ :

Ամէնէն անտարբերներն ալ իրար կ'անցնին, իմանալու համար կատարուած ընտրութեանց արդիւնքը :

Յետոյ ջիղերը կը հանդարտին, առապատները կ'իջնեն եւ ամէն մարդ իր պատեանին մէջ կը քաշուի :

Իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ, կարեւորը «յաղթանակը» շահիլն է : Մնացեալը՝ մանրամասնութիւն : Որո՞ւ հոգ : «Ինչպէս ո'ուզեն թող գործեն» :

Ընտրեալներն ալ վարժուած ըլլալով այս աւանդութեան, շատ չեն յոգնիր յայտնուած վստահութիւնը արդարացնելու համար :

Եթէ իրենց պարտականութեան գիտակցութիւնն ունին, կ'աշխատին օգտակար ըլլալ, տրամադրելով ժամանակ, ...րտ եւ միտք :

Իսկ եթէ հաւատք չունին եւ պարզապէս աթոռ մը տիրանալ կ'ուզէին, կը դառնան զարդ կամ բեռ :

Դժբախտաբար այս վերջին պարագան աւելի յաճախադէպ է մեր գաղութին մէջ, փարիզ – Լիոն–Միջերկրական գծին վրայ :

Փաստ չի պակսիր, վաւերական օրինակներ յիշելու եւ այս տխուր իրականութիւնը ապացուցանելու համար :

Ամէնէն պերճախօս փաստը այն է որ գաղութը սժգոյն պատկեր մը կը ներկայացնէ հանրային գործունէութեան տեսակէտով : Եւ այս՝ տարիներէ ի վեր :

Միայն ընտրական պայքարի առթիւ ծագած իրարանցումը ոչինչ կ'ապացուցանէ :

Շատերուն համար այդ ալ ձեւակերպութիւն մըն է : Կամ «չափուելու» մարզանք :

Պիտի ուզէինք որ տարբեր ըլլար պարագան, Յուլիս 3ի ընտրութեանց առթիւ :

Տակաւին յայտնի չէ կատարուած քուէարկութեան արդիւնքը :

Պիտի ուզէինք որ համապատասխանէր գաղութին ակնկալութեանց, նոր շրջան մը բանալով Փարիզի ազգային կեանքին մէջ :

Ո'ր կողմն ալ շահած ըլլայ ընտրութիւնը, չի կրնար արդիւնաւոր գործ յուսալ, առանց նկատի առնելու հետեւեալ պարագաները . —

1. Գաղութը յոգնած է ամուլ վէճերէն եւ համատարած թմրութենէն, եւ լուրջ գործունէութիւն կը սպասէ, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

2. Ներկայացուցչական ժողովը, որմէ պիտի բխի նոր վարչութիւնը, չեղած պիտի ըլլայ իր կոչումէն, եթէ չթելադրէ յստակապէս մշակուած ուղեգիծ մը, նոր շրջանին համար :

3. Այդ ծրագրին գլխաւոր մասը պիտի կազմէ նոր սերունդին փրկութեան խնդիրը, բոլոր կարելի միջոցներով :

Կրօնական ընկերակցութեան ծրագիր–կանոնագիրը լայն իրաւասութիւններ չի տար նոր վարչութեան : Բայց եւ այնպէս կարելի է օրինակ հանդիսանալ, ճամբայ բանալու համար գաղութին ընդհ. կազմակերպութեան :

Ամէն բանէ առաջ անհրաժեշտ է սերտ կապ հաստատել Փարիզի եւ այսպէս կոչուած գաւառի միջեւ :

Այս կացութեան հետեւանքով, բազմաթիւ ցիրուցան համրանքներ մատնուած են անտիրութեան :

Ձեռքերը եւ ոտքերը կատարեցին իրենց դերը, քուէ հաւաքելու համար :

Կարգը եկած է միտքերը շարժման մէջ դնելու :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ԽՆԴԻՐԸ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌՋԵՒ

*

ՀԱՐՑԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԱՍԻՆ

Փոխադարձ համաձայնութեամբ, Ազգ. Ժողովը այս շաբաթը ամբողջովին յատկացուցած է Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներուն քննութեան : Այսօր եւ վաղը պիտի լսէ հարցապնդումներ Ալժերիոյ մասին, իսկ հինգշաբթի եւ ուրբաթ պիտի քննէ Թունուզի պայմանագիրներու վաւերացման խնդիրը :

Իրազեկներու կարծիքով, հաւանական չէ որ կառավարական տագնապ մը ծագի : Կացութիւնը մեղմացած կը համարուի, Ալժերիոյ կուսակալին յուսադրութեանց եւ վարչապետին բացատրութեանց շնորհիւ. ճիշդ է որ մասնաւոր ժիւէն շաբաթ օր չմասնակցեցաւ նախարարական ժողովին, որոշած ըլլալով այլեւս չզբաղիլ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներով, բայց նըպաստաւոր տպաւորութիւն գործեց իր հետեւեալ յայտարարութիւնը .— Համաձայն չեմ այն Ֆրանսացիներուն որոնք մարոքեան քաղաքականութիւն կը վարեն Մարոքի մէջ : Ֆրանքօ-մարոքեան քաղաքականութիւնը պէտք է մշակուի Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ եւ գործադրուի մարդպաններու միջոցաւ :

Օրակարգին վրայ կան 14 հարցապնդումներ Ալժերիոյ մասին, ինչ որ կը նշանակէ թէ տաք վիճաբանութիւններ պիտի կատարուին : Բոլոր տեսակէտները պիտի պաշտպանուին, մինչեւ անգամ անջատական հոսանքին կարծիքները : Մասնաւորապէս պիտի լսուի ընկերվարական երեսփոխան մը, Նախկին նախարար Փինօ, որ վերջերս քննական պտոյտ մը կատարած էր Ալժերիոյ եւ Մարոքի մէջ : Իր եզրակացութիւնն է արդարութիւն եւ ուժ : Վարչապետն ալ խօսք պիտի առնէ վիճաբանութեանց ընթացքին, շեշտելով թէ կառավարութիւնը վճռած է թէ զինուորական ուժը օգտագործել եւ թէ բարենորոգումներ կատարել : Իր ծրագիրը կը տրամադրէ .— Նախ վերահաստատել բարեկարգութիւնը, հանրօգուտ շինութիւններ կատարել, ջրանցքներ բանալով եւ ճամբաներ կառուցանելով, որպէս զի աշխատանք ճարէ հազարաւոր անգործներու, վարչական սպարէզներ բանալ բնիկներուն առջեւ, համաձայն իրենց կարողութեան : Եթէ կառավարութիւնը յաջողութիւն գտնէ Ալժերիոյ հարցին մէջ, աւելի պիտի դիւրանայ Թունուզի համաձայնութեանց վաւերացումը, առանց որեւէ յաւելման :

× Ալժերիոյ կուսակալը, Սուսթէլ, որ Փարիզ եկած էր կառավարութեան հետ խորհրդակցելու համար, Ալժէ վերադարձաւ անմիջապէս : Որոշուած է օգնական գործ ղրկել եւ փութացնել ընկերային եւ տնտեսական բարենորոգումները : Պ. Սուսթէլ հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ. — Մեր քաղաքականութիւնն է տեղէ չտալ բռնութեան առջեւ, զօրացնել բարեկարգութեան ուժերը, հարուածել ահաբեկիչները եւ անոնց մեղսակիցները : Միեւնոյն ատեն եւ միեւնոյն վճռականութեամբ հարկ է լուծել տնտեսական, ընկերային եւ քաղաքական խնդիրները որոնք չարիքին արմատը կը կազմեն : Դարման չտանիլ այս խնդիրներուն՝ կը նշանակէ ձգել որ նեխին : Ես պարզեցի իմ ծրագիրս եւ կառավարութիւնը հաւանութիւն յայտնեց : Իրագործումը երկար պիտի տեւէ. բայց համոզուած եմ թէ գտած ենք շիտակ ճամբան : Կը մնայ գործել վճռականօրէն եւ յարատեւութեամբ :

× Վերջին լուրերու համաձայն, ահաբեկիչները Թռուցիկներ կը բաժնեն, ընդհ. գործադուլ մը սարքելու համար 1830 Յուլիս 5ի տարեդարձին առթիւ, որ Ալժերիոյ պէյին անձնատրութեան տարե-

ՏՈԼՍՏՈՅԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Այսօր, երեքշաբթի, ժամը 10.45ին տեղի կ'ունենայ Տոլստոյի յուշարձանին բացումը, Սքուէր Տոլստոյի հրապարակին վրայ : Այս առթիւ պիտի խօսի Ֆրանսայի Ակադեմիային կողմէ գրագէտ Անտրէ Մոռուա : Կը նախագահէ քաղաքապետը, Ֆերոն : Ինչպէս գրած էինք արդէն, այս յուշարձանը յօրինած է արձանագործ ՅԱԿՈԲ ԳԻՒՐՃԵԱՆ :

ՁԵՆ ՈՒԶԵՐ ԳՈՐԾԱԿՑԻԼ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Ընկերվարական կուսակցութեան նախապատրաստական համագումարը վերջացաւ կիրակի օր, Անիէռի մէջ, քուէարկելով կարեւոր բանաձեւեր, յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ :

Ամէնէն տաք վիճաբանութիւնը տեղի ունեցաւ միացեալ ճակատի մասին եւ ի վերջոյ 52ի դէմ 2820 ձայնով քուէարկուեցաւ մեծամասնութեան բանաձեւը : Ձեռնպահ մնացին 558 պատգամաւորներ :

Բանաձեւը կ'ըսէ .— Ընկերվարական կուսակցութիւնը կը մերժէ միացեալ գործունէութեան այն ձեւը որ կը ձգտի շարունակել բանուոր դասակարգին պառակտումը : Այդ գործակցութեան տեւողութիւնը կախում ունի խորհրդային Ռուսիոյ արտաքին քաղաքականութենէն որուն ենթակայ է համայնավար կուսակցութիւնը, առանց որեւէ պայմանի : Համագումարը կը յիշեցնէ թէ կուսակցութեան հիմնական սկզբունքները թոյլ չեն տար որ իր անդամները, ներկայացուցիչները եւ մասնաճիւղերը ընթացք տան միացեալ ճակատի եւ համախորհուրդ

գործունէութեան առաջարկներուն, ինչ որ ալ ըլլան աշխատանքի ձեւերը եւ շարժառիթները :

Անդրծովեան գաղթավայրերու վերաբերեալ բանաձեւը կ'ըսէ թէ առաջադրուած նպատակն է թոյլ տալ որ ժողովուրդները վարեն իրենց սեփական գործերը եւ ազատ ըլլան յարելու Ֆրանսական Միութեան : Հետեւաբար անհրաժեշտ է ընկերակցութեան նոր ձեւեր փնտռել :

Արտաքին քաղաքականութեան առթիւ, համագումարը ուրախութեամբ կ'արձանագրէ որ տասը տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով չորս պետութեանց վարչապետները ժողով պիտի գումարեն Ժընեւի մէջ : Քուէարկուած բանաձեւը կը մաղթէ որ խօսակցութիւնները աւելի զօրացնեն համաձայնութեան մթնոլորտը, լուծելու համար քաղաք. վէճերը : Միեւնոյն ատեն ջատագովելով զինաթափութիւնը, համագումարը անհրաժեշտ կը գտնէ Եւրոպայի տնտեսական գործակցութիւնը ամենալայն ճակատի մը վրայ :

Ներքին քաղաքականութիւնը կը պարունակէ հետեւեալ առաջադրութիւնները. — 1. Աւելի լաւ բաշխել ազգային հարստութիւնները.— 2. Աւելցնել ազգ. եկամուտը եւ լման գործ ճարել աշխատաւորներուն.— 3. Պատրաստել դրամատիրութեան անհետացումը եւ ընկերվարական կարգուսարք տնեղծել.— 4. Պաշտպանել եւ ընդլայնել քաղաքական ազատութիւնները :

[redacted]

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)
դարձն է : Կոչը ուղղուած է բոլոր իսլամ առեւտրականներուն, ուսանողներուն եւ բանուորներուն եւ կը պատուիրէ «պոյքոթ» հռչակել ծխախոտին, ատոքոյին եւ սինեմային դէմ : Ստորագրութիւնը՝ «Ազգային ազատագրութեան բանակ» :

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ՊԱՏԱՆԻՆ

Եթէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագիր-կանոնագիրը կը հանդիսանայ անոր բարոյական հիմնաքարը, որուն վրայ կերտուած է մեր կուսակցութեան անխորտակելի շէնքը, Պատանեկան Միութիւնները անկասկած որ կը ներկայացնեն անոր ընձայարանները:

Հոն, այդ ընձայարաններուն մէջն է որ կը կերտուի ապագայ Դաշնակցականը՝ կուսակցական եւ ազգային լրիւ դաստիարակութեամբ: Այսօրուան մեր խիտ շարքերը, իրենց ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, անցած են պատանեկան միութեանց բովէն՝ ծանօթանալով իրենց կուսակցութեան փառաւոր անցեալին, անհման մարտիկներուն, գերմարդկային զոհողութեանց եւ ապագայի վառ յոյսերուն ու իտէալին:

Պատանեկան Միութիւնները մկրտութեան աւազաններ են, ուր նորահաս սերունդը կուգայ հաղորդուիլ Դաշնակցութեան մեծ հերոսներու հոգիին:

Դարբնոցներ են անոնք, ուր կը դարբնուի վաղուան Հայը, իր ժողովուրդի արդար դատը իրագործելու հաւատքով ու վճռականութեամբ:

Վաղը օրն է Դաշնակցական պատանիին, ա՛ն է որ շատ չանցած պիտի գայ խտացնելու մեր կուսակցութեան շարքերը, միաժամանակ առոյգ ու կենսունակ պահելով այս մեծ կազմակերպութիւնը:

Դաշնակցական պատանին ունի այն հիմնական առաւելութիւնը իր հասակակիցներուն վրայ որ ինք կը պատրաստուի գաղափարի մը զինուորն ըլլալու, դատի մը անձնուէր մարտիկը:

Նախակրթարանային ուսման առընթեր, Պատանեկան Միութեանց շարքերէն ներս, Դաշնակցական պատանիին մէջ կ'արթննայ գիտակցութիւնը իր ցեղային առաքինութիւններուն: Զուտ ստորակայութեան զգացումը իր հասակակիցներուն, որոնց մէջ արդէն բոյն դրած է վաղուան թուլամորթը: Անխոցելի է ան, որովհետեւ կը զինուի գաղափարի զրահով: Խօսքին մէջ՝ համարձակ ու հաստ, գործի մէջ՝ վճռական ու արի,

Ահա Դաշնակցական պատանին:

Ան՛ որ վաղը իր երդումը պիտի ընէ՝ նուիրուելու իր անհման ժողովուրդի արդար դատին:

Ան՝ որուն համար, իր կուսակցութեան գաղափարի հսկաները կը դառնան ներշնչումի աղբիւրներ, ի խնդիր նոր նուաճումներու

Ան՝ որ անթարթ աչքերով կը նայի գալիքին, որովհետեւ ներքին բարոյական լրութիւն մը կը հանդիսանայ իր մղիչ ուժը:

Մեր վաղուան յոյսն է ան, շքեղ երազներու իրականացման գրաւականը: Մարտահրաւէրներու մեր պատասխանը եւ նոր նուաճումներու անխնուն կամքը:

ԶՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԳԵԱՆ

Ա.

ԽՄԲ.— Այս յօդուածը — ռուսերէն — 1940ին Դամասկոսի ֆրանսական բանակին մէջ ծառայող նախկին սպայ Յակոբ Առաքելեանին յանձնած է ռուս ցարական բանակի գլխապետներէն Ա. Չերնիշիյովը, հայերէն թերթերու մէջ տպուելու համար: Ռուս սպան ուրախ է որ Հայերը մոռացութեան չմատնեն իրենց հերոսներու յիշատակը: Այդ հերոսներէն մէկն է զօր. Նազարբէգեան, կովկասեան ճակատի արծիւներէն, որ իր քաջութեամբ նշանաւոր հանդիսացած էր նաեւ ռուս-ճափոնական պատերազմին մէջ (1904-1905):

Թարգմանութիւնը կատարած է ողբացեալ Ստեփան Քոչարեան, իր մահէն մէկ շաբաթ առաջ:—

Զօր. Նազարբէգեանը կովկասեան ճակատում Ա. Մեծ Պատերազմի ժամանակ նոյն գործն էր կատարում, ինչ որ էր զօր. Լոռիս Մելիքեանը 1877—78 թւին, երբ գրաւում էր [illegible]՝ իբրեւ խարիսխ կովկասեան ճակատի զինուորական հետագայ գործողութեանց համար, ժամանակաւորապէս իբրեւ նախադուռ Կարինի գրաւման:

Այդ ծրագրին իրագործման համար Նազարբէգեանի տրամադրութեան տակ էր դրուած կովկասեան երկրորդ հրացանաձիգ զօրաբաժինը, որի գունդերը դեռ 1911ին կեդրոնացած էին Ուրմիա, Խոյ, Դիլման եւ Թաւրիզ: Այժմ է միայն հասկանալի դառնում, որ այդ զօրաբաժինը ոչ թէ պատահաբար, այլ ռազմական նպատակներով, պատերազմից շատ առաջ, տեղաւորուած էր Պարսկաստանի սահմաններում՝ կազմ ու պատրաստ զինուորական զրութեամբ, որ առիթ էր ունենում նաեւ դիմադրելու քրտական հրոսախումբերի ընդհարումները կամ կռուել սահմանակից թրքական զօրքերի հետ:

Զօրաբաժնի համար պարսկական Ատրպատականը ռազմական փորձադաշտ մըն էր եւ զօր. Նազարբէգեանի նշանակումը իբրեւ հրամանատար աւելի քան յաջող էր պատերազմի յայտարարման նախօրեակին: Արդարեւ յանձին Նազարբէգեանի զօրաբաժինն ունեցաւ հազուագիւտ հայ, արթուն, սառնասիրտ, իր հաշիւը գիտցող հրամանատար, ինչպէս եւ յանդուգն ու վճռական մեծ զինուոր, որ իւր անձնական չարքաշութեամբ, զրկանքներով ու քաջութեամբ օրինակ էր հանդիսանում միւսներին՝ տիրանալով բոլորի սրտին

Այդ յատկութիւնները ռազմադաշտի կռիւների ենթակայ մարտիկներին հաւատ են ներշնչում եւ յաղթանակի ապահովում՝ հակառակ թշնամու բազմութեան եւ իրենց աննպաստ կացութեան եւ անբաւարար սպառազինման

Բաւական է ասել, որ զօր. Նազարբէգեանին միշտ յանձնարարում էին թուրքիկ բանակի հատուածական գործողութիւններ կատարել օտար հողամասում, ռուսական սահմանից հարիւրաւոր քիլոմեթրներով հեռու, ուր իւրաքանչիւր զինուորին փամփուշտը, նոյնիսկ շաքարն ու աղը պէտք էր խնայողութեամբ գործածել, զի կարելի չէր վստահել գալիք օգնութեան: Ու այդ՝ ամբողջ պատերազմի ընթացքում զօր. Նազարբէգեանը ձեռքի տակ չունեցաւ իւր զօրաբաժնի լրիւ կազմը, որով շատ անգամ ռազմական խնդիրները կարողացաւ լուծել միայն երկու գունդերով:

Յիշում եմ Դիլմանի պատմական ճակատամարտը, երբ մեր դէմ ունէինք թրքական բանակի 7րդ, 9րդ եւ 44րդ հետեւակ գունդերը, 12ական մարտկոցներով եւ «Համիտիէ»ի ութ [illegible] հեծելագնդով, որոնց հրամանատարն էր Խալիլ փաշան. Այս բանակը կազմակերպուած էր Մուսուլում, որպէսզի Պարսկաստանի վրայով արշաւէր Անդրկովկաս եւ յենուելով տեղական թաթարների աջակցութեան վրայ՝ մտնէր Բաքու: Մի խօսքով Թուրքիան Խալիլ փաշայի վրայ նոյն յոյսերը դրած էր ինչ որ մենք՝ զօր. Նազարբէգեանի վրայ:

Փաստօրէն Դիլմանի ճակատամարտն սկսաւ 1915ի ապրիլ 15ին, երբ զօր. Նազարբէգեանի զօրաբաժինը դեռ փոքր մասնիկներով ցրուած էր 130 քիլոմեթրի վրայ՝ Հին Ջուղայի եւ Շահթախթի միջեւ, ուր գտնւում էին յառաջապահները, 3րդ գնդի գումարտակը, Անդրանիկի խումբը եւ Պոլտաւայի Խազախների գնդի երկու վաշտերը.

Մեր յառաջապահները ենթարկուեցան հակառակորդի բազմաթիւ ուժերի հարուածին, բայց կարողացան 24 ժամուան դիմադրութենէ ետք, երկրորդ օրը միանալ Դիլմանի շուրջը, կովկասեան 6րդ հրացանաձիգ գունդին, որ հազիւ էր կարողացել մօտ յիսուն քիլոմեթրի տարածութիւնը անցնելով՝ մեզի մօտենալ:

Նորէն բռնուեցանք անհաւասար կռուի եւ իրիկուան դէմ մեր յառաջապահների մնացորդներն ու վեցերորդ գունդը ապրիլի 16ին ստիպուեցան ձգել Դիլմանը: Հակառակ ծանր կորուստներին մեր զօրամասերը նահանջում էին կանոնաւորապէս, տաւապէս կառչած իւրաքանչիւր կէտին, որով հարկադրուած էին հեռանալ Դիլմանի դիրքից հրանօթների կրակի տակ: Այդպիսով մենք կատարում էինք զօր. Նազարբէգեանի հրամանը, որ ի միջի այլոց հաղորդում էր, թէ նոյն օրը՝ ապրիլ 16ի երեկոյեան, իւր ձեռքի տակ եղած մնացեալ ուժերով պիտի մօտենայ Դիլմանին:

Եւ իրօք ամէնէն ճակատագրական պահուն Փայաջուկ գիւղին մօտեցան զօր. Նազարբէգեանի «գլխաւոր ուժերը» կովկասեան 5րդ եւ Վլադիկաւկասեան առաջին գունդերը, երեք լեռնային մարտկոցներով, որոնք սրընթաց քայլերով Ջուղայից մինչեւ մեզ եղած շուրջ 150 քիլ. տարածութիւնը կտրել էին երեք օրում: Երբեք չենք կարող մոռանալ մեր կրածներն այդ օրերի ընթացքում: Արդէն օրն սկսել էր մթնել, ճակատամարտի աղմուկը տարածւում էր մեր առջեւ: Մեր ճանապարհը բռնուած էր Դիլմանից եւ շրջակայ գիւղերից փախած գաղթականների անվերջ շարաններով, որոնց դէմքերին դրոշմուած էր պատերազմի սարսափը: Կիներ հողմացրիւ մազերով, լացող երեխաներով, հայր եւ ծերունիներ կապոցներով յառաջ էին շարժւում, դաշտերի միջով շարժւում էին նաեւ հիւանդապահների երկանիւները՝ հրմշտկելով գաղթականները եւ առաջ անցնելով: Դիլմանի հեռաւոր շարժական հիւանդանոցն էր այդ, որ դէպի Թիֆլիս էր դիմում՝ տանելով հիւանդները ու վիրաւորները:

Մինչդեռ մենք յառաջանում էինք խճուղով՝ հակառակ ուղղութեամբ եւ պատրաստւում էինք պատերազմի սարսափին դիմաւորելու, գնում էինք կատարեալ կարգ ու կանոնով եւ ռազմական երգերով: Իրար էին խառնուել լացն ու երգերը, վախն ու խիզախութիւնը, եւ յանկարծ բոլորն էլ ասես ուզում էին իրար ոտքի տակ տալով ցրուել տարբեր ուղղութեամբ: Կարճ լեռնանցքներուն հանդիպում ենք 6րդ գնդի հրացանաձիգներին, որոնցից վառօդի հօտ ենք առնում եւ թարմ վէրքերի արիւնահոտութը դիտում: Մի քանի խօսքով տեղեկանում ենք Դիլմանի անկման, որ մեզ աւելի է յուզում եւ աւելի տրամադրում արագացնել մեր քայլերը: Չէ՞ որ վեցերորդ գունդը կազ-

(ԱԶԴԱԿ)

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ
ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

*

Լորտը քանի մը օր Կարին կը մնայ հնութիւնները տեսնելու համար. անոնց մէջ ամենակարեւորը Ուլուճամին էր իր շքեղ մինարէներով, ճարտարապետութեան արժանի ուրիշ ոչինչ կարելի էր գտնել:

Ներկայիս Էրզրումի փառքը կը կազմեն իր ճաշարանները, սրճարաններն ու գիշերային զբօսավայրերը, ուր կիները արեւելեան պարերով քիչ մը զուարթութիւն կը պարգեւեն ձանձրոյթէ հիւծող երիտասարդութեան:

ՎԱՆԻ ՃԱՄԲՈՒՆ ՎՐԱՅ

Լորտը, անգլերէն խօսող հարիւրապետին հետ, Կարինէն ճամբայ կ'ելլէ Վան երթալու համար:

Նախ պէտք էր Բարաքօշ վերադառնալ, հոն իրեն հասկցուցին, թէ դէպի Վան տանող խճուղին այնքան գէշ վիճակի մէջ կը գտնուի, որ կատարեալ տառապանք մը պիտի ըլլար օթօմոպիլով մեկնիլ. Նախընտրելի էր սաւառնակով ճամբորդել:

Բոլոր այս տարակուսութիւնները չկրցան տարհամոզել լորտը, որ ուզեց օթօմոպիլով մեկնիլ:

Իրեն ընկերացող հարիւրապետը ամէն հնարաւորութիւն կը գործադրէ, որպէսզի լորտը հրաժարի Վան երթալէ. կը ջանար համոզել զայն, որ Տիգրանակերտ երթայ:

— Հոն տեսնելու արժանի բան մը չկայ, կ'ըսէր երիտասարդը, Էրզրումի եւ Բարաքօշի մէջ տեսածներէդ տարբեր բան պիտի չգտնէք Վանի մէջ:

Վանայ լիճը՝ «ծովային մեծ անապատը»՝ արդէն հեռուէն տեսանելի դարձած էր. այս առիթէն օգտուելով՝ լորտը դիտել կուտայ. «Ինչպէ՞ս թէ հետաքրքրութեան արժանի բան չկայ, մի՞թէ պատմական այս լիճը գրաւիչ չէ՞»:

— Հիմա կը հասկնամ ձեր նպատակը, կը պատասխանէ թարգմանը, դուք հոս կուգաք պատմական նկատումներով:

— Ոչ միայն պատմական, կը յարէ լորտը, այլ աշխարհագրական, ճարտարապետական, հնախուզական, ազգագրական եւ մինչեւ իսկ քաղաքական ու տնտեսական նկատումներով:

«Ափսո՜ս», կ'աւելցնէ լորտը, տակաւին կրնայի յիշատակել բուսաբանութիւնը, մարդաբանութիւն եւ շատ մը ուրիշ ...ութիւններ: Վան այցելելու փափաքս բացատրելու համար»: Հարիւրապետը կը հարցնէ լորտին.

— Ի՞նչ ուսած էք համալսարանին մէջ:

Քիչ մը պատմութիւն սորված եմ:

— Հիմա կը հասկնամ, պատմագիտական ճիւղին ուսանող էք:

— Ինչո՞ւ չէ, զիս կը շահագրգռէ այդ ճիւղը.

Այսպէս, զիրար քաշքշելով, Վանայ լիճին ափին գտնուող գիւղ մը կը հասնին, ուր թարգմանը պահ մը կը բաժնուի լորտէն եւ հեռագրատուն կ'երթայ՝ կառավարիչին իրենց ժամանումը տեղեկացնելու եւ ինքնաշարժ մը ապահովելու համար

Գիւղին սրճարանին մէջ, ուր լորտը կը հանգստանար, ներկաներէն մին՝ դպրոցի դասատուն դիտել կուտայ. «Ներկայիս Վանը Քիւրտերէ բնակուած է, ասոնք Թուրքերէն չեն խօսիր, չեն ալ ուզեր կրթուիլ, եւ աղքատութեան մէջ կը տառապին»:

Լորտը, պահ մը աչքերը դէպի լիճ կը դարձնէ, բայց հոն կենդանութեան ոչ մէկ նշոյլ կը նշմարէ

Նաւակ մը իսկ չէր տեսնուեր միայն կղզեակի մը ստուերը կ'ուրուագծուէր:

Ներկաներէն մին դիտել կուտայ. «Ներկայիս պարապ է ան, սակայն ժամանակին Հայերը հոն կը բնակէին, սրբավայր խրճիթներու մէջ»:

Այնպիսի արհամարհական ոճով կը խօսէր ան, որ կարծես թէ Հայերը կարմրամորթ հնդիկներու ցեղին կը պատկանէին:

Ի՞նչ եղան անոնք, կը հարցնէ լորտը:

Խղճալի մարդուկը հեգնական ժպիտ մը կ'արձակէ, որ չէր տարբերեր Հայերու հասցէին ուղղուած նախատինքներէն:

Այս խօսակցութիւնները վերջ կը գտնեն թարգմանին վերադարձով:

Ան, փարատելու համար լորտին կրած անախորժ տպաւորութիւնը, կը բացագանչէ. — կառք կ'ըսեն... կառք:

Հարիւրապետին միջամտութիւնը չի կրնար մեղմացնել պարկեշտ զինուորականին զայրոյթը: Հայոց նախնական հողին վրայ՝ այդ պահուն ան թղթատել կը սկսի մեր պատմութիւնը, երեւան հանելու համար, թէ ինչպէս այս ժողովուրդը քրիստոնէութեան կը յարէր շատ կանուխ, թէ ինչպէս կը տիրանար գրի եւ գրականութեան, կը կերտէր իր ոսկեդարը եւ ջահակիրը կը դառնար արեւմտեան քաղաքակրթութեան:

Ահա այս ժողովուրդն է, որ հեգնանքի եւ հալածանքի առարկայ դարձած, լքուած է այսօր:

ՑՈՒՔԹ. Գ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(10) (Շար.)

մուած էր մեր բաւազոյն բարեկամներէն, եւ շատ անդամներ մենք մէկս միւսին օգնութեան էինք հասել :

Արդարօրէն վեր ենք ելնում ձորից, նորէն սկսում ենք մեր երգը հնչեցնել եւ ուշադրութիւն չդարձնելով մեր ոտքերի յոգնութեան, 40 քիլոմեթրն անցնելուց ետք մօտենում ենք Փայաջուկին՝ խճուղու ճամբով մեր խրամատները մտնելու համար :

Բայց 1877 – 78ի հին ռազմիկ զօր. Նազարբէգեանը սառն ջուր է լեցնում արտեղ մեր գլխին, «Որդ գունդը, ասում է, ձեռքի տակ մնացած ուժերով իմ կառքի մէջ չի մտնի, կասեցնելու Թուրքերի յառաջխաղացումը այսօր» :

Եւ իրօք՝ 6րդ գնդի մնացորդները Ն. Շահթախթի ուժերը ամրանալով Փայաջուկի մօտ, ամբողջ գիշերը խլուրդի պէս փորում էին գետինը : Ապրիլ 17ի առաւօտեան (1915) բացուած էին շուրջ 5 քիլ. մարդու հասակի չափ խրամատներ՝ պատրաստ՝ իրենց բոլոր յարմարութիւններով : Ձախ կողմը գտնւում էր Եփրեմխայի լիճը, իսկ աջ կողմում տարածւում էին սահմանակից լեռնաշղթաները : Այդպիսով մերոնք պատրաստ էին ընդունել Թուրքերի յառաջխաղացումն իրենց Եւ–լիլ փաշայով : Նոյն ապրիլ 17ին 5րդ գունդն սկսաւ ամրացնել երկրորդ գիծը՝ կողերից եւ կենդրոնում, որով երեկոյեան ունէր երեք ամրութիւն :

Թուրքերը նոյնպէս իրենց կարգին օգտուելով զաղարից, պատրաստութեանց մէջ էին : Ուժգնօրէն փորում էին գետինը, եւ ինչպէս ռազմախաղերում արդէն նկատել էինք, որոշ էին իրենց յարձակման ձեռնարկները : Բայց ի հարկէ ոչ ոք կարող էր ասել, թէ ե՞րբ անդի պիտի ունենար յարձակումը : Մէկ ժամ թէ մէկ օ՞ր վերջ ցերեկը՞, թէ գիշե՞րը, ուստի իւրաքանչիւր մարտիկ ապրում էր անորոշութեան մէջ, պայթի անակնկալների յոյզերով :

Անցաւ օրը, երեկոյ եղաւ, ապա՝ կէս գիշեր, առաւօտեան ժամը երկու ...՝ եւ յանկարծ մթութիւնն ու լռութիւնը խախտեցին հրացանաձգութիւնները : Կէս ժամ յանդած հինգ քիլոմեթրի վրայ փռուած գիծերից, անտառ կարսոց հազարաւոր հրացաններից ապտակի փչեցող շառաչներ էին լսւում, կատաղի ճիչ էր սկսել՝ ընչտակի կրակոցներով, շառաչում էին նաեւ պնգօգեռները :

Լուսաբացին սկսան որոտալ նաեւ թնդանօթները : Մինչ այդ հակառակորդներից ոչ մէկը չէր ուզում բանալ իր դիրքերը եւ մթութեան մէջ անտեղի ու անորպատակ վատնել ռումբերը : Թնդանօթների սուլոցի, ռումբերի պայթիւնի, կռուի ժխորի մէջ ծագեց արեւը ապրիլ 18ին, որին միացան մարդոց խօսակցութիւնները եւ որոտան ձայները, որոնք յայտնի դարձրին զօր. Նազարբէգեանի չահած փայլուն յաղթանակը Թրքական գերազանց ուժերի վրայ ։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՕԳՆ. ԽԱՉԸ ունի 18 մասնաճիւղ, 2240 անդամ եւ անդամուհի եւ 517 արծուիկ : Ամէն տարի իր բոլոր գործունէութեան համար — կրթական, առողջապահական, խնամատարական եւն., կը ծախսէ մօտ 90.000 սուր. ոսկի : 1954 ելքի գումարն եղած է 85.500 ս. ոսկի : 24 հազար ս. ոսկին կը ղրկուի Օգն. Միութեան Կեդր. վարչութեան կողմէ, Ամերիկայէն, իսկ մնացեալ վաթսուն հազարը տարիտեղ ժողովուրդը կու տայ : Ինչպէս Հալէպի նմանապէս Գամըշլիի մէջ նպաստակ ունի հաստատելու ուսանողական տուն մը :

ԾԵՐԱՆՈՑ մը պիտի հիմնուի Թեհրանի մէջ : Այս նպատակին համար Գ. Ռ. Աղաբարեան եանդով կ'աշխատի որպէսզի Միջազգային Կարմիր Խաչէն 50.000 տոլար գումար մը ապահովէ Նոր Ջուղայի մէջ հայկական ծերանոց մը հաստատելու : Բանակցութեան մէջ է Նոր Ջուղայի Հայոց Գօղոսեան հիւանդանոցի վարչութեան եւ Ս. Փրկիչ վանքի հոգաբարձութեան հետ որպէսզի շէնք մը յատկացնեն հայ ծերանոցին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՎՕԼՕ քաղաքին շարժին հետեւանքով Հայերը, մօտ 70 անձ, եւս մատնուած են նեղ կացութեան : Անձի կորուստ չկայ եւ մեծ մասով կրցած են ազատել իրենց գոյքերը : Սեփական տուն ունեցող հինգ հայ ընտանիքներուն երկուքին տուները բոլորովին քանդուած են, իսկ միւսները ծանրապէս վնասուած : Մնացեալ վարձակալ Հայերը ներկայիս կը բնակին վրաններու տակ : Յունաստանի շրջուն հոգեւոր հովիւը, Մատաթիա քհնյ. Բարսեղեան, բաշխած է Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Հ. Կ. Խաչի գումարները եւ մաս մը կաթ եւ իւղ :

27 ՀԱՅ ՍՊԱՆԵՐ կը գտնուին այս տարի Լիբանանին Անգարայի, Պոլսոյ եւ Իզմիրի պահեստի սպաներու շրջանաւարտներուն մէջ :

ՀԱՅՈՒՀԻՆԵՐ Աղջանուէր ընկերութեան քառասնամեակի հանդէսը տեղի ունեցած է Պոսթընի մէջ : Այս առթիւ յիշատակի մատեաններ նուիրուած են անոնց որ տասնէ աւելի տարիներ անդամ եղած են ընկերութեան ...

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ համաժողով մը պիտի գումարուի 1956ին Մայիսի ընթացքին Վենետիկ, Ս. Ղազար կղզիին մէջ, մասնակցութեամբ օտար եւ հայ բոլոր հայագէտներուն : Կը հաւատան թէ խտալական կառավարութիւնը ժողովին մասնակցողները կէս գնով պիտի փոխադրէ իր նաւերով կամ օդանաւերով եւ թէ պատուիրակները կէս գինով պիտի ճաշեն Հռչակաւոր... ճաշարաններուն մէջ : Օրակարգը պիտի պարունակէ հետեւեալ նիւթերը. — Հայագիտական ուսմանց տարածումը Ամերիկայի եւ Եւրոպայի մէջ, այս երկիրներու համալսարաններէն ներս հայագիտական ամպիոններու առեղծում, հայկ. մշակութային կազմակերպութեանց կողմէ կարեւոր գումարներու յատկացում : Այս տեղեկութիւնները «Այգ»ի հաղորդած է ծանօթ բանաստեղծ Գ. Ց. Քիւրտեան ·

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԱՐՍԱՆՃԱՔՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

*

ՄԱՐՍԷՅԼ — Համազարսանճաքի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Թրուա Լիւքի մէջ, կիրակի, 26 Յունիս, տեւելով ամբողջ օրը : Հանդիսականներուն կուրծքը զարդարուած էր հերոս Մեշետրի լուսանկարով .

Բարձրախօս, փող, թմբուկ, փոխն ի փոխ հնչելով ջերմիկ մթնոլորտ մը ստեղծեցին : Զոյգ պար, շուրջպար, գնդակի մրցում, խօսակցութիւններ հին օրերէն, կարծես փոխադրուած էինք Զարսանճաք : Ուշ ատեն սկսաւ հանդէսը : Խօսեցաւ Գ. Յարութիւն Մարտիրոսեանի հրաւէրին վրայ փոքրիկն Յարութիւն Իշխանեան յաջողապէս նուագեց : Բացման խօսքն ըսաւ Գ. Ս. Յոյաճեան, բացատրելով Հայր. Միութեանց դերը : «Հայր. Միութեանց գոյութիւնը պիտի ժխտէինք եթէ հայրենիքի մէջ ըլլայինք : Ազգապահպանման հրատապ հարցը անհրաժեշտ կը դարձնէ անոնց գոյութիւնը : Հաւատացէք կուգայ օրը՝ կ'երթանք հոն, կը լուծենք Հայր. Միութիւնները, Ազգապահպանման հողը ձգելով Հայոց պետութեան » :

Անդրադառնալով Զարսանճաքի Միութեան. — «Պահեստ չունինք, հարուստներ չունինք, մեր հարստութիւնը հայապահպանման անթերի նուիրումն է : Տարիներ՝ դպրոց պահեցինք Թուրքիոյ մէջ, իսկ ներկայիս մեծ թիւով աշակերտներ կը պահենք ճեմարանի մէջ » : Երգեցին Օրիորդներ Գօղոսեան եւ Գոյաճեան : Համբարձում Աւետիսեան երգախառն կատակներով խնդացուց հանդիսականները : Գ. Կ. Փօլատեան. — Խօսելով Ազգապահպանման մասին, ըսաւ նմանցուց պատերազմի. — « Պէտք է կռուինք ինքնապաշտպանութեան համար, վտանգը մեծ է : Եթէ Միութիւնները անհրաժեշտ են, կ'աշխատին իրենց գոյութիւնը պահել, վտանգին ահաւորութիւնը կը ստիպէ մեզ ձեռք ձեռքի տալ կարենալ դիմադրելու համար : Մենք կը մնանք Հայ, իսկ մեր զաւակները վտանգուած են : Բանանք դպրոցներ : Զարսանճաքցիները կը ճանչնան կրթասէր Հայեր են » :

Ուրիշ երգողներ ալ կային որոնց անունները մոռցայ գրի առնել :

Շնորհակալութիւն յայտնուեցաւ հանդիսականներու որոնք քաջալերեցին ձեռնարկը բարոյապէս եւ նիւթապէս :

Հանդէսը վերջացաւ իրիկունը ուշ ատեն հայրենասիրական մթնոլորտի տակ :

ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆ

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍ

Ֆ. Կ. Խաչի Իսի լէ Մուլինոյի Երեմեան դպրոցին ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 25ին, մանկական խըմբերգներով եւ արտասանութիւններով ։

Երկրորդ արարին եղան մանկական պարեր, Լաֆոնթէնի «Ճպուռը եւ Մրջիւնը» որ պատրաստուած էր Ս. Փափազեանի եւ Տիկին Շաքէ Գալայճեանի կողմէ : Երրորդ արարին հպարտութեամբ լսեցինք նախկին սաներու երգերն ու արտասանութիւնները : Սիրելի «Յառաջ», թոյլ տուր որ անգամ մը եւս ըսեմ թէ Երեմեան դպրոցին շրջանաւարտները արժանի են ամէն գնահատանքի : Կապոյտ Խաչի տիկիններու եւ հոգաբարձութեան աշխատանքը զուր չէ անցած ; Կ'արժէ յիշել քանի մը անուններ, Շ. Պէնկեան, Ա. Գալայճեան, Օր. Ճնտոյեան, Մ. Գարակէօզեան(երգ), Լեւոն Սէֆէրեան (արտասանութիւն), Ե. սայեան եւ Միսաքեան (դաշնակ) եւ ուրիշներ : Բայց ինչո՞ւ միայն հարիւրին 20ը փրկուած համարուի, ո՞ւր է հարիւրէն ութսունը, այս հարցումին թող պատասխանեն անհոգ ծնողները :

Այս հանդէսին ծանր աշխատանքներուն համար երեք Շաքէները (Սագըզ, Գալայճեան եւ Պէնկեան) վարձատրուեցան ծաղկեփունջերով : Տիկին Գալայճեան իրեն նուիրուած ծաղկեփունջը յաջորդ օրը խումբ մը աշակերտներու հետ տարաւ գերեզմանատուն, դնելով Երեմեան դպրոցի հիմնադիր Տիկին Կարմիրմօրուքեանի շիրիմին վրայ : (Տիկինը ամբակոծութեան մը զոհ գացած էր պատերազմի ընթացքին, Փարիզէն հեռու) :

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ հոգաբարձութեան կողմէ բուֆէ եւ պտուղ բաժնուեցան բոլոր փոքրիկներուն, իսկ ներկայ հասարակութիւնը գնահատելով կատարուած աշխատանքը նուէրներ տրամադրեց դպրոցին : Շնորհակալութիւն բոլորին ալ ։

Ահա նուիրատուներուն ցանկը. — Ս. Եղիազարեան երեք հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Առաքել Սերոբեան, Յ. Համբարեան, Գ. Ալիքսանեան, երկու հազարական, փոքրիկն Արա Սերոբեան, Տիկին Գարայեան, Յարութիւնեան, Տիկին Մ. Կիւրիւնեան, Ե. Ատանալեան, Տիկին Ատանալեան, Եարուճեան, Կիրակոս Գօյաճեան, Մ. Թալուեան, Փաշայէգեան, Տիկին Հաճիեան, Տիկին Թափալեան, Տիկին Գալիկեան, Գալեան հազարական, Յ. Զատրճեան, Երկանեան, Գճըրեան 500ական, Տիկին Շէրպէթճեան 300, ուրիշ 200 ֆրանք ։ Հանրագրող

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ պատրիարք կարդինալ Պետրոս ԺԵ. Աղաճանեան Յունիս 27ին հասաւ Հռոմ : Երկու շաբաթ մնալէ վերջ կը մեկնի Ռիօ տէ Ժանէյրօ, մասնակցելու համար եկեղեցական միջազգային համագումարին

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԴ.

Ակնատեղ տեսարան մը կը պարզուէր : Ջուրերը հսկայական պատռուածքէն վար՝ դէպի անդունդ կը ցայտէին, եւ շըղարշանման մշուշն ու ջրափոշին որ բոպէ մը կ'անհետանան, ցոյց տալու համար ջուրին սահանքը, եւ որ դարձեալ կը մտնէ իր անթափանցելի խորհրդաւորութեանը մէջ ; Ինծի համար Զրվէժին հրապոյրը այդ է եղած, անոր պատրանալից յաւիտութիւնը : Զայն տեսնելու պատրանք կ'ունենաս, ու երբեք չես տեսներ :

Կամուրջը անցնելով հետիոտն, դանդաղօրէն քալեցինք նեղ ճամբէն, որուն երկու կողմերը ճերմակ քարեր զետեղուած են, տակէց վար անդունդն է ·

— Ծխածաններու անտառը երթանք, թէ կը վախնաք թրջուելէ, ըսաւ ընդաոլետ Բէյս

Սիւզան եւ ես ընկերացանք իրեն : Սըր Եօսթէյս վերադարձաւ Պանդոկ : Ծխածաններու անտառէն յուսախաբ եղայ, որովհետեւ բաւականաչափ չկար անոնցմէ, բայց խլուած եղանք մինչեւ մեր մորթը ·

Դիմացէն կ'երեւնային Զրվէժները՝ ծածանդուած ու լայնատարած : Ոհ, սիրելի Զրվէժներ, որքան կը սիրեմ ու կը պաշտեմ ձեզ :

Պանդոկ վերադարձանք ճաշի ատեն : Սըր Եօսթէյս ուղղակի հակակրութիւն մը կը տածէ ընդաոլետ Բէյսի հանդէպ :

Ընթրիքէն վերջ Սըր Եօսթէյս առանձնացաւ իր սենեակը, իր հետ քաշելով Օր. Փեթիկրիւն : Սիւզան ու ես քիչ մը խօսեցանք ընդաոլետ Բէյսին հետ : Սիւզանն ալ գնաց պառկելու ; Զուգելով առանձին մնալ ընդաոլետին հետ՝ ես ալ սենեակս գացի :

Զայլին վիճակ մը ունէի ու չէի կրնար քնանալ : Նոյն իսկ հագուստներս չհանեցի : Աթոռի մը վրայ նստայ եւ սկսայ երազել : Միշտ այն նախազգացումը ունէի թէ բան մը պիտի պատահէր եւ շուտով :

Դուռը զարկեցին : Փոքրիկ սեւամորթ տղայ մը ինծի ուղղուած երկտող մը բերաւ, ձեռքով գրուած էր եւ գիրը անծանօթ :

Հրամատագիրը կ'ըսէր. — «Պէտք է որ տեսնեմ ձեզ : Համարձակութիւն չունիմ մինչեւ պանդոկ գալու : Զրվէժներուն մօտ գտնուող բացատանը կրնա՞ք գալ : Ի յիշատակ 17 թիւ խցիկին՝ հաճեցէք գալ : Անձը զոր կը ճանչնաք իբրեւ Հէնրի Բէյտըրն» :

Սիրտս սկսաւ պայթելու աստիճան արոփել : Ուրեմն հոս էր ան : Ոհ, գիտէի, գիտէի թէ հոս էր. կը զգայի անոր ներկայութիւնը : Բոլորովին յանդէտս իր թաքստոցը եկեր էի :

Գլխս շալ մը փաթթելով զգուշութեամբ սենեակէն դուրս ելայ : Հետապնդման ենթակայ մարդ մըն է ան : Իրեն այցելելս պէտք չէ որ մէկը տեսնէ : Անցայ Սիւզանին դրան առջեւէն, խոր կը քնէր. չնչառութիւնն անգամ իմացայ ։

Կեցայ Սըր Եօսթէյսի դրան առջեւ : Օր. Փեթիկրիւնին գրելիք տուն կուտար. կը լսէի իր միօրինակ ձայնը : Բոպէ մը նոյն իսկ բարկացաւ օրիորդին :

Ընդաոլետ Բէյսին սենեակը պարապ էր : Հիւրասրահն ալ չտեսայ զինքը : Ու ան այն անձն էր որմէ ամէնէն շատ կը վախնայի :

Սակայն ժամանակ կորսնցնելու ատեն չէր : Փութով դուրս սպրդեցայ պանդոկէն եւ կամուրջ տանող ճամբան բռնեցի :

Անցայ կամուրջը եւ սպասեցի կիրասոսուներուն մէջ : Հետապնդումի պարագային կրնայի հետապնդողը տեսնել կամուրջէն անցած միջոցին : Վայրկեաններ սահեցան, մէկը չէր երեւեր : Ուրեմն քայլերուս հետեւող չկար : Ուղղուեցայ այն ճամբան որ բացատան կ'առաջնորդէր : Քանի մը քայլ առի, կեցայ : Խշրտոց մը լսեցի եռեւէս : Պանդոկէն մինչեւ հոս գիս հետապնդող մը չէր կրնար ըլլալ : Մէկը ըլլալու էր որ ինծի կը սպասէր այստեղ :

Բնազդաբար զգացի, ինչպէս այն գիշերը «Քիլմորտըն»ի վրայ, ուր վտանգուած էի : Ուշադրութեամբ դիտեցի շուրջս : Լռութիւն, Քանի մը քայլ յառաջացայ : Դարձեալ նոյն խշրտուքը : Ետեւս դարձայ եւ մէկը տեսայ մութին մէջ : Մարդը զգաց որ տեսայ զինքը ու նետուեցաւ դէպի յառաջ :

Մթութեան մէջ զինքը չկրցայ ճանչնալ :

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

Ծանօթ թարգմ. — Տիկին Սիրվարդ Գուրեան(պարտիզակցի), որ անցեալ տարի Հարաւ. Ափրիկէ, Րոտեզիա գացած էր, հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի այս Զրվէժին մասին .

— « ... Այցելեցինք «Վիքթորիա» Զրվէժը ; Ափրիկեան այս խորերը այս հրաշալիքն ալ տեսնել՝ կարծեմ հաղուադէպ բան է : Երկու քիլոմեթր տարածութեան վրայ՝ ջուրը կը դահավիժի չորս հարիւր ոտք խորութեամբ : Ծանծաղ տեղերը ինծի յիշեցուցին մեր անմահ Պարտիզակի «Ցատկան Ջուրը» : Ու հոն կեցած դացի ես՝ 30–35 տարի, երբ մեր ջուրը կ'իջնէր ու զեռ հողին չհասած՝ կը փոխուէր անձեռագործ շղարշի, որ մեր սուրբ ու անբիծ աղջիկներուն հարսնութեան քօղը կ'ըլլար ...» : («Յառաջ», 3 Մարտ, 1954) :

ՄՈՍԿՈՒԱ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻ՞ՒՆ ՊԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Ամերիկեան շրջանակներու մէջ հաւանական կը գտնեն որ Խ. Միութեան վարչապետը, Բուլկանին, ապառազինութեանց կրճատում առաջարկէ Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ։

Այս առթիւ մասնագէտներ դիտել կուտան թէ ապառազինութեանց բեռը շատ ծանր կը կշռէ Խ. Միութեան մէջ, եւ այս հիշդ այն պահուն երբ ժողովուրդը շարունակ ընթացիկ ապրանքներ կը պահանջէ։ Անցեալ փետրուարին քուէարկուած նիւթակայցով, Խ. Միութիւնը 28 միլիառ ռուբլի պիտի ծախսէ ապառազինութեանց համար, ինչ որ համազօր է տարեկան 150 միլիառ տոլարի, եթէ ամերիկեան տնտեսութեան ձեւերը կիրարկուին Խ. Միութեան մէջ։ Այդրնհատ ուրեմն տրամադիր է «ընդհանրապէս» քննելու զինաթափութեան խնդիրը, մասնաւոր ժողովի մը ձգելով ճշգել մանրամասնութիւնները։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻՆ ՀՐԱՒԷՐԸ

Յունաստանի կառավարութիւնը յանձնարարեց փոխ-վարչապետ Սթեփանոփուլոսի, որ Փարիզ կը գտնուի, տեղեկացնել Անգլիոյ արտաքին նախարարին թէ կ'ընդունի մասնակցիլ առաջարկուած խորհրդաժողովին, քննելու համար Կիպրոսի խնդիրը, ինչպէս եւ ուրիշ միջերկրականեան հարցեր։ Բայց որոշ վերապահում կը տիրէ Թուրքիոյ մասնակցութեան մասին։ Աթէնքի տեսակէտով, Կիպրոսի խնդիրը կապ ունի միայն Անգլիոյ եւ Յունաստանի հետ։ Թուրքիա եւս ընդունած է հրաւէրը, ինչպէս կը ծանուցանէ Անգարայի արտաքին գործերու նախարարութեան զեկոյցը։ Այս առթիւ կը յիշեցնէ թէ բրիտանական կառավարութեան յայտարարութեան համաձայն, խորհրդաժողովին նպատակն է պատեհութիւն ընծայել շահակից պետութեանց, որպէսզի ազատօրէն յայտնեն իրենց տեսակէտները եւ թէ իրենց մասնակցութիւնը որ եւ է կանխայայտ յանձնառութիւն չի ստիպադրեր։

× Նիկոսիայէն կը հեռագրեն թէ ուժի քան ութսուն հազար հեկտար տարածութեամբ ճամբար մը պիտի հաստատուի Ֆամակուստայի մօտ, հակառակ ահաբեկչական գործողութեանց։ Ծախքը՝ 21 միլիոն սթերլին։

Գնդացիրներով զինուած զինուորներ խուզարկութիւն մը կատարեցին Ֆամակուստայի մէջ, գտնելու համար այն ահաբեկիչները որոնք ռումբ մը նետած էին ակումբի մը մէջ։ Բազմաթիւ Անգլիացիներ կը գտնուէին ակումբին մէջ, իրենց ընտանիքներով։ Ոչ ոք վիրաւորուեցաւ։

ԻՆԸ ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհ. ժողովը բացուեցաւ Ստրազպուրկի մէջ։ Կը մասնակցին Ալպանիոյ, Պուլկարիոյ, Էսթոնիոյ, Հունգարիոյ, Լեթոնիոյ, Լիթուանիոյ, Լեհաստանի, Ռումանիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ ներկայացուցիչները։ Այս ժողովը ծրագրուած էր 1954 Սեպտ. 20ին, Նիւ Եորքի մէջ։ Գլխաւոր նպատակն է պաշտպանել բոլոր գերի ազգերուն ազատագրութեան դատը, աջակցութեամբ ազատ աշխարհին։ Ընդհ. ժողովը կը պահանջէ միացեալ Եւրոպայի խորհուրդին 15 անդամներուն գործօն աջակցութիւնը։ Այս առթիւ ճառ մը խօսելով։ Ռումանիոյ նախկին նախարարներէն Կաֆենկօ բացատրեց թէ արեւելեան եւ կեդրոնական Եւրոպայի ազատագրութեան խնդիրը սերտ կապ ունի Եւրոպայի բարեկարգութեան եւ խաղաղութեան հետ։ «Խ. Միութիւնը խաղաղութեան ձեռնարկներ փորձելով կ'ուզէ ընդարձակել իր կայսրութեան սահմանները»։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ կիրակի օր տօնեց Օդանաւային Օրը, նորաձեւ սաւառնակներու հսկայական ցոյց մը սարքելով։ Ներկայ էին Միութեան բոլոր վարիչները։ Ցուցադրուած էին բազմաթիւ ռմբաձիգ օդանաւեր ալ։ Օտար հիւրերուն մէջ կը գտնուէին Հնդկաստանի օդատորմիղին հրամանատարը եւ ուրիշ երեւելիներ։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ յրանսական ամենամեծ կազմակերպութիւնը՝ Կեմլենի խմբակ, Գերմաններուն պիտի յանձնուի Օգոստոս մէկին։ Այս կազմակերպութիւնը, որ ունի հազարաւոր գործակալներ, պիտի կցուի վարչապետին պաշտօնատան։ Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ կազմակերպութիւնը տարեկան վեց միլիոն տոլար կը ծախսէ, հակասովետական լրտեսութեան համար։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք արձակուրդի առթիւ հասցէի փոփոխութեան տեղն անպայման կցել ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՍՑԷՆ։ Հակառակ պարագային կարելի չէ ընթացք տալ։

Արձակուրդի համար հասցէի փոփոխութեան ծախսն է հարիւր Փրանք։

Այս առթիւ կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ անյապաղ փակեն իրենց տոկախ հաշիւները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան, կիրակի, 10 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Պ. Կուհայի գեղածիծաղ դաշտին վրայ, Տրիփէէ։

Հանդէսին պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի ժամը 14ին, Վալանսի Արաքս երգչախումբի կողմէ, «Հեռաւոր հայրենիք»ով։ Գեղարուեստական բաժինը բարձրախօսով, նաեւ հայկական եւ ֆըրանսական պարեր ու անակնկալներ։

Վալանսէ վաթսուն հոգինոց օթօքարը պիտի հասնի ճիշդ ժամուն։ Առատ ուտելիք, մատչելի գիներով։ Կը հրաւիրուին շրջանի հայրենակիցները։

Մուտքը ազատ է։

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Գոլսոյ Կեդր. վարժարանի Փարիզի սախկին սաները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, այս շաբաթ օր, ժամը 18ին, Տօքթ. Հանչէրի մօտ, 9 րիւ Սոլնիէ։

Համարատուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1.Bl. du Nord — Le Raincy S.O.

1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանին արձանագրութիւնները սկսած են։

Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրներէն առաջ, մասնաւոր պաշտօնեայ մը պիտի զբաղի ծնողներուն դիմումներով։

Երթեւեկի համար Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Բլնսի Փավիյեօն։

19ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի մասնաճիւղին եւ Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան։

Այս կիրակի, Ալամպրայի ընդարձակ եւ օդասուն արահներուն մէջ, կէսօրէն մինչեւ կէս գիշեր։

Տարեդարձի հանդիսութիւն ժամը 12–էն 16։

ՃԱՇ։

Բանախօսութիւն, ուղերձ, երգ, արտասանութիւն, նուագ։

Ներկայ պիտի գտնուին Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի փոխ-ատենապետ Տօքթ. Արամ Գէօյիւմեան եւ ընդհ. քարտուղար Պ. Օննիկ Թադէոսեան, որոնք խօսք պիտի առնեն։

Պարահանդէսը ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր Պար, անակնկալներ, քոթիյոն, առաջնակարգ նուագախումբ։

Ճաշի տոմսերը պարահանդէսի մասնակցութեան իրաւունքն ալ կուտան։

Տոմսերը կարելի է հայթայթել մասնաճիւղի եւ Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան անդամներէն։

Ոչ մէկ հանգանակութիւն։

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ (ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ)

Այս տարի ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆ. ՄԱՐՄՆԻ Օդափոխութեան Կայանի բացումը տեղի պիտի ունենայ Յուլիս 8ին։

Մինչեւ հիմա արձանագրուած մանուկները, ըլլայ կեդրոնին, ըլլայ մեր մասնաճիւղերուն կողմէ, Հայ Կարմիր Խաչի Օգն. Մարմնի դարմանատունը պէտք է ներկայանան, երկուշաբթի, Յուլիս 4, ժամը 10ին, բժշկական քննութենէ անցնելու համար։

Արձանագրութիւնները կը շարունակուին, երկուշաբթի եւ ուրբաթ առաւօտները, ժամը 10–12, մեր կեդրոնը, 15, րիւ Ժան Կուժօն, Փարիզ, ինչպէս նաեւ մեր մասնաճիւղերուն մօտ։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

31 Յուլիս Կիրակի ամբողջ օրը Սէթէմ լէ Վալօնի անտառին մէջ։

Անցեալ տարուան հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն կը հրահանգէ իր շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւններուն, որ այժմէն գործի լծուին ապահովելու համար երթեւեկի միջոցները։

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1955 – 1956 Ուսումնական շրջանի արձանագրութիւնները բացուած են։

Մանրամասնութիւններու համար դիմել տեսչութեան։

Direction du Collège Arménien
Samuel - Moorat
26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Համա-Խարբերդցիական միութեան, Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան-Փէնի քոյր մասնաճիւղերու։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեան օդաւէտ ընդարձակ ագարակը, Սէն Լու Կռան Փէն։

Դեռատաս ԹՐԱԳՕՏ կարող ուժերով կը բեմադրէ զաւեշտ մը

ՃԱՐԳԻԿ ՍԳԱՍՈՒՀԻՆ

Գեղարուեստական բաժին։

Յաւելեալ աթոռներ եւ սեղաններ ապահովուած են բոլորին համար

Ճոխ պիւֆէ եւ խորոված, մատչելի գիներով։

Ռատիօ Սէն Ժան։

Մուտքը ազատ է։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Եզական ամենամեծ դաշտահանդէսը, նուիրուած ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐուան։

Նախաձեռնութեամբ «Վարանդեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սեբաստի «Արամանեա» խումբին, 24 Յուլիս կիրակի ամբողջ օրը Փոն տը Շէրիւի ծանօթ գեղածիծաղ ծառաստաններուն մէջ, (Լա Փլէն, նախկին վայրը)։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամասիոյ Իրիւրդնութեան Միութեան դաշտագնացութիւնը Թասւա Լիւք, Մասէնի օդասուն ագարակին մէջ, այս կիրակի ամբողջ օրը։

Զանազան անակնկալներ, նուագախումբով հայկական եւ եւրոպական պար։

Առատ եւ պաղ խմիչք, ինչպէս նաեւ խորոված դիւ, մատչելի գիներով։ Գրնգակի մրցում։ Նգակները եւ ճաշը միասին բերել։ Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ Տրակինեանի հայրենակիցները։

Մուտքը ազատ է։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ լսարանի հաւաքոյթը կը կատարուի Բատ սրճարանը։

Կը խօսի Պ. ՎԱՀԱՆ ՉԷՕԹՈՒՆՃԵԱՆ։

Նիւթ՝ Հայ ազատագրական շարժումը եւ Ցարիզմը։

Մուտքը ազատ է։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՈՊԻ ՏՈՎԻԼ

Մասնաւոր օթօքարով, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Գէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի կողմէ, երթուդարձ 1200 ֆրանք, փոխանակ 1700ի։ ՅՈՒԼԻՍ 17 Կիրակի։

Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ այժմէն ընկեր Սարգիս Էֆիանեանի մօտ՝ 70 Ռիւ Ժիւլիէն լա Քրուա, Փարիզ (20)։ Ինչպէս նաեւ ճաշարան Արթիւր, Փլաս տէ Ֆէթ։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ անյապաղ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Համախարբերդի Հայր. Միութեան Սէնթ Անթուանի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը 31 Յուլիս, հայրենակից Նաճարեանի օդասուն եւ ծառախիտ պարտէզին մէջ։ Մարսէյլ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Ագնիւ Մարկոսեան, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Տէր Աբրահամեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յակոբ Թէօլէլեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Տօքթ. Մ. Մինասեան եւ զաւակները (Աթէնք), Այրի Տիկին Եպրոսի Թէօլէլեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Մինաս Թէօլէլեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկին Նշան Թէօլէլեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Պալամեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Տէր Աբրահամեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Արմենուհի Սրապեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Աբրահամ Մարտիկեան եւ զաւակները (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Անուշաւան Օտյա (Պոլիս), Այրի Տիկին Զապէլ Սէմէրճեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Առաքելեան (Պոլիս) եւ բոլոր ազգականները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօրը, քեռայրին եւ ազգականին՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

(69 տարեկան, Պարտիզակցի)

մահը որ տեղի ունեցաւ Կիրակի, 3 Յուլիսին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր երեքշաբթի, ժամը 15.30ին։ Թափօրը կը մեկնի հանգուցեալին բնակարանէն, 5 Ավընիւ տը Լիվրօն, Սիթէ Միշըլիս, Լա Փօմ Սէն Լու Կրան Փէնի եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէն Փիէռի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Փարիզի եկեղեցւոյ Կրթ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան տասը հազար ֆրանք, ողբացեալ Հրաչ Սարգիսեանի յիշատակին։ Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Մաստրճեան 5000 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի ողբ. Զարուհի Սէմէրճեանի մահուան առթիւ։ Պ. Կարապետ Գարակէօզեան հազար ֆրանք, Լիլայի զպրոցին ողբացեալ Սարգիս Տէօվլէթեանի մահուան քառասունքին առթիւ

Պ. Յակոբ Գալըպճեան 2500 ֆր. եկեղեցւոյս Կրթ. Մարմնոյն ողբ. Աշոտ Ֆըրէնկեանի մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Յունիս 25ին, Ռոման, ցաւօք հոգին յանձնեցինք ընկեր Գրիգոր Աստուրեանը, Զիլեցի։ Այս առթիւ, աներձագը, ընկեր Յարութիւն Գօյանեան (Վալանս), փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ.— Հինգ հարիւր ֆրանք «Յառաջ»ի տարածման, հինգ հարիւր ֆրանք Գէյրութի Փալանճեան ճեմարանին, 500 Ֆր. Փարիզի Մշակոյթի Տան, 500 Ֆր. Հալէպի Քարէն Եփփէ ճեմարանին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։ 500 Ֆրանք Վալանսի Կ. Խաչի մասնաճիւղին, (այս վերջին գումարը ստանալ Գօյանեանէ, 12Փլաս տը լա Փիէռ, Վալանս)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՓԱՐԻԶԻ Ազգատախնամի վարչութիւնը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Աշոտ Ֆրէնկեանի յուղարկաւորութեան առթիւ Պ. Լէոն Նասիպ տասը հազար ֆրանք, Պ. Յակոբ Գալըպճեան 2500 ֆրանք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կը փնտռեմ եղբայրս՝ Կարապետ Գէզիրճեան, հօրը անունը Գրիգոր, մօրը անունը Նազլը, քրոջ անունը Մաննիկ, բնիկ Ռոտոսթոյի, Ս. Թագաւոր թաղէն, 1915ին տարագրութեան ատեն կորսնցուցի Մուսուլի (Սինճար սարի) կողմերը։ Կը կարծուի թէ Մարսէյլի կողմերը կը գտնուի։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել «Յառաջ»ի միջոցաւ, իր քրոջը, Մաննիկ Զրոյկեանին, 4, Passage de l'Union. Asnières (Seine)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր ճաշ պատրաստող կարող գործաւորուհիներ պլուզօն, փանթալոն, կիներու համար բարակ քօթոնէ ապրանքներ, ժիփ, քաչլիէ, ետրաժ։ Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat)

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՅՈՒԼԻՍ • MERCREDI 6 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7717 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3128

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՉԵՆ ՎՍՏԱՀԻՐ

•

Տարիներէ ի վեր, համայնավարները թախանձագին կոչեր կ'ուղղեն ընկերվարական կուսակցութեան, միացեալ ճակատ կազմելու համար։

Անոնք վարպետօրէն կ'օգտագործեն օր եւ է առիթ, մանաւանդ ցոյցերով շարքերը, զանոնք «շէֆ»երուն դէմ հանելու համար։ Ինչպէս մեր մէջ։

Եւ, տարիներէ ի վեր, միշտ ալ ժխտական պատասխան կը ստանան։

Եթէ պատահաբար գործակցութիւն մը լինի այս կամ այն շրջանին մէջ, տեղական փոքրերու մասին, չնչալից տուեալներ կը հաղորդեն։

Բայց, ընդհանուր համաձայնութիւն մը կը մնայ միշտ երազ։ Եւ կը թուի թէ հետզհետէ աւելի կը դժուարանայ։

Այսպէս պատահեցաւ այս անգամ ալ, ընկերվարական կուսակցութեան 47րդ համագումարին առթիւ, որ փակուեցաւ կիրակի օր։

Համագումարը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, 52ի դէմ 2890 ձայնով մերժեց միացեալ ճակատի բանաձեւը։ Ձեռնպահ մնացին 558 պատգամաւորներ, իսկ բացակայ էին 105 հոգի։

Այսպէս, ընկերվարական կուսակցութիւնը անգամ մը եւս հանդիսաւորապէս կը յայտարարէ թէ չի կրնար գործակցիլ կազմակերպութեան մը հետ որ հրահանգներ կը ստանայ օտար պետութենէ մը։

Շատ յստակ էր քուէարկուած բանաձեւը, որ հրապարակուեցաւ երէկ։

Կուսակցութիւնը կը մերժէ գործակցութեան առաջարկը, «որուն ձեւն անգամ կը ձգտի պառակտուած պահել բանուոր դասակարգը եւ որուն կիրարկումը եւ տեւողութիւնը կախում ունին խորհրդային Ռուսիոյ արտաքին քաղաքականութենէն»։

Բանաձեւը յստակօրէն կը յիշեցնէ թէ «Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը ենթակայ է խորհրդային Ռուսիոյ արտաքին քաղաքականութեան, առանց որեւէ պայմանի»։

Ուրեմն, կուսակցութեան անդամներուն, ներկայացուցիչներուն եւ մասնաճիւղերուն կ'արգիլէ «ընթացք տալ միակ ճակատի կամ գործակցութեան առաջարկներուն, ինչ ալ ըլլան գործելու եղանակները կամ չափաւորութիւնները»։

Շատ աւելի բացորոշ խօսքեր արտասանուեցան վիճաբանութեանց ընթացքին։

Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար, Կի Մոլէ, որ վերընտրուեցաւ, աժգոնօրէն յայտարարեց թէ «համայնավարները խափանեցին յեղափոխութիւնը Ֆրանսայի մէջ։ «Բնաւորութեան աններդաշնակութիւնը կատարեալ է անոնց եւ մեր միջեւ, 1921էն ի վեր»։

Կրկին յիշեցնելով թէ համայնավարները ենթակայ են Մոսկուայի, առանց որ եւ է պայմանի, ընդհ. քարտուղարը շեշտեց թէ «հարկ է ձաղկել զանոնք, ցորչափ այսպէս է»։

Եւ բացագանչեց.

— «Արդ, ճիշդ այն պահուն երբ համայնավարները կ'ընկրկին, մեր մէջ կան յիմարներ որոնք կ'ուզեն երթալ ջուրին եզերք հանել զանոնք… Ձգեցէք զանոնք ամէն տեղ, մանաւանդ հոն ուր ցոյց չեն տար իրենց բուն դէմքը, եւ փնտռեցէք բոլոր թէ այլեւս ձանձրացած ենք խաղաղութեան ռազմիկներէն»։

Կ'ակնարկէ խաղաղութեան համար սարքուած համագումարներու որոնց վերջինը տեղի ունեցաւ Հելսինկի (Ֆինլանտա)։

Ուրեմն, անփոփոխ կը մնայ 1921էն բացուած անջրպետը, որ ընդլայնուեցաւ տարիներու ընթացքին։

Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնը կ'ուզէ պահել իր անկախութիւնը, եւ չդառնալ մեղսակից կազմակերպութեան մը որ սկիզբէն ի վեր հաւատարմօրէն կը ծառայէ օտար ուժի մը։ Առանց որեւէ պայմանի։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ԴԷՊՔ ՄԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

*

«ՄԵՆՔ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ՉԵՆՔ»

■

ԽՍՀՄ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ ՆԵՐԿԱՅ ԿԸԼԼԱՆ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ. — ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿԸ ՊԱՐԶԷ ԻՐԵՆՑ ԴԻՐՔԸ։ ԺԸՆԵՒԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻՒ.— «ԵԹԷ ԶՈՔԱՆՉԸ ԱՆՀԱՒԱՏԱՐԻՄ Է …»։

Յուլիս 4ին մեծ ընդունելութիւն մը սարքուած էր Մոսկուայի ամերիկ. դեսպանատան մէջ, անկախ. տարեդարձին առթիւ։ Ներկայ էին Խ. Միութեան գլխաւոր վարիչները, Կեդր. Գործկ. ընդհ. քարտուղար՝ Խրուշչեւ, վարչապետ՝ մարաջախտ Բուլկանին, նախկին վարչապետ՝ Մալենկով եւ ուրիշ ինը ջոջեր, բացի նախագահ Վորոշիլովէ եւ արտաքին նախարար Մոլոթովէ որ արտասահման կը գտնուի։

Դիւանագիտական յարաբերութեանց վերահաստատումէն ի վեր (1933) առաջին անգամ էր որ Խ. Միութեան գլխաւոր վարիչները խմբովին կ'այցելէին ամերիկեան դեսպանատունը։ Այս առթիւ ուշագրաւ ճառ մը խօսեցաւ Խրուշչեւ, խօսքերն ուղղելով դեսպանատան գործակատարին (դեսպանը բացակայ է) եւ յիշեցնելով թէ կը խօսի համախորհուրդ փոխ-վարչապետներ Ա. Միկոյեանի եւ Լ. Քականովիչի որոնք նոյնպէս ներկայ էին։

Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը.

— «Շատ հաւնեցայ նախագահ Այզընհաուըրի լրագրական վերջին ասուլիսին, բայց ոչ ամբողջութեամբ։ Կարգ մը բաներ ճիշդ են, շատ ճիշդ, ուրիշներ՝ ոչ։ Բայց եւ այնպէս թարմ օդ կը բուրէր։ Պէտք է ըսեմ թէ ձեր մամուլին մէջ կը կարդանք շատ մը յայտարարութիւններ պատասխանատու, պաշտօնական կամ ոչ պաշտօնական, նոյնիսկ անպատասխանատու անձերու կողմէ որոնք ուշադրութիւն չեն ըներ թէ ինչ կ'ըսենք եւ կը նախընտրեն ապագան գուշակել սուրճի մրուրին մէջ։ Այդ մարդիկը կը հարցնեն թէ ինչո՛ւ համար Խ. Միութիւնը այնպիսի առաջարկներ ըրած է որոնք այնքան հաճելի են Արեւմուտքի համար։ Կրնաք վստահ ըլլալ թէ մենք այդ խօսքերը արտասանած չենք ոեւէ մէկուն հաճոյք պատճառելու համար, այլ որովհետեւ յստակ են եւ որոշ։ Մ. Նահանգներուն մէջ շատեր կան որոնք չեն հասկնար այս պարագան, Ֆրանսայի եւ Մեծն Բրիտանիոյ մէջ ալ կան այդպիսիներ։ Այդ մարդոց մասին պիտի խօսիմ։ Բայց նախ ներողութիւն խնդրելով ձեզմէ, կ'ուզեմ վստահ ըլլալ թէ միայն այդեր կան ձեր շուրջը. վասնզի պիտի յիշեմ բաւական համարձակ ռուսական առած մը։ Այդ մարդիկը շատ կը նմանին առակին հերոսուհիին — «Եթէ զոքանչը անհաւատարիմ եղած է իր կեանքին մէջ, չի հաւատար իր հարսին առաքինութեան»։ Այդպիսիներ կան Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ մէջ եւ այլուր։ Անոնց կարծիքով եթէ Խ. Միութիւնը այդպիսի առաջարկներ ըրած է, հաւանօրէն լուրջ պատճառներ ունէր։ Եթէ ըրաւ, կը նշանակէ թէ բռնադատուած էր ընել»։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Խրուշչեւ յստակօրէն շեշտեց այս նախադասութիւնը, երկու անգամ կրկնելով. «Անոնց կարծիքով, եթէ Խ. Միութիւնը ըրած չըլլար այդ առաջարկը, կրնար փախնալ ծանր աղէտէ մը։ Կ'ուզէի ըսել ձեզի, պարոններ, որ եթէ մենք ալ այդպէս մտածէինք ուրիշներու մասին, երբեք պիտի չկրնայինք համաձայնութեան մը յանգիլ։

«Մե՛նք կ'ուզենք համաձայնութիւն մը պարկեշտ հիմերու վրայ, մինչդեռ ոմանք կ'ուզեն սպասել որ մեր սրունքները խորտակուին։ Այդ օրը պիտի չտեսնեն։ Տխմարներու երազանքն է այդ։ Ոմանք ի լուր ամենեցուն կը յայտարարեն թէ՝ մեր հունձքերը ձախողած են, թէ մեր երկրին մէջ անձրեւ կուգայ օդանաւային տեսախմբութեանց առթիւ, եւ դեռ ուրիշ բաներ. Կ'ուզէի ըսել անոնց թէ երբեք այնքան հաստատուն եղած չէ Խ. Միութեան կացութիւնը որքան այժմ։ Մեր երկրագործութիւնը կը ծաղկի, ձեզի հաճելի ըլ-

(Շար. բկարդալ Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ՆՈՐ ԼՈՅՍ ՄԸ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

Թերեւս անդրադարձած չէք։

Հրատարակչական նորութիւն մը կը փորձեն Պէյրութի մէջ, սպառած եւ բազմածախս գիրքեր տպելու համար։

Այդ կարգի գիրքերու կաղապարները հանելով (քլիշէ), կը յանձնեն տպարան։ Եւ բաղդատաբար կարճ ժամանակի մը մէջ ձեր առջեւ կ'ունենաք սպառած գրքին նոր տպագրութիւնը, բոլորովին յարեւնման բնագրին։

Առաջին փորձը կատարեց Ազդակ, կաղապարելով եւ տպելով Ս. Գաբամաճեանի հայերէն բառարանը։

Այս տարի ալ հրապարակ հանեց Չաքմաքճեանի անգլերէն հայերէն բառարանը, նոյն ծաւալով ու կազմով։

Այժմ, դարձեալ Պէյրութի մէջ կազմուած հրատարակչական մը, Սեւան, ձեռնարկած է հրատարակելու ակադեմական Մ. Աբեղեանի «Հայոց Հին Գրականութեան պատմութիւն»ը, որ կը բաղկանայ երկու հատորներէ։

Տպագրութիւնը սկսած է Ապրիլ 25էն ի վեր, եւ կը ծախուի պրակ – պրակ։

Կանխիկ բաժնեգին մը եւս հաստատուած է, տասը լիբ. ոսկի։ (Ա. հատորը կը բաղկանայ 700 մեծադիր էջերէ)։

Նոյն Մատենաշարը ձեռնարկած է հրատարակելու, նաեւ, ակադեմական Ստ. Մալխասեանցի «Բացատրական Բառարան»ը, չորս հատոր, նոյնպէս լուսանկարելով (2402 էջ)։

Այս հրատարակութեան համար ալ սահմանուած են մատչելի պայմաններ։

Նշանակուած է բաժնեգին՝ չորս հատորներուն համար (90 լիբ. ոսկի կամ 30 տոլար)։

Այսպէս, տպագրական մեքենան անընդհատ կը բանի Միջին Արեւելքի մէջ, մոռացութենէ փրկելով թանկագին գանձեր։

Բանգէտներ դիտել պիտի տան թէ տարիներ անցած են այս հրատարակութեանց վրայ։

— Բայց եւ այնպէս այդ գիրքերը կը պահեն իրենց հիմնական արժէքը, իբրեւ անսպառ աղբիւր գիտութեան եւ զարգացման։

Մնաց որ, քանի՞ բախտաւորներ կրցած են ունենալ այդ հազուագիւտ գանձերը, արտասահմանի մէջ, ուր տառասպելական գիներ նշանակուած էին, առաջին օրէն իսկ։

Քաջալերութեան արժանի է ով որ կարելին կը փորձէ հայկ. մշակոյթին ծառայելու համար, ուղղակի կամ անուղղակի։

Մանաւանդ այս օրերուն, երբ աս ու ան կը փսփսան, երանաւէտ յոխորտանքով.

— Հայերէն գի՞րք… Հայերէնով հաց կը ճարուի՞…

ՎԱՀԷ

ԱՌԱՏ ԿԵՐՈՒԽՈՒՄ

Ամերիկեան գործակատարը պատասխանելով այս երկար ճառին, մասնաւորապէս շեշտեց թէ չի կարծեր որ նախագահ Այզընհաուըր Ժընեւ կ'երթայ առանց լուրջ պատճառներ ունենալու։ Խնդիրներ կան որոնց մասին Ռուսերը եւ Ամերիկացիները համաձայն չեն։ Եթէ համաձայնութիւն տիրէր ամէն բանի մասին, անհրաժեշտ չէր ժողով գումարել Ժընեւի մէջ։ «Եթէ մենք Ժընեւ կ'երթանք մեր սեփական գաղափարներով, այդ չի նշանակեր թէ Մ. Նահանգները առանձնաշնորհ մը կը վայելեն։ Ամէն մէկը կրնայ իր գաղափարները բերել։ Ես անձնապէս ուրախ եմ որ Ժընեւ կ'երթանք ճիշդ այն պատճառով որ տարբեր տեսակէտներ ունինք»։

Խրուշչեւ յայտարարեց.— Ուրախ ենք որ Ժընեւ պիտի երթանք։ Բայց եթէ չէք ուզեր լրջօրէն վիճաբանիլ, կրնանք սպասել»։ Յետոյ դառնալով Ֆրանս. դեսպանին, աւելցուց.— «Ամէնքն ալ պէտք ունին յարաբերութեանց բարւոքման։ Կը կարծեմ թէ Ֆրանսան շատ աւելի պէտք ունի քան մենք։ Ֆրանսայի համար ալ գերմանական վտանգը աւելի զօրաւոր է քան մեզի համար»։

× Հեռագիրը կ'ըսէ թէ ընդունելութեան ատեն, որ տեւեց երկու ժամ, հիւրերը պաղպաղակ եւ ուրիշ անուշեղէններ կերան, շամփայն խմեցին ի բաժակ պարպեցին Մ. Նահանգներուն համար։ Մարաջախտ Բուլկանին բաժակ պարպեց Ժընեւի խորհրդաժողովին յաջողութեան համար։ Խորհրդային վարիչները հաճութեամբ դիրք բռնեցին, լուսանկարուելու համար Ամերիկացիներուն հետ։ Յետոյ յօժարութեամբ խօսեցան օտար թղթակիցներուն հետ։

ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐՈՒ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

Դարձեալ Մ. Նահանգներու անկախութեան 178րդ տարեդարձին առթիւ, Այզընհաուըր ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ արեւելեան Եւրոպայի գերի ժողովուրդներուն, հաւաստելով թէ «ի վերջոյ պիտի ազատագրուին»։ Ահա իր խօսքերը, որոնք հաղորդուեցան Ազատ Եւրոպայի անթելին միջոցաւ.

— «Կ'ուզեմ ողջոյնս հաղորդել կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի ժողովուրդներուն որոնք անսասան կը պահեն ազատութեան սէրը, հակառակ դժխեմ բախտին։ Կ'ողջունեմ «Ռատիօ Ազատ Եւրոպա»ն որ կ'աշխատի վառ պահել ազատութեան ոգին այդ ժողովուրդներուն մէջ, — ոգի մը որ կ'ապահովէ իրենց յոյսերուն եւ իղձերուն վերջնական իրագործումը»։

Նախագահին խօսքերը թարգմանուեցան արեւելեան Եւրոպայի հինգ լեզուներով։

× Եւրոպայի ինը գերի պետութեանց ներկայացուցիչներուն ընդհ. ժողովը վերջացաւ Սթրազպուրկի մէջ։ Այս առթիւ քուէարկուեցաւ կարգ մը բանաձեւեր, որոնք պիտի յանձնուին Չորս Մեծերու քննութեան, Ժընեւի մէջ։ Գլխաւոր բանաձեւը դիտել կուտայ թէ այդ ինը երկիրներուն ներկայ կացութիւնը կը հակասէ Ատլանտեան դաշինքին եւ Ազգաժողովին սկզբունքներուն եւ կը խնդրէ Չորս Մեծերէն քննել անոնց ազատագրութեան խնդիրը։ («Օրոր» զգուշանքով դիտել կուտայ որ ինը պետութեանց մէջ մտցուած են Հայաստանը, Վրաստանը եւ Ուկրանիան։ «Այդ երեքն ալ արժանի չե՞ն իրենց դերիշխանութեան վերահաստատման)։

× Միացեալ Եւրոպայի խորհրդակցական ժողովը այսօր, չորեքշաբթի, պիտի քննէ Ֆրանսացի պատուիրակին՝ Ֆր. տը Մանթոնի մէկ տեղեկագիրը, որ կը վերաբերի գերի ազգերու ազատագրութեան հարցին եւ կը յանգի հետեւեալ եզրակացութեան.— «Մենք չենք ընդունիր արեւելեան Եւրոպայի ազգերուն պարտադրուած ճակատագիրը»։

~~~~~

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ դիտանականներէն Յուրսով կը յայտարարէ թէ Եւրոպայի հիւլէական առաջին բուրգը (փիլ) շինուած է Ռուսիոյ մէջ։ Ո՞ր գիտուն առաջին հնարիչները Ռուսերը չե՞ն եղած…
~~~~~

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԴԷՊԻ ՄԵՐՁԵՑՈ՞ՒՄ

*

Ստալինի մենատիրութեան վերջին տարիներուն մեծ արչաւ մը բացուած էր խորհրդային այն մեղապարտ քաղաքացիներուն դէմ, որոնք սորկական հիացում մը ունէին արտասահմանի հանդէպ։ Անոնք կը պանծացնէին ամէն ինչ որ ռուսական և սովետական էր։ Կը գովաբանէին «ռուսական գերակշռութիւնը» ամէն ասպարէզի մէջ։ Երբ գիտուն մը համարձակէր լաւ խօսիլ ամերիկեան կարգ մը մեթոտներու մասին, Մ. Նահանգներու կարգ մը արհեստագիտական յառաջդիմութեանց, ինչպէս եւ ուրիշ դրամատիրական երկիրներու մասին, կը նկատուէր «դաւաճան», «դատապարտուելի», առանց «հայրենիքի», եւայլն։ Անոնք կը դատապարտէին մամուլի, թատրոնի եւ շարժանկարի մէջ անոր հայրենասիրութեան պակասը եւ կ'աշխատէին անոր մէջ արթնցնել «ազգային հպարտութիւնը»։

Ինչպէս գիտել կուտայ, «Լը Մոնտի» ռուսագէտ աշխատակիցը, Ստալինի մահէն ի վեր մամուլի ընդհանուր շեշտը աւելի բանաւոր դարձած է։ Խ. Միութեան ներկայ վարիչները, կը թուի, թէ փարատած են սորայդաստութեան այդ հիւանդագին զգացումը արտասահմանի հանդէպ։ «Ինտատրանչչինա» բառը այլեւս չերեւար թերթերուն մէջ։ Հաւանաբար Կրեմլի ամէնէն զօրաւոր մարդը, Խրուշչեւ էր որ նիւթեց այս նոր լեզուն։ Վերջին ամիսներուն Թոյլ տրուեցաւ որ ճառերու մէջ ըսեն թէ, ամէն բան լաւ չէ Խ. Միութեան մէջ, եւ թէ աւելի լաւ կ'ընեն օգտուելով ուրիշ երկիրներու փորձառութենէն։

Պ. Խրուշչեւ մեծ ճամբորդող մըն է։ Բացի Խ. Միութենէն, գացած է Փրակա, Վարշաւա, Պելկրատ։ Անոր հորիզոնը ընդլայնած է, եւ կրցած է տեսնել թէ արհեստագիտական գետնի վրայ իր երկիրը չի կրնար յառաջապահ նկատուիլ ամէն ասպարէզի մէջ։ Անցեալ Դեկտեմբեր 7ին, շինութեանց մասնագէտներու առջեւ իր ճառին մէջ, երկու ժողովրդավար երկիրներու՝ Չեխոսլովաքիոյ եւ արեւելեան Գերմանիոյ օրինակները տուաւ։ «Անոնք մեր բարեկամներն են, գացէք եւ տեսէք թէ ինչպէս կը գործեն։ Անոնք սիրով ցոյց պիտի տան իրենց փորձառութիւնը»։ Ցետոյ ըսաւ թէ երբ ինք, Բուլկանին եւ Միկոյեան Ջինաստանէն կը վերադառնային՝ շատ խեղճ վիճակի մէջ գտան Սվերտլովսքի եւ Սախալին կղզիին պանդոկները, ուր առողջապահական վիճակը աղբալի էր, բաղնիքներուն մէջ յախճապակիները վարնոց էին եւն.։ Նախարար Եուտին եւ իր աշխատակիցները պատասխանատու բռնելով, թելադրեց Չեխոսլովաքիոյ դպրոցը յաճախել, կարելի էր նաեւ արեւելեան Գերմանիա երթալ։ Հոն հիանալի կը պատրաստեն այդ ապրանքները։ Սակայն պէտք է ըսել թէ, աւելցուց, կարգ մը ընկերներ չեն կրնար սորվիլ ուրիշներու քով եւ մանաւանդ չեն ուզեր սորվիլ։

Իսկ Յունուար 25ին Կեդր. Կոմիտէի լիակատար նիստին մէջ, ուր պիտի խօսէին երկրագործական տագնապին դարմաններու մասին, Խրուշչեւ ա՛լ աւելի առաջ երթալով իբրեւ օրինակ յիշեց Մ. Նահանգները։ Ըսաւ թէ անոնք արմտիքի արտադրութեան յաւելում մը ձեռք բերին մշակելով մանաւանդ եգիպտացորենը։

Երկրագործութեան մէջ ամերիկեան մեթոտներու այս անսովոր գովքը զարմացուց ամերիկացի լրագրողները, որոնք Մոսկուա կը գտնուէին։ Անոնք խօսելով Խրուշչեւի հետ ըսին, թէ աւելի լաւ պիտի ըլլար եթէ Սովետները աւելի յաճախ չեշտէին Մ. Նահանգներու կենցաղի լաւ կողմերը եւ փոխադարձաբար Ամերիկացիները տեսնէին Խ. Միութեան լաւ կողմերը։

— «Իմ կարծիքովս, ըսաւ Խրուշչեւ, շատ լաւ բաներ կան Ամերիկայի մէջ, եւ կը կարծեմ թէ Ամերիկացիները իրենք ալ շատ շահեկան եւ օգտակար բաներ պիտի գտնեն Խ. Միութեան մէջ։

Խրուշչեւ յայտնեց նաեւ թէ Սովետները շատ ալ չէին խանդավառուեր Ամերիկացիներու երկրագործութեան կազմակերպութեան սկզբունքներով, սակայն ասիկա արգելք մը չէ որ, տեսնենք թէ ինչ լաւ բաներ կան Մ. Նահանգներուն մէջ — կենդանաբուծութեան, երկրագործական մեքենաներու շինութեան մէջ եւն.։ Ասկէ զատ պէտք է ըսել թէ ամերիկեան երկրագործութիւնը շատ խնայողական մեթոտներով տեղի կ'ունենայ, մարդկային շատ քիչ աշխատանք թափելով։

Եթէ Խրուշչեւ այս լեզուն գործածէր, կը գրէ Անտրէ Փիէռ, 1953 Մարտէն առաջ, շատ մեծ փորձանքներու պիտի ենթարկուէր։ Այսօր իր բռնած դիրքը կը գնահատուի ռուս ժողովուրդին կողմէ, որ բարեկամական զգացումներ կը տածէ ամերիկացի ժողովուրդին հանդէպ, այնպէս որ սիրով ընդունեցան ամերիկեան թերթին այն կարծիքը թէ կարելի էր ռուսեւամերիկեան փոխանակութիւն հաստատել երկրագործական խնդիրներու մէջ։ Այս փոխանակութիւնները պիտի կատարուին Յուլիսի կիսուն։ Բանակցութիւնները որոնք սկսան Մարտի սկիզբը, վերջ գտան Մայիսի վերջը։ Խ. Միութեան երկրագործական պատուիրակութեան անդամները, որոնք եգիպտացորենի մշակումը ուսումնասիրելու պիտի երթան, պաշտօնական հանդամանք պիտի ունենան, ուրեմն պիտի ստանան մասնաւոր վիզաներ, որոնց համար մատներու նշան չի պահանջուիր։ Այսպէս պիտի չկրկնուի ինչ որ պատահեցաւ վերջերս Խ. Միութեան ուսանող խմբագիրներուն։ Անոնք այդ ճամբորդութիւնը չկրցան կատարել, որովհետեւ այս երիտասարդ խմբագիրները մերժեցին ենթարկուիլ ամերիկեան գաղթականական օրէնքներուն։

ՁՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆ

Բ.

Մինչեւ ցերեկուան ժամը 3, տասներկու ժամ անընդհատ Թուրքերը ռմբակոծում էին մեր դիրքերը եւ յանկարծ իրենց աջ թեւով սկսան չեշտակի յարձակիլ Անդրանիկի զօրախմբին ուղղութեամբ՝ սուրհանդակով բռնելու դիտաւորութեամբ։ Զօր. Նազարբէկեան հրամայեց երկրորդ գծին վրայ կանգնած զօրամասերին օգնութեան հասնել Անդրանիկին եւ հակայարձակման անցնել։

Թուրքերի համար տնակնկալ եղաւ գլխապետ Գրոնովի ռմբակոծութիւնը։ Մինչ այդ թաքնուած էր մեր ձախ թեւում։ Նրա չանթահարիչ կրակը գիւղից ելնող յարձակուող Թուրքերի վրայ, հակայարձակման մղեց հայ կամաւորական գունդը եւ հրացանաձիգները։ Մի ժամ չանցած՝ ամէն ինչ վերջացած էր, գիւղը վերածուել էր փլատակների, յարձակուող Թուրքերից մնացել էին չնչին մնացորդներ միայն, իսկ սուրհանդակով ստեղծել էր նրանց աջ թեւի համար ըսպառնալի կացութիւն։

Բայց Խալիլ փաշան միաժամանակ իր ձախ թեւից մինչ այդ Խոսրովի այգիներում կենդրոնացած Համիտէ հեծելագունդով շուրջանակի յարձակման անցաւ մեզ վրայ։ Մեր հետախոյզները Խոսրով գիւղի դիմացից փոշու բարձրացում նկատեցին, որ արդիւնք էր ութ հազարանոց հեծելագնդի քառատրակ խոյանքին՝ կիրճում կանգնած մեր Խազախների գնդի չորս վաշտերի վրայ։

Զօր. Նազարբէկեանը հրամայեց վերջիններին խցկել այդ լեռնանցքը, իսկ հետախոյզների մի վաշտի հրահանգեց ի հարկին, ընդունել ճակատամարտը, եթէ Խազախների վաշտերը դժուարութեան մատնուեն։ Պէտք էր, որքան կարելի է, Փայտաջուկից հեռու վանել Թուրքերը։

Ուղարկուած հրացանաձիգները յաջողեցան գրաւել թեւերի դիրքերը՝ տեղաւորուելով շուրջ չորս քիլոմեթրի վրայ տարածուող խրամատներում անջատ օղակներով, բայց իրար հետ կապ պահելով։ Շրջապատուած Խազախների չորս վաշտերը փրկուեցան Թուրքերից եւ միայն նրանց հեծեալների փշրանքները կարողացան դէպի մեր դիրքերը փախչել։ Ինչպէս վերջում պարզուեց, Թրքական հեծելագունդը, որ կազմուած էր Քրտերից, լեռնանցքում մնաց ոչ միայն կատաղի ճակատամարտի համար, այլ եւ իրենց վիրաւորներին հաւաքելու եւ ըսպանուած Խազախների դիակները կողոպտելու նպատակով։ Այս պարագան մեզ հնարաւորութիւն տուեց կասեցնել յարձակման չեշտակի բնոյթը եւ նախապատրաստել մեր հրաձանաձիգներին օգնութեան փութալու գործը։

Մինչ այդ հեծելազօրքը նորից միաձոյլ զանգուածով եւ արագօրէն լայն յարձակման անցաւ մեր թեւերի դիրքերի վրայ։ Դեռ եւս խաղաղ ժամանակ պարսկական հրոսակային կռիւներում աչքի զարկած գլխապետ Կոնտրատեւը, որ շահել էր Քիւչիւք Կողրատ Խան կոչումը, հրամայեց «պաշտպանել խրամատները մինչեւ արեան վերջին կաթիլը եւ «կրակ բացաւ»։ Հատու կրակը ընկճեց յարձակուողները, վառնգի ընկնում էին հեծեալները, ձիերը։ Մի քանի րոպէ վերջ թրքական հեծելագունդը ստիպուեցաւ դառնալ դէպի խրամատները՝ չորս քիլոմեթրի վրայ։ Այնուհետեւ սկսաւ կատաղի կռիւը, Խրամատներից իւրաքանչիւրը շրջապատուած էր Քրտերով։ Ամէն ինչ՝ ձեռնառումբ, սուին, սուր, դաշոյն, ատրճանակ, գործի էր դրուած։ Ջեռնամարտը վճռեց մեր աջ թեւի վաշտերի, թերեւս եւ ամբողջ ճակատամարտի բախտը։ Մեր վերջին մնացորդները ծառացան Թրքական հեծելագնդի դէմ երրորդ գծի վրայ՝ պատրաստ էինք կռուի մէջ մտնելու, եթէ Կոնտրատեւեան վաշտը խորտակուէր։ Բայց հեծելագունդը չկարողացաւ փշրել նրան եւ կէս ժամ վերջ ամէն ինչ վերջացաւ, որով Թուրքերը անկանոն նահանջի դիմեցին դէպի իրենց նախկին դիրքերը։

Ժամը 4ն էր, երբ մեր զոյգ թեւերի համար էլ պարզ եղաւ Թուրքերի անյաջողութիւնը։ Խալիլ փաշան իր վերջին պահեստները յառաջ մղեց մեր կենտրոնի վրայ։ Զօր. Նազարբէկեանի սպայակոյտի պետ գնդապետ Զինկեւիչը հաղորդեց թէ ժամանակ է ընդհանուր յարձակման դիմելու։ Բայց մեր զօրավարը շատ զգոյշ էր վարւում ամէն անգամ, երբ հարկ էր լինում կռուի մղելու ընտրութեան, որով չէր ուզում հակայարձակման մղել մեր վերջին պահեստները

Կռիւը կենտրոնում հասաւ իր լարման գագաթնակէտին, շղթաները մօտեցան իրար 200 – 100 քայլի վրայ, բայց Թուրքերը դժուարանում էին յարձակուել մեր վրայ։ Գնդապետ Զինկեւիչը, կացութիւնը լաւ հասկնալու համար անձամբ անցաւ առաջաւոր դիրքերը՝ ստուգելու մեր յարձակման հնարաւորութիւնը, բայց յետ դարձաւ այնտեղից պատգարակի վրայ, դի վիրաւորուել էր։ Հակայարձակումը տեղի չունեցաւ։ Այս առթիւ մի անգամ եւս արդարացաւ զօր. Նազարբէկեանի բազմական նուրբ հոտառութիւնը, որով նա խուսափում էր մարդկային աւելորդ զոհերից։ Թուրքերը, ինչպէս միշտ, նահանջելուց առաջ, միայն ցոյց էին տալիս յարձակուելու տրամադրութիւն, բայց կռուի մէջ էին մտցնում ամէն ինչ, որպէսզի նախքան նահանջելը մեզ աւելի մեծ կորուստներ պատճառէին եւ այդպիսով ստիպէին հակայարձակման անցնել եւ երբ չյաջողեցան, մութը մտնելիս արդէն սկսան յետ քաշուել առաջաւոր դիրքերից։

(Մեացեալը յաջորդով)

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ
ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ
ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

Կրօնական առելութենէն աւելի քաղաքական ազդակներն են, կը յարէ լորտը պատճառ դարձան Հայութեան սեւ ճակատագրին։

Քաւութեան նոխազը հանդիսացաւ ան Արեւելքի եւ Արեւմուտքի հակադիր շահերուն։

Այս կարգի մտածումներէ տարուած մարդն էր, որ միտքը դրած էր ի գին ամէն զոհողութեան երթալ տեսնել Վանը։

Ժամերը կը սահէին, բայց Վանէն խոստացուած Ձիփը դեռ եկած չէր, թերեւս գալիք ալ չունէր, որով կը ստիպուի իր թարգմանին հետ շարունակել ճամբան մինչեւ Վանայ ծովին ափերը։

Դժբախտաբար հազիւ ճամբայ ելած, Վանէն տասը մղոն հեռու, գիշերուան ժամը իննին, անշարժութեան կը մատնուի ինքնաշարժը։

Հարիւրապետը, սրտնեղած, գիտել կուտայ լորտին թէ ստիպուած պիտի ըլլան բացօթեայ գիշերել։

— Երբե՛ք, կը բացագանչէ լորտը, քալելով կ'երթանք եւ կէս գիշերին Վան կը հասնինք։

Լորտին եւ հարիւրապետին միջեւ ծայր կուտայ վէճ մը, որ երթալով կը սաստականայ, այդ պահուն Վանէն օթօպիւս մը կը հասնի։

Թուրք հարիւրապետը սակարկութեան կը մտնէ օթօպիւսի վարիչին հետ, որպէսզի դիրենք Վան տանի, այնքան պահանջկոտ կը գտնուի ան, որ կը ստիպուի հրաժարիլ այդ պատեհութենէն։

Հարիւրապետը աւելի ջղագրգռուած, կ'ըսէ. «Բնական է որ այդքան երկար ճամբայ քալելով կարել պիտի չուզէք»։

— Ինչո՞ւ չէ, սիրով, հաճելի է գիշերը։

— Բայց նկատի ունեցէք, որ տասնըմէկ մղոն պիտի քալենք եւ ոչ տասը։

— Ոչինչ, շատ բան մը չէ, մանաւանդ ձեզի համար որ հետեւակ զօրամասերու սպայ էք, գիտել կուտայ լորտը։

— Նկատի առէք որ հետիոտն յառաջացող բանակի մը արագութիւնը ժամական երկու մղոն է։

— Մենք զինուոր չենք։

— Մութն ալ սոսկալի է։

— Լուսարձակ ունիմ։

— Կրնանք ճամբէն շեղիլ։

— Քարտէս ունիմ։

Վերջ տալով այս վէճին, քալելով Վան կը հասնին, եւ կը գիշերեն ինքնաշարժերու կայանին տրամադրելի սենեակներուն մէջ։

Հարիւրապետը հրաժարելով այլեւս լորտին ընկերանալէ, յաջորդ առաւօտուն օդանաւի տոմսակ մը կ'ապահովէ Կարին վերադառնալու համար։

Լորտը սրամտօրէն գիտել կուտայ. «Ես արջ մը չէի, ինք ալ արջ խաղցնող մը չէր. ուստի ստիպուած էինք իրարմէ բաժնուիլ»։

Բայց երկուստեք բաժակը յորդած էր, նախ քան բաժանումը միջադէպ մը եւս կը պատահի։

Ճաշարանապետը, հաշիւ ներկայացուցած պահուն, լորտը կ'անդրադառնայ որ պնակ մը կերակուր աւելի դրուած է, եւ այն տպաւորութիւնը կ'ունենայ, թէ այս երկու մարդիկը խօսք մէկ ըրած էին իր քթին խնդալու համար։

Հարիւրապետը, լորտին դիտողութենէն սրտնեղած, կը բացագանչէ.

— Ես Թուրք սպայ մըն եմ, իսկ դուք, ենթադրաբար համեմատ, անգլիացի ՃԵՆԹԸԼՄԷՆ մը։ Սպաներուն եւ «ճէնթըլմէն»ներուն երբեք չի վայելեր գինի մասին խօսք ընել եւ սակարկել։ Այս մարդիկը աղքատ եւ պարզունակ են, պէտք է իրենց փափաքին համեմատ վճարել։ Ես երբ Անգլիա կը գտնուէի, միշտ առատաձեռն էի, բռնակիրին տասը շիլլինոց մը կուտայի եւ երբեք վրադիրը չէի պահանջեր։ Եթէ այս է ձեր նկարագիրը, ուրիշ անգամ պիտի չըիջանիմ ձեզի հետ ճաշել։

Այս մարդը, հակառակ Անգլիա ապրած ըլլալուն, անտեղեակ էր անգլիական բարքերուն եւ նկարագրին։ Անգլիացին առատաձեռն է, բայց կ'ըմբոստանայ երբ գինքը խաբել կը փորձեն։

ՎԱՆԻ ՄԷՋ

Լորտը քիչ մը ջղայնացած, քիչ մըն ալ յոգնած Վան կը հասնէր։ Այս քաղաքը, իր պատմական արժէքովը, այնքան գրաւիչ էր ու այնքան հետաքրքրաշարժ, որ կարելի չէր չոգեւորուիլ ու չմոռնալ բոլոր այն տաղտուկները, որոնց սիրայօժար ենթարկուած էր լորտը, հոդ գալու համար։

Բնութեան ծոցին մէջ կանգնած թանգարան մըն է Վանը, Ուրարտացիներուն եւ Հայերուն արիւնովն ու քրտինքովը նուիրագործուած սրբավայր մը, ուր Տիգլաթ Պալասարները, Թիմուր Լենկները եւ Ձեւտէթները սպառնացած են զայն հիմէն քանդելու եւ կործանելու համար։

Անգլիացի գիտնականը, տեղեակ ըլլալով հանդերձ բոլոր այդ անցուդարձերուն, երբեք չէր կարծեր, թէ մարդկային գազանութիւնը այն աստիճանի անգութ կրնար ըլլալ, որ կատարելապէս ամայացնէր զայն ու անապատի մը վերածէր։

Լորտը, քաղաքը լաւ մը չափչփելէ ետք, պահ մը շշմած կանգ կ'առնէր Վանայ ներկայ խղճալի վիճակը տեսնելով, ու ինքնիրենը կը հարցնէր, ո՞ւր է այն գեղեցիկ քաղաքը, որուն համար հայկական առած մը կ'ըսէր. «Այս աշխարհիս վրայ Վանը, հանդերձեալին մէջ արքայութիւնը»։

ՅՈՎՔ. Պ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Շար. 11)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՌԱԳԳԱՅԻ (Սուրիա) մէջ կան 95 – 100 հայ ընտանիքներ, որոնք բացի երեք չորսէն հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ զաւակներն են: Մանկապարտէզ կը յաճախեն 90-95 մանուկներ: Դպրոցը ունի չորս ուսուցիչ եւ ուսուցչուհի: Գաղութը քահանայ չունի: Երբեմն Տէր Զօրէն Եզիշէ քհնյ. Տողրամաճեանհոն կ'այցելէ, դպրոցին մէջ կը կատարէ եկեղեցական արարողութիւններ: Դպրոցին շէնքը խարխուլ է, կառավարութիւնը ժամանակին ամենալաւ կեդրոնին մէջ հայ համայնքին տրամադրած է բաւական մեծ տարածութեամբ հող մը ուր կարելի է շինել թէ դպրոց եւ թէ եկեղեցի: Հողը գլխաւոր պողոտայի վրայ կը գտնուի, հետեւաբար կարելի է շինել նաեւ ութը տասը խանութներ, որոնք նուազագոյն տարեկան 7–8 հազար ոսկի եկամուտ կրնան բերել: Այս ուղղութեամբ Ամերիկայէն հայ բարերար մը հինգ հազար տոլար դրած է Հ. Բ. Ը. Մ.ի տրամադրութեան տակ: Հ. Մ. Ը. Մ.ը վերակազմուած է եւ ունի 30–35 անդամ: Սուրիոյ Օգն. Խաչի հետ համագործակցաբար պիտի աշխատին ակումբ մը բանալ: Ս. Օգն. Խաչը ունի 30–35 անդամ – անդամուհիներ: Կ'օգնեն դպրոցին, հիւանդին, թըշուառին:

ՄԱԿԻ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ Օգնութեան Եգիպտոսի ներկայացուցիչը Հայ մըն է, Պ. Դաւիթեան:

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՊՈՍԹԸՆԻ եկեղեցւոյ շինութեան յանձնախումբի անդամները իրենց վերջին հաւաքոյթին մէջ, որոշած են որեւէ ազգայինի դիմում կատարելէ առաջ իրենք արձանագրեն իրենց նուէրները: Բաժնուած տոմսերէ եւ ամէն մէկը արձանագրելով իր նուէրը գումարը հասած է վեց հազար տոլարի:

ՏԻՐՈՒՆԻ — Ֆրէզնոյի մէջ Մայիս 5ին մեռած է Կարապետ Մկրտիչեան (Սեբաստիոյ Ղաւրազ գիւղէն): Ծնած է 1895ին: Այս շատ համեստ նիւթականի տէր ազգասէր Հայը իր տարիներու խնայողութիւնէն (երկու երեք հազար) հազար տոլարը կտակած է Պէյրութի Փալանճեան Ճեմարանին:

× Ֆրէզնոյի մէջ մեռած է Լեւոն Քըրմոյեան: Ծնած էր Պիթլիս 1885ին: Գործօն Դաշնակցական էր եւ մինչեւ վերջին օրը մնաց հաւատարիմ:

ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ այս տարուան աւարտականներն են.— Բարունակեան Բրաբիոն, Մեծոյեան Ցասմէկ, Սըրապեան Արաքսի, Քէքէճեան Հռիփսիմէ, Այվազեան Հրայր, Գրիգորեան Վարդան, Թադէոսեան Խաչիկ, Գաղտասարեան Սահակ, Տէր Գալուստեան Վազգէն: Ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցաւ Յունիս 25ին: Շրջանաւարտներէն չորսը յաջողեցան նաեւ պաքալորիայի քննութեանց մէջ (մէկը ողջին):

---

15 ՆՈՐ ՄԱՀԱՓՈՐՁԵՐ տեղի ունեցան Բազապլանքայի մէջ: Դատաւորները որոշեցին դադրեցնել ամէն աշխատանք, սպանագիրներ առաջած ըլլալով

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը, Սայնի, յաջողեցաւ չէ կը յուսայ կազմել նոր դահլիճը:

ՑԱՐԳԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ ՄԸ

★

Ֆրանսահայ Լազարանի հիմնադիրներէն Ստեփան Քոչարեանի կանխահաս մահը խոր ցաւ պատճառեց, ոչ միայն իր ուխտեալ եղբայրներուն, այլ բոլոր ծանօթներուն: Այս առթիւ Լազարանը կազմակերպած էր յարգանքի երեկոյ մը, անցեալ ուրբաթ օր: Խորապէս յուզուած, ոչ մէկ բան խնայեցինք, որպէսզի ինչպէս մեր ողբացեալ ընկերոջ յուղարկաւորութիւնը, նոյնպէս յիշատակի իրիկունը ըլլայ արժանավայել: Լազարանականներ, մտաւորական եղբայրները, ամէնքը եկած էին յարգելու յիշատակը, ակնելով «Յառաջ»ի խմբագրապետէն:

Օրուան նախագահը՝ Ա. Խանէտանեան, պարզելով հանգուցեալին արժանիքները, խօսքը տուաւ Պ. Յակոբ Տէր Յակոբեանի, որուն գրաւոր ճառը արդէն հրատարակուած է «Յառաջ»ի մէջ: Իր դասընկերները, Ա. Իսահակեան, Բժ. Գէորգեան բացատրեցին թէ Քոչարեան, դեռ երիտասարդ, եղած է ջերմ հայրենասէր. Ան գիտցած է մէկէ աւելի անգամներ կեանքի գնով նուիրուիլ ազգին, եւ հայրենիքին համար: Կանուխէն ունեցած է երկու խորհրդանշան, առաջինը՝ Ս. Էջմիածին, այսինքն, Հայոց ազգային եկեղեցին, իսկ երկրորդը՝ Արարատ – Մասիս ուրիշ խօսքով Հայոց սրբազան հայրենիքը: Վայ անոր որ համարձակէր ծաղրել ուրիշ բան մը նետել անոնց վրայ: Կամ թէ տարակուսանք ունենար անոնց յաւիտենականութեան մասին: Միշտ բարեկիրթ, եւ սակայն խստօրէն կը սաստէր. — Բարեկամ, Հայոց պատմութիւնը մօտէն սորվէ, որ կարենաս գաղափար ունենալ անոր ապագայի մասին: Մեծ էր հաւատքը մեր ժողովուրդի ապագային մասին: Դեռ երիտասարդ, սիրած էր, եւ երգած հայ երգը, մանաւանդ երկիւղածութեամբ կը պաշտէր մեր եկեղեցական արարողութիւնները: Ծա՛օթ երաժշտութեան, հպարտութեամբ կ'ըսէր.— «Նման ոչ մէկ ժողովուրդ ունի»:

Իրեն համար հայութիւնը եւ Հայոց հայրենիքը ամէն բանէ վեր էին: Իր ուսանող եղբայրներուն թոյլ չէր տար որ դրացին օտար գրականութեամբ, առանց նախապէս բերացնելու ազգայինը: Հայաստանի Հանրապետութեան օրերուն, անձնուիրաբար աշխատեցաւ նորածին հայրենիքի վերելքին համար: Պարսկաստանի մէջ ալ նոյն նուիրումով աշխատեցաւ օգտակար ըլլալ իր ազգակիցներուն: Վերադարձած էր հայրենիք, յուսալով նուիրուիլ անոր վերելքին, բայց առտու մը ինքզինքը գտաւ Փարիզ:

Հակառակ հայ մտաւորականի դժնդակ կեանքին, չյուսահատեցաւ:

Խօսեցան նաեւ Պ. Պ. Աշոտ Պատմագրեան, Վ. Մելիքեան, Գեղամ Աճէմեան եւ Քրմոյեան: Աւանդական «Հողւոց»ը արտասանեց Պարգեւ քահանայ Մերճանեան:

Ամենամեծ մահը մոռացումն է, կ'ըսեն: պաւակը, ուխտելով — «Վստահացնեմ եմ ձեզ, որ պիտի քալեմ հօրս ճանապարհով եւ պիտի մնայ Հայ մինչեւմահ»:

Ամենամեծ մահը մոռացումն է կ'ըսեն: Սիրելի Ստեփան, հանգիստ քնացիր, քու բարեկամներդ երբեք պիտի չմոռնան քեզ:

ԳՐ. ԱԴԱՄԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ, (Յառաջ).— Կիրակի, 26 Յունիս, Գրնուա Մալօնի սրահին մէջ ներկայ եղանք ճոխ դպրոցական սիրուն հանդէսի մը:

Ամանորի հանդէսէն վերջ, Սէնթ Էթիէնի Ազգ. Միութեան այս երկրորդ ձեռնարկն է որ յաջողութեամբ կը պսակուի:

Դպրոցի երկսեռ աշակերտութիւնը նախանձելի մրցակցութեան մը ելած էր լաւագոյնը կատարելու համար:

Հանդէսին սկիզբը Պ. Յ. Տէտէեան՝ հոգաբարձութեան կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն որ ամէն առիթով իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը ''`Հայկն Ազգ. Միութեան ձեռնարկներուն, մասնաւորաբար եկեղեցիին եւ դպրոցին: Պ. Նախագահը տուաւ նաեւ հակիրճ տեղեկութիւններ դպրոցին մասին եւ մաղթանքներով վերջացուց իր բացման խօսքը:

Նախ քան բուն դպրոցական հանդէսը ղեկավարութեամբ Օր. Մ. Խրիմեանի, սեւաչեայ ինը պարիկներ սպիտակազգեստ եւ ջութակի ընկերակցութեամբ պարեցին, խլելով ջերմ ծափեր:

Ապա վարագոյրը նորէն բացուելով տեսանք խմբուած աշակերտները եւ ուսուցիչ Պ. Կ. Տէրմոյեան, որուն ազդանշանին վրայ երգուեցան: Ազատն Աստուած: եւ Գ. Դաղոխեանի «Ծիծեռնակը»:

Այս երկու խմբերգներէն վերջ խօսք առաւ եւ Կ. Տէրմոյեան իբրեւ ուսուցիչ, պարզելով մէկ տարուան աշխատանքը: Այս առթիւ ըրաւ քանի մը արդար դիտողութիւններ, առանց մոռնալու հոգաբարձութեան եւ արտցաւ ծնողներու աշխատանքը եւ հոգածութիւնը դպրոցին հանդէպ: Ապա յաջորդաբար եւ օրինակելի կարգապահութեամբ աշակերտները իրենց արտասանութիւններով եւ հայերէնի գիտելիքներով յուզեցին սրահին բազմութիւնը: Մանկաւորապէս խանդավառութիւն ստեղծուեցաւ, երբ չորս օրիորդներ, Ա. Աբրահամեան, Մ. Խրիմեան, Մ. Գէորգեան եւ Է. Վանէսեան կարգով արտասանեցին — Սիլվա Կապուտիկեանի «Խօսք իմ որդուն» քնքոյշ բանաստեղծութիւնը եւ Աղեքս. Ծատուրեանի «Մի վհատիր»ը: Գրեթէ ամէնքը ունէին արտասանութիւն մը եւ կամ դեր մը կատարելիք: Երեք մանչեր, Յ. Այտապիրեան, Գ. Փուրթոյեան, Ա. Պաղտիկեան արտասանեցին «Կարօտ Հայրենի», երկու փոքրիկ աղջնակներ՝ (Աբրահամեան եւ Խրիմեան) «Ես իմ աշխարհի պարունը կ'ուզեմ»:

Բարձրագոյն կարգէն Օր. Վ. Ստեփանեան արտասանեց Ա. Զօպանեանի Մայր Հայաստանին:

Նոյնպէս յաջող առոգանութեամբ արտասանեցին Ս. Վանիկեան, Վ. Թաշճեան եւ Օր. Շ. Ստեփանեան: Իսկ երկարաշունչ մենախօսութիւն մը կարդաց Օր. Է. Թաշճեան իր աղուորիկ պուպրիկին հետ: Բոլոր արտասանողները ծափերով ողջունուեցան:

Ուսուցիչը Պ. Կ. Տէրմոյեան նորէն խօսք առնելով այս անգամ կարդաց աշակերտներուն շահած նիշերը եւ իրենց դասաւորումը «ըստ արժանեաց»: Օր. Արուսեակ Աբրահամեան առաջինը կը համդիտանար արժանանալով առաջին մրցանակին. ուրիշներ ալ արժանացան երկրորդական մրցանակներու եւ դեռ ուրիշներ նուէրներու: Յաջողապէս ներկայացուեցաւ «Հայ Դպրոցը» երկու արարնոց կատակերգութիւնը: Դերակատարները շատ յաջող էին:

Ազգ. Միութեան ձեռնարկած վիճակահանութիւնը տեղի ունեցաւ նոյն օրը: Շահողները կրնան դիմել Միութեան անդամներուն:

Ն.

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ԻՍԹ ՕՐԷՆՃ, Ն. Ճ. (Մ. Նահանգներ), 22 Յունիս.— Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը գովելի նախաձեռնութիւնը ունեցած է կազմակերպելու դաշտահանդէսութիւն մը դէպի Տրակինեան, Մայիս 22ին:

Այս տեղեկութիւնը կարդալով «Յառաջ»ի մէջ (Յունիս 3), պահ մը ինքզինքս մտովին փոխադրուած զգացի նոյն շէնշող շրջապատէն ներս, ուր մեր կարօտը պիտի առնէինք ...

Սփիւռքի ցրուած հայութեան համար սփոփանք մը կը կազմեն Հայր. Միութեանց միջոցաւ կատարուած հաւաքոյթները, ուր նոյնքան բնականօրէն կ'արթնան հայրենի յիշատակներ:

Ամերիկայի մէջ Ամասիոյ Հայր. Միութիւնը կազմուած էր 1919ին մեծ խանդավառութեամբ: Հետզհետէ կըժամանէին նոր հայրենակիցներ, որոնց համար յարմարագոյն ժամադրավայրը Հայր. հաւաքոյթներն էին: Տարիներու ընթացքին Նիւ Եորքի Հայր. Միութիւնը ունեցաւ իր քոյր մասնաճիւղերը Պոսթընի եւ Ֆիլատելֆիոյ մէջ: Տարեկան պատուամատուրական ժողովներով ուղղութիւն կը տրուէր մասնաճիւղերու գործունէութեան: Սակայն տարիներու տքնաջան աշխատանքներէն ետք հետզհետէ նուազած էր նախկին ոգեւորութիւնը բոլոր մասնաճիւղերուն մէջ: Շատերու կեանքի պայմանները փոխուած էին: Տարիներով գործին ծանրութիւնը մնացած էր միեւնոյն անձերուն վրայ:

Պոսթընի եւ Ֆիլատելֆիոյ մասնաճիւղերուն կազմալուծումէն ետք, Նիւ Եորքի մասնաճիւղը ջանաց իր գոյութիւնը պահել ժամանակ մը եւս: Այդ շրջաններուն Մարզուանի Հայր. Միութեան հետ, որ նոյնքան փոքրաթիւ էր, ունեցաւ միացեալ դաշտահանդէսներ ու ներկայացումպարահանդէսներ: Սակայն այդ ալ երկար չտեւեց:

Ինծի ծանօթ չէ Մարսէյլի նորակազմ Հայր. Միութեան ծրագիր կանոնագիրը: Կրնա՞յ պատմական հայրենիքը մոռացութեան մշուշէն դուրս բերել, ինչպէս կ'ընեն շատ մը հայրենակցականներ, յիշատակարան գիրքերով: Ամասիան ալ Հայոց պատմութեան մէջ իր արժանաւոր տեղն ունի, որ իբրեւ Միհրդատի մայրաքաղաք, եւ Յոյն մեծ պատմաբան Ստրաբոնի ու բժիշկ Ամիրտովլաթի ծննդավայրը: Դեռ չեմ յիշեր իր համբաւանօթ վաճառականները եւ բազմատեսակ արհեստաւորներով, ինչպէս եւ կրթական վաստակը:

Ողջոյն հեռաւոր Ամերիկայէն եւ կըմաղթեմ որ ամպերը չխափանեն իր լուսաւոր ճանապարհը:

ՅԱԿՈԲ ՋԱՏԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

ԳԼՈՒԽ ԻԴ.

Միայն տեսայ որ բարձրահասակ էր ու նիհարակազմ եւ ոչ բնիկ: Ամբողջ ուժովս սկսայ վազել, մարդն ալ եռեւէս: Վազքս աւելի արագացուցի, աչքերս յառած ճերմակ քարերուն, որոշելու համար քայլերուս ուղղութիւնը, որովհետեւ լուսին չկար այդ գիշեր: Յանկարծ ոտքերս պարապութեան մէջ մնացին: Մարդը ետեւէս արձակեց չարագուշակ քրքիջ մը, որ անկիւններու մէջ արձագանգեց, մինչ գըլխիվայր կը գլտորէի վար, վար դէպի անդունդ:

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

Գիտակցութիւնս վերագտայ դանդաղօրէն: Ամէն կողմս կը ցաւէր: Մանաւանդ կը զգայի գլխուս եւ ձախ բազուկիս ցաւը՝ երբ ուզէի վայր շարժել ամէն ինչ կը թուէր երազային եւ անիրական: Մղձաւանջային տեսիլքներ կը խուժէին ուղեղս: Կարծէք միշտ անդունդն ի վար կ'իյնայի: Մշուշին մէջէն անգամ մը ինծի թուեցաւ թէ Հէրի Բէյպըրնի դէմքը կը տեսնէի:

Ուրիշ անգամ մըն ալ գաւաթ մը դրաւ շրթներուս որ խմեցի չեմ գիտեր ինչ: Սեւամորթ մը ժպտեցաւ, մինչ ես պառկած: Յետոյ կրկին երազներ, տանջալից երազներ, որոնց մէջ ի զուր կը փնտռէի Հէրի Բէյպըրնը, զգուշացնելու համար զինքը: Կը զգայի որ մեծ վտանգ մը կը սպառնար իրեն ու ես միայն կրնայի զինքը փրկել: Յետոյ դարձեալ խաւար, օրհնաբեր խաւար եւ երկան քուն:

Վերջապէս արթնցայ: Երկար մղձաւանջը վերջ գտած էր: Կը յիշէի ինչ որ պատահած էր պանդոկէն բաժնուելէս ի վեր մինչեւ տհաւոր գահավիժումս ...

Հրաշք էր որ մեռած չէի: Ջախջախուած էի, ամէն կողմս կը ցաւէր, տկար էի բայց ողջ էի: Բայց ո՞ւր էի: Գլուխս դժուարութեամբ շարժելով չուրջս դիտեցի: Կը գտնուէի փոքրիկ սենեակի մը մէջ՝ կոշտ, փայտաշէն պատերով, որոնց վրայ կախուած էին կենդանիներու մորթերը: Պառկած էի բազմոցի մը վրայ, նմանապէս ծածկուած մորթերով, ձախ բազուկս վիրակապով կապուած էր, որ զիս կ'անհանգստացնէր եւ ցաւ կը պատճառէր: Նախ խորհեցայ թէ մինակ էի, յետոյ նկատեցի մարդու մը գիմադիծը, որ նստած էր իմ եւ լոյսին միջեւ՝ գլուխը դէպի պատուհանը դարձուցած: Այնքան անշարժ նստած էր, կարծէք փայտէ արձան մը ըլլար: Խուզուած սեւ գլուխը ծանօթ թուեցաւ, բայց չյուզեցի միտքս յոգնեցնել: Յանկարծ դարձաւ, ու ճանչցի զինքը: Հէրի Բէյպըրնն էր, ինքը միսով ոսկորով:

Ոտքի կանգնեցաւ ու մօտս գալով.

— Դուք ձեզ քիչ մը աւելի լաւ կը զգա՞ք, հարցուց:

Ջկրցայ պատասխանել: Արցունքներս այտերէս վար կը հոսէին: Տկար էի տակաւին, բայց իր ձեռքը բռնեցի երկու ձեռքերովս: Երանի թէ այսպէս մեռնէի, Բէյպըրն դիմացս կեցած ինծի կը նայէր աչքերուն մէջ անօրինակ հայեացքով մը:

— Մի լար, Անն, խնդրեմ մի լար: Այլեւս ապահով էք: Մէկը պիտի չվնասէ ձեզի:

Յետոյ ելաւ եւ գաւաթ մը երկարելով.

— Խմեցէք այս կաթը, ըսաւ:

Խմեցի մանուկի մը պէս հնազանդ, Կը խօսէր ցած ձայնով՝ կարծես մանուկ մը ըլլայի:

— Ալ ուրիշ հարցումներ մի ուղղէք: Քնացէք, քիչ քիչ ձեր ուժը պիտի վերստանաք: Կ'ուզէք ես երթամ:

— Ոչ, ոչ:

— Այն ատեն կը մնամ:

Փոքր նստարան մը բերելով քովս նստաւ: Ձեռքը դրաւ ձեռքիս վրայ, շոյեց ու մխիթարեց: Դարձեալ քնացայ:

Երբ արթնցայ, արեւը երկնքի բարձրութեան վրայ կը գտնուէր: Մինակ էի խրճիթին մէջ, սակայն երբ շարժեցայ, բնիկ կին մը վազելով ներս եկաւ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

լայ թէ ոչ։ Այս բանը կախում չունի ձեր բաղձանքներէն, այլ մեր կատարած գործէն։ Մեր ճարտարագործութիւնը կը գերազանցէ նախատեսուած պետական ծրագիրները։ Բայց մենք կը շարունակենք միշտ քննադատել զայն, ըսելով թէ տակաւին գոհ չենք։ Այդպէս կ՚ընենք։ Վասն զի զօրաւոր ենք եւ ոչ թէ տկար։ Մեր վերազինութեան ծրագիրն ալ շատ լաւ կ՚ընթանայ, հակառակ այն քննադատութեան ճառին զոր ես ինքս խօսեցայ կուսակցութեան համագումարին մէջ։ Գալով ժողովուրդին եւ կուսակցութեան միութեան, դուք անձամբ կրնաք դատել, վասն զի բազմաթիւ Արեւմուտքցիներ կը ճամբորդեն մեր երկրին մէջ»։

Անդրադառնալով միջազգային յարաբերութեանց, Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը շարունակեց.

— «Միջազգային բանակցութեանց մէջ ամէն մէկը պարտի ճիգ մը փորձել, յարաբերութեանց լարումը մեղմացնելու համար։ Հակառակ պարագային, ապարդիւն պիտի մնայ Ժընեւի խորհրդաժողովը։ Մենք հոն պիտի երթանք հաստատակամ, հիմնական քայլերով ինչպէս զինուորները, գտնելու համար արժանաւոր ընկերակիցներ։ Ա՛յս է միակ շիտակ ճամբան։ Եթէ բանակցինք հաւասարութեան հիման վրայ եւ եթէ դուք մեզի հետ խօսիք պարկեշտօրէն, հաւասարէ հաւասար, ամէն բան կը շտկուի։ Բայց եթէ կը սպասէք որ մենք ցորեն չունենանք, այդ օրը պիտի չտեսնէք։ Եթէ կան մարդիկ որ կը մտածեն թէ Խ. Միութեան հետ բանակցելու համար պէտք է սպասել որ ցորեն ծախեն անոր, զո՛ւր են այդ յոյսերը։ Մեր ցորենը մեզի կը բաւէ ապրելու համար»։

Ամերիկ. գործակատարին մէկ դիտողութեան վրայ, Խրուշչեւ ճչաց թէ վարչապետը, Բուլկանին գիտէր ինչ որ պիտի խօսէր ինք, ինչպէս գիտէին Միկոյեան եւ Քականովիչ։ «Այս ամէնը ըսի վասն զի տակաւին ժամանակն է մտածելու։ Եթէ մենք Ժընեւ երթանք իբրեւ առեւտրականներ, ոչինչ պիտի շահինք։ Այն ատեն չարժեր երթալ։ Կրնայ ըլլալ որ անհաճոյ բաներ փսած ըլլամ. խնդրեմ ներողամիտ ըլլալ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍՈՅ ոստիկանութեան վերատեսուչը, Ալաէտտին Էրիշ, Յուլիս 4էն հաստատուեց թէ ձերբակալուած է տուչկարական դեր – հիւպատոսը, Կէորկի Զոլաքով, իբրեւ լրտես։ Իր յայտարարութեան համաձայն, ապահով. պաշտօնեաները որոնք Զոլաքովը կը հետապնդէին ատենէ մը ի վեր, զայն ձերբակալեցին Պոլսոյ կամուրջին վրայ, կէս գիշերին, երբ ժամադրուած էր պուլկարահպատակ Թուրքի մը՝ Տէմիրովի հետ, որ նոյնպէս ձերբակալուած է։ Ուրիշ ձերբակալութիւններ ալ կը սպասուին։ Ապահովութեան տեսչութիւնը կ՚ըսէ թէ համայնավարական լրտեսութեան ցանց մը կը գործէ Թուրքիոյ մէջ։

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ վարչապետը հրամայեց ամբողջովին վերակազմել հողագործութիւնը։ Տրուած որոշման համաձայն 1200 կուսակցական պաշտօնեաներ պիտի նշանակուին կոլխոզներուն եւ գործակցական հաստատութեանց մէջ։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ վերսկսան Սէն Նազէրի նաւահանգստին մէջ։ Առջի օր բուռն ընդհարումներ տեղի ունեցան ոստիկանութեան եւ բանւորներուն միջեւ Օմնիքուռի մետաղագործարանին մէջ։ Երեսուն բանւորներ վիրաւորուեցան։ Գոռալի մետաղագործ բանուորներն ալ գործադուլ մը սարքեցին 24 ժամուան համար։ Կը վախցուի որ Լը Հաւրի նաւաստիները ամէն աշխատանք դադրեցնեն Յուլիս 20ին։ Տեղական թերթերը ուրիշ խլրտումներ ալ կը ծանուցանեն, զանոնք վերագրելով մասնաւոր կազմակերպութեան մը։

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱ գնաց Ատլանտեան Ճակատի ընդհ. քարտուղարը, լորտ Իսմէյ, կարգադրելու համար վերազինման վերաբերեալ խնդիրներ։

ՀԱԶԱՐ զինուորներ Սուէզի անգլիական բանակէն անջատուելով Ատէն ղրկուեցան, կարգ մը ցեղախումբերու ըմբոստութիւնը զսպելու համար։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Այս չորեքշաբթի երեկոյ լսարանի հաւաքոյթը կը կատարուի Bataclan սրճարանը։

Կը խօսի Պ. ՎԱՀԱՆ ՋԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ։

Նիւթ՝ Հայ ազատագրական շարժումը եւ Ցարիզմը։ Մուտքը ազատ է։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք արձակուրդի առթիւ հասցէի փոփոխութեան ատեն անպայման կցել ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՍՑԷՆ։ Հակառակ պարագային կարելի չէ ընթացք տալ։

Արձակուրդի համար հասցէի փոփոխութեան ծախսն է հարիւր ֆրանք։

Այս առթիւ կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ անյապաղ փակեն իրենց առկախ հաշիւները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախագահութեամբ Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան, կիրակի, 10 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Պ. Կուհայի գեղածիծաղ դաշտին վրայ, Տրիփէլ։

Հանդէսին պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի ժամը 14ին, Վալանսի Արաքս երգչախումբի կողմէ, «Հեռաւոր հայրենիք»ով։ Գեղարուեստական բաժինը բարձրախօսով, նաեւ հայկական եւ ֆրանսական պարեր ու անակնկալներ։

Վալանսէ՝ վաթսուն հոգինոց օթօքարը պիտի հասնի ճիշդ ժամուն։ Առատ ուտելիք, մատչելի գիներով։ Կը հրաւիրուին շրջանի հայրենակիցները։

Մուտքը ազատ է։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1.Bl. du Nord — Le Raincy S.O.

1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանին արձանագրութիւնները սկսած են։

Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրներէն առաջ, մասնաւոր պաշտօնեայ մը պիտի գրաղի ծնողներուն դիմումներով։

Երթեւեկի համար Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Բէնսի Փավիյեօն։

49ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ

Նախագահութեամբ Մարսէյլի մասնաճիւղին եւ Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան։

Այս կիրակի, Ալամպրայի ընդարձակ եւ օդասուն սրահներուն մէջ, կէսօրէն մինչեւ կէս գիշեր։

Տարեդարձի հանդիսութիւն ժամը 12էն 16։

ՃԱՇ։

Բանախօսութիւն, ուղերձ, երգ, արտասանութիւն, նուագ։

Ներկայ պիտի գտնուին Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի փոխ – ատենապետ Տօքթ. Արամ Պէօյիւքեան եւ ընդհ. քարտուղար Պ. Օննիկ Թադէոսեան, որոնք խօսք պիտի առնեն։

Պարահանդէսը ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր։ Պար, անակնկալներ, քոթիյոն, առաջնակարգ նուագախումբ։

Ճաշի տոմսերը պարահանդէսի մուտքը կ...։ Իրաւունքն ալ կուտան։

Տոմսերը կարելի է հայթայթել մասնաճիւղի եւ Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան անդամներէն։

Ոչ մէկ հանգանակութիւն։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թաղ. խորհրդոյ հրաւէրով Տ. ԱՐՏԱԿ վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ պիտի դասախօսէ Պոմոնի Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ, այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9-30ին։ Նիւթը Հովուին եւ ժողովուրդին փոխ յարաբերութիւնները։

Կը հրաւիրենք Մարսէյլոյ հայ հասարակութիւնը, եւ մասնաւորաբար բոլոր քահանայ հայրերը ներկայ ըլլալ սոյն շինիչ դասախօսութեան։

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԳԱՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Գեղեցիկ առիթ մը, Քանէս (Քօթ տ՚Ազիւր) երեք քիլոմեթր բարձունքի մը վրայ նոր եւ գեղեցիկ կահաւորուած յարկաբաժին մը փարձու է Յուլիս եւ Օգոստոս ամիսներուն համար։ Երեք սենեակ, խոհանոց, բաղնիք, պարտէզ, չորս հոգիի համար անկողին։ Դիւրամատչելի գին։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

31 Յուլիս Կիրակի ամբողջ օրը Սէ – թէմ լէ Վալօնի անտառին մէջ։

Անցեալ տարուան հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէն կը հրահանգէ իր շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւններուն, որ այժմէն գործի լծուին ապահովելու համար երթեւեկի միջոցները.

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԻԷՊՊ ՏՈՎԻԼ

Մասնաւոր օթօքարով, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի կողմէ, երթուդարձ 1200 ֆրանք, փոխանակ 1700ի։ ՅՈՒԼԻՍ 17 Կիրակի։

Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ այժմէն ընկեր Սարգիս Էֆիանեանի մօտ՝ 70 Ռիւ Ժիւլիէն լա Քրուա, Փարիզ (20)։ Ինչպէս նաեւ ճաշարան Արթիւր, Փլաս տէ Ֆէթ։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 14։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախագահութեամբ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի։

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէն Ժիւսթ, 117 Ավընիւ Քօրօ, Պար տիւ Շալէ, ընդարձակ եւ զով ծառաստանին մէջ։

Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական պար, կ՚երգէ ընկ. Զ. Գասեան։ Հայկական պարերուն կը նուագէ Պ. Հ. Փանոսեան եւ Համբարձումեան եղբայրներու խումբը։

Բարձրախօս Պ. Ալֆագի։

Կէսօրէն առաջ պուլի մրցում եւ զանազան անակնկալներ։

Ճոխ պիւֆէ։

Մուտքը ազատ է։

ԾԱՆ.— Հանդիսավայր երթալու համար առնել թիւ 33 թրոլէն եւ իջնել վերջին կայարանը։ Իսկ Շափիթըրէն առնել՝ 1, 4, 5, եւ 11 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Ժիւթ։ Ինչպէս նաեւ 53 թիւ «Թրոլէ Պառէ»ն եւ իջնել Սէն Ժիւսթ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կ. Խաչի Պանեէօ Բաչանի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ժամը 2էն սկսեալ, Պարոն Մալխասեանի օդասուն պարտէզին մէջ, 21 Սանթիէ տը լա Ռուայ, Պանեէօ

Հաղորդակց. միջոցներ՝ Լիննը տը Սօ, իջնել Պանեէօ, կամ օթօպիւս 188, իջնել մէթրօ Պանեէօի առջեւ

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Եղանակի ամենամեծ դաշտահանդէսը, նուիրուած ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐուան։

Նախագահութեամբ «Վարանդեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին, 24 Յուլիս կիրակի ամբողջ օրը Փոն տը Շէրիւի ծանօթ գեղածիծաղ ծառաստաններուն մէջ, (Լա Փլէն, նախկին վայրը)։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՏԱՐԵԿԱՆ
ԴԱՇՏԱ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Նախագահութեամբ Համա – Խարբերդցիական միութեան, Մարսէյլի եւ Սէն Լու Կրան – Փէնի քոյր մասնաճիւղերու։

Այս կիրակի ամբողջ օրը, Եօթնեղբայրեան օդասուն ընդարձակ ագարակը, Սէն Լու Կրան Փէն։

Դերասան ԹՐԱԳՕՇ կարող ուժերով կը ներկայացնէ զաւեշտ մը

ՃԱՐՊԻԿ ՍՊԱՍՈՒՀԻՆ

Գեղարուեստական բաժին։

Յատկապէս աթոռներ եւ սեղաններ ապահովուած են բոլորին համար։

Ճոխ պիւֆէ եւ խորոված, մատչելի գիներով։

Buvette Sans Pain։

Մուտքը ազատ է։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հօրս մահուան առթիւ, շնորհակալութիւն ամէն անոնց որ ցաւակցութիւն յայտնեցին՝ անձամբ, նամակով կամ մամուլով։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ֆ. Կ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆր. Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մինասեանէ, փոխան ծաղկեպսակի, այրի տիկին Մարիամ Մանուկեանի մահուան առթիւ։

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆր. Միութեան եւ հազար ֆր. ալ տեղւոյն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին համար ընկերուհի Զարուհի Տողրամաճեանէ իր տղուն դպրոցական քննութիւնները յաջողութեամբ անցնելուն համար։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Կ. Գահչէճեանէ երեք հազար ֆրանք, իրենց հօր ողբացեալ Արտաշէս Բազումեանի մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ։

Տիկին Սամուէլեանի միջոցաւ, Յ. Ալիքսանեանէ երկու հազար, Գալպաքեանէ երկու հազար, Ալիքսանեանէ հազար, Ա. Տամլամեանէ հազար, Ծրնկլտրեանէ 500, Օսկեանէ 500, Անստեանէ 500, գումար 7500 ֆրանք։

Վալանսի մասնաճիւղէն 50.000 ֆրանք։ Նուիրատուներն են.—

Պ. Յ. Անտոնեան երկու հազար, Տ. Ա. Ճերանեան, Տ. Վ. Ճերանեան 1500ական, Տ. Ա. Ճերանեան, Տ. Օ. Ճերանեան, Պ. Պ. Ա. Խանճեան, Գ. Մարգարեան, Պ. Ահարոնեան, Պ. Խաչերեան, Զ. Կիւմիշեան, Հ. Սարգիսեան, Բ. Նազարեան, Յ. Այվազեան, Գ. Պօյաճեան, Տ. Ս. Գապաեան, Գ. Կօշկակարեան, Ե. Պուրնազեան, Պ. Ն. Կիւրեղեան, Պ. Պ. Վօժէն, Յ. Մարմարեան, փոքրիկն Ղազարոսեան, հազարական, Ս. Մարգարեան 800, Տ. Մ. Կիրակոսեան 650, Պ. Գ. Սիմոնեան 500, Ա. Կօշկակարեան 500 ֆրանք։ Պ. Դաւիթեան հազար ֆրանք։ (Շար.)

Օդափոխութեան առաջին խումբի ցուցակը արդէն լրացած ըլլալով, արձանագրութիւնները կ՚ընդունուին միայն Բ. խումբին համար (13 Օգոստ.)

Կայանին համար շնորհակալութեամբ ստացած ենք տիկին Սթաեանէ կրամօֆօն մը, ինչպէս նաեւ Անիէռէն Պ. Մինաս Գըլճեանէ երգապնակներ։ Շնորհակալութեամբ կ՚ընդունուին հայկական երգապնակներ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն, ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Սիրուն Մարգարեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց եղբօր Խաչիկ Գումրուեանի մահուան առթիւ։

***

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Անժէլ Մանուկեանի իր կեսրոջ մահուան առթիւ.

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Պոլսոյ Կեդր. վարժարանի Փարիզի նախկին սաները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, այս շաբաթ օր, ժամը 18ին, Տօքթ. Հանչէրի մօտ, 9 ռիւ Սոլֆէ։

Համարատուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կը փնտռեմ եղբայրս՝ Կարապետ Պէլիբանեան, հօրը անունը Գրիգոր, մօրը անունը Նազլը, քրոջ անունը Մաննիկ, բնիկ Թոմարզացի, Ս. Թադէոսի թաղէն, 1915ին տարագրութեան ատեն կորսնցուցի Մուսուլի (Սինճար տափի) կողմերը։ Կը կարծուի թէ Մարսէյլի կողմերը կը գտնուի։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել «Յառաջ»ի միջոցաւ, իր քրոջը, Մաննիկ Ջրտակեանին, 4, Passage de l'Union. Asnières (Seine)

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր ճաշակաւոր կարող գործաւորուհիներ պլուզի, փանթալոնի, կիներու համար բարակ քօթոնէ ապրանքներ, ժիւփ, քալիէ, եղած։ Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25 Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat).

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 7 ՅՈՒԼԻՍ
JEUDI 7 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7718 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3129

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Ամփոփենք ինչ որ տեղի ունեցաւ վերջին օրերու ընթացքին ։ Ոչ թէ վարդավառ յոյսեր ներշնչելու, այլ կարգ մը նոր երեւոյթներ պարզելու համար. —

Յունիս 29ի լրագրական ասուլիսին մէջ, Նախագահ Այզընհաուըր բարւոքած տեսնելով միջազգային յարաբերութիւններ, հետեւեալ յայտարարութիւնը կ'ընէր գերի ազգերու ազատագրութեան մասին.

— Հարկ է խոհեմութեամբ եւ միայն խաղաղ միջոցներով հետապնդել արբանեակ ազգերու ազատագրութեան խնդիրը։ Անշուշտ տեւական խաղաղութիւն չի կրնար ըլլալ աշխարհի մէջ, ցորչափ արբանեակ երկիրներու ժողովուրդները հնարաւորութիւն չունին ազատօրէն ընտրելու իրենց վարչաձեւը եւ ճակատագիրը ։ Բայց եւ այնպէս, բացորոշ է որ Մ. Նահանգները պիտի չպատերազմին, այդ արբանեակները ազատելու համար։ Մեր կառավարութեան հետեւելիք ուղեգիծն է բարոյական աջակցութիւն »։

Յուլիս 4ին, Ստրազպուրկի մէջ փակուեցաւ ինը գերի ազգերու ներկայացուցիչներուն համագումարը, որ կոչուած էր արծարծելու նոյն խնդիրը ։

Այս առթիւ Լեթոնիոյ ներկայացուցիչը կը յայտարարէր.

— «Եթէ Եւրոպան կ'ուզէ ապրիլ, չի կրնար գերութեան մատնել հարիւր միլիոն Եւրոպացիներ։ Մենք մեր յոյսը դրած ենք Եւրոպայի եւ ազատ աշխարհի համերաշխութեան վրայ »։

Ի վերջոյ համագումարը բանաձեւ մը քուէարկեց, որ կ'ըսէ թէ «գերի ժողովուրդներուն ընդհ. ժողովը վստահութեամբ կը սպասէ որ Չորս Մեծերու յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ վճռապէս դրուի կեղր. եւ արեւելեան Եւրոպայի ազատագրութեան խնդիրը, ինչպէս կը պահանջէ այդ խորհրդաժողովին նպատակն իսկ — փարատել յարաբերութեանց լարման գլխաւոր պատճառները եւ խաղաղ յարաբերութիւններ հաստատել ժողովուրդներու միջեւ»։

Միեւնոյն ատեն — չորեքշաբթի օր — Միացեալ Եւրոպայի խորհրդակցական ժողովը կը քննէր Ֆրանսայի պատուիրակին՝ Պ. տը Մանթոնի մէկ տեղեկագիրը, որ վաւերացուած էր Եւրոպայի Խորհուրդին արտաքին գործերու յանձնաժողովին 17 անդամներուն կողմէ եւ որ անհրաժեշտ կը գտնէ միացեալ եւ ամբողջական Եւրոպայի կազմութիւնը, իբրեւ պայման ընդհանուր ապահովութեան ։

Իբրեւ նորութիւն, տեղեկագիրը յատկապէս կը յիշէ արբանեակ երկիրներու ազատագրութեան խնդիրը, հետեւեալ յայտարարութեամբ.

— « Արեւմուտքը չի կրնար վերջնական ընդունիլ որեւէ կարգադրութիւն որ պիտի նուիրագործէր ազգային անկախութեան եւ քաղաքական ազատութեան ջնջումը կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպայի շատ մը ժողովուրդներուն համար։

Ամէն երկիր պէտք է գերիշխանօրէն վճռէ իր քաղաքական վարչաձեւը եւ ընկերային կարգուսարքը։ Այդ պայմանը կը պահանջէ ազատ ընտրութիւններ, անկախ կառավարութիւն մը եւ ոչ – միջամտութիւն օտար պետութեանց կողմէ»։

Միջանկեալ ճշդենք թէ ակնարկուած ինը պետութիւններ են Ալպանիա, Պուլկարիա, Հունգարիա, Էսթոնիա, Լեթոնիա, Լիթուանիա, Լեհաստան, Չեխոսլովաքիա եւ Ռումանիա ։

Խօսք չկայ Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ուկրանիայի մասին, ինչպէս գիտել կու տար փարիզեան թերթ մը։ Ոչ ալ որեւէ գործնական յանձնառութիւն՝ փութացնելու համար վերոյիշեալ ինը գերի ազգերուն ազատագրութիւնը ։

Գարգապէս բաղձանքներ, ի խնդիր խաղաղութեան ։ — Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԻՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԵՑԱՒ

Ազգ. Ժողովը առջի օր 236ի դէմ 356 ձայնով յետաձգեց Ալժերիոյ վերաբերեալ հարցապնդումներուն քննութիւնը ։ Կառավարութիւնը պատրաստ էր պատասխանելու, բայց վերջին պահուն առաջարկուեցաւ յետաձգել, հետեւեալ պատճառաբանութեամբ.— 1. Ներքին գործերու նախարարութիւնը պատուիրակութիւն մը ղրկած է Ալժերիա, քննութիւն կատարելու համար։ — 2. Ազգ. Ժողովը պիտի հրաւիրուի երկարաձգել բացառիկ վիճակի օրէնքը, իր ամառնային արձակուրդէն առաջ։ Յետաձգում առաջարկող երեսփոխանը բացատրեց թէ պարտաւոր են սպասել քննիչ յանձնախումբին եզրակացութեանց, ամբողջական պատկեր կազմելու համար կացութեան մասին։ Վարչապետն ալ բացատրեց թէ Ազգ. Ժողովին տրամադրութեան տակ է, բայց լաւագոյն պիտի ըլլար յետաձգել, կացութիւնը ամբողջովին քննելու համար։ Քանի մը երեսփոխաններ ընդդիմացան յետաձգման, որ ի վերջոյ քուէարկուեցաւ։ Վիճաբանութիւնները տեղի պիտի ունենան Յուլիս 25ին եւ 26ին։ Մեծամասնութիւնը չուզեց նոր տագնապ մը յարուցանել, ճիշդ այն պահուն երբ խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի Ժընեւի մէջ, քննելու համար միջազգային կացութիւնը։ Միջանկեալ քանի մը ելոյթներ տեղի ունեցան, պարսաւելու համար զսպողական գործողութեանց խստութիւնը։ Համայնավար երեսփոխան մը, Ֆիւժանի, ըսաւ թէ միայն Կոստանդինի մէջ 2800կասկածելիներ ձերբակալուած են եւ գիտել տուաւ թէ զսպողական գործողութիւնները նոր Հնդկաչինի մը պիտի վերածեն Ալժերիան ։

Ժողովը որոշեց անմիջապէս քննել Թունուզի հետ կնքուած համաձայնութեանց վաւերացման խնդիրը, որոշուած Թուականէն մէկ օր առաջ(չորեքշաբթի)։ Թունուզի վարչապետը, Թահար Պէն Ամմար, Փարիզ եկած է, այս քննութեան առթիւ եւ կը յուսայ թէ վաւերացումը պիտի կատարուի կարելի եղածին չափ ստուար մեծամասնութեամբ։ Կառավարութիւնն ալ վստահ է թէ կնքուած պայմանագիրները պիտի վաւերացուին առանց դժուարութեան ։

× Զինուորական գործողութիւնները կը շարունակուին Ալժերիոյ մէջ։ Տասը ըմբոստներ եւ Եւրոպացի մը սպաննուեցան երկու ընդհարումներու ընթացքին ։

× Նախարարական խորհուրդը երէկ նիստ գումարեց, պատրաստուելու համար Ժընեւի խորհրդաժողովին առթիւ որ պիտի գումարուի Յուլիս 18ին։ Որոշուեցաւ նոր հրահանգներ ղրկել Մարոքի մարզպանին ։

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

Կիպրոսի եւ Մալթայի խնդիրները լրջօրէն կը զբաղեցնեն անգլ. դահլիճը ։ Կարգ մը շրջանակներ կը խորհին Կիպրոսի անգլիացի կուսակալին եւ յոյն ու Թուրք մէկմէկ ներկայացուցիչ կազմուած մարմինի մը յանձնել կղզիին վարչութիւնը, միեւնոյն ատեն Կիպրոսցիներուն շնորհելով որոշ ինքնավարութիւն։ Ինչպէս գրեցինք արդէն, Յոյներն ու Թուրքերը հրաւիրուած են Լոնտոն պարզելու իրենց տեսակէտները «Արեւել. Միջերկրականի ռազմագիտական եւ քաղաքական հարցերուն շուրջ» որոնց մաս կը կազմէ Կիպրոսի խնդիրը ։

Մալթայի վարչապետն ալ, որ Լոնտոն կը գտնուի այս օրերս, կը պահանջէ կղզիին տալ հիւսիս. Իրլանտայի շնորհուած առաւելութիւնները։ Այս կերպով Մալթա առանձնաշնորհեալ կեդրոն մը կրնայ դառնալ արեւելեան Միջերկրականի մէջ, ուր Կիպրոսի դէպքերը ներկայիս կը տկարացնեն Անգլիոյ դիրքը ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԽԱՒԵԱՐ ԵՒ «ՔԱՊԱՌԷ»

Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան Յուլիս 4ի ընդունելութեան առթիւ, ուր խմբովին ներկայ էին Խ. Միութեան վարիչները, զարմանազան մանրամասնութիւններ կը յիշեն օտար թղթակիցները։

Ահաւասիկ մէկը.—

Ամերիկացի վաճառական մը, գնդ. Պէյըր, որ չորս թոն խաւիար գնած էր նոյն օրը, հրաւիրեց Պ. Ա. Միկոյեանը Նիւ Եորք անցնիլ եւ այցելել իրենց թիւ « 21 Ակումբը»։

Հայազգի փոխ – վարչապետը պատասխանեց թէ չի գիտեր այդ «քապառէ»ին գոյութիւնը. բայց անպատճառ պիտի հանդիպի, երբ ճամբորդութիւն մը կատարէ դէպի Մ. Նահանգները ։

Իր կարգին հրաւիրեց ամերիկացի առեւտրականը տեսնել Մոսկուայի ճաշարաններ ը, մասնաւորապէս «Փրակա»ն եւ յետոյ մանրամասն քննադատութիւն մը կատարել ։

Երկրորդ մը.—

Անգլիական դեսպանը կը հարցնէ Ռուս խորհ. վարչապետ Մալենկովի թէ Ռուսերը ինչո՛ւ աւելի յաճախ չեն այցելեր Անգլիա, փոխադարձաբար ծանօթանալու համար ։

Մալենկով կը պատասխանէ.— Մեզ հրաւիրող չկայ ։

Դեսպանը.— Հրաւէրը պատրաստ է, եթէ գալ կ'ուզեն ...

Կարճ խօսքով, անսովոր երեւոյթ մը պարզուած էր այդ օրը։ Հիւրերը կ'ուտէին, կը խմէին եւ կատակներ կը փոխանակէին։ Խրուշչեւ այնքան մտերմացած էր որ երկարօրէն խօսեցաւ ամերիկեան դեսպանին զաւակներուն հետ ։

Ապա դառնալով դեսպանատան զինուորական կցորդին, ըսաւ.

— « Մենք պատերազմ չենք ուզեր։ Գիտենք որ դուք ալ չէք ուզեր։ Բայց, եթէ ստիպուինք պատերազմիլ, պիտի ուզէի որ միեւնոյն կողմը գտնուէինք»։

Խաւիա՛ր, քապառէ, ուիսքի։ Գլուխ գլխի զրոյցներ ...

Զէ՞ք ընդունիր թէ այս կարգի ընդունելութիւնները երբեմն շատ աւելի արդիւնաւոր կ'ըլլան, քան դիւանագիտական ամէնէն հանճարեղ բանաձեւերը, որոնց մէկ յիմար – իմաստուն բառը երբեմն կրնայ փոթորիկ յարուցանել ... — ՎԱՀԷ

Ի՞ՆՉ ԸՍԵԼ Կ'ՈՒԶԷ Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՃԱՌԻՆ ԱՌԹԻՒ

Քաղաքական շրջանակները եւ միջազգային մամուլը զանազան տեսակէտներ կը յայտնեն Խրուշչեւի ճառի մասին, զոր խօսեցաւ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան մէջ, անկախութեան տարեդարձին առթիւ։ Մեծ մասամբ զգուշաւոր են կարծիքները։ Ուաշինկթընի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ այն տպաւորութիւնը կրած են թէ Ռուսերը կ'ուզեն Ժընեւի ժողովին մասնակցիլ նոյնքան զօրաւոր դիրքով մը որքան Մ. Նահանգները ։ Միեւնոյն ատեն դիտել կու տան թէ Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը չըսաւ բան մը որ քանիցս կրկնուած չըլլար, վերջին շաբաթներու ընթացքին։ Նոյն շրջանակներուն կարծիքով, Խրուշչեւ ուզեց օգտագործել ամերիկեան դեսպանատան ընդունելութիւնը, չանդալից խօսքեր արտասանելու համար եւ կատարելապէս յաջողեցաւ։ Կը թուի թէ Խ. Միութիւնը կարեւոր զիջումներ կատարած ըլլալով, կը սպասէ որ Մ. Նահանգներն ալ նոյն դիրքը բռնեն, որպէսզի կարելի ըլլայ շինարար բանակցութիւններ կատարել Ժընեւի մէջ։ Մ. Նահանգներու պաշտօնական շրջանակները կը շարունակեն չափաւոր լաւատեսութիւն մը ցուցնել Ժընեւի խորհրդաժողովի մասին, որ նախապատրաստութիւն մը կը համարուի ապագայ բանակցութեանց համար ։

× Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ Ժընեւի ժողովին մէջ Խ. Միութեան գլխաւոր ներկայացուցիչը պիտի ըլլայ վարչապետը, մարեշալ Բուլկանին, եւ ոչ թէ Խրուշչեւ։ Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Չորս Մեծերու խորհրդաժողովին պատրաստութենէն ի վեր, երկու պարագաներ խորապէս ազդած են Խ. Միութեան վարիչներուն վրայ, — 1. Իրենց տկարութեան մասին եղած ակնարկները. 2.— Արբանեակ երկիրներու խնդիրը քննելու առաջարկը։ Խրուշչեւ ամերիկեան դեսպանատան մէջ կատարած ելոյթով կ'ուզէր հաստատել ի լուր աշխարհի թէ Խ. Միութիւնը տկար չէ, այլ զօրաւոր, եւ

(Շար. բ. էջ)

ՏՈԼՍՏՈՅԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

Ինչպէս գրած էինք, երեքշաբթի առտու տեղի ունեցաւ, Սքուար Տոլստոյի մէջ, (Պուլվար Միւրէ) Տոլստոյի յուշարձանին բացումը, Փարիզի քաղաքապետութեան կողմէ։ Այս շատ գեղեցիկ յուշարձանը, ստեղծագործութիւնը ողբացեալ Յակոբ Գիւրջեանի, նուիրուած էր իր այրիին կողմէ Փարիզ քաղաքին ։

Առաջին առթիւ խօսք առաւ գրագէտին ընտանիքին կողմէ իր մէկ թոռը, Տօքթ. Սերժ Տոլստոյ որ շնորհակալութիւն յայտնեց Փարիզի քաղաքապետութեան, արձանագործ Գիւրջեանին որ այնքան հարազատօրէն կրցած է տալ իր մեծ հօր դէմքը, այրի տիկին Գիւրջեանի որուն նուէրին շնորհիւ Փարիզի մէջ յաւիտեան պիտի ապրի մեծանուն գրագէտը։ Ապա յիշելով Տոլստոյի այցելութիւնը Փարիզ, եզրակացուց. — «Տոլստոյ կը պատկանի Ռուսիոյ, Ֆրանսայի, աշխարհին։

Գրագէտ Անտրէ Մորուայի ճառը պիտի հրատարակենք առանձին ։

Ամէնէն վերջ խօսք առաւ քաղաքապետ **Ֆերոն**, *որ յանուն Փարիզի նախ մեծարանք յայտնեց Յակոբ Գիւրճեանի տաղանդին համար, յետոյ երկարօրէն ծանրացաւ Տոլստոյի գործին վրայ։ Թուելով անոր գործերը, քաղաքապետը շեշտեց թէ Տոլստոյ կրցած էր կիրարկել արեւմտեան մշակոյթը մնալով հանդերձ ռուս ։*

Հանդիսութիւնը տեւեց մօտ մէկ ժամ ։ Ներկաներուն մէջ պաշտօնական անձնաւորութիւններէ զատ, կը նշմարուէին Ֆրանսացիներ, Ռուսեր եւ Հայեր ։

ԱՆԿԼԻՔԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԸՆԴԴԷՄ ԿԱԹՈԼԻԿ ԵԿԵՂԵՑԻՈՒՆ

Քէնթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսը Անկլիքան եկեղեցւոյ Սինոդի ժողովին մէջ բուռըն կերպով յարձակեցաւ Հռոմէական Եկեղեցիին դէմ։ Բոլոր բարձրաստիճան կղերականներն ալ այս առիթով աւելի սատկացուցին իրենց քննադատութիւնները։ Արքեպիսկոպոսը յայտարարեց թէ « Կաթոլիկ եկեղեցին այսօր մեծագոյն արգելքն է Աստուծոյ Թագաւորութեան իրականացման, որովհետեւ կը շարունակէ մնկաւսացումի քաղաքականութեան մը, որ աւելի սպառնալից է քան որեւէ քաղաքական երկաթէ վարագոյր »։

Արքեպիսկոպոսը դեռ վերջերս կը հիւրընկալէր ռուս օրթոտոքս Եկեղեցւոյ ներկայացուցիչները եւ հաւանեցաւ վերսկսիլ «աստուածաբանական վիճաբանութիւններ», հարթելու համար քրիստոնեայ տարբեր Եկեղեցիներու միջեւ հաստատուած այլամերժութիւնները ։

ԱՊԱԻԷՆ ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ

*

Անդրադարձած ենք Թուրքեւամերիկեան կարգ մը «տարակարծութիւններու»՝ որոնք խորապէս կը մտահոգեն Անգարան։ — Թէ խորքին մէջ ի՞նչ հիմնական պատճառներէ կը թելադրուի այդ անհաւաակայութիւնը, եւ ի՞նչ տարողութիւն կը ներկայացնէ՝ կ'անգիտանանք։ Բայց ի բաց չեն խօսիր այդ մասին։ Այսուհանդերձ, չեն ալ ծածկեր, թէ ցրտութիւն մը ստեղծուած է, «մութ ձեռքեր դաւ կը նիւթեն», կամ երկուստեք թիւրիմացութիւններ դեր կը խաղան այս վերապահութեան մէջ։

Պոլսոյ «Վաթան»ը, որ ամէնէն աւելի մտահոգ կը թուի Թուրքեւամերիկեան յարաբերութեանց անբաւարար ջերմութենէն, պարբերաբար կ'անդրադառնայ իր եւ պետական շրջանակներու մտահոգութեանց, ընդգծելով ստիպողականութիւնը արագ լուծումի մը։ Կը թուի, թէ տնտեսական լուրջ դժուարութիւններու դէմ յանդիման կը գտնուի երկիրը, եւ եթէ Մ. Նահանգները չհամաձայնին մօտ 500 միլիոն տոլարի փոխառութեան առաջարկին, զոր ներկայացուցած են Թուրքերը, տագնապը կրնայ խորանալ եւ վտանգաւոր համեմատութիւններ ստանալ։

Երկու երկիրներու միջեւ գոյութիւն ունեցող թիւրիմացութիւնները հարթելու համար, աւելի քան ամիսէ մը ի վեր Ուաշինկթըն մեկնած է Թուրքիոյ դեր-վարչապետ Ֆաթի Րիւշտիւ Զօրլու (*)։

Վստահօրէն, բոլոր հարցերու մասին բաց կը խօսին այնտեղ։ Կ'ենթադրենք, որ ցրտութեան հիմնական պատճառներէն մէկը եղած է, Մ. Նահանգներու համար, Թուրքիոյ վերապահութիւնը՝ ամերիկեան ուժերու Թրքական շրջաններու մէջ բանակումին դէմ, ինչպէս նաեւ սահմանափակումը ամերիկեան նախաձեռնութիւններու, Թուրքիոյ մէջ։ Ի վերջոյ, Ամերիկացիները փորձ ըրին քաղաքական եւ դիւանագիտական մարզարաններու վրայ, եւ շատ լաւ գիտեն՝ թէ, առանց ռազմական երաշխիքներու, Թուրքիոյ «բարեկամութիւնն» ու «գործակցութիւնը» յարաբերական եւ պարագայական արժէք միայն կը ներկայացնէ։ Ուրիշներ ալ կ'ըսեն, թէ Թուրքիոյ ներքին կեանքը եւ միջկուսակցական մշտաբորբոք վէճերը անվստահութիւն կը ներշնչեն Ուաշինկթընի։ Իսկ առեւտրական շրջանակներու համոզումն այն է, որ Թուրքիա «էնֆլասիոն»ի մը նախօրեակին կը գտնուի, եւ Ամերիկացիները մտահոգ են նիւթական ցնցումներու հաւանականութեամբ։

Ինչ որ ալ ըսուի կամ ենթադրուի, բացորոշ է որ Անգարայի եւ Ուաշինկթընի միջեւ լուրջ տարակարծութիւններ կան, եւ նախագահ Պայարի թէ վարչապետ Մենտերէսի Մ. Նահանգներ այցելութիւնը բաւական չէ եղած անհասկացողութիւնները դարմանելու։ Հաւանական է, որ յառաջիկային անգամ մը եւս չփում հաստատուի Մենտերէսի եւ ամերիկեան պետական շրջանակներու միջեւ։

Շահեկան են «Վաթան»ի խորհրդածութիւնները՝ Թուրքեւամերիկեան ցրտութեան շուրջ։ — Տեսէք, թէ ինչ կը գրէ Ահմէտ Էմին Եալման, 9 Յունիսի թիւով.

— «Անձկութեան մը մէջ ենք, եւ փրկութեան կը սպասենք։ Ուրկէ՞ պիտի գայ այդ փրկութիւնը։ Սեւեռած ենք հորիզոնին ու պատասխանի կը սպասենք։ Յոյս ունէինք, որ այս տարի բերքը շատ առատ պիտի ըլլայ. սակայն, Ապրիլէն ետք այդ յոյսն ալ ջուրը ինկաւ։ Բաղդատմամբ անցեալ տարուան՝ աւելի գոհացուցիչ է ցորենի բերքը, այս տարի։ Բաղդատմամբ անցեալ տարուան՝ աւելի գոհացուցիչ է ցորենի բերքը, այս տարի։ Սակայն, մեր ակնկալութիւնները կը մնան երազ։ Փրկութեան միակ յոյսը, այս պայմաններուն մէջ, կը մնան Մ. Նահանգները, ուրկէ յուսատու լուրեր կը հասնին վերջերս։ Դեր-վարչապետ Ֆաթի Զօրլու տենդագին աշխատանքի լծուած է, Թրքական դատը պաշտպանելու եւ թիւրիմացութիւնները փարատելու համար։

«Պէտք չէ մոռանանք, թէ նախագահ Պայարի եւ վարչապետ Մենտերէսի Մ. Նահանգներ այցելութենէն ետք՝ կարգ մը սեւ ամպեր մթագնած են Թուրքեւամերիկեան յարաբերութեանց հորիզոնը։ Կարգ մը մարդիկ, որոնք շահ ունին տարակարծութեանց ստեղծումին եւ մեր յարաբերութեանց ձգտումին մէջ՝ գործի լծուած են։ Եւ սակայն, ցրտութիւնը հետեւանք է նաեւ երկու կողմերու փոխադարձ անհասկացողութեան եւ տարակարծութեանց ստեղծումին։

«Անհրաժեշտ է Մ. Նահանգներուն ներշնչել այն վերջնական համոզումը՝ թէ կարելի չէ տարակուսիլ Թուրքիոյ բարեկամութեան մասին, եւ թէ հաւաքական ապահովութեան ամէնէն կարեւոր ու փափուկ յիշատակներէն մէկը մենք ենք, Ամերիկացիները պէտք է հաւատան, թէ մեզի ընծայուած աջակցութիւնը շատ ճշճիմ է, համեմատաբար այն դերին՝ զոր ստանձնած ենք ազատութեան ճակատին վրայ։ Օրինակի համար, Յունաստանի ընծայուած օժանդակութիւնը հնգապատիկն է մեզի տրուած վարկերուն։

«Ինչո՞ւ է այսպէս։ — Որովհետեւ ցարդ չսորվեցանք ու չկրցանք աշխատիլ անհրաժեշտ ձեւերով, Ամերիկացիներուն ճանչցնելու համար մեզ ու մեր դատը։ Տարբեր սխալներ ալ գործեցինք անշուշտ։ Հակառակ այն իրողութեան, որ Ամերիկացիները գիտեն թէ ամէնէն աւելի Թուրքիոյ մէջ կը պտղաբերի ամերիկեան աջակցութիւնը, մեզի ընծայուած օգնութիւնը մնաց ցարդ սահմանափակ»։

«Վաթան»ի խմբագրականը ապա միջոցներ կ'առաջարկէ՝ օր առաջ թիւրիմացութիւնները փարատելու եւ ապահովելու Միացեալ Նահանգներու ամբողջական վստահութիւնը։ Անհրաժեշտ կը նկատէ, ամէն բանէ առաջ, վերջ տալ ներքին պայքարներուն եւ միջկուսակցական վէճերուն։ Միակ ճակատով ու միակամ ներկայանալ արտաքին աշխարհին։ Ծրագրըւած աշխատանքով՝ լուսաբանել ամերիկեան հանրային կարծիքը։ Աւելի խոր բարեկարգութիւններ գործի վերածել ներքին կեանքի մէջ։ Քէն չպահել, չվըշտանալ, ընդհակառակն՝ լուսաբանել։

Թերթը կը շեշտէ նաեւ թէ միջազգային քաղաքական կացութիւնը, ինչպէս նաեւ քաղաքական եւ զինուորական առաջադրութիւններ, Թուրքիան կը վերածեն կեդրոնական ուժի մը։ Հետեւաբար, անկարելի է որ Ամերիկացիները ուզեն չտեսնել եւ չգնահատել Թուրքիոյ կարեւորութիւնը։ Ուրեմն, հարկ է անմիջապէս կանոխէն լծուիլ յարաբերութիւնները բընականոն դարձնելու աշխատանքին։

ԱՐԵՒԵԼՔ

(*) Յառաջ. — Րիւշտիւ Զօրլու արդէն վերադարձաւ Մ. Նահանգներէն։ Պահանջուած 500 միլիոն տոլարի փոխարէն, Թուրքիոյ պիտի տրուի 100 միլիոն տոլար 30 + 70 միլիոն)։

ԶՕՐ. ՆԱԶԱՐԲԷԿԵԱՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Զօր. Նազարբէկեանը հրամայեց պահեստի ուժերէն դուրս գալ առաջաւոր դիրքերից եւ հետապնդել Թուրքերը, Յունուար 19ի լուսաբացին Դիլմանը նորէն մեր ձեռքին էր։ Միայն կենտրոնի դիրքերում Թուրքերը թողել էին 900 ըսպանուած, իսկ գերիների եւ վիրաւորների թիւը հասնում էր երեք հազարի։

Խալիլ փաշան սկսաւ քաշուել դէպի Թիւրքիա, զօր. Նազարբէկեանը քայլ առ քայլ հետապնդում էր նրան։

Այսպէս վերջացաւ Դիլմանի ճակատամարտը, եւ սկսաւ Նազարբէկեանի պատմական անցքը Բաշկալէի, Վանի, Ատըլջեւազի, Ախլաթի վրայով դէպի Ալաշկերտի դաշտավայրը (շուրջ 900 քիլոմեթր)։

Սկսաւ 1915ի Յունիս – սեպտեմբերը։ Զօրաբաժնի հինգերորդ, վեցերորդ եւ եօթերորդ գունդերը մտան Կովկասի հայկական չորրորդ բանակի կազմի մէջ, որ Մուշին եւ Բաղէշին սպառնացող կռիւների ընթացքում ստիպեց Թուրքերը մեր դէմ կենտրոնացնել տասն եւ մէկ զօրաբաժիններ։ Այդ նախապատրաստութիւնն էր Կարինի համար մղուելիք ճակատամարտի։ Ալաշկերտում տեղաւորուած Թրքական զօրաբաժինները ուժասպառ էին եռամսեայ կռիւների ընթացքում եւ մնացել էին ձմեռելու։ Զօր. Նազարբէկեանի բանակի դէմ կանգնած, նրանք չէին կարողանում մի շարք լեռնանցքերի միջով անցնել, երբ դեկտեմբերին սկսան ռազմական գործողութիւնները Կարինի լեռնադաշտերի ուղղութեամբ։ Զօր. Նազարբէկեանը վերջնապէս գրաւեց Ալաշկերտի լեռնադաշտը։

Նոյն ժամանակ Ծնդեան գիշերը 5րդ եւ 6րդ գնդերը յանկարծ հրաման ստացան լքել Ձեյկանի ամրացուած դիրքերը եւ անանցանելի ձիւների միջով անցնել դէպի Հասան Գալէ, ուր հասանք տասներորդ օրը եւ մասնակցեցանք Կարինի գրաւման կռիւներին, որով Նազարբէկեանի անունը պատմութեան մէջ մտաւ՝ այդ բերդը գրաւելու առթիւ։

Կարինը գրաւելուց յետոյ գնդերը նորից վերադարձան իրենց սիրելի հրամանատարին մօտ՝ գրաւելու համար Մուշը, Բաղէշը եւ հարուածելու Թրքական Բ. Բանակը, որ Տիգրանակերտից գալով՝ ջանում էր վերագրաւել Կարինը։

Մուշի տակ տեղի ունեցող մարտերում զօր. Նազարբէկեանը նորէն ցուցադրեց իր ռազմական բացառիկ կարողութիւնները։ Իր ձեռքի տակ ունեցած սակաւաթիւ ուժերով նա երբեք չէր պարտուել, հակառակ նրան, որ կռուի վճռական պահերին յաճախ էր կտրուած եղել հարիւրաւոր քիլոմեթրներով հեռու ընկած ռազմական կայաններից, հաղորդակցութեան միջոցներից, զինուորների քանակի լրացումներից։ Կռուին մասնակից ականատեսներից ո՞ր մէկը կը մոռանայ Թրքական Բ. բանակի զօրեղ ճնշման տակ կատարած նահանջը Թորթում – Ախլաթ դիրքից, երբ զօր. Նազարբէկեանը վերջինն էր նահանջում եւ կատարելապէս ուժասպառ, հրամայում էր տանել իրեն պատգարակի վրայ դրած, բոլորից յետոյ։ Ի հարկէ նա մեզնից աւելի լաւ էր գիտակցում, որ մենք պէտք է յաղթանակը շահենք Կարինի տակ։

Ահա թէ ինչպէս էր գրաւում իր բոլոր զինակիցների սիրտն ու հոգին զօր. Նազարբէկեանը, ահա թէ ինչու էին շահում յաղթանակը նրա հրամանատարութեամբ՝ սակաւաթիւ, չնչին ուժերով նրան շրջապատողները։

Դիլմանի ճակատամարտը միայն սկիզբըն էր զօր. Նազարբէկեանի ռազմական փառքի, որով նա ժողովրդական հերոս դարձաւ՝ մխրճուելով Թուրքահայաստանի սահմանները եւ մեծ յաջողութեամբ իրագործելով Ալաշկերտի դաշտավայրի տիրապետման հրահանգը։ Եթէ Ռուսաստանում յեղափոխութիւնը տեղի չունենար, այդ կերպ կ'ընթանար իսկ ժողովրդի բախտը — յաւիտենապէս Հայերն իրենց ձեռքում կը պահէին Նազարբէկեանի գրաւած չորս վիլայէթները, առանց զանոնք կորսնցնելու պատերազմի ամբողջ ընթացքում։

Նոյնիսկ թշնամին խոնարհւում էր զօր. Նազարբէկեանի ռազմական մեծ տաղանդի առջեւ։ Հաշտութիւն կնքելուց յետոյ երբ Խալիլ փաշան եկաւ Երեւան, ուզեց այցելել նրան, որ «երկու տարի շարունակ հարուածում էր իրեն՝ առանց մէկ անգամ իսկ պարտուած լինելու իրենից»։ Այս բառերով էր ողջունում Խալիլ փաշան զօր. Նազարբէկեանը՝ ի պատիւ իրեն կազմակերպած հացկերոյթի ժամանակ։

Նազարբէկեանը հետեւեալ բառերով պատասխանեց իր հիւրին.

— «Մինչեւ հիմա մենք էինք ձեզ հարուածում, այժմ դուք էլ մեզ էք հարուածում, իսկ ի՞նչ է լինելու հետագայում, միայն Աստուած գիտէ»։

Յուսանք, որ ապագայ սերունդները ըստ արժանւոյն կը վերականգնեն զօր. Նազարբէկեանի պատմական դերն ու մեծ պատերազմի ընթացքում կատարած ռազմավարութիւնը եւ երկար ժամանակ կը պահեն իրենց սրտերում նրա անունն յիշատակը՝ իբրեւ ժողովրդական հերոսի եւ մեծ զինուորի։

ՅՕՑԵՎՕՑ
(Ա. Չիրճիրեօվ)

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ
ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ
ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

*

Այդ արքայութենէն նշոյլ մը իսկ կարելի չէր տեսնել, ամէն կողմ աւերածութիւն ու պարապութիւն կը տիրէր, այն աստիճանի, որ կը ստիպուէր հետեւեալ պատկերալից խորհրդածութիւնը ընելու։

«Այստեղ լոյսերու մէջ ողողուած բնավայր մըն է, որ վերածուած է նախնական իր տարրերուն՝ հողի, ջուրի եւ արտաժի։ Ան կը նմանի հողամասի մը ուր մարդը տակաւին կը սպասէ արարչագործութեան լրումին, իրականութեան մէջ տեղ մըն է՝ ուր ինքը դադրած է գոյութիւն ունենալէ, քանի որ լերան մը նախատիպը հանդիսացող բնութեան մէկ ժայռին ճակտին վրայ ստորագրութիւնը դնելով, վերածած է զայն պատմագիտական գրադարանի մը»։

Ահա թէ ինչպիսի ողբալի վիճակի մէջ կը գտնուի մեր պաշտելի Վանը, հոն բուերը կը վայեն, ու ըստ լորտ Քինրոսի պատկերալից խօսքերուն՝ հնագոյն քաղաքակրթութեան մը օրօրանը հանդիսացող այս զմայլելի բնավայրը, այսօր՝ 1915ի աւերածութենէն քառասուն տարի ետք՝ կը մնայ անբնակ ու կը սպասէ արարչագործութեան լրումին։

Քառասուն տարիէ ի վեր է, որ հեռացած է Վանայ եւ ամբողջ Հայոց աշխարհի իրաւատէրը՝ Հայը քառասուն տարիէ ի վեր է, որ հոն առանձին կ'իշխէ Թուրքը, քառասուն տարիներէ ի վեր է, որ ան միլիառներով նպաստ կը ստանայ Ամերիկայէն, ինչ բանով կրցած է նպաստել դժբախտ այդ երկրին, մինչեւ հիմա ի՞նչ ըրած է եւ ասկէ ետք ինչ է ընելիքը․․․։

Հին Վանը քարակոյտի մը վերածուած է, Այգեստանի ծառերն ու ծաղիկները չորցած են ու ան անապատի մը վերածուած է, իբր բնակչութիւն՝ ափ մը Քիւրտեր կը մնան, պանդոկ մը իսկ գտնել կարելի չէ, իսկ այն ինչ որ Նոր Վան կը կոչուի՝ ծառազարդ պողոտայ մըն է, որուն եզերքներուն վրայ քանի մը կառավարական շէնքեր կը նշմարուին։

Վանը պարապ է, պարապ, Թուրքը ի վիճակի չեղաւ ձեւէթին պարապութիւնը լեցնելու, կառավարութիւնը պահ մը խորհեցաւ Պուլկարիայէն եկած փոմաքները հոն փոխադրել, բայց համայնավարական լուծին ենթարկուած այդ տարրը անվստահելի գտնելուն համար, հրաժարեցաւ այդ ձեռնարկէն ու ներկայիս միակ դարման մը նկատի ունի՝ համալսարան մը բանալ․․․․

Բայց ի՞նչ պիտի ըլլայ անոր նպատակը, ի՞նչ բանի պիտի ծառայէ անապատին մէջ շէնք մը կառուցանելը։

Ախ սա Թուրքը ․․․ լորտին կ'աղաղակէր տարիներով Ամերիկա ապրած Քիւրտ մը, մեր տունը քանդեցին, մեր թշնամիներն են։

Ու սա Հայերը, կը յաւելուր ան, անոնք ալ մեր թշնամիներն են, բայց․․․ երկիրը կը շէնցնէին, հասկէ գացին, երկրին բարօրութիւնն ալ անհետացաւ։

Քիւրտը բնատուր իր ուշիմութեամբը գոնէ գրապաշտ է եւ անկեղծ, մինչդեռ Թուրքին քով այդ բարեմասնութիւնը նըւազ զարգացած ըլլալուն, ոչ միայն չի փնտռեր մեզ, այլ առելով կ'ատէ ու ամէն ճիգ կը թափէ մեր գոյութիւնն իսկ ուրանալու։

Այդ նպատակին հասնելու համար, գիտակցաբար ան կը դիմէ ամէն միջոցի, մասնաւորապէս՝ ծիծաղելի դառնալու աստիճան՝ խեղաթիւրելով պատմական անառարկելի տուեալները։

Ծիրը Վանի անճարակ ճաշարանապետին պէս, Թուրք ընտրանին՝ կուսակալը, ոստիկանապետը եւ դպրոցին տնօրէնը՝ կը ստեն ու կը ստեն, առանց կարմրելու։

ՏՈՔԹ. Գ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(12)

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Մարսէյլի եւ շրջանի Տէպիթամ տը Պուասօն ընկերակցութեան «պուլ»ի մեծ մրցումին՝ այս տարուան ախոյեանութեան բաժակը շահած է Մինաս Աչճեանի խումբը, յաղթելով 35 խումբերու։ Խաղերը տեւած են երեք օր, ի ներկայութեան խուռն բազմութեան մը եւ զանազան պաշտօնական անձնաւորութեանց։

Տեղական թերթերը այս առթիւ հրատարակելով խմբանկարը, կ'ըսեն թէ Աչճեան անցեալ տարի յաղթուած էր միայն վերջաւորութեան, ու կը գովեն անոր ճշգրիտ հարուածները։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ կեդր. վարչութիւնը տարեկան հինգ հազարական տոլար յատկացուցած է Անթիլիասի, Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ դպրեվանքերուն, 1955 – 56 դպրոցական տարեշրջանէն սկսեալ։

ՆԿԱՐԻՉ ԵԴՈՒԱՐԴ ԹԷՐԶԵԱՆ մեռած է Յունիս մէկին Նիկոսիոյ մէջ (Կիպրոս)։ Քանի մը ամիս առաջ հոն գացած էր հանգստանալու ինչպէս գրեցինք։ Հոն եւ Պէյրութ իր նկարները մեծապէս գնահատուած էին։ Անցեալ տարի նկարահանդէս մըն ալ տուաւ Հալէպի մէջ։ Հանգուցեալը զաւակն էր բանաստեղծ Թովմաս Թէրզեանի։

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ Աթոռին եւ յարակից հաստատութեանց ի նպաստ Դերենիկ եպիսկոպոս Փոլատեան Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Եւրոպայի մէջ հանգանակած է 120.800 տոլար։ Աւելի գատ ապահոված է ութ հոգինոց ինքնաշարժ մը, հարիւր ձեռք ուսանողներու համազգեստ, խոհանոցի կազմած մը, բնալուծարանի անհրաժեշտ գործիքներ, լուսցքի մեքենայ մը, հասցէագիր մեքենայ մը։ Կ'ըսուի թէ եղած նուէրները կ'ապահովեն տարեկան յիսուն հազար տոլարի մնայուն եկամուտ մը Անթիլիասի աթոռին։ Դերենիկ եպիսկոպոս յաջողած է ապահովել Օրմանեան պատրիարքի «Հայոց եկեղեցի»ն գրքին անգլերէն հրատարակութիւնը, իր յառաջաբանով, ծանօթագրութիւններով եւ նոր գլուխի մը յաւելումով նուիրուած Հայ. Եկեղեցիի Ի. դարու պատմութեան։ Թարգմանութիւնը կատարուած է 1912ին Ճ. Մ. Կրեկորիի կողմէ։ Հատորը կը տպուի Լոնտոն։

ՏԻՐՈՒՆԻ.— Յունիս 17ին Պէյրութի մէջ մեռած է բնիկ Ուրֆացի Յովհաննէս Թաշճեան։ Ա. Աշխարհամարտին մեծ ծառայութիւններ մատուցած էր Նախիջենի շրջանին մէջ հայ գաղթականներուն։ Եղած է կազմակերպիչներէն մէկը Ուրֆացիներու այն խումբին որ 1918ի սկիզբը ճեղքել Տրիւղէն անցնելով ու ճեղքելով թրքական բանակը, հասաւ մինչեւ Աքտաբա ու այնտեղէն Եղիպտոս։ Որով Եգիպտոսի Ազգ. Միութիւնը կրցաւ Ապպահի առաջնորդութիւնը փութացնել Աքապա եւ ազատել հայ գաղթականներ։ Հանգուցեալը ղեկավարներէն մէկն է եղած Ուրֆայի 1920ի կռիւներուն։ Անդամ էր Բուժարանի խնամակալութեան։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ Գրինեան գաւառակին Նեթակայ Կէկի գիւղին մէջ կ'ապրին 26 հայ ընտանիքներ։ Գիւղը կը գտնուի Արգէոս (Էրճիաս) լերան վրայ։ Պոլսոյ թերթերը կը գրեն թէ Հայկազուն քահանայ, երիցուհին եւ Թաղ. խորհուրդի ատենապետ Գրիգոր Սպրքեան ձիերով բարձրացան հոն, ուր աւանդական սովորութեան համաձայն մատաղօրհնութիւն կատարուեցաւ եւ 12 հատ ոչխար եւ այծ մորթուեցան։ Ուխտաւորներուն մէջ կը գտնուէին շրջակայ գիւղերէ հարիւրաւոր թուրք գիւղացիներ։ Կեսարիոյ մէջ փայլուն հանդիսութիւն տեղի ունեցած է Յունիս 11ին Գրիգոր Լուսաւորչի «Ելն ի վիրապէ» տօնին առթիւ։ Եկեղեցւոյ տօնին օրը տաճարը կը յորդէր հայ եւ թուրք ուխտաւորներու բազմութեամբ։ 120 քիլօ ճաւարով, երեք խոյով եփուած եղինձը բաշխուած է բոլոր ներկաներուն։

ԱՅՆԹԱՊԻ ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ երկու հայ հիւանդապահուհիներ կան։ Հայոց Աստուածածին, եկեղեցին որ ճարտարապետ Գալեանի ձեռքով շինուած է, անաղարտ կը մնայ, կ'ըսեն իրազեկներ։

ՀԱԼԷՊԻ նահանգապետութեան խորհուրդին անդամ ընտրուած է Պ. Գրիգոր Խպլիզաթեան, նախկին երեսփոխան։

ԱՍՏՐԱԼԻՈՅ Մէլպըրն քաղաքին եկեղեցւոյ շինութեան աշխատանքները գոհացուցիչ կերպով յառաջ կը տարուին։ Հանգանակութեան կը մասնակցին գաղութին բոլոր Հայերը առանց դաւանանքի խտրութեան։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՌՈՒԲԻԿ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ որ անդամ է Գոթէնի երաժշտանոցին, վարած է նուագախումբը։ Հրաւիրուած է նաեւ վարելու նշանաւոր Փափս Սէնֆոնիք նուագախումբը, երբեմն բերելով իր ստեղծագործութիւններէն «Տաղարգամի Հարսը» եւ «Պարսկական Սուիթ»ը։ Գոթէնի, Ուսթըրթառնի եֆրովիտենսի մէջ կազմակերպած է աւելի քան հարիւր հոգիէ բաղկացած երգչախումբեր եւ նուագախումբեր, եկեղեցիներու մէջ երգելու եւ նուագահանդէսներ տալու համար։ Վերջերս Գոթէնի նշանաւոր մէկ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ զուտ հայկական երգերէ կազմուած համերգ մը՝ Ռուբիկ Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ։ Տանտիկին Լէւիկ Գրիգորեան գնահատուած դաշնակահար է իբրեւ մենանուագող։ Նուագած է Պէթհովէնի թիւ 3 քոնչերթօն։

ՍԻՄՈՆ ՂԱՐԻՊԵԱՆԻ (Պաղտատ) պետական ամէնէն բարձր պատուանշանը, Լէժիոնի կարգի ասպետի շքանշանը տրուած է յանուն Պելժիոյ Թագաւորին առ ի գնահատութիւն իր ծառայութեանց, Իրաքի եւ Պելժիոյ միջեւ տնտեսական կապերը ամրապնդելուն համար։ Ղարիպեան պատուաբեր դիրք կը գրաւէ, բացի առեւտրական գործերէ, կը վարէ Պաղտատի մէջ Պելժիոյ հիւպատոսի պաշտօնը եւ կարեւոր դիրք ունի Իրաքի եւ Պելժիոյ առեւտրական եւ արդիւնաբերական շրջանակներուն մէջ։ Ծանօթ է նաեւ իր բարեսիրական ձեռնարկներով։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԶԳՕԳՈՒՏ ՁԵՌՆԱՐԿ ՄԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Մէկ տարիէ ի վեր Ազգ. Միութիւնը ջանքեր կը թափէ, վայելուչ եկեղեցի մը շինելու համար։ Յունիս 26ին կազմակերպած էր ներկայացում մը ի նպաստ շինութեան ֆոնտին։ Թատերասրահը լեցուն էր եւ ժողովուրդը շատ գոհ մնաց։

Կը ներկայացուէր Ա. Ց. Երեցեանի «Ոդքի Ջահերը» ողբերգութիւնը։ Պ. Քէփէնէկեանը դարձած էր բարբարոս արքայ մը, Թաղուհիին դերը յանձնուած էր իր տիկնոջը, իսկ Թաշճեան եղբայրները կը կատարէին իշխանի եւ քրմապետի դերեր։ Կը մասնակցէին նաեւ Տիկին Գալեան, Օր. Քարուսուզեան, Պ. Պ. Յովսէփեան եւ Թորգոմեան։ Հակառակ բեմի եւ սրահի բազմաթիւ պակասներուն Պ. Քէփէնէկեան ջանք չէր խնայած։

Ազգ. Միութիւնը գեղեցիկ ծաղկեփունջ մը նուիրեց Տիկին Քէփէնէկեանին, որ դայն նուիրեց Տիկին Անտոնեանին (Վալանսէն)։ Այս յարգելի տիկինն ալ իր կարգին նուիրեց եկեղեցւոյ Ներկաներ նուէրներ ըրին եւ շուտով գոյացաւ 13.000 ֆրանք։ Շնորհակալութիւն Պ. Անտոնեանին եւ Պ. Քէփէնէկեանին, որոնք միշտ իրենց առատաձեռն մասնակցութիւնը կը բերեն բոլոր հանգանակութեանց։ Շնորհակալութիւն նաեւ բոլոր ներկաներուն որոնք սիրայօժար կը պատասխանեն Ազգ. Միութեան կոչերուն։

Ներկայացումէն վերջ Պ. Պ. Քէփէնէկեան եւ Թաշճեան եւ Տէր եւ Տիկին Գալեան շատ յաջող կերպով ներկայացուցին զաւեշտ մը, որ մեծ գոհունակութիւն պատճառեց։

Այս առթիւ Ազգ. Միութիւնը ճաշի հրաւիրեց թատերախումբը, Թաչատուրեանի սրճարանը։ Բոլոր սեղանակիցները սեղանը ողեւորեցին երգերով եւ արտասանութիւններով։

Բայց ցաւով նկատեցինք որ Երիտասարդաց Միութեան բոլոր անդամները բացակայ էին։ Մինչդեռ ուրիշ երիտասարդներ, թէեւ օտարի հետ ամուսնացած, միշտ ներկայ են հայկական հանդէսներուն իրենց օտար կնոջ կամ ամուսնոյն հետ։

Կը յուսամ թէ Ազգ. Միութեան յաջորդ ձեռնարկին ներկայ պիտի ըլլան բոլոր երիտասարդները անխտիր, ինչպէս եւ սարեցները։

ՊԵՐՆԱՐ ՀԱՅԿ ՊԻՋԱՔՃԵԱՆ

★

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՎԻԷՆ.— «Մուրատ Ոսսումնասիրաց»ը որոշած էր «Զարչըլը Արթին Աղան» ներկայացնել նաեւ Վիէնի մէջ։ Գաղութին հայութիւնը կարօտն ունի ներկայացումներու եւ խաւներամ կը դիմէ երբ հայկական ներկայացում կը տրուի։

Յունիս 26ին լեցուած էր Սէրքըը Կաթոլիկ սրահը։ Գաղութը եկած էր քաջալերելու կրթական ձեռնարկ մը։ Պ. Արսէն Սիւզմէճեան նախքան ներկայացումը, քանի մը խօսքով բացատրեց «Մուրատ Ուսումնասիրաց»ի նպատակները եւ թելադրեց զօրավիգ հանդիսանալ անոր ձեռնարկներուն։ Միութիւնը ներկայիս երկու սան կը պահէ Մուրատեան վարժարանին մէջ, պէտք է աշխատիլ աւելցնել այս սաներուն թիւը, ըսաւ։

Ապա տեղի ունեցաւ «Զարչըլը Արթին Աղայի» ներկայացումը։ Դերակատարները գրեթէ բոլորն ալ յաջող էին, մանաւանդ տիկին Ա. Գօյաճեան, Յարութիւն աղան՝ Փապազը եւ Ազրիպասը։

Միջնարարին գոց պահարաններ ծախուեցան, որոնք բոլորն ալ սպառեցան։

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հայ Մարզական Միութիւնը այս տարի եւս իր խաղարկութեան շրջանը լրացնելով, աւելի քան 110 նամակներով գաղութը իր տարեկան ընդհ. ժողովին հրաւիրած էր, որպէսզի իր նիւթական եւ բարոյական զեկուցումը կատարելէ ետք, նոր վարչութիւն մը ընտրէ։

Իրենց լաւ կամ անյաջող խաղարկութեան մասին չէ որ պիտի խօսիմ։ Նախ ըսեմ որ իրենց նախագահը, Պ. Մ. Սէմէրճեան ցաւով դիտել տուաւ թէ 110ը հրաւիրեալներէն հազիւ 15ը պատասխանած են։

Անշուշտ ցաւալի է այս պարագան եւ արդար՝ Պ. Սէմէրճեանի դիտողութիւնը։ Ի՞նչ է պատճառը այս անտարբերութեան։ Ինչո՞ւ համար չեն հետաքրքրուիր Մարզականի խաղերով եւ ժողովներով։ Ես կը կարծեմ թէ պատճառը լուրջ է։ Ինչպէս անուղղակի դիտել տուաւ Գալեան վարդապետ, Մարզականը մեր մշակոյթէն հեռու կը մնայ։

Գիտի խնդրէի բոլոր եկող գացող վարչութիւններէն եւ բուն իսկ Մարզականէն որ քիչ մը աւելի մօտենան հայկական կեանքին։ Թէ վարչութեանց անդամներուն եւ թէ խաղացողներուն մէջ գրող բրոցներ չեն պակսիր, կրնան իրենց ձեռնարկները եւ յաղթանակները ծանօթացնել հայ մամուլին միջոցաւ։ Այդ երեք խումբերուն աւելի քան վաթսուն խաղացողներէն ոչ մէկը հայ թերթ չի կարդար, մայրենի լեզուն գիտնալով հանդերձ։

Ամիսներ առաջ «Անուշ»ը ներկայացուեցաւ ի նպաստ Մարզականին եւ մեծ գումար մը մտաւ Միութեան սնտուկը։ Բայց ոչ ազդը երեւցաւ հայ մամուլին մէջ, ոչ ալ հանդէսին նկարագրութիւնը։

Այս դիտողութիւնը կ'ընենք ի սէր Մարզական Միութեան։ Երբ կ'ըսէինք քիչ մը հայկականութիւն, ըսել չենք ուզեր զատուիլ դէպի աջ կամ ձախ։

Բաւական չէ գաշտը երթալ եւ գնդակին զարնել։ Հարկ է քիչ մըն ալ ազգային ոգի ներշնչել եւ հայկական մթնոլորտ ստեղծել։

Ն. ԹԷՊՈՅԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

■

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

Մեղապարտի երեւոյթն ունէր, սակայն իր ժպիտը քաջալերեց զիս։ Ջուր բերաւ եւ օգնեց ինծի երբ դէմքս ու ձեռքերս կը լուայի։ Ցետոյ բերաւ խոշոր աման մը ապուր։ Խմեցի ամբողջութեամբ։ Բոլոր հարցումներուս միայն կը ժպտէր ու կոկորդային ձայներ կը հանէր. ուստի այն համոզման եկայ որ կինը անգլերէն չէր գիտեր։

Յանկարծ Հէրի Բէյլըրնին ներս մըտնելը տեսնելով ոտքի ելաւ եւ քանի մը քայլ առաւ ակնածանքով։ Հէրիի գլխով նշանին վրայ՝ դուրս ելաւ ու մենք մնացինք առանձին։

— Ինկապէս այսօր աւելի լաւ էք, ըսաւ ժպտադէմ։

— Այո, բայց տակաւին շատ շփոթ վիճակ մը ունիմ։ Ո՞ւր կը գտնուիմ։

— Զամպէզըի փոքրիկ կղզիին վրայ, Զըվէժներէն մօտ չորս մղոն վեր։

— Բարեկամներս գիտե՞ն թէ այստեղ եմ։

Գլխով ժխտական պատասխան մը տուաւ։

— Ուրեմն պէտք է իմացնել։

— Անշուշտ, եթէ կը փափաքիք։ Սակայն ես եթէ ձեր տեղը ըլլայի քիչ մը առեն պիտի սպասէի, մինչեւ որ կազդուրուիք։

— Ինչո՞ւ։

Պատասխան չստանալով՝ շարունակեցի.

— Որքա՞ն ատեն է այստեղ կը գտնուիմ։

— Մօտաւորապէս մէկ ամիսէ ի վեր։

— Օ, պէտք է Սիւզանին լուր ղրկել. սոսկալի կերպով մտատանջուած ըլլալու է, գոչեցի։

— Ո՞վ է Սիւզանը։

— Տիկին Պլէըը։ Ես անոր հետ էի պանդոկին մէջ. նաեւ Սըր Եօսթէյսն ու գնդապետ Բէյսը։ Բայց անշուշտ գիտէիր այդ մասին։

Գլուխը թօթուեց։

— Բան չեմ գիտեր մինակ բանը որ գիտեմ, ես ձեզ գտայ ծառին ճիւղէն կախուած՝ անգիտակից վիճակի մէջ եւ ձեռքերնիդ ջախջախուած։

— Ո՞ւր է ծառը։

— Անդունդին եզրին. բարեբախտաբար ձեր հագուստները ճիւղերուն վրայ փաթթուելով փրկուեցաք ջարդուփշուր ըլլալէ։

Սարսափեցայ։

— Ըսիք թէ անոնց ըլլալէս լուր չունէիք։ Հապա երկտո՞ղը։

— Ի՞նչ երկտող։

— Այն որ ղրկած էիք, հրաւիրելով զիս որ հանդիպում մը ունենամ ձեզ հետ, բացատանին մէջ։

— Ես երկտող ղրկած չեմ, պատասխանեց, ակնապիշ նայելով աչքերուս։

Մինչեւ մազերուս արմատները կարմրեցայ։ Բարեբախտաբար ուշադրութիւն չըրաւ։

— Ուրեմն ինչպէ՞ս եղաւ որ հոն գտնուեցաք ու ինծի օգնեցիք այսպէս հրաշալի կերպով։ Եւ ի՞նչ կ'ընէք աշխարհի այս մասին մէջ, ըսի կարեւի անտարբերութեամբ մը։

— Այստեղ կը բնակիմ։

— Այս կղզիի՞ն մէջ։

— Այո, հոս եկայ պատերազմէն վերջ։ Երբեմն պանդոկէն յաճախորդ կ'առնեմ նաւուս մէջ. բայց մեծ մասամբ այս գործը կ'ընեմ իբրեւ հաճոյք, ոչ թէ ապրելու համար կատարած ծախքերուս, որոնք չնչին բաներ են։

— Բոլորովի՞ն առանձի՞ն կ'ապրիք այստեղ։

— Կը վստահեցնեմ ձեզ որ ընկերութեան մասին հոգս անգամ չեմ ըներ, պատասխանեց սառնօրէն։

— Կը ցաւիմ իմ ընկերակցութիւնս ձեզի պարտադրելուս համար։

Զարմանքով դիտեցի որ աչքերը քիչ մը փայլեցան։

— Ոչինչ. պարկ մը ածուխի նման ուսերուս վրայ ձգած՝ նաւուս մէջ տարի ձեզ։ Ճիշդ ինչպէս կ'ընէին Քարի Դարի նախնական մարդիկը։

— Սակայն տարբեր պատճառով մը, վրայ բերի ես։

Այս խօսքերուն վրայ խորապէս շառագունեցաւ։

— Սակայն չըսիք թէ ինչպէս եղաւ որ ձեր մնտատուքներուն առեն այսպէս ճիշդ առենին դտաք զիս, աւելցուցի անմիջապէս, ազատելու համար զինքը իր շփոթ վիճակէն։

— Չէի կրնար քնանալ։ Անհանգիստ էի, խռոված. կը զգայի թէ բան մը պիտի պատահէր։ Ի. վերջոյ առի նաւակս եւ դէպի Զըվէժը նաւարկեցի երբ լսեցի ձեր ողբաձայն ճիչը։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.
(Շար.)

պէտք է իբրեւ այդպիսին ընդունուի մը — նեւի մէջ ։

× Նախկին վարչապետ մը, Փոլ Ռենօ փոփոխութիւն մը կը տեսնէ Սթալինի եւ Թրուլչեւի քաղաքականութեան մէջեւ ։ Առաջին գործերու յանձնաժողովին փոխ նախագահը, Գարտու, կը զարմանայ որ այնքան լաւատեսութիւն կը տիրէ ծընեւի ժողովին առթիւ ։ Զօր. Գիյոթ, Փարիզի երբեմնի զինուորական կառավարիչը, Կոկոլի Տարաս Բուլպային կը նմանցնէ Թրուլչեւը, յոռետես եզրակացութեան մը յանգելով ։

Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ Մոսկուա կը հաւանի լրջօրէն բանակցիլ ։ Արտաքին գործերու նախարարութիւնը կը քննէ Թրուլչեւի յայտարարութիւնները, սպասելով Մոսկուայի դեսպանին լրիւ տեղե — կագրին ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅԷՆ Վիէննա հասած լուրերու համաձայն, երկրին կացութիւնը հետզհետէ կը ծանրանայ ։ Զրոյց կը շրջի թէ վարչապետը պաշտօնանկ եղած կամ Մոսկուա գացած է, առիթողական գործով ։ Ուսանողական ցոյցեր կատարուած են Փեշթա ։ Զինեալ պահակներ կը հսկեն ուսանողական խմբումներուն վրայ ։ Գաղափարական վէճեր կը տեսնուին նոր զօրք մը կեդրոնացնելու Աւստրիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ սահմանագլուխը ։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագիրը Լորտերու ժողովին կողմէ եւս վաւերացուեցաւ, միաձայնութեամբ ։ Կը մնայ որ Թագուհին ալ ստորագրէ ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երկու մասերուն միացման ծրագիրը, որ մասնագէտներու յանձնախումբի մը յղուած էր, պատրաստ է արդէն եւ հաւանաբար պիտի ներկայացուի ծընեւի ժողովին ։ Ծրագիրը կը նախատեսէ — 1. Ազատ ընտրութիւններ ամբողջ երկրին մէջ.— 2. Ազգ. ժողովի մը կազմութիւնը, իբրեւ արդիւնք ազատ ընտրութեանց.— 3. Մշակում նոր սահմանադրութեան եւ պատրաստութիւն հաշտութեան բանակցութեանց.— 4. Քուէարկում Սահմանադրութեան եւ նոր կառավարութեան մը ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, հաշտութեան բանակցութիւններ կատարելու համար.— 5. Ստորագրութիւն եւ գործադրութիւն հաշտութեան դաշնագրի ։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ հետզհետէ կը ծաւալին Ֆրանսայի զանազան մասերուն մէջ ։ Առջի օր աշխատանքը դադրեցուցին Սիթրօէնի բանուորները, Լըվալուայի մէջ ։ Բանուորները կը պահանջեն ժամական քսան ֆրանք յաւելում, արձակուրդի պարգեւ՝ քսան հազար ֆրանք եւ երեք շաբաթ արձակուրդ ։— Գործադուլը դադրեցաւ Տոնժի քարիւղի գործարաններուն մէջ ։ Յաջող բանակցութիւններ կը կատարուին Սէն Նազէրի նաւահանգիստին մէջ ։ — Սենտիքաները կը պահանջեն փութացնել հաւաքական պայմանագիրներու բանակցութիւնները ։ — Օմեքուրի բանուորները գիրք բռնելով Սիտելար գործարանին մէջ, քարկոծեցին պահակները եւ ոստիկանները ։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ընդհ. ժողովը բացուեցաւ Յուլիս 5ին, Սթրազպուրկի մէջ, նախագահութեամբ երիցագոյն անդամին (Իտալացի) որ 82 տարեկան է ։ Նախագահ ընտրուեցաւ անգլիացի երեսփոխան մը, Սըր Ճոն Մաքլէյ ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բնակչութիւնը, որ երեք միլիոն էր 1776 Յուլիս 4ին, բարձրացած է 165.250.000ի ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.—Տէր եւ Տիկին Խորէն Սողոմոնեան եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ Վերոնիկ Մանուկեանի մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, այս կիրակի, Լիոնի Հայոց եկեղեցին, 69 ռիւ Լուի Պլան ։ Կը խնդրուի իր յիշատակը յարգողներէն ներկայ ըլլալ ։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց ։

Կը խօսի՝ ՏԻՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ ։

Նիւթ՝ Անյետագծելի պահանջ մը ։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ ։ Մուտքը ազատ է ։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Եղանակի ամենամեծ դաշտահանդէսը, նուիրուած ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐուան ։

Նախաձեռնութեամբ «Վարանդեան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Միամանթօ» խումբին, 24 Յուլիս կիրակի ամբողջ օրը Փոն տը Շէրիւրի ծանօթ գեղածիծաղ ծառաստաններուն մէջ, (Լա Փլէն, նախկին վայրը) ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

49ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի մասնաճիւղին եւ Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան ։

Այս կիրակի, Ալամպրայի ընդարձակ եւ օդասուն սրահներուն մէջ, կէսօրէն մինչեւ կէս գիշեր ։

Տարեդարձի հանդիսութիւն ժամը 12 — էն 16 ։

ՃԱՇ ։

Բանախօսութիւն, ուղերձ, երգ, արտասանութիւն, նուագ ։

Ներկայ պիտի գտնուին Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի փոխ — ատենապետ Տօքթ. Արամ Պէօյիւքեան եւ ընդհ. քարտուղար Պ. Օննիկ Թադէոսեան, որոնք խօսք պիտի առնեն ։

Պարահանդէսը ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր ։ Պար, անակնկալներ, քօթիյոն, առաջնակարգ նուագախումբ ։

Ճաշի տոմսերը պարահանդէսի մասնակցութեան իրաւունքն ալ կուտան ։

Տոմսերը կարելի է հայթայթել մասնաճիւղի եւ Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան անդամներէն ։

Ոչ մէկ հանգանակութիւն ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Թաղ. խորհրդոյ հրաւէրով Տ. ԱՐՏԱԿ վրդ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ պիտի դասախօսէ Գոմոնի Սահակ Մեսրոպ սրահին մէջ, այս հինգշաբթի երեկոյ ժամը 9.30ին ։ Նիւթը Հովուին եւ ժողովուրդին փոխ յարաբերութիւնները ։

Կը հրաւիրենք Մարսիլիոյ հայ հասարակութիւնը, եւ մասնաւորաբար բոլոր քահանայ հայրերը ներկայ ըլլալ այս շինիչ դասախօսութեան ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Աննա Կարապետեան (Պուլկարիա), Տիկին Մարի Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տանայեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Թովմաս Տանայեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Այրի Տիկին Համեստ Եսայեան, Այրի Տիկին Շնորհիկ Յակոբեան, Այրի Տիկին Ֆընտըգլեան, Այրի Տիկին Մօրտիկեան, Այրի Տիկին Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գայտարեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Եղիազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մովսէս Խալոյեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ, կամ ծաղկեպսակով ներկայ եղան Գրիգոր Կարապետեանի յուղարկաւորութեան (28 Յունիս, Իսիի գերեզմանատունը) ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Անիէնի տարեկան հանդէսը Հոկտեմբեր 16ին ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի ։

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէն Ժիւսթ, 117 Ավընիւ Քօրօ, Պար տիւ Շալէ, ընդարձակ եւ զով ծառաստանին մէջ ։

Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական պար, կ'երգէ ընկ. Զ. Գասեան ։ Հայկական պարերուն կը նուագէ Պ. Հ. Փանոսեան եւ Համբարձումեան եղբայրներու խումբը ։

Բարձրախօս Պ. Ալֆագի ։

Կէսօրէն առաջ պուլի մրցում եւ զանազան անակնկալներ ։

Ճոխ պիւֆէ ։

Մուտքը ազատ է ։

ԾԱՆ.— Հանդիսավայր երթալու համար առնել թիւ 55 թրօլէն եւ իջնել վերջին կայարանը ։ Իսկ Շափիթրըէն առնել՝ 1, 4, 5, եւ 11 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ ։ Ինչպէս նաեւ 53 թիւ «Թրօլէ Պաոէ»ն եւ իջնել Սէն Ժիւսթ ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր ֆօնֆէնսիոն կարող գործաւորուհիներ պլուզօն, փանթալոն, կիներու համար բարակ քօթոնատ ապրանքներ, ժիւփ, թայյիէ, ֆորսաժ ։ Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25. Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat)

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Գոլսոյ Կեդր. վարժարանի Փարիզի նախկին սաները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, այս շաբաթ օր, ժամը 18ին, Տօքթ. Հանչէրի մօտ, 9 ռիւ Սոլնիէ ։

Համարատուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն ։ Գարատուորիչ ներկայութիւն ։

Օր. ՄԱՐԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՎՐԷԺ ՀԻՒՍԵԱՆ

Նշանուած

Ս. Շամոն, Յուլիս 3, Տէսին

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գուլվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կ. Խաչի Գանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ժամը 2էն սկսեալ, Գարօ Մալխասեանի օդասուն պարտէզին մէջ, 21 Սանթիէ տը լա Ռուլ, Գանեէօ ։

Հաղորդակց. միջոցներ՝ Լիոնը տը Սօ, իջնել Գանեէօ, կամ օթօպիւս 188, իջնել մէթրօ Գանեէօի առջեւ ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կը փնտռեմ եղբայրս՝ Կարապետ Պէզիրճեան, հօրը անունը Գրիգոր, մօրը անունը Նազլը, քրոջ անունը Մաննիկ, բնիկ Ռոտոսթոցի, Ս. Թագաւոր թաղէն, 1915ին տարագրութեան ատեն կորսնցուցի Մուսուլի (Սինճար տաղիի) կողմերը ։ Կը կարծուի թէ Մարսէյլի կողմերը կը գտնուի ։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել «Յառաջ»ի միջոցաւ իր քրոջը, Մաննիկ Ջրտակեանին, 4, Passage de l'Union. Asnières (Seine)

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱԼԻՍ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆԻ

Սոփրանօ (ՊՈԼՍՈՅ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ)
Երեքշաբթի 12 Յուլիս, ժամը 21ին

SALLE CHOPIN - PLEYEL, 8, Rue Daru
Métro *Ternes*

Յայտագիր՝

ՊՐԱՄՍ Ֆերկեպլիխըս Շբէտխըն
ՏԸՊԻՒՍԻ Պօ Սուար
ՓՈՒՉԻՆԻ Միմիի Առիան
ԿՈՒՆՕ Ֆաուսթ
ՏԷԼԼԱՔՈՒԱ Վերանիլ
ՖԱԼԷՅԱ Կրանատինաս
ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ Գարնան օրեր
ՍԻԻՆԻ Կաքաւ քոււ
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ. Միրանի ծառ, Կռունկ, Զինչ ու փինչ ։
Ա. ՍԱԹԵԱՆ Մարտիկի երգը
Օ. ՏՈՒՐԵԱՆ Սիրերգ
ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ Գեղջկուհին
ԱԼԷՄՇԱՀ Իղձ, Իմ երգը
Հ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ Խօսքերիդ մայլում եմ արի, Խնջոյք ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 — հատը 12 փր

ՈՒՐԲԱԹ 8 ՅՈՒԼԻՍ • VENDREDI 8 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7719 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3130

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« ԹԱՐՄ ՕԴ »

●

Այս բառերը կը գործածէր Խ. Միութեան Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ, Յուլիս 4ի ընդունելութեան առթիւ որ տեղի ունեցաւ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան մէջ :

Հաւանութիւն յայտնելով Այզընհաուըրի լրագրական ասուլիսին — բայց ոչ ամբողջութեամբ — դիտել կուտար թէ թարմ օդ մը կը հոսէր :

Եւ ինքն ալ կը փորձէր թարմացնել բառերը, կրկնելու համար բազմիցս արտասանուած խօսքեր :

Ի՞նչ էր իր միտքը, — ապացուցանել թէ տկարութեան հետեւանքով չէր որ կարգ մը ձեռնարկներ կատարեցին վերջերս ;

— « Մենք Ժընեւ պիտի երթանք հաստատակամ, շիտակ քալելով ինչպէս զինուորները : Եթէ բանակցինք հաւասարութեան հիման վրայ եւ եթէ դուք մեզի հետ խօսիք պարկեշտօրէն, ամէն բան կը շտկուի » :

Այս խօսքերը կ'արտասանէր յանուն վարչապետին եւ միւսներուն որոնք խմբովին ներկայ էին ընդունելութեան ;

Կը հետեւի թէ Խ. Միութիւնը չուզեր նկուն եւ նուաստ երեւալ Մ. Նահանգներուն եւ միւս երկու դաշնակիցներուն առջեւ, Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ, որ պիտի բացուի Յուլիս 18ին :

Ամէն պարագայի մէջ, կ'ուզէ մ[illegible] պատրաստել, ուժգնօրէն պաշտպանելու համար իր դիրքը, յառաջիկայ բանակցութեանց առթիւ.

Այզընհաուըր իր ասուլիսին մէջ յիշելով Խ. Միութեան մէջ կատարուած կարգ մը փոփոխութիւնները, կը թելադրէր խոհեմութեամբ հետեւիլ դէպքերու ընթացքին :

Միեւնոյն ատեն, բարձրաձայն կը յայտարարէր թէ «Մ. Նահանգները պիտի չպատերազմին, Խ. Միութեան արբանեակները ազատելու համար : Մեր կառավարութեան ուղեգիծն է բարոյական աջակցութիւն ».

Թերեւս այս խօսքերն են որ հաճելի թուած են Մոսկուայի :

Միամտութիւն պիտի ըլլար կարծել թէ բոլոր կանխակալ կարծիքները փարատած են այժմ :

Արեւմտեան պետութիւնները միշտ նոր փաստեր կը պահանջեն, հաւատալու համար Մոսկուայի անկեղծութեան : Իսկ Խ. Միութիւնը երբեք չէ հրաժարած իր հիմնական քաղաքականութենէն — ճեղքել Արեւմուտքի միացեալ ճակատը, աւելի դիւրաւ հարուածելու համար մէկն ու միւսը :

Ո՞րն է, ուրեմն, Խրուշչեւի մատնանշած «թարմ օդը» :

Ցարդ Մ. Նահանգները անօգուտ կը համարէին որեւէ բանակցութիւն կամ ժողով՝ Խ. Միութեան հետ. Նոյն իսկ անհաճոյ խօսքեր արտասանեցին, երբ Չըրչիլ կ'ուզէր Մոսկուա երթալ, կարմիր վարիչներուն տեսակէտները իմանալու համար :

Բաւական ջուրեր հոսեցան այդ օրերէն ի վեր :

Մօտաւորապէս տասը տարի քաշքշելէ ետք, Խ. Միութիւնը յանկարծ որոշեց ստորագրել Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը .

Յամառօրէն պայքարելով հանդերձ արեւմտեան Գերմանիոյ հանրապետութեան դէմ, Մոսկուա հրաւիրեց անոր վարչապետը, Տոքթ. Ատընաուըր, որ պատասխանեց բարեացակամ տրամադրութեամբ, կարգ մը հարցումներ ուղղելով :

Նշանակալից խօսքեր արտասանուեցան, նաեւ, Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, Ազգաժողովին հաստատման տասնամեակին առթիւ :

Մթնոլորտը յայտնապէս նօսրացաւ, դիւրացնելով Չորսերու ժողովին գումարումը :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

*

« ՍԱԿԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՉԵՆՔ ԵՐԹԱՐ »

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Անթուան Փինէ, Դշ. ր կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Եւրոպայի Խորհուրդին առջեւ, (Սթրազպուրկ), պարզելով իր երկրին քաղաքականութիւնը, Ժընեւի խորհրդաժողովին առթիւ : Ահաւասիկ իր ճառին ամփոփումը ·

— « Սթրազպուրկի ոգին էր որ ներշնչեց արեւմտեան Եւրոպայի սկզբունքը եւ կազմակերպութիւնը, եւ նոյն ոգին է որ պիտի առաջնորդէ մեզ, երբ, քանի մը օրէն, փորձենք նոր ուղի մը գտնել, տակաւին նեղ բայց ապահով ուղի մը որ կրնայ վաւերական խաղաղութիւն մը ապահովել : Մենք Ժընեւ պիտի չերթանք իբրեւ վաճառականներ : Այնտեղ սակարկութիւն պիտի չըլլայ ոչ Եւրոպայի մասին, ոչ ալ Եւրոպայի կռնակին վրայ : Հիմնուած՝ Ատլանտեան միարանութեան վրայ, անհրաժեշտութիւն մըն է եւրոպական միարանութիւնը, վասն զի պէտք չէ որեւէ տեղի մէջ ձգել անապաստանութեան գօտի մը որ ի վերջոյ կրնայ փորձութեան ճամբայ բանալ բռնի ուժին համար : Մենք թոյլ պիտի չտանք որ այդ միարանութիւնը վէճի ենթարկուի : Եթէ դէպքերը ապացուցանեն թէ վտանգները կը հեռանան, եթէ յամառ գործունէութեան մը շնորհիւ խաղաղութիւնը աւելի խորութեամբ հիմնաւորուի, Եւրոպայի միութիւնը միշտ նոյնքան անհրաժեշտ պիտի ըլլայ աշխարհի խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան համար : Եւրոպան կրնար ջլատուիլ վարչաձեւերու տարբերութեամբ, կամ վեցերու կազմակերպութիւններով, եօթներու միութիւններով, կամ 15ներու կոմիտէներով : Ընդհակառակն, դարձաւ տեւական ստեղծագործութիւն մը, ուր համաձայնութիւն մը կը հաստատուի զանազան հոսանքներու միջեւ, ուր բազմազան ճիգեր կը համադրուին : Եւրոպան մեր աչքին կը ներկայանայ շինարան մը ուր շարք մը շէնքեր կը բարձրանան քով քովի :

« Արեւմտեան Եւրոպայի նպատակներէն մէկն է պաշտպանութեան ճիգերու խիտ աղիւսաշարք մը հաստատել մասնակցող պետութեանց միջեւ : Այդ միութիւնը հաւասարակշռութեան գործիք մըն է, սահմանափակման եւ հակակշռի մեքենայ մը, բաց՝ ամէնուն առջեւ : Ձեր ընդհանուր ժողովը հրապարակն է Եւրոպայի հանրային կարծիքին : Յառաջդիմելով ձեր գծած ճամբուն մէջ, գալոց սերունդներուն համար կը պատրաստէք նոր աշխարհի մը իրականութիւնը : Անոնք այդ աշխարհին մէջ պիտի գտնեն նիւթական բարգաւաճման բարիքը, պիտի հաստատեն թէ մարդուն հանդէպ յարգանքը բանալին է մերձեցման» :

Նախարարը եզրակացնելով, ըսաւ թէ շրջանային համաձայնութիւնները կրնան ճամբայ բանալ միջշրջանային համաձայնութեանց, որոնց շնորհիւ Արեւելքը կրնայ յառաջիկային մասնակցիլ Արեւմուտքի ծրագիրներուն :

× *Անգլիոյ արտաքին նախարարն ալ խօսք առնելով, ըսաւ թէ Ժընեւի խորհրդաժողովը սկիզբն է նոր հանգրուանի մը : « Եւրոպայի Խորհուրդը կազմակերպութեան միակ ձեւն է որ կրնայ վերահաստատել Եւրոպայի միութիւնը » .*

Ուրիշներու կարգին, խօսեցաւ արեւմտեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչը, ջատագովելով քաղաքական եւ տնտեսական գործակցութիւնը :

ԱՆԳԱՐԱ *պիտի կոչուի Փարիզի 16րդ թաղամասի փողոցներէն մէկը :*

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ՏԱԿԱՒԻՆ ՔԱՆԻ՞ ՏԱՐԻ ...

Միշտ նամակներ կը ստանանք հետեւեալ բովանդակութեամբ ·

— Կը խնդրուի չկրճատել : (Կամ խնայողութեամբ գործածել մկրատը) :

Ուրեմն, կարգ մը պատուարժան թղթակիցներ տակաւին չեն հասկցած թէ ի՛նչ կ'ընենք եւ ինչո՛ւ կ'ընենք :

Մի կարծէք թէ հաճելի կամ դիւրին բան է կրճատումը :

Ո՛ւր էր որ կարենայինք մկրատով կտրել ձախողած թղթակցութեան մը մէկ երրորդը կամ կէսը, ողջ մասը փրկելու համար :

Ընդհակառակն, ստիպուած ենք աւրել, սրբագրել եւ ընդօրինակել : Երբեմն ալ բնագիրը մէկդի դնել եւ վերէն վար խմբագրել .

Որո՞ւ համար հաճելի է այս տաղտուկը, որ կը տեւէ տարիներէ ի վեր :

Գրողները իրենք երբ թղթատարին կը յանձնեն ձեռագիրը, անգամ մը աչքէ կ'անցընե՞ն :

Ես վստահ եմ որ շատերը չեն ալ կրնար իրենց գրածը կարդալ : Եւ խմբագիրը հարկադրուած է աչք ու միտք յոգնեցնել թափթփած, անընթեռնելի եւ խառնիխուռն շարադրութեանց վրայ, որպէսզի կարենայ գրաշարին յանձնել :

Շատերը յատուկ անուններն ալ կը գրեն սովորական բառի մը պէս, մեզի ձգելով քակել հիւսուածքը :

Տակաւին կան ալ մնացողները, որոնք «յապաղած» մը փակցնելով նամակին, կը կարծեն թէ ամէն բան կը շտկուի :

Երկու օր առաջ թղթակցութիւն մը ըստացանք գաւառէն, Մայրերու Օրուան առթիւ :

Ստուգեցինք թէ հանդէսը տեղի ունեցած է առնուազն մէկ ամիս առաջ :

Հապա թատերական ներկայացումնե՞րը :

Մեծ մասով սովորական խաղեր են որ կը ներկայացուին, միշտ «շքեղ և աննախընթաց», իբրեւ հասութաբեր ձեռնարկ :

Եւ կը սպասեն որ խաղին մանրամասնութեանց հետ դերակատարներու խաղարկութիւնն ալ նկարագրուի ;

Դեռ չեմ յիշեր այս կամ այն հանդէսին մասնակցողներուն անունները :

Ցաճախ տեղ կուտանք, ի քաջալերութիւն : Բայց երբեմն թղթակցութիւնը կէս առ կէս անուններէ բաղկացած կ'ըլլայ :

Կը մոռնան որ թերթը միայն այս կամ այն քաղաքին ու գիւղին չի պատկանիր :

ՎԱՀԷ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ

■

«ԺԸՆԵՒԻ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՄ ՀԱՇՏԱՐԱՐ ԵՒ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՈԳԻՈՎ »

Այզընհաուըր իր Յուլիս 6ի լրագրական ասուլիսին մէջ պատասխանեց Խրուշչեւի ճառին : Ըսաւ թէ իրենց փնտռած խաղաղութիւնը կրնայ ձեռք բերուիլ միայն միջազգային վստահութեան վերահաստատումով : Մասնաւորապէս ծանրանալով սպառազինութեանց հակակշռին վրայ, դիտել տուաւ. — Բաղդատաբար դիւրին է պարտկել արդէն արտադրուած հիւլէական եւ դասական սպառազինութիւնները · Դժուարութիւնը մատնանշելով հանդերձ, Այզընհաուըր անկարելի չի գտներ հակակշռի ձեւ մը գտնել :

Անդրադառնալով Ժընեւի խորհրդաժողովին, նախագահը բացատրեց թէ Մ. Նահանգները պէտք է ջանան մեղմացնել միջազգային յարաբերութեանց լարումը, որպէսզի վստահութիւնը վերահաստատուի : «Ամերիկեան պատուիրակութիւնը Ժընեւ կ'երթայ յուսալից, հաշտարար եւ բարեկամական դիրքով մը : Իր կառավարութեան անդամներէն ոեւէ մէկը չէ ըսած թէ խորհրդային կառավարութիւնը Ժընեւ կ'երթայ տկար վիճակի մը մէջ : Մենք ամէնքս գիտենք Խ. Միութեան զինուորական մեծ ուժը : Մ. Նահանգները երբեք միտք չունին որեւէ բան մերժելու կանխակալ կարծիքով կամ գոռոզութեամբ » :

Նախագահը ուժգնօրէն դատապարտելով խելագար զինարշաւը, բացատրեց թէ Ժընեւի խորհրդաժողովը պիտի չջնջէ զինաթափութեան հակակշռի խնդիրը, այլ պիտի ուսումնասիրէ այն հարցը թէ ո՛րն է լաւագոյն մեթոտը զայն լուծելու : Իր կարծիքով, սպառազինութեանց կրճատումը կարելի է միայն փոխադարձ վստահութեամբ :

~~~~~~

ԻՏԱԼԻՈՅ *նոր դահլիճը (15րդ) կազմուեցաւ վարչապետութեամբ Անտոնիօ Սայնիի, որ Սիկիլիացի հողատէր մըն է եւ ախոյեան հողային օրէնքի բարեփոխման : Նոր վարչապետը կը ջանար երկու շաբաթէ ի վեր, մեծ դժուարութեանց հանդիպելով : Իրազեկներ կը կարծեն թէ պիտի չկրնայ հաստատուն մեծամասնութիւն մը շահիլ :*

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ցաւով կ'իմանանք թէ երեքշաբթի իրիկուան ժամը 10·30ին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան Միլանի մէջ մեռած է Այրի Տիկին Մարգրիտ Պօղոսեան :

Ողբացեալը կինն էր բնիկ Սամսոնցի ծանօթ բարերար Տիգրան Պօղոսեանի որ յանկարծամահ եղաւ 1947ին :

Մեր ցաւակցութիւնները իր զաւակներուն՝ Ժիլիէթին, Պերճուհիին և Վահէին, ինչպէս նաեւ իր քրոջ՝ Տիկին Աննա տը Քօսթէրի (պելճիքական Քօնկօ) եւ ընտանեկան պարագաներուն :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Ինքնաշարժի եւ կարգ մը ուրիշ ճարտարարուեստի գործաւորները շաբաթէ մը ի վեր գործադուլներ կը կազմակերպեն, պահանջելով ժամական քանի փրանքի յաւելում, տարեկան երեք շաբաթ արձակուրդ եւ 15 հազար Ֆր. պարգեւ :

Սիթրօէնի գործաւորները ամբողջութեամբ դադրեցուցած են աշխատանքը : Գործադուլը տարածուեցաւ Փանհարի աշխատանոցներուն մէջ ալ :

Երկուշաբթիէն ի վեր Սիթրօէնի Լըվալուայի գործարանին շրջակայքը բազմաթիւ ոստիկաններ կը հսկեն բարեկարգութեան, մինչ անհամար գործաւորներ իրենց կիներուն եւ զաւակներուն հետ փողոցները ինկած, կը վիճին ու կը սպասեն սենտիքաներու եւ գործատէրերու ժողովներուն արդիւնքին :

Գործատէրերը հաւանեցան կարգ մը յաւելումներ կատարել օրավարձերուն վրայ, բայց դեռ չեն ընդունիր «ժամանապէտ» գործաւորներուն համար պահանջուած աւելի կարեւոր յաւելումները :

Գաւառներու մէջ ալ կարգ մը գործադուլներ ծագած են, առանց ծանրակշիռ հանգամանք ստանալու :

Սենտիքաները եւ գործատէրերը երէկ ալ ժողով գումարեցին Աշխատանքի Նախարարութեան մէջ :

× *Հիւս. շրջանի (Լոռէն) գործադուլները վերջացան : Գոտայի հանրակառքի աշխատաւորները, որոնք գործադուլ մը կազմակերպած էին յունիս 19էն ի վեր, անհատական նամակներ ստացան : Բոլորին կ'ազդարարուի թէ պիտի արձակուին, եթէ աշխատանքը չվերսկսին Յուլիս 6ին : Այս ազդարարութիւնը ապարդիւն մնաց : Ճամբորդներու փոխադրութիւնը կը կատարուի մասնաւոր ինքնաշարժներով եւ զինուորական բեռնակառքերով :*

(Շար.-ընկալդ. Դ. էջ)
~~~~~~

ՏՈԼՍՏՈՅ

●

ԽՄԲ. — Ստորեւ կը հրատարակենք այն ճառը զոր ակադեմական Անտրէ Մոռուա արտասանեց երեքշաբթի օր, Տոլստոյի յուշարձանին բացման առթիւ: Մեր խնդրանքին վրայ ծանօթ գրագէտը հաճոյքով ղրկեց իր գրաւոր ճառը, հրատարակելու համար «Յառաջ»ի մէջ.—

***

Ոչ մէկ բան կրնար ինծի աւելի հաճելի ըլլալ քան ներկայացնել Ֆրանս. Ակադեմիան ի պատիւ Տոլստոյի տրուած համախմբութեան մը առթիւ, ի ներկայութեան իր երկու թոռներուն.

Լեւոն Նիքոլայեւիչ Տոլստոյ, մէկն է այն գրագէտներէն, որոնց վրայ ամէնէն աւելի կը հիանամ: Մէկը անոնցմէ որոնք ամենամեծ ազդեցութիւնը գործած են իմ վրայ, պատանութենէն մինչեւ ծերութիւն, մէկը այն երեք համաշխարհ դէմքերէն որ ինծի համար, կը թուին ներկայացուցիչները ըլլալ մարդկութեան եւ անոր ամէնէն իրաւ պատկերը, այսինքն Շէյքսփիր, Պալզաք, Տոլստոյ:

Գրագէտի մը համար, մեծագոյն եւ ամէնէն հազուագիւտ փառքն է աւելցնել յիշատակներ բոլոր յիշողութեանց վրայ եւ ստեղծել բարեկամներ բոլոր սիրտերուն համար: Այս է Տոլստոյի պարագան: Բոլորս կը ճանչնանք Նաթաշա Ռոստովը, Աննա Քարենինը, Քիթին, Իշխան Անտրէն, Լեւինը, Վրոնսքին, Բեզուխովը: Անոնք մեզի աւելի իրական կը թուին քան ողջերը: Մենք ծանօթ ենք անոնց շարժուձեւերուն, զգացումներուն, սէրերուն: Տառապած ենք եւ յուսացած անոնց հետ: Անոնք մեզի պատկերացուցած են ինչ որ կ'ուզէինք սիրել կամ ինչ որ կ'ուզէինք ըլլալ: Ինծի համար, «Պատերազմ եւ խաղաղութիւն» վէպին Իշխան Անտրէն ամէնէն լման մարդն է որուն հանդիպած եմ, երեւակայութեամբ կամ իրականութեամբ. Ոչ թէ որովհետեւ կատարեալ է: Ան ունի իր տկարութիւնները: Առանց անոնց մարդկային պիտի չըլլար: Բայց զինքը կը սիրեմ ինչպէս որ է: Երեսուն տարի ապրած եմ աչքերս սեւեռած այս տիպարին վրայ եւ ես մինակս չեմ:

Տոլստոյին գործերէն ի՞նչ պէտք է նորէն կարդալ: Ամէնէն առաջ «Պատերազմ եւ Խաղաղութիւն»ը, բոլոր ժամանակներու ամէնէն գեղեցիկ վէպը: Հոն պիտի գտնէք ոչ միայն սէրը, ընտանիքը, այլեւ, ինչպէս կ'ըսէ գիրքին անունը, պատերազմը եւ խաղաղութիւնը, ընկերութիւնը, վսեմները եւ խոնարհները: Հոն կը տեսնենք պետութեանց եւ բանակներու դրապանակները: Հոն կը ծանօթանանք Կուտուզովի, ռուս համեստ զօրավարը, յաղթանդամ, հզօր՝ իր արուեստակեալ անհեղթութեամբ, բաւական նման մեր ապագայ Ժոֆրին: Յետոյ «Աննա Քարենին»ը, ուրիշ չքնաղ վէպ մը: Հոն ալ կիրքերու ողբերգութեանց հետ, կրնանք ուսումնասիրել Քարենինը, մեծ կազմակերպիչը, ոչ թէ գէշ մարդ, բայց ինք իր մէջ ամփոփուած, անկարող՝ յանձնուելու: Գալով Աննա – Վրոնսքի ամոլին, յաւիտենական է ինչպէս Մարդը եւ Կինը: Յետոյ, «Յարութիւն»ը, թերեւս նուազ յաջողած իբրեւ արուեստի գործ, բայց վսեմ՝ իր ներշնչումով, ինչպէս մեր Թշուառները: Վերջապէս «Կրեյցերեան Սոնատ»ը եւ «Իւան Իլիչի մահը», աւելի կարճ գիրքեր, որոնք նոյնպէս կ'ապրեցնեն մեզի նման մարդիկ եւ կը յուզեն մեզի վերաբերեալ հարցեր: Տոլստոյի ուժը եւ մեծութիւնը այն է որ ամբողջ էութեամբ նետուած է վէպերուն մէջ եւ ապրած է զանոնք: Խոստովանութիւններ չեն անոնք: Իր ստեղծագործ հանճարը այնքան մեծ էր որ կրցաւ իր անձէն վեր բարձրանալ, բայց յուզուած բոլոր հարցերն ալ իր իսկ խղճէն կը բխէին: Իր խիղճը այնքան պահանջկոտ էր որ երբեք չկրցաւ հանգստանալ:

Սերած էր ընկերային բարձրագոյն դասէ մը, հարուստ, ազնուական, մեծ հողատէր: Բայց չէր հանդուրժեր իր առանձնաշնորհեալ դիրքին: Իր ամբողջ կեանքը անցուց հարցնելով թէ իրաւունք ունէ՞ր այդ առանձնաշնորհներէն հրաժարելու եւ ի՞նչպէս: Ի վերջոյ, իր կեանքի վախճանին, երկայն մօրուքով ծերունի մը, փախաւ տունէն, ձգեց ընտանիք, փառք ու պատիւ, երթալ մեռնելու համար անշուք գիւղի մը մէջ իբրեւ աղքատ ուխտաւոր մը:

Կը յիշեմ տակաւին այն անձկութիւնը որով ամբողջ աշխարհը եւ մասնաւորապէս Ֆրանսա հետեւեցան այդ հոգեվարքին: Թերեւս բանաւոր չէր ծերունիին ընթացքը, թերեւս կար ուրիշ քաջութիւն մը ընդունելու այն ինչ որ էք եւ ապրելու մինչեւ ծայրը: Բայց իմաստուն կամ ոչ՝ փառաւոր բան մը ունէր այս շարժումը, որ զարմացուց աշխարհը եւ մղեց մէկէ աւելի խռովեալ հոգիներ հարցումներ ուղղել պարտականութեան մասին: Կարելի է ըսել Տոլստոյի համար, ինչպէս ըսին Զոլայի համար, թէ «մարդկային խղճմտանքին որոշ մէկ պահը կը ներկայացնէր»:

Այս կարգի դէմքերն են որ մեզի կ'օգնեն ըմբռնել տիեզերական եղբայրութիւնը, դասակարգերէն եւ ազգերէն վեր:

Շատ լաւ կը յիշեմ այն ժամանակը երբ, տակաւին երիտասարդ, կը խորասուզուէի այս հսկայական վէպերուն ընթերցումին մէջ:

Եւ կ'ըսէի ես ինծի. — «Չեմ գիտեր թէ ինչ են Ռուսերը, բայց եթէ հոն կան մարդիկ որ կը դղան Լեւինի, Բեզուխովի, Բալկոնսկի պէս, եթէ կան կիներ Նաթաշա Ռոստովի պէս, ես այնքան հեռու չեմ այդ ժողովուրդէն որուն մասին բան չեմ գիտեր»

Արուեստին դերն է բոլոր կաղապարներէն, բոլոր երեւոյթներէն անդին տեսնել ճշմարիտ էակներ: Այսօր, ժողովուրդները աւելի քան երբեք՝ կ'ըմբռնեն թէ կա՛մ պէտք է իրար հասկնան, կա՛մ կորսուին, թէ պէտք է ընտրութիւն մը կատարել — աշխարհ կամ չքացում: Բայց իրերհասկացողութիւնը դժուարացած է նախապաշարումներու, սուտերու եւ իրարու հանդէպ սխալ դատումներու պատճառով:

Տոլստոյի պէս հանճար մը, որուն հզօր ճաճանչները կը փարատեն ամպերը [illegible] ժողովուրդներուն ցոյց կուտան անծանօթ եղբայրներ, հասարակաց զգացումներ եւ համախորհուրդ մարդկութիւն.

Ահա թէ՝ ինչու բերկրութեամբ կ'ողջունեմ Փարիզի մէկ հրապարակին վրայ, այս ազնուական եւ խռովայոյզ դէմքը, խորհրդանշանը մեր մտահոգութեանց, մեր պարտականութեանց եւ յոյսերուն:

ANDRE MAUROIS
de l'Académie Française

Nous publions ci-dessus la traduction integrale du discours prononcé au nom de l'Academie Française par M. André Maurois, discours que l'illustre écrivain a bien voulu nous confier en vue de sa publication dans notre journal.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՃԵՄԱՐԱՆԸ 1954—1955ԻՆ

ԽՄԲ.— Պէյրութի Համազգային Փալանճեան ճեմարանին տարեշրջանը փակուեցաւ Յուլիս 25ին, ինչպէս հաղորդած էինք արդէն: Այս առթիւ մանրամասն տեղեկագիր մը կարդաց տնօրէնը, Ս. Վրացեան: Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Ա.

Համազգայինի ճեմարանը հաստատուած է բարոյական հիմերու, այսինքն՝ հանրային համակրանքի, վստահութեան, նախաձեռնութեան եւ համերաշխ գործակցութեան վրայ: Եւ քանի հանրութիւնը, այսինքն՝ հայ ժողովուրդը կը հետաքրքրուի ու կը համակրի մեր գործին, քանի ան բարոյապէս եւ նիւթապէս աջակից է մեզ, մենք կրնանք վստահ ըլլալ, որ ճեմարանը կ'ապրի ու կը բարգաւաճի, ապացոյց՝ ճեմարանի տարիներու աստիճանական վերելքը, ի մասնաւորի վերջին ուսումնական տարեշրջանի յաջողութիւնը: Այդ յաջողութիւնը մեծ չափով մենք պարտական ենք ծնողներուն եւ ընդհանրապէս՝ հայ ժողովուրդին:

Ճեմարանին 1954 – 55 ուսումնական տարին սկսաւ բարենպաստ մթնոլորտի մը մէջ՝ Համազգայինի եւ ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանի հանդիսաւոր բացումով Պէյրութի մէջ եւ այդ առթիւ հասարակութեան ցոյց տուած ինքնաբուխ համակրանքի խանդավառ արտայայտութիւններով: Եւ թէեւ հաստատութեանս տնօրէնը, հիւանդութեան պատճառաւ, երկար ժամանակ բացակայեցաւ, իր օգնականներու եւ ամբողջ ուսուցչական կազմի համերաշխ եւ անձնուէր գործունէութեան շնորհիւ ճեմարանի ուսումնական տարին բոլորեց ըստ ամենայնի բարեյաջող շրջան մը.

Ստորեւ կը ներկայացնենք ամփոփ պատկերը ճեմարանի կրթական – դաստիարակչական եւ նիւթական ու բարոյական գործունէութեան իր արդիւնքով 1954 – 55 ուսումնական տարուան ընթացքին:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ.— Անցած տարի այս բեմէն մեր ղեկուցման սկիզբը կ'ըսէինք. — «Ճեմարանի համար այս տարին վերաշինութեան եւ վերելքի տարի մը եղաւ»: Այսօր կրնանք համարձակ յայտարարել թէ այդ վերելքը շարունակուեցաւ եւ նոր նուաճումներ ապահովեց մեր հաստատութեան համար:

Աշակերտներու թիւի տեսակէտէն մենք ունեցանք նոր յաւելում եւ այսպէսով մեր աշակերտներուն ընդհանուր թիւը հասաւ աւելի քան չորս հարիւրի՝ անցեալ տարուան 360ի դիմաց, մանկապարտէզը՝ իր երեք դասարաններով՝ 70 փոքրիկներ, նախապատրաստական հինգ կարգերը՝ 203, ճեմարանի վեց կարգերը՝ 119 եւ Հայագիտականը՝ 12: Մեր աշակերտութեան 182ը աղջիկ է եւ 222ը տղայ:

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ.— Ճեմարանի ՀՕՄ մանկապարտէզը, օժտուած արդիական կահաւորումով եւ մանկավարժական ամէն տեսակ յարմարութիւններով, քաղաքիս լաւագոյններէն մէկն է՝ օտար հաստատութիւններն ալ հաշուելով: Այս ճշմարտութիւնը վկայած են բոլոր այն օտար այցելուները, որոնք այս տարուան ընթացքին առիթ ունեցան մօտէն ծանօթանալու մեր մանկապարտէզի կեանքին ու աշխատանքներուն: Ուրախ ենք յայտնելու, որ հայ ծնողներն ալ հետզհետէ կը գնահատեն մեր թափած ճիգերն ու ըրած զոհողութիւնները՝ մանկապարտէզի աստիճանական ծաղկումին ու կատարելագործութեան համար: Բազմաթիւ նոր դիմումներ կը ստանանք եւ արդէն 70 փոքրիկներ գրուած են անոր Կապոյտ, Կանաչ եւ Դեղին դասարանները: Հետզհետէ մանկապարտէզի շէնքը նեղ պիտի գայ ներկայացուած պահանջներուն:

Մանկապարտէզի կրթութիւնը շատ կենսական դեր մը ունի փոքրիկի մտային եւ հոգեկան կազմաւորման տեսակէտէն: Հոն է որ ամէն մէկ փոքրիկ կը սորվի դիտել, խօսիլ, արտասանել, երգել, գծել, պարել, նիստ ու կացի եւ ուտելու վարժուիլ եւ ի վերջոյ ընթերցման խորհուրդին թափանցել: Մեր մանկապարտէզին մէջ այս բոլորը տեղի կ'ունենան զուարթ եւ հաճելի պայմաններու տակ եւ խաղն ու դաստիարակութիւնը իրար կը լրացնեն:

Հայ իրականութեան մէջ միակ մանկապարտէզն է, ուր առաւօտեան ժամը 9էն մինչեւ իրիկուան ժամը 3 փոքրիկները կը մնան առանց տուն երթալու, միասնաբար կը ճաշեն՝ ուսուցչուհիներու հսկողութեան տակ, միաժամանակ կը հանգստանան շարժական անկողիններու վրայ եւ այնպէսով ընտանեկան յատուկ մթնոլորտի մը մէջ կ'անցընեն իրենց օրը: Մեծ է այս դրութեան առաւելութիւնը եւ մենք, ծնողներուն հետ, քանի մը տարուան փորձով այդ առաւելութեան օգուտները հաստատած ենք:

Մեր մանկապարտէզին պատասխանատու երկու վարժուհիները՝ Օր. Արուսեակ Պէրպէրեան եւ Օր. Ցաղիկ Հացպանեան իրենց մասնագիտութիւնը կատարելագործելու համար այս տարեշրջանին հետեւեցան Ֆրանսական «Միսիոն Քիւլթիւրէլ»ի հաստատած իրիկնային դասընթացքներուն, որոնց նպատակն էր տեսական եւ փորձնական դասերով կարող մանկապարտիզպանուհիներ հասցնել Լիբանանի մէջ:

Մեր երկու վարժուհիներն ալ մասնաւոր գնահատանքի արժանացան: Իսկ մեր վարիչ մանկապարտիզպանուհին՝ Օր. Լ. Տոնապետեան այս տարեշրջանին մեկնեցաւ Ֆրանսա, Սորպոնի համալսարանի իր վկայականը ստանալու համար: Յառաջիկայ տարեսկիզբին ճեմարանի մանկապարտէզին մէջ պիտի վերստանձնէ իր պաշտօնը:

ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆ.— Մեր նոր շէնքին միջին երկու յարկերը գրաւած են նախակրթարանի դասարանները, որոնց երկուքը ունին նաեւ իրենց զուգընթաց բաժինները: Ամէն զուգընթաց դասարան յաւելեալ ծախքի եւ աշխատանքի դուռ կը բանայ եւ սակայն մեր սկզբունքը եղած է, հինէն ի վեր, որքան կարելի է, չխճողել դասարանները: Այս պատճառով ալ կամ ցաւով ստիպուած ենք եղած մերժել բազմաթիւ դիմումներ, կամ զուգընթաց մը բանալու:

Ինչպէս մանկապարտէզը հիմքն է նախակրթական կեանքին այնպէս ալ նախակրթարանը հիմքն է երկրորդական եւ բարձրագոյն կրթութեան: Փորձը ցոյց կուտայ ամէն տարի, որ հետեւողականօրէն նոյն դպրոցին եւ նոյն սիստեմին [illegible] ուսում ստացած աշակերտը աւելի կազմաւորուած միտք ունի եւ աւելի արդիւնաւոր աշխատանք, քան ան որ քանի մը դպրոց կը փոխէ: Այս պատճառով մեր Նախակրթարանը մենք կը նկատենք անբաժանելի մէկ մասը ճեմարանի ամբողջական կրթութեան՝ 11 տարիներու վրայ բաժնուած: Մեծ գոհունակութեամբ կը յայտնենք, որ այս տարուան մեր շրջանաւարտներուն կէսը լիակատար ճեմարանականներ են՝ այս յարկին տակ ան-

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ԼՈՐՏ ՄԸ ՓՈՔՐ ԱՍԻՈՅ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԷՆ ՆԵՐՍ

*

Մենք լսեցինք Կարսի վալիին բարբանջանքները հայ արհեստաւորին եւ արուեստագէտին հասցէին ուղղուած, տեսանք թէ ոստիկանապետը ինչ համարձակութեամբ Անին Ալփասլանի սեփականութիւնը կը դարձնէր, այժմ մեզ կը մնայ Վանայ վարժարանին տնօրէնին անհեթեթութիւնները մտիկ ընել, որուն վիճակուած էր առաջնորդողի դերը:

Ան անվրդով կը յայտարարէր, թէ ասորի – Թուրքերը եւ ուրարտացի Թուրքերն են այս երկրին պատմութեան կարեւոր դերակատարները: Գայթակղած լորտը իր կողմէ կը յաւելու. «Կարծես միայն Պարսիկները Թուրք չէին»: Իսկ Հայերուն գալով, Պ. տնօրէնը, պատմութիւնը իր քմահաճոյքին ենթարկելով կ'ըսէր. «Վանայ մէջ երբեք հայ գոյութիւն չունէր, Ռուսերը 1915ի պատերազմին հետերնին բերին»:

Էհ, դիտել կուտայ անգլիացի լորտը, այս մտայնութիւնը ունեցող մարդոցմէ ինչ կարելի էր ակնկալել, հայ ժողովուրդին բնակավայրը հանդիսացող այս հողամասին վրայ տակաւին հրաշքով կանգուն մնացած յիշատակարանները գտնելու... մանաւանդ տխրահռչակ Ճեվտէթ դիւային ծրագիրը գործադրուելէն ետք:

Քաղաքին բոլոր այս անցուդարձերուն քաջածանօթ լորտը, պահ մը աչքերը կը յառէր դէպի Վարագայ սարերը, այն տեղի սրբավայրը նշմարելու յուսադրութիւնով:

Հայկական միակ յիշատակարանը որ տակաւին կանգուն կը մնայ, Աղթամարայ փառաշէն կաթողիկէն է:

Լորտին Վան գալուն գլխաւոր նպատակներէն մին զայն տեսնել էր, բայց հակառակ իր կատարած դիմումներուն եւ խնդրանքներուն, մերժումներով եւ անհեթեթ առարկութիւններով իրեն կը զլացուէր այդ սրբավայրին այցելութիւնը, ու թոյլ կը տրուէր միայն հեռուէն զայն տեսնելու, ճամբորդատար շոգեմակոյկէն:

**

Վանէն ետք, այլեւս լորտին յաջորդութիւնը կը դադրէր մեզ հետաքրքիր [illegible], ի նկատի ունենալով, որ անոր այցելած միւս բոլոր վայրերը՝ Մարտին, Ուրֆա, Պոզաքեօյ, Կեսարիա եւ Գոնիա՝ դուրս կը մնան պատմական Հայաստանի սահմաններէն, միակ բացառութեամբ մը՝ Տիգրանակերտ:

Ասորեստանի վաղեմի այս քաղաքին պատմականը ընելէ ետք, հեղինակը կը նկարագրէ անոր պարիսպները, կամուրջը, խոշոր եւ համեղ ձմերուկները ու անցեալին մէջ հոն բնակող հայութենէն միակ հետք մը կը գտնէ՝ քաղաքին թանգարանին մէջ զետեղուած Մայր Աստուածածնի գեղակերտ մէկ արձանը:

ՏՈՔԹ. Փ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(13րդ եւ վերջ)

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

★

Կարգ մը ծնողներու փափաքին ընդ առաջ երթալով, Օր. Հ. Ճէնազեանի եւ Տիկին Է. Այվազեանի նախաձեռնութեամբ, անցեալ Մարտին կազմուած Հայ Օրիորդաց Միութիւնը, ընդհ համաձայնութեամբ անցաւ Բարեգործականի հովանաւորութեան տակ, իբրեւ Օժանդակ Հայ Օրիորդաց Միութիւն :

Յարգ, անդամուհիներու թիւը հասած է քանըհինգի, որոնք մեծ մասով սատացած են երկրորդական կրթութիւն :

Առժամեայ վարչութեան դիւանը կը կազմեն Օրիորդներ Ժագլին Վարժապետեան (Ա. ատենապետուհի), Շուշան Անդրէասեան՝ (Բ.), Իրմա Գասմաճեան (Ա. ատենադպիր), Սեդա Քէպապճեան (Բ.), Գլեմանթին Գանարեան (գանձապահ):

Միութեան բացման հանդէսը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 3ին, Ազգ. Տան Թատերասրահը, ընտանեկան շրջանակի մէջ: Ներկայ էր Բարեգործականի Փարիզի վարչութիւնը :

Օրիորդները անձամբ կը կատարեն ամէն աշխատանք — թէեւ ունին իրենց սեփական զբաղումները: Աչքի կը զարնեն հայկական լրջութիւնը եւ շնորհը, Օրիորդներու սէրն ու վերաբերումը՝ իրենց նորակազմ միութեան հանդէպ: Այս պաթաղան քաղցր յոյսերով կը լեցնէ ծնողներու եւ հայ հասարակութեան սիրտն ու հոգին երբ՝ տասնըեօթ տարեկանէն ի վեր Օրիորդներ, սեփական համոզումով, կը պատրաստուին իրենց կոչումին, իբրեւ ապագայ հայ մայրեր

Իր բացման խօսքին մէջ, Օր. Ժ. Վարժապետեան շեշտեց թէ ձուլումի վտանգը զինաթափելու լաւագոյն միջոցն է միանալ եւ կազմակերպուիլ: «Կը յուսանք թէ այս Միութեան շնորհիւ շատ մը հայ օրիորդներ պիտի գտնեն իրենց փնտռած տաք եւ մտերմիկ մթնոլորտը, իրականացումը իրենց իտէալներուն, որոնց առաջինն է հայ մնալ :

Միութեան նպատակները. Հաւաքուիլ պարբերաբար փոխանակել, մայրենի լեզուն սորվիլ եւ տարածել, մեր ժողովուրդի անցեալին ծանօթանալ, հայ աւանդին կնոջ կոչումը բարձրացնել, օժանդակել Բարեգործականի ազնուական ձեռնարկներուն : Եւ անշուշտ, երիտասարդ-

ցուցած իրենց 11 կամ 12 տարեկան կեանքով:

Նախակրթարանի բաժնին մէջ յատուկ հոգածութեամբ կ'ուսանուին մայրենի լեզուին հետ նաեւ արաբերէն եւ ֆրանսերէն լեզուները՝ հաւասար պահելով : Անկէ զատ, մասնաւոր ուշադրութիւն կ'ընծայուի բնական գիտութեան, պատմութեան, աշխարհագրական ծանօթութիւններու, երգի, նկարչութեան, մարզանքի եւ ձեռական աշխատանքի

ներ ենք, պէտք է նոյնքան զուարճանանք: Կոչ կ'ընեմ փարիզահայ բոլոր օրիորդներուն միանալ մեր Միութեան: Որքան ընդարձակուինք, այնքան դիւրաւ կ'իրականացնենք մեր ձեռնարկը: Միութիւնը զօրութիւն է:

Գեղարուեստական բաժինը յաջողութեամբ կատարեցին Միութեան անդամուհիներէն :

Տիկին Է. Այվազեան կուռ բանախօսութեամբ մը պարզեց կնոջ դերը ազգապահպանումի ճակատին վրայ:

— «Եթէ մեր Օրիորդները սիրով ու գիտակցութեամբ սկսին մայրենի լեզուն կարդալ, գրել եւ խօսիլ, կրնան մեծապէս օգտակար հանդիսանալ նաեւ իրենց նըմաններուն մէջ պահպանելու ազգ. ոգին»:

Գ. Մելիքեան սիրայօժար ստանձնած էր պարերու նուագի բաժինը, իր սեփական նուագարանը տրամադրելով եւ հայկական ջերմ ու զուարթ մթնոլորտը պահելով մինչեւ կէս գիշեր :

× Օրիորդներու փափաքով, Մայիսէն ի վեր, Տիկին Այվազեան կը շարունակէ հայերէն լեզուի եւ պատմութեան դասերը, կանոնաւորապար, ամէն ուրբաթ գիշեր ժամը 8–10 :

Ուրախութեամբ կը յայտարարենք որ մեր ընտիր եւ ուշիմ Հայուհիները, անհաւատալի յառաջդիմութիւն ցոյց կու տան, պարմանք պատճառելով, մանաւանդ իրենց ծնողներուն

Միութիւնը, իբրեւ հաճելի ժամանց, կ'ունենայ նաեւ իր հերթական երկսեռ հաւաքոյթները, Ազգ. Տան մէջ :

× Յունիս 26: Օրիորդաց Միութիւնը ի պատիւ Մայրերու Օրուան, սարքած էր գեղարուեստական հանդէս մը, մասնակցութեամբ Հայկազեան վարժարանի աշակերտներուն: Սրահը եւ բեմը զարդարուած էին ծաղիկներով, ուր ծաղկանկար կամարը կը կրէր Մա՛յր, Մա՛յր վերտառութիւնը :

Ազգ. Տան սրահները լեցուած էին ծընողներու եւ պարագաներուն բազմութեամբ: Ներկայ էին Բարեգործականի Փարիզի վարչութենէն անդամներ : Միութեան ժրաջան ատենապետուհի Հ. Վարժապետեան պատրաստած էր, մայրերու ձօնուած ճառ մը, որ կը վերանար հետեւեալ բացագանչութեամբ. — «Կեցցե՜ն մայրերը, մանաւանդ հա՛յ մայրերը» :

Գեղարուեստական բաժնին մաս կը կազմէր ներկայացում մը — «Երեք մայրեր», (Օրիորդներ Գանարեան, Տոլապճեան, Քէպապճեան) շրջապատուած բազմաթիւ «զաւակներով», որոնց իւրաքանչիւրը որդիական սիրոյ, գորովանքի եւ երախտագիտութեան իր խօսքը ունի — ուղղուած մայրերուն: Ու միարբերան եւ սրտայոյզ արտասանուած աղօթք մը՝ որով երկար կեանք եւ առողջութիւն կը մաղթեն իրենց սիրելի մայրերուն :

Այս գեղեցիկ տեսարանը մեծ ազդեցութիւն գործեց մասնաւորապէս աշակերտներուն եւ ծնողներուն վրայ :

Տիկին Այվազեան գրաւոր ճառով մը

պարզեց մայրերու օրուան իմաստը եւ փառաբանեց մայրութիւնը: «Կեանքի ամէնէն զրկուածն է այն մարդը որ բախտը չէ ունեցած վայելելու մօր մը թանկագին եւ անփոխարինելի սէրը» :

Պարերը շարունակուեցան մինչեւ կէս գիշեր :

Ա. ՇԱՀԼԱՄԵԱՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆ

*

Հերթական դասախօսութիւնը տեղի ունեցաւ 24 Յունիս, Ուրբաթ երեկոյ Ազգ. Տան մէջ:

Նախագահը՝ Մ. Պարսամեան ներկայացուց օրուան դասախօսը, Օր. Սիրանոյշ Տէր Մանուէլեանը, որ Ամերիկայէն եկած է եւ պիտի այցելէ արեւելեան գաղութները, ինչպէս նաեւ Իսթանպուլ : Օրիորդը աւարտած է Ամերիկեան համալսարան, իբրեւ մասնագիտութիւն ընտրելով մասնաւորապար տեսական հայ երաժշտութիւնը: Քանի տարիէ ի վեր Պոսթընի մէջ կը վարէ երգչախումբ մը, որ կը մասնակցի հայկական հանդէսներուն: Ուրախալի է որ Ամերիկա ծնած ու մեծցած այս հայ օրիորդը իր դասախօսութիւնը պիտի տայ հայերէն լեզուով :

Օր. Սիրանոյշ Տէր Մանուէլեան նիւթ ընտրած էր հայկական երաժշտութեան արդի զգտումները : Ծանրանալով մասնաւորապար Հայ. Եկեղեցական երաժշտութեան եւ շարականներուն վրայ, երեւան հանեց անոնց բացառիկ գեղեցկութիւնն ու ինքնատիպութիւնը: Խօսեցաւ նաեւ Ամերիկահայ երգահան Ալան Յովհաննէսի երաժշտութեան եւ մշակած արուեստին մասին :

Իր գեղեցիկ ու պատրաստուած դասախօսութիւնը համեմելու համար, ժապաւէններու վրայ լսելի ըրաւ Ալան Յովհաննէսէն քանի մը կտորներ, որոնք դաշնաւորուած են արեւելեան մօթիվներու վըրայ: Անակնկալ մըն էր նաեւ Կոմիտաս վարդապետին վերագրուած «Արօր տատրակ» ժողովրդական երգը, զոր ներկաները լսեցին եկիւղածութեամբ :

Օր. Ս. Տէր Մանուէլեան ներդաշնակ եւ մաքուր հայերէնով տուաւ իր դասախօսութիւնը, հաստատելով որ Հայ եկեղեցական երաժշտութիւնը ոչ միայն կը ճանչնայ խորապէս, այլ եւ պաշտամունք ունի անոր հանդէպ :

Դասախօսութենէն վերջ խօսք առին Գաֆթանճեան վարդապետ, Գ. Գ. Ա. Գառնայրեան, Ն. Սերգոյեան, Գարեգին եւայլն:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՄԸ հաստատուած է Վիէննայի համալսարանին փիլիսոփայութեան ճիւղին մէջ : Դասախօս նշանակուած է Գ. Վահէ Գալլքճեան: Դասախօսութիւնները պիտի սկսին 1955–56 տարեշրջանին :

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ՉԻՆ ԳՐՈՂՆԵՐ Գէ Բաո Ցիւան, Թան Թաօ եւ Լի Լին Մայիս 18ին Երեւան գացած են եւ հանդիպում ունեցած Գրողներու Միութեան հետ: Գէ Բաո Ցիւան անդամ է «Միջազգային Գրականութիւն» ամսագրի խմբագրութեան : Խմբագիրն է «Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներգութեան չինարէն թարգմանութեան եւ թարգմանութիւններ ունի Յովհ. Թումանեանէն, Աւ. Իսահակեանէն: Ներկայիս ալ կը թարգմանէ Խաչատուր Աբովեանի ստեղծագործութիւնները: Աւ. Իսահակեան ողջունելով հիւրերը ըսած է թէ հայ ժողովուրդը գիտէ եւ շատ բարձր կը գնահատէ չին ժողովուրդի հին մշակոյթը: Չին գրողներէն շատ բան թարգմանուած է հայերէնի : Քարտուղար Թոփչեան ծանօթացուցած է հիւրերուն Գրողներու Միութեան կազմը, ստեղծագործական միջոցները եւ սովետահայ գրականութեան անցեալն ու ներկան :

ԷՋՄԻԱԾՆԻ տաճարի վերանորոգման աշխատանքները մեծ թափով յառաջ կը տարուին: Յայտնի մասնագէտ տիկին Թունովայի երիտասարդ հայ նկարիչներու խումբը կը զարդարեն տաճարին ներսը, պահելով հարազատութեամբ հին նըկարչական ոճը, որ ինչպէս յայտնի է Նաղաշ Յովնաթանի ստեղծագործութիւնն է: Զանգակատան տակ գտնուող կամարը արդէն վերջացած է և սկսած են առաջ սեղանի մեծ կամարի նկարազարդումը: Վերանորոգումներ պիտի կատարուին նաեւ դուրսէն: Փլցուած է արդէն հին կիսաւեր պարիսպը եւ նորը կը սկսին շինել: Այս բոլոր աշխատութիւնները կը կատարուին պետութեան տրամադրած գումարներով եւ պետութեան նշանակած մասնագէտներով: Քանդըհինգ ծանօթ ամենաւորութիւններէ եւ մասնագէտներէ մարմին մը նախապէս ճշդած է վերանորոգման սկզբունքը: Այդ մարմնին անդամներն են ճարտարապետներ Մարր Գրիգորեան եւ Սարեան, նկարիչ Մարտիրոս Սարեան եւ Տիկին Թունովա, գրագէտներ Աւ. Իսահակեան, Դ. Դեմիրճեան, Ստ. Զօրեան, Հայաստանի թանգարաններու կոմիտէի ներկայացուցիչներ եւայլն:

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Սեւրի Մուրատեան վարժարանի Ադամարանի պաքալորէայի քննութեանց 9 աշակերտի վրայ վեցը յաջողած են

Առաւարեկ անունները. — Զէքեան Յակոբ, Ճապուրեան Յարութիւն, Րէիզեան Գրիգոր, Տէրպապեան Պետրոս, Գզրեան Յովհաննէս, Տէոէեան Արշաւիր :

Աչնան քննութեանց կրկին կը ներկայանան՝ Ճէռալճեան Գէորգ, Մէնտիլեան Յովհ. Էքիզեան Յարութիւն :

Գնահատանքի արժանի է այս կարեւոր յաջողութիւնը (2/3) Մուրատեան վարժարանին համար :

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

— Ինչո՞ւ մինչեւ այս տեղերը բերիք զիս, փոխանակ պանդոկէն օգնութիւն խնդրելու, հարցուցի :

Դարձեալ կարմրելով.

— Ձեր համարձակութիւնը անների է, տակաւին չէք ըմբռներ թէ ինչ մեծ վըտանգի կ'ենթարկէք զուք ձեզ: Կը խորհի՞ք թէ պիտի իմացնէի ձեր ընկերներուն: Աքանչելի բարեկամներ, որոնք մահուան թակարդէն պիտի ազատէին ձեզ: Ոչ, երդում ըրի որ ես ինքս խնամեմ ձեզ, քան թէ ուրիշներու ապաւինիմ: Մէկը չի զար այս կղզին: Կանչեցի ծերունի Պաթանին, զոր քանիցս բուժած եմ, որպէսզի գայ եւ խնամէ ձեզ: Հաւատարիմ է եւ գաղտնապահ: Ձեզ կրնամ ամիսներով պահել այստեղ, ոչ ոք պիտի չիմանայ :

Ինչքա՜ն հաճելի հնչեցին ինծի այս վերջին բառերը:

— Շատ լաւ էք ըրեր, ըսի հանդարտ կերպով: Մէկու մըն ալ իմաց պիտի չտամ: Քանի մը օր, աւելի մտահոգութիւնը մեծ տարբերութիւ. մը չըներ: Ի վերջոյ ազգականներս չեն, միայն ծանօթներ, մինչեւ իսկ Սիւզանը: Եւ ով որ գրեց այդ երկտողը, պէտք է որ շատ մը բաներու տեղեակ ըլլայ: Դուրսէն մարդու գործ չէ ատիկա :

— Եթէ ուզէիք խորհուրդներուս անսայ. .

— Ձեմ կարծեր, ըսի, խորամանկօրէն, սակայն մտիկ ընելուն մէջ ալ վնաս չեմ տեսներ :

— Միշտ այսպէս ձեր ուզա՞ծը կ'ընէ՞ք Օր. Պետինկֆիլտ :

— Ընդհանրապէս, ուրիշի մը պիտի ըսէի «միշտ»:

— Կը խղճամ ձեր ամուսինին վրայ:

— Խղճալու պէտք չունիք: Պիտի չամուսնանամ մէկու մը հետ, մինչեւ որ խենթի պէս չսիրեմ զինքը: Կին մը երբ իրապէս սիրէ մէկը, միշտ անոր ուզածին հակառակը կ'ընէ: Ու որքան յամառի՝ այնքան աւելի հաճոյք կը զգայ:

— Այդ կէտին մէջ համաձայն չեմ ձեզի հետ: Ընդունուած օրէնքը հակառակն է:

— Շատ ճիշդ, գոչեցի ուժգնօրէն: Եւ ատոր համար ալ՝ այնքան դժբախտ ամուսնութիւններ: Ամբողջ այր մարդոց յանցանքն է, — կամ տեղի կուտան իրենց կիներուն եւ անոնք կ'արհամարհեն իրենց ամուսինները, եւ կամ չափազանց եսասիրութեամբ՝ իրենք զիրենք կը պարտադրեն կիներուն՝ առանց շնորհակալական բառ մը արտասանելու: Շատ ամուսիններ կը ձգեն որ կիները ընեն իրենց ուզածը, յետոյ ալ ահաղին աղմուկ կը յարուցանեն, թէ կինը ինչու ըրաւ այդ բանը: Կիները կը սիրեն որ այրը իշխէ իրենց վըրայ, սակայն չեն հանդուրժեր՝ երբ իրենց զոհողութիւնը չի գնահատուիր: Միւս կողմէ, այրերը պէտք եղած չափով չեն գնահատեր կիներուն համապազօրեայ ազնուութիւնը: Եթէ ես ամուսնանամ, ժամանակին մեծ մասը վարժանք պիտի դասնամ ամուսինիս. բայց բնաւ չպասած ատենն ալ կատարեալ հրեշտակ պիտի ըլլամ

— Կատուի եւ շունի կեանք մը պիտի ըլլայ ատիկա, ըսաւ Հէրի խնդալով:

Սիրահարները միշտ կը կռուին, որովհետեւ զիրար չեն հասկնար: Անգամ մը որ զիրար հասկնան, այլեւս սէր չի մնար:

— Հակառակն ալ ճի՞շդ է: Մարդիկ որ կը կռուին իրարու հետ՝ սիրահարնե՞ր են:

— Ձեմ գիտեր.. -ըսի չփոթած:

Կրակարանին մօտենալով.

— Քիչ մըն ալ ապուր կ'ուզէ՞ք:

— Այո, խնդրեմ: Այնքան անօթի եմ որ ուղտ մը անգամ պիտի կրնամ ուտել:

— Այդ լաւ է:

Ու մինչ կրակով զբաղած էր.

— Երբ ոտքի ելլեմ, ձեր կերակուրը ես պիտի պատրաստեմ, ըսի:

— Ձեմ կարծեր թէ խոհարարութենէ բան մը կը հասկնաք:

— Ձեզի չափ կրնամ տուփերու մէջ դրուած ուտելիքները տաքցնել, պատասխանեցի, ցոյց տալով օճախին վրայ շարուած տուփերը:

— Հարուածը տեղին էր, ըսաւ ու խնդաց:

Հաճոյքով խմեցի ապուրը: Յիշեցուցի ինծի տալիք խորհուրդի մասին :

— Ըհ, այո, ըսելիքս հետեւեալն է: Եթէ ձեր տեղն ըլլայի պիտի մնայի այստեղ հանգարտ՝ տեսակ մը կորսուած վիճակի մէջ, մինչեւ որ բոլորովին լաւանայի : Ձեր թշնամիները մեռած պիտի կարծեն ձեզ: Ձեր դիակը չգտնուելուն երբեք պիտի չզարմանան: Պիտի խորհին թէ ջարդ ու փշուր էք եղած եւ հեղեղը առած քշած է ձեզ: Ու երբ կատարելապէս վերստանաք ձեր առողջութիւնը, հանդարտօրէն կ'երթաք Պէյրա, ու անկէց նաւը առներով Անգլիա կը վերադառնաք :

— Վախկոտները կ'ընեն այդպէս, յարեցի ծաղրական շեշտով մը:

— Դպրոցական յիմար աղջկան մը պէս կը խօսիք :

— Դպրոցական յիմար աղջիկ չեմ ես, ես կին եմ, գոչեցի բարկացած եւ ջղայնացած :

ԱԳԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պապայեանց ,
Պերճուհի եւ Վահէ Պօղոսեան ,
Ժանի, Ջիջի եւ Միքայէլա ,
Տէր եւ Տիկին Ժան տը Քուբէր ,
Եւ բոլոր ազգականները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ մօր , քրոջ եւ ազգականին

ՄԱՐԳՐԻՏ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ Կիւրեղեան)

մահը որ տեղի ունեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, երեքշաբթի 6 Յուլիս , Այցաքէ (Միլանօ) :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր, ուրբաթ առաւօտեան ժամը 9ին , Մոնումանթալէ գերեզմանատան մատուռին մէջ : Մարմինը պիտի ամփոփուի նոյն գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանը (Միլանօ) :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ի ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ վաւերացուց Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը, որով կը վերահաստատուի այդ երկրին անկախութիւնը : Անգլիա եւ Ֆրանսա եւս վաւերացուցած են, ինչպէս եւ Մ. Նահանգները , սպասելով նախագահին ստորագրութեան : Դաշնագիրը օրէնքի ուժ պիտի ստանայ, երբ Չորս Մեծերը եւ Աւստրիա ինք յանձնեն վաւերացման փաստաթուղթերը : Այս գործողութենէն երեք ամիս վերջ Աւստրիոյ ամերիկեան , անգլիական, ֆրանսական եւ խորհրդային գինուորները պիտի քաշուին :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ հետ կնքուած համաձայնութեանց քննութիւնը երէկ ալ շարունակուեցաւ Ազգ. ժողովին մէջ : Խօսք առած են տասնչորս երեսփոխաններ, մէջն ըլլալով երկու նախկին վարչապետներ , Պինօ եւ Մենտէս Ֆրանս : Կառավարութեան կողմէ ներկայ էին վարչապետը եւ Թունուզի ու Մարոքի գործերու նախարարը : Թունուզի վարչապետն ալ ներկայ էր իբրեւ դիտող : Նոր Տեսթուրի վարիչը՝ Պուրկիպա եւս Փարիզ կը սպասուի : Առջի օրուան նիստին մէջ ղեկաւոր գեկուցում մը կարդաց Թոմլէն Վերտիէ (ընկերվարական), յանուն արտաքին գործերու յանձնաժողովին, շեշտելով թէ Ֆրանսա ազնուօք է կատարէ իր բոլոր տնտեսական եւ ընկերային պարտաւորութիւնները , վերջ տալով բոլոր ծայրայեղական եւ խուռնախառնական ձեռնարկութեանց» : Կըրքոտ պայմանագիրներով կը գադրի 1883ին հաստատուած թեւարկութիւնը եւ կ՚ապահովուին Թունուզ հաստատուած 250 հազար Ֆրանսացիներու իրաւունքները :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ ծրագրուած ընդհ. գործադուլը ձախողեցաւ, բայց խռովութիւնները կը շարունակուին : Առջի օր չորս հոգի սպաննուեցան եւ ուրիշներ վիրաւորուեցան : Հաւանական է որ ներքին նախարարը պահանջէ բացառիկ վիճակ հրատարակել ամբողջ երկրին մէջ :

ՄԱՐՈՔԻ կացութիւնն ալ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ : Նոր վէճ մը բացուած է ներկայ վեհապետին շուրջ, որ դաւ բարձրացաւ նախկին Սուլթանին գահընկէցութեամբ : Զրոյց կը շրջի թէ խնամակալութիւն մը պիտի հաստատուի : Մարաքէշի փաշան, Էլ Կլաւի , որ ոխերիմ թշնամին է նախորդ Սուլթանին, նամակ մը ուղղելով Ֆրանսայի հանրապետութեան նախագահին, կ՚ազդարարէ թէ ծանր դէպքեր պիտի պատահին, եթէ ներկայ սուլթանը գահընկէց ըլլայ .

ԿԻՊՐՈՍԻ Թրքական շրջանակներէն կը հաղորդեն թէ Անգարա վճռած է դրժել Յունաստանի հետ ունեցած բարեկամութիւնը, եթէ Անգլիա ինքնորոշման իրաւունք շնորհէ Կիպրոսի ժողովուրդին : Կ՚ըսուի նոյնիսկ թէ Թուրքիա պիտի քաշուի Ատլանտեան եւ Պալքանեան դաշինքներէն : Գաղտնի կազմակերպութիւնները հետզհետէ կը զօրանան Կիպրոսի մէջ :

ՏԱՔԻ ԱԼԻՔ մը քանինք թափել տուաւ Միջերկրականի ափերուն վրայ, մանաւանդ Նիսի եւ Քանի մէջ, մինչեւ 31 աստիճանի բարձրանալով : Հարաւային խորշակն էր (սիրոքօ) որ կը հոսէր Սահարայի անապատէն : Մ. Նահանգներու արեւելեան շրջանին մէջ ալ տաքը սաստկացած է եօթը օրէ ի վեր :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն դառնօրէն կ՚ողբայ իր հաւատաւոր ընկերներէն Խաչիկ Գալուստեանի մահը : Այս առթիւ իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տիկին Գալուստեանի եւ զաւակներուն :

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԻԷՊԻ ՏՌՎԻԼ

Մասնաւոր օթօքարով, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի կողմէ, երթուդարձ 1200 ֆրանքի, փոխանակ 1700ի : ՅՈՒԼԻՍ 17 Կիրակի :

Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ այժմէն ընկեր Սարգիս Էֆխանեանի մօտ՝ 70 Ռիւ Ժիւլիէն լա Քրուա, Փարիզ (20) : Ինչպէս նաեւ ճաշարան Արթիւր, Փլաս տէ Ֆէթ : Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 14 :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի դաշտահանդէսը՝ որ յետաձգուած էր անձրեւի պատճառաւ , տեղի պիտի ունենայ , այս կիրակի, Տէսինի զովասուն անտառը, Կապոյտ Խաչի օրուան առթիւ : Օթօքարը՝ կը մեկնի ,Փըլաս Կիշառէն, ժամը 9ին : Կը խնդրուի հասարակութենէն ճշդապահ ըլլալ :

ՀԱՑԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԷՌՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 6ին , ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Ռընէի մատրան մէջ ,83 ռիւ տ՚արքէօյ :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

. Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ժամը 2էն սկսեալ, Պարոն Մալխասեանի օդասուն պարտէզին մէջ, 21 Սանթիէ տը լա Ռուլ, Պանէէօ .

Հաղորդակց. միջոցներ՝ Լինեը տը Սօ, իջնել Պանեէօ, կամ օթօպիւս 188, իջնել մէթրօ Պանեէօի առջեւ :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի :

49ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի մասնաճիւղին եւ Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան :

Այս կիրակի, Ալամպրայի ընդարձակ եւ օդասուն սրահներուն մէջ, կէսօրէն մինչեւ կէս գիշեր :

Տարեդարձի հանդիսութիւն ժամը 12-էն 16 :

ՃԱՇ :

Բանախօսութիւն, ուղերձ, երգ, արտասանութիւն, նուագ :

Ներկայ պիտի գտնուին Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի փոխ-ատենապետ Տօքթ. Արամ Պէօյիւքեան եւ ընդհ. քարտուղար Պ. Օննիկ Թադէոսեան , որոնք խօսք պիտի առնեն :

Պարահանդէսը ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր : Պար, անակնկալներ, բոթիլյոն , առաջնակարգ նուագախումբ :

Ճաշի տոմսերը պարահանդէսի մասնակցութեան իրաւունքն ալ կուտան :

Տոմսերը կարելի է հայթայթել մասնաճիւղի եւ Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան անդամներէն :

Ոչ մէկ հանդանակութիւն :

ՄՈՒՐԱՏ ՌՍՈՒՄՆԱՍԻՐԱՑԷՆ

Բ. Ցանկ

Թոքատի Հայր. Միութիւն երկու հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ե. Մինասեան, հազար, Տէր եւ Տիկին Շահինեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Յ. Ղազարեան, Տէր եւ Տիկին Նշ. Դարբինեան , Ստեփ. Փանոսեան , հազարական , Վ. Զպուքճեան 500 , Գ. Ալիքսանեան Մելք. Զպուքճեան, Տէր եւ Տիկին Հապէշեան հազարական, Խաչ. Բէօշկէրեան 500, Տոքթ. Լ. Համբարձումեան հազար, Ա. Պարսամեան հինգ հարիւր, Աւ. Գօշեան հինգ հարիւր, Արմ. Միքայէլեան , Սեդ. Սարգիսեան, Յովհ. Պէօեան, Յարթ. Շիրվանեան, Յակոբ Զաքարեան, Տէր եւ Տիկին Գույբէմանեան, Մարկեան հազարական , Ղ. Դանիէլեան 500.

× Մուրատ Ռես. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը իր սրտագին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալ Երուանդ Երանոսեանի այրիին, զաւակներուն եւ համակ սգակիր պարագաներուն :

× Մուրատ Ռես.ի Կեդր. վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Դուրայի Հայր. Միութեան եւ այն անհատներուն, որոնք նամակով թէ հեռախօսով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնած են Երուանդ Երանոսեանի մահուան առթիւ :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի :

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէն Ժիւլթ, 117 Ավընիւ Քօրօ, Պար տիւ Շալէ, ընդարձակ եւ զով ծառաստանին մէջ :

Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին , հայկական եւ եւրոպական պար, կ՚երգէ ընկ. Զ. Գասեան : Հայկական պարերուն կը նուագէ Պ. Հ. Փանոսեան եւ Համբարձումեան եղբայրներու խումբը :

Բարձրախօս Պ. Ալֆադի :

Կէսօրէն առաջ պուլի մրցում եւ զանազան անակնկալներ :

Ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը ազատ է ;

ԾԱՆ.— Հանդիսավայր երթալու համար առնել թիւ 55 թրոլէն եւ իջնել վերջին կայարանը : Իսկ Շափիթըլէն առնել՝ 1, 4, 5, եւ 11 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Ժիւլթ : Ինչպէս նաեւ 53 թիւ «Թրոլէ Պառէ»ն եւ իջնել Սէն Ժիւլթ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Վալանս, (Բ. ցանկ)

Պ.Պ. Յ. Պօյաճեան , Վ. Պապիկեան , Յ. Էքզիւզեան ,Պապիկեան քհնյ., Լ. Տէր Սարգիսեան, Տ. Թ. Մաքսուտեան , Տիկին Պէաթրիս, Պ. Պ. Ղ. Գալուստեան , Ս. Կէվիկեան, Կ. Մինասեան, Մ. Տէրէպաշեան, Գ. Փիլիպոսեան, Թ. Կէվիկեան, Ե. Նալպանտեան, Մ. Պլուքեան , Պ .Ավճեան, Յ. Ա. Չէքէմեաններ, Տ. Ա. Գույումճեան, Տ. Մ. Թորոսեան, Պ. Պ. Շ. Էքմէքճեան, Մ. Մելիքսէթեան, Կ. Զօրթեան, Թ. Նազարեան, Տ. Ա. Շահինեան, Տ. Լ. Յովնանեան, Ռ. Տէրոյեան, Տ. Հ. Մարտիրոսեան, Վ. Ալակէօզեան, Տ. Պ. Մազաքեան, Պ. Յ. Հայրապետեան, 500ական ֆրանք :

Տիկին Տիրուհի Միքայէլեանի յիշատակին 500, Պ. Պ. Յ. Պօյաճեան, Ի. Թէպոյեան, Պալթայեան, Տ. Աղամեան 500ական, Մ. Չէլէպեան, Վ. Փիրչիկեան, Պ. Պ. Հ. Տալքըլըճեան 400ական Ֆր., Օ. Թէպոյեան, Ս. Սիմոնեան, Տ. Մ. Ճգմաճեան, Տ. Կորկորեան 300ական , Պ. Մ. Թէրզեան, Տ. Մ. Չոխախեան 500ական, Պ. Ս. Պարսամեան, Տ. Սաթենիկ, Պ. Ք. Սինանեան, Տ. Ա. Էքմէքճեան, Տ. Մ. Թաթիկեան, Տ. Վէզիրեան, Տ. Մ. Գասապեան, Տ. Ս. Սէրմէեան 200ական :

Օդափոխութեան առաջին խումբի ցուցակը արդէն լրացած ըլլալով, արձանագրութիւնները կ՚ընդունուին միայն Բ. խումբին համար (13 Օգոստ.) :

Կայանին համար շնորհակալութեամբ ստացած ենք տիկին Սթատեանէ կրամոֆոն մը, ինչպէս նաեւ Անիէռէն Պ. Մինաս Գիրաեանէ երգապնակներ. Շնորհակալութեամբ կ՚ընդունուին հայկական երգապնակներ :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ամասիոյ Իրերօգնութեան Միութեան դաշտագնացութիւնը Թռուա Լիւք, Մառէնի օդասուն ագարակին մէջ, այս կիրակի ամբողջ օրը :

Զանազան անակնկալներ, նուագախումբով հայկական եւ եւրոպական պար :

Առատ եւ պաղ խմիչք, ինչպէս նաեւ խորոված գիւլ, մատչելի գիներով : Գընդակի մրցում : Կնգակները եւ ճաշը միասին բերել : Ներկայ պիտի ըլլան նաեւ Տրակինեանի հայրենակիցները :

Մուտքը ազատ է :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան, կիրակի, 10 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Պ. Կուհայի գեղածիծաղ դաշտին վրայ, Տրիփէ :

Հանդէսին պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի ժամը 14ին, Վալանսի Արաքս երգչախումբի կողմէ, «Հեռաւոր հայրենիք»ով : Գեղարուեստական բաժինը բարձրախօսով , նաեւ հայկական եւ ֆրանսական պարեր ու անակնկալներ :

Վալանսէ՝ վաթսուն հոգինոց օթօքարը պիտի հասնի ճիշդ ժամուն : Առատ ուտելիք, մատչելի գիներով : Կը հրաւիրուին շրջանի հայրենակիցները :

Մուտքը ազատ է :

Imp. Arazes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Պուլվար Օտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Ներկայ կ՚ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին , Ահարոնեան ակումբը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆՑԻՆԵՐՈՒՆ

Պոլսոյ Կեդր. վարժարանի Փարիզի նախկին սաները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, այս շաբաթ օր, ժամը 18ին, Տօքթ. Հանչէրի մօտ, 9 ռիւ Սոլնիէ :

Համարատուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Սիրուն Մարգարեան եւ բոլոր ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն անոնց, որոնք անձամբ , գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին Խաչիկ Գումրուեանի մահուան առթիւ :

***

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պուլ. Օտոյի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Զարգարեանէ հինգ հազար ֆրանք, իրենց ողբացեալ մօր յիշատակին :

«ՑԵՂԻՆ ՁԱՅՆԸ »

Պ. Մկրտիչ Գազանճեան Արամ Հայկազի «Ցեղին Ձայնը» հատորէն մէկ մէկ օրինակ կը նուիրէ հետեւեալ հաստատութիւններուն .— Դպրոցասէրի աշակերտութեան մատենադարանին, Սեւրի Մուրատեան վարժարանին, Նուպ. Մատենադարանին, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերու Օդափոխութեան կայաններուն :

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր fonfecfusion կարող գործաւորուհիներ պլուզոն, փանթալոն, կիներու համար բարակ քօթոնէ ապրանքներ, ժիւփ , թապլիէ , fopuած : Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat)

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

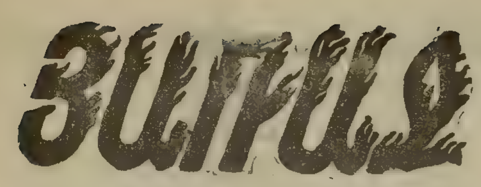
Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց :

Կը խօսի՝ ՏԻՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ :

Նիւթ՝ Անյետաձգելի պահանջ մը :

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ : Մուտքը ազատ է :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կը փնտռեմ եղբայրս՝ Կարապետ Պէզիրճեան ,հօրը անունը Գրիգոր, մօրը անունը Նազլը, քրոջ անունը Մաննիկ, բնիկ Ռոտոսթոցի, Ս. Թագաւոր թաղէն, 1915ին տարագրութեան ատեն կորսնցուցի Մուսուլի (Սինճար տագիի) կողմերը : Կը կարծուի թէ Մարսէյլի կողմերը կը գտնուի : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել «Յառաջ»ի միջոցաւ իր քրոջը, Մաննիկ Ջրտակեանին,
4, Passage de l'Union. Asnières (Seine)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ՇԱԲԱԹ 9 ՅՈՒԼԻՍ • SAMEDI 9 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7720 31e ANNÉE
Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ. 11ՐԴ ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 3131

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԷՍ ՃԱՄԲԱՆ ԿԸ ՄՆԱՆՔ

•

Յաճախ կը յիշեցնենք թէ մեր հանրային կեանքն ալ օդափոխութեան մը, վերանորոգման կը կարօտի։

Անհրաժեշտ է գտնել աշխատանքի նոր ձեւեր, զօրացնելու համար մեր ինքնապաշտպանութեան պայքարը։

Եթէ շարունակենք ամէն բան ամփոփել բանկալին մէջ, հետզհետէ պիտի թուլնայ մեր դիմադրական կորովը։

Հարկ է լոյս բանալ պատուհանները, որպէսզի տեսնենք թէ ո՛ւր կ'երթանք։

Գաղտնիք չէ որ երեսուն այսքան տարի վերջն ալ, մեր համրանքի մասին անգամ վաւերական տեղեկութիւններ չունինք։

Եթէ մեր միջոցները անբաւական են, կրնայինք օգտուիլ պետական մարդահամարէն, որուն վերջին տեղեկագիրը դեռ նոր հրատարակուեցաւ։

Յետոյ, ամբողջ գաղութը կղզեակներու բաժնուած է, Փարիզէն մինչեւ Մարսէյլ, եւ ցիրուցան համայնքներ շատոնց անջատուած են մայր կեդրոնէն։

Իսկ ամէնէն կսկծալին, տակաւին չունինք հիմնական եւ ամբողջական ծրագիր մը, նոր սերունդին փրկութեան համար։

Իւրաքանչիւր հոսանք ձեռնարկներ կը կատարէ համաձայն իր հայեցողութեան եւ կարողութեան, հաց-պանիր հայերէն մը սորվեցնելով։

Կրնա՞նք ապացուցանել թէ կարելի եղած է գէթ մայրենի անդաստան առաջնորդել հարիւրին տասը-քսանը։

Մնաց որ, անոնց սորված տարրական գիտելիքները շուտ կը հալին, առանց լրացուցիչ դասընթացքի մը։

Նորահասներէն վեր կայ սերունդ մը որ կէս ճամբան մնաց հայապահութեան տեսակէտէն, դառնալով անպէտ թէ՛ իրեն թէ՛ հանրութեան համար։

Մինչդեռ, կարելի էր հաւնեալ դասընթացք մը հաստատել, օրինակ, Մարսէյլի մէջ, իբրեւ լրացուցիչ բաժին։

Ամբողջ բազմութիւններ իրենք իրենց գլխուն մնացած են կուսակցական կոչերով կամ Հայր. Միութեանց բեկորներով։ (Վիէն, Տէսին, Սէն Շամոն եւն.)։

Ինչպէս կեդրոնական, նոյնպէս հարաւային Ֆրանսայի մէջ ամբողջ շրջաններ կապ չունին իրենց բնական կեդրոնին հետ։ Միայն հանդիսաւոր առիթներու մէջ է որ մէկը միւսէն լուր կ'ունենայ։

Տակաւին չենք խօսիր Հիւս. Ափրիկէի մասին, — Ալժերիա, Մարոք եւ Թունուզ — ուր անդորրութեան օրերուն ալ ամէն բան բախտին ձգուած էր։

Անշուշտ մեր բազմահայ գաղութին անկերպարան վիճակը խորապէս կ'ազդէ հարեւան երկիրներու հայկական բազմութեանց վրայ։

Լուր ունի՞ք Լոնտոնէն, Մանչեսթըրէն, Պրիւքսէլէն, Ժընեւէն։ Ի՞նչ կը բանին այդ չէն գաղութները, աւելի երկար դիմանալու, գոնէ իրենց զաւակները փրկելու համար...

Սակաւաթիւ Վիէննան աւելի աշխոյժ կ'երեւայ։

Ինչո՞ւ դրի կ'առնենք այս ցիրուցան եւ բազմիցս կրկնուած դիտողութիւնները։

Պարզապէս ըսելու համար թէ տակաւին գտած չենք շիտակ ճամբան, մեր ճիգերը կեդրոնացնելու եւ դիմադրական պայքարը զօրացնելու համար։

Տակաւի՜ն քանի՞ տարի օրերը իրիկուն պիտի ընենք աւանդութիւններով եւ անցեալ փառքերով, մինչ գետինը կը սահի մեր ոտքերուն տակ....

Այս ընթացքով կէս ճամբան պիտի մնանք, շատ չանցած։

Եւ պատմութիւնը պիտի արձանագրէ.—

Յամրաբար հալեցան, վասնզի չկրցան քալել ժամանակին հետ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋԱՆԱԶԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԷՆ ԱՌԱՋ

*

«ՆԱԽ ԵՒ ԱՌԱՋ ՄԻԱՑ. ԳԵՐՄԱՆԻԱ»

Արեւմտեան պետութիւնները եւ Խ. Միութիւնը զանազան ծրագիրներ կ'որոճան, Ժընեւի խորհրդաժողովին առթիւ որ պիտի գումարուի Յուլիս 18ին։

Անգլիոյ համար ժողովին յաջողութեան բանալին կը կազմէ Գերմանիոյ երկու մասերուն միացումը։ Յուլիս 7ին վարչապետը, Իտըն, ճառ մը խօսելով հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ այս մասին.

«Եւրոպայի խնդիրը Գերմանիոյ խնդիրն է։ Որքան ատեն այդ երկրին երկու մասերը չեն միացած, Եւրոպան բաժանուած պիտի մնայ։ Ինչպէս առաջարկեցինք Պերլինի խորհրդաժողովին մէջ, պէտք է ազատ ընտրութիւններ կատարել ամբողջ Գերմանիոյ մէջ։ Երբ այդ ընտրութիւնները կատարուին, միացեալ Գերմանիոյ կ'իյնայ տնօրինել իր ապագան։ Կատարելապէս կ'ըմբռնեմ թէ Ռուսերը կը վախնան որ ազատ Գերմանիա մը Արեւմուտքին կը միանայ եւ կը կարծեմ թէ այդպէս ալ պիտի ըլլայ։ Մինչեւ անգամ Ռուսերը կրնան ենթադրել թէ այդ պարագան վտանգաւոր պիտի ըլլայ իրենց ապահովութեան համար։ Բայց կրնանք պատասխանել թէ որեւէ անհրաժեշտութիւն չկայ որ այդպէս ըլլայ։ Արեւմտեան պետութիւնները, մէջն ըլլալով Գերմանիան, անշուշտ պատրաստ են ընդունելու որեւէ բանաւոր համաձայնութիւն որ կրնայ հաւաստիքներ տալ Խ. Միութեան՝ իր ապահովութեան մասին»։

Ընդլայնելով իր տեսակէտը, վարչապետը բացատրեց թէ արեւմտեան պետութիւնները, ինչպէս եւ Գերմանիան կամովին սահմանափակած են իրենց սպառազինութիւնները, իբրեւ հետեւանք Փարիզի համաձայնութեանց

Սըր Էնթ. Իտըն այս առթիւ հրաւիրեց Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները միանալ Մեծն Բրիտանիոյ, Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի եւ անոնց դաշնակիցներուն, սահմանափակելու համար իրենց սպառազինութիւնները, համաձայն արեւմտեան Եւրոպայի ծրագրին։ Յետոյ պարզեց երեք հիմնական սկզբունքներ.—

1. Մեծն Բրիտանիա տրամադիր չէ լուծելու Ատլանտեան կազմակերպութիւնը.— 2. Ան պիտի չբաժնուի Մ. Նահանգներէն.— 3. Պիտի աշխատի Գերմանիոյ երկու մասերուն միացման համար։ Եւ աւելցուց.

— «Ցարդ այսպիսի բան եղած չէ աշխարհի մէջ,— կամաւոր սահմանափակում սպառազինութեանց։ Պատճառ չկայ որ այս դրութիւնը չտարածուի Արեւմուտքէն Արեւելք, այս կամ այն ձեւով։ Ուրիշ ծրագիրներ ալ կրնան գործադրուիլ, վստահութիւն եւ ապահովութիւն ներշնչելու համար, բայց կը նախընտրեմ Ժընեւի մէջ խօսիլ այդ մասին։ Կառավարութեան առաջին նպատակը պիտի ըլլայ փարատել անվստահութիւնը երկու ճակատներուն վրայ։

Եզրակացութիւնը այն էր թէ եթէ իր տեսակէտները ընդունուին, կարելի պիտի ըլլայ Խ. Միութիւնը եւ անոր արբանեակները կապել Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան։

✕ Մոսկուայէն Լոնտոն հասած լուրերու համաձայն, Խ. Միութիւնը սկսած է վերաքննել իր վերջին առաջարկները զինաթափութեան մասին։ Կրնայ ըլլալ որ մօտերս առաջարկէ անմիջապէս դադրեցնել որ եւ է հիւլէական փորձ եւ ապազինեալ գօտիներ հաստատել Եւրոպայի մէջ, իբրեւ առաջին քայլ սպառազինութեանց կրճատման։ Իրազեկներ կը կարծեն թէ այս հարցին առթիւ է որ Մոսկուա կանչուած է Լոնտոնի խորհրդային դեսպանը։ Խորհրդային վարիչները միշտ կը շեշտեն թէ մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն զինաթափութեան, հետեւաբար պիտի օգտուին Ժընեւի ժողովէն, նոր առաջարկներ ներկայացնելու համար։

✕ Այն անգլիացի, ֆրանսացի եւ ամերիկացի մասնագէտները որոնց յանձնարարուած է պատրաստել Ժընեւի խորհրդաժողովը, իրենց առաջին նիստը գումարեցին Լոնտոնի մէջ, Եշ. օր։ Աշխատանքները պիտի շարունակուին մինչեւ Յուլիս 14։ Յանձնախումբը մասնաւորապէս պիտի ուսումնասիրէ գերմանական հարցը, որուն պիտի մասնակցի նաեւ գերմանական պատուիրակութիւն մը։

✕ Հաւանական է որ Եուկոսլաւիա եւս մասնակցի միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին։ Անգլիոյ արտաքին նախարարը առաջարկեց դուռը բաց պահել նոր անդամներու համար։ Խորհուրդին աջի օրուան նիստին մէջ, Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովին ատենապետը, Շնեթեր, որ տարագիրներու մասնաւոր ներկայացուցիչն է, խստօրէն քննադատեց պետութեանց արտաքին նախարարները, որոնք նոր տեղեկագիր մը խնդրած են իրմէ, փոխանակ վերջնական որոշումներ տալու։ Կը սպառնայ հրաժարիլ։

✕ Միացեալ Եւրոպայի ընդհ. ժողովին անդամակից 15 պետութեանց ներկայացուցիչները համաձայնութեան մը յանգեցան հետեւեալ հարցի մասին.— Ժընեւի ժողովին մէջ, արեւմտեան երեք պետութիւնները պէտք չէ հաւանին Գերմանիոյ չէզոքացման։ Բոլորն ալ համաձայն էին, մէջն ըլլալով Գերմանները, սակայն բանաձեւ չքուէարկուեցաւ, որպէս զի արեւմտեան ներկայացուցիչները չկաշկանդուին։

~~~

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ոստիկանութիւնը գրաւեց յառաջդիմական թերթի մը Յուլիս 7ի թիւը, այն ամբաստանութեամբ թէ գրգռիչ գրութիւններ տպած է։ — Երեք ըմբոստներ մահուան դատապարտուեցան։

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, Նեհրու, որ համաձայնութիւն մը կնքած էր Եուկոսլաւիոյ հետ, միջազգային խնդիրներու մասին, այժմ Հռոմ կը գտնուի, միշտ ի խնդիր խաղաղութեան։ Կ'ուզէ բարուոքել միջազգային յարաբերութիւնները, այցելելով զանազան մայրաքաղաքներ։

∷ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ∷

*

ՔԻՉ ՄԸ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

— Բոլորովին ճիշդ չեն այն մեղադրանքները զոր ուղղած էիք երէկ, զանազան թղթակցութեանց առթիւ։ Մի՛ մոռնաք որ թղթակիցներն ալ յաճախ ստիպուած են համակերպիլ տեղական պահանջներու, հակառակ իրենց կամքին։

— Գիտէ՞ք թէ մեր Միութիւնները ինչ դժուարութիւններ կը կրեն, հանդէս մը սարքելու, դերակատար, երգիչ, արտասանող եւն. գտնելու համար։

— Ամէն միջավայր իրեն յատուկ բաղձանքներ ունի ...

— Շատ մը թղթակիցներ դպրոց չեն տեսած կամ ժամանակ չունին եւ իրենց կրցածն է որ կը փորձեն։

Գիտեմ որ այս իմաստով նամակներ պիտի հասնին ամէն կողմէ, դեռ ուրիշ գանգատներ ալ յայտնելով։

Այս պարագաները գաղտնիք չեն ինծի համար։

Տարիներ առաջ, Պոլսէն մինչեւ Փարիզ, ես ալ մասնակցած եմ զանազան հանդէսներու կազմակերպութեան եւ գիտեմ թէ ի՛նչ տառապանք է այս գործը։ Մանաւանդ հիմա որ պիտանի տարրերը այնքան պակսած են։

Գիտեմ տեղական պահանջները ալ, — նախանձախնդրութիւն, քաջալերութիւն եւ ուրիշ արդար բաղձանքներ։

Եւ սակայն, սիրելի բարեկամներ, բան մը պիտի փոխուի՞ մէկ տարիէն միւսը։

Ամէն շարժում յառաջդիմութիւն մը կ'ենթադրէ։

Թղթակիցն ալ, որ ամենօրեայ շարժումին մաս կը կազմէ, պիտի ջանայ բան մը աւելի սորվիլ եւ սորվեցնել, մէկ տարիէն միւսը։

Այսպէս, մակարդակը կ'իջնէ աստիճանաբար։ Անզգալաբար։

Կարելի է միջին ճամբայ մը գտնել, երբ անհրաժեշտ համարուի անուններ արձանագրել։

Բայց, որեւէ թղթակցութիւն գրած ատեն, ներելի չէ միեւնոյն սխալները կրկնել տարիներով։

Եւ կամ տողեր շարել խառն ի խուռն, անխնամ, յաճախ արարակաց հիւսուածքով։ Առանց միջանկեալ տող մը կամ յուշանիշ մը ձգելու, սրբագրութիւնը դիւրացնելու համար։

Եթէ կ'ուզեն յառաջ երթալ, ինչո՞ւ չեն բաղդատեր դրկուածն ու տպուածը։

Շնորհակալութիւն՝ բոլորին ալ։ Գիտեմ որ մեծ մասով բանուորներ են եւ գրելու յօժարութիւնն ալ յանձն կ'առնեն, օգտակար ըլլալու համար։

Միայն թէ քիչ մը ուշադրութիւն եւ խնամք, աւելորդ յոգնութիւն չպատճառելու համար խմբագրութեան։

«Յառաջ»ը դպրոց մըն է եւ թղթակիցներ կան որոնք այնքան յառաջ գացած են որ գրական կտորներ ալ կը ստորագրեն։

ՎԱՀԷ

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԹՈՒՆՈՒԶԻ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ՎԱՒԵՐԱՑՄԱՆ ԱՌԹԻՒ

*

Ազգ. Ժողովը երէկ վերջացուց Թունուզի հետ կնքուած պայմանագիրներուն քննութիւնը։ Վիճաբանութեանց ընթացքին վարչապետը յատկապէս յիշեցուց թէ պիտի չընդունի որեւէ ձգձգում։ Վաւերացումը ապահովուած էր արդէն։ Կարգ մը երեսփոխաններ կը պահանջէին յետաձգել վաւերացումը, մինչեւ որ նոր երաշխիքներ առնուին Ֆրանսայի ներկայութեան մասին։ Նախկին նախարար մը, Պառաշէն, դիտել տուաւ թէ Նոր Տեսթուրի վարիչը, Պուրկիպա, պարզապէս առաջին քայլ մը կը նկատէ Թունուզի ներքին ինքնավարութեան մասին կնքուած համաձայնութիւնը եւ թէ երկրորդ քայլը պիտի ըլլայ կատարեալ անկախութիւն եւ անջատում Ֆրանսայէն։ «Հետեւաբար, ներկայ պարագաներուն մէջ Ֆրանսայի պարտականութիւնն է նոր երաշխիքներ պահանջել»։

Ալժէրի երեսփոխաններէն զօր. Օմըրան դիտել տուաւ թէ Ազգ. Ժողովէն կը պահանջեն անապարանքով վաւերացնել վաւերագիր մը «որուն յատկանիշներն են երկդիմութիւն, մթութիւն, [illegible] եւ անկարողութիւն»։ Յետոյ թելադրեց զգուշանալ Պուրկիպայէն։ Ուրիշ երեսփոխան մը «Նոր Տեսթուրի Ցիւրեր» (Առաջնորդ) անուանելով Պուրկիպան, ըսաւ թէ «ան ոչ միայն անկախութիւն կը պահանջէ Թունուզի համար, այլեւ կ'ուզէ դուրս նետել Ֆրանսան»։

Ազգ. պաշտպանութեան յանձնաժողովին տեղեկաբերը, որ համաձայն էր վաւերացման, բացատրեց թէ կնքուած պայմանագիրներով զինուորական խնդիրները ամբողջովին վերապահուած են Ֆրանսային, թէ ֆրանսական ոստիկանութիւնը պիտի հսկէ բարեկարգութեան եւ սահմաններուն, նաւահանգիստներուն եւ օդակայաններուն ապահովութեան եւ թէ Ֆրանսայի զինեալ ուժերը պիտի կազմեն խորհրդանշանը եւ երաշխիքը երկու երկիրներուն յարաբերութեանց։ Թունուզի եւ Մարոքի նախարարն ալ պաշտպանեց

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)
~~~

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆԱԿԱՆ ՏԵՍԱՐԱՆՆԵՐԸ

(Ամփոփուած Սովետական Հայաստան ամսագրէն)

*

Լեռնային բարդ ցցուածքներու շնորհիւ Հայաստան աչքի կը զարնէ բնական պայմաններու բազմազանութեամբ։ Այդ է պատճառը որ անոր հողը կը բաժնուի կարգ մը շրջաններու, որոնց ամէն մէկը ունի իւրայատուկ բնական պայմաններ.

Հայաստան Փամբակի, Արեգունիի եւ Սեւանի (Շահդաղ) լեռնաշղթաներու կատարային մասով կը բաժնուի երկու հիմնական մասերու բնա-աշխարհագրական պայմաններու տարբերութիւններով, որոնք զգալի կը դառնան երբ ճամբորդը, անցնելով այդ ջրբաժանը, Հայաստանի հիւսիսային շրջաններէն կը տեղափոխուի հարաւային շրջանները։ Հոն կը փոփոխուին թէ տափաստանները եւ թէ կլիման, հողածածկը եւ բուսական ու կենդանական աշխարհը։

Հայաստանի այդ երկու մասերը կը բաժնուին եօթ բնապատմական շրջաններու որոնք իրարմէ զգալապէս կը տարբերին հողային մասնայատկութիւններով :

Հարաւային մասն ունի չորս բնապատմական շրջան՝ Արարատեան դաշտավայրը, Սեւանի աւազանը, Արփա գետի հովիտը եւ Զանգեզուրը, իսկ հիւսիսային մասը ունի 3 շրջան, — Շիրակը, Լոռի-Փամբակը եւ Աղստէ գետի վերին աւազանը :

Շիրակի սարահարթը կը գտնուի Հայաստանի հիւսիս-արեւմտեան մասին մէջ եւ կ'ընդգրկէ Ախուրեան գետի վերին ու միջին հոսանքի ձախափնեայ աւազանը։ Հիւսիսի մէջ Շիրակի սարահարթին կը միանայ Ղուկասեանի սարահարթը, որ աւելի բարձրադիր է եւ առաջինէն կը բաժնուի Շիրակի լեռնաշղթայով։ Բնապատմական այս շրջանին հարաւ-արեւելքէն կը միանայ Ապարանի վերին հովիտը։

Շիրակի սահմաններն են արեւմուտքէն Ախուրեան գետը, արեւելքէն Փամբակի լեռնաշղթան, հարաւ-արեւելքէն՝ Արագածի [illegible]

Ղուկասեանի սարահարթը բլրապատ է եւ ունի ճահճուտներ։ Այստեղ յայտնի է Արփի լիճը, որմէ սկիզբ կ'առնէ Ախուրեան գետը։ Բուն Շիրակը համեմատաբար հարթ է, կազմուած է հրաբխային փուխր նստուածքներէ։ Այդ պատճառով անոր կեդրոնական մասը զուրկ է հոսուն ջուրերէ։ Շրջակայ լեռներէն հոսող գետակներ մինչեւ Ախուրեանին հասնիլը կը ներծծուին գետնի տակ :

Ապարանի վերին հովիտը համեմատաբար հարթ է, միայն տեղ տեղ կան լեռնային բարձրութիւններ, որոնցմէ յայտնի է Կողդաթ հանգած հրաբուխը :

Շիրակի սարահարթը աչքի կը զարնէ տեւական ցուրտ, ձիւնառատ ձմեռով։ Օդի ջերմաստիճանը հոն նուազագոյն 42 աստիճան է։ Ամառը Շիրակի հարաւային մասին մէջ տաք է, իսկ հիւսիսային մասին մէջ բարեխառն ու խոնաւ։ Հարաւային մասին մէջ խոնաւութեան պակասը կը լրացուի Շիրակի ոռոգիչ ջրանցքով : Շիրակի սարահարթը շատ հարուստ է սեւահողով, իսկ բարձրադիր մասերուն մէջ, լեռնամարգագետնային հողերով ։ Հոն չկայ անտառային բուսականութիւն։ Կը գերակշռեն տափաստանային փետրախոտերը, իսկ բարձր մասերուն մէջ նաեւ խոտհարքներն ու ալպեան արօտավայրերը :

Շիրակ հինէն ի վեր յայտնի է իբրեւ արգաւանդ տեղ, կը մշակեն ցորեն, իսկ ներկայիս շաքարի ճակնդեղ եւ բանջարեղէն։ Սարահարթերուն վրայ կը ստեղծուին անտառաշերտեր եւ պտղատու այգիներ։ Հոն զարգացած է անասնապահութիւնը, իսկ Արփի լճի ափերուն վրայ ձկնորսութիւնը :

Ախուրեան գետի ձախափնեայ մասին մէջ կը գտնուի Լենինական քաղաքը, որ հանրապետութեան երկրորդ արդիւնաբերական կեդրոնն է։ Լենինական ունի հիւսուածեղէնի, անուշի եւ թեթեւ արդիւնաբերութեան ձեռնարկներ։ Երկաթուղային հանգոյց է։ Հոն կայ մանկավարժական կաճառ, թատրոն, եւ այլ մշակութային հաստատութիւններ։ Տուֆի արդիւնաբերական կեդրոն է Արթիկ քաղաքը, ինչպէս եւ Ախուրեան, Ղուկասեան, Մարալիկ, Պէմզաշէն, Անիպէմզա եւ Ջաջուռ բնակավայրերը :

Լոռի-Փամբակի բնապատմական այս շրջանը կը տարածուի Շիրակէն արեւելք եւ անկէ անջատուած է Կէչուտի (Յոնաւ) լեռներով, կ'ընդգրկէ Փամբակ, Ձորագետ եւ Դեբեդ գետերու եւ անոնց վտակներու աւազանը

Հիւսիսէն եւ Հիւսիս-Արեւելքէն շրջանը եզրաւորուած է Վիրահայոց լեռներով, իսկ հարաւէն՝ Գուգարան եւ Բազումի լեռնաշղթաներով։ Լոռի Փամբակի շրջանի մակերեւոյթը կտրտուած է Դեբետի, Փամբակի, Ձորագետի հովիտներով։

Շրջանի տարածութեան հիմնական մասը կը կազմէ Լոռիի ընդարձակ բլրապատ սարահարթը՝ ծովու մակերեւոյթէն մօտ 1500 մեթր միջին բարձրութեամբ։ Սարահարթը [illegible] թեքուած է դէպի արեւելք եւ այդ ուղղութեամբ կը հոսի Ձորագետը։ Հարթութեան մեծ մասը կազմուած է մօտ վեց մեթր հաստութեամբ խճաքարային շերտով :

Լոռիի սարահարթի շրջանին մէջ գետերու վտակները դանդաղօրէն կը հոսին իրենց ոչ խոր հուներով, յաճախ ստեղծելով ճահճուտներ։ Հոն կան քանի մը մանր, քաղցրահամ լիճեր, որոնք աստիճանաբար կը ճահճանան եւ կը չորնան.

Լոռի-Փամբակի շրջանին գետերը կը կազմեն մեծ կիրճեր, որոնց խորութիւնը կը հասնի հարիւր-հարիւր յիսուն մեթրի, այդ է պատճառը, որ ցցուած շրջանի կարգ մը մասերուն մէջ չափազանց մասնատուած է։ Ամէն տեղ իրարու կը յաջորդեն սեպաձեւ լեռնագագաթներ, անդնդախոր, անտառապատ կիրճեր, սարահարթեր եւ լայն գետահովիտներ, պարգելով զբօսնող տեսարան :

Լոռի չքնաղ բնութիւնը գովերգած են հայ մեծ բանաստեղծներ — Յովհ. Թումանեան։ Դեբեդի կիրճէն անցնողին վրայ Լոռին կը ձգէ անջնջելի տպաւորութիւն :

Լոռի-Փամբակի շրջանը աչքի կը զարնէ կլիմայի մեղմութեամբ։ Ամառը բարեխառն տաք է, ձմեռը մեղմ, ամէն տեղ ծածկուած է ձիւնով :

Լոռիի բարձր լեռնայինմասերունմէջկլիման կը դառնայ աւելի խիստ։ Գետահովիտ ցած մասերուն շագանակագոյն հողեր են : Գերակշռող բուսականութիւնը [illegible] է։ Բարձրադիր մասերուն մէջ լեռնամարգագետնային հողերն են, մարգագետնային բուսականութեամբ ։

Հոն գիւղատնտեսութեան հիմնական ճիւղերէն է ցեղային անասնաբուծութիւնը։ Հողը բերրի է։ Կը ցանեն ցորեն, գետնախնձոր, եգիպտացորեն, արեւածաղիկ։ Բազմաթիւ են խնձորի, տանձի եւ կորիզաւոր այլ պտուղներու այգիները Վերջերս զգալի չափերու կը հասնին նաեւ ծխախոտի, ճակնդեղի մշակումը :

Դեբեդի հովիտին կլիման տաք է։ Կարելի է մշակել դեղձ, խաղող, թուզ, սերկեւիլ։ Անտառները հարուստ են հատապտուղներով՝ մոռ, մոշ, վայրի տանձ, խնձոր, հոն եւայլն։ Այդ բոլորը հումք են Այրումի պահածոներու գործարանի համար :

Ձորագետի ելեկտրակայանը հնարաւորութիւն կուտայ պղնձի արդիւնաբերութեան հետ միասին զարգացնելու նաեւ քիմիական արդիւնաբերութիւն։ Շրջանը յայտնի է նաեւ շաքարի գործարանով եւ իւղ-պանիրի ձեռնարկութիւնով ։ Բնակավայրերն են Կիրովական, Ալավերդի եւ Ստեփանաւան քաղաքները, Սպիտակ աւանը, Կալինինոն, Թումանեան եւ Գիւլագարակը, որուն սոճիներուն մէջ կը գտնուի հանրահռչակ մանկական առողջարանը :

Լոռի-Փամբակի բնակավայրերու մեծ մասը հանգստավայրեր են։ Կիրովական քաղաքին մէջ կը գտնուի «Հայաստան» ապաքինարանը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՃԵՄԱՐԱՆԸ 1954—1955ԻՆ

Բ.

ՃԵՄԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ — Որքան վեր բարձրանանք, այնքան ուսումնական ծրագիրը կը ծանրաբեռնուի եւ կը դժուարանայ բնականօրէն։ Անգլերէնը կուգայ ֆրանսերէնի եւ արաբերէնի հետ, իր դըրեթէ հաւասար տեղը գրաւելու։ Գրականութիւնը, ուսողական եւ բնագիտական առարկաները, պատմական եւ աշխարհագրական խորացած գիտութիւնները, գրաբարը, մանկավարժութիւնն ու հոգեբանութիւնը եւ այլ նիւթեր կը գրաւեն դասացուցակի բոլոր պահերը :

Ճեմարանի ուսումնական ծրագիրը լուրջ աշխատանք պահանջող ծրագիր մըն է եւ այդ պատճառով ալ հետզհետէ վերի կարգերուն մէջ կը նօսրանան աշակերտներու շարքերը։ Այսպէս, ներկայ աւարտական դասարանը հինգ տարի առաջ 36 հոգինոց դասարան էր. իսկ այսօր մնացած են միայն ինը արժանաւոր ճեմարանականներ, որոնք յամառ եւ յարատեւ աշխատանքով յաղթահարեցին դժուարութիւնները, տիրացան ընդհանուր լայն կրթութեան, թէ հայագիտական եւ թէ երկրորդական ուսումի եւ քիչ վերջ կը ստանան իրենց վկայականները :

Ճեմարանի ուսուցչական կազմը կրկնակի նպատակ մը հետապնդելով՝ կրկնակի աշխատանք ստիպուած է կատարել։ Մէկ կողմէ պատրաստել հայ մտաւորականները, միւս կողմէ զանոնք հասցնել ֆրանսական եւ ամերիկեան համալսարաններուն։ Որքան ալ դժուարին ըլլայ այս նպատակը շնորհիւ ուսուցիչներու նըւիրումին եւ գիտակից աշակերտներու ճիգին՝ մեծ չափով մը փայլուն արդիւնքներ ձեռք կը բերուի :

Ասոր լաւագոյն փաստը մեր տղոց արձանագրած յաջողութիւններն են՝ ֆրանսական «Պրըվէի» եւ «Պաքալորէայի» քննութիւններուն մէջ :

Այս տարի փորձի համար երկու աշակերտներ ուղարկեցինք արաբական սերթիֆիքայի քննութեանց։ Երկուքն ալ յաջողեցան։ Յառաջիկայ տարի շատ աւելի թիւով աշակերտներ պիտի ուղարկենք նոյն քննութեան :

Այս տարի մեր հինգերորդ դասարանէն — ուսման իններորդ տարի — հինգ աշակերտներ ղրկեցինք «պրըվէի» քննութեանց ։ Այս հինգէն չորսը յաջողութեամբ անցուցին իրենց գրաւոր եւ բերանացի քննութիւնները։ Աւարտական դասարանէն չորս հոգի ներկայացան ֆրանսական պաքալորէայի քննութեանց եւ չորսն ալ փայլուն յաջողութիւն ձեռք բերին :

Շատ պատուաբեր արդիւնքներ են ասոնք, երբ նկատի ունենանք, որ զանազան վարժարաններէ վերոյիշեալ քննութեանց ներկայացող հազարաւոր աշակերտներուն հազիւ հարիւրին երեսունը յաջողած է ։ Յատուկ ուշադրութեան արժանի է նաեւ այն պարագան, որ պաքալորէայի մեր չորս պատկառելիներն ալ մեծցած են ճեմարանին մէջ, տիրացած հայեցի հիմնաւոր կրթութեան եւ միեւնոյն ատեն իրենց ֆրանսերէնով եւ ընդհանուր պատրաստութեամբ, ոեւէ կերպով ետ չեն մնար օտար երկրորդական հաստատութիւններու շրջանաւարտներէն :

Կ'արժէ, որ հայ ծնողները լուրջ խորհրդածութեան նիւթ դարձնեն այս իրողութիւնը :

Մեր տղոց գիտական յառաջդիմութեան մէջ կարեւոր բաժին մը ունեցան տարրալուծութեան եւ բնագիտութեան մեր գոյգ աշխատանոցները, որոնք օժտուած են

ՅՈՒՇԵՐ ԺԸՆԵՒԷՆ

[illegible]

ԴՈՐԴՈՐ

●

Չինական մելանի պէս սեւ սեւ եւ փայլուն մազեր եւ աչքեր, ահագին քիթ մը ունէր Տօքթ. Շէյխուեանին վիրաբուժական հաստ ու բարակ գործիքները առանց խոչընդոտի անցած էին ատենօք, կարճ վիզ մը որուն տրամագիծը գլխուն տրամագիծէն աւելի էր, պակաս չէր։ Ասոնք զետեղեցէք չափազանց լայն ուսերու եւ ցայտուն կուրծքի մը վրայ, կախեցէք երկու կողմերէն, ջիղ եւ ոսկորէ բաղկացեալ մէկ մէկ թեւ եւ սրունք ու կ'ունենանք մարդկային արարածի նմոյշ մը որուն, մենք, ընկերները «Ղորղոր» մակդիրը տըւած ենք :

1927ին, երբ Ժընեւի մէջ առաջին անգամ անոր հանդիպեցայ, համոզուեցայ որ մեր «Տորք Անգեղը» առասպելական հերոս մը չէր, այլ իրապէս գոյութիւն ունեցած էր եւ իրմէ ուղղակի, առանց խառնուրդի սերած էր «մեր» Ղորղորը :

Բոլորս ալ գիտէինք անոր ահռելի ուժը, թէեւ ոչ մէկուն հետ կռուած էր, նոյն իսկ իբրեւ կատակ։ Տասնէ աւելի տարիներ, նոյն երդիքին տակ ապրած էինք, միասին. Տեսակ տեսակ առիթներ ստեղծելով, համբերութիւնը հատցուցած ու կռիւ յարուցած էինք իր ուժին չափը սահմանելու համար, բայց ան՝ ջղայնանալով, զրգռուելով հանդերձ՝ բաւականացած էր միշտ բռունցքները սեղմելով, ակռաները կճրտելով եւ գոռալով.

— Ծօ՛, կորսուեցէ՛ք դիմացէս :

Ամէն ինչ ծայրայեղ էր իր մէջ, նոյն իսկ սիրտը որ միայն կարեկցելու եւ սիրելու համար կը տրոփէր։ Սիրտ մը, որ այդ լայնածաւալ կուրծքի մէջ հազիւ թէ կը սեղմէր :

Մկրտիչ Ղորղորեան ժամագործութիւն կ'ուսանէր : Իր ամբողջ էութեամբ նուիրուած էր այդ արհեստին։ Գիշերները, մինչդեռ մենք, դասէ դուրս, գրականութեան, սինեմայի կամ ֆութպոլի մասին կը վիճէինք, ան, սերտարանին մէկ անկիւնը, արհեստին յատուկ խոշորացոյցը ձախ աչքին՝ կտրած թափած ժամացոյցներ կը քակէր, կը շինէր։ Աւելի կը քակէր քան կը շինէր։ Եւ այսպէս, մինչեւ 1928 թէ 1929, լաւ չեմ յիշեր, երբ, «Դրօշակ»ի խմբագրատան կարասիները աճուրդի հանուեցան։ Քանի մը անգամ ես ալ Ղորղորի հետ ներկայ եղայ այդ աճուրդներուն։ Ինծի համար, Ղորղորը դիտել աւելի հետաքրքրական էր որքան աճուրդը, արդէն անոր ուղղակի մասնակցելու նիւթական կարողութիւնը ունենալէ շատ ու շատ հեռու էինք :

Ինչ ակնածանքով, ինչ երկիւղածութեամբ կ'երկննար, Ղորղոր շօշափելու համար այն առարկաները որոնք անկասկածօրէն դեռ կը կրէին ով գիտէ որ անմահ հերոսին մատներուն դրոշմը։ Թերեւս նոյն իսկ Անդրանիկինը, եւ ինչո՞ւ թերեւս, հաւանաբար, վստահաբար, այո, վստահաբար Զօրավար Անդրանիկի մատներուն դրոշմը ....։ Ինչեր պիտի չտար Ղորղոր, կարենալ գնելու համար գէթ հատ մը։ Բայց ի՞նչ ունէր որ տալիք, ոչինչ։ Թող ուզէին իր կեանքէն տասը տարի, սիրով պիտի տար, եւ ինչո՞ւ չտար, մանաւանդ աս... աս զէնքերէն հատ մը ունէն կարենալ կախելու համար, այո, աս զէնքերէն, մօսիններէն ....։«Հայ քաջերի մօսիններից գնդակները գոռացին ...»։

Օր մըն ալ, Ղորղոր, այդ «մօսիններից» հատ մը ուսին զարկած, ուռած կուրծքը ալ աւելի ուռեցուցած, գոռոզ քայլերով տուն եկաւ։ Ի՞նչպէս կրցած էր տիրանալ այդ նշխարին, ինչո՞վ, երբեք չկրցանք հասկնալ։ Ես անձնապէս համոզուած էի որ յաջողած էր իր կեանքէն տասը տարուան հետ փոխանակելու :

Այդ օրէն ի վեր, Ղորղոր լքեց իր կտրած թափած ժամացոյցներու հաւաքածոն եւ սկսաւ քակել, մաքրել, իւղոտել պատմական զէնքը, որ իր սեփականութիւնն էր այլեւս։ Կը մաքրէր, կ'իւղոտէր ժամացոյցներու յատուկ թանկարժէք իւղով, կը կախէր իր գլխուն վերեւ եւ յաջորդ իրիկուն կրկին վար կ'առնէր ու կը քակէր :

—Ղորղոր, կը բաւէ որքան մաքրեցիր, իւղոտեցիր սա զէնքը, թող որ հանգչի, երբ կ'ըսէինք՝

- Յիմարներ, դուք ի՞նչ կը հասկնաք, կը գոռար, — Տարիներէ ի վեր այս հրացանը իւղ չէ տեսած, — պէտք է փայլի, պէտք է յիշէ իր հին օրերը, ուր իր տիրոջը ուսին՝ հրաշքներ կը գործէր :

Այդ օրերուն էր երբ, դերասան Մարութեան, Ժընեւէն անցնելուն, մեզի ալ այցելեց եւ քանի մը օր երջանկութիւնը ունեցանք միասին ապրելու։

Ղորղոր, Վարդ, Գարդեւ եւ ես, անոր անբաժան աշակերտները եղած էինք։ Կը պտտցնէինք զայն քաղաքին հնութիւնները ցուցնելով, իսկ ան, կը խօսէր մեզի Համլէթի, Զօր. Անդրանիկի, Օթէլլոյի, Աբիսակէսի մասին։ Յայտնի էր թէ այդ օրերուն Մարութեան խոր վիշտով մը կը տառապէր, բայց ինչ փոյթ, մենք երջանիկ էինք, կը հրճուէինք իր ներկայութենէն :

Պրազիլիա ՎԱՀԱՆ ՓՕՑԱՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

երկրորդական վարժարանի մը անհրաժեշտ բոլոր միջոցներով եւ որոնք տարուան ընթացքին լայնօրէն օգտագործուեցան մեր ուսանողութեան կողմէ, մասնագէտ ուսուցիչներու ղեկավարութեան տակ :

Մեծ նպաստ մըն է նաեւ մեր «Մուրատ Մատենադարան»ը իր աւելի քան 9000 հատորներով, որոնց թիւը ամէն տարի կը ճոխանայ արժէքաւոր նոր երկերով: Կարելի է ըսել թէ այս տարի լրացաւ մատենադարանի կազմակերպման գործը եւ ան բաց մնաց թէ ուսանողութեան եւ թէ դուրսէն դիմող ուսումնասէր անհատներու առջեւ :

ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ԿԱԶՄԸ.— Մեր ուսուցչական կազմին մէջ տեղի ունեցան քանի մը փոփոխութիւններ, բայց հիմնական ուսուցիչները մնացին նոյնը: Այս տարի մեր ուսուցչութեան թիւն է 36, որոնց քսանը ուսուցիչ, 16ը՝ ուսուցչուհի մնայուն եւ այցելուները գրեթէ հաւասար թիւ կը ներկայացնեն: Ֆրանսական կրթական առաքելութիւնը մեզի տըրամադրեց Ֆրանսերէնի համար ուսուցչուհի մը: Լիբանանի Կրթ. Նախարարութիւնն ալ կը շարունակէ արաբերէնի համար երկու ուսուցիչ ուղարկել: Մեր ուսուցչական կազմէն չորս վարժուհիներ կը պաշտօնավարեն մանկապարտէզին մէջ, 12 ուսուցիչ – ուսուցչուհիներ նախակրթարանի բաժնին, իսկ մնացեալ քսանը՝ ճեմարանական բաժնին մէջ :

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ.— Երկրորդ տարին է, որ մեր յարկին տակ հաստատած ենք դուռ հայագիտական դասընթացք մը, երեկուան ժամը 5էն 7, ուսուցիչներու եւ երկրորդական վարժարաններէ վկայուածներու յատուկ, որպէսզի անոնք հնարաւորութիւն ունենան աւելի խորացնելու իրենց հայագիտական պատրաստութիւնը: Անցեալ տարուան նման այս տարի եւս շաբաթը հինգ օր, երկուական պահով, կանոնաւորապէս աւանդուեցան Հայոց պատմութիւն, գրաբար, եւ մատենագրութիւն, Հայոց լեզուի պատմութիւն, հայկական հարցի եւ հայ ազատագրական շարժման պատմութիւն, ճեմարանի եւ Անթիլիասի դասախօսներուն կողմէ: Հայագիտութեան հետեւողներու թիւը այս տարի 12ի հասած է, որոնց հինգը կը լրացնեն երկու տարուան շրջանը, հետեւաբար իրաւունք ունին ստանալու համապատասխան վկայագիր: Սակայն անոնք յանձնառու են մէկական ուսումնասիրութիւն — թէզ — պատրաստել հայագիտական հարցի մը շուրջ եւ ուսուցչական կազմին ներկայացնել յառաջիկայ ուսումնական տարեշրջանի վերամուտին: Հայագիտութեան հետեւողներէն եօթը ուսուցիչ – ուսուցչուհիներ են, իսկ մնացածներէն երեքը ուսանող :

Զենք սպասեր անշուշտ, որ այս մասնագիտական դասընթացին մեծ թիւով հետեւողներ ըլլան, մանաւանդ, որ սահմանափակ ժամանակ աշխատանք եւ զոհողութիւն կը պահանջէ արդէն իսկ ծանրաբեռնուած մեր ուսուցիչներէն եւ համալսարանական ուսանողներէն: Սակայն ճեմարանի տեսչութիւնը բացառիկ արժէք կու տայ այս ձեռնարկին, որովհետեւ մեծապէս կարեւոր կը նկատէ ամէն տարի քանի մը հայ երիտասարդներու առիթ տալ, որ իրենց հայագիտութիւնը խորացնեն, թարմացնեն եւ նորանոր որոնումներու հնարաւոր ըլլան, Հայագիտական համալսարանի սաղմն ներս նետուած քայլ մըն է այս: Մեր ջերմ փափաքն է, որ հայ երիտասարդութենէն անոնք որ պատմական, գրական եւ լեզուական մասնաւոր սէր ունին՝ յառաջիկայ տարի գան հետեւելու ճեմարանի հայագիտական բաժնի իրիկնային դասերուն, որոնք անպայմանօրէն գործակցութեան վրայ հիմնուած են :

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲԵՄ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

*

ԼՈՆՏՈՆ, (Յառաջ).— Այս տարուան ընթացքին Լոնտոնի Արեւելեան լեզուներու վարժարանին մէջ հիմնուեցաւ Հայոց լեզուի եւ մշակոյթի դասընթացք: Դասախօսն է երիտասարդ Անգլիացի մը, Տուէթ, որ երկու տարի աշակերտած է փրոֆ. Ֆէյտիի, Փարիզի մէջ: Այցելած է Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Ջուղայի հայ գաղութները, ուսումնասիրած է Հայոց հընութիւնները: Երուսաղէմ ալ հանդիպելով, ծանօթացած է Հայոց վանքի վարդապետներուն եւ մատենագիտներուն հետ:

Անցած հինգշաբթի առաջին անգամ ըլլալով Պ. Տուէթ հրապարակային դասախօսութիւն մը տուաւ Անգլիոյ Ասիական ընկերութեան ժողովին մէջ: Ներկայ էին սպարսիկ եւ աֆղան դեսպանները եւ անգլիացի արեւելագէտներ: Ցարդելի դասախօսը պատմեց իր տպաւորութիւնները հայկական գաղութներէն եւ անոնց վիճակը: Ցիչեց հայերէն ձեռագիրներու թիւը Հայաստանի թէ գաղութներու մէջ, խօսեցաւ Հայոց հին պատմութեան մասին եւ բացատրեց թէ ինչպէս հայ ժողովուրդը կրցած է պահել իր հայրենիքի մէկ մասը եւ իր գրականութեան գոհարները: Պատմեց թէ Հայաստանը միշտ եղած է արշաւանքի տակ Ասորեստանէն, Հռոմէն, Պարսկաստանէն, Բիւզանդիոնէն եւայլն: Դասախօսին եղան զանազան հարցումներ Եգիպտոսի, Լիբանանի եւ Սուրիոյ Հայերու մասին: Պ. Սաֆրաստեան շնորհաւորեց դասախօսը եւ անդրադառնալով օտարներու արշաւանքին Հայաստանի վրայ, տուաւ տեղեկութիւններ: Ըսաւ թէ բոլորովին սխալ է Եւրոպացի պատմագէտներու այն կարծիքը թէ հայ ժողովուրդը թեւերը ծալլած կը ձգէր որ Հռոմը կամ Պարսիկը գան կողոպտել եւ աւերել Հայաստանը:

Պ. Տուէթ յիշեց Սելճուքներու արշաւանքը: Պ. Սաֆրաստեան պատասխանեց թէ Հայաստանը եղաւ օտար վոհմակներու արշաւանքին ենթակայ, երբ հայ ժողովուրդը կորսնցուցած էր իր անկախ թագաւորութիւնը եւ քաջամարտիկ նախարարութիւնները:

Ընկերութեան նախագահը, Սըր Բիշըբոռ Ուինկաթէտ ներկաներուն անունով շնորհակալութիւն յայտնեց Պ. Տուէթի իր շահեկան բանախօսութեան առթիւ եւ ըսաւ թէ երիտասարդ հայագէտը մեծ ապագայ ունի իր առջեւ :

Ցոյս կայ որ բաւական հայ երիտասարդներ օգտուին Պ. Տուէթի դասընթացքէն: Աֆղանիստանի դեսպանը իր ուրախութիւնը յայտնեց մեզի ըսելով.

— « Այսուհետեւ Մահմետական աշխարհը հայ ժողովուրդի ամենամօտիկ բարեկամն »:

ՅՈՎՀ. Կ. ՋԱԼԸԳԵԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅԱՋՈՂ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԸ

*

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի Յառաջ. «Լ. Շանթ» գեղարուեստական ընկերակցութիւնը ժրաջան աշխատանքի մը ձեռնարկած է, վայելելով Հ. Յ. Դ. Գոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի եւ Ֆր. Կ. Խաչի հովանաւորութիւնը եւ ժողովուրդին համակրութիւնը :

Իր առաջին գործը եղաւ բարենորոգուած Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին կապել Գոմոնի հայ հասարակութիւնը, մասնաւորապէս մեր երիտասարդութիւնը, զանազան ձեռնարկներով: «Արշին մալ ալան» ներկայացումն էր որ տեղի ունեցաւ յունիս 25ին, շաբաթ երեկոյ Ս. Սահակ-Մեսրոպ սրահին մէջ և կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ: Սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր: Նուագախումբը՝ զոր կը վարէր Պ. Արիկ, ներկայացման բացումի եղանակը հնչեցուց: Ա., Բ. եւ Գ. արարները անցան մեծ յաջողութեամբ: Հանդիսականները մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէին: Թատերախումբը խանդավառ խաղարկութիւն մը ունեցաւ: Պ. Կիկօ, որ ստանձնած էր Ասկեարի դերը եւ միաժամանակ կը վարէր խումբը, իւրայատուկ խաղարկութեամբ ջերմապէս գնահատուեցաւ, Տիկին Սիւզան, որ ծանօթ է իր երգերով, իր դիւրեկան ձայնով յաջողութեամբ կատարեց Գիւլջորայի դերը: Տիկ. Ռօզա Անդրէասեան Ասիայի դերով, երգելով երեւան բերաւ վարժ դերակատարի իր յատկութիւնները: Պ. Սերժ Սարգիսեան, որ վերջին պահուն ստանձնած էր Սիւլէյմանի կարեւոր դերը, նոյնպէս ուշադրութիւն գրաւեց իր նուրբ խաղարկութեամբ: Յաջող էին նաեւ միւս դերակատարները: — Տիկին Վ. Ոսկանեան, Պ. Գ. Կէրկէրեան, Պ. Ժան Մակարեան (Նոր Սերունդ), Օր. Էմմա Կերոյեան, Պ. Գ. Թիւթէլեան (յուշարար):

Պ. Վ. Տէր Վարդանեան «Շանթ»ի կողմէ շնորհակալութիւն յայտնեց դերակատարներուն, հանդիսականներուն, ինչպէս եւ Կ. Խաչի վարչութեան անդամուհիներուն, որոնք մեծ աշխատանք տարած էին ձեռնարկին յաջողութեան համար:

Հանդիսականները շատ գոհ մնացին եւ շնորհաւորեցին կազմակերպիչները :

Սրահին բարենորոգումը լաւ արդիւնքներ ունեցաւ եւ միշտ լեցուն կ'ըլլայ հանդէսներու թէ դասախօսութեանց առթիւ: Կը մաղթենք նորանոր յաջողութիւններ Վ. Տ. Վ.

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ բանակցութիւնները կը շարունակուին Մ. Նահանգներուն հետ, երեք հարիւր միլիոն տոլարի վարկը ապահովելու համար: Իրրեւ թէ նախագահ Այզընհաուըր եւ արտաքին նախարարը նոր հաւաստիքներ տուած են :

× Կառավարութիւնը մտահոգութեան մատնուած է, նոր ելմտացոյցին 150 միլիոն լիրայի բացը գոցելու համար: Յունիս 28ին հարիւրին 10 – 25 յաւելում որոշուեցաւ ծխախոտի, թէյի, օղիի, գարեջուրի եւ վառելիքի գիներուն վրայ: Երրորդ յաւելումն է այս: Երկրորդը տեղի ունեցած էր եօթը ամիս առաջ: Այս նոր յաւելումով կառավարութիւնը կը յուսայ 70 միլիոն ոսկի ճարել: Իբրեւ թէ նոր յաւելում պիտի չըլլայ :

Վերջին թղթարերով հասած թերթերէն կ'իմանանք թէ յաւելումը մեծ դժգոհութիւն պատճառած է :

Սահմանափակ եկամուտի տէրերը աւելի դժուար կացութեան մը կը մատնուին: Օրուան խօսակցութեան նիւթը այս է: Արդէն իսկ գրօսատեղիները նոր սակացոյցով կը գործեն մինչդեռ որոշ շահ մը սահմանուած էր իրենց .

Սրճեփներն ալ դժուարին կացութեան մատնուած են եւ անոնց ընկերակցութիւնը դիմած է քաղաքապետութեան, որպէսզի թէյի եւ սուրճի գիները ազատ ձգէ: Քաղաքին մէջ վեց հազար սրճեփ կայ: Սիկարէթի գիներուն յաւելման պատճառաւ վար տեսակի ծխիկներուն սպառումը աւելցաւ: Իսկ ոմանք ալ, ոչ-մոլիները, օրական մէկուկէս տուփի երկու օրուան բաժնեբ են: Օղիի եւ վառելիքի գիներուն բարձրացումն ալ խմողները կը մղէ գինիի նախապատուութիւն տալ :

— Զուարճալի դէպք մը պատահած է Սարըքէրի Պաղչէքէօյի մէջ. Օրհան անուն մէկը սրուակ մը օղի կը գնէ, տունը կը փակուի ու կը սկսի ճնկել, մինչեւ որ ցմրուր կը քամէ: Երեւի միտքը կ'իյնայ որ սուղ գնած է այդ օղին. անմիջապէս [illegible] ... նոյն ժամուն կը պատմէ օղին, ... մէջ յաւելման ի դատ ... երկրորդին ի դատ եւ ... բիչ յաւելումներու ալ ի դատ, չորս ձեռք ալ կը պարպէ: Բայց ոստիկան պընուորներ կը հասնին ու կը զսպեն իր խանդըն ու եռանդը: Օրհանին դէմ դատական հետապնդում կը կատարուի :

— « Միլլիէթ քննութիւն մը բացած է նոր յաւելումներուն առթիւ եւ իր մէկ խմբագիրը ըստ բախտի հարցափորձած է մասնաւորաբար ծխամոլները, որոնք շատ դիւրաւ կը ճանչցուին: Ատոնց կանուխ փողոց ելեր եւ ծխողները դիտեր, կարծես կաթ ըլլար, այնպէս ախորժակով կը ծծեն մուխը, որ տարակոյսի տեղ չեն ձգեր այլեւս :

× Թուրքիա որոշեց սթերլինի շրջանակին մէջ մտնել, դրամին արժէքը պահելու համար:

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Իրաք 80–100 միլիոն ոսկի պիտի վճարէ Թուրքիոյ, ի հաշիւ Մուսուլի քարիւղին վրայ ունեցած իրաւունքներուն :

«ՅԱՌԱՋ» ԹԵՐԹՕՆԸ (84)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

— Աստուած օգնէ ինծի: Կին էք, այո, ըսաւ ու դուրս ելաւ :

Ասպաքինումս կը կատարուէր արագ: Երկու գլխաւոր վէրքերս էին՝ հարուած մը գլխիս վրայ եւ մէկ ձեռքս տեղէն խախտած : Ամէնէն լուրջը ձեռքս էր, ուշադիր քննութեամբ մը հաստատուեցաւ որ կոտրած չէր բարեբախտաբար: Ու թէեւ ահաւելի ցաւ կը պատճառէր բայց շուտով սկսայ գործածել զայն :

Տարօրինակ վայրի մը մէջ էինք: Աշխարհէն բոլորովին կտրուած, առանձին իրարու հետ Ադամ եւ Եւային նման, տարբերութեամբ մը սակայն... Ծերունի Պաթանին մեր վրայ կը հսկէր հաւատարիմ շան մը նման: Պնդեցի որ ես գրպանիս կերակուրով, կամ գոնէ օգնեմ անոր շափով որքան որ կրնայի ընել մէկ ձեռքով: Հէրի իր ժամանակին մեծ մասը դուրսը կ'անցընէր. բայց միասին երկար ժամեր անցուցինք, ընկղմած արմաւենիներու շուքին տակ՝ խօսելով, կռուելով, վիճաբանելով ամէն նիւթի շուրջ, մեր գլխուն վերեւ անհնալով պարզկայ երկինքը: Վիճաբանութիւններ շատ ունեցանք, բայց մեր միջեւ երթալով աճեցաւ այնպիսի իրական եւ տեւական բարեկամութիւն մը որ երբեք չէի կրնար ակնկալել: Ուրիշ բանի մը կարելիութեան ալ չէի կրնար հաւատալ....

Բաժանումի օրին կը մօտենայինք: Կը գիտակցէի ասոր ու սիրտս կը տխրէր Թող պիտի ատո՞յ որ մեկնիմ: Խօսք մը պիտի չըսէ՞. որեւէ նշան պիտի չտա՞յ: Կ'ունենայինք լուռ եւ տխուր վայրկեաններ: Իրիկուն մը նաւակը բանեց: Մեր համեստ ճաշը վերջացուցած՝ նստեր էինք խրճիթիս դրան առջեւ: Արեւը մարը կը մտնէր:

Ծամակալներու պէտքն ունէի եւ Հէրին չէր յաջողած հայթայթել անոնցմէ, ու շիտակ եւ սեւ մազերս ծունկերուս վրայ կը կախուէին: Կզակս ձեռքերուս մէջ առած՝ խորասուզեր էի մտածումներու մէջ: Տեսնելէ աւելի զգացի որ Հէրին ինծի կը նայէր :

— Վհուկի կը նմանիք, Անն, ըսաւ վերջապէս, ու իր ձայնին մէջ ցաւոտ անծանօթ շեշտ մը կար: Ձեռքը երկարեց ու մազերուս դպցուց: Սարսուռ մը զգացի: Ցնցոյ յանկարծ ոտքի ելաւ հայհոյանքով մը.

— Վաղն իսկ պէտք է մեկնինք ասկէց, կը հասկնա՞ք. ալ չեմ կրնար տանիլ: Վերջ ի վերջոյ մարդ եմ: Պէտք է երթաք, Անն: Ապուշ մէկը չէք, գիտէք թէ այսպէս չի կրնար շարունակուիլ :

— Կ'ենթադրեմ թէ ոչ, ըսի մեղմիւ: Սակայն երջանիկ էինք, այնպէս չէ՞:

— Երջանի՞կ: Դժոխք էր, դժոխք:

— Այդքան գէ՞շ:

— Ինչո՞ւ կը չարչարէք զիս. ինչո՞ւ կը ծաղրէք, եւ ինչու կը խնդաք վրաս :

— Չէի խնդար ու չեմ ալ ծաղրեր ձեզ: Եթէ կ'ուզէք որ երթամ՝ կը մեկնիմ: Բայց եթէ կը փափաքիք որ մնամ՝ կը մնամ:

— Այդ չէ, գոչեց, բուռն կերպով մը, այդ չէ:

Անն, զիս մի փորձէք: Գիտէ՞ք թէ ով եմ ես: Երկիցս ոճրագործ մը՝ ենթակայ հետապնդման: Այստեղ զիս կը ճանչնան իրրեւ Հէրի Փարքըր, բայց օր մը իրականութիւնը կը յայտնուի և հարուածը կ'իջնէ գլխուս: Անն, դուք այնքան երիտասարդ էք եւ այնքան գեղեցիկ, գեղեցկութիւն մը որ մարդս կը յիմարացնէ: Ձեր առջեւ ունիք ամբողջ աշխարհը — սէր, կեանք, ամէն բան: Մինչդեռ ես՝ փճացած, խանձուած, փոշիացած:

— Եթէ չէք ուզեր զիս ....

— Գիտէք թէ կ'ուզեմ ձեզ: Գիտէք որ հոգիս պիտի տայի ձեզ բազուկներուս մէջ առնելու եւ ընդմիշտ այստեղ մօտս պահելու համար, հեռու աշխարհէն եւ մարդիկներէն: Ու կը փորձէք զիս, Անն: Դուք՝ ձեր այդ վհուկի երկար մազերով, ու ձեր աչքերը՝ որոնք ոսկեգոյն են, թուխ ու կանանչ, ... խնդալէ մինչեւ իսկ եթէ ձեր բերանը զամբան մը ըլլար: Բայց ես ձեզ պիտի ազատեմ ձեզմէ եւ ինծմէ: Այս գիշեր իսկ պիտի մեկնինք դէպի Պէյրա .

— Պէյրա չեմ երթար :

— Պիտի երթաք, եթէ ես տանիմ ձեզ ու նաւուն մէջ նետեմ :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

պայմանագիրները եւ պնդեց թէ անհրաժեշտ երաշխիքները նախատեսուած են, ապահովելու համար Ֆրանսայի ներկայութիւնը։ «Ֆրանսա պիտի չքէ իր գաւառները որոնք ապահոված են իր մեծութիւնը Ափրիկէի մէջ։ Բայց, կարելի չէ միայն բռնի ուժով ապահովել Ֆրանսայի ներկայութիւնը, որ պիտի հիմնուի փոխադարձ վստահութեան եւ մեր մասնագիտական աջակցութեան վրայ։ Կարգ մը պարագաներու մէջ յանդուգն լուծում մը խոհեմ լուծում է։ Ոչ վերջնագիր կայ, ոչ ալ ճնշում այս կամ այն կողմէն»։

Գիշերային Նիստին մէջ, աջակողմեան երեսփոխան մը ուժգնօրէն քննադատեց համաձայնութիւնը, պնդելով թէ նոր պարտութիւն մըն է եւ թէ ի վերջոյ Ֆրանսա դուրս պիտի նետուի Թունուզէն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐՈՒՆ համար ամսական թոշակ մը վճարել կ'առաջարկէ Ազգ. Ժողովին կրթական յանձնախումբը։ Ծրագիրը կը տրամադրէ գումար մը վճարել այն բոլոր ուսանողներուն որոնք լրացուցած են համալսարանի առաջին տարին։ Յանձնախումբը կ'առաջարկէ որ այդ գումարը առ նուազն համարժէք ըլլայ բանուորներու նուազագոյն օրապահիկին (23 հազար ֆրանք)։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ հաւանեցան ընդունիլ Ռ. Միութեան առաջարկը, որով Մոսկուա յանձն կ'առնէ վճարել ամերիկեան օդանաւի մը խորտակման վնասներուն կէսը, իբրեւ հատուցում։

ԿԻՊՐՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ հակադիւական թռուցիկներ կը ցրուեն երկու պաշտօնի ընկերութիւններ, մէկը յունական, միւսը թրքական։ Առաջինը (յունարէն) կ'ազդարարէ Անգլիացիներուն հեռանալ կղզիէն, երկրորդը՝ անգլերէն, կը պահանջէ յանուն թուրք բնակչութեան խափանել Յունաստանի հետ միացման շարժումը, եւ կամ ձգել երթալ, որպէսզի կղզին Թուրքիոյ կցուի ...

ՄԱՐՈՔԻ նոր մարզպանը, Կռանվալ, անդուլթենէն չեզելով փոխանակ շոգենաւով Գազապլանքա երթալու, ուղղակի Ռապաթ գնաց եւ ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Սուլթանին կողմէ։ Այս առթիւ ճառ մը խօսելով պարզեց իր կառավարութեան տեսակէտները։ Սուլթանը շքանշան մը պարգեւեց նոր մարզպանին, որուն առաջին գործը պիտի ըլլայ վերահաստատել բարեկարգութիւնը։

1100 ՖՐԱՆՔ նպաստ պիտի բաժնուի քաղաքապետութեանց եւ ծնողներու ընկերակցութեանց, կաթ եւ շաքար բաժնելու համար դպրոցականներուն, 1955ի ընթացքին։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԱՆԻՒՈՎ սկսաւ հինգշաբթի առտու, Հավրէն, 130 մրցակիցներով, որոնց մէջ Ֆրանսացիներէն զատ կան Անգլիացիներ, Պելժիացիներ, Իտալացիներ, Զուիցերիացիներ, Հոլանտացիներ, Գերմանացիներ եւն.։ Առաջին համբուանին Հավր–Տիէփ (102 քմ.) առաջին հանդիսացաւ սպանիացի Փօպլէ, տիրանալով «դեղին շապիկին»։ Ուրբաթ օր Բ. հանգրուանը Տիէփ – Ռուպէ 204 քմ.։ Ձեռնարկին ամբողջ ծախքը կը հաշուեն 170 միլիոն ֆրանք։

ԾԱԽՈՒ Է

Պիւթ Շոմոնի մեթրոյին մօտ, քոնֆէքսիոնի ընդարձակ եւ լուսաւոր արհեստանոցի մը փոն տը ֆոմէրսը, բոլոր կազմածներով կամ առանձին, եթէ տարբեր գործի կը ձեռնարկուի։ Վրայի յարկը՝ երեք սենեակ, խոհանոց, նրբանցք, կազ, ելեկտրականութիւն, տուշ եւ կեդր. ջեռուցիչ։ Դիմել՝ «Յառաջ»ի։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով ռեւէ ընկերութեամբ եւ միեւնոյն գիներով տեղերը կ'ապահովենք ծրիաբար դէպի Հարաւային եւ Հիւսիսային ԱՄԵՐԻԿԱ, ՔԱՆԱՏԱ, ԱՒՍՏՐԱԼԻԱ, ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ եւ ամէն կողմ։

Դիմել՝ ԵՂԻՇԷ ԱՐՁՈՒՄԱՆԵԱՆի որ ունի 35 տարուան փորձառութիւն։

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Օդափոխութեան կայանը հաստատուած է Օգոստոս 2էն մին եւ ամսու վերջ, Վիթրաք փառ Մանդա (Փէւի տը Տօմ) (բարձ. 800 մ.)։

Մանրամասնութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար հեռախօսել Գըրիգոր Փափազեանի, Սանթրալ 28–34, ժամը 12էն 14, կամ գրել Արա Պիզէրեանի, 16 ռիւ Փասքէօր, Ռօնի սու Պուա, Սէն։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Լիոնի Ֆ. Կ. Խաչի դաշտահանդէսը՝ որ յետաձգուած էր անձրեւի պատճառաւ, տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, Տէսինի զովասուն անտառը, Կապոյտ Խաչի օրուան առթիւ։ Օթօքարը՝ կը մեկնի Փըլաս Կիչառէն, ժամը 9ին։ Կը խնդրուի հասարակութենէն ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՑԱԾԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԷՈՅԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, երեկոյեան ժամը 6ին, ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ս. Ռընէի մատրան մէջ, 83 ռիւ տ'արքէօյ։

ՔԱՐՈԶ ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ կը քարոզէ ՏԻՐԱՆ արք. ՆԵՐՍՈՅԵԱՆ։

Կը հրաւիրուի Առնուվիլի եւ շրջակայքի հաւատացեալ ժողովուրդը։

Շոգեկառքը Կառ տիւ Նոռէն 9.32։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կ. Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի ժամը 2էն սկսեալ, Պարոն Մալխասեանի օդասուն պարտէզին մէջ, 21 Սանթիէ տը լա Ռուչ, Պանեէօ։

Հաղորդակց. միջոցներ՝ Լինեը տը Սօ, իջնել Պանեէօ, կամ օթօպիւս 188, իջնել մէթրօ Պանեէօի առջեւ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի։

49ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի մասնաճիւղին եւ Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան։

Այս կիրակի, Ալամպրայի ընդարձակ եւ օդասուն սրահներուն մէջ, կէսօրէն մինչեւ կէս գիշեր։

Տարեդարձի հանդիսութիւն ժամը 12–էն 16։

ՃԱՇ։

Բանախօսութիւն, ուղերձ, երգ, արտասանութիւն, նուագ

Ներկայ պիտի գտնուին Հ. Բ. Ը. Միութեան Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովի փոխ–ատենապետ Տօքթ. Արամ Պէօյիւքեան եւ ընդհ. քարտուղար Պ. Օննիկ Թադէոսեան, որոնք խօսք պիտի առնեն։

Պարահանդէսը ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր։ Պար, անակնկալներ, քօթիյոն, առաջնակարգ նուագախումբ։

Ճաշի տոմսերը պարահանդէսի մասնակցութեան իրաւունքն ալ կու տան։

Տոմսերը կարելի է հայթայթել մասնաճիւղի եւ Հայ Երիտ. Ընկերակցութեան անդամներէն։

Ոչ մէկ հանգանակութիւն։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քառէի դիմաց։

Կը խօսի՝ ՏԻՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ։

Նիւթ՝ Անյետագելի պահանջ մը։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ հերոսամարտի 40րդ տարեդարձին առթիւ, Տիկ. Հայկուհի Տալտալեան, հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ երկու Համգասեան տուներու։

Ստանալ Յառաջէ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թողասի Հայր. Միութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ լիոնաբնակ այրի Տիկին Մառի Գալուստեանի եւ զաւակներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Խաչիկ Գալուստեանի մահուան առթիւ։

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը, Խանասորի արշաւանքի 58րդ տարեդարձին առթիւ սարքած է պտոյտ մը դէպի Մարսէյլ, Յուլիս 16 եւ 17, Շաբաթ եւ Կիրակի։

Կը հրաւիրե՛ք բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները, ինչպէս և փափաքողները։

Երթուդարձ 2200 ֆրանք։ Օթօքարը կը մեկնի շաբաթ առտու, ժամը 4.30ին, Փլաս Կիչառէն եւ Տէսինի Սոսիէթէ Լիոնէզէն ժամը 4.45, իսկ Վիէնէն Փլաս տիւ Ժէօ տը Փօմէն ժամը 5ին

Դիմել Արէլեանի, Ռիւ Պուալօ, Տօնապետեանի, 155 Կրանտ ռիւ Կիյօթիէռ եւ Միքայէլեանի 90 ռիւ Մասէնա։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Քրիստափոր ենթակոմիտէի։

Այս կիրակի, ամբողջ օրը, Սէն Ժիւսթ, 117 Ավընիւ Քօլօ, Պար տիւ Շաղէ, ընդարձակ եւ զով ծառաստանին մէջ։

Կը խօսի ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական եւ եւրոպական պար, կ'երգէ ընկ. Զ. Գասեան։ Հայկական պարերուն կը նուագէ Պ. Հ. Փանոսեան եւ Համբարձումեան եղբայրներու խումբը

Բարձրախօս Պ. Ալֆազի։

Կէսօրէն առաջ պուլի մրցում եւ զանազան անակնկալներ։

Ճոխ պիւֆէ։

Մուտքը ազատ է։

ԾԱՆ.— Հանդիսավայր երթալու համար առնել թիւ 55 թրօլէն եւ իջնել վերջին կայարանը։ Իսկ Շափիթրըլէն առնել՝ 1, 4, 5, եւ 11 թիւ հանրակառքերը եւ իջնել Սէն Ժիւսթ։ Ինչպէս նաեւ 53 թիւ «Թրօլէ Գառէ»ն եւ իջնել Սէն Ժիւսթ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Գույվար Օտտոյի «Վռամեան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ներկայ կ'ըլլան Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչները։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Ահարոնեան ակումբը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նախաձեռնութեամբ Փոն տը Շէրիւի Ազգ. Միութեան, կիրակի, 10 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Պ. Կուհայի գեղածիծաղ դաշտին վրայ, Տրիվիէ։

Հանդէսին պաշտօնական բացումը պիտի կատարուի ժամը 14ին, Վալանսի Արաքս երգչախումբի կողմէ, «Հեռաւոր հայրենիքով»։ Գեղարուեստական բաժինը բարձրախօսով, նաեւ հայկական եւ ֆրանսական պարեր ու անակնկալներ։

Վալանսէ՝ վաթսուն հոգինոց օթօքարը պիտի հասնի ճիշդ ժամուն։ Առատ ուտելիք, մատչելի գիներով։ Կը հրաւիրուին շրջանի հայրենակիցները։

Մուտքը ազատ է։

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Coupeurs qualifiés pour grosse série pour confection dames.

Դիմել՝

H. R. 6. Rue Bachaumont, PARIS (2).

***

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր ֆօնֆէֆսիօն կարող գործաւորուհիներ պլուզօն, փանթալոն, կիններու համար բարակ քօթոնատ ապրանքներ, ժիւփ, քապլիէ, ֆորսաժ։ Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat).

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
ԱԼԻՍ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆԻ

Սոփրանօ (ՊՈԼՍՈՅ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ)
Երեքշաբթի 12 Յուլիս, ժամը 21ին

SALLE CHOPIN - PLEYEL, 8, Rue Daru
Métro *Ternes*

Յայտագիր՝

ՊՈՒԱՄՍ Ֆերկեպլիկըս Շթէտխըն
ՏԸՊԻՒՍԻ Պօ Սուար
ՓՈՒՉԻՆԻ Միմիի Առիան
ԿՈՒՆՕ Ֆաուսթ
ՏԷԼԼԱՔՈՒԱ Վերանելլ
ՔԱԼԷՅԱ Կրանատինաս
ՍՐՈՒԱՆՑՏԵԱՆՑ Գարնան օրեր
ՍԻՒՆԻ Կաքաւ քայլ
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ. Ծիրանի ծառ, Կռունկ, Չինչ ու գինչ։
Ա. ՍԱԹԵԱՆ Մարտիկի երգը
Օ. ՏՈՒՐԵԱՆ Սիրերգ
ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ Գեղջկուհին
ՂԼԷՄՇԱՀ Իղձ, Իմ երգը
Հ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ Խօսքերիդ մալում են արի, նենջոյֆ։

ARTICLES MANUFACTURÉS POUR INDUSTRIE ET COMMERCE TEXTILE

Ets. TAKVORIAN, 7, Rue Louis Balmens, GAP (H.A.) France

Ténéphone: 701

« ETEX » Marque de Fabrique Déposée
Fermeture à Glissière « ETEX »
24 coloris, 5 grosseurs de mailles
Nouvelle maille extra-fine, émaillée sur la ton, curseur automatique.

Aiguilles à Tricoter « ETEX » en acier émail inoxidabe.

Aiguilles de Machine « ETEX »
Modèles : 705, 287, 712, 339

EXPORTATION DANS TOUS LES PAYS
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԻԱԿ ՃԱՐՏԱՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ ՑԻՇԵԱԼ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
Բացառիկ գիներ հայ հաստատութիւններու համար

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ԿԻՐԱԿԻ 10 ՅՈՒԼԻՍ • DIMANCHE 10 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7721 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3132

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԵՑՑԷ՛ «ԽԱԼՏՈՒՐԱ»Ն

•

Կովկասի մէջ յաճախ կը գործածեն այս բառը, «խալտուրա», որ կը նշանակէ անպէտ, անշահ գործ կամ արտադրութիւն:

Գրական քննադատութեանց մէջ, մինչեւ ալ կը հանդիպինք բառին: Մանաւանդ հիմա որ տեսական – քննական ուսումնասիրութիւնները այնքան զարգացած են:

Բառը փոխ կ'առնենք այսօր, պատկեր – բացնելու համար համաճարակ մը որ կը սպառնայ ծաղրանկարի վերածել արտասահմանի հայկական մամուլը:

Անհրաժեշտ չէ մանրակրկիտ ուսումնասիրութիւններ կատարել:

Ամէն տեղ ալ թերթեր ունինք որոնց խմբագիրները ոչ միայն քերականութիւն, այլեւ հասարակ ուղղագրութիւն չեն գիտեր, բայց կը յաւակնին հանրային կարծիք վարել:

Եւ ունինք հրատարակիչներ որոնք նոյնութեամբ պրաշարին կը յանձնեն որեւէ նիւթ, սիւնակները լեցնելու համար:

Եւ զեռ կան ուրիշներ ալ որոնք իրենց հրատարակած թերթին բովանդակութենէն իսկ լուր չունին:

Ուրե՞ւ հող: Բաւական է որ քանիեր մը տպուած ըլլան սեւով ճերմակի վրայ, եւ թերթը լոյս տեսնէ:

Այսպէս, «խալտուրա»ն կը զարգանայ տարուէ տարի, իբրեւ հետեւանք տգիտութեան, ծուլութեան եւ անհոգութեան:

Կը զարգանայ, աւերներ գործելով ամէն ճակատի վրայ, խմբագրական, քաղաքական կամ գրական տեսութիւններէն մինչեւ լուրերու թարգմանութիւնը:

Եթէ հարկ ըլլար անուններ եւ օրինակներ յիշել, ափ ի բերան պիտի մնայիք, ի տես համատարած անտիրութեան:

Պոլսէն մինչեւ Միջին Արեւելք եւ Ամերիկա, խմբագիրներ կան որոնք իրենց քիթէն անդին չեն տեսներ:

Ոչ կը կարդան, ոչ կը հետեւին, ոչ ալ որեւէ յոգնութիւն կը կրեն, բառի մը իմաստը կամ ուղղագրութիւնը ճշդելու համար:

Կան ալ որ ուսուցիչ են եւ ազգային կամ քաղաքական տեսութիւններ կը թխեն, խեղճուկ հայերէնով մը: Ամէնէն առաջ իրենց աշակերտներուն ծիծաղը չարժելով:

Արդէն կազմուած է քապլաքնար – խմբագիրներու եւ յօդուածագիրներու դասակարգ մը, լքեալ գոյքի վերածելով բազմաթիւ թերթեր:

Դուռները կոճակի վրայ բաց են տգիտութեան, խմաստակութեան եւ միջակութեան առջեւ: Եւ լրագրութեան մակարդակը տարուէ տարի կը լճանայ: Բուն բառով՝ կ'իջնէ սրընթաց արագութեամբ:

Կեցցէ՛ «խալտուրա»ն: Այլեւս ո՞վ կը հետաքրքրուի մնայեալով:

Տակաւին չենք խօսիր ճաշակի եւ նկարագրի խաթարման մասին, որ յատկանիշն է նոյն թերթերուն:

Այդ ժխորին մէջ, գլխու վրայ տեղ ունին անոնք որ վարակուած են կուսակցագար ատելութեամբ:

Այս թրքաբարոյ մոլեռանդութեան մէջ ալ աւերներ կը գործէ «խալտուրա»ն, զարկ տալով լեզուի այլասերման եւ խաթարման:

Մտքի, սրտի եւ ճաշակի թշուառութիւնը իր կարգին կը թշուառացնէ մայրենիքը, յաճախ անճանաչելի դարձնելով զայն:

Մարդիկ այնքան զբաղած են բարդ խնդիրներով որ ժամանակ չունին վայելուչ հայերէն մը սորվելու:

Որ եւ է կարկտան կը տպեն, կը բաւէ որ հայերէն տառերով շարուած ըլլայ:

Եւ երբ ամբոխը ծափահարէ, իրենց ոտքը գետնէն կը կտրի:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑ ԹՈՒՆՈՒԶԻ ԴԱՇԻՆՔԸ 43Ի ԴԷՄ 540 ՁԱՅՆՈՎ

■

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՍՐՏԱՌՈՒՉ ԿՈՉԸ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Ազգ. Ժողովը Յուլիս 9ին վաւերացուց Թունուզի ներքին ինքնավարութեան մասին կնքուած համաձայնութիւնը, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ, 43ի դէմ 540 ձայնով:

Այդ օրը առաջին ճառը խօսեցաւ համայնավար ներկայացուցիչը, Վալտէք Ռոշէ, դիտել տալով թէ «հեռու ենք ճըշմարիտ ներքին ինքնավարութենէ մը, որ պիտի կազմէր առաջին քայլը կատարեալ անկախութեան: Եւ սակայն, համայնավար կուսակցութիւնը, որ հետամուտ է ամէն ընկերային յառաջդիմութեան, պիտի քուէարկէ կնքուած պայմանագիրները, այն համոզումով թէ անոնց շնորհիւ Թունուզի ժողովուրդը պիտի կրնայ յառաջ երթալ դէպի անկախութիւն: Զենք կրնար ըսել թէ համաձայնութիւնը կը կարգադրէ խնդիրը եւ գոհացուցիչ ու վերջնական լուծում մը կը կազմէ. բայց հարցին քննութեան եղանակը այս ժողովին առջեւ՝ կ'ապացուցանէ թէ ստիպուած ենք ընտրութիւն մը կատարել անցեալ կացութեան եւ նոր կարգուսարքի մը միջեւ»:

Այս յայտարարութիւնը զարմանք պատճառեց չափաւոր երեսփոխաններուն:

Ցետոյ խօսք առաւ արմատական կուսակցութեան ներկայացուցիչը, ըսելով թէ պիտի քուէարկեն համաձայնութիւնը, «որ մեծ յոյսեր ներշնչած է Թունուզի ժողովուրդին: Եթէ ի դերեւ հանենք այդ յոյսերը, այն ատեն պիտի չկրնանք վերստեղծել անհրաժեշտ կլիման՝ որեւէ գործակցութեան համար»:

Զօր. տը Կոլի նախկին կուսակիցներէն Լըժանտր բացատրեց թէ Ֆրանսա նահանջի քաղաքականութիւն մը կը վարէ յիսուն տարիէ ի վեր: «Երէկ տեղի տուինք Հնդկաչինի եւ Հնդկաստանի մէջ: Մեզի կըսէին:— «Կը թողունք Ասիան, աւելի լաւ պահելու համար Ափրիկէն»: Հարցը Ափրիկէի մասին է այսօր: Իրականին մէջ, կը գտնուինք անվախճան հանգոյցի մը մէջ: Պ. վարչապետ, Ֆրանսան ե՞րբ ու պիտի բռէ դիմումներու եւ լքումներու»:

Վարչապետը անմիջապէս խօսք առնելով յայտարարեց.

— «Պէտք է վեր կենանք ներքին քաղաքականութեան նկատումներէն: Մեր դիրքը շատ աւելի զօրաւոր պիտի ըլլայ արտասահմանի հանդէպ, եթէ ազգային ստուար մեծամասնութիւն մը կազմուի այս հարցին առթիւ»:

Լըժանտր.— Պէտք է որ վարչապետ մը իր մեծամասնութեան քաղաքականութիւնը վարէ, ընդդիմադիրներու քաղաքականութենէն առաջ: Անշուշտ պիտի ըսէք թէ ձեր թեւերուն վրայ ունիք ձեր նախորդին ծնած երախան: Կը պահանջէք ճանչնալ հայրութիւն մը, ինչ որ անկարելի է»:

Նախկին վարչապետ Փոլ Ռենօ դիտել տուաւ թէ վճռականութիւնը պէտք է կատարուի նկատի առնելով ոչ թէ անձերը, այլ Հիւս. Ափրիկէի եւ անդրծովեան երկիրներու կացութիւնը: «Եթէ համաձայնութիւնը չվաւերացնենք, հետեւանքը պիտի ըլլայ հրդեհը արծարծել Ալժերիոյ կողերուն վրայ: Այսօր ապագան է որ պէտք է նկատի առնենք. հետեւանքը աղետալի պիտի ըլլայ ոչ միայն Ֆրանսացիներուն, այլեւ Թունուզցիներուն համար, եթէ պայմանագիրները չվաւերացուին: Պէտք է օգնենք Թունուզի կառավա-

(Շար.ընկերդը Դ. էջ)

■ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ■

*

ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Այս միջոցին Լոզանի մէջ ժողովի նըստած են երկու հազար կիներ 70 երկիրներէ, իբրեւ պատգամաւոր Մայրերու Համագումարին:

Բացումը կատարուեցաւ Յուլիս 7ին, Ֆրանսայի գլխաւոր պատգամաւորին՝ Տիկին Եօժէնի Քոթոնի կողմէ:

Ինչպէս ուրիշ ժողովներ, այս համագումարն ալ իր օրակարգին վրայ ունի հիմնական խնդիր մը, — խաղաղութիւն:

Հաւատացողներ կան որ, եթէ ուրիշ որ եւ է ձեռնարկ ապարդիւն մնայ, կիները կրնան գտնել ազդու միջոց մը, խաղաղութիւնը ապահովելու համար:

Թէեւ չարամիտներ դիտել կուտան թէ կիներ կան որոնք չեն կրնար խաղաղութիւն հաստատել նոյն իսկ իրենց տան մէջ...

Եւ կան ալ որ ատրճանակը պատրաստ կը պահեն, ի հարկին դաս մը տալու համար իրենց էրկանը կամ սիրականին:

Չեմ գիտեր թէ թուրք պատգամաւորներ ալ կը մասնակցի՞ն այս մեծ համագումարին:

Եթէ հայ մայր մը գտնուէր, ապահովաբար ճառ մը պիտի խօսէր, հետեւեալ բովանդակութեամբ.

— Սիրելի տիկիններ, կը վախնամ որ ամլութեան դատապարտուի մեր ժողովը, հակառակ այնքան բարի ձգտումներուն:

«Անշուշտ ամէնքդ ալ քիչ – շատ պատմութիւն գիտէք: Ժողովը կը գումարուի քաղաքի մը մէջ որ մոխիր ցանեց մեր գլխուն:

«Այս քաղաքին մէջ էր որ աշխարհի Մեծերը թաղեցին մարտիրոս ժողովուրդի մը դատը, պարտեալը դարձնելով յաղթական:

«Մենք մեր երկու քուկէս միլիոնին աւելի քան մէկը զոհեցինք ապահովելու համար բոլոր ազգերու ազատութիւնը, խաղաղութիւնը եւ բարօրութիւնը:

Ինչ որ տեսան մեր մայրերը, դժուար թէ կարենաք պատկերացնել ձեր ամէնէն բոցավառ երեւակայութեամբ:

Ձեր յաղթականները, որոնք իրապէս ծունկի բերած էին մեծազօր Գերմանիան, գլխիկոր խոնարհեցան կիսակործան Թուրքիոյ առջեւ, եւ մեզ յանձնեցին աշխարհի չորս հովերուն:

Այս իրականութեան առջեւ, ի՞նչպէս կ'ուզէք որ Լոզանի մէջ գումարուած ժողով մը կարենայ նպաստել խաղաղութեան:

«Ձեր բոլոր ջանաձեւերը պիտի մնան մեռեալ տառ, եթէ չսրբէք մեր «Տէր Ողորմեա»ն, հայերէն:

Երբ մենք դարերէ ի վեր կ'աղաղակենք.— «Ազատութիւն եղբարց մերոց գերելոց», ենկատի ունինք բոլոր գերի ժողովուրդները:

Առանց ընդհանուր ազատութեան, չիք խաղաղութիւն:

Բարեւ ըրէք ձեր մեծերուն եւ թելադրեցէք որ անոնք ալ սորվին մեր «Տէր Ողորմեա»ն:

ՎԱՀԷ

ԳՈՒՇԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

■

Ի՞ՆՉ ԸՍԱԾ Է Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

Մ. Նահանգներու Նախագահութեան դիւանը յայտարարութիւն մը հրատարակեց Յուլիս ութին, լուսաբանելու համար արտաքին նախարար Տըլլըսի վերագրուած խօսք մը:

Թերթերը գրած էին թէ Տըլըս գաղտնի գեկուցում տալով Յունիս 10ին, ըսած էր թէ «Խ. Միութիւնը փլուզումի առջեւ կը գտնուի»: Նախագահական յայտարարութիւնը կ'ըսէ.— «Արտաքին նախարարը խօսքեր արտասանած չէ որեւէ անմիջական տագնապի մասին կամ չէ ըսած թէ Խ. Միութիւնը տկար դիրքով մը պիտի ներկայանայ Ժընեւի խորհրդաժողովին»:

Ինչպէս կը յիշուի, նախագահ Այզըն – հաուըր Յուլիս 18ի լրագրական ասուլիսին մէջ կ'ըսէր թէ հաւասարէ հաւասար պիտի խօսին Ռուսերուն հետ եւ թէ Խ. Միութիւնը տկարացած պիտի չնկատեն: Յունիս 10ին Տըլըս երեսփ. ժողովի վարկերու յանձնախումբին գաղտնի նիստին մէջ ըսած է եղեր թէ «Խ. Միութեան կարգուսարքը փլուզման կէտին հասած է, թէ «չափէն աւելի ծանրաբեռնուած է»: Այս յայտարարութիւնը նոր հրատարակուեցաւ: Նախագահական դիւանը անհրաժեշտ համարած է յայտարարութիւն մը հրատարակել, ապացուցանելու համար թէ տարակարծութիւն չկայ Այզընհաուըրի եւ Տըլըսի միջեւ:

× Մ. Նահանգներու երեսփ. ժողովին վարկերու յանձնախումբը 628 միլիոն տոլար գեղչեց օտար երկիրներու սահմանուած գումարէն: Նախագահը պահանջած էր 3.266.641.750 տոլար: Յանձնախումբը քուէարկեց 2.638.741.750, «քաղաքային» գանելով ազգ. պաշտպանութեան նկատական մատակարարութիւնը:

× Այզընհաուըր ութ օր ճամբայ կ'ելլէ դէպի Ժընեւ, ներկայ ըլլալու համար Յուլիս 18ի խորհրդաժողովին: Առջէն Ժընեւ կը գտնուի Նախագահի պահոււած հրեշտակը: Զորս Մեծերը պիտի բնակին լիճին աջ ափը, ինչ որ մեծապէս

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը Լոնտոն հասնելով, կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ վարչապետին հետ: Նախապէս այցելած էր Մոսկուա, Պելկրատ եւ Հռոմ: Այսօր ճամբայ կ'ելլէ դէպի Գահիրէ: Կարեւոր արդիւնքներ կը սպասուին այս պտոյտներէն: Ներու մամուլի ասուլիս մը սարքելով Հռոմի մէջ, ըսաւ թէ խաղաղութիւնը շատ աւելի մօտ կ'երեւայ այսօր քան որեւէ ատեն: Հնդիկ վարչապետը Պապին ալ այցելեց.

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ներգաղթի վերատեսուչը յայտարարեց թէ միջոցներ ձեռք առնուած են, փութացնելու համար 209 հազար տարագիրներու ներգաղթը: Փոխադրութիւնը պիտի կատարուի ամսէ ամիս, թերեւս ամիսը երկու անգամ: Առաջին շոգենաւը Նիւ Եորք կը սպասուի Յուլիս 12ին, 1200 տարագիրներով որոնց 35ը նոր փախած են Խ. Միութենէն: Մօտ 131.529 տարագիրներ կարգի կը սպասեն, անցագիր ստանալու համար:

ՍԱՍՏԻԿ ՏԱՔԸ տասը օրէ ի վեր կը շարունակուի Մ. Նահանգներուն մէջ, անտանելի կացութեան մը մատնելով արեւելեան նահանգներուն երկու երրորդին բնակչութիւնը: Մահեր եւ հրդեհներ ալ պատահած են:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ եւ Հնդկաչինի կարմիր վարիչները բարեկամութեան դաշինք մը կնքեցին, Հօ Շի Մինի Փեքին այցելութեան առթիւ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը, Սամի Սոլհ, դահլիճին հրաժարականը յանձնեց նախագահին որ ընդունեցաւ: Տագնապը հետեւանք է վարչական վերակազմութեան դժուարութեանց:

կը դիւրացնէ ապահովութեան գործը: Զօրս պետութեանց գաղտնի սպասարկութիւնները արտակարգ միջոցներ ձեռք առած են, ժողովականներուն ապահովութեան համար: Պատուիրակութեանց պետերէն իւրաքանչիւրը իր պահապան հրեշտակն ունի:

× Մասնագէտներու յանձնախումբը քանի մը օրէ ի վեր նիստ կը գումարէ Փարիզի մէջ, պատրաստելու համար իր տեղեկագիրը:

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ

ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ ԷՐ

Ա.

Շատերը գրեցին իր մասին ու տակա– ւին պիտի գրեն։ Անշուշտ նախ պիտի հայթայթէ ան գրագէտին, բանաստեղ– ծին, քննադատին ու բանասէրին ։ Որով– հետեւ քանի մը յատկանիշներով կարելի է մօտենալ անոր երկարամեայ գրականագոր– ծունէութեան, որ կ'երկարի աւելի քան վաթսուն տարիներու վրայ ։

Հակառակ անոր որ իր գրականութեան եւ լոյս ընծայած գործերուն շա՛տ կանու– խէն ծանօթ էի, մարդը սակայն, իր ան– հատական արժանիքներով ու տկարու– թիւններով, մի՛շտ անծանօթ կը մնար ինծի։ Չեմ գիտեր թէ ինչ բան արգելք կ'ըլ– լար թափանցելու անոր նկարագրի գիծե– րուն։ Վերջին տարիներուն, յաճախադէպ այցելութիւններու ընթացքին միայն ինծի առիթը տրուեցաւ աւելի՛ մօտէն ճանչնա– լու ներքին մարդը, որ ընդհանրապէս, ա– մէն մարդու համար, խորհրդաւորու– թիւն մը կը պահէ եւ կը խուսափի մեզմէ։

Այս տողերը հետեւաբար՝ նուիրուած չեն անոր գրականութեան ։

Զինքը մօտէն ճանչցայ մանաւանդ այս վերջին քանի մը տարիներուն, երբ՝ հա– կառակ իր չեչտուած ծերութեան եւ դե– գեւկոտ քայլերուն, յաճախ կը հանդիպէր գրասենեակիս։ Եւ ես, ամէն աշխատանք կ'ընդհատէի, զինքը կը դիմաւորէի, իր– մով կը հետաքրքրուէի եւ մտերմական խօսակցութեան մը թելը կը բռնէի, զին– քը լսելու, խօսեցնել տալու համար։ Թոյլ կուտայի որ խօսէր, պարպուէր, ինչպէս կ'ըսեն։ Գիտակցութիւնը չունէր այլեւս թէ յաճախ նոյն բանը կը կրկնէր, երէկ– ուան ըսածը այսօր ու վաղն ալ պիտի կրկնէր։ Կը խորհէի բան մը աւելի կոր– զել իրմէ, հակառակ անոր որ միշտ խոր– հրդապահ մնաց ու շա՛տ բան մութին մէջ պահեց։ Կը սպասէի որ իմ մէջս ճանչնար ոչ միայն գրչի եղբայրակից մը, այլ՝ խորհրդատու մը, որուն պէտք ունինք մենք բոլորս ալ, կեանքի անողոք պայքա– րներուն մէջ, դառնութեան կամ ուրա– խութեան բոլոր պահերուն ։

⁂

Շատ անգամ խօսակցութիւններու ըն– թացքին անմիջապէս կարծուած խօսքեր կան, որոնք արժէքաւոր կը դառնան, երբ նիւթական անհետացած է հանրային գոր– ծունէութեան բեմէն ։

Այսպէս է գրագէտ եւ հանրային գոր– ծիչ Ա. Չօպանեանի պարագան ։

Առանց բացառութեան շաբաթը երկու կամ երեք անգամ իր այցելութիւնը կ'ըն– դունէի։ Սովորական խօսակցութիւննե– րէն անկախաբար, մեր զրոյցները ոչ մի– այն գրականութեան, այլեւ ժամանակա– կից ազգային հրատապ հարցերուն շուրջ կը կեդրոնանային ։

Ա. Չօպանեան ինքզինքը անբաժան մէկ տարր կը նկատէր վերջին յիսնամեակի պատմութեան, որուն մէջ՝ կը հաւատար թէ կարեւոր դեր մը կատարած էր։ Այս պարագան հաւատքով ու գիտակցու– թեամբ կը չեշտէր յաճախ, երբ ամէն ան– գամ ալ կ'ըսէր.

— Գ. Չօպանեան, պէտք էր որ դո՛ւք ալ Հայրենիք մեկնէիք, ուր անհո՛ւն դաշտ կայ պատրաստուած ու վաստակաւոր գրագէտներուն համար ։

— Չեմ ժխտեր այդ պարագան, կը յա– րէր։ Բայց ես տակաւին շատ ընելիքներ ունիմ Ֆրանսայի, մանաւանդ Փա– րիզի մէջ, ուր կը ճանչնամ բազմաթիւ հեղինակաւոր դէմքեր, մեզի համակիր, մեզի բարեկամ ։

Գիտակցութեամբ ու հաւատքով ըսուած այս խօսքերն անշուշտ իրենց հիմն ունէ– ին, քանի որ աւելի քան վաթսուն տարի– ներ, գրական ու քաղաքական զոյգ մար– զերուն մէջ, դեր մը կատարած էր ող– բացեալը ։

Չափազանց խանդավառ էր իր յուշե– րով, որոնց առաջին ճաշակը տուաւ Պայ– քար օրաթերթին մէջ։ Յաճախ կ'ըսէր․

— Գ. Չօպանեան, պէտք է շարունակէք այդ յուշերը, որոնք մեր վերջին վաթսուն տարիներու կեանքէն բազմաթիւ դրուագ– ներ կը պարունակեն։ Առեղն է որ վերջա– ցնենք։ Ժամանակը կ'անցնի եւ դուք օրէ օր տկարութեան ու յոգնութեան նշաններ ցոյց կուտաք։

— Պիտի գրեմ, այո՛, պիտի գրեմ, կ'ը– սէր։ Մտքիս մէջ կազմած եմ արդէն ծը– րագիրը։ Կը բաւէ որ հանգարտ քանի մը օրեր ունենամ, գոնէ վերացնելու համար Կեդրոնական Վարժարանին կապուած օրեր ունենամ, գոնէ վերջացնելու համար այդ կրթական հաստատութեան առաջին մեծ դէմքերը, բոլոր վաստակաւոր կըր– թական մշակները ։

Եւ սակայն փնտռուած այդ հանդար– տութիւնը եւ մտամփոփ պահերը չգտաւ։

Յուշերուն ուրիշ մէկ գլուխն էր Նուպար Կիլիկիոյ պարպումին հետ կապուած բո– լոր անցուդարձը։ Չեմ յուսար թէ զանոնք ալ թուղթին յանձնելու պատեհութիւնն ունեցաւ ։

Վերջին տարիները, մանաւանդ 1953ին դէպի Արեւելք ըրած ճամբորդութենէն վերջ, մտքի եւ յիշողութեան կարողու– թիւնները տկարանալ սկսած էին։ Չէր ճանչնար իր ամէնէն մօտիկ ընկերները ու բարեկամները ։ Չէր յիշեր մէկ օր առաջ տեղի ունեցած խօսակցութիւնը ։ Մտա– ցրիւ վիճակ մը ունէր։ Մանաւանդ զինքը մտահոգ կ'ը՛ էր նիւթական անձկութիւնը։

— Գ. Չօպանեան, կ'ըսէի յաճախ։ Հանգիստ ժամանակն եկած է այլեւս ։ Դասախօսութիւնները ձեզ շա՛տ կը յոգնե– ցնեն։ Ձեր յուշերը գրի առէք անյապաղ ։

— Բայց ապրիլ պէտք է, կը յարէր։ Այս դասախօսութիւնները հաստատած է, իր– րեւ հայագիտութեան ամպիոն, երջան– կայիշատակ Պօղոս Նուպար փաշան, մասնաւոր թոշակ մը սահմանելով այս նպա– տակին համար։ Ներկայ սակով շա՛տ հա– մեստ գումար մը կը ստանամ Հ. Բ. Ը. Միութենէն։ Ցորեկենական հանգիստու– թիւններէն գոյացած գումարներն իսկ հա– սած չեն տակաւին(*) ։

Եւ այս վաստակաւոր ծերունին, ստիպ– ուած էր քանի մը՝ դասախօսութիւններ տալ, որպէսզի քիչ մը դրամ ճարէր։ Փո– խանակ, իբրեւ արդար իրաւունք ստանա– լու հանգստեան թոշակ մը ։

Այս էր պատճառը, որ կը մտահոգուէր լոյս ընծայած գիրքերը տեղաւորելու խնդրով։ Թերթերու եւ անհատներու կը գրկէր, որպէսզի գրէին անոնց մասին ։ Գրախօսականներով ծանօթացնէին հան– րութեան։ Վերջին տարիներուն իր լոյս ընծայած բոլոր գիրքերը գրեթէ ուշա– դրութեան առարկայ չդարձան։ «Հայրենի– ներու բուրաստանն»ը, «Բանաստեղծու– թիւններ»ը, «Կեանք եւ Երազ»ը, «Պատ– կերներ»ը, բոլորն ալ գրական քննադա– տութեան բովէն չանցան։ Անշուշտ վերա– քննութեան կը կարօտէին այդ գործերը ։ Նմանապէս երկու թարգմանութիւնները, « Բամբասանք» եւ «Մութ Խաւեր», ան– նշան անցան։ Ողբացեալը մէկ փափաք ունէր․ — Գնահատուիլ ու ճանչցուիլ իր– րեւ բանաստեղծ մանաւանդ ։

— Իմ գրական վաստակս շա՛տ այլազան է, կ'ըսէր։ Բայց ես ամէն բանէ առաջ բա– նաստեղծ եմ։ Կ'ուզեմ որ այս պարագան չնչուի ։

Չէր կրնար իր մտքէն անցընել, կամ գուշակել, թէ «բանաստեղծութիւններ»ը շատ ակար կը գտնէին եւ վիճելի՝ բանաս– տեղծի յատուկ դգայարանքը ։

Պարտաճանաչութեան տիպարն էր Ա. Չօպանեան։ Ամէն դիմումի գրական պա– տասխան մը ունէր։ Բազմաթիւ հայրենա– կիցներու օգտակար կ'ըլլար իր դիմում– ներով։ Ուրիշներուն համար չէր մերժուեր, եթէ դուռ մը գոց գտնէր, կրկին բախելու կայն։ Բոլոր դիմողները կ'օգտուէին իր– մէ, եւ ինքն ալ արդար փառասիրութեան մը հաճոյքը կը զգար ։

Նիւթապաշտ չէր եւ երբեք չէր եղած ։ Վարձատրութեան ամէն առաջարկ կը մերժէր։ Տեղի կուտար միայն, երբ ուրեք նիւթական փոխարինութիւն պիտի դիւ– րացնէր հատորի մը հրատարակութիւնը ։ Ցորեկենական հանդիսութիւններուն առ– թիւ հաւաքուած գումարներն ալ հատոր– ներու հրատարակութեան կը յատկացնէր յաճախ, առանց սակայն զանոնք դրամի վերածելու նիւթական մտահոգութեան ։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(*) Ժամանակ անցնելէ վերջ անձամբ ճշդումներ կատարեցի, եւ սակայն որեւէ արբագրութիւն չեմ ուզեր մտցնել իր յայ– տարարութիւններուն մէջ ։

Տ Ր Տ Ո Ւ Ն Ջ

●

« Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր վիճակը» ։ Այս հարցումը ըրած էի ամիսներ առաջ, եւ մինչեւ այսօր միտքս կը տանջեմ՝ անոր պատասխան մը տալու համար ։

Մեր վիճակը բարեփոխուելու շատ յոյս չի ներշնչեր ։

Բայց եթէ մնանք հոս՝ ուր կը գտնը– ւինք այսօր, եթէ նոր փոթորիկ մը չբարձրանայ եւ չքանդէ ինչ որ ձեռք բե– րած ենք արեան քրտինքով, կրնանք փառք տալ լուսապահպան աստուածներուն ։ Բայց այդ աստուածներուն մենք ենք որ կանգնած ենք գեղաքանդակ մեհեան մը՝ որուն կամարներուն տակ աղօթելու կ'եր– թանք ամէն օր, հայ մշակոյթին նուիր– ուած է անիկա եւ մենք մշակոյթ ըսելով կը հասկնանք Հայրենիք, Եկեղեցի եւ Ար– ուեստ։ Երեք անսահման աշխարհներ՝ որոնք կը հպատակին յաւերժական կչռոյ– թի մը ներդաշնակութեան ։

Ահա թէ ինչ է մեր վիճակը այսօր ․ հետզհետէ կը ցանցառի թիւը ողեպաշտ կերպարանքներուն՝ որոնք հոգեմայլիլ գիտեն, յափշտակուիլ այն բոլոր գեղեց․ կութիւններով՝ որոնց վրայ դարաւոր եւ անջնջելի դրոշմներ, մեր ցեղին արիւնը, մեր երկնքին արեւը, մեր նահատակնե– րուն ժպիտը կը պահեն անայլայլ խոր– հուրդներով ։

Եթէ գոնէ մեզմէ անդարձ մեկնողին տեղը թափուր չմնայ, եթէ կոտրած եղե– գին տեղ նոր լուսաստուեր եղէգ մը բռ– նեն մաքրաշող ձեռքի մը մատները, եթէ կնքուած շրթներուն տեղ բացուի աղօթա– մրմունջ նոր բերան մը, տրտունջը արդա– րանալի պիտի չըլլայ։ Բայց մեկնողը իր հեռագնաց ճամբուն վրայ յաջորդ մը չի գտներ։ Լուռ եղեգին մէջ թաց կը մնայ կաթիլ մը արցունք նուագահարի աչքերէն եւ գոց շրթունքները կը բարբառին թա– խանձալուր խօսքով ։

Հետզհետէ կ'ամայանայ մեհեանը եւ քանի մը նուիրեալներ ալ դողդոջուն ծունկերով միայն կ'երթան անոր սրբա– տաշ քարերը մաշելու ։

Եթէ այսպէս շարունակուի, պիտի գայ օր մը, երբ լուսապահպան աստուածները իրենք ալ պիտի լքեն զայն ։

Ի՞նչ կրնանք ընել որպէսզի անոր կա– մարներուն տակ բարձրանայ միշտ այն ճշմարիտ երգը՝ որ փառաբանանքն է սի– րոյ եւ կեանքի ։

Մէկ օրէն միւսը չէ որ կը կազմուի եւ պատրաստ կ'ըլլայ գրագէտ մը։ Բայց ա– հա նոր սերունդ մը ներկայ է մեր իրա– կանութեան մէջ։ Ի՞նչ կը ներկայացնէ ան։ Մեր պատմինները երեսունը անցած են արդէն եւ մենք որքան գերեզմանին կը մօտենանք, անոնք այնքան կը հեռանան մեր պաշտած աստուածներէն։ Մենք որ– քան կը ջանանք բարձր բռնել եւ արծար– ծել հայ մշակոյթի ջահը, անոնք այնքան իրենց աչքերը կը սեւեռեն օտար երկինք– ներու ։

Երկու սերունդներուն միջեւ բացուած անդունդը գաղափարաբանական չէ սոսկ ։ Մեծ է անոր վտանգը ցեղային տեսակէ– տով ալ։ Հայ ապրելու, կեանքի մը պատ– կերը հայրենի աւանդութիւններով պճնելու պահանջքը չի զգար նոր սերունդը ։

Դպրոցին առաջին դասարանէն պէտք է

ՅՈՒՇԵՐ ԺՐՆԵՒԷՆ

Ղ Ո Ր Ղ Ո Ր

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Օր մը, սակայն, մեկնեցաւ ան։ Ափսո– սացինք, տխրեցանք, մոռցանք ։ Ղորղոր, վերջին անգամ ըլլալով վար ա– ռաւ հրացանը, քակեց, մաքրեց, իւղո– տեց, կախեց պատէն, իր գլխուն վերեւ, եւ այդ օրէն ի վեր սկսաւ կարդալ Համլէ– թը, Օթէլլօն, Արքայ Լիրը, Մագպէթը ։

— Ղորղոր, կը բաւէ որքան կարդացիր, կէս գիշեր է, աչքերուդ պիտի վնասես։

— Ցիմարներ, դուք ի՞նչ կը հասկնաք առնցմէ, արդէն ի՞նչ ալ չուտ մոռցաք Մարութեանը ։

Որովհետեւ, իրեն համար Համլէթը, Օթէլլօն կամ Արքայ Լիրը գոյութիւն ու– նէին միայն Մարութեանի խաղարկու– թեամբ ։

Ձմրան ցուրտ գիշեր մըն էր։ Մարմի– նը, հոգին սառեցնող ցուրտ գիշեր մը ։ Ղորղոր եւ ես ուղեցինք քաղաք իջնել դի– տելու համար «Պաղտատի Աւազակը» շար– ժանկարը։ Պարտէզի դռնէն դուրս ելած ատեն՝ տեսանք որ մութ անկիւն մը, մեր ընկերուհիներէն մին, գլուխը ափերուն մէջ, արմունկները ծունկերուն, կոկոզիկ ըրած նստած էր։

— Աղջիկ, ըսի, պիտի մսիս, ներս գնա։

— Ոչ, չեմ մսիր, աղէկ եմ ։

— Խենդութիւն մի ըներ, եթէ կ'ուզես մեզի հետ սինեմա եկուր, ըսաւ Ղորղոր ։

— Շնորհակալ եմ, չեմ գար ։

Հեծանիւ նստանք եւ հեռացանք ։

— Աստուածդ սիրես, ի՞նչ ունի այս աղջիկը, ատենէ մը ի վեր շատ տխուր է, հարցուց Ղորղոր ։

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ, «ընկերը» իրմէ ե– րես դարձուց եւ միւս «ընկերուհիին» հետ կը սիրաբանէ ։

— Սորրին արարած, երթամ սա լիրբին լաւ դաս մը տամ, ի՞նչ կ'ըսես ։

— Անօգուտ է, ըսի, քու յանդիմա– նանքովդ սէրը ետ չի գար ։

Սինեմա հասանք, դացի որ տոմսակնե– րը առնեմ, Ղորղոր ինծի մօտեցաւ ․

Վահան, ես պիտի չգամ, դուն մինակդ գնա։ Ըսաւ եւ առանց հաւանութեանս սպասելու, նստաւ հեծանիւը եւ հեռա– ցաւ։

Ինչ սքանչելի շարժանկար էր սա Պաղ– տատի Աւազակը։ Տակլէս Ֆէրպանքսը ինչ լաւ կը խաղար։ Բայց ոչինչ հասկցայ։ Կը դիտէի առանց տեսնելու, կը կարդայի ա– ռանց ըմբռնելու։ Միտքս դրամիս․ Կրնա– յի տունն ալ նստելով գթասիրտ Ղորղորի եւ վշտաբեկ «ընկերուհի»ին վրայ մտա– ծել։

Յաջորդ իրիկուն, Ղորղոր նստած մեր « ընկերուհի»ին քով, Համլէթը կը կար– դար անոր։ Քանի մը օր վերջը արդէն, երկուքը միասին երկար պտոյտներու կ'երթային, հակառակ ցուրտին կամ ձիւ– նին։ «Ընկերուհին» ուրախ էր այլեւս եւ այտերը սկսած էին դարձեալ գունաւո– րուիլ։ Ինչ ազնիւ սիրտ մը ունէր սա Ղոր– ղորը։ Սիրել կը ձեւացնէր այդ աղջիկը, ամոքելու համար անոր սիրոյ վիշտը ։ Բայց կը սխալէի՞ արդեօք, միթէ կը ձե– ւացնէ՞ր թէ կը սիրէր իրօք ։

Ամիսներ անցան, տարիներ Ղորղոր յաջողութեամբ աւարտեց Վլաշէկօօ Թոնս– թանթէնի դասընթացքը ։ Աւարտեց, բայց նոյն իրիկուն արդէն նշմարեցինք որ «ըն– կերուհին» եւ Ղորղոր իրարու քով չէին նստած։ Հետեւեալ օրը պտոյտի ալ չգա– ցին։ Ղորղոր տխուր էր։

Ամիս մը չանցած, «ընկերուհին» Փա– րիզ մեկնեցաւ «ընկերոջ» մը հետ ամուս– նանալու համար։

Հիմա, Ղորղոր ոչ ժամացոյց կը քա– կէր, ոչ հրացանը կ'իւղոտէր, ոչ ալ Համ– լէթ կը կարդար։ Կը նստէր թափուր սե– ղանին շուրջ եւ սպառուհանէն դուրս՝ հե– ռուները կը նայէր․ հաւանաբար կը մտա– ծէր ալ ։ Տխուր էր Ղորղոր։ Կքած էր խարուսիկ սիրոյ դառնութեան տակ։ Բա– ջութիւն կորով բուրող այդ հսկայ ղանդուածը, հովին դէմ դողացող, ամէն բաղէ մարելու հակամէտ ակար բոցի մըն էր վերածուեր։ Կարեկցութենէ՛ ծնած այդ սէրը, դանդաղ բայց հաստատ քայ– լերով, կաթիլ, կաթիլ, քամած էր իր ամբողջ կենսունակութիւնը։ Ալ հետը չէինք կատակեր։ Չէինք բարկացներ զին– քը։ «Ղորղոր»ը իսկ սկսեր էինք շատ տես– նել իրեն եւ «Մկրտիչ» կ'ըսէինք ։

Սպանիական ներքին խռովութիւննե– րուն սկիզբն էր։ Մկրտիչ մտադրեց հե– ռանալ Զուիցերիայէն։ Բայց ո՞ւր կրնար երթալ։ Հայաստա՞ն թէ Պոլիս։ Երկուքն ալ շատ հեռու էին իր սրտէն։ Երկար մը– տածեց, չափեց, ձեւեց եւ ի վերջոյ որո– շեց Սպանիա երթալ, յեղափոխականներու գունդին կամաւոր գրուելու համար։ Ճամ– բայ ելաւ, բայց Սպանիան ալ շատ հեռու էր իր սրտէն։ Տոմսակները ես առի։ Շո– գեկառքի երրորդ կարգ մինչեւ Մարսի– լիա, ու անկէ, շոգենաւի չորրորդ կարգ մինչեւ Պարսելոնա։

Ամիս մը վերջը իրմէ երկտող մը առի։ Փարիզէն գրած էր եւ «Ղորղոր» ստորա– գրած ։

Ի վերջոյ կրցեր էր գտնել իր սրտին ամէնէն մօտիկ տեղը ։

Պրազիլիա ՎԱՀԱՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ

սկսիլ տղուն հոգիին մէջ դրոշմելու համար այս ազնուաշունչ պահանջները։ Մեր զաւակները նախակրթարանէն սկսեալ ընդհանրապէս կը խզեն ամէն կապ հայկական միջնոլորտին հետ։ Անոնց չի տար անոնց այն կարօտը՝ որուն արմատները շատ խոր կ'իջնեն ցեղին հոգիին։ Քանի՞ հայերէն գիրք կարելի է գտնել ամէն ընտանիքի մէջ։ Սփիւռքի ամբողջական երկերու հաւաքածոն կ'արժէ մէկ եգիպտական ոսկի։ Առաջարկուեցաւ երիտասարդներուն տրամադրել զայն կէս գինով։ Զարհուրելի չէ՞ գիտնալ թէ միայն մէկ օրինակ սպառած է այս կերպով։ Ի՞նչ կրնանք սպասել նոր սերունդէն, որ հազար անգամ լսած է Սփիւռքի քերթուածները եւ որոշ գաղափար մը կազմած է այս մեր մեծ բանաստեղծին վրայ։

Աւերածութիւն մը կը տիրէ մեր չուրջը։ Գրականութեան ճաշակը կը բթանայ։ Բանաստեղծութիւնը չի խօսիր իր պերճաբարբառ գեղեցկութեամբ։ Քնարականութիւնը կը կորսնցնէ իր հմայքը։

Երբ ես, Գահիրէի Ս. Աստուածածին եկեղեցիին առջեւ, կիրակի օր մը, ժամերգութենէն ետքը, մայթին վրայ շարուած շատ մը գիրքերու մէջ, Մեծարենցի «Ծիածան»ը գտայ, եւ պատանիի աչքառիկ գրպանիս ամբողջ դրամը տալէ անոր փոխարէն, աշխարհի տիրացած թագաւոր մըն էի կարծես։ Օրերով չէի յագենար այն լուսաւոր խօսքերէն՝ որոնք յիշողութեանս մէջ կ'երգէին եւ գիշերական լռութեան պարթեւումներուս՝ կ'արձագանգէին հոգիէս։

Արդար պիտի չըլլար պահանջել որ մեր զաւակներն ալ յուզուելու եւ սքանչանալու անսահման տրամադրութիւններ ունենային։ Մեր սպասածը անոնցմէ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ յարատեւ կապ պահել հիներուն հետ, անոնց վառած սրբազան կրակովը ջերմանալ, թերթել մատեաններ՝ որոնց մէջ հոգեկան լայնածիր հորիզոններու խորհուրդը կայ։

Այս կապն է որ պիտի յուսադրէ մեզ։ Անոր խրուսը մեզ պիտի հասցնէ աքսորի վիճակի մը, ուր կարելի պիտի չըլլայ երբեք վերադառնալ այն ճամբան՝ որով դարեր առաջ խումբ մը ներշնչեալներ պայծառ Աթէնքի դռները բախեցին։

Բացուեցան լոյսի դռները անոնց առջեւ եւ անոնք այրեցան ոսկեճաճանչ հուրով։ Կրակը անցաւ մաղաղաթէ մագաղաթ, սրտէ սիրտ եւ մինչեւ մեզի հասաւ, որպէսզի մենք ալ այրէինք եւ երկրին եւ երկինքին ծալքերուն խունկովը լեցուէր Հայոց Աշխարհը։

Հայրենադարձ բազմութիւններ ենք այսօր. պետական ոչ մէկ օգնութիւն կը հասնի մեզի։ Մենք մեր ձեռքովը պիտի յղենք եւ կերտենք ամէն ինչ, արիւնոտ եղունգներով պիտի փորենք ապառաժը՝ հոն մեր հոգիին ցուլքը դրոշմելու համար։

Մեր վիճակը խիստ պէս արդարացուելի է այսօր։

Անիկա վաղը պիտի վատթարանայ, եթէ մեր աչքերը բաց դերեզման իջնենք։

Յուսամ՛նք որ նոր սերունդէն քանի մը ուխտանուէր ղեկավարներ կը յայտնուին եւ կ'ըսեն մեզի քաջալերութեամբ.

«Յաղթապատութեամբ նոյնցէ՛ք...»

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

« ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՍՏՈՒԵՐԸ »

*

« Աստուծոյ Ստուերը » խորագիրն է էթիէն Սուրիոյի վերջին գրքին։ Ցայտնի քննադատ Մարսէլ Գուիոն ուսումնասիրելով գիրքը, կը գրէ թէ այս փիլիսոփային մտածումը տուն կուտայ երկար խորհրդածութեանց։ Դժուար է ամփոփել գաղափարներու ձախութիւնը, մտածման շարժումները որոնք գեղեցկագիտութենէ դէպի խորհրդապաշտութիւն կ'երթան հաւասար ուժգնութեամբ եւ միշտ կենդանի թափանցումով։

Այլահր ստուերը յաճախ կուգայ իր լամբին միստիկ գրութեանց մէջ։ Աստուծոյ ստուերը անոնց մօտ կ'առնէ զանազան նշանակութիւններ եւ արժէք, համաձայն փիլիսոփայական, բանաստեղծական եւ աստուածաբանական ամբողջ բնաբանի մը։ Ոմանց համար այս ստուերը միանգամայն ապաստան է, միստիկ գող է, կատարելութիւն, եւ «տեղական նշան» աստուածային ներկայութեան։ Եւ շատ մը ուրիշներ այս ստուեր բառովը կ'ուզեն ցոյց տալ ինչ որ անդոյ է եւ ունայն է։

Արեւելեան բնագրին մէջ, զոր հեղինակը կարդացած է իր պատանութեան, կ'ըսուի թէ այդ անհիւթ ստուերը կրնայ նիւթ դառնալ։ Ամէն մէկ էակ իր կարգին կրնայ երեւալ ինչ ինչ նկատումներով, իբրեւ Աստուծոյ մէկ ստուերը, այն չափով որ ինք իրեն կը ստեղծէ զայն, եւ այն չափով որ կ'օգնէ ուրիշի մը ստեղծելու։ Արուեստի գործն ալ էակ մըն է, եւ Սուրիոյի գեղեցկագիտութիւնը հրաշալի գաղափար մը կը յայտնէ գեղարուեստական ստեղծագործութեան հարցի մասին — բոլոր ստեղծագործող արուեստագէտներուն յայտնի է թէ նիւթը ունի մեկին կոչում մը, այսինքն անգիտակից կամք մը, հասնելու ձեւին, եւ թէ արուեստի գործը, իբրեւ ձեւ, իբրեւ էակ, կ'օգտագործէ արուեստագէտին հոգին որ կ'ուզէ եւ ինքն իսկ կը վարէ իր ստեղծագործութիւնը։

Պէտք է ընդունիլ թէ արուեստի գործը անձ մըն է, էակ մըն է, եւ իբրեւ այդ ունի որոշ անհատականութիւն։ Երբ Սուրիօ կ'ըսէ թէ «Սամոթրակէի յաղթանակը», «Ժայռերու Կոյսը» կամ «Հինգերորդ Սիմֆոնին» էակներ են, աստուածն չուզեր նմանցնել տանդաններ ոչ անոնցմէ յայն քանդակագործին, ոչ Լէոնարտօ տա Վինչիին, կամ Պէթհովէնին, ոչ ալ նոյնիսկ նիւթին վերադարձնել ստեղծագործութեան սկզբունքը, ան մէջ կը բերէ հիմնալի բացատրութեամբ մը գործին «հոգեշտակը», այն ուժը որ կ'ուզէ գործը գոյութեան դէպի որոշ եղանակ մը։ Այս «Հրեշտակը» կը գործէ այն բոպէին ուր ստեղծագործողին հանճարը եւ ստեղծագործութեան նիւթը կը բերեն իրենց աշխատակցութիւնը։

Սուրիօ կ'ըսէ թէ արուեստագէտը պահակն է որ թերեւս ունի մարդկային աւելի մեծ դօրութիւն մը քան փիլիսոփայինը։

Այս հսկիչ — պահակ բառը շատ մեծ ուժ մը ունի Սուրիոյի գրքին մէջ։ Պահակը իր պարտականութեան գիտակցութեամբ ընդունակ է հսկել այնքան ատեն որ մարդը չէ հասած վսեմի վիճակին։ Անիկա արուեստն է Ծայրագոյն Արեւելքի — «հսկել մինչեւ որ աւաղի վերջին հատիկը մտնէ Նիրուանային մէջ»։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

(ՀԱՏՈՒԱԾ)

Ասում են ինձ ես այնքան,որքան որ կյանք է ինձ,
Վառուելու լույս ես արել թեքդ քո ճամփաքիրին։
Ու երբ քո ոտքին անգութ օձակիծ հուրն է մարել,
Վառել ես ազնիւ հոգիդ եւ նորից լույս ես արել։
Եկել են հազար տեղից, խոցել են հազար տեղով,
Ձգձել են քեզ քո հողում գլխատել ամբողջ ցեղով։
Եւ չանցած խոր ու խորունկ վէրքերիդ կակիծը դեռ,
Նորից է գլխիդ վրայ շառագել դաշոյնը կեռ։
Եկել են խելք քաղցից, տարել են կոյսեր ու կին
Ուզել են խլել ճամբ քո լեզուն ու քո հոգին։
Բայց հոգիդ դու չես զիջել, տուել ես արիւնդ գուտ,
Եւ զաղբի ճամբին անգամ մաքուր ես պահել լեզուդ։
Ընկել ես հազար անգամ ու ելել դու վերստին,
Տալով նոր կորով ու կեանք հիմնաւոր քո արուեստին։
Ժայռերին ձեւ ես տուել, քարերին աշխոյժ թեւեր,
Ցօղունուած քո ոտքերով քարտրացել քարերը ի վեր....
Եւ այսպէս դար ու դարեր անցել ես դու քո ուղին,
Արիւնի գետեր տալով յոյսերիդ համեստ շիղին։
Անցել ես դու քո ուղին եւ յայսդ վառ ես պահել,
Արիւնոտ կրծքիդ ճերմակ պահել ես սիրտդ ջահել։
Ու երբ որ ազգ է դրել ոտքը քո խին վէրքին,
Որ վէրքին շունչդ փչես կուլ տալով բոսդ վէրքին,
Օրհնութիւն ամպի միջով, խաւարի միջով անցել
Հիւսիսում քո փրկութեան յոյսերին ես դու ձգմարել։

ՀԱՄՕ ՍԱՀԵԱՆ

*

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԳՐՈՂՆԵՐԸ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ

Դու իմ աստղն ես
Ես՝ քո շողը,
Դու իմ վարդն ես,
Ես՝ քո ցօղը,
Ես՝ քո վայրն եմ,
Դու՝ իմ հողը,
Դու իմ վազն ես
Ես՝ խաղողը.
Աստ, ինչպէ՞ս
Չսիրեմ քեզ
Իմ անուշիկ
Իմ ճաճուշիկ
Իմ գեղեցիկ
Մայր հայրենիք։

ԱՐՄԵՆԱԿ ՂԱԶԻՆԵԱՆ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԷՆ

ԳՐՔԻ ՎԱՐՊԵՏ նկարազարդող Վարդգէս Սուրէնեան կը պատկանի նախասովետական շրջանին եւ մեծ աշխատանք կատարած է իբրեւ թատերական նկարիչ, արուեստի տեսաբան, թարգմանիչ, ճարտարապետ, քանդակագործ, հանրային գործիչ եւ մասնաւորաբար իբրեւ գրքի վարպետ նկարազարդող։ Ամբատ Շահազիզի «Ցորնլենեական տարեդարձը» գրքի ձեւաւորումն է, որ լոյս տեսած է 1893ին։ Ան կը ձգտի հարազատ մնալ գրքի բովանդակութեան։ Պուշկինի «Բաղչիսարայի շատրուանը»ի նկարազարդումները, 1899ին, անգերազանցելի են։ Ան վարպետօրէն կ'ընտրէ հողերանական թարդ բովէնէր՝, եւ այնքան շահեկան կերպով կը վերարտադրէ։ «Նկարազարդումները ամէն մէկ էջը պերճախօս կերպով կը պատմէ անհամ բանաստեղծի զուսպ տողերու խոր զգացումները։ 1900 — 1915ին Վ. Սուրէնեան կը նկարազարդէ Օսկար Ուայլդի Արիտաստարդ Թագաւորը, Մեթերլինկի երեք փոքրիկ թատերգութիւնները եւն.։ 1905ին Սուրէնեան կը ձեռնարկէ հայկ. ժողովրդական հէքեաթներու նկարազարդման

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՎԱՂԱՐՇԱԿ Նորենցի «Գիրք քնարական» ժողովածուն քննութեան ենթարկուած է Մայիս 23ին Հայաստանի Սովետական Գրողներու Միութեան դահլիճին մէջ։ Զեկուցանողն եղած է Հ. Սահեան։ Խօսած են Վ. Դաւթեան, Բ. Գրաշին, Հր. Յովհաննէսեան, Ա. Տարոնցին։ Բոլորն ալ շեշտած են թէ Նորենցի գործերուն մէջ բնորոշ են զգացումի անկեղծութիւնը, խոհականութիւնը, գրական մշակոյթը, միեւնոյն ատեն նշած են թերութիւնները. — «որոշ «ճառայնութիւն, ձգձգուածութիւն, լեզուի մէջ առկայ են վաղնջական տարրեր»։

— ---

թիւնը ունի աստուածութեան հանդէպ եւ իր պարտականութեան՝ հանդէպ միւս մարդոց։

Պահակին առաքելութիւնն է հսկել այնքան ատեն որ մարդը չէ հասած վսեմի վիճակին։ Անիկա արուեստն է Ծայրագոյն Արեւելքի — «հսկել մինչեւ որ աւաղի վերջին հատիկը մտնէ Նիրուանային մէջ»։ 1

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

Ես ինչո՞վ չինուած եմ կը կարծէք, Ամէն գիշեր անքուն պիտի հսկե՞մ վախնալով որ կը գտնեն ձեզ։ Հրաշքի մը չեմ հաւատար. Պէտք է Անգլիա վերադառնանք, Անն, եւ... ամուսնանանք ու երջանիկ ըլլանք։

— Ցեղէն չշարժող մարդու մը հետ, որ ընտանեկան խաղաղ տուն մը պիտի տայ ինծի.

— Իսկ դո՞ւք ինչ պիտի ընէք։

— Իմ գործս պատրաստ է։ Մի հարցնէք թէ ինչ է ան։Միայն սա չափը ըսեմ, որ անունիս արատը պիտի մաքրեմ եւ կամ այդ ճամբուն վրայ պիտի մեռնիմ։ Ու յետոյ հողին դուրս պիտի բերեմ այն պղուելի սրիկային որ, անցեալ գիշեր, ձեռքէն եկածը ըրաւ ձեզ սպաննելու համար.

— Պէտք է արդար ըլլալ։ Ինքը չէր որ զիս անդունդին ի վար գլտորեց, ըսի։

— Աւոր պէտքը չունէր։ Ծրագիրը շատ լաւ պատրաստած էր։ Ես վերջը դէպքին լայրը գացի եւ ստուգեցի որ ճամբան ցոյց տուող ճերմակ քարերը իրենց տեղերէն հանուած՝ ուրիշ տեղ դրուած էին, պարզապէս ձեզ ծուղակը ձգելու եւ անդունդն ի վար գլտորելու համար։ Անգամ մը որ այդ սրիկան ձեռքս իյնայ...

Վայրկեան մը լռեց, յետոյ բոլորովին տարբեր շեշտով մը.

— Այս բաներուն մասին երբեք չխօսեցանք, այնպէս չէ՞, Անն։ Հիմա ժամանակը եկած է այլեւս որպէսզի ամբողջ պատմութիւնը խմանաք սկիզբէն մինչեւ նոյն

— Մի պատմէք եթէ անոր վերյիշումը կը վիրաւորէ ձեզ, ըսի կամաց ձայնով մը։

— Սակայն կ'ուզեմ որ գիտնաք, երբեք չէի խորհեր որ կեանքիս այդ մասը պիտի կրնայի ուրիշի մը պատմել։ Ճակատագրի սարօրինակ խաղ։

Լռեց դարձեալ։ Արեւը մարը մտած էր, Ափրիկեան գիշերներու թաւշային խաւարը մեզ ծածկեց կրկնոցի մը նման։

— Ձեր պատմութեան մէկ մասը գիտեմ, ըսի փափկութեամբ։

— Ի՞նչ գիտէք։

— Գիտեմ որ ձեր իրական անունը Հէրի Լիւքաս է։

Վարանում մը ունեցաւ։ Զէր համար — ձակէր ինծի նայիլ։ Կը նայէր ուղիղ՝ իր առջեւ։ Չէի կրնար գուշակել թէ մտքէն ինչ կ'անցնէր, յետոյ ինքն իրեն որոշումի մը յանգելով՝ ցնեց գլուխը եւ սկսաւ իր պատմութեան։

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

— Ճիշդ էք, իսկական անունս Հէրի Լիւքաս է։ Հայրս հանգստեան կոչուած զինուոր մը՝ Րոտեզիա գաղթեր էր ագարակապանութեամբ զբաղելու համար։ Մենք Քէմպրիճ ուսանողութեանս երկրորդ տարին։

— Զինքը շատ կը սիրէի՞ք, հարցուցի յանկարծ։

— Ը... ը... չեմ գիտեր։

Կարմրեցաւ, յետոյ ուժգնօրէն.

— Ինչո՞ւ այդպէս կ'ըսեմ։ Անշուշտ կը սիրէի։ Վերջին անգամ տեսնելուս՝ ծանր խօսքեր ըսինք իրարու՝ գէշ ընթացքիս եւ պարտքերուս վերաբերմամբ. բայց կը սիրէի ու կը յարգէի զինքը՝ հիմակ գիտեմ թէ որքան՝ երբ ուշ է այլեւս։ Քէմպրիճի մէջ է որ հանդիպեցայ միւս արարածին..

— Երիտասարդ Ըրտայլի՞ն։

— Այո, Ըրտայլին։ Իր հայրը՝ ինչպէս գիտէք, Հարաւ Ափրիկէի նշանաւոր մարտիկներէն մէկն էր։ Բարեկամս ու ես միասին վերադարձանք Ափրիկէ, տրուն մասին բուռն սէր մը կը տածէինք։ Կը փափաքէինք աշխարհին անկոխ ու անծանօթ վայրերը տեսնել։ Քէմպրիճը ձգելէն վերջ՝ Ըրտայլի վերջնական կռիւ մը ունեցաւ հօրը հետ։ Ծերունին որ արդէն երկու անգամ վճարած էր իր որդւոյն պարտքերը, մերժեց երրորդ անգամ մըն ալ վճարել։ Կծու խօսքեր փոխանակուեցան, ի վերջոյ Սըր Լորընս՝ բարկութեան նոպայի մը մէջ յայտարարեց, թէ բան մըն ալ պիտի չձգէ այլեւս իր որդւոյն համար։ Թէ պէտք է ինք հոգայ իր ապրուստը։ Հետեւանքը այն եղաւ, որ ինչպէս գիտէք, երկու երիտասարդները մեկնեցան Հարաւ Ամերիկա՝ արկածախնդրական ձեռնարկութեամբ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

բութեան յաջողութեան։ Դէպքերու հարկադրանքը աւելի զօրաւոր է քան մարդոց հարկադրանքը »։

Նախորդ վարչապետը, Մենտէս Ֆըրանս, որ բուն հեղինակն է կնքուած համաձայնութեանց, պարզելով Թունուզի մէկ տարուան ծանր կացութիւնը, յայտարարեց ․

— « Հարկ էր ելք մը գտնել այս կացութեան։ Այդ ելքը կարելի էր գտնել ճանչնալով Թունուզի ներքին ինքնավարութիւնը, ապահովելով Ֆրանսայի եւ հոն հաստատուած Ֆրանսացիներուն իրաւունքները։ Ներքին ինքնավարութիւնը համաձայն է թեւարկութեան դաշինքին ։ 1954 Յուլիսի խոստացութիւնը, որ ակըսած էր անդարմանելիէն խուսափելու համար, պիտի յանգէր Թունուզը ուղղակի վարելու կարգուսարքին քաղծման։ Այլեւս կարելի չէր ձգձգել ներքին ինքնավարութիւնը։ Անշուշտ կատարեալ չեն կնքուած պայմանագիրները։ Անոնց արժէքը երեւան պիտի գայ գործադրութեան ընթացքին» ։

Նախորդ վարչապետը յետոյ բողոքեց անոնց դէմ որոնք կ՚ըսեն թէ Ֆրանսա տեղի տուած է։ «Երբ հանրապետութիւնը ազատութիւն եւ արդարութիւն կը պարգեւէ, ոչ թէ տեղի տուած, այլ ինքզինքը գտած կ՚ըլլայ։ Ֆրանսա պէտք է օգնէ ժողովուրդներու ազատագրութեան եւ ոչ թէ պատուարներ հաստատէ բարեշրջութեան առջեւ » ։

Ժողովը ջերմապէս ծափահարեց նախորդ վարչապետին երկար ճառը։Կէսօրէն վերջ խօսք առաւ Գ․ Էտ․ Ֆոր, որ դիտել տուաւ թէ շատ քիչ երեսփոխաններ հակառակ են վաւերացման, այլ կ՚ուզեն գիտնալ թէ կարելի՞ է յետաձգել։ Ցետոյ բացատրեց կնքուած պայմանագիրներուն առաւելութիւնները։ «Կ՚ըսեն թէ մեր խօսակիցները Թունուզի անկախութիւնը կ՚ուզեն։ Կրնա՞նք ժխտել անոնց այդ իտէալը։ Մենք համաձայնութեան մը յանգեցանք այդ խոչալի ճամբուն վրայ։ Անկախութիւն բառին դիմաց Ֆրանսա պիտի արժեցնէ փոխադարձ կախում բառը ։ Պէտք է վստահիլ Թունուզի ժողովուրդին ժողովրդապետական զգացումին։ Ի՞նչ պատճառներով պիտի ուզէ անջատուիլ, քանի որ Ֆրանսա յառաջդիմութիւն պարգեւած է իրեն։ Արդի աշխարհին մէջ որ ցնցուած է հաւասարութեան եւ յառաջդիմութեան գաղափարներէն, ինչպէս կարելի է մերժել Թունուզի ժողովուրդին ներքին ինքնավարութիւնը։ Մենք պատճառ ունի՞նք ամչնալու մեր կատարած գործէն ։Ամենուրեք Ֆրանսացիներ կան Թունուզի մէջ, բայց բարիքները պարտականութիւններ կը ստեղծեն»։

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան գիշերային նիստի մը մէջ։ Վարչապետը կրկին խօսք առնելով ըսաւ․— «Հանդիսաւորապէս կը յայտարարեմ, յանուն կառավարութեան, թէ կնքուած համաձայնութիւնները երբեք չեն խախտեր Ֆրանսայի ներկայութիւնը Թունուզի մէջ»։ Այս յայտարարութեան վրայ ժողովը 120ի դէմ 470 ձայնով մերժեց յետաձգումի բանաձեւ մը եւ ի վերջոյ վաւերացուց համաձայնութիւնը ։

ԱԼԺԵՐԻԱՑԷՆ կը հեռագրեն թէ ահաբեկումները վերսկսած են։ Մարոքի մէջ ալ խառնակ է կացութիւնը։ Նոր մարզպանը ստիպողաբար ժողովի հրաւիրեց ապահովութեան բոլոր պետերը ։

ԹԷՀՐԱՆԻ ոստիկանութիւնը կը ծանուցանէ թէ քանի համայնավարներ ձերբակալուած են։ Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուի Թաշկայ զեցախումբին Թեհրանի ներկայացուցիչը, որ խոստովանած է թէ գաղտնօրէն զէնք ճարած է ցեղախումբին, համայնավարներու օգնութեամբ ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԱՆԻՒՈՎ․ — Բ․ հանգրուանին առաջին հանդիսացաւ Ֆրանսացի Անթօնէն Ռոլան, Դեղին շապիկը առաւ Հոլանտացի Վոկմանս ընդհ․ դասաւորման գլուխն անցնելով։ Շաբաթ Ռուպէ – Նամիւր, իսկ կիրակի Նամիւր – Մէց ։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քատէ սրճարանին վերնայարկը, մէթրօ Քատէի դիմաց ։

Կը խօսի՝ ՏԻՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ։

Նիւթ՝ Անյետաձգելի պահանջ մը ։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԵՒ ՏԵՐՕՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր․ Միութիւնը կը հրաւիրէ իր հայրենակիցներն ու բարեկամները, խունկերում ներկայ ըլլալ Հայոց Եկեղեցին, Տարօն Տուրուբերանի բազմահազար նահատակներու հոգեհանգիստի արարողութեանց ։ Կիրակի 17 Յուլիս Վարդավառի ճիշդ օրը, ժամը 10–էն սկսեալ ։

Արարողութիւններէն վերջ սեղան մը սարքուած է հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը, յարմար գիներով։ Անյապաղ արձանագրուիլ, հայրենակից Գէորգ Միրոյեանի մօտ, 19 Ռիւ Ալպէր, Փարիզ (13), կամ Լեւոն Տօնիկեանին 52 Ռիւ Կ․ Քուրպէ, Պանեէօ, հեռ․ Ալէ․ 38–83։

Հ.Ց.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Օդափոխութեան կայանը հաստատուած է Օգոստոս 2էն մին 4ը ամսու վերջ, Վիթրաք փառ Մանգա (Փն․ի տը Տօմ) (բարձ․ 800 մ․)։

Մանրամասնութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար հեռախօսել Գրիգոր Փափազեանի, Սանթրալ 28–34, ժամը 12էն 14, կամ գրել Արա Պիպէրեանի, 16 ռիւ Փասքէօր, Ռօնի սու Պուա, Սէն։

Ա․ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Վալանսէն ընկեր Գ․ Քիրէճեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Ա․ Ահարոնեանի դամբարանին շինութեան համար ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ԿՐԸՆՕՊԼԸ․— Այրի Տիկին Օնպաշեան, Տէր եւ Տիկին Գ․ Թուֆէնքճեան, Տէր եւ Տիկին Նազարեան (Լա․ Գոթ Ս․ Անտրէ), Տէր եւ Տիկին Իւլրիշ, Այրի Տիկին Սըր․ Գարսամեան եւ զաւակները (Տէսին), Խաչիկ Նալպանտեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Յ․ Հալէպեան եւ զաւակները (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Հ․ Հալէպեան եւ զաւակը (Տէսին), Այրի Տիկին Արզումանեան եւ զաւակը (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Տէր Ղուկասեան եւ զաւակները(Մարսէյլ),Տէր եւ Տիկին Ասորեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Ա․ Արթինեան (Գ․ Այրէս), Տէր եւ Տիկին Հայկ Յովհաննէսեան (Գ․ Այրէս), Տէր եւ Տիկին Սիմ․ Սվազլեան (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Ս․ Կիւմիւշեան եւ զաւակները (Կրընոպլը) եւ իրենց բոլոր ազգականները սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, եղբօր, քենեկալին, քրոջ զաւկին, ազգականին եւ կնքահօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՕՆՊԱՇԵԱՆԻ

(54 տարեկան)

դառնակսկիծ մահը որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ 8 Յուլիսին ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի 11 Յուլիս, ժամը 15ին ։ Մարմինը պիտի ամփոփուի Սալլոնի գերեզմանատունը ։

Մեկնում 66, Քուր Պէրիայէն ։

Գերեզմանատուն կարելի է սպասել ժամը 15.15ին։

ԽՄԲ․— Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալ ընկերոջ ընտանեկան պարագաներուն, այս դառն կորուստին առթիւ ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Կարնեցի դերձակ Մարտիրոսեան Օննիկի զաւակները, իրենց մօր անունը Արմենուհի, Տատեան եւս կ՚ըսէին։ Ցօղմէ մէկուն անունը Երեւան ։ Երկար ատեն է Լիոն կը բնակէին։

Տեղեկացնել «Յառաջ»ի միջոցով Գ․ Տիգրան Տատեանի, Եգիպտոս ։

ՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

ԼԻՈՆ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի «Միհրդատ» խումբը, Սասունի արշաւանքի 58րդ տարեդարձին առթիւ սարքած է պտոյտ մը դէպի Մարսէյլ, Յուլիս 16 եւ 17, Շաբաթ եւ Կիրակի։

Կը հրաւիրե՛ք բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները, ինչպէս և փափաքողները։

Երթուդարձ 2200 Ֆրանք։ Օթօքարը կը մեկնի շաբաթ առտու, ժամը 4.30ին, Փլաս Կիշառէն եւ Տէսինի Սոսիէթէ Լիոնէզէն ժամը 4.45, իսկ Վիէնէն Փլաս տիւ Ժէօ տը Փօմէն ժամը 5ին։

Դիմել Արէլեանի, Ռիւ Պուալօ, Տօնապետեանի, 155 Կրանտ ռիւ Կիյօթիէռ եւ Միքայէլեանի 90 ռիւ Մասէնա ։

ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ընկեր Ե․ Գասեանի մօր մահուան առթիւ (Վալանս)հետեւեալ նուէրները եղած են Համազգայինի Ն․ Փալանճեան ճեմարանին․— Պ․ Խաչերեան, Զ․ Գալուստեան հինգ հարիւրական ֆրանք, Յովհ․ Գօյաճեան 300, Ս․ Զոքաքլեան, Ս․ Գուրնազեան երկու հարիւրական, Ա․ Գօյաճեան (Ռոմանէն)հազար, Գ․ Քիրէճեան 1300 Ֆրանք ։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ․— Կը փնտռեմ եղբայրս՝ Կարապետ Պէզիրճեան,հօրը անունը Գրիգոր, մօրը անունը Նազլը, քրոջ անունը Մաննիկ, բնիկ Ռոտոսթոյի, Ս․ Թագաւոր թաղէն, 1915ին տարագրութեան ատեն Կոբանցուցի Մուսուլի (Սինճար սազիի) կողմերը։ Կը կարծուի թէ Մարսէյլի կողմերը կը գտնուի։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել «Յառաջ»ի միջոցաւ իր քրոջը, Մաննիկ Ջրտակեանին, 4, Passage de l'Union. Asnières (Seine)

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԷՊԻ ՏՈՎԻԼ

Մասնաւոր օթօքարով, կազմակերպուած Հ․ Յ․ Դ․ Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի կողմէ, երթուդարձ 1200 Ֆրանքի, փոխանակ 1700ի։ ՅՈՒԼԻՍ 17 Կիրակի։

Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ այժմէն ընկեր Սարգիս Էֆխանեանի մօտ՝ 70 Ռիւ Ժիւլիէն լա Քրուա, Փարիզ (20)։ Ինչպէս նաեւ ճաշարան Արթիւր, Փլաս տէ Ֆէթ։ Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 14։

Օթօքարը կը մեկնի կիրակի, Յուլիս 17 առտուան ժամը 7ին Պէլվիլի եկեղեցիին մօտ, ռիւ տէ Ռիկօլէն (մեթրօ Ժուրտան)։ Քանի մը տեղ կայ տակաւին։

Ֆ․ Կ․ ԽԱՉԻ Ա․ ԽՈՒՄԲԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Ֆ․ Կ․ Խաչի օդափոխութեան կայանի առաջին խումբը կը մեկնի այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 23ին։ Կառ տը Լիոն, հաւաքուիլ ժամը ճիշդ 22ին, մեկնումի կողմի մեթրոյի գլուխը ։

Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ առաջին խումբին արձանագրութիւնները լրացած ըլլալով նոր դիմումներ կ՚ընդունուին միայն երկրորդ խումբին համար ։

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Coupeurs qualifiés pour grosse série pour confection dames.

Դիմել՝

H. R. 6. Rue Bachaumont, PARIS (2).

⁂

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր քօնֆէքսիօն կարող գործաւորուհիներ պլուզօն, փանթալոն, կիներու համար տարակ քօթօնատ ապրանքներ, ժիւփ, քապլիէ, քորսաժ ։ Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat).

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

ԱԼԻՍ ՔԻԹԱՊՃԵԱՆԻ

Սոփրանօ (ՊՈԼՍՈՅ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ)

Երեքշաբթի 12 Յուլիս, ժամը 21ին

SALLE CHOPIN - PLEYEL, 8, Rue Daru

Métro *Ternes*

Յայտագիր՝

ՊՈՒՉԻՆԻ ...

ՊՐԱՄՍ Ֆերկեպլիհրս Շթէնդիրն

ՏԸՊԻՒՍԻ Պօ Սուար

ՓՈՒՉԻՆԻ Միմիի Արիան

ԿՈՒՆՕ Ֆաուսթ

ՏԵԼԼԱՔՈՒԱ Վերանել

ՔԱԼԷՅԱ Կրանատինաս

ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ Գարնան օրեր

ՍԻՒՆԻ Կաքաւ քաւ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ․ Միրանի ծառ, Կռունկ, Զինչ ու զինչ։

Ա․ ՍԱԹԵԱՆ Մարտիկի երգը

Օ․ ՏՈՒՐԵԱՆ Սիրերգ

ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ Գեղջկուհին

ԱԼԷՄՇԱՀ Իգձ, Իմ երգը

Հ․ ՊԷՐՊԵՐԵԱՆ Խոսքերից մալում եմ արի, Խնջոյք ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 12 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 12 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7722 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3133

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՊԱՂԸ» ԿԸ ՎԵՐՋԱՆԱ՞Յ

Բաւական յուսադրող մթնոլորտ մը կը տիրէ առ այժմ, Ժընեւի խորհրդաժողովին գումարման առթիւ (18 Յուլիս)։

Կարծողներ կան թէ կարելի պիտի ըլլայ ճամբան հարթել, հիմնական խնդիրներու կարգադրութեան համար։ Կամ գոնէ վերջացնել պաղ պատերազմը, որ մթնոլորտը կը թունաւորէ տարիներէ ի վեր։

Ամէնէն թարմ նշան պարագան կը կազմէ բուն իսկ խորհրդաժողովին գումարման մասին գոյացած համաձայնութիւնը։

Ինչ որ անկարելի կը համարուէր տակաւին քանի մը ամիս առաջ, այսօր իրականութիւն է։ Ժողովը պիտի գումարուի։

Այս որոշումէն ետք, երկու կողմէն ալ եղան կարգ մը յայտարարութիւններ որոնք համաձայնելու տրամադրութիւն մը կը ցուցնեն, յայտնապէս։

Ամէն պարագայի մէջ, աւելի [illegible] կ'երեւան երկու ճակատներուն [illegible] վարիչները։

Իրենց դիրքերուն վրայ հաստատ մնալով հանդերձ, կը զգուշանան արտասանել շատ լեղի կամ շատ աղի խօսքեր։ Եւ եթէ թիւրիմացութիւն մը ծագի, կը փութան լուսաբանել։

Այսպէս եղաւ, օրինակ, Տըլլըսի վերագրուած խօսքի մը առթիւ։

Դեռ նոր յայտնուեցաւ թէ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը վերջերս զեկուցում տալով գաղտնի նիստի մը մէջ, ըսած է թէ «Խ. Միութիւնը փլուզումի մը առջեւ կը գտնուի»։

Լուրին հրատարակութենէն անմիջապէս ետք, Նախագահ Այզընհաուըր պարտք սեպեց լուսաբանութիւն մը տալ իր Յուլիս 8ի լրագրական ասուլիսին մէջ։

Երկրորդ յատկանշական պարագայ մը կը կազմէ Խրուշչեւի ելոյթը Յուլիս 4ին, ամերիկեան անկախութեան տարեդարձին առթիւ։

Կը յիշուի թէ Խ. Միութեան վարիչները խմբովին ներկայ եղան սարքուած ընդունելութեան։ Եւ Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը քաղաքական ճառ մը խօսեցաւ, հաստատելու համար թէ տկարութեան հետեւանքով չէ որ կարգ մը առաջարկներ կը ներկայացնեն։

Ըսել կ'ուզէր թէ ոչ տկարացած են, ոչ ալ փլուզումէ մը կը վախնան, եթէ զիջումներ կատարեցին վերջերս։

Այդ զիջումներէն մէկը եթէ Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին կնքումն էր, միւսը կարելի է համարել Պելկրատի այցելութիւնը, ուր Խրուշչեւ կը փորձէր Բերիայի վրայ ձգել յարաբերութեանց խանգարման մեղքը…

Այսպէս կամ այնպէս, ակներեւ են կարգ մը խմորումներ՝ Խ. Միութեան մէջ։

Հնդկաստանի վարչապետը, Ճաւահարլալ Ներու, որ շրջուն բարեխօսի պաշտօն մը կը կատարէ, ակնելով Մոսկուայէն, հետեւեալ եզրակացութիւնները հաղորդած է Անգլիոյ վարչապետին, ինչպէս ծանուցին Լոնտոնի թերթերը.—

1. Վճռապէս փակուած է Սթալինեան շրջանը։ Խ. Միութեան նոր վարիչները բացած են նոր շրջան մը որ այնքան յարձակողական չէ արտաքին ճակատին վրայ, ոչ ալ անողոք՝ ներքին գործերու մէջ։

2. Խ. Միութիւնը պատրաստ է արդիւնաւորապէս բանակցելու։ Ժընեւի խորհրդաժողովը կրնայ անկիւնադարձ մը կազմել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի յարաբերութեանց մէջ։

3. Արեւմտեան պետութիւնները եւ մանաւանդ ՄԵԾՆ Բրիտանիա պէտք է ընդ առաջ երթան Ռուսիոյ աւելի ճկուն դիրքին եւ նպաստեն պաղ պատերազմը վերջացնելու։

4. Խ. Միութեան դիրքի փոփոխութեան պատճառներն ալ բացատրած է, որոնց մասին կարելի է խօսիլ առանձին։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ԺԸՆԵՒ Կ'ԵՐԹԱՆՔ ՅԱՋՈՂԵԼՈՒ ԿԱՄՔՈՎ»
Կ'ԸՍԷ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Մարէշալ Բուլկանին, Խ. Միութեան վարչապետը, Մոլոթով, Մալէնկով, Միկոյեան եւ ուրիշ վարիչներ շաբաթ իրիկուն ներկայ եղան Մոսկուայի արժանթինեան դեսպանին սարքած ընդունելութեան, Արժանթինի ազգային տօնին առթիւ։ Ընդունելութիւնը տեղի ունեցաւ շատ սիրալիր մթնոլորտի մը մէջ։ Բազմաթիւ բաժակաճառեր արտասանուեցան, մանաւանդ յաջողութիւն մաղթելով Չորսերու յառաջիկայ խորհրդաժողովին, որ պիտի գումարուի Յուլիս 18ին, Ժընեւի մէջ։

Արժանթինի դեսպանը մաղթեց որ Ժընեւի ժողովը խաղաղութիւն եւ առողջութիւն պարգեւէ աշխարհի։ Մարէշալ Բուլկանին պատասխանեց.

— «Մենք Ժընեւ կ'երթանք այդ ոգիով եւ կը կարծեմ թէ միւս երկիրներն ալ նոյն տրամադրութեամբ տոգորուած են»։

Գ. Մալէնկով ալ յայտարարեց.— «Հարկ է որ Արժանթինի դեսպանին մաղթանքը պարզ բաղձանք մը չըլլայ, այլ ուղեցոյց մը Ժընեւի համար»։

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Խ. Միութեան վարիչները երբեք այսքան ժպտուն եւ սրտաբաց եղած չէին։ Գ. Մոլոթով, որ յոգնած կ'երեւար Սան Ֆրանչիսկոյի ճամբորդութենէն, ինքզինքը գտած էր եւ ըսաւ թէ Մ. Նահանգներու մէջ բնակութիւնը լաւ առիթ մը եղաւ հանգստանալու։ Այս առթիւ հերքեց իր հրաժարման մասին շրջած զրոյցները։ «Արեւմտեան մամուլը գրեց թէ Վիեննայի մէջ ըսած էի որ պիտի հրաժարիմ։ Ես կատակ ըրի, ըսելով թէ ամէնքս ալ ծերացած ենք եւ պէտք է նոր արիւն մը հոսի։ Կ'ուզէի իմանալ ամերիկեան գաղտնիքը երիտասարդացման մասին։ Կը կարծեմ թէ հասկցայ, վասնզի ահաւասիկ Միկոյեանը որ աւելի երիտասարդ կ'երեւայ»։

ՊԻՏԻ ՔՆՆԵՆ ԲՈԼՈՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

Խ. Միութեան արտաքին նախարարը յետոյ դառնալով ամերիկեան դեսպանատան գործակատարին, ըսաւ.— «Շատ լաւ հանգստացայ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ եւ հորթարածի մը գլխարկը [illegible] պիտի ցուցնեմ բոլոր Մոսկուացիներուն»։

Գործակատարը դիտել տուաւ Բուլկանինի թէ շատ օգտակար եղաւ Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանատան ընդունելութիւնը ուր Գ. Խրուշչեւ յայտարարութիւն մը ըրաւ։ Երբ մարէշալ Բուլկանին հարցուց թէ խորհրդային վարիչներու՝ այցելութիւնը քիչ մը նեղութիւն չպատճառե՞ց, գործակատարը հարցուց.— Ի՞նչ իմաստով։ = Միջազգային գետնի վրայ, պատասխանեց Բուլկանին, որովհետեւ քիչ մը աղմուկ հանեց արտասահմանի մէջ։ Ամերիկեան գործակատարը ժխտական պատասխան տալով աւելցուց.— Իմ կարծիքով, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը մեծ գոհունակութիւն զգաց իբրեւ հիւր ունենալով Խ. Միութեան վարիչները։

Մարէշալ Բուլկանին այն առթին անկեղծութեամբ հարցուց թէ Խ. Միութեան վարիչները քիչ մը շատ բաց չխօսեցա՞ն։ Եւ աւելցուց.— «Կը կարծեմ թէ այդպէս պէտք է խօսինք Ժընեւի մէջ… Իրականին մէջ, Ժընեւի խորհրդաժողովը սկսաւ ձեր դեսպանատունէն»։

Պատասխանելով թղթակցի մը որ կ'ուզէր հասկնալ թէ ինչ հեռանկարներ կը տեսնէ Ժընեւի խորհրդաժողովին համար, Բուլկանին ըսաւ.— Հեռանկարները բարենշան են, վասն զի կլիման լաւ է, ինչպէս եւ ժողովատեղին եւ եղանակը։

Գալով օրակարգին, պիտի քննենք բոլոր յուզուած խնդիրները, ինչպէս եւ զինաթափութեան հարցը։

Ընդունելութեան միջոցին Մալէնկով Ֆրանսայի հեռագրական գործակալութեան թղթակցին ձեռքը սեղմելով ըսաւ.

— Կը կատարէք պաշտօն մը որ ծանր պատասխանատուութիւններ կը պարտադրէ։ Շատ մեծ է լրագրողներու դերը. վասն զի կրնան ոչ միայն ի հարկին լուսաբանել հանրային կարծիքը, այլ եւ կազմել զայն ճշմարտութիւնը խօսելով»։

Միկոյեան ակնարկելով արեւմտեան մամուլի սխալ տեղեկութեանց որոնք յաճախակի են, ըսաւ ժպտալով.

— Բայց անհրաժեշտ է որ կարենան ըսել ճշմարտութիւնը։

Մալէնկով եւ Արժանթինի դեսպանը փորձեցին պաշտպանել արեւմտեան լրագրողները։ Դեսպանը յայտարարեց.— Մենք լաւ կը ճանչնանք զանոնք, կրնանք վստահ ըլլալ»։

Իսկ Մալէնկով աւելցուց.

— «Այո, մենք ձեզ կը ճանչնանք իբրեւ խիզախ մարդիկ որոնք միշտ ճշմարտութիւնը կ'ըսեն»։

Մեկնելէ առաջ Բուլկանին ըսաւ Արժանթինի դեսպանին.— Կ'ուզէի Ժընեւի մէջ ալ տեսնել այն անկեղծ եւ սիրալիր մթնոլորտը որ կը տիրէր ձեր դեսպանատան մէջ»։

ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ

Խ. Միութեան պատուիրակութիւնը, որ Մոսկուայէն ճամբայ կ'ելլէ Յուլիս 16ին, ամէնէն բազմանդամն է։ Իրադեկներ անդամներուն թիւը կը հաշուեն աւելի քան երկու հարիւր, գլուխն ըլլալով մարէշալ Բուլկանինը եւ Մոլոթովը։ Հաւանական է որ Ա. Միկոյեան եւս Ժընեւ երթայ։ Հայազգի փոխ-վարչապետը արդէն մասնակցած է Փեքինի եւ Պելկրատի պատուիրակութեանց եւ ամէնէն գործօն դերը կատարեց Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին առթիւ կատարուած բանակցութեանց մէջ։

ՊԱՇՏՕՆԱՆԿ եղաւ Խազախստանի Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղար, Ճումապայ Շայահմետ, որ Սթալինեան շրջանէն մնացած էր եւ շատ կարեւոր դէմք մըն էր։

ՎԻԹԽԱՐԻ ցոյց մը կատարուեցաւ Պուէնոս Այրէսի մէջ, բողոքելու համար Նախագահ Փերոնի քաղաքականութեան դէմ։ Բազմաթիւ վիրաւորներ կան։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

«ՄԱՅՐԻԿԸ ՍՈՐՎԵՑՈՒՑ»

Ճամբորդութեանս ընթացքին, տեսայ կրետացի հայ տիկին մը որ Երուսաղէմ ուխտի գացած էր, իր չափահաս աղջկան հետ։

Երկուքն ալ սահուն հայերէն կը խօսէին։ Թէ իրարու եւ թէ ուրիշներու հետ։

Գիրք եւ թերթ ալ կը կարդային։

Եւ որովհետեւ գիտէի թէ հայկական դպրոց չկայ Կրետէի մէջ, փորձուեցայ հարցնել օրիորդին որ կը թռվռար իր երիտասարդութեան եւ գեղեցկութեան գիտակցութեամբ.

— Օրիորդ, ո՞ւր սորվեցաք հայերէնը։

= Մայրիկս սորվեցուց։ Գիտեմ ոչ միայն խօսիլ, այլ եւ կարդալ եւ գրել։

Ամբողջ յօդուած մը կամ ճառ մը կ'արժէ այս մէկ հատիկ պատասխանը — «Մայրիկս սորվեցուց»։

Այո՛, մայրեր, նոյն իսկ մամիկներ ունեցանք որոնք մայրենի լեզուն կը սորվեցնէին իրենց հազեհատորներուն, ախոռի եւ արտի ճամբաներուն վրայ, քառասուն տարի առաջ։

Այսօր ալ կան մայրեր, որոնք տոգորուած են միեւնոյն նախանձախնդրութեամբ։

Բայց, շատ աւելի մեծ թիւ մը չէ՞ն կազմեր այն մայրերն ու կիները, որոնք ոչ միայն բառ մը հայերէն չեն սորվեցներ իրենց զաւակներուն, այլեւ ամէն բան կ'ընեն, որպէսզի եղածն ալ մոռնան։

Երէկ անկարելին կը փորձէին, Ա. Բ. Գ. եւ բառեր շարելով անապատի աւազներուն վրայ։

Այսօր քիթ-բերան կ'ընեն, եթէ թելադրես քերական մը, մանկական գիրք մը կամ թերթ մը գնել, որպէսզի տղան ու աղջիկը հայերէն ալ սորվին։

Երէկ, դպրոց կը բանային թիթեղի, քուրջի եւ թուղթի կտորներով շինուած հիւղակներու անկիւնը, յանձն առնելով ամէն զոհողութիւն։

Այսօր ոեւէ դասընթացք բան չի խօսիր իրենց սրտին։

Շատերուն համար պատգամ է դարձեր սնամէջ խօսք մը.

— Թող մեծնան ինչպէս որ կ'ուզեն…

Միջին Արեւելքի մէջ անգամ ծնողներ կան որոնք անտեսելով ազգ. դպրոցներու ցանցը, կը նախընտրեն «սէօր»երու եւ «ֆրեր»ներու դպրոցները կամ անգլեւ-սաքսոն «հայ-սքուլ»ներ ղրկել իրենց զաւակները։

Խեղճերը չեն գիտեր որ այսպէս լքուած կամ աղդ մթնոլորտին մէջ հասակ նետած տղան ու աղջիկը առտու մը իրենց երեսն ալ պիտի չնային, արհամարհելով իբրեւ «աղտոտ օտարական»։

Վ.Ա.Հ.

ՋԻՋՈՒՄ ՋԻՋՈՒՄԻ ՓՈԽԱՐԷՆ

Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Մ. Նահանգներու պատուիրակութիւնը, որուն գլուխը պիտի գտնուի Նախագահ Այզընհաուըր, Ժընեւի ժողովին մէջ զիջումներ պիտի կատարէ երբ նոյնքան շօշափելի զիջումներ ստանայ Խ. Միութենէն։ Ուրիշ խօսքով, ոչ մէկ համաձայնութիւն Ժընեւի մէջ եւ այնուհետեւ, եթէ Խ. Միութիւնը գոհանայ բարեացակամութեան ցոյցերով, ժպիտներով եւ ձեռքի սեղմումներով կամ բարեմիտ հաւաստիքներով։

Այսպէս, զինաթափութեան հարցին մէջ Մ. Նահանգներուն ուղեգիծը պիտի ըլլայ աստիճանական, քայլ առ քայլ կրճատում, շօշափելի ապացոյցներով։ Մ. Նահանգները շատ չեն հաւատար թուղթի վրայ տրուած հաւաստիքներու. եւ կը կարծեն թէ Խ. Միութեան ներկայ քաղաքականութիւն կրնայ փոխուիլ, վերահաստատելով Սթալինեան կարգուսարքը, իբրեւ հետեւանք ազդեցութեան պայքարներու։

× Շաբաթ օր վերջացան Անգլիոյ եւ Հնդկաստանի վարչապետներուն խօսակցութիւնները։ Երկուքն ալ ժամը յարմար կը նկատեն միջազգային մեծ խորհրդակցութեան մը համար, պայմանաւ որ արեւմտեան դիւանագիտութիւնը որքան վճռական եւ համբերատար, նոյնքան ճկուն դիրք մը բռնէ։ Երկու վարչապետները մանաւանդ ծանրացած են Հնդկաչինի եւ Ֆորմոզայի խնդիրներուն վրայ, որոնք մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն, մանաւանդ որ արդէն ընդհարումներ պատահած են Լաոսի մէջ։ Կը կարծուի թէ կարմիրները ճնշում կը բանեցնեն, որպէսզի Չինաստանն ալ մասնակցի Ժընեւի ժողովին։

—

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ կը հեռագրեն թէ բուռն ճակատամարտ մը կը մղուի Լաոսի հիւսիսային շրջանին մէջ, արքայական բանակին եւ համայնավարներուն միջեւ, մեծ մտահոգութեան մատնելով անգլիական եւ ամերիկեան կառավարութիւնները։

ԹՈՒՆՈՒԶԻ դաշինքին վաւերացումը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց երկրին մէջ։ Թունուզի վարչապետը եւ Նոր Տեստուրի վարիչը, Պուրկիպա, յայտարարեցին թէ Ֆրանսա զղջալու պատճառներ պիտի չունենայ։

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ ԷՐ

Բ.

Նարեկի քանի մը հատուածներու թարգմանութեան առթիւ 1954 Մարտ 26-ին աւելի երկար խօսակցութիւն մը ունեցայ հանգուցեալին հետ, որ վրդովուած էր։ Նիւթը միջնադարեան հայ բանաստեղծական ստեղծագործութիւնը եւ անոր ֆրանսերէն թարգմանութիւնն էր։ Եւ բնականաբար առաջին առթիւ Լաբօզբէտը լ'Արմէնիի երեք հատորներուն մասին խօսք բացուեցաւ։ Իսկապէս «Կոթողական» անտիպը առոր կը վայլէր աւելի քան թէ լոյս տեսած «Նարեկ»ի գրքոյկին, որուն կապուած կը մնան մէկէ աւելի անուններ։

Առիթէն օգտուելով հարցուցի թէ «Վարդենիք Հայաստանի» երկասիրութեան չորրորդ հատորին ձեռագիրը պատրա՞ստ է։

— Այո՛, պատասխանեց Ա. Չօպանեան։ Այդ հատորը արժանի կարեւորութեամբ եւ գեղարուեստական ճաշակով լոյս ընծայելու համար, ինչպէս նախորդ երեք հատորները, անհրաժեշտ է ունենալ քանի մը միլիոն ֆրանք։ Նախորդ հատորներուս հրատարակութիւնը իր պատմութիւնն ունի, տխուր պատմութիւնը։ Ըր մը ա՛յս ալ թուղթին պիտի յանձնեմ» (Ամէն առթիւ կրկնուած խոստում մը, առանց իրականացնելու)։

Ողբացեալին պատահած մահացու արկածէն քանի մը ամիս վերջ, երբ իր մատենադարանէն կարեւոր մաս մը, յայտնուած փափաքին եւ գրաւոր նամակի մը համաձայն Նուպարեան Մատենադարանին փոխանցուեցաւ, կ'անդրադառնանք թէ «Վարդենիք»ի չորրորդ հատորին աշխատուած ու պատրաստ ձեռագիրը գտնուեցա՞ւ ուննակներուն յատակները ցրուած ու զրադարաններուն մէջ պահուած բազմաթիւ կապոցներուն մէջ։ Մեր արդար հետաքրքրութեան ո՞վ պատասխան պիտի տայ։ Հրապարակով կը հարցնենք.
— Գոյութիւն ունի՞ այդ աշխատութիւնը, ինչպէս նաեւ կէս ձգուած յուշերու տետրակներ գտնուեցա՞ն տարիներէ ի վեր դիզուած թուղթերու դէզերուն մէջ։ Ի՞նչ եղան հարիւրաւոր այն նամակները, զոր տարիներու ընթացքին ողբացեալը ստացած էր բազմաթիւ Ֆրանսացի գրագէտներու, արուեստագէտներու եւ պետական անձերու կողմէ։ Նամակներ, որոնց համար ա՛յնքան հպարտ էր «Անահիտ» պարբերականին խմբագիր — հրատարակիչը։ Քիչ անգամ պատահած է դժբախտաբար, որ գրագէտ եւ հանրային գործիչի մը անհետացումէն վերջ, անոր ձգած իրերը անխնամ վախճանի մը ենթարկուին։

Եգիպտական արևածէն (8 Յունիս, 1954)

երկու ամիս առաջ Ա. Չօպանեան ծանրապէս հիւանդացաւ եւ տագնապալից շաբաթներ անցուց։ Քանի մը անգամ այցելեցի իրեն։ Իր բնակարանին ու ապրելակերպին մասին շատ բան լսած էի։ Մանաւանդ շատ աննպաստ գոյներով կը նկարագրէին անոր վիճակը։ Երեք սենեակներ, յատակէն մինչեւ առաստաղը, գիրքերու կուտակուած դէզեր, տարիներու փոշին իրենց վրայ։ Գետինը ամէն կողմ լրագիրներու դէզեր, մեծ մասով չրացուած ծրարներ։ Անկողինը նոյնիսկ ազատ չէր գիրքերու եւ թերթերու ծանրութենէն։ Գարնանային օրեր էին, եւ սակայն կոզի վառարան մը անընդհատ, գիշեր ցերեկ, կը տաքցնէր հիւանդին ննջասենեակը, որ միեւնոյն ատեն աշխատասենեակն էր։ Բազմաթիւ դարակներ ու գրադարանի յարկեր կապոցներու ծանրութեան տակ կը ռքայէին։ Այս պայմաններուն մէջ տարիներով ապրած ու աշխատած էր Ա. Չօպանեան։ Այս նոյն անխնամ գրասեղանին վրայ գրած էր «Անահիտ» հանդէսին երկարապատում քրոնիկները, քիչ մը ամէն բանի մասին, եւ որոնց մէջ կարելի է գտնել վերջին կէս դարու մեր քաղաքական, գրական, գեղարուեստական ու ազգային պատմութիւնը, անհատական հայեցողութեան պրիզմով դրի առնուած յաճախ, չեչտուած բարեացակամութեամբ։

Առենէ մը ի վեր չէր կրնար գրիչ շարժել։ Տեսողութիւնը կը տկարանար, ինչպէս նաեւ լսողութիւնը։ Բայց եւ այնպէս չէր հաւատար որ իր ուժերը կը դաւաճանէին։ Կը ջանար երիտասարդական կորով ու խանդավառութիւն ցոյց տալ։ Իր մահէն երկու շաբաթ առաջ, Հայ Գրողներու Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ։ Ա. Չօպանեան ներկայ էր։ Քուէներու միաձայնութեամբ ինքն ալ ընտրուեցաւ վարչութեան անդամ եւ նախագահ։

Գործունէութեան նոր ծրագիր կը պատրաստէր։ Իր մահէն չորս օր առաջ, ներկայ եղաւ Համազգայինի լսարանին դասախօսութեան, ուր ինքն ալ խօսք առաւ եւ խօսեցաւ դերասան Պետրոս Ադամեանի մասին։

Օրուան դասախօսն էր (4 Յունիս 1954) դերասա՛ն Ա. Գմրեթեան, նիւթ ունենալով Արեւմտահայ թատրոնին ծագումն ու զարգացումը։

Այս դասախօսութեան նախորդ օրը, 3 Յունիս 1954, Ա. Չօպանեան մօտս կը գտնուէր։ Խօսակցութիւնը Պետրոս Ադամեանին շուրջ տեղի ունեցաւ։

— Կը ցաւիմ, որ մեր մեծ դերասանին իր առնմին վիշտ պատճառած եմ, ըսաւ։

Հետաքրքրութեամբ գոհացում տալու համար շարունակեց.

— Պետրոս Ադամեան ջերմ հաւատացեալ մըն էր։ Ես անխոհեմութիւնն ունեցայ նամակ մը գրելու եւ ըսելու, որ ես հաւատացեալ մը չեմ։ Թերեւս աշակերտն էի Մատաթեայ Գափազաչեանին եւ Եղիա Տէմիրճիպաշեանին, նիւթապաշտութեան վարդապետութեան հետեւողներ, որոնք ազատ մտածողներ էին, աշակերտները՝ գերմանացի ազատ մտածող Պիւխների։ Երիտասարդ. յանդուգն նամակիս Պետրոս Ադամեան քերթուածով մը պատասխանեց (Այդ քերթուածն էր զոր դերասան Ա. Գմրեթեան արտասանեց Համազգայինի դասախօսութեան ընթացքին)։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ «ԱՐԵՒՈՏ ՃԱՄԲԱՆ»

«LE CHEMIN ENSOLEILLE»

*

Նոր լոյս տեսաւ Փիէր Սեգերս Հրատարակչականին կողմէ Մաննիկ Պէրպէրեանի «Արեւոտ ճամբան», ֆրանսերէն։

Այս կարճ արձակ ոտանաւորները ժամանակին տպուած են հայերէն եւ արժանացած ջերմ գնահատանքի։ Արդարեւ նոյնիսկ այս քանի մը կտորներու մէջ, հեղինակը ցոյց կուտայ զգայուն գրիչ մը, բանաստեղծական սահուն լեզու եւ կանացի անկեղծ զգացումներ։

Անշուշտ այս պզտիկ գրքոյկէն մեր կըրած տպաւորութեամբ կարելի չէ լրիւ կարծիք մը կազմել Մ. Պէրպէրեանի գրականութեան մասին։ Հետքը այդ գրականութեան միայն մէկ երեւոյթ է, որուն կը ծանօթանանք այսօր։

Մաննիկ Պէրպէրեան ինք իսկ ըլլալով թարգմանիչը իր գործին, կրցած է մնալ հարազատ եւ ընթերցողի տալ այն տպաւորութիւնը թէ գրուած է ուղղակի ֆրանսերէն։

Բանաստեղծուհին այս արձակ էջերուն մէջ արդէն երեւան կը բերէ նուրբ արուեստագէտի խառնուածք մը։ Իր տողերը երաժշտական են, սահուն, հաճելի եւ ներդաշնակ։

Բանաստեղծին Երգը միշտ նոյնն է, երգելու ձեւն է որ կը փոխուի։ Հոս ալ Մ. Պէրպէրեան կ'երգէ Սէրը, Գարունը, Տառապանքը, այդ երգերուն տալով անհատական ինքնուրոյն դրոշմ։

Այդ բոլոր տողերուն մէջ կը սարսռան արուեստագէտ հոգին եւ զգայուն կինը։

Յիշենք «Անցանք», սիրուն կտոր մը, «Մայիսեան գիշեր» ուր բանաստեղծը կը վերյիշէ Արեւելքը, «Փոթորիկէն վերջ», տխուր եւ յուսախաբ, «Քանի մը վարդեր», ուր երազը կը խառնուի կեանքին, «Տառապանքը» սիրուն պատկեր մը, «Մոռացում» եւ ուրիշ երաժշտական տողեր։

Ա. Մ.

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՃԵՄԱՐԱՆԸ 1954—1955ԻՆ

*

(Գ. եւ վերջին մաս)

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԲԱԺԻՆ.— Երկրորդ տարին է, որ վերաբացուած է Ճեմարանի գիշերօթիկնոցը։ Անցած տարուան տասը գիշերօթիկի բաժինը։Անցած տարուան 10 նինք 14 հոգի՝ Իրանէն, Իրաքէն, Քուէյթէն, Յունաստանէն, Սուրիայէն եւ Լիբանանէն։

Գիշերօթիկ բաժինը հաստատուած է մեր նոր շէնքի չորրորդ յարկը, որ կառուցուած է մասնաւոր այդ նպատակին համար։ Մեր գիշերօթիկները կը ստանան առատ եւ մաքուր սնունդ եւ կը վայելեն ընտանեկան խնամք։

Գիշերօթիկ բաժինը անհրաժեշտութիւն մըն է մասնաւորաբար Լիբանանէն դուրս եղած հայութեան համար, որովհետեւ բազմաթիւ ծնողներու աչքերը յառած կը մնան այս հաստատութեան։ Մենք տարուան ընթացքին նոր դիմումներ ստացած ենք, բայց դժբախտաբար յաճախ անցագրային կամ դրամական առաքման դըժուարութիւններ արգելք կը հանդիսանան հեռաւոր վայրերէ ճեմարան աշակերտ ուղարկելու։ Յոյս ունինք սակայն, որ ինչպէս այս տարի, յառաջիկային ալ նոր յաւելումներ ունենանք։

Ցայտնենք այս առթիւ թէ՝ իբրեւ դոյզն հատուցում Ամերիկահայութեան բարձր գոհողութեանց՝ յառաջիկայ հոկտեմբերէն սկսեալ Ամերիկայի մէջ ծնած երկու հայ պատանիներ, իբրեւ գիշերօթիկ պիտի ուսանին մեր հաստատութեան մէջ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Ոչ միայն ֆիզիքական այլ եւ հոգեկան առողջութեան համար մարմնակրթանքն ու մարզախաղերը անհրաժեշտութիւն են նորահաս սերունդին։ Այսօր չկայ որեւէ երկիր, որ իր վարժարաններուն մէջ մարզանքին կարեւորութիւնը անտեսէ։ Ճեմարանին մէջ ալ հաստատած ենք մարզանքի մասնաւոր պահեր, որոնցմէ դուրս մեր տղաքն ու աղջիկները կը մարզուին յատկապէս «պասքէթ պոլի» խաղին եւ իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն կրթական նախարարութեան կազմակերպած միջ-դպրոցական մրցումներուն, ինչպէս նաեւ կը կազմակերպեն պարբերական այլ մրցումներ հայ եւ օտար խումբերուն հետ։

Այս տարի նորութիւն մը եղաւ Լիբանանի կառավարութեան կողմէ հաստատուած զինուորական մարզանքի դրութիւնը՝ երկրորդական վարժարաններու մէջ, որոնց շարքին նաեւ Ճեմարանը։ Մեր վերին երկուղաստարաններուն տղաքը ամբողջ տարին, շաբաթը երեք ժամ, հետեւեցան զինուորական այս մարզանքին, որուն համար պետութեան կողմէ նշանակուած

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

(ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՅՈՒՇԵՐ)

★

ԽՄԲ.— Թարգմանուած Փարիզի «Ռուսական Միտք» թերթէն (15 յունիս 1955).

Տասը տարի է անցած ահաւոր այն դէպքերից, որոնք սարսեցին ամբողջ աշխարհի սրտցաւ մարդկանց հոգիները։

1945ի Մայիսի սկիզբները Խազախները, եկած Դոնի, Կուբանի եւ Տերեկի շրջաններից (Հիւս. Կովկաս), զօր. Դոմանովի առաջնորդութեամբ, հեռացան Իտալիայից, անցնելով Տիրոլեան Ալպերը, մտան Աւստրիա՝ Դրաւա գետի հովիտը։

Իրենց թիւն էր շուրջ 30.000 հոգի, միասին հաշուելով կիները, մանուկները, ծերերը։ Իրենց հետ էին նաեւ շուրջ 5000 ձիու սայլեր։

Խազախների սպայակոյտը հաստատուեցաւ աւստրիական փոքր քաղաք մը՝ Լինցի մէջ։ Իրենք՝ Խազախները տեղաւորուեցան Պեգից կոչուած շրջանը, ընդարձակ ճամբարի մը մէջ, Լինցէն մէկուկէս կիլոմեդր հեռու։Մէկ մասն ալ տեղաւորուեցաւ փոքր հիւղակների, վրանների կամ իրենց սայլերի վրայ, տարածուելով ամբողջ Դրաւա գետի հովիտով։

Դրաւա գետին հովիտը փռուած է Արեւելեան Տրոլի մէկ գեղածիծաղ շրջանում երկու լեռնաշղթաների միջեւ, տեղ — տեղ ծածկուած խիտ անտառներով ու թաւուտներով, տեղ տեղ էլ գրանիտի լերկ զանգուածով։

Ասում էին, այդ հովիտը կրում էր չարագուշակ անուն մը, «Մահուան հովիտ»։

Իտալիայից Խազախներին կրնկակոխ հետեւում էին անգլիական զինուորներ, գրաւելով այն հողամասը ուր համախմբուած էին տարագիրները։ Այդ հողաշերտը դարձաւ անգլիական գրաւուած շրջան։

Անգլիացիները, սկիզբը կարծես թէ բարեացակամ էին Խազախների հանդէպ, մինչեւ իսկ պաշար էին մատակարարում, չէին խառնւում նաեւ անոնց ներքին կեանքին եւ խազախ հրամանատարութեան զինուորական կարգադրութեանց։

Տարօրինակ լուրեր էին շրջում Խազախների շրջանակի մէջ։ Ասում էին թէ Անգլիացիները զիրենք փոխադրելու են գաղթավայրերը, հաստատելով Կազակեան շրջաններ, ինչպէս իրենց հայրենիքի մէջ. թէ երիտասարդները տանելու են զինուոր, իսկ մնացեալները նժոյգներ պիտի բուծանէին անգլիական հեծելազօրքի համար, նաեւ պիտի զբաղէին գիւղատնտեսութեամբ։

Բոլոր սպաները իրաւունք ունէին զէնք պահել էին եղջերիկ զալիքին։

Անսպասելի օր մը, անգլիական հրամանատարութիւնից եկաւ արգարարութիւն, — յանձնել բոլոր զէնքերը, պահել միայն մի քանի հրացան պահակային ծառայութեանց համար։

Բոլոր սպաները իրաւունք ունէին զէնք կրելու։ Այս կարգադրութեան առթիւ Անգլիացիները պատճառաբանում էին, թէ պատերազմը վերջացած է եւ թէ խաղաղ պայմաններում զէնքի պէտք չկայ։

Անգլիական կարգադրութիւնը կատարուեցաւ անյապաղ եւ տառապէս։

Մի քանի օր վերջ եկաւ նոր կարգադրութիւն — յանձնել մնացեալ հրացանները, քանի որ ներկայիս պէտք չկայ որ եւ է պահակային ծառայութեան, իսկ եթէ կայ, կարելի է տանել առանց զէնքի, պարզ փայտերով։ Անգլիացիների այս քայլին մէջ, ոչ ոք նենգութիւն չտեսաւ, բոլորին թուաց բնական։ Բոլորը գոհ էին։

Մայիս 25ին Խազախների սպայակոյտը ստացաւ անգլիական հրամանատարութիւնից գրաւոր ազդ, որով բոլոր սպաները եւ զինուորական պաշտօնեաները ժողովի հրաւիրւում էին Մայիս 27ին, երեկոյեան ժամը չորսին, քննելու համար խազախ զօրամասերի ապագայ անելիքը եւ այլ խնդիրներ անոնց ապագայ կեանքի մասին։ Սոյն ժողովին պիտի մասնակցէր նաեւ անգլիական վերին հրամանատարութիւնը։

Ժողովավայրի մասին որոշ բան չէր ասուած, կարծես թէ Շպիտալ քաղաքի արուարձաններից մէկում պիտի գումարուէր։ Ժողովին մասնակցողների համար պիտի տրամադրուէին յատուկ ինքնաշարժներ։

Հրաւիրագրի մէջ յատկապէս յիշուած էր թէ որեւէ իր միասին առնելու պէտք չկայ, քանի որ համաժողովը կը վերջանայ նոյն օրը, մասնակցողները կը վերադառնան իրենց տեղերը։

Սպաները սկսան պատրաստուել։ Ածիլուեցան, մաքրուեցան, հագան իրենց լաւագոյն հագուստները։ Բոլորն էլ ուզում էին ներկայ լինել համաժողովին, լսել թէ ինչ պիտի խօսուի այնտեղ եւ ինչ որ գլխաւոր է՝ տեսնել անգլիական վերին հրամանատարութիւնը։

Ժողովին պարտաւոր էին ներկայ լինել նաեւ բոլոր ուսուցիչները, բժիշկները, ճարտարապետները եւ գիւղատնտեսները։

Մայիս 27ին ճաշից յետոյ եկան անգլիական զինուորական խոշոր բեռնատար կառքերը զոյգ ամնիքներով։

Միամտօրէն տրամադրուած մարդիկ ուշք իսկ չդարձրին, իւրաքանչիւր կառքի մէջ նստած անգլիացի երկու զինուորներին, զինուած գնդացիրներով։

Բոլորը ուրախ — զուարթ տեղաւորեցան կառքերի մէջ։

(1)

(Շար.)

էր յատուկ մարզիչ մը: Բազմաթիւ անձամբ բարձրաստիճան պաշտօնեայ այցելեցին մեր դպրոցը եւ մօտէն հետեւելէ ետք զինուորական մարզանքի տեսական եւ փործնական դասերուն, իրենց գոհունակութիւնը յայտնեցին մեր աշակերտներուն ցոյց տուած լուրջ վերաբերումին՝ գէպի զինուորական մարզանքը :

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ.— Նախորդ տարիներու նման, այս տարի եւս ճեմարանի աշակերտներուն վրայ հսկեցին երեք մասնագէտ բժիշկներ: Հաստատութեանս մշտական բժիշկը՝ Տօքթ. Սամուէլ Սէմէրճեան կանխարգելիչ նպատակներով ձեռք առաւ հետեւեալ միջոցները.—

ա) Աշակերտներու մարմնական մանրամասն քննութիւն,

բ) Մանկական փոխանցիկ հիւանդութիւններու պարագային՝ մանրամասն խնամք,

գ) Աշակերտներու եւ պաշտօնէութեան պատուաստում ժանտատենդի դէմ: Տքթ. Արամ Գազդասարեան քննութեան ենթարկեց բոլոր աշակերտներու աչքերը, քիթն ու կոկորդը, իսկ Տոքթ. Եղիկ Գոմեալեան՝ անոնց ատամներն ու բերանը :

Այդ բոլոր քննութեանց արդիւնքները արձանագրուած են մանրամասն «ֆիշ»երու վրայ եւ անհրաժեշտ պարագային թէ գրաւոր եւ թէ բերանացի թելադրանքներ եղած դարմանումի կարօտ աշակերտներու ծնողներուն :

Ուրախ ենք յայտնելու թէ ընդհանուր առումով մեր աշակերտութեան առողջական վիճակը շատ գոհացուցիչ է :

Ծրագրած ենք յառաջիկայ տարիներու ընթացքին պատրաստել նաեւ մեր տղոց եւ աղջկանց հասակի եւ ծանրութեան չափերը, աւելի մօտէն հետեւելու համար անոնց կազմի աճման ընթացքին :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ. Ներկայ տարուան մեր ելեւմուտքը նոյնը կը մնայ, ինչ որ էր անցեալ տարի, այսինքն մօտ 135.000 լ. ոսկի: Այս գումարի 1–6րդը կը գոյանայ աշակերտական թոշակներէ, մնացեալը Համազգային կազմակերպութիւններէ եւ անհատներէ կը ստանանք մօտ քառասուն հազար ոսկի, մնացեալը, այսինքն պիտաչէին կէսէն աւելին, կը գոյանայ ՀՕՄ-ի եւ Հայ Կրթ. Հիմնարկութեան տարեկան յատկացումներէն, ինչպէս նաեւ պատահական նուէրներէ: Ճեմարանի պիւտճէն ամբողջապէս չի փակուիր եւ տարին 20–30 հազար լիր. ոսկի բաց կը մնայ :

Այս բացը անխուսափելի կը դառնայ, երբ հաստատութիւնը կ՚ընդարձակուի եւ կը մեծնայ՝ թէ աշակերտներու թիւով, թէ ուսումնական ծրագրով: Իր պիւտճէն նուազագոյն չափի վերածել ուզողը պիտի ստիպուի նաեւ գործունէութեան դաշտը: Ներկայիս ճեմարանը իր 25ամեայ գործունէութեան մէջ, շարունակական վերելքի հետամուտ է եւ այս պատճառով, հարկադրաբար ստիպուած է իր պիւտճէն պատշաճեցնել իր ծրագիրներուն: Երկրորդական վարժարանի մը համար, որ ունի մանկապարտէզէն սկսեալ մինչեւ Գաքալորէայի դասարանը, մեր պիւտճէն նուազագոյն անհրաժեշտն է

Համազգայինի եւ Ճեմարանի տեսչութիւնը յուսալից են, որ յոբելեանի հանգանակութեամբ գոյացած գումարներով քանի մը տարիէն կարելի պիտի դառնայ տեւական եկամուտով մը հաւասարակշռել ճեմարանի պիւտճէն :

(ԽՄԲ.— Տեղի անձկութեան պատճառով զանց կ՚առնենք նուէրներու եւ կրթաթոշակներու ցանկը.—

Մեր տեղեկագրի սկիզբը ըսինք, թէ ճեմարանի ուսումնական տարին բացուեցաւ Համազգայինի եւ ճեմարանի 25ամեայ յոբելեանի հանդէսով, որ Պէյրութէն լայն ալիքներով տարածուեցաւ Հայաշխարհի միւս վայրերու մէջ: Յոբելենական հանդիսութիւնները կը շարունակուին եւ դեռ տարի շարունակուին մինչեւ տարուան վերջը: Հայ ժողովուրդը իր բոլոր խաւերով՝ամէն տեղ ջերմօրէն գնահատեց ճեմարանի կատարած դերը՝ իր համախմբումը ամրապնդելով նաեւ նիւթական օժանդակութեամբ: Հանգանակութեան վերջնական արդիւնքը կը յայտարարուի առանձին կերպ. վարչութեան կողմէ

Ինչպէս գիտէք, ճեմարանը հիմնուեցաւ առաւելապէս Լեւոն Շանթի, Նիկոլ Աղբալեանի, Համօ Օհանջանեանի ու անոնց ընկերակիցներու բարոյական դրամագլուխով եւ այնուհետեւ 25 տարի շարունակ իր գոյութեան հիմը մնաց այդ գրամագլուխը, որու շնորհիւ ճեմարանը 25 տարի անընդհատ վայելեց հայ հասարակութեան նիւթական աջակցութիւնը: Համազգային Մշակութային Միութեան, Հայ Օգն. Միութեան, Հայ Կրթական Հիմնարկութեան, Հայրենակցական միութիւններու եւ անհատ հայրենակիցներու միջոցով : Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են այն հայրենակիցները, որոնք յատուկ կտակներով նեցուկ հանդիսացան ճեմարանին, ինչպէս Աւետիս Զաքրեանը, Քազազեանցայէն, Նշան Հերոյեանը, Պոսթընէն, Հրաչ Թահմիզեանը, Նիւ Պրիթընէն, Յովսէփ Թաքաքճեանը Ֆրէզնոյէն, Պօղոս Պալուեանը Ուոթրթաունէն, Տիգրան Աղասեանը Տիթրոյիթէն, Թովմաս Յովհաննէսեանը Ինկլըն Սիթիէն եւ ուրիշներ, որոնց յիշատակը անմահ կը մնայ մեր սիրտերուն մէջ: Այլեւ ազնուասիրտ Փալանճեան քոյրերը, որոնց նուիրած քսան հազար անգլ. ոսկիով ի յիշատակ իրենց եղբօր՝ Նշանի, ճեմարանը ունեցաւ իր սեփական փառաւոր շէնքը :

Եւ սակայն, որքան արտաքուստ եւ առատ ըլլայ հանրային օժանդակութիւնը, ճեմարանի նման մեծ հաստատութիւն մը ապահով չի կրնար ըլլալ, եթէ զուրկ է մնայուն եկամուտի աղբիւրէ : Պատահական ոեւէ դժուարութիւն, օրինակ՝ պատերազմ կամ տնտեսական տագնապ կամ համանման ուրիշ պատահար մը կրնան հիմքէն խախտել անոր գոյութիւնը :

Ճեմարանը ամուր հիմերու վրայ դնելու եւ անոր զարգացումը ընդմիշտ ապահովելու մտահոգութեամբ Համազգայինի Կեդր. վարչութիւնը, ճեմարանի տեսչութեան առաջարկով, որոշեց 25ամեայ յոբելեանը տօնել նաեւ Համազգային հանգանակութեամբ եւ գոյացած արդիւնքը ամբողջապէս յատկացնել ճեմարանին մնայուն հասոյթի աղբիւրներ ստեղծելու. Գոհունակութեամբ կ՚արձանագրենք, որ Համազգայինի այս որոշումը ջերմ արձագանգ գտաւ հայութեան սիրտերուն մէջ:

Պէյրութի հանգանակութիւնը, յոյս ունինք, կը փակուի շուրջ 125 հազար լիր. ոսկիով: Ամերիկահայութիւնը, որու հոգածութեան տակ կը նկատուի ճեմարանը, այս անգամ ալ տուաւ աւելի քան 400.000 լիր ոսկի: Մենք յոյս ունինք, որ միւս երկիրներու մէջ ալ շօշափելի գումարներ կը նուիրուին, եւ Համազգայինը կ՚օժտուի մնայուն հասոյթով մը, որ բաւական կ՚ըլլայ ճեմարանի գոյութիւնն ու զարգացումը ապահով դարձնելու համար :

Այսքանով կարող ենք լրացած համարել ճեմարանի 1954–55 ուսումնական տարեշրջանի կեանքի եւ գործունէութեան պատկերացումը :

ԽՄԲ. Տեղեկագիրը կը վերջանայ շրջանաւարտներու ցանկով զոր տուած ենք արդէն եւ անոնց ուղղուած յորդորականով մը

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Դպրոցասէրի 1954 – 1955 դպրոցական տարեշրջանի մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 3ին հանդիսասրահին մէջ: Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ծնողները եւ մեծ թիւով համակիրներ ու բարեկամներ եկած էին քաջալերելու աշակերտութեան մէկ տարուան աշխատանքը: Ծանօթ մտաւորականներու հետ ներկայ էին Թէնսիի քաղաքապետը իր տիկնոջ հետ եւ Ամատունի վարդապետ :

Վարժարանին երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երաժշտութեան ուսուցիչ Գ. Ա. Գասպարեանի, հանդէսին բացումը կատարեց «Մարսէյեզ»ով եւ Դպրոցասէրի քայլերգով:

Խնամակալութեան նախագահուհի Տիկին Տամլամեան, ներկայացուց վարժարանին մէկ տարուան կրթական եւ մտակարարական գործունէութիւնը եւ յառաջիկայ տարիներուն համար ծրագրուած ու նախատեսուած բոլոր միջոցները, թելադրելով հասարակութեան աւելի գործնապէս աջակցիլ հաստատութեան

Յետոյ մէջ ընդ մէջ, երգերով ընդհատուած աշակերտուհիները յաջող արտասանութիւններ ըրին, հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն :

Աշակերտուհիներուն կողմէ ներկայացուեցան Յ. Թումանեանի «Տէրն ու ծառան» կատակախառն օփերէթը, ինչպէս նաեւ ֆրանսերէն՝ Մոլիէրի «Լէ Փրէսիէօզ Ռիտիքիւլ».

Վարժարանին տեսչուհին՝ Օր. Հ. Գարաբաշեան կարդաց տարեկան տեղեկագիրը, որուն համաձայն աշակերտուհիներուն թիւը յիսուն առ հարիւր աւելցած է, բաղդատելով անցեալ տարուան հետ: Կրթական մակարդակը զգալապէս բարձրացած է: Տեղի ունեցած են ուսուցչական ժողովներ: Ուսուցչութիւնը ջանք խնայած չէ աշակերտներու մտաւորական ու ֆիզիքական յառաջդիմութեան համար: Աշակերտուհիները ենթարկուած են բժշկական քննութեան: Կարեւորութիւն տրուած է մարզանքի, ձեռական աշխատանքներու եւ գործնական երաժշտութեան : Հինգերորդ դասարանի աշակերտներէն անոնք որ տակաւին չեն անցուցած ուսման վկայականի քննութիւնը, մասնակցած են պետական այդ քննութեանց եւ մեծ մասով յաջողած են : Երրորդ դասարանի աշակերտուհիները մասնակցած են «պրեվէ»ի քննութիւններուն, գրաւոր եւ բերանացի: Արդիւնքը յայտնի չէ տակաւին:

Յետոյ տեղի ունեցաւ մրցանակաբաշխութիւնը: Բազմաթիւ աշակերտուհիներ վարձատրուեցան իրենց մէկ տարուան աշխատանքին համար: Ամէնէն վերջ խօսք առաւ Ամատունի վարդապետ, որ ներբողեց երեք քառորդ դարէ ի վեր Դպրոցասէրի կատարած կրթական առաքելութիւնը: «Եթէ այս վարժարանը գոյութիւն ունեցած չըլլար, մեր նուիրական պարտականութիւնը պիտի ըլլար հիմնել նման հաստատութիւն մը, մեր հայուհիներուն տալու համար հայեցի դաստիարակութիւն ընտանեկան մթնոլորտի մը մէջ»:

Ամէն տեսակէտով դեղեցիկ ու քաջալերական այս հանդէսը հազիւ վերջացած էր, երբ բազմաթիւ հիւրեր առաջնորդուեցան վարժարանին մառանադարանը: Բէնոիի քաղաքապետը հանդիսաւորապէս, վարժարանին վաստակաւոր վարիչներէն Տիկին Ա. Պօյաճեանի յանձնեց Ընկերային Արժանեաց վկայագիրը, համապատասխան շքանշանով, մաղթելով ուժ եւ կարողութիւն:

Կարգով խօսք առին նաեւ Գ. Գ. Յ. Պօղոսեան, բժիշկ Հ. Գալճեան, փրոֆ. Խայիկեան, եւ Թ. Պօյաճեան: Փրոֆ. Խայիկեանին խօսքերը ֆրանսերէնի թարգմանուեցան, եւ այս առթիւ անգամ մը եւս խօսք առաւ Գ. քաղաքապետը:

Հիւրերը պատուասիրուեցան խմիչքներով ու կարկանդակներով :

Ամավերջի այս հանդէսը վերջացաւ յաջողութեամբ, ներկաներուն մէջ դրոշմելով յիշատակելի օրուան մը տպաւորութիւնը:

Աւարտական կարգի ութը աշակերտները հայերէնի ուսման վկայագիր ստացան:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՎԻԷՆ.— Հայ Կամ. եւ Մարտ. Միութիւնը կը փութայ ծանուցանել թէ վաւերացուած է Վիէնի կազմը իբրեւ կեդրոնական վարչութիւն :

Ըստ հրահանգի պարտաւոր ենք Վիէնի եւ շրջանի լրիւ կազմը ներկայացնել ամէն երեք ամիսը անգամ մը:

Այն բոլոր ընկերները որոնք մինչեւ այժմ չեն մասնակցած միութեանս, կրնան զալ արձանագրուիլ մինչեւ յուլիս 30 դիմելով ընկեր Խաչիկ Գեարոսեանի եւ Ոսկեան Լուսարեւեանի: Այս թուականէն վերջ ստիպուած ենք մեր քարտերը փոխել եւ նախկին քարտերը արժէք չեն ունենար:

Այս պարագան կը յիշեցնենք ի գիտութիւն, որպէսզի անպատեհութիւններ չծագին եւ թերացողները չզրկուին իրենց օրինական իրաւունքէն : ԿՈԻՔ

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

Հիանալի կեանք մը վարեցինք այնտեղ: Կեանք մը լեցուն դժուարութեամբ բայց անոյշ, պայքար՝ փոր մը հացի համար, եւ Աստուած գիտէ որ իսկական բարեկամ մը այնտեղ կը հասկցուի: Մեր երկուքին միջեւ զարգնուած էր այն տեսակ կապ մը, որ մահը միայն կրնար խզել: Եւ ինչպէս գնդապետ Բէյս ձեզի պատմեց, մեր ջանքերը պսակուեցան յաջողութեամբ: Բրիտանական Կուիանայի եղեգնուտներուն մէջ գտանք երկրորդ Քեմպըրլի մը: Ձեզ կրնար բացատրել մեր զգացած հպարտութիւնը : Խնդիրը անոր դրամական արժէքին վրայ չէր կայանար.— նախ որ Ըրտրոյի շատ դրամ տեսած էր ու գիտէր որ հօրը մեռնելէն վերջ միլիոնատէր պիտի ըլլար, իսկ Լիւքաս միշտ աղքատ ապրած էր եւ վարժուած ատոր: Մեր զգացածը գիւտին հրճուանքն էր լոկ :

Կեցաւ, յետոյ շարունակեց ներողութիւն խնդրելու ձեւով մը.

— Խնդիրը այս ձեւ պատմելու համար չէք վշտանար, այնպէս չէ՞: Կարծես ես բնաւ անոր մէջ չկայի. ինծի հիմա այդպէս կը թուի, երբ յետադարձ ակնարկով կը տեսնեմ այդ երկու տղաքը: Միշտ կը մոռնամ, որ անոնցմէ մէկը Հէրի Բէյ֊լըրն էր :

— Պատմեցէք ինչ կերպով որ կ՚ուզէք, ըսի:

— Քէմպըրլի եկանք, մեզ հետ բերելով ընտիր ադամանդներու նմոյշներ, ենթարկելու համար մասնագէտներու քննութեան :

Այնտեղ, պանդոկին մէջ՝ հանդիպեցանք այդ կնոջ ... Անիթա Կրունպէրկին (այդ էր իր անունը): Պարուհի էր, շատ երիտասարդ ու շատ գեղեցիկ : Հայրը Հարաւ. Աֆրիկէցի էր, իսկ մայրը կարծեմ Հունգարուհի : Խորհրդաւոր բան մը կար իր շուրջը եւ այդ հմայքն էր որ բազմապատկեց իր հրապոյրը՝ տուներէն դեռ նոր դէպի օտարութիւն մեկնող անփորձ երիտասարդներուն: Երկուքս ալ միաժամանակ սիրահարեցանք իրեն, որուն համար երկուքս ալ կը տառապէինք: Առաջին տուեերն էր որ կ՚իջնէր մեր սերտ բարեկամութեան վրայ, եւ որ սակայն չկրցաւ զայն տկարացնել: Պարկեշտօրէն կը հաւատամ թէ մեզմէ իւրաքանչիւրը կ՚ուզէր տեղի տալ միւսին ի նպաստ: Կնոջ նպատակը այդ չէր սակայն : Վերջը գլխի ինկայ թէ ինչու ընկերս չկրցաւ գրաւել զինքը, քանի որ Սըր Լորընս Ըրտալիին միակ զաւակը ինչպէս որ փաւթի մըն էր, հարուստ ամուսին մը կրնար ըլլալ: Իրականութիւնը սա էր որ կինը ամուսնացած էր «Տը Պիրդ»ի պաշտօնեաներէն մէկուն հետ, թէեւ ոչ ոք տեղեկութիւն ունէր ատկէ: Մեր գտած ադամանդներով մեծապէս շահագրգռուեցաւ, մենք ալ ամբողջ եղելութիւնը պատմեցինք, նոյն իսկ երբ ցոյց տուինք ադամանդները: Ու այս Տալիլան՝ այդպէս պէտք է որակել զինքը՝ լաւ խաղաց իր դերը :

«Տը Պիրդ»ի գողութիւնը երեւան ելաւ եւ ամբաստանութիւնը շանթի նման ինկաւ մեր վրայ: Գրաւեցին մեր ադամանդները: Նախապէս խնդացինք, քանի որ խնդիրը այնքան անհեթեթ էր մեզի համար : սակայն երբ ադամանդները դատարանին ներկայացուեցան՝ պարզուեցաւ որ անվիճելիօրէն «Տը Պիրդ»էն գողցուած քարերն էին անոնք: Իսկ Անիթա Կրունպէրկ աներեւութացեր էր: Վարպետօրէն գործադրած էր պարզապէս մեր ադամանդները փոխանակած էր «Տը Պիրդ»էն թռցուցած ադամանդներուն հետ: Ու մեր բոլոր փաստարկութիւնները այս մասին, թէ դատարան ներկայացուած ադամանդները մեր իրական ադամանդները չէին՝ եղան ծիծաղելի ու ապարդիւն :

Սըր Լորընս մեծ ազդեցութիւն ունէր, եւ յաջողեցաւ փակել դատը, բայց երկու երիտասարդները փճացան, նախատուեցան իրենց անուններն ալ իբրեւ գող ամբաստանուեցան աշխարհին առջեւ, որ ծերունիին սաստիկ վիշտ պատճառեց: Տեսակցութեան մը միջոցին խստիւ յանդիմանեց իր որդին. ըսաւ թէ իր կարելին ըրած էր փրկելու համար ընտանիքին պատիւը, բայց այդ օրուընէ սկսեալ զինքը այլեւս չէր ընդունէր իբրեւ զաւակ :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ԱՇԽԱՐՀ ՊԻՏԻ ԿՈՐՏԱՆԻ, ԵԹԷ...

(ԱՅՆՇԹԱՅՆԻ ԿՏԱԿԸ)

Յուլիս 9ին հրատարակուեցաւ Այնշթայնի կտակը, որով կ՚ազդարարէ թէ մարդկութիւնը պիտի կործանի, եթէ երրորդ աշխարհամարտ մը պայթի: Աշխարհահռչակ գիտնականը այս ազդարարութիւնն ըրած է իր մահէն քիչ առաջ, Ապրիլ 18ին, ինչպէս կը վկայեն անգլիացի փիլիսոփայ լորտ Ռասըլ եւ ուրիշ ինը հռչակաւոր գիտնականներ: Բոլորը կը յայտարարեն իրենց սատրագրութեան տակ, հիմնուելով Այնշթայնի ազդարարութեան վրայ.

— «Նկատելով որ ապագայ որեւէ պատերազմի մէջ հիւլէական զէնքերը անպահովաբար պիտի գործածուին եւ որ այդպիսի զէնքեր կը սպառնան մարդկութեան տեւական գոյութեան, թախանձագին կը խնդրենք աշխարհի կառավարութիւններէն ըմբռնել եւ հրապարակաւ ընդունիլ թէ կարելի չէ իրենց առաջադրած նպատակներուն հասնիլ պատերազմով. հետեւաբար կը խնդրենք խաղաղ միջոցներ գտնել կարգադրելու համար իրենց միջեւ եղած բոլոր վէճերը: Տեւական յառաջդիմութի՞ւն կ՚ուզենք երջանկութեան, գիտութեան եւ իմաստութեան մէջ, թէ մահ, որովհետեւ չենք կրնար մոռնալ մեր կռիւները: Վե՞րջ պիտի տանք մարդկային ցեղին թէ մարդկութիւնը պիտի հրաժարի պատերազմէն: Մենք կը խօսինք ոչ թէ իբրեւ անդամները այս կամ այն ազգին, ցամաքամասին կամ դաւանանքին, այլ իբրեւ մարդկային էակներ, իբրեւ անդամները մարդկային սեռին, որուն տեւական գոյութիւնը վտանգուած է»:

Վաւերագիրը կը բաղկանայ երեք մեքենագիր էջերէ: Ուրիշ ինը նշանաւոր գիտնականներ մերժած են ստորագրել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱՅ պաշտօնական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ ձերբակալուած են Փեշթայի ամերիկեան դեսպանատան երկու հունգար պաշտօնեաները եւ երկու ամերիկացի թղթակիցներ, իբրեւ լրտես: Ուրիշ ձերբակալութիւններ ալ պիտի կատարուին:

ԼԵՀԱՍՏԱՆ եւ արեւելեան Գերմանիա յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որով իրենց վերջնական սահմանագլուխը կը նկատեն Օտէր-Նայսէ գիծը:

250.000 ԿԱԹՈԼԻԿՆԵՐ կիրակի օր հսկայական ցոյց մը սարքեցին Պրիւսէլի մէջ, բողոքելու համար կառավարութեան դպրոցական քաղաքականութեան դէմ: Պելճիքայ բոլոր մասերէն ցուցարարներ համախմբուած էին մայրաքաղաքին մէջ: Թերթերը գիտել կու տան թէ երբեք այսքան կարեւոր եւ խանդավառ համախմբում տեսնուած չէր: Ցոյցը տեւեց չորս ժամ: Ամէնէն վերջը հրապարակային ժողով մը տեղի ունեցաւ ուր ճառախօսները յայտարարեցին թէ պայքարը պիտի շարունակուի

ՔԱՐԻՒՂԻ հարուստ հանքեր գտնուեցան Սարաթովի շրջանին մէջ, 2200 մեթր խորութեամբ (Վոլկայի արեւելեան կողմը):

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ օդատորմիղին հրամանատար նշանակուեցաւ մարէշալ Ժիկարով, որ միեւնոյն անգամ է Գերագոյն Խորհուրդին:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ նոր դահլիճը կազմեց հրաժարեալ վարչապետը, Սամի Սոլհ, երեք նոր նախարար եր առնելով

ՏԱՔԸ հետզհետէ կը սաստկանայ Փարիզի եւ ամբողջ հիւսիսային Եւրոպայի մէջ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԱՆԻՒՈՎ.— Գ. հանգրուանը շաբաթ օր առաջին հասաւ Լուիզոն Պոպէ (Նամիւր): Նոյն օրը դեղին շապիկին արժանացաւ հոլանտացի Վակմանս: Կիրակի օր, Դ. հանգրուանին Նամիւր-Մէց, առաջինն էր Քէմփ (Լիւքսէմպուրգցի): Ընդհանուր դասաւորման մէջ առաջինն է հիմա Ֆրանսացի Անթօնէն Ռոլան որ 13 վայրկեանի տարբերութիւն մը ունի Բօպէքէն եւ Պոպէէն (Գ. եւ Դ.):

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, 143պիս Ավընիւ Արժանթէօյ, Անիէռ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղի վարչութեան:

Դասախօս ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթը՝ Հայոց պատմութիւն:

Փափաքողները սիրով կը հրաւիրուին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԵՒ ՏԱՐՕՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը հրաւիրէ իր հայրենակիցներն ու բարեկամները, խունկերամ ներկայ ըլլալ Հայոց Եկեղեցին, Տարօն Տուրուբերանի բազմահազար նահատակներու հոգեհանգիստի արարողութեանց, Կիրակի 17 Յուլիս, Վարդավառի ճիշդ օրը, ժամը 10էն սկսեալ:

Արարողութիւններէն վերջ սեղան մը սարքուած է հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը յարմար գիներով: Անյապաղ արձանագրուիլ հայրենակից Գէորգ Միրոյեանի մօտ, 19 Ռիւ Ալպէր, Փարիզ (13), կամ Լեւոն Տօնիկեանին՝ 52 Ռիւ Կիւթավ Քուրպէ, Պանեօ, հեռ. Ալէ. 38-83:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ԺԵ. ՑԱՆԿ

Գէորգ Ֆերմանեան	2.000
Վալանսէն.—	
Գ. Քիրէճեան	1.300
Ա. Պօյաճեան	1.000
Պ. Խաչերեան	500
Վ. Գալուստեան	500
Յովհ. Պօյաճեան	300
Ս. Զօքաֆլեան	200
Ս. Պուրճագեան	200
Գումար	6.000
Նախորդ գումարը՝	850.700
Ընդհ. գումար	856.700

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Օդափոխութեան կայանը հաստատուած է Օգոստոս 2էն մինչեւ ամսու վերջ, Վիթրաք փառ Մանդա (Փհւհ տը Տօմ) (բարձ. 800 մ.):

Մանրամասնութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար հեռաձայնել Դրիգոր Փափազեանի, Սանթրալ 28-34, ժամը 12էն 14, կամ գրել Արա Պիպէրեանի, 16 ռիւ Փասրէօր, Ռօնի սու Պուա, Սէն:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան ժողովը պիտի գումարուի այս չորեքշաբթի, ժամը 6.30ին, սովորական հասցէին: Անհրաժեշտ ներկայութիւն:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՍԵՒԱՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԸ ՍԿՍԱԾ Է ՀՐԱՏԱՐԱԿԵԼ Մ. ԱԲԵՂԵԱՆԻ

ՀԱՅՈՑ ՀԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

(Երկու հատոր, հին ուղղագրութեամբ):

Որ չատոնց սպառած է Հայաստանի մէջ:

Ամէն շաբթու լոյս կը տեսնեն երկու պրակներ, ընտիր տպագրութեամբ:

Ճեպազային լրացած եւ կազմուած օրինակին գինը պիտի ըլլայ 12 լիբ. ոսկի:

ՄԻՒՍԻՆՈՅՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԸ

Կը հրատարակէ նաեւ

ՍՏ. ՄԱԼԽԱՍԵԱՆԻ

ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ԲԱՌԱՐԱՆԸ

(Չորս հատոր, համագումար 2402 մեծադիր էջ):

Անգտանելի ոչ միայն արտասահմանի, այլ եւ Հայաստանի մէջ:

Դիւրութեան համար բաժանորդագրութիւն հաստատուած է: Կանխիկ բաժնեգին չորս հատորներուն համար 90 լիբ. ոսկի կամ 30 տոլար:

Հասցէ.— Տպարան Սեւան,

B. P. 2669 Beyrouth (Liban)

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ա. ԽՈՒՄԲԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Ֆ. Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանի առաջին խումբը կը մեկնի այս չորեքշաբթի իրիկուն: Կա առը Լիոն, հաւաքուիլ ժամը ՃԻՇԴ 22ԻՆ, մեկնումի կողմի մեթրոյի վրուխը:

Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ առաջին խումբին արձանագրութիւնները լրացած ըլլալով նոր դիմումներ կ՚ընդունուին միայն երկրորդ խումբին համար:

ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀ
ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը երեկոյթ մը սարքած է ի պատիւ Երուսաղէմի Պատր. Տեղապահ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի:

Ներկայ պիտի ըլլան Եւրոպայի Կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վրդ. Մանուկեան, Թորգոմ վրդ. Մանուկեան, Շահէ վրդ. Աճէմեան եւ Անուշաւան աբեղայ Զղջանեան:

Երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 22, Ռիւ Վօլթէր, այս ուրբաթ ժամը 20.30ին:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի

ՊՏՈՅՏԸ ԴԷՊԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Այրի Տիկին Նինա Եաղուպեանց եւ զաւակը՝ Օննիկ, փեսան՝ Տէր եւ Տիկ. Մուրատեան, ինչպէս եւ թոռը՝ Միշէլ եւ Թոռնուհին՝ Նատիա եւ բոլոր ազգականները խորին ցաւով կը ծանուցանեն յանկարծական մահը

ԽՈՐԷՆ ԵԱՂՈՒՊԵԱՆՑԻ

(Կարնեցի, 70 տարեկան)

որ տեղի ունեցաւ շաբաթ, 9 Յուլիս, իր բնակարանին մէջ, 72 ռիւ տը լա Րէփիւպլիք, Ռոմէնվիլ, յետ կարճատեւ հիւանդութեան

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր, երեքշաբթի, 12 Յուլիս, ժամը 13.30ին: Հաւաքուիլ իր բնակարանը, (72 ռիւ տը լա Րէփիւպլիք), ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Ռոմէնվիլի գերեզմանատունը:

Հաղորդակցութիւն.— Մեթրօ Մէրի տէ լիլա: Առնել 105 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Փլաս Քառնօ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կը փնտռեմ եղբայրս՝ Կարապետ Պէզիրճեան, հօրը անունը Գրիգոր, մօրը անունը Նազլը, քրոջ անունը Մաննիկ, բնիկ Ռոստոմցի, Ս. Թագաւոր թաղէն, 1915ին տարագրութեան ատեն կորսնցուցի Մուսուլի (Սինճար տաղին) կողմերը: Կը կարծուի թէ Մարսէյլի կողմերը կը գտնուի: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել «Յառաջ»ի միջոցաւ իր քրոջը, Մաննիկ Չրտըկեանին, 4, Passage de l'Union. Asnières (Seine)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Կարնեցի դերձակ Մարտիրոսեան Օննիկի զաւակները, իրենց մօր անունը Արմենուհի, Տատեան եւս կ՚ըսէին: Տղոցմէն մէկուն անունը Երեւան: Երկար ատեն է Լիոն կը բնակէին:

Տեղեկացնել «Յառաջ»ի միջոցաւ Գ. Տիգրան Տատեանի, Եգիպտոս:

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը, ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի խումբերու ներկայացուցիչները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 20.30ին Ակ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ՏՈՎԻԼ

Մասնաւոր օթօքարով, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի կողմէ, երթուդարձ 1200 ֆրանք, փոխանակ 1700ի: ՅՈՒԼԻՍ 17 Կիրակի:

Փափաքողները կրնան արձանագրուիլ այժմէն ընկեր Սարգիս Էֆխանեանի մօտ՝ 70 Ռիւ Ժիւլիէն լա Քրուա, Փարիզ (20): Ինչպէս նաեւ ճաշարան Արթիւր, Փլաս տէ Ֆէթ: Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի արձանագրուիլ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 14:

Օթօքարը կը մեկնի կիրակի, Յուլիս 17 առտուան ժամը 7ին Պէլվիլի եկեղեցիին մօտ, ռիւ տէ Ռիկօլէն (մեթրօ Ժուրտան): Քանի մը տեղ կայ տակաւին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Ընկեր եւ ընկերուհի Սիսլեան, ընկ. Օհպաշեանի եւ ընկերուհի Սոլէնթճեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն երեք հազար ֆրանք, Հ. Յ. Դ. Մշակոյթի տան եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

ԾԱԽՈՒ Է

Փարիզէն 12 քիլոմեթր կայարանէն եւ օթօպիւսէն հինգ վայրկեան, Պուլվարի վրայ սենեակ մը, խոհանոց եւ քավ, 150 քառ. մեթր պարտէզով

ՋՈՒՐ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ:

Հեռաձայնել Սարսէլ 80:

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Coupeurs qualifiés pour grosse série pour confection dames.

Դիմել՝

H. R. 10, Rue Bachaumont, Paris (2)

**

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր քօնֆէքսիօն կարող գործաւորուհիներ պլուզօն, փանթալօն, կիներու համար բարակ քօթոնէ ապրանքներ, ժիւփ, բապլիէ, քորսաժ: Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat).

***

Իրենց բնակարաններուն մէջ, քօնֆէքսիօն, փանթալոն կարող գործաւորուհիներ: Դիմել 57 Ռիւ Նասիօնալ, Մարսէյլ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 13 ՅՈՒԼԻՍ • MERCREDI 13 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7723 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3134

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԻՏՈՒՆՆԵՐՆ ԱՆԳԱՄ...

•

Գիտունները անգամ ահուդողի մատնուած են երրորդ աշխարհամարտի մը հեռանկարին առջեւ։

Մանաւանդ որ, այս անգամ պիտի գործածուին, նաեւ, հիւլէական եւ ջրածին ռումբեր, վերջնական յաղթանակը շահելու համար։

Եւ նորէն կը հնչէ ահակոչը։

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, հռչակաւոր անգլիացի փիլիսոփան, լորտ Րասըլ, մամուլին յանձնած է յայտարարութիւն մը, որ կ'ազդարարէ թէ մարդկութիւնը պիտի կործանի, թէ երրորդ աշխարհամարտ մը պայթի։

Յայտարարութիւնը ներշնչուած է Այնշթայնի կողմէն, եւ ստորագրուած՝ ուրիշ ութ հռչակաւոր գիտնականներու կողմէ։

Քանի մը հատուածներ եւս այդ կոչէն, որ կը հասնի ճիշդ ժամանակին.

— «Ամէնքս ալ վտանգուած ենք միեւնոյն եղանակով, եւ եթէ մարդիկ ըմբռնեն այս վտանգը, յոյս կայ որ կարենանք վըտանգէն խուսափիլ հաւաքաբար»։

Կոչը յետոյ գիտել կու տայ թէ հասարակութիւնը, նոյնիսկ շատ մը վարիչներ տակաւին չեն ըմբռներ թէ ինչ է հիւլէական պատերազմը։ «Հասարակութիւնը կը կարծէ թէ միայն քաղաքներ պիտի կործանին։

— «Բայց մենք գիտենք արդէն թէ՝ Պիքինիի փորձերէն ի վեր ջրածին ռումբերը կրնան աստիճանաբար կործանել շատ աւելի ընդարձակ երկրամասեր քան կ'ենթադրուի»։

Եթէ նոյն իսկ համաձայնութիւն գոյանայ սպառազինութեանց ընդհանուր կրճատում կատարելու համար եւ հիւլէական զէնքերը արգիլուին, վտանգը անհետացած չի համարուիր։

Ուրեմն, խոր գիտնականները Թախանձագին կը խնդրեն բոլոր կառավարութիւններէն՝ միջոցներ գտնել, խաղաղօրէն կարգադրելու համար իրենց վէճերը։

Անոնք, ինչպէս եւ ուրիշ գիտնականներ այս յայտարարութեամբ ալ չեն գոհանար։

Կոչին հրատարակութենէն անմիջապէս առաջ, ընկերակցութիւն մը, որ կը ձգտի համաշխարհային կառավարութիւն մը հաստատել, բոլոր ազգերու գիտունները ժողովի հրաւիրեց յառաջիկայ Օգոստոս 3ին, 4ին եւ 5ին, Լոնտոնի մէջ։

Համագումարը պիտի դրուի Այնշթայնի կողմէն բխած բոլոր խնդիրներու քննութեամբ։

Վերջին լուրերու համաձայն, արդէն իսկ բազմաթիւ գիտուններ, նոյնիսկ հիւլէական մասնագէտներ հաւանած են մասնակցիլ համագումարին։

Միջազգային մամուլը այժմէն կը ծանուցանէ թէ համագումարը պիտի կազմէ չորս յանձնաժողովներ։

Առաջինը պիտի քննէ հիւլէական զէնքերու թանդիչ ուժը կենսաբանական եւ բժշկական տեսակէտով, անոնց ազդեցութիւնը անասուններու, հունձքերու եւ մթնոլորտին վրայ։

Երկրորդը եւ երրորդն ալ մասնագիտական խնդիրներով պիտի զբաղին, իսկ չորրորդը պիտի քննէ հիմնական հարց մը, — գիտունին պատասխանատուութիւնը։

Այսպէս, ուրեմն, հասած ենք այն օրուան ուր գիտունները իրենք ալ իրական մղձաւանջի մը մատնուած են, իրենց իսկ հնարած գիւտերուն հետեւանքով։

Եւ բարենշան է որ ասպարէզ կ'իջնեն աներաբար, փրկելու համար մարդկութիւնը անդարմանելի, համայնաքանդ փլուզումէ մը։

Զօրս Մեծերուն կ'իյնայ օգտուիլ այս նոր ահազանգէն, չարիքը բոլորէն վերացնելու համար։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

«ՀՐԱՇՔ ՉՍՊԱՍԵՆՔ ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԷՆ»

•

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԳԱՀԻՐԷԻ ՄԷՋ

Հնդկաստանի վարչապետը, Ներու, շարունակելով իր քննական պտոյտը մայրաքաղաքէ մայրաքաղաք, Եգիպտոս հասաւ երկուշաբթի օր եւ ջերմ ընդունելութեան արժանացաւ։

Պատասխանելով զանազան հարցումներու, Պ. Ներու յայտարարեց.

— Զօրս Մեծերու խորհրդաժողովը, որ պիտի բացուի յառաջիկայ երկուշաբթի օր, Ժընեւի մէջ, կրնայ նոր մթնոլորտ մը ստեղծել միջազգային գործերու մէջ։ Բայց պէտք չէ հրաշքներ սպասենք։ Ամէնքս ալ, մէջն ըլլալով Ռուսերը, մեծ յոյսեր դրած են այդ խորհրդաժողովին վրայ։ Կը կարծեմ թէ Խ. Միութեան, Մեծն Բրիտանիոյ եւ միւս բոլոր երկիրներուն վարիչները համաձայն են ժողովուրդներու խաղաղութեան տենչին։ Բայց խոհեմութեամբ կը շարժին, նկատի առնելով իրենց առջեւ եղած դժուարութիւնները, իբրեւ հետեւանք պաղ պատերազմին հոգեբանական ազդեցութեանց։ Ուր որ այցելեցի գտայ խոր խաղաղասիրութիւն եւ նուազում այն խոչընդոտներուն որ կը դժուարացնեն վիճելի խնդիրներու լուծումը։ Դարձեալ կ'ըսեմ. պէտք չէ հրաշքներ սպասենք Ժընեւի խորհրդաժողովէն, բայց տարիներու պաղ պատերազմէն վերջ կ'ակնկալենք դէպի աւելի մեծ գործակցութիւն եւ միջազգային յարաբերութեանց մեղմացում։ Խաղաղութիւնը կրնայ հաստատուիլ աստիճանաբար։ Վերջին հինգ ամիսներու ընթացքին հաստատուեցաւ թէ յարաբերութեանց յարումը մեղմացած է»։

Հնդիկ վարչապետը մէկ օր մնաց Գահիրէի մէջ, երկու անգամ տեսակցելով Եգիպտոսի վարչապետին հետ։ Մերժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել այս խօսակցութեանց մասին։

ՎԵՐՋԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այս շաբթու տենդագին գործունէութիւն մը կը տիրէ դիւանագիտական շրջանակներու մէջ, Ժընեւի խորհրդաժողովին առթիւ։

Մասնագէտներու յանձնախումբը կը շարունակէ իր աշխատանքները Փարիզի մէջ, օրակարգի խնդիրներու Թղթածրարը կազմելու համար։ Այս տեղեկագիրը պիտի յանձնուի Արեւմուտքի երեք արտաքին նախարարներուն, որոնք ուրբաթ օր ժողով պիտի գումարեն Փարիզի մէջ, ճշդելու համար իրենց հաւաքական դիրքը չորս մը խնդիրներու մասին։ Այս կերպով լ'ուզեն միացեալ ճակատով ներկայանալ Խ. Միութեան պատուիրակներուն առջեւ։ Այս ժողովէն առաջ, հինգշաբթի օր մասնաւոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները, դարձեալ Փարիզի մէջ։

Շաբաթ օր Ատլանտեան խորհուրդը բացառիկ ժողով մը պիտի գումարէ, քննելու համար կացութիւնը, Ժընեւի ժողովին բացումէն առաջ։ Կիրակի օր դիւանագիտական գործունէութիւնը պիտի փոխադրուի Ժընեւ, ուր Նախագահ Այզընհաուըր կը հասնի շաբաթ օր եւ ուր իրեն հետ մասնաւոր տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ վարչապետները։

× Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, Տօքթ. Ադընաուըր ճառ մը խօսելով յայտարարեց.— «Պէտք չէ արագ վճիռ մը սպասենք Ժընեւի մէջ, Գերմանիոյ միացման մասին։ Մինչ որ, հակաճակ որոշումները որեւէ բարիք չեն բերեր։ Տեւական լուծումները երկար ժամանակի

❖ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❖

*

ԽՈՐԷՆ ՆԱՂՈՒՊԵԱՆ

Ընտանի դէմք մը եւս պակսեցաւ։

Աւելի քան երկու տարիէ ի վեր, ամէն օր կը տեսնէինք անկիւնի սրճարանը, ճամբուն վրայ կամ խմբագրատան մէջ։

— Ահա կուգայ ...

— Երկրորդ անգամն է որ կուգայ ...

— Այսօր ուշացաւ ...

— Առջի օր երեք անգամ եկաւ ...

Բարձրահասակ, ինչպէս կ'ըլլան Բարձր Հայքի բնակիչները առ հասարակ, Խորէն Նաղուպեան ոչինչ պատմած էր իր անցեալի մասին։

Ես ալ բան չեմ հարցուցած։

Չեմ գիտեր ինչո՛ւ, որոշ տարիքէ մը վերջ, դժուար է հարցումներ ուղղել ծանօթին կամ անծանօթին։

Ապահովաբար մասնակցած է զանազան դէպքերու, Կովկասեան ճակատին վրայ։ Իրազեկներուն կը ձգեմ պատմել։

Պատահաբար ծանօթացայ քանի մը տարի առաջ, երբ Լիբանանէն ազգական մը կը խնդրէր իր բարեւները հաղորդել։

Խմբագրատան տեղափոխութենէն վերջ, ամէն օր ժամը 3—4 կը հանդիպէր, իր եւ ուրիշ բաժանորդի մը թերթը առնելու։

Կը պատահէր որ նորէն գայ, թերթ մը եւս գնելու համար։

Երբեմն երրորդ անգամ կուգար, դրամը սեղանին վրայ կը դնէր, թերթ մը կ'առնէր եւ կ'երթար։

Իրեն համար կանոն դարձած էր ոչ ոքի չտալ իր թերթը, զոր գրպանը կը պահէր միշտ։

Ով որ ուզէր աչք մը նետել, փափկութեամբ կը մերժէր։

— Դրամը կուտաս, կ'երթաս կը բերես։

Այս ենթադրութիւնը կը կրէր ամառ-ձմեռ, առանց տրտնջալու։

— Պէտք է վարժուին, պէտք է հայերէն թերթին եւ գրքին ալ վճարեն, ինչպէս ամէն բանի ..

Ներկայ կ'ըլլար ազգային տօնակատարութեանց, հայրենի յիշատակներով կազդուրուելու համար։

Անցեալ երկուշաբթիէն ի վեր չէր երեւար։

— Մենք ալ տեսած չենք, ըսին բարեկամներ։ Երեւի հիւանդ է։

= Տակաւին քանի մը օր առաջ կ'անցնէր փողոցէն, սովորական քայլուածքով։

Առտու մը տղան խնդրեց որ տուն դրրկենք հայրիկին թերթը։

Երկուշաբթի մը եւս, եւ ննջարանին մէջ ձգուած երկտող մը կը խնդրէր հրատարակել մահագիրը։

Այսպէ՞ս պիտի բաժնուէինք, տարաբախտ Խորէն ...

Վ.Ա.Հ.

ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ՄԷՋ

Պելկրատէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակեց որուն համաձայն անհրաժեշտ պիտոյքներու գիները 21 առ հարիւր կ'աւելնան, իսկ աշխատավարձքը՝ շատ քիչ։ Գիներու այս բարձրացումը հետեւանք է սուր տագնապի մը որ կը տեւէ երկու տարիէ ի վեր։

Այսպէս, կարագին քիլօն 430 տինարէն կը բարձրանայ 650ի, ինչ որ կը նշանակէ 50 առ հարիւր յաւելում։ Բանուած ապրանքներու գիները բարձրացած են յիսուն առ հարիւր։ Բանուորի մը նուազագոյն աշխատավարձքն է 6500 տինար, որ կրնայ բարձրանալ տասը հազարի։ Միջին ընտանիքի մը մէջ որ ունի երկու զաւակ, այր եւ կին աշխատելով կը շահին ամսական քսան հազար տինար։

Մասնաւորապէս բարձրացած են երկրագործական արտադրութեանց գիները եւ ապրանքն ալ դժուար կը ճարուի։ Երկիրը մատնուած է տնտեսական ծանր տագնապի մը որուն հետեւանքները դժուար է նախատեսել։

Մասնագէտներու կարծիքով, եթէ հունձքերը յաջող ալ ըլլան, ցորենի արտադրութիւնը 500.000 թոն պակաս պիտի գայ։ Եթէ նոյնիսկ հողագործական կացութիւնը բարուքի, դարձեալ ուտեստի արտադրութիւնը անբաւական պիտի գայ յառաջիկայ տասը տարիներու ընթացքին։

Զրոյց կը շրջի թէ տինարն ալ նոր արժեզրկումի մը պիտի ենթարկուի։ Ներկայ գնով ամերիկեան տոլարը կ'արժէ երեք հարիւր տինար։ Ցուցման պարագային այս գինը կրնայ բարձրանալ վեց հարիւրի։

կը կարօտին հասունանալու համար։ Խաղաղութեան ամրապնդումը յարատեւ ճիգեր պիտի պահանջէ յառաջիկայ ամիսներու, թերեւս գալիք երկու տարիներու ընթացքին»։

Համբերութեան եւ չափաւորութեան յորդոր կարդալով հանդերձ, վարչապետը յոյս յայտնեց թէ Ժընեւի խորհրդաժողովը պիտի նպաստէ մեղմացնելու յարաբերութիւնները Եւրոպայի, ինչպէս եւ աշխարհի միւսեալ մասերուն մէջ։ «Եթէ աշխարհի մէջ կայ ժողովուրդ մը որ խաղաղութիւն կ'ուզէ եւ վճռած է ամէն բան

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Երէկ պատիւ ունեցանք մեր խմբագրատան մէջ ընդունելու այցելութիւնը Երուսաղէմի Պատր. տեղապահ եւ Ամենայն Հայոց կաթող. տեղակալ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի, որ Լոնտոն կը գտնուէր մէկ ամիսէ ի վեր, վանքին վերաբերեալ խնդիրներու կարգադրութեան համար։

Իրեն կ'ընկերանար Շահէ վրդ. Աճէմեան, միաբան Անթիլիասի։

Եղիշէ արք. Փարիզ պիտի մնայ մինչեւ յառաջիկայ շաբթու։

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Երէկ Լոնտոնի մէջ բացուեցաւ Ընկերվարական Միջազգայինի չորրորդ համագումարը։ Այս առթիւ Բչ. օր Լոնտոն մեկնեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը, ընկեր Հրանտ Սամուէլ։

Ժողովին կը մասնակցին 84 պատգամաւորներ քսան ազգերէ։ Օրակարգի գլխաւոր խնդիրն է միջազգային կացութիւնը։ Այսօր, Չորեքշաբթի, Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան պատգամաւորներէն Ժիւլ Մոք պիտի ներկայացնէ զինաթափութեան զեկուցումը, իսկ արեւմտեան Գերմանիոյ ընկեր. ներկայացուցիչը՝ տեղեկագիր մը Եւրոպայի ապահովութեան մասին։

Ժողովը պիտի տեւէ հինգ օր։

ՓՈԹՈՐԻԿ ԵՒ ԿԱՅԾԱԿ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Երկուշաբթի օր, իրիկուան դէմ անսովոր փոթորիկ մը պայթեցաւ Փարիզի վրայ, տեղատարափ անձրեւներով եւ կայծակի որոտումներով։ Ժամը 16.30ին երկինքը մթնեց եւ ջրհեղեղային անձրեւ մը տեղաց։ Կառքերու երթեւեկը դժուարացաւ։ Կառախումբերն ալ մեծ դժուարութեանց մատնուեցան. Բազմաթիւ փողոցներ լիճերու վերածուեցան։ Պատուհաններու ապակիներ խորտակուեցան։ Ութ հարիւր հեռաձայնի կոչեր ուղղուեցան հրշէջներուն, ողողուած նկուղներ փրկելու համար։ Կղմինտրներ կը թափէին տանիքներէն։ Հեծանուորդ մը եւ անցորդ մը վառեցան կայծակէն։ Փոթորիկը մեծ աւերներ գործեց նաեւ գաւառի մէջ։

Նոյն օրը սաստիկ տաքը եւ փոթորիկները ծանր վնասներ պատճառեցին ուրիշ եւրոպական քաղաքներու մէջ։ Զոհերու թիւը 70ը կ'անցնի։ Փոթորիկը բուռն էր մասնաւորապէս Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ։

ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ ԷՐ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Իսկ արդէն թէ չարաթը քանի մը ան-գամ իր այցելութիւնը կ'ընդունէի: Վեր-ջին տարիները դէմքը գունատ էր: Աչքե-րուն փայլն ու երբեմնի վառվռունութիւ-նը հետզհետէ կը կորսուէին: Բայց ինք չէր հաւատար տակաւին, որ իր մտաւո-րական ուժերը տեղի կուտային կամաց կամաց: Իր բարեկամներէն ու գրագէտ-ներէն շատ քիչերը կը ճանչնար այլեւս:

Օր մը հարցուցի թէ ե՞րբ պիտի սկսէր թուղթերն յանձնել իր յուշերը, մանաւանդ այն գրագէտներուն մասին, որոնց գրա-կան սկզբնաւորութիւնը ոչ միայն կը յի-շէր, այլ կը հաւատար թէ ինք քաջալե-րած է զանոնք եւ դուռ բացած է անոնց առ-ջեւ, իբրեւ փայլուն դէմքեր: Անոնց մէջ կը յիշէր մանաւանդ Դ. Վարուժանը, Սիամանթօն եւ Վ. Թէքէեանը, որոնց առաջին քերթուածները «Անահիտ»ին մէջ լոյս ընծայած էր ներբողներով:

1953ի վերջերը եւ 1954ի սկիզբները ծիւթական անձկութեան մատնուած էր: Հակառակ դէպի Արեւելք բրած ճամբոր-դութեան, թէեւ բաւական նուիրատուու-թիւններ եղան, բայց անոնց մէկ մասը միայն իր ձեռքը հասաւ: Գէթ այդպէս կը հաւատար:

1954ի ծաղկազարդի օրը, Ապրիլ 11, բանաստեղծուհի Մառի Աթմաճեանին կողմէ հրաւէր ստացած էր նոնական այդ օրը միասին անցընելու: Ա. Չօպանեան ըս-տացած նամակը օր մը առաջ կարդացնել տուաւ: Թօնի առ Գուա երթալու համար քանի մը բացատրութիւններ տուած էր Տիկին Աթմաճեան, դիւրացնելու համար իր այցելութիւնը: Շուարած էր: Չէր գի-տեր թէ ի՛նչպէս պիտի գտնէր իր ճամ-բան: Այդ օրը ես ալ նոյն գիւղի ամառնա-յին բնակարանս պիտի մեկնէի: Ըսի թէ միասին կ'երթանք, կը բաւէ որ որոշ ժա-մուն երկաթուղիի Արեւելեան կայարանը գտնուի: Քառորդ ժամ առաջ հասած էի: Փնտռեցի զինքը: Տեսայ որ շուարած չորս կողմը կը դիտէր: Զիս կը փնտռէր: Աչքե-րուն լոյս իջաւ, երբ դիմաւորեց զիս:

— Դուք փրկեցէք զիս: Առանց ձեզի պիտի յետաձգէի այցելութիւնս:

Ծիչդ ժամուն հասաւ իր տեղը: Եւ ե-րախտապարտ էր տուած դիւրութեանս համար: Կարելի՞ էր չկարեկցիլ իրեն:

***

Ոգբոցնալը չունէ՞ր նկարագրի մարդ-կային տկարութիւններ, ինչպէս առհա-սարակ ամէն մարդ, ինչպէս նաեւ բոլոր գրողներն ու հանրային գործիչները:

Առանց նսեմացնելու մեր գրականու-թեան բերած իր վաստակը, արդարու-թեան եւ պատմութեան համար պիտի ը-սենք թէ Ա. Չօպանեան ունէր բաց-սական գիծեր, որոնք նոյնիսկ իր մօտ չեշտուած էին: Այն կարծիքը կազմուած է թէ «Վարդենիքը»ներու հեղինակը լայնա-խոհ էր եւ ներողամիտ: Առանց վերյի-շելու գրական այն բանավէճերը, որոնք անցեալին մէջ տեղի ունեցած են Ա. Ար-փիարեանի, Լ. Բաշալեանի, Սուրէն Պար-թեւեանի եւ Վահան Թէքէեանի միջեւ մէկ կողմէն եւ Ա. Չօպանեանի՝ միւս կողմէն, մեր գրականութեան պատմութեան մէջ եւ մանաւանդ «Անահիտ»ներուն մէջ բազմաթիւ են գրական բանավէճերը, ո-րոնք հեղինակին նեղմտութիւնը, ներո-ղամտութեան պակասը, պահպանողակա-նութիւնը կը շեշտեն: Զարմանալի թող չթուի մանաւանդ, երբ արձանագրենք անվերապահ կերպով, որ Ա. Չօպանեան նախանձի զգացումին գերին էր գերազան-ցապէս: Չէր ներեր որ որեւէ հայ գրող Ֆրանսերէն լեզուով քերթուած մը կամ արձակ էջ մը ստորագրէր: Այդ աշխա-տանքին մենաշնորհը իրեն վերապահած էր: Ցայտուն օրինակ մը: Մերուժան Պարսամեան Փարիզ հաստատուելէն յե-տոյ, տասնեակ մը Ֆրանսերէն հատորներ հրապարակ հանեց, բոլորն ալ Ֆրանսացի ծանօթ գրողներու յառաջաբանով, մէկը միւսէն աւելի խնամուած գործեր, որոնք գնահատուեցան Ֆրանսական գրական շր-ջանակներէն: Եւ սակայն «Անահիտ»ներու էջեր գրաւող քրոնիկներուն մէջ ոչ մէկ յիշատակութիւն այդ գործերուն մասին: Ա. Չօպանեան մոռցած էր նոյնիսկ, որ տարիներ առաջ, 1912ին, «Շանթ»ի խմ-բագիրը ամբողջական ու փառաւոր բա-ցառիկ թիւ մը նուիրած էր իրեն, ժամա-նակակից ծանօթ գրողներուն աշխատակ-ցութեամբ: Այս բացասական վերաբերու-մը պահեց ան ուրիշներուն հանդէպ եւս: Որովհետեւ չէր հանդուրժեր որ որեւէ մէկը գերազանցէ զինքը: Տկարութիւն ցոյց կուտար սակայն նոր գրողներու եւ երկրորդական անուններու հանդէպ, իր հանդէսին էջերը ողողելով սկսնակներու ստորագրութիւններով:

Գրական հանդէսներու եւ հրապարակա-յին արտայայտութիւններու առէնները արտասանուելու համար իրմէ՛ն միայն քերթուածներ կ'ընտէր, կարծէք թէ մեր գրականութեան մէջ ուրիշներ գոյութիւն ունեցած չըլլային:

Տարիներու ընթացքին պաշտօնական շր-ջանակներու հետ իր կապերը պահեց. Զբօսնեցաւ սակայն ներտասարդ ուժ մը առաջնորդել իրեն հետ, ճանչցնել այդ նոյն շրջանակներուն եւ մարդոց, որպէսզի օր մը իր բացակայութեան ուրիշներն ալ օգտուէին, հանրային օգտակարու-թեան համար:

Խօսակցութիւններու թէ հրապարակա-յին արտայայտութիւններու միջոցին, Ա. Չօպանեան հիւանդագին բռնելու չափ իր խօսք կը փառաբանէր:

Ցիշելով այս քանի մը բացասական գի-ծերը, պատճառ մը չեն որ ժխտենք իր բերած բազմակողմանի վաստակը մեր գր-րականութեան եւ հանրային գործունէու-թեան: Մեր վերջին յիսնամեայ գրակա-նութեան պատմութեան մէջ Ա. Չօպան-եան իր արժանաւոր տեղն ունի, իբրեւ արձակագիր, բանաստեղծ, քննադատ եւ հրապարակագիր ու հրապարակախօս: Քանի մը տասնեակներու հասնող իր հա-տորները ընդարձակ, մեծ կամ փոքր, հայերէն եւ Ֆրանսերէն բոլոր գործերը աշխատելու, պրպտելու, վերլուծելու եւ ներկայացնելու իր մեթոտին վկայու-թիւններն են: Եթէ միջազգային տարո-ղութեամբ, մտաւորական հեղինակու-թիւն մը չդարձաւ ան, մեր համեստ մի-ջավայրին մէջ սակայն ունեցաւ իր հետա-քրքրութիւնները ամէն մարզի մէջ: Գրա-կան երկու սերունդներու յիշատակներովը ապրեցաւ եւ քննադատական ու վերլու-ծական էջերով անցեալը պատկերացուց ներկային մէջ:

Իր եղերական մահուան տարեդարձին առթիւ, այս քանի մը էջերը յարգանքի արտայայտութիւն մը թող նկատուին իր յիշատակին համար:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՇՈՒԷՏԻ ՄԷՋ

*

ԽՄԲ.— Վ. Մելիքսեթեան որ խօրհր-դային պատուիրակութեան մը հետ Շուէտ գացած էր քանի մը ամիս առաջ, հետեւ-եալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ «Սո-վետական Հայաստան» ամսագրին մէջ.—

Մեր պատուիրակութեան նախագահ պրոֆ. Կոժեւնիկովի հետ այցելեցինք Ստոքհոլմի Թագաւորական գրադարանը, ուր իմ ուշադրութիւնս գրաւեց միջնա-դարեան հին ձեռագիրներու բաժինը: Հոն կային հայկական հին ձեռագիրներ, աղօ-թագրքեր եւ միջնադարեան յիշատակա-րաններ որոնք հաւանաբար Սթոքհոլմ հասած են ԺԷ – ԺԸ դարերուն հայ վաճա-ռականներու միջոցով: Ես խնդրեցի գրա-դարանի տնօրէն տոքթ. Վիլերսին բստ հնարաւորութեան, հայկական ձեռագրե-րու լուսանկար պատճէնները ղրկել Հա-յաստանի մատենադարանին: Ան խոստա-ցաւ կատարել այդ բաղձանքս: Վերջերս ստացանք լատիներէն ձեռագիր բնագիր նկար միկրոֆիլմով, որու վրայ գըր-ուած է Մ. Խորենացիի «Հայոց պատմու-թեան» կրճատ շարադրանքը՝ որոշ ծանօ-թագրութիւններով: Թէ շարադրանքը եւ թէ ծանօթագրութիւնները կատարած է վանական Ցովհ. Բարթուղիմէոս 1699ին.

Մենք այցելեցինք նաեւ Ուփսալա, Գէօ-թեբորգ, Բուրոս քաղաքները:

Ուփսալայի համալսարանին գրադարա-նին մէջ ինծ ցոյց տուին հայկական հին ձեռագրեր, նոյնպէս յիշատակարաններ եւ աղօթագրքեր, որոնք տակաւին չեն ու-սումնասիրուած: Այս ձեռագրերու լու-սանկար պատճէնները նոյնպէս պիտի ըս-տանայ Հայաստանի մատենադարանը:

Գէօթեբորգի քաղաքային գրադարանին մէջ յաջողեցայ տեսնել նշանաւոր հայա-գէտ Նորայր Բիւզանդացիի թուղթերը եւ անոր անձնական գրադարանը: Ն. Բիւ-զանդացին ամուսնացած էր շուէտուհի Սիլմա Եակոբսոնի հետ: 1880ական թուա-կաններու հայկական առաջին կոտորած-ներու նախօրէին ան կը տեղափոխուի Սթոքհոլմ եւ մինչեւ 1903 կ'ապրի հոն:

Հայ լեզուաբանները, գրագէտները, պատմաբանները շատ կը հետաքրքրուէին թէ Ն. Բիւզանդացիի մահէն (1915) ետք, ինչ եղան այդ բազմավաստակ գիտնա-կանի շուրջ յիսուն տարուան բեղնաւոր աշխատանքի պտուղները:

Հոն է որ իմացանք թէ Նորայր Բիւ-զանդացին իր մահէն առաջ փաստօրէն իր գրադարանը եւ թուղթերը կտակած է «Ֆրիտրիկա Բերմեր Ֆարբոմնդիղի Կա-նանց Բարեգործական Ընկերութեան», որու կեդրոնը կը գտնուէր Սթոքհոլմ: Անոր մահէն ետք, կիներու այդ ընկերու-թիւնը կը տիրանայ Բիւզանդացիի անձ-նական գրադարանին, որ բաղկացած էր հայերէն, շուէտերէն, Ֆրանսերէն, իտա-լերէն, անգլերէն, թուրքերէն, յունարէն, ատրերէն եւ այլ լեզուներով հազարէ ա-ւելի հատընտիր գիրքերէն եւ հայկական քանի մը պարբերականներէն, Բիւզանդա-ցիի թուղթերուն եւ գրեթէ բացառապէս հայերէն ու հայ գրականութեան պատ-մութեան վերաբերեալ բոլոր ձեռագրե-րուն հետ:

Սթոքհոլմի Կանանց Բարեգործական ընկերութիւնը Ն. Բիւզանդացիի թուղթե-րը եւ անձնական գրադարանը չարունակ կը պահէր նկուղներուն մէջ, զոց արկղնե-րով: Ցետագային յանձնուած է Գէօթե-բորգի քաղաքային գրադարանին, ուր դրուած են ստուարաթուղթէ պատրաս-տուած թղթապանակներու մէջ, որոնց թիւը կը հասնի քանի մը տասնեակի:

Ժամանակի սղութեան պատճառով հը-նարաւորութիւն չունեցայ մանրամասն նայելու նշանաւոր հայագէտին բոլոր հա-րիւր հազար ձեռագիր էջերը եւ կրցայ թերթել միայն մօտ 30 կապոց ձեռագիր: Ես ծանօթացած եմ անոր կարգ մը աշխա-տութիւններուն, որոնցմէ կը թուեմ մի-այն մէկ քանին: Բառագիրք ստորին հա-յերէնի ի մատենագրութեանց ԺԲ.–ԺԷ. դարուց» բաղկացած հինգ մեծածաւալ հատորներէ, երկու հազար ձեռագիր էջ, «Եզնիկ Կողբացի», «Հայ Գարտէզ», «Մովսէս Խորենացի», «Հայերէն լեզու», «Անհոլով բառք», «Պատմութիւն Սրբոյ Ներսէսի», «Շարադրութիւնք ձեռագրին Աբրահամ երէցու եւ այլ եւ այլ դպրաց», «Դաւանութիւն Հայաստանեայց եկեղեց-ւոյ», «Հատընտիր տաղարան հայ բանաս-տեղծութեան Ի. դարէն ԺԲ. – ԺԷ.» որ ունի եօթ բաժին եւ ուրիշ բազմաթիւ ար-ժէքաւոր աշխատութիւններ, որոնց թիւը կը հասնի տասնեակներու: Բազմավաս-տակ գիտնականին աշխատանքի մեծ կա-րողութեան մասին կը վկայէ անոր կա-տարած բեղնաւոր վաստակը: Ան հայ մա-տենագրութիւնը, թէ ինքնուրոյն, թէ թարգմանական, թէ տպագրական եւ թէ անտիպ, Ե. դարէն մինչեւ ԺԷ. դար, պր-պտած է, բաղդատած, ուսումնասիրած եւ յայտնաբերած տասը հազար սխալ, որ մտած են բնագրերու մէջ տգէտ եւ ան-շնորհ արտագրողներու ձեռքով, սխալ-ներ, որոնք աղաւաղած են բնագրերու-րուն իմաստը, տեղ տեղ դժուար հասկնա-լի, տեղ տեղ ալ բոլորովին անհասկնալի դարձուցած բնագիրը:

Սթոքհոլմի մէջ Շուէտա – Սովետական բարեկամութեան ընկերութեան աշխա-տողները ինծ յանձնեցին շուէտական թերթ մը, ուր տպագրուած է հայ կնոջ մը (Մարիամ Գաբրիէլեան) չափազանց շահեկան յօդուածը «Հայերու կոտորածը Թիւրքիայում եւ Սովետական Հայաստա-նի բարգաւաճումը»: Ցօդուածին հետ տպագրուած են թրքական ջարդերուն վե-

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

(ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՑՈՒՇԵՐ)

★

Միամիտներից շատերը խնդրում էին ի-րենց ընտանիքներին երեկոյեան պատ-րաստել տաք ջուր, ճամբորդութիւնից վերջ լուացուելու եւ մաքրուելու համար փոշիներից:

Օթօները շարժեցան, ճանապարհին հա-ւաքելով ուրիշ սպաներ, որոնք ճամբարի մէջ չէին ապրում:

Լինցէն 10 – 12 կիլոմեթր հեռու զօրա-մասին միացան անգլիական նոր զինուած ուժեր եւ զրահապատներ: Դժբախտ ճամբորդները նոր հասկացան թէ ինչ ծու-ղակի մէջ էին ընկած, սակայն արդէն ուշ էր, փրկութիւն չկար:

Անգլիացիները թողած էին ճամբարի մէջ մէկ բեռնատար կառք ուշացած կամ պահակութիւնից վերադարձած սպաները հաւաքելու եւ ժողովավայր բերելու: Վերջին նստողը եղաւ, քաղաքից նոր ե-կած, վերին հրամանատարութեան պա-հակազօրքի սպան: Նա շտապում էր չու-շանալ ... ժողովին ...

Անցաւ այդ երեկոն, գիշերը, եղաւ ա-ռաւօտ, սակայն գնացողները չվերադար-ձան տուն: Ընտանիքները սկսան անհան-գստանալ: Ոմանք դիմեցին անգլիական սպայակոյտին սակայն ոչ մէկ պատաս-խան չստացան: Օրը անցաւ յուսախաբու-թեան եւ նոր յոյսերի մէջ: Չէին կարո-ղանում հաւատալ խարդախութեան, դա-ւաճանութեան:

Մեկնումի երրորդ օրը մի քանի կիներ դիմեցին անգլիական հրամանատարին՝ զօր. Դէյվիսի.

Նա յայտնեց որ որեւէ տեղեկութիւն չունի, թէ ուր են սպաները ներկայիս եւ թէ ինքը համոզուած է որ ոչ մի վատ բան չի պատահի իրենց:

Զօրավարը ստում էր, նրան ամէն ինչ յայտնի էր, քանի որ նա էր բուն ղեկա-վարը այս եւ հետագայ գործողութեանց:

Սպաները տարուած էին սովետական շրջանի սահմանները Իւդէնբուրգ քաղաքը եւ այնտեղ յանձնուած սովետական հրա-մանատարութեան:

Մէկ մասը այդ սպաների գնդակահար-ուել եւ Սովետների կողմից տեղին վրայ, միւս մասը ղրկուել է կեդրոնացման կա-յանները, իսկ գլխաւոր ղեկավարութիւնը ղրկուել է Մոսկուա, ուր երկար ժամա-նակ խոշտանգուելով Չեկայի գնդանне-րում, դաժանօրէն գնդակահարուել են:

Սովետներին յանձնուած սպաների թիւը եղել է 1700 հոգի:

Ահա նոր պատուհաս: Ստացւում է հը-րահանգ անգլիական հրամանատարու-թիւնից, որ Կազակների ամբողջ ճամ-բարը մեկնելու է Խորհրդային Միութիւն: Մեկնումի օրը նշանակուած է Ցուլիս 1: Հրամանին մէջ շեշտուած է նոյնպէս, թէ ան որ չուզեր կամովին մեկնիլ, պիտի մեկնի բռնի ուժով:

Ճամբարը մնացել էր անղեկ, բոլոր հը-րամանատարները, սպաները քշուած էին, հաւաքուած էին նաեւ զէնքերը: Անտա-նելի եւ օրհասական վիճակ:

Կազակները հաւաքւում են, ընտրում նոր առաջնորդ (ատաման) բանակցելու համար Անգլիացիների հետ:

Գրուում են բողոքի հեռագիրներ, պաշտ-պանութեան խնդրանք Անգլիոյ թագաւո-րին, խորհրդարանին, դաշնակից ուժերի հրամանատարութեան, Պապին եւ աշ-խարհի բոլոր «զօրաւոր» ուժերին:

Աւաղ, պատասխաններ երբեք չստաց-ուեցան, եւ յայտնի չէ, արդեօ՞ք իրենց տէրերին, թէ մնացին նամակատան մէջ:

Ճամբարի վրայ բարձրացան սեւ դրօշ-ներ, յայտարարութիւններ: Աւելի նախ-ընտրելի է մահ քան վերադարձ Խորհր-դային Միութիւն»: Ցայտարարուեցաւ ծոմ, պահք:

Մայիս 31ի երեկոյեան որոշուեցաւ յաջորդ առաւօտ ժամը վեցին հաւաք-ուել գլխաւոր հրապարակի վրայ ընդհանուր աղօթքի եւ պատարագի:

Ցաջորդ առաւօտ է: Տխրամած երկինք, մեղմ անձրեւ, անհանգստութիւն ամէն տեղ: Հաւաքւում՝ են քահանաները, երգչախումբը, բերում են իկոններ, բուրվառներ: Հաւաքուել են Կազակները:

Առաւօտեան մթնշաղին լսւում են հա-զարաւորների աղօթքի մրմունջները ու երգչախումբի հանդիսաւոր մաղթանքն առ Աստուած:

Բիւրաւոր մարդիկ ջերմեռանդօրէն աղօ-թում են, ամէն մէկը խորասուզուած ինքն իր մէջ:

(2) (Շար.)

ՆՈՐ ՏԱԳՆԱՊ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

●

Անգարայի կառավարութիւնը հետեւեալ զեկոյցը հրատարակեց Յուլիս 3ին.—

Ընդդիմադիր շրջանակները եւ զեկավարները տեղեկացած ըլլալով որ Մ. Նահանգներուն եւ մեր կառավարութեան միջեւ փոխատուութեան մը համար տեղի ունեցած բանակցութիւնները անմիջական արդիւնք չեն տուած, խորհրդարանը արձակուրդի սկսած պահուն իսկ, առիթէն օգտուելով յարձակումի անցան եւ յարձակումը դաղաթնակէտին հասցուցին։

Ընդդիմադիրները երկրին եւ ազգ. արժանապատուութիւնն ու վարկը ոտնակոխելով լրբութիւնը ունեցան այնքան առաջ երթալու որ Մ. Նահանգներուն թելադրեցին այդ օժանդակութիւնը չտալ մեզի։ Պատրուակելով որ մեր նկեմտ. վարկը խախտած է, դրամը իր արժէքը կորսնցուցած եւ երկիրը անդունդին եզերքը հասած է եւ կառավարութիւնը անկարող է բան մը ընելու։

Ընդդիմադիրներուն այս գործելակերպը կը ձգտի երկրին ելեւմտական վարկն ու տնտեսական կացութիւնը ցնցել թէ երկրին եւ թէ երկրէն դուրս մեր տնտեսական ու ելեւմտական յարաբերութիւնները խանգարել ու հոգեբանական եւ արուեստական տագնապներ ստեղծել ու երկիրը դժուարին կացութեան մատնել։

Միւս կողմէ ոչ մէկ միջոցի միջեւ խտիր կը դնեն, ապրանքներու եւ նիւթերու չգոյութիւն կամ պակասութիւն ստեղծելու համար։ Զէ՞ որ կը քարոզեն թէ օտար երկիրներէն եկած ապրանքները սպառելու վրայ են եւ երկրէն ներս ալ նիւթերը լրացնելու վրայ են։ Որքան ցաւալի է որ ամբողջ երկրին մէջ դրեթէ ուրախութեամբ կը պոռան թէ ապրանքները այսօր վաղը պիտի սպառին ու ժողովուրդը կը դրդեն ընդհ. յարձակումի անցնելու ապրանքներու վրայ, արուեստական տագնապ ստեղծելով։

Ամիսներէ ի վեր համաժողովի անուան տակ բաց կամ գոց նիւթերու մէջ ամէն ջանք կը թափեն մղելու համար ազխատլի պայքար մը, որ աննախընթաց համեմատութիւն մը առած է։ Միւս կողմէ մեծ ճիգեր կը թափեն մամուլի եւ կուսակցութեան կապուած լրագրողներուն միջոցաւ այս տեսակ լուրերը տարածելու ժողովուրդին մէջ։ Անոնց նպատակը որոշ է։

Ներքին եւ արտաքին ճակատներու վրայ խախտել վստահութիւնը եւ կեղծ մթնոլորտ մը ու եթէ կարելի է անիշխանութիւն ստեղծել, իրենց ի նպաստ շահեր ապահովելու համար։ Նմանօրինակ պայքարներուն նպատակը անհաշտ է հայրենասիրութեան հետ եւ ամբողջովին ապօրինի գործունէութեանց պատճառ կ՚ըլլայ։

Ընդդիմադրութիւնը դայթակղալից ձեւով մը կը ձգտէր շահագործել մանաւանդ վերջին շաբաթներս երեւան եկած տագնապը կամ առժամեայ պակասութիւնը կենսական նիւթերու, շաքարի, թէյի, սուրճի, քարիւղի եւ պէնզինի, քարոզութեան ամէն ձեւերուն գլուխ գարնելով։

Ամբողջ երկրին մէջ տանց իրական պատճառի շարք մը արուեստական տագնապներ ստեղծելու համար ջանքեր թափել՝ կը նշանակէ պարզապէս մեր ազգային գոյութեան հանդէպ տնտեսական եղեռնափորձ կատարել. բան մը, որուն հանդէպ բնաւ ներողամիտ պիտի չըլլանք։

Կառավարութիւնը, որ շաբաթներէ ի վեր անխռով եւ ուշադրութեամբ կը հետեւի այս կացութեան եւ ընդդիմադիրներու գործունէութեան կատարեալ զարգացման ատրճանին պարտք կը զգայ թելադրելու հասարակութեան եւ մամուլին թէ այս յարձակումները, որոնք քննադատական բնոյթ չունին, մեր երկրին տնտեսութեան հանդէպ եղեռնափորձ են եւ նիւթն ու դուրսը կը խախտեն մեր ազգային վարկն ու շահերը։

Կառավարութիւնը այս ամբաստանութիւններուն դէմ, դրական փաստերով տեղեկութիւններ եւ բացատրութիւններ պատրաստած է, զոր հետզհետէ ժողովուրդին պիտի հաղորդէ ձայնասփիւռէն եւ Անատոլու Գործակալութեան միջոցաւ։

Մեր ժողովուրդն ու մամուլը ընդդիմադիրներու քայքայիչ եւ անհիմն պնդումներուն դէմ կառավարութեան բացատրութիւնները երկրին տնտեսական ու ելեւմտական կացութեան մասին կատարեալ եւ տարկայական համոզում մը պիտի տան։ Կառավարութիւնը որ ամենամեծ բծախնդրութեամբ կը հետապնդէ ազգ. շահերը, պիտի վարանի անհրաժեշտ միջոցներ ձեռք առնելէ։

Շնորհիւ Թուրք ազգին բարձր յատկութիւններուն, երկիրը արագ եւ բարեբաստիկ զարգացման ճամբուն վրայ է։ Կառավարութեան հետապնդած տնտեսական քաղաքականութեան շօշափելի արդիւնքները փաստն են այս իրողութեան։ Իր ամբողջ մերկութեանը մէջ երեւան կուգայ կարգ մը քաղաքագէտներու անձնական քինախնդրութիւնը, որ հիմը կը կազմէ այս յարձակումներուն։

ՆՈՐ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐ

Վերջերս Կլուքի «Որփէոս» օփերան ձայնագրուած է «Էրաթօ» հաստատութեան կողմէ եւ երգապնակները այս շաբաթ հրապարակ պիտի ելլեն։

Օփերա Գոմիքի երգիչներն ու նուագախումբը՝ Փօլ Պասթիւրի ղեկավարութեամբ փոխադրած են ժուժկալ եւ հարազատ մեկնութիւն մը տալ Կլուքի համբաւաւոր գործին։

Կը տեղեկանանք թէ երգչուհի Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան պատուաւոր բաժին մը ունի այս ձայնագրութեան մէջ։ Օրիորդին վստահուած է «Ստուեր»ին համբաւաւոր մեներգը։

Ուրիշ հաստատութիւն մըն ալ 11 յուլիսին Փարիզի Հայկ. Եկեղեցւոյն մէջ Եկմալեանի քառաձայն պատարագը սկաւառակի վրայ պիտի առնէ, ղեկավարութեամբ Գ. Արա Պարթեւեանի։

լարեբրով լուսանկարներ, որոնք յ ցոյ տպաւորութիւն կը ձգեն։ Յօդուածագիրը Եգիպտահայուհի է եւ այժմ կ՚ապրի Ուգանտայի մէջ, ամուսնացած է շուէտ լրագրողի մը հետ։

Շուէտա — Սովետական բարեկամութեան ընկերութեան գլխաւոր քարտուղար Եւա Գալմերը ինծի ըսաւ թէ այդ կնոջ մօտ մէկ արկղ լուսանկարներ կան, որոնք կը վերաբերին հայկական կոտորածներուն։ Դժբախտաբար այդ բոլորը ինծի յայտնի դարձաւ մեր վերադարձէն մէկ օր առաջ, ուստի չյաջողեցայ տեսնել այդ կինը։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

■

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Յուլիս 2ին, շաբաթ իրիկուն, «Փաթրօնաժ»ի սրահին մէջ, տեղի ունեցաւ Սէն Ժերոմի Ս.Սահակ Մեսրոպեան դպրոցին ամավերջի հանդէսը։

Սրահը լեցուած էր ծնողներով եւ հայապահպան նախանձախնդիր բարեկամներով։ Աշակերտները եւ աշակերտուհիները ուրախ զուարթ կը ճըլըըլային բակին մէջ։ Երբ որոշեալ ժամը եկաւ, տեղ գրաւեցին բեմին վրայ, որ նեղ կուգար 75 աշակերտներուն։

Բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյյէզ»ով եւ «Մաղկիր ազատ» երգերով։

Ապա Թաղական խորհուրդի կողմէ բեմ եկաւ ընկեր Յ. Պետրոսեան, որ ամփոփ ճառով մը շեշտեց մայրենի լեզուի ուսուցման անհրաժեշտութիւնը, թուեց սփիւռքի մէջ կատարուած աշխատանքները եւ հայրենիքի մէջ ձեռք բերուած կրթական նուաճումները։ Գոհունակութիւն յայտնեց ուսուցիչ Պ. Ազգին Մարտիրոսեանի աշխատանքի մասին եւ ըսաւ թէ այս տարի կանոնաւորապէս դպրոց յաճախած են 75 աշակերտները եւ աշակերտուհիները։ «Թաղ. խորհուրդը սակէ միջոց պիտի չխնայէ այս կրթարանը կանգուն պահելու եւ աւելի արդիւնաւոր դարձնելու համար։

Ուրախութեամբ կը յայտնեմ թէ թաղեցիներու կատարեալ համերաշխութիւն եւ զոհողութիւնները մեծապէս նպաստած են մեր ձեռնարկներուն»։

Այս ճառէն վերջ, նախակրթարանի Դ. դասարանի եւ մաս մըն ալ Գ. դասարանի աշակերտներէն՝ յաջողութեամբ ներկայացուցին Յովհ. Թումանեանի «Մարօ»ն։ Իսկ Գ. դասարանի խումբ մը աշակերտներ խաղացին «Գող սիրտը գող» մանկական կատակերգութիւնը։ Բոլոր դերակատարները լաւ սորված էին իրենց դերերը։ Խումբ մը փոքր աշակերտուհիներ պարեցին պոհեմական պարեր, համապատասխան տարազով, իսկ մեծերը երկու հայ գեղջկական պարեր։

Ինչպէս անցեալ տարի, այս անգամ ալ, պարերը վարեցՄ.րենոյշ Խմբապետուհի Ս. Ծամբրեան։ Յանդգնութիւնը պսակաձախտին հասած էր, երբ սկսան նուիրատուութիւնները, որոնց մասնակցեցան թէ աշակերտներու ծնողները եւ թէ դպրոցական դասակ ունեցողները։ Եւ հինգ վայրկեանի մէջ գոյացաւ 42.000 ֆրանք։

Դպրոցին ուսուցիչը բեմ գալով, ներկայացուց եօթը շրջանաւարտները։ «Ոչինչ կրնար զիս այնքան ուրախացնել, որքան այս հունձքը, որ արդիւնքն է թաղեցիներու զոհողութեանց եւ Թաղական խորհուրդի գնահատելի ջանքերուն։ Այս տղաքը եւ աղջիկները որոշած են աշակերտական միութիւն կազմել, օգնել իրենց պզտիկ քոյրերուն եւ եղբայրներուն, աջակցիլ դպրոցական ձեռնարկներուն եւ պիտի ունենան իրենց դրօշակը։ Կը թելադրեմ որ այս տարի ալ շարունակեն յաճախել մեր դպրոցը, միջին ընթացքին հետեւելու համար»։

Ապա ուսուցիչը յանձնեց վկայականները ջերմ ծափերու մէջ։

Հանդէսը վերջացաւ կէս գիշերին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

★

ԺԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿ

ՏԷՍԻՆ.— (Ցապաղած).— Վասպուրականի Հերոսամարտին 40ամեակը տօնուեցաւ յունիս 26ին սովորական դաշտին վրայ, տեւելով մինչեւ իրիկուան ուշ ատեն, ղեկավարութեամբ Պ. Վարդան Մելքոնեանի. Ուխտագնացութիւն ստեղծուած էր երգերով եւ պարերով։

Օրուան բանախօսը, հայրենակից Պ. Ոստանիկ Մելքոնեան, երկիւղածութեամբ յիշեց նահատակները եւ խօսեցաւ հերոսամարտի մասին։ Եւ խորապէս յուզուած, ըսաւ. «Սիրելի հայրենակիցներ, որչափ ցաւալի է որ ամէն Հայեր հոս հաւաքուած կը տօնենք այս տարեդարձը։ Դժբախտաբար չունինք նահատակներուն շիրիմները, գոնէ փունջ մը ծաղիկ դնելու համար անոնց վրայ։ Յուսանք թէ օր մը բախտը պիտի ունենանք բոլորս հաւաքաբար մեր հայրենի դաշտերուն վրայ տօնելու այս փառաւոր տարեդարձը»։

Խօսք առաւ Պ. Տիգրան Չէքեմեանի, որ նոյնպէս ողեկոչեց հերոսներու անմահ յիշատակը, գովեց Արամ Մանուկեանի քաջութիւնը։ Այս առթիւ ըսաւ.— Վասպուրականցին ոչ միայն հերոսամարտ մը ունեցաւ՝ իր հայրենիքին մէջ, այլեւ գործնապէս մասնակցեցաւ Սարդարապատի ճակատամարտին։ Փառք հերոսներու անմոռանալի յիշատակին»։

Տ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

ՏՄԱՐԴԻ ՑԱՐՁԱԿՈՒՄ ՄԸ

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՎԱՆՔԻՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— «Ազգ» ի մէջ կը կարդանք (6 Յուլիս).—

Յունիսի 27, Երկուշաբթի օր, Կաթողիկոսարանի Մայր Տաճարին առջեւ, շըրջանաւարտ սան Ասատուր Կիւզէլեան յարձակման ենթարկուեցաւ, վայրագօրէն խոշտանգուեցաւ, Ամերիկեան հիւանդանոց շընդունուեցաւ, տարուեցաւ Ասֆուրիէ յիմարանոցը ու անկէ բերուեցաւ Սէն Ժմ Սի հիւանդանոցը, ուր կը մնայ ցարդ։

Յունիս 27, Երկուշաբթի օր, Կաթողիկոսարանի Մայր Տաճարին առջեւ շրջանաւարտ սանը կռուփի ու կրունկի հարուածներով խոշտանգող ու յիմարացնողներն էին քահանայի Արտաւազդ Վրդ. Թըրթըրեան, քահանայի Գորգեան եւ քահանայի Դոնապան Հայկ։

Ոճրափորձին մասնակցող դատարկապորտ դռնապանը արտաքսուած է Կաթողիկոսարանէն։

Ոճրափորձին մասնակցող Արտաւազդ Վրդ.ը Դպրեվանքի ուսումնապետ Պ. Բիւզանդ Եղիայեանի տարեկան տեղեկագրով դատապարտուեցաւ եւ ջնջուեցաւ Դպրեվանքի ուսուցիչներուն շարքէն։

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

Եւ տղան՝ հպարտ եւ յիմար երիտասարդ մը՝ մնաց լուռ, արհամարհելով բողոքել իր անմեղութեան մասին հօրը ցոյց տուած անհաւատութեան դէմ։ Տեսակցութենէն վերադարձաւ կատղած — բարեկամը իրեն կը սպասէր։ Շաբաթ մը վերջ պատերազմը կը յայտարարուէր։ Երկու բարեկամները միասին արձանագրուեցան բանակին մէջ։ Գիտէք թէ ինչ պատահեցաւ։ Լաւագոյն ընկերը զոր մէկը կրնայ ունենալ սպաննուած էր՝ մասամբ իր իսկ յանցանքով՝ առանց սոխոպական անհրաժեշտութեան վտանգի մէջ նետուելով։ Մնաց՝ իր անունը արատաւորուած...

Կ՚երդնում Անն, որ պարզապէս անոր համար է որ կատղած եմ այդ կնոջ դէմ։ Անոր հետ շատ յառաջ գնաց, աւելի քան ինծի։Ատեն մը խենթի պէս սիրեցի՝ կինը՝ նոյնիսկ վախցուցի, բայց ընկերոջս սէրը տարբեր էր.— աւելի հանդարտ եւ աւելի խորունկ սէր մը։ Անոր ներաշխահին առանցքը կը կազմէր. դաւաճանելով իր սիրոյն՝ այս կինը քանդեց անոր կեանքին իսկ արմատները։

Հէրի լռեց։ Քանի մը վայրկեան վերջ շարունակեց.

— Ինչպէս գիտէք՝ ես նկատուեցայ «կորսուած, հաւանաբար սպաննուած»։ Հոգս իսկ չըրի ուղղելու այս սխալը. Փարքըը անունը առի ու եկայ այս կղզին, զոր կը ճանչնայի հնուց։ Պատերազմի սկզբնաւորութեան փառաւորական յոյսը ունեցայ անմեղութիւնս ապացուցանելու համար, հիմակ այդ յոյսը մեռած է այլեւս։ Ի՞նչ օգուտ, կ՚ըսեմ ես ինծի։

Ընկերս մեռաւ. ես եւ ան որ եւ է ապրող ազգական չունէինք որ հոգ ընէին մեր մասին։ Ես ալ մեռած կը համարուէի, այդպէս ալ թող մնար։ Աւրպապ կեանք մը կը վարէի այստեղ, ոչ երջանիկ ոչ ապերջանիկ, բոլոր զգացումներէն պարպուած։ Հիմակ կ՚ըմբռնեմ որ այդ հոգեվիճակը պատերազմին հետեւանքն էր մասամբ։

Եւ ահա օրին մէկը պատահեցաւ բան մը որ զիս դարձեալ արթնցուց։ Նաւակով խումբ մը զբօսաշրջիկներ պտոյտի պիտի տանէի գետն ի վեր, մինչ նաւամատոյցին վրայ կեցած կ՚օգնէի անոնց որ նաւ մտնեն, երբ մէկը դողահարի բացագանչութիւն մը արձակեց։ Ուշադրութիւնս իր վրայ կեդրոնացուցի, մօրուսաւոր փոքրիկ, նիհար մարդ մըն էր, ինծի այնպէս կը նայէր, կարծէք ուրուական մըն էի։ Իր յուզումը այնքան զօրաւոր էր որ հետաքրքրութիւնս արթնցուց։ Պանդոկը հարցափորձ ըրի իր մասին եւ իմացայ որ Քարթըն կը կոչուի, որ Քիմպըրլէն կուգայ եւ կը պաշտօնավարէ «Տը պիրզ»ի մէջ։ Մեռած կարծած զգացումներս վայրկենաբար վերադարթեցան։ Կղզին ձգեցի. գացի Քիմպըրլի։

Այնտեղ մեծ բան մը չիմացայ իր մասին։ Ի վերջոյ որոշեցի տեսակցութիւն մը ունենալ իր հետ։ Հետս առի ատրճանակս։ Առաջին իսկ ակնարկով կրցայ սպաննել զինքը։Երբ դէմ առ դէմ եկանք զգացի որ երկչոտ արարածին մէկն էր, կը սարսափէր ինձմէ։ Ստիպեցի որ պատմէ։ Խոստովանեցաւ որ մասնակցած է գողութեան, թէ Անիթա Կրունպէրկ իր կինն է։ Անգամ մը նշմարեր է զիս Անիթային հետ պանդոկին մէջ ճաշած միջոցիս եւ կարդացած ըլլալով, որ սպաննուած էի, այդտեղ երեւնալս զինքը սաստիկ շփոթեցուցեր ու սարսափեցուցեր է, ինքն ու Անիթան ամուսնացեր են շատ երիտասարդ, սակայն կինը շուտով ձգեր է զինքը ու հեռացեր է։ Որ դէպ ճամբու կը հետեւի կինը. այդտեղ առաջին անգամն ըլլալով իմացայ «Գնդապետ»ի մասին։ Քարթըն անձամբ իր գործերուն մէջ բնաւ չէ մտած, բացի այդ մէկէն. գոնէ ինքը այդպէս ըսաւ հանդիսաւոր կերպով ու ես իր խօսքին հաւատալու հակամէտ էի։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ընել խաղաղութեան համար, գերման ժողովուրդն է։ Գերման դաշնակցային հանրապետութիւնը շիտակ ճամբան բռնած է, հետեւելով եւրոպական քաղաքականութեան։ Ատլանտեան կազմակերպութիւնը միայն պաշտպանողական հանդամանք ունի։

× Իտալիոյ արտաքին նախարարը, Մարթինօ, յայտարարեց թէ Ժընեւի մէջ քննելի խնդիրները պէտք չէ ձգել միայն Երեք Մեծերու հայեցողութեան, այլ պէտք է որոշուին բոլոր ազգերու համաձայնութեամբ։ Բազմաթիւ են քննելի խնդիրները, բայց բոլորն ալ իրարու հետ կապ ունին։ Անշուշտ առաջին տեղը կը բռնէ Եւրոպայի հաւաքական ապահովութեան հարցը։

× Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած են Ժընեւի մէջ, Չորս Մեծերուն պաշտպանութեան համար։ Քանի մը շաբաթէ ի վեր խորհրդակցութիւններ կը կատարուին Մ. Նահանգներու եւ Զուիցերիոյ ապահովութեան տեսչութեանց միջեւ։ Մանաւանդ հսկողութեան տակ առնուած են այն շէնքերը ուր պիտի բնակին Այզընհաուըրը եւ իր հետեւորդները։ Պիտի խուզարկուին այն թղթակիցները եւ լուսանկարիչները որոնք օդակայան պիտի երթան, Չորս Մեծերը դիմաւորելու համար։

Արդէն իսկ Ժընեւ հասած են տասնեակ մը խորհրդային օդանաւեր, պաշտօնեաներով, դրամեքենաներով եւ դիւանական թուղթերով։ Բազմաթիւ մասնագէտներ կը կազմակերպեն հեռագրի եւ հեռաձայնի սպասարկութիւնը։

ԲԱՆԱՁԵՒ ՄԸ
ԳԵՐԻ ԱԶԳԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Մ. Նահանգներու Ծերակոյտին հանրապետական եւ ռամկավար առաջնորդները Յուլիս 11ին բանաձեւ մը յանձնեցին դիւանին, արբանեակ երկիրներու ազատութեան մասին։ Բանաձեւը, որուն հաւանութիւն յայտնած է ամերիկեան կառավարութիւնը, կը հաստատէ թէ Եւրոպայի եւ Ասիոյ մէջ միլիոնաւոր էակներ կ'ապրին «համայնավարական աշխարհակալութեան» լուծին տակ, եւ դիտել կուտայ թէ ազատ ժողովուրդներու հպատակութիւնը յարձակողական բռնապետութեան մը՝ սպառնալիք մըն է բոլոր ազատ երկիրներու ապահովութեան համար։

Բանաձեւը ստորագրած են երկու խմբակցութեանց վարիչները, ինչպէս եւ արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին նախագահը։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ օրէնք մը քուէարկեց որուն համաձայն 1300 – 1800 Ֆրանք տուգանքի պիտի դատապարտուին անոնք որ խօսքեր կը գրեն շէնքերու վրայ։

ԿԱԽԱՂԱՆ պիտի բարձրանայ այսօր, չորեքշաբթի, Տիկին Րուժէ Էլլի, 28 տարեկան, որ սպաննած էր իր երիտասարդ սիրականը։ Նեռքին գործերու նախարար մերժեց ներում խնդրել Թաղուհիէն։

ՀՐԴԵՀ ԾԱԳԵՑԱՒ Իսի լէ Մուլինոյի մեր բարեկամներէն Սարգիս Եղիազարեանի պատրաստ հագուստի արհեստանոցին մէջ։ Վնասը կը հաշուեն աւելի քան երկու միլիոն Ֆրանք։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ ՀԵԾԱՆԻՒՈՎ. — Երկուշաբթի օր Քոլմար առաջին հասաւ, Ալզասցի Հասէնֆորտը, որ այս յաղթանակով անմիջապէս կը յաջորդէ «դեղին շապիկին», Անթօնէն Բոլանի։

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Վարդավառի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝ Երուսաղէմի պատր. տեղապահ եւ Ամենայն Հայոց Կաթող. տեղակալ ամենապատիւ ՏԷՐ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

(Դիւան Հոգաբարձութեան)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի կը պատարագէ Գեր. Տ. Թորգոմ վրդ. Մանուկեան, Ֆիլատելֆիայէն եւ կը քարոզէ Գեր. Տ. Տիրան արք. Ներսոյեան, Նիւ Եորքէն, նախկին առաջնորդ Ամերիկայի Հայոց։

ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀ
ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը երեկոյթ մը սարքած է ի պատիւ Երուսաղէմի Պատր. Տեղապահ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ։

Ներկայ պիտի ըլլան Եւրոպայի Կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. վրդ. Մանուկեան, Թորգոմ վրդ. Մանուկեան, Շահէ վրդ. Աճէմեան եւ Անուշաւան աբեղայ Զղչաճեան։

Երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 22, Րիւ Վօլթէռ, այս ուրբաթ ժամը 20·30ին։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ
ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ
ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐ
Ե. ՑԱՆԿ

Գոսֆոր ընկերութիւն (Գ. Գ. Կիւլէսէրեան եւ Հէլվաճեան)	10·000
Տէր եւ Տիկ. Յակ. Տոլպաշեան	5·000
Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Եսմէրեան	5·000
Տէր եւ Տիկ. Հայկ Պալթայեան	5·000
Տէր եւ Տիկ. Շիմշիրեան	5·000
Տէր եւ Տիկ. Փանոսեան	5·000
Տօքթ. Փարիկեան	5·000
Պ. Ռ. Քէրէսթէճեան	3·000
Տէր եւ Տիկ. Օ. Միսքինեան	2·000
Տէր եւ Տիկ. Ալոյեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Գէորգեան	1·000
Պ. Գինոսեան	1·000
Պ. Հ. Աւետեան	1·000
Պ. Յ. Հազարեան	1·000
Գումար	50·000
Նախորդ գումար	550·000
Ընդհ. գումար	600·000

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Օդափոխութեան կայանը հաստատուած է Օգոստոս 2էն մինչեւ ամսու վերջ, Վիթրաք փառ Մանդա (Փէյ տը Տօմ) (բարձ. 800 մ.)։

Մանրամասնութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար հեռախօսել Գրիգոր Փափազեանի, Սանթրալ 28–34, ժամը 12էն 14, կամ գրել Արա Պիպէրեանի, 16 րիւ Փասքէօր, Ռօզի սու Պուա, Սէն։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Վարչութեան ժողովը պիտի գումարուի այս չորեքշաբթի, ժամը 6·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Ստիպողական ներկայութիւն։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դատեմի Լուս. Ուսում. Ընկերութեան Լիոնի մասնաճիւղին դաշտահանդէսը կիրակի, 31 Յուլիս, առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին, Պ. Նազարին պարտէզին մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԵՒ ՏԱՐՕՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը հրաւիրէ իր հայրենակիցներն ու բարեկամները, խունկերամ ներկայ ըլլալ Հայոց Եկեղեցին, Տարօն Տուրուբերանի բազմահազար նահատակներու հոգեհանգիստի արարողութեանց, կիրակի 17 Յուլիս, Վարդավառի ճիշդ օրը, ժամը 10էն սկսեալ։

Արարողութիւններէն վերջ սեղան մը սարքուած է հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը յարմար գիններով։ Անյապաղ արձանագրուիլ հայրենակից Գէորգ Միրոյեանի մօտ, 19 Րիւ Ալպէր, փարիզ (13), կամ Լեւոն Տօնիկեանին՝ 52 Րիւ Կիւսթավ Քուրպէ, Պանեօ, հեռ. Ալէ. 38–83։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Քղիի Հայր. Միութեան։ Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Միւռ, 117 Ավընիւ Քօրօ, Պար տիւ Շալէ, ընդարձակ եւ զով ծառաստանին մէջ։

Կը խօսի Տ. ԹԱՆՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Երգ հայրենակից Գեղամ Շէհրէքեանի եւ ուրիշներէ։ Հայկական եւ եւրոպական պար։

Հայկական պարեր, Սէն Լուի «Նոր Սերունդ» Սիամանթօ խումբի կողմէ։

Հայկական պարերուն կը նուագէ Հ. Փանոսեանի, Սիմոն եւ Խորէն եղբայրներու նուագախումբը։

Կրնաք ճաշը միասին բերել։ Ըմպելիք տեղի վրայ։ Բարձրախօս Պ. Ալֆագի։

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ա. ԽՈՒՄԲԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Ֆ. Կ. Խաչի օդափոխութեան կայանի առաջին խումբը կը մեկնի այս չորեքշաբթի իրիկուն։ Կառ տը Լիօն, հաւաքուիլ ժամը ՃԻՇԴ 22ԻՆ, մեկնումի կողմի մեթրոյի պլուխը։

Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ առաջին խումբին արձանագրութիւնները լրացած ըլլալով նոր դիմումներ կ'ընդունուին միայն երկրորդ խումբին համար։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Այս չորեքշաբթի, ժամը 21ին, 143պիս Ավընիւ Արժանթէօյ, Անիէռ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռի մասնաճիւղի վարչութեան։

Դասախօս ՍԱՀԱԿ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Նիւթ՝ Հայոց պատմութիւն։

Փափաքողները սիրով կը հրաւիրուին։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՀԵՐԱՆՈՅՇ ՍՊԵՆՋԵԱՆԻ մահուան առթիւ, Վալանսէն ընկեր Գէորգ Քիրէճեան փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆրանք կը նուիրէ Յառաջի բարգաւաճման։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը, ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի խումբերու ներկայացուցիչները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 20·30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 րիւ տը Թրէվիզ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ԾՈՎԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԴԷՊԻ ՏՈՎԻԼ

Օթօքարը կը մեկնի կիրակի, Յուլիս 17 առտուան ժամը 7ին Պէլվիլի եկեղեցիին մօտ, րիւ տէ Րիվոլէն (մեթրօ Ժուրտան)։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԴԻՒՑԱԶՆԱԿԱՆ ՈՒՐՖԱՆ ԵՒ ԻՐ ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐԸ»

1500 էջ, պատկերազարդ եւ բազմակողմանի բովանդակութեամբ։ Գինը 2800 Ֆրանք, թղթատարի ծախքով 3000, գեղեցիկ եւ լաթակազմ։ Նախընտրելի է վճարումը կատարել կանխիկ, ղրկելով հասցէն, գիրքը ստանալու համար ուղղակի Պէյրութէն.

Ֆրանսայի, Պելճիոյ, Հոլանտայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ այլ երկիրներու համար գրել.—

Issayan, 38, Rue du Ménil, Asnières
Seine France

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան։ Ականատեսի մը յուշերը Տէր Զօրի Սարսափներէն, (արձակ եւ ոտանաւոր)։ Տպ. Յուսաբեր, 1955։ Գին 500 Ֆրանք։

Դիմել «Յուսաբեր»ի վարչութեան կամ ուղղակի հեղինակին,

G. Poladian, 53, Chemin de St. Julien
Marseille (B. du R.) France

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ԵՒ ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ (Ազատագրական յիսնամեակ 1870–1920)։ Գրեց՝ տեղակալ Մ. Աւետեան։ 525 էջ, պատկերազարդ։ Տպ. «Լը Սոլէյ», Փարիզ, 1955։

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

Coupeurs qualifiés pour grosse série pour confection dames.

Դիմել՝

H. R. 10, Rue Bachaumont, Paris (2)

***

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր ֆոնփէքսիօն կարող գործաւորուհիներ պլուզօն, փանթալոն, կիներու համար բարակ քօթոնատ ապրանքներ, ժիւփ, բալլիէ, ֆորսաժ։ Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat)

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 14 ՅՈՒԼԻՍ — JEUDI 14 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7724 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3135

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԷԱԿԱՆԸ՝ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

●

Օտարականը երբ առաջին անգամ Ֆրանսա կուգայ, կը զարմանայ տեսնելով ժողովուրդ մը որ երեք օր կը պարէ, Յուլիս 14ի առթիւ:

Ինչո՞ւ չպարէ, երբ ունի սեփական հայրենիք, ազատ եւ անկախ:

Բոլոր ժողովուրդներուն մէջ ալ, ազատ հայրենիքը խաղ կանչել կուտայ: Եւ մարդիկ իրենց խանդավառութեան թափ կուտան ոստոստելով, երգելով, ցնծութեան աւիծներ սանձելով:

Ինչպէս ամէն տեղ, Ֆրանսայի մէջ ալ կազմուած է հոսանք մը, որ դո՞հ չէ իր հայրենիքին վարչական եւ ընկերային կարգուսարքէն, եւ նոր յեղափոխութիւն կը պահանջէ:

Գաղտնիք չեն իր նշանախօսքերը, որոնք Յուլիս 14ի առթիւ ալ կը տարփողուին թերթերով, անթելով եւ պատի ազդերով: Այլ մանաւանդ ճառերով:

Անշուշտ շատ բան փոխուած է 1789ի յեղափոխութենէն ի վեր:

Մարդկային միտքը անընդհատ կը գործէ: Քաղաքական, ընկերային եւ տնտեսական պահանջները կը բազմապատկուին զոհացում պահանջելով:

Ժողովուրդներու կեանքն ալ անընդհատ չարժուած է եւ հոլովուած: Ինչ որ յանդգնութիւն կը համարուէր երէկ, դարձած է սովորական երեւոյթ:

Վերջին երկու աշխարհամարտներն ալ՝ նոր խմորումներ եւ խլրտումներ յառաջ բերին, արձագանգելով երկրէ երկիր:

Ո՛ եւէ ժողովուրդ չէր կրնար լերան մը կատարը կամ ստորոտը քաշուիլ, փակելով աչք ու ականջ:

Բնականաբար ամէնէն առաջ եւ ուղղակի պիտի ազդուէին անոնք որ կը գտնուէին քաղաքակրթութեան, յառաջդիմութեան բարձրագոյն աստիճանի մը վրայ:

Ֆրանսան ալ, մշտավառ հնոց յեղափոխութեան եւ մշակոյթի, կը գտնուէր այդ ճամբուն վրայ:

Խմորումէ խմորում, ճեղք մը բացուեցաւ ընկերվարական ճակատին վրայ, եւ մարդիկ սկսան աւետաբեր հրաշքներ սպասել Արեւելքէն:

«Կարմիր Առաւօտ»ը նոր լերան քարոզ է դարձեր հոսանքի մը համար որ ստուերը կը չփոթէ իրականութեան հետ:

Այս հոսանքը շուտ մոռցաւ թէ որեւէ յեղափոխութիւն ի վերջոյ կը դառնայ բռնակալութիւն, երբ կը կապտէ անհատին ազատութիւնը:

Նոյնպէս մոռցաւ թէ Ֆրանսան այն երկիրն է ուր ամէնէն յանդուգն գաղափարները կը ձեւակերպուէին ու կը զարգանան շնորհիւ ազատութեան:

Որքան ալ անշուք երեւայ, այսօր, Յուլիս 14ը, կը պահէ իր հիմնական արժէքը, իբրեւ խորհրդանշան ազատութեան եւ մարդկային իրաւունքներու նուիրականութեան:

Նոր հոսանքը խաղաղութիւն կը պահանջէ դղրդագին կոչեր ուղղելով միլիոնաւոր բազմութեանց:

Ցնորք չէ՞ այդ խաղաղութիւնը, երբ միլիոններ կը հեծեն բռնութեան տակ: Նոյնիսկ Եւրոպայի սրտին վրայ: Եւ տարիներէ ի վեր:

Կարելի՞ է խաղաղութիւն եւ բարօրութիւն յուսալ, երբ հսկայական ուժեր ծաղրանկարի մը վերածեր են Ազատութիւնը, Արդարութիւնը եւ Հաւասարութիւնը: Երբ կապարէ ծանրութեամբ կը ճնշեն ուրիշներու հայրենիքին վրայ:

Յուլիս 14ի խոյանքը այսօր ալ կը պահէ իր արժէքը, իբրեւ ազդարար զանգ ամէն կարգի բռնութեանց դէմ:

Ազատութիւն՝ ամէն բանէ առաջ:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ ՓԱՐԻԶԻ ԴԱՇԻՆՔԻՆ ԴԷՄ

*

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՊԻՏԻ ԼՈՒԾԷՆ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Մոսկուայի անթելը եւ հեռագրական գործակալութիւնը պաշտօնական ղեկոյց մը հաղորդեցին, պարզելով կառավարութեան տեսակէտը գերմանական հարցին լուծման համար: Ահաւասիկ ամփոփումը.

— Ժընեւի խորհրդաժողովին գումարման առթիւ, կարգ մը ամերիկացի եւ անգլիացի վարիչներ վերջերս յայտարարութիւններ հրատարակեցին գերմանական հարցի մասին: Այդ յայտարարութեանց մէջ այս լուրջ խնդիրը ներկայացուցին այնպիսի ձեւով մը որուն համաձայն իբրեւ թէ Խ. Միութիւնը այլեւս չի շահագրգռուիր Գերմանիոյ երկու մասերուն միացումով եւ վտանգ մը կը տեսնէ Գերմանիոյ միացման մէջ: Այդ յայտարարութիւնները չեն համապատասխաներ իրականութեան: Ամէնքն ալ գիտեն որ Խ. Միութիւնը առանց այլ եւ այլի առաջին տեղը կուտայ Գերմանիոյ վերամիացման հարցին: Այս գիրքին դիմաց, մէջտեղ գրուեցան ծրագիրներ որոնք երկրորդական տեղ կուտան Գերմանիոյ միացման, չնչտելով բանակի մը ստեղծումը արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ եւ անոր անդամակցութիւնը արեւմտեան երկիրներու զինուորական խմբակցութեանց: Ի՞նչ իմաստ ունի «Փարիզի համաձայնութեանց» վաւերացումը, համաձայնութիւններ որոնք կը նախատեսեն զինապաշտութեան վերահաստատումը արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ եւ անոր ընդունելութիւնը միացեալ Եւրոպայի եւ Ատլանտեան դաշինքին մէջ: Բացորոշ չէ՞ որ այդ համաձայնութիւններն ստորագրողները Գերմանիոյ միութիւնը զոհած են այն ծրագիրներուն որ կը ձգտին վերահաստատել գերման զինապաշտութիւնը: Կը հետեւի թէ այդ ծրագիրներուն գործադրութիւնը կը խափանէ Գերմանիոյ միացումը: Այժմ այդ համաձայնութեանց մասնակցողներէն կախում ունի գիտնալ թէ գերման ազգը պիտի վերահաստատէ՞ իր միութիւնը իբրեւ միակ պետութիւն, որպէս զի գերման ժողովուրդը կարենայ օգտագործել իր ստեղծագործ ուժերը, ի շահ իր անտեսութեան, նիւթական եւ հոգեկան հարստութեանց զարգացման:

«Կ'ըսեն թէ ներկայ պայմաններուն մէջ Գերմանիոյ միութեան համար կը բաւէ համաձայնութեան մը յանգիլ, ընտրութիւններ կազմակերպելու համար ամբողջ Գերմանիոյ մէջ: Այս առթիւ կը յիշեն Իտընի ծրագիրը, որ չորս արտաքին նախարարներու ժողովին ներկայացուեցաւ Պերլինի մէջ, 1954 յունուարին: Անշուշտ որոշ կարեւորութիւն ունին ազատ ընտրութեանց կազմակերպութեան վերաբերեալ խնդիրները:

«Նկատի առնելով Գերմանիոյ նոր կացութիւնը իբրեւ հետեւանք Փարիզի համաձայնութեանց գործադրութեան, վճռական կարեւորութիւն կը ստանայ հետեւեալ խնդիրը. — Արեւմտեան Գերմանիան զինապաշտ պետութեա՞ն մը պիտի վերածուի զինուորական խմբակցութեան մը մէջ, թէ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, խափանելու համար այդպիսի կերպարափոխութիւն մը: Գերմանիոյ միացման եւ Եւրոպայի ապահովութեան երաշխիքի այս էական խնդիրը պէտք չէ նսեմանայ ընտրութեանց կազմակերպութեան եզանակի երկրորդական հարցով: Խ. Միութիւնը համաձայն է եւ կը մնայ գերմանական միութեան: Խ. Միութիւնը նոյնպէս համաձայն է որ անհրաժեշտ ուշադրութիւնն ընծայուի գերման ժողովուրդին շահերուն եւ իրաւունքներուն եւ խաղաղութեան ամրապնդումին՝ Եւրոպայի մէջ:

«Ոմանք գիտել կուտան թէ Գերմանիոյ վերամիացումը դժուարացած է սա իրողութեամբ որ Խ. Միութիւնը կը վախնայ միացեալ Գերմանիայէ մը: Հարկ է յիշեցնել այս առթիւ թէ Խ. Միութիւնը եւ իր հերոսական ժողովուրդը պատուով պաշտպանեցին իրենց ազատութիւնը եւ անկախութիւնը հիթլերական Գերմանիոյ դէմ որ իր տրամադրութեան տակ ունէր գրեթէ ամբողջ Եւրոպայի զինուորական եւ ճարտարագործական հարստութիւնները: Խ. Միութիւնը եւ իր ժողովուրդը անշուշտ ի վիճակի պիտի ըլլան իրենք զիրենք պաշտպանելու, հիմա որ խաղաղութիւնը եւ ապահովութիւնը փրկելու իրենց ջանքերը կապուած են Եւրոպայի եւ Ասիոյ բազմաթիւ խաղաղասէր պետութեանց ջանքերուն հետ եւ կը վայելեն բովանդակ աշխարհի ժողովուրդներուն յարաճուն աջակցութիւնը: Խ. Միութիւնը կ'ընդդիմանայ գերման զինապաշտութեան վերածնման եւ արեւմտեան կամ միացեալ Գերմանիոյ անդամակցութեան՝ զինուորական խմբակցութեանց, ոչ թէ որովհետեւ կը վախնայ միացեալ եւ զինապաշտ Գերմանիայէ մը, այլ անոր համար որ այդպիսի քաղաքականութիւն մը յաւելեալ վտանգ մը կը կազմէ: Նոր պատերազմ մը եթէ պայթի ահագին եւ աննախընթաց մարդկային զոհողութիւններ եւ նիւթական քանդումներ պիտի պատճառէ: Արդիական պատերազմի մը մէջ, համայնաքանդ զէնքերով որոնք ցարդ գոյութիւն չունէին (հիւլէական, ջրածին, հեռուէն արձակուած եւն.) ոչ մէկ երկիր կրնայ խուսափիլ մարդկային ահագին զոհողութիւններէ եւ նիւթական քանդումներէ: Տարակոյս չկայ թէ նոր պատերազմի մը պարագային ամենամեծ վտանգը պիտի կրէ Գերմանիան, իբրեւ կեդրոն զինուորական գործողութեանց, աղէտներ պատճառելով գերման ժողովուրդին: Գերմանական հարցին լուծումը անքակտելի կերպով կապուած է ամբողջ Եւրոպայի ապահովութեան հարցին հետ»:

Ղեկոյցը ուրիշ դիտողութիւններէ վերջ, կ'եզրակացնէ թէ միջազգային վիճելի խնդիրներու լուծումը կախում ունի պետութեանց վստահութեան վերահաստատումէն, որ ուղղակի կապուած է գերմանական հարցին եւ հաւաքական ապահովութեան դրութեան մը հաստատման, ինչպէս եւ սպառազինութեանց կրճատման եւ հիւլէական զէնքերու խափանման: «Չորս մեծ պետութիւնները ծանր պատասխանատուութիւն մը ունին ժողովուրդներու առջեւ եւ անոնց վարիչները, որոնք այս օրերս ժողով պիտի գումարեն Ժընեւի մէջ, պարտաւոր են միջոցներ գտնել, լուծելու համար վիճելի խնդիրները»:

▪ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ▪

*

ԴԱՐՁԻ՞Ն ԵԿԱՆ,

Տարիներէ ի վեր խորհրդային իշխանութիւնը շոնդալից տեղեկութիւններ կը հաղորդէ, Ռուսերուն վերագրելով այս կամ այն գիւտը:

Զմնաց գործիք մը, մեքենայ մը կամ հնարք մը որուն առաջին հեղինակները օտարական մը եղած ըլլայ:

— Շոգեշարժ մեքենա՞յ, — ռուս գիտնական մը հնարած է:

— Հեռեկանի՞ւ, — առաջին փորձը Ռուս մը կատարած է:

— Օդանա՞ւ, ռուս իտանը շատոնց գըտած էր, երբ ուրիշներ կը քնանային:

— Այսինչ համանարակին շիճո՞ւկը, — Ո՞ւր էիք դուք, երբ Ռուս մը հրաշքներ կը գործէր, իր առաջին գիւտով:

— Սուզանա՞ւ, — Ռուսերը ծովուն ձուկերը կը համրէին, երբ Եւրոպան հազիւ կը համարձակէր սովորական առագաստանաւ մը վարել:

Եւ այսպէս հարիւրաւոր օրինակներ անապարծութեան եւ յոխորտանքի:

Կը թուի թէ այժմ այս ճակատին վրայ ետ դարձ մը կատարել սկսած են, ծիծաղելի չդառնալու համար:

Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը, *Փրաւտա*, անապարծները կարգի կը հրաւիրէ մասնաւոր խմբագրականով մը, որուն ամփոփումը հաղորդեց նանեանթելը:

— «Պարագաներ կան ուր գիտուններու խմբակներ կը պրպտեն խնդիրներ որոնք շատոնց լուծուած են խորհրդային կամ օտար հետազօտիչներու կողմէ: Կը թուի թէ մեր կարգ մը գիտունները կուրացած են անապարծութեամբ եւ ունայնամտութեամբ, մերժելով դրամատիրական երկիրներու գիտական եւ արհեստագիտական նուաճումները»:

Այս ապտակէն վերջ, Թերթը կը յանձնարարէ.

— «Մեր գիտական հաստատութեանց աշխատաւորները պարտին աւելի ուշադրութեամբ հետեւիլ գիտութեանց յառաջդիմութեան՝ արտասահմանի մէջ, քննական մտքով գնահատել օտար նուաճումները, իւրացնել ինչ որ լաւ է եւ մերժել ինչ որ սխալ է կամ հակագիտական»:

Երանի՛ թէ ուրիշ ճակատներու վրայ ետ դարձ մը կատարէին, թէ իրենց եւ թէ մարդկութեան բարիքին համար:

«Մովետ»ը պիտի կրնա՞յ նոր կիրարկումներ կատարել, առանց «կապիտալիստ» շրջանի նախընթաց գիւտերուն եւ հետազօտութեանց:

ՎԱՀԷ

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանէն կը խնդրեն ծանուցանել թէ ընդունելութիւն մը (ճաշ) կազմակերպուած է ի պատիւ Եւրոպայի պատր. տեղապահ եւ Ամենայն Հայոց Կաթող. տեղակալ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի, յառաջիկայ երեքշաբթի, 19 Յուլիս, ժամը 7.30ին: Արձանագրութեանց եւ մանրամասնութիւններուն համար դիմել Եկեղեցւոյ դիւանատունը:

Մասնակցութեան 1700 Ֆր.:

ԼԻԱԶՕՐՈՒԹԻՒՆ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐԻ

Նախագահ Այզընհաուըր ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ ինք եւ չորս մեծ պետութեանց միւս վարիչները կը յուսան աշխարհը «աւելի մօտեցնել խաղաղութեան, որպէսզի քիչ մը աւելի անդորրութիւնվայելեն»: Նախագահը քաղաքական ճառ մը պիտի խօսի վաղը, ուրբաթ, Ժընեւ մեկնելէ առաջ:

× Մ. Նահանգներու խորհրդարանը ամէն լիազօրութիւն տուած է Այզընհաուըրի, յաջողութեամբ վարելու համար միջազգային բանակցութիւնները Ժընեւի մէջ: Նախագահը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ 26 ականաւոր երեսփոխաններու հետ, ի ներկայութեան արտաքին գործերու նախարարին: Այս առթիւ նկատի առնուեցան այն խնդիրները որ պիտի քննուին Ժընեւի մէջ, ինչպէս եւ Մ. Նահանգներուն եւ միւս դաշնակիցներուն գիրքը: Նախագահը յայտարարեց թէ օրը օրին տեղեկութիւններ պիտի հաղորդէ բանակցութեանց ընթացքի մասին, մանրամասն զեկուցումներ պատրաստելով: Երեսփոխանները գոհ մնացին այս յայտարարութենէն: Ոմանք վախ յայտնեցին թէ Ժընեւի խորհրդաժողովը կրնայ քարոզչական ճակատամարտի մը վերածուիլ ազատ աշխարհին եւ համայնավարներուն միջեւ: Անոնց կարծիքով, Խ. Միութիւնը կրնայ ներդաշնակցութեան մը մասնել արեւմտեան պետութիւնները. հետե-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ

(1894 — 1955)

*

« Դժուար է գրել մի ընկերոջ մասին, որի հետ խօսում էինք դեռ մի ամիս առաջ եւ որի ստուերը դեռ հետեւում է ինձ ամէնուրեք»,— այսպէս էր գրում Ստեփանը «Ցուսաբեր»ի մէջ 1933ին, Շաբաթ, 15 Յուլիսին ողբացեալ Օհան Կարոյի մասին: Այո, դժուար է գրել մի ընկերոջ մասին, որի հետ կարծես դեռ երէկ էր որ խօսում էինք: Ամէն մէկ վերյիշում խոր կսկիծով է համակում հոգիս: Չկայ Ստեփանը եւ ես հարկադրուած, քար դնելով վշտիս վրայ, պիտի գրեմ իր մասին, երբեմնի շունչի, այսօրուան անէութեան:

Թարմ են յիշողութիւններս իր մասին, ու անսահման վիշտ ունիմ, որ ես պիտի գրեմ իր մասին: Սակայն այդպէս է կեանքը, վիշտը — վիշտ, պարտականութիւնն էլ պարտականութիւն:

1955 Յունիս 19ին, Հայաստանն երազելով, հիւրընկալ, բայց օտար հողի վրայ, յաւիտենապէս իր աչքերը փակեց ազնիւ, անկաշառ, հայրենասէր, մտաւորական եւ լաւ Հայ՝ Ստեփան Քոչարեանը:

Վերջին քսանամեակի մեր լաւագոյն մտաւորականներից մէկն էր Ստեփանը, «Մայիս 28»ի անզուգական սերնդից:

Ծնած էր 1894ին, Հոկտեմբեր 10ին, Հին Նախիջեւան, Քոչարեան յայտնի ընտանիքից: Իր գերդաստանը, ժամանակին տուել է հայ ժողովուրդին ուսումնականներ, բարձր աստիճանի հոգեւորականներ: Իր հայրը՝ Կարապետ Քոչարեան, աւարտելով Էջմիածնի՝ Գէորգեան ճեմարանը մտել է համրային ասպարէզ Հին Նախիջեւանի մէջ, շուտով սակայն հրաւիրւում է Էջմիածնի Սինոդից, իբրեւ քարտուղար Սինոդի: Հեռանալով Հին Նախիջեւանից իր հետ տանում է նաեւ մանուկ Ստեփանին:

Ստեփան Քոչարեանի ամբողջ մանկութիւնը եւ պատանեկութիւնն անցնում է Էջմիածնում:

Մեր պատմութեան մէջ Էջմիածինը խորապատուկ տեղ է գրաւում: Լինելով կաթողիկոսի քաղաք դարձել է մի տեսակ հայկական անպաշտօն կառավարութիւն: Հայաստանը զարեր շարունակ ենթակայ օտար պետութեանց, դարձ ազգային պետական ինքնավարութիւնից, Էջմիածինը համարել Հայութեան յոյսն ու ապաւէնը: Այնտեղ է մեծ մասով զարգացել հայ մրշակոյթը, ազատագրական գաղափարները (Ցակոբ Ջուղայեցի, Ներսէս Աշտարակեցի, Խրիմեան Հայրիկ եւ ուրիշները): Նա եղել է հայկական քաղաքական կեդրոններից մէկը:

Գէորգ Դ. կաթողիկոսի նախաձեռնութեամբ հաստատուած՝ Գէորգեան ճեմարանը դարձել է հայկականութեան պահպանման կարեւորագոյն մէկ վառարանը: Գէորգեան ճեմարանն իր շուրջ համախմբել է հայ մտաւորականութեան ընտրանին իբրեւ ղեկավար, դաստիարակ հայ երիտասարդութեան: Հեռաւոր Կիլիկիայից մինչեւ Ղարաբաղ, Վասպուրականից մինչեւ Ատրպատական եւ Թուրքիստան հայ պատանիները հաւաքուել են ճեմարան հայկական կրթութիւն ստանալու եւ ծառայելու հայ ժողովուրդին:

Հայկական դպրոցների պատմութեան մէջ, ոչ մէկ վարժարան չի կարողացել իր մէջ ամփոփել ամբողջական Հայաստանից եկած երիտասարդութիւնը, ինչպէս էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը: Ոչ Մոսկուայի Լազարեան ճեմարանը, ոչ Պոլսոյ Կեդրոնականը, ոչ Թիֆլիսի Ներսէսեան դպրոցը, ոչ էլ Երեւանի, Շուշիի, Նոր Նախիջեւանի, Թաւրիզի հայկական միջնակարգ վարժարանները չեն տուել այնքան ստուար թիւով եւ որակով մտաւորականներ եւ արժէքաւոր դէմքեր, ինչպէս՝ Գէորգեան ճեմարանը: Այդ հաստատութիւնը իր դասարանական եւ լսարանական բաժիններով եղել է Հայկ. մշակոյթի, ամէնէն կենդանի վառարանը: 20րդ դարու սկիզբները Գէորգեան ճեմարանը իր կրթական մակարդակով եղել է հայկական մէկ տեսակ համալսարան: Կ. Կոստանեանի, Մ. Աբեղեանի, Ս. Տիգրանեանի, Մ. Բերբերեանի, Գ. Եպ. Յովսէփեանի եւ շարանը կարեւորագոյն հայ մտաւորականների եղել են Գէորգեան ճեմարանի տեսուչներն ու ուսուցիչները:

Մտաւորական համաստեղութեան այդ շունչի տակ, շատերի հետ զարգացել է նաեւ Ստեփան Քոչարեանը: Ուսանելով ճեմարանում նա փայլուն յաջողութեամբ աւարտել է դասարանական եւ լսարանական բաժինները: Ցարական Ռուսաստանի վարած քաղաքականութեան շնորհիւ հայկական դպրոցաւարտները ազատ մուտք չունէին Ռուսաստանի համալսարանները: Նրանք պարտաւոր էին յատուկ «հասունութեան քննութիւններ» տալ համալսարան մտնելու համար եւ քանի որ ռուսերէն լեզուն, հայկական դպրոցների մէջ, տանելի բարձրութեան վրայ չէր, շատ քիչերն էին յաջողում այդ քննութիւնների մէջ:

Ստեփան Քոչարեանը, բաւականաչափ տիրապետելով հանդերձ ռուսերէնի, փորձ չի անում ռուսական համալսարան գնալու: Բնականից ուշիմ, մտաւորականի խմորով, սակայն չուզեց ուսումը շարունակել ռուսական բարձրագոյն հիմնարկութեան մէջ: Առաջին պայմաններն եւս նպաստեցին դրան:

1913 — 1914 թուերին էին, Հայութեան յոյսի եւ խանդավառութեան տարիները:

Ոգեւորուած հայկական ներկայով, Ստեփանը մի խումբ ճեմարանցիների հետ, աւարտելով լսարանական բաժինը, նետուեցաւ, ուսուցչական ասպարէզ, մշակոյթը տարածելու հայ ժողովուրդի մէջ:

Ե՞րբ է աւարտել Ստեփանը ճեմարանը, դժուարանում եմ ասել: Ցիշում եմ միայն որ 1913ին առաջին անգամ տեսայ գինքը ուսուցիչ Աշտարակի Գայիանեան միջնակարգ վարժարանի:

Ա. Ի.

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՄԵՆԱՄԱՐՏՆԵՐ

*

Անցեալ շաբթուան ընթացքին, Ֆրանսական մամուլը երկարօրէն զբաղեցաւ գնդապետ Կոուսարի եւ փաստաբան Պ. Պիսքարի միջեւ պատահած բանավէճով:

Գնդապետ Կոուսար, Պ. Պիսքարի կողմէ նախատուած ըլլալով, իր վկաները ուղարկած էր, զայն հրաւիրելով մենամարտի:

Վերջին պահուն, սակայն, երկու կողմի վկաները միաձայնութեամբ ստորագրեցին յայտարարութիւն մը, որով անկարելի կը նկատէին վէճը լուծել զէնքով:

Այս առթիւ կ'արժէ ամփոփել Ֆրանսայի մէջ ցարդ կատարուած նշանաւոր մենամարտները —

Մինչեւ ԺԵ. դար, դատական մենամարտները կը ծառայէին իբրեւ վերջնական վճիռ դատերու: Եկեղեցին, նոյնիսկ, ընդունած էր թէ պարտուողը անպայման մեղաւոր էր, եւ այս պարագան յայտնապէս կը դիւրացնէր դատաւորներուն գործը:

Դատական այս դրութիւնը, սակայն, շուտ վերջ գտաւ, վասնզի բազմաթիւ անարդարութիւններ գործուելով սխալ վճիռներ տրուեցան:

Անկէ ետք, մենամարտը միակ միջոցը եղաւ որպէսզի անարգուած անձը պատւոյ հատուցում առնէ զէնքով

Այս կարգի առաջին մենամարտ տեղի ունեցաւ 1350ին, Ֆրանսացի քաջ պատերազմիկ Տիւկէքլէնի եւ անգլիացի ասպետ Թոմըս Քէնթըրպըրիի միջեւ:

Հակառակ Ֆրանսացիներու եւ Անգլիացիներու միջեւ կնքուած հաշտութեան, Թոմըս Քէնթըրպըրի գերեվարած էր Տիւկէքլէնի եղբայրը: Վերջինս կ'երթայ գտնել Լանքասթըրի դուքսը, պահանջելով որ գործուած անարդարութեան համար իրեն իրաւունք տրուի զէնքով հատուցում առնելու.

Այս մենամարտին մէջ Տիւկէքլէն յաղթանակ հանդիսանալով, դոհացում կը ստանայ, սակայն արտակարգ մեծահոգութեամբ մը կը խնայէ պարտուողին կեանքը: Այս վերջինը կը վռնտուի անգլիական բանակէն:

Կը շարունակուին մենամարտները, յաճախակի կը դառնան այս կարգի զինեալ հանդիպումներ եւ 1566ին, կայսերական հրովարտակ մը օրէնքէ դուրս կը հռչակէ մենամարտը:

Սակայն անօգուտ կ'ըլլան բոլոր արգելքները, եւ Հենրիկոս Գ.ի իշխանութեան օրով մենամարտը կը դառնայ նորոյթ մը: Այդ շրջանին իր բազմաթիւ կռիւներով նշանաւոր կը հանդիսանայ Պիւսի տ'Ամպուազ դուքսը, որ ի վերջոյ կը սպաննուի Կոմս Մօնսօրոյի կողմէ:

1598էն 1608, Ֆրանսայի մէջ տեղի ունեցած մենամարտներու ընթացքին մեռած են 8000 ազնուականներ: Այս թիւը աւելի շատ է քան քաղաքացիական պատերազմներու ընթացքին ինկածներուն թիւը

Լուդովիկոս ԺԳ.ի օրով, իր վարչապետը, Ռիշըլիէօ չվարանեցաւ գլխատել Ֆրանսուա տը Մոնմորանսին, որ հակառակ գրուած արգելքին համարձակած էր օր ցերեկով մենամարտիլ Պովրոնի մարքիզին հետ:

Կիները անմասն չեն մնացած մենամարտներէն՝ դարձեալ Լուդովիկոս ԺԳ.ի օրով, Կոմսուհի Նէլ եւ մարքիզուհի Փոլինեաք, չկրնալով բաժնել դուքս Ռիշըլիէօյի սէրը, ատրճանակներով կը ճակատին Պուլոնյի անտառին մէջ եւ կոմսուհի Նէլ կը կորսնցնէ իր ականջին կէսը: Լուդովիկոս ԺԳ., որ խստիւ արգիլած էր ամէն տեսակ զինեալ ընդհարում, երբ վերահասու կ'ըլլայ երկու կիներու մենամարտին, խնդալով կը բացագանչէ:

— Իրաւունք ունիս, մենամարտը արգիլած էր միայն էրիկ մարդոց համար ...

1789ի յեղափոխութենէն մինչեւ 1830ի երկրորդ յեղափոխութիւնը, մենամարտները ցանցառ կ'ըլլան: Ցետոյ, յանկարծ, Լուի – Ֆիլիփի օրով, դարձեալ օրուան նորոյթը կը դառնան, այս անգամ տարածուելով մասնաւորապէս լրագրողներու եւ քաղաքական մարդոց շրջանակին մէջ:

Կոմսուհի Պէրիի ձերբակալութեան առիթով, «Թրվընան» թերթի խմբագրութիւնը, որ ստանձնած էր անոր պաշտպանութիւնը, մենամարտի կը հրաւիրէ հակառակորդ թերթին՝ «Թոխպլին»ի ամբողջ խմբագրական կազմը:

Մեծանուն գրագէտ՝ Սէնթ – Պէօվ, նշանաւոր հանդիսացած է իր մենամարտներով: Սէնթ – Պէօվ աւելի նշանաւոր եղած է սակայն իր մէկ խօսքով զոր արտասանած է մենամարտէ մը առաջ:

Օր մը, երբ Սէնթ Պէօվ պիտի մենամարտէր «Կլոպ» թերթի տնօրէնին հետ, տեղատարափ անձրեւ մը կը սկսի. Վկաները, հակառակորդները պատրաստ էին մենամարտին վայրը, իւրաքանչիւրը հովանոց մը բացած իր գլխուն

Երբ մենամարտի հրամանը կ'արձակուի, բոլորը կը փակեն իրենց հովանոցները, բայց Սէնթ Պէօվէն, որ հովանոցը գլխուն, կը յայտարարէ.

— Կ'ուզեմ մեռնիլ, այո՛, բայց չեմ ուզեր հարբուխի բռնուիլ ...

Գ. Հանրապետութեան շրջանին, երբ քաղաքական հակամարտութիւնները հա–

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

(ԱԿԱՆԱՏԵՍԻ ՑՈՒՇԵՐ)

*

Հեռու ծանապարհ, Լինցէն նկուղ կ'երեւային փուշիների ամպեր: Շուտով հասան զինուորական բեռնատար կառքեր գոց տանիքներով:

Մտան ճամբար: Կառքերից վար ցատկեցին անգլիացի զինուորները, զինուած հրացաններով կամ փայտերով, երկաթեայ գլուխներով:

Մի քանի անգլիացի սպաներ եւ զինուորներ լուսանկարչական գործիքներով բարձրացան հիւղակների տանիքների վրայ:

Զինուորները մօտեցան առաջին շարքի վրայ կանգնեցուցին եւ սկսան բռնի քաշել դէպի բեռնատար կառքերը: Ժողովուրդը փորձեց ընդդիմանալ: Զինուորական վարժարանի ուսանողները (կադետ) շղթայ կազմեցին եւ կտրեցին հաղորդակցութիւնը ժողովուրդի եւ զինուորների միջեւ: Ընդհատուեցաւ պատարագը...

Քանի գնաց Անգլիացիների թիւը աւելցաւ: Հրաման ստանալով վերից, զինուորները զինուած փայտերով եւ հրացաններով յարձակեցան ժողովուրդի վրայ:

Լսուեցան անգլիական հրացանների առաջին կրակոցները, ուղղուած անզէն, մահուան սարսափով բռնուած բազմութեան վրայ:

Լսուեցան գոռոցներ, վիրաւորների վայրենները խոշտանգուածների աղմուկներ, կիների եւ մանուկների ջղագար լացեր:

Զարհուրելի, ամարդի բաւաշները սարսափի եւ յուսահատութեան՝ տարածուեցան շրջակայ լեռներն ու ձորերը, բզկտելով շրջակայ գիւղերի բնակչութեան սրտերը:

Աւստրիացի գիւղացիները չէին կարողանում հասկնալ զարհուրելի ողբերգութիւնը:

Շանթահար եւ ուժասպառ մարդիկ քաշքշելով գետնին վրայ, հարուածներով նետւում էին բեռնակառքերի մէջ: Քաշում էին կիները եւ մանուկները, ծերերը եւ պառաւները անխտիր:

Անգլիացի երիտասարդ սպայ մը կանգնած էր առաջին կառքերի մօտ, յանկարծ ետ դարձաւ, մէկդի քաշուեցաւ եւ երեսը գոցեց ձեռքերով, հեկեկում էր: Նրա երիտասարդ սիրտը չէր կարողանում տանել այդ զարհուրանքը:

Բեռնատար կառքերը թխմուած մարդկային խլեակներով սլանում էին դէպի երկաթուղակայարանը, ուր դժբախտ «բեռները» նետւում էին վագոնների մէջ եւ անմիջապէս վերադառնում նոր զոհեր որսալու:

Զինուորների մէկ մասը շրջապատել էր ճամբարը, միւսը՝ խուզարկում՝ ամէն տեղ, բռնի հանելով վախից սարսափած, պահուած մարդիկ, նաեւ հիւանդները, անկարող քայլելու:

Թօթւում էին բոլոր իրերը եւ գրաւում ամէն բան, ինչ որ կարծում էին թէ արժէք ունի: Այս թալանի մասնակցում էին, ինչ որ աղջիկներ, եկած զինուորների հետ: Բեռցնելով կենդանի բեռները վագոնների մէջ, Անգլիացիները վերջացրին իրենց «ազնիւ գործը», նստան իրենց կառքերը եւ անյայտացան: Շուտով հեռացան նաեւ գրահապատները:

Խաղաղութիւն իջաւ ճամբարի վրայ:

Մնացած ամբոխը ծունկի եկաւ, աղօթեց մինչեւ երեկոյ, յետոյ դանդաղօրէն սկսաւ ցրուիլ:

Հիւղակները կատարելապէս թալանուած էին: Օրուան ողբերգութեան երկրորդ արարը, շարունակուեցաւ անների մէջ: Կիներ փնտռում էին իրենց ամուսինները, ամուսինները՝ կիները, ծնողները՝ իրենց զաւակները, այս վերջիններ՝ ծնողներին.

Սրտակեղէք ճիչեր, լաց, անյատակ վիշտ ու զարհուրանք:

Իջաւ գիշերը: Դրաւայի ալիքների զոռում գոչիւնը միայն կարողանում էր խեղդել մարդոց հառաչները եւ ծանր հոգոցները:

Հեռւում լսւում էին երաժշտութեան ձայներ: Ի՞նչ է այդ, պատրանք, ոչ, գեփիւռի մեղմ սօսափիւնը բերում էր երաժշտութեան ձայնը Լինցէն:

Մարդիկ պարում են այնտեղ: Ձայները մերթ մեռնում են հեռւում, մերթ լսւում: Երեւակայութիւնը թռչում է, այնտեղ լոյս է, ուրախութիւն, երջանիկ դէմքեր եւ երեւի պարողների մէջ, այսօրուան «յաղթականները»:

Թախիծը աւելի զօրաւոր է դառնում եւ կսկծալի:

Երկինքը պատած է թափանցիկ ամպերով, լուսնի պաղ ցոլքերը, տարածուած են ճամբարին վրայ: Աւերածութիւն կայ ամէն կողմ:

Ահա մօրուաւոր խաղաղ մը դէմքը տուած երկինքին: Անթարթ, ապակեայ աչքերով նայում է վեր:

(Շար.) (3)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ԵՐԻՏ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ Ա. պատգ. ժողովը որոշած էր կրթական թոշակ մը հաստատել ։ 1936ի պատգ. ժողովը որոշեց յատկացնել ութ հարիւր տոլար առանց նիւթական օժանդակութիւնը եւ տանելու մտադրութեան։ Առաջին տարիներու կրթ. թոշակին արժանացած են գիտական մասնագիտութեանց հետեւողները, իսկ վերջին տարիներուն աւելի ուժ կը տրուի հայերէնի, գրականութեան, պատմութեան։ Ցարդ այս ուսանողներուն մեծ մասը ուսանած են Ամերիկայի մէջ։ Երկու տարի առաջ առաջ, առաջին անգամ ըլլալով այդ թոշակաւորներէն աղջիկ մը գացած է ուսանելու Պէյրութի ճեմարանը։ — Վերջին պատգ. ժողովը գումարուած է Ցունիսի վերջը.

5000 ՏՈԼԱՐ նուիրած են Պէյրութի ճեմարանին 25ամեակի առթիւ, ընկերներ Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Պետրոս եւ Ովսաննա եւ Յովակիմ Դարբինեան եղբայրները եւ Տէր եւ Տիկին Ցարեթ եւ Արմենուհի Թովմասեանները։ Թովմասեան ընտանիքը այցելելով «Հայրենիք»ի շէնքը իրենց զաւակը՝ երիտասարդ Ուշտունի անձամբ Կ. Կոմիտէի քարտուղարին յանձնած է ։ Ուշտունի մեծ պատիւներով աւարտած է այս տարի Վիրճինիայի Սթէնթըն զինուորական Ակադեմիայի ընթացքը ։

Պ. ՃՈՐՃ ԱՐԱ ՍՐԱՊԵԱՆ անդամ կարգուած է Միշիկընեան նահանգին դեղագործական վարչութեան, կառավարիչ Պ. Հըրթըրի կողմէ։ Իրեն ի պատիւ ընդունելութեան մը ներկայ եղած են հազարէ աւելի հայրենակիցներ եւ բարեկամներ ։ Խօսած են ամերիկացի ծանօթ անձնաւորութիւններ ։ Սրապեան պիտի հսկէ իր նահանգին 5000է աւելի դեղագործներուն գործունէութեան վրայ։ Իրեն յանձնուած դրամական նուէրի գոց պահարանը, Սրապեան նոյնութեամբ վերադարձուց Միշիկընեցի դեղագործական վարժարանին, որպէսզի յատկացուի երկու ուսանողներու, իբրեւ կրթաթոշակ.

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ անցեալ տարի յաջողած էին բանալ հայկական դպրոց մը փոքրերու եւ երիտասարդներու համար, Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին եւ քոյր մարմիններու միացեալ ջանքերով։ Այս դպրոցը շատ լաւ արդիւնք տուած է, հրահրելով աճը հայերէն լեզուի, աշխարհագրութեան եւ պատմութեան ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ընկերային գործերու նախարարութիւնը ընդառաջ երթալով «Ցառաջդիմասէր»ի դիմումին, թիւ 80 արտօնագրով լիազօրութիւն տուած է «Ցառաջդիմասէր»ի վարչութեան հանգանակութիւն կատարելու ի նպաստ Մշակութային տան մը հաստատման ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Քերմէսը մեծ յաջողութեամբ պսակուած է, ինչպէս կը գրէ «Ազդակ»։ Յուլիս 3ի տարեկան Քէրմէսը տարուան ամէնէն հաճելի ցայգատօնը կը կազմէր, հովանաւորութեամբ Տէր եւ Տիկին Աւետիս Զօրըճեանի։ Համբային պարտէզը այս անգամ եւս բարեհաճութեամբ տրամադրուած է։ Քսանէ աւելի պարմանուհիներու եւ պատանիներու կողմէ կատարուած հայկ. պարերը ջերմապէս ծափահարուած են ։ Ժամը 11.30ին տեղի ունեցած է Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիբանանի ախոյեան խումբերու տողանցքը — Ֆութպոլի Ա. խումբը՝ Լիբանանի ախոյեան աղջիկներու պասքէթպոլի խումբը, հեծելարշաւի ախոյեանները, պասքէթպոլի աղոց խումբը, սկաուտներ ու արիներ մարզիկներու կողմէ ձեռամբարձ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խորհրդանիշը լաստի մը վրայ, ուր չորս սպիտակազգեստ աղջիկներ չնորհալի շարժումներով ծաղիկներ նետած են ժողովուրդի վրայ ։ Տողանցքի պահուն Խաչիկ Արարատեան արտասանած է Մ. Իշխանի Քերմէսին առթիւ գրած գեղեցիկ մէկ բանաստեղծութիւնը։ Քերմէսի ընթացքին բաժնուած են նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութպոլի Ա. խումբի ծաղրանկարները, գործ՝ ծանօթ ծաղրանկարիչ Տիրան Աճէմեանի ։

18 ՆՈՐԱԳԻՐՆԵՐ եւս մտած են Հ. Յ. Դ. շարքերը Գարանթինայի մէջ, Պէյրութ քաղաքի եւ Նոր Ատանայի 19 ուխտաւորներէն ետք։ Այս առթիւ ճառեր խօսած են ընկերներ Մ. Տ. Գալուստեան, Միհրան Հերարտեան եւ Եփրեմ Քէշիշեան, թելադրելով ըլլալ միշտ հայրենասէր հաւատաւոր, կարգապահ, ընկերասէր, պարտաճանաչ եւ գաղափարապաշտ Դաշնակցականներ, ամէն տեղ ծառայելով հայ ժողովուրդի գերագոյն շահերուն։

ՀԱՐԱՒ. ԻՐԱՆԻ խորհրդարանի պատգամաւոր Պ. Զօհրապեան, կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրած է Նոր Ջուղայի, Փերիայի ու Ջահարմահալի ուղղմապահական կացութեան վրայ։ Ան պահանջած է նաեւ միջոցներ ձեռք առնել, որպէսզի Փերիայի Հայոց հիւանդանոցին օժանդակութիւն տրուի բարեգործական հաստատութեանց կողմէ, մասնաւորաբար Շիր — օ — Խորշիտ Սօրխի կողմէ ։ Զօհրապեան խօսած է նաեւ նահանգապետին հետ, որ խոստացած է Զօրբորդ Կէտի հաստատութեան օժանդակութիւնը ապահովել։ Վահրամ խան Զօհրապեան իմացած ըլլալով որ տարիներէ ի վեր տուրք կը գանձուի Նոր Ջուղայի ազգապատկան կալուածներէն (այգի, խանութ, հող, հիւանդանոց), նոյնիսկ դրամատունը պահ դրուած գումարներու տոկոսներէն հակառակ երկրի օրէնքներուն, պահանջած է պարտն ու պատշաճը տնօրինել ։ Նահանգապետը խոստացած է անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնել եւ տուրքէ զերծ պահել Նոր Ջուղայի հայ համայնքին ու եկեղեցիներուն պատկանող կալուածները ։

ՄՈՒՐԱՏ ՌԱՓԱՅԷԼԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ԱՄԱՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

*

ՎԵՆԵՏԻԿ.— Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանի ամավերջին հանդէսը տեղի ունեցաւ մեծ շուքով։ Աւանդական պատարագէն վերջ տեղի ունեցաւ գոհաբանական աղօթք ։

Կէսօրուան մօտ դահլիճը լեցուած էր խուռն բազմութեամբ։ Բացի տեղացի Հայերէն կային ներկայացուցիչներ, աշակերտներու ծնողք ու ազգականներ Ճենովայէն, Միլանէն, Փատովայէն, Ժընեւէն, Աթէնքէն եւն.։ Հանդէսին կը նախագահէր Վենետիկի Միրանտօր Պատրիարքը եւ Մխիթարեան Միաբանութեան ընդհ. Աբբահայր Սրապիոն Ուլուհոճեան։ Պատուոյ աթոռները գրաւած էին քաղաքական եւ եկեղեցական բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ, զաւառապետին եւ քաղաքապետին ներկայացուցիչները, ծովային եւ ցամաքային բանակի բարձր սպաներ, հիւպատոսներ, Գաւառին Ուսումնական պետը եւ իր փոխանորդը, տեսչական կազմը եւ ուսուցիչները։

Հանդէսը սկսաւ «Բամ փորտանս»ով եւ իտալական քայլերգով, երկուքն ալ աշակերտներու խանդավառ խմբերգով.

Ապա վարժարանին ուսումնապետը Հ. Աւետիք Վ. Թալաթինեան ուսումնական տարուան լրիւ գեկուցումը կարդաց, նշանակելով քննութեանց գոհացուցիչ եւ ութ շրջանաւարտներու հունձքը։ Ցիշեց թափուած կրթական - բարոյական աշխատանքը, կերտելու համար իւրաքանչիւրին մէջ նկարագրի մարդը եւ գիտակից Հայը՝ ազգասիրութեամբ տոգորուած, շեշտեց հայերէնի եւ գրականութեան նուիրուած յատուկ ճիգերը, եւ այն լայն ազատութիւնը զոր վարժարանը կը վայելէ շնորհիւ իտալական պետութեան բացառիկ եւ մեծ բարեացակամութեան ։ Ցարգանք եւ շնորհակալութիւն յայտնեց բարերարներուն եւ իշխանութեանց ներկայացուցիչներուն ։

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր եւ մեծապէս յաջող ։

Աշակերտներէն Ցակոբ Ճէլալեան իբրեւ տաղանդաւոր դաշնակահար գեղեցիկ կտորներ նուագեց։ Տրպիւսի Լուսնկան եւ Ա. Խաչատուրեանի Թօքաթան բուռն ծափերու արժանացան։ Ոչ նուազ ճարտարութեամբ նուագեց Արամ Գալեօզեան Շափէնի ձայգանուագը (թ. 2)եւ ապա Պեթովէնի «էկմոնը» ուսուցիչ Ճարտայի հետ (քառաձեռն)։

Վարժարանին բարեկամ խումբ մը իտալացի երիտասարդներ մեծ հաճոյք պատճառեցին լեռնային սիրուն խմբերգներ երգելով, որոնց վերջիններն եղան հայերէն «Իմ չինարի Եարը» եւ «Ալագեազ»ը բացառիկ յաջողութեամբ մը որ ամէնուն անակնկալ եղաւ ։

Իսկ վարժարանին աշակերտներէն Զանազանեան Ներսէս արտասանեց Վարուժանի «Ակութին շուրջ», իսկ Սեդրակ Նազարեան Ս. Կապուտիկեանի «Քո մայր լեզուն չմոռանաս»։

Պարգեւաբաշխութիւնը ճոխ էր իսկապէս։ Վանքէն ու կրթական Մշակութային ընկերութիւններէն, ինչպէս Միլանի Հայ Մշակութայինէն զանազան գեղեցիկ նուէրներ եկած էին։

Ցետոյ Ուսումնապետին կոչին վրայ եկան շրջանաւարտները, իրենց վկայականներն ստանալու.

Անանեան Վահան (Աթէնք), Գալայճեան Ցովհաննէս (Հալէպ), Գէորգեան Տիգրան (Գահիրէ), Գոճամանեան Արշակ (Միլան), Համբարձումեան Ցակոբ (Հալէպ), Գալեօզեան Արա (Աթէնք), Գալթայեան Ցովհաննէս (Մարսէյլ), Սերոբեան Սեբոբ (Հալէպ)։

Յ. Մարտիկեան Աշակերտութեան կողմէ խնդակցութեան ու աջերթի գեղեցիկ խօսքեր ուղղեց երէց ընկերներուն։

Վարժարանին տեսուչն ալ Հ. Եղիա Վ. Փէշիկեան գոհունակութեան, խրախուսանքի սրտաբուղխ խօսքեր ուղղեց շրջանաւարտներուն, շեշտելով թէ հաւատքն է զաղտնիքը մեծագոյն յաջողութեան, հաւատք նախախնամութեան վրայ, ընտանիքին եւ հայրենիքին վերելքին ու փառքին համար։

Իբրեւ հանդէսին փակում Վենետիկի ալեւոր պատրիարքն ալ շատ գեղեցիկ եւ հայրական յորդոր մը ուղղեց աշակերտներուն հաւատարիմ մնալու իրենց ազգային գեղեցիկ առաքինութիւններուն եւ արժեցնելու իրենց առած բարձր ուսումն ու կրթութիւնը ։

Հանդէսին փակումէն վերջ Տնօրէնութեան, վարժապետներու եւ քանի մը մտերիմ բարեկամներու եւ զաւառի ուսումնապետին եւ իր փոխանորդին ներկայութեամբ տեղի ունեցաւ խնջոյքը, ուր բաժակաճառեր արտասանեցին Աբբահայրը, նախկին սաներ տոքթ. Քիւչիկեան եւ Տոքթ. Բ. Եղիազարեան, ինչպէս եւ 2 Ուսումնապետները մաղթելով յարատեւութիւն եւ նոր յաջողութիւններ։ Խօսք առին նաեւ սրտակաւոր սաները։ ՑՈՎՀ. ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչին եւ Մակարիոս արք.ի հետ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Անգլիոյ գաղթային նախարարը

ռած էին իրենց զենիթին, ամէնէն նշանաւոր մենամարտը եղած է, 1888ին, վարպետներ Շաւլ Ֆուքէի եւ զօր. Գուլանժէի կռիւը ։

1896ին Տրէյֆիւսի դատին առթիւ, «Լիպր Փառոլ», թերթին խմբագիրը՝ խուսար Տրիմօն մենամարտի կը հրաւիրէ «Կոլուայի» խմբագիրը՝ Արթիւր Մէյէր։

Մենամարտներ տեղի ունեցած են նաեւ «Ֆիկառօ»յի խմբագիրներէն Փօլ տը Քասանյաքի եւ Ժիւլպէռ Շարլի միջեւ։ Մենամարտած են նոյնպէս Լէօն Պլում եւ Փիէռ Վեպէռ, ինչպէս նաեւ Հանրի Պէրնշթայն եւ Լէօն Տոտէ ։

Ամենավերջին մենամարտը տեղի ունեցած է 1936ին, Հանրի Պէրնշթայնի եւ նոյն շրջանին Քոմէտի Ֆրանսէզի կառավարիչ՝ նոյնպէս թատերագիր Էտուար Պուրտէի միջեւ .

Պատճառը հետեւեալն էր .—

Պէրնշթայն բացարձակապէս մերժած էր իր «Ցուլին»ին բեմադրութիւնը յանձնել Քոմէտի Ֆրանսէզին, պատճառաբանելով թէ՝ ցորչափ Էտուար Պուտէ կառավարիչն է Մոլիէռի տան, ինք չի կրնար վստահիլ իր գործին բեմադրութիւնը ։

Այս յայտարարութեան վրայ, Էտուար Պուտէ ամբաստանած պզալով ինքզինք, իր վկաները կը ղրկէ Հանրի Պէրնշթայնի ։

Ներյլիի մէջ կը ճակատին երկու հակառակորդները, ի ներկայութեան բազմաթիւ լրագրողներու եւ Էտուար Պուտէ կը վիրաւորուի թեւէն ։

Պուտէ, սակայն, չահեցաւ բովանդակ աշխարհի մամուլին համակրանքը, այս վէճին առթիւ ։

Արդարեւ, շատ չանցած, երբ Հանրի Պէրնշթայն այցելեց Ամերիկա, Նիւ Եորքի յայտնի լրագրողներէն Ուոլթըր Ուինչըլ, բոլորովին անտեսելով Հանրի Պէրնշթայնի թատերագրի արժանիքը, կը գրէր.

— «Երէկ Նիւ Եորք ժամանեց հռչակաւոր մենամարտիկ՝ Հանրի Պէրնշթայն»։

Քաղեց՝ Ա. Գ.

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԻԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

Արդէն ճարպիկ ոճրագործի խմոր ալ չունէր ։

Սակայն տակաւին այն համոզումն ունէի թէ բան մը, գաղտնիք մը կը պահէր։ Զինքը փորձելու համար սպառնացի տեղն ու տեղը սպաննել, հոգ չէ թէ վերջը ինչ կրնար պատահիլ ինծի։ Սարսափէն խելագարուած՝ սկսաւ ուրիշ բաներ ալ պատմել։ Ըսաւ թէ Անիթան վստահութիւն չունի «գնդապետ»ին վրայ։ Պանդոկէն առած ադամանդները փոխանակ «գնդապետ»ին յանձնելու, մէկ քանին կը պահէր իր մօտ։ Քարթըն իբրեւ ադամանդի մասնագէտ՝ խորհուրդ կուտայ կինոյին թէ « իր պէտք է պահել։ Մեր ադամանդները ներկայացնելու պարագային՝ մասնագէտները անմիջապէս հաստատեցին թէ անոնք «Տը Պիրզ»ի ապրանք չեն եւ հետեւաբար իրենց ձեռքէն չեն անցած, — այնքան տարբեր էին անոնց գոյներն ու յատկութիւնները։ Ուստի ադամանդներուն փոխուած ըլլալուն մեր պնդումն ալ պիտի արդարանար, անունիս արատը պիտի մաքրուէր եւ կասկածն ալ իրական հեղինակներուն վրայ պիտի ծանրանար։ Այս գործին մէջ «գնդապետ»ին անձն ալ խնդրոյ առարկայ կը դառնար. ուստի Անիթա գոհ էր որ իր ձեռքին մէջ կը պահէր զինքը եւ հարկ եղած պարագային կրնար ուզածը պարտադրել անոր։

Քարթըն, ուրեմն, ինծ առաջարկեց սակարկութեան մտնել Անիթա Կրունպէրկին կամ Նատիային հետ, որ հիմա այս վերջին անունով կը կոչուէր։ Իր կարծիքով Նատիան տրամադիր է իր նախկին տէրը մատնելու եւ ադամանդները ինծի յանձնելու՝ բաւականաչափ գումարի մը փոխարէն ։ Այդ մասին պատրաստ էր անոր հեռագրելու անմիջապէս։

Ցոխուէին կը կասկածէի Քարթընէն։ Մէկն էր որ վախի ազդեցութեան ներքեւ կարող էր շատ մը սուտեր գլորել։ Պանդոկ գացի ու սպասեցի։ Ցաջորդ իրիկունը, ենթադրելով որ հեռագրին պատասխանը ստացած ըլլալու էր, գացի իր բնակարանը, ուր ըսին ինծի թէ Պ. Քարթըն մեկնած է, սակայն առտուն պիտի վերադառնայ։ Կասկածներս աւելի շեշտուեցան, երբ իմացայ որ իրականին մէջ դէպի Անգլիա կը ճամբորդէ «Քիլմորտըն Քէսըլ» նաւով, որ Քէյփ Թաունէն պիտի մեկնի երկու օրէն։ Հազիւ ժամանակ ունեցայ նոյն նաւը առնելու։

Մտադրութիւն չունէի զինքը աչքաթափեցնելու՝ նաւուն մէջ իմ ներկայութեամբս։ Քէմպրիճի մէջ բաւական դեռասանութիւն ըրած էր, ուստի եւ բաղդատաբար դիւրին գործ էր ծպտուիլ իբրեւ միջին տարիքի մօրուսաւոր մէկը։ Նաւուն մէջ կրցածիս չափ խուսափեցայ իրմէ եւ խցիկէս ալ քիչ անգամ դուրս ելայ՝ հիւանդութիւն պատրուակելով։

Լոնտոն հասնելով՝ դժուարութիւն չկրեցի իր հետքը գտնելու համար։ Ուղղակի գնաց պանդոկ մը ուրկէ դուրս չելաւ մինչեւ յաջորդ օրուան ժամը մէկի առենները։ Հետեւեցայ իր քայլերուն։ Մտաւ տուներու վարձակալութեան գրասենեակ մը՝ Նայթսպրիճի մէջ եւ գետեզերքի տուներու վարձքերու մասին մանրամասնութիւններ խնդրեց։

Քովի սեղանին առջեւ ես ալ նոյն պայմաններու մասին կը հարցնէի։ Ցանկարծ ներս մտաւ Անիթա Կրունպէրկը, Նատիան,— կոչեցէք զինքը ինչ անունով որ կ'ուզէք։ Մեծաշուք, արհամարհական երեւոյթով ու գեղեցիկ ինչպէս միշտ։ Աստուած իմ, որքան կ'ատէի զինքը։ Հոն, դիմացս կը կանգնէր այն կինը որ կեանքս խորտակեր էր, ու նաեւ ընկերոջս կեանքը.

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ՅՈՒԼԻՍ 14Ի ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ «ՅԱՌԱՋ»ԼՈՅՍ ՉԻ ՏԵՍՆԵՐ ՎԱՂԸ ,ՈՒՐԲԱԹ :

ւաքար պէտք է արթուն կենալ .

Իրազեկներու կարծիքով, ՙառ նուազն քանի խնդիրներ պիտի քննուին Ժընեւի մէջ :

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 14

Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ Խ. Միութեան վարիչները ներկայ պիտի ըլլան Ֆրանսական դեսպանատան ընդունելութեան, Յուլիս 14ի տօնին, ինչպէս եղան Մ. Նահանգներու եւ Արժանթինի ազգ. տօներուն առթիւ: Ֆրանսական դեսպանը, որ Փարիզ եկած էր, Մոսկուա վերադարձաւ երէկ իրիկուն, մասնաւորապէս կազմակերպելու համար ընդունելութիւնը: Իրազեկներ կը կարծեն թէ Խ. Միութեան վարիչները այս առիթէն ալ պիտի օգտուին, իրենց մերձեցման բաղձանքը ապացուցանելու համար : Անհամբեր կը սպասուի Մոլոթովի եւ Խրուշչեւի յայտարարութեանց :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ վարչապետները միացեալ զեկոյց մը հրատարակեցին, Ներուի այցելութեան առթիւ, յոյս յայտնելով թէ Ժընեւի ժողովը «պիտի վանէ այն վտանգը որ կը սպառնայ բուն իսկ մարդկային ցեղին գոյութեան»: Միեւնոյն ատեն կը յուսան թէ Զօրսերու ժողովը պիտի յաջողի հիմքեր գտնել աշխարհի խաղաղութեան եւ ապահովութեան համար: Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնեն թէ՝ իրենց համոզումով «զինուորական դաշինքներու կնքումը մեծ պետութեանց հետ՝ չի կրնար ծառայել խաղաղութեան դատին եւ նոյնիսկ հակառակ արդիւնքի մը կը յանգի: Աշխարհի մէջ տիրող երկիւղը եւ կասկածամտութիւնը կարելի է վանել միայն ապահովութեան պայմաններ ստեղծելով եւ բարեկամաբար աշխատելով » : Եւ կը մաղթեն որ արգիլուի հիւլէական զէնքերու շինութիւնը եւ գործածումը, ինչպէս առաջարկած են ականաւոր դիտնականներ եւս :

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագիրը Ազգ. Ժողովին կողմէ քուէարկուեցաւ միաձայնութեամբ (613 քուէ):

ՄԱՐՈՔԻ նոր մարզպանը, Կռանվալ, արձակեց տասը Ֆրանսայի պաշտօնատարներ :

ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ ԵՒ ՏԱՔԸ շատ աւելի ծանր վնասներ պատճառած են Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու մէջ: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, մեռած են 158 հոգի, խեղդուելով, արեւէն կամ կայծակէն զարնուելով եւ ուրիշ արկածներու զոհ երթալով: Տաքը եւ խոնաւութիւնը կը շարունակուին Փարիզի մէջ: Երկու հազար հեռաձայնի գիծեր խզուած են Բշ. օրուան փոթորիկէն :

ԳԵԼՃԻՈՅ կաթոլիկները կը շարունակեն իրենց պայքարը կառավարութեան դպրոցական քաղաքականութեան դէմ: Այժմ կը սպառնան հնայողական եւ թղթատարական ատուներէն քաշել իրենց դրամները եւ չմասնակցիլ պետական փոխառութեանց, կառավարութիւնը դժուարութեան մատնելու համար:

ՊՈՒԼՍՈՅ պուլկարական դեր — հիւպատոսին՝ Զոլաքովի ձերբակալութեան առթիւ, Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Ապահովութեան տեսչութիւնը երեւան հանած է լրտեսական ցանցը, ուրիշ Պուլկարներ ալ ձերբակալելով: Պուլկարական կառավարութիւնը պահանջեց ազատ արձակել դեր — հիւպատոսը :

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ սնտուկը ծանր տագնապի մը մատնուած է, ինչպէս հաղորդեց վարչական խորհուրդին նախագահը, աշխատանքի նախարարին ներկայանալով, մասնաւոր պատուիրակութեան մը հետ: Պատրաստ գումարը քանի մը միլիառ ֆրանքի կը հասնի, ինչ որ չի բաւեր, անմիջական վճարումները կատարելու համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Երեքշաբթի օրուան հանգրուանին, Ճրդը դէպի Ծիւրիխ, առաջին հասաւ Ֆրանսայի ախոյեանը՝ Տառիկատ, որուն անմիջապէս կը յաջորդէր զուիցերիացի Քիւպլէր: Ընդհ. դասաւորման գլուխն է տակաւին Ան. Բոպան, ,երկրորդ՝ Հաարնտորֆըր, երրորդ՝ Վակմանս, չորրորդ իտալացի Ֆոռնառա, որ իր ետին կը թողու Բոպիէը եւ Լուիզօն Պոպէն: Չորեքշաբթի Ծիւրիխէն Թոնօն հանգրուանին (275 քիլոմեթր) մնացած էին 113 մրցորդներ :

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Վարդավառի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝ Երուսաղէմի պատր. տեղապահ եւ Ամենայն Հայոց Կաթող. տեղակալ ամենապատիւ ՏԷՐ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

(Դիւան Հոգաբարձութեան)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի կը պատարագէ Գեր. Տ. Թորգոմ վրդ. Մանուկեան, Ֆիլատէլֆիայէն եւ կը քարոզէ Գեր. Տ. Տիրան արք. Ներսոյեան, Նիւ Եորքէն, Նախկին առաջնորդ Ամերիկայի Հայոց :

Այրի Տիկին Շնորհիկ Փափազեան, Մարի – Լուիզ եւ Լիլիան Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Արթին Փափազեան, Պ. Գրիգոր Փափազեան, Այրի Տիկին Ռեբեկա Աճէմեան, այրի Տիկին Փարիս Սէխեան, Տէր եւ Տիկին Մինաս Սէխեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թիւթիւնճեան եւ զաւակը, Կիրակոսեան եղբ.(Հայաստան), Այրի Տիկ. Գոհար Օհանեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Աղաւնի Հաճեան եւ զաւակները (Պոլիս), ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, փեսին եւ ազգականին

ՅԱԿՈԲ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 11ին, իր բնակարանը, Շաւիլ, 58 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս ուրբաթ, 15 Յուլիս, ժամը 13·45ին, Շաւիլի եկեղեցին, Ռիւ տէ Թրուա Շանթիէ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Շաւիլի Նոր գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը սրտի խորին կսկիծով կը ծանուցանէ իր եռանդուն եւ գործունեայ անդամներէն ՅԱԿՈԲ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահը :

ՆԻՍ.— Օր. Հերմինէ Միսքճեան, Տէր եւ Տիկին Գարոյր Միսքճեան, Տէր եւ Տիկին Վազգէնակ Միսքճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սօֆի Գալանթարեան (Նիս), Այրի Տիկին Թագուհի Նազաչեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Բժիշկ Յակոբ Միսքճեան(Քլիվլէնտ), Օր. Մարի Միսքճեան (Պոլիս), Վահրամ Միսքճեան (Ֆիլատելֆիա), Տիկին Յուլիանէ Գէորգով (Թեհրան), Այրի Տիկին Աննիկ Սարաճեան (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Վ. Փափազեան եւ զաւակները (Միլանօ), Այրի Տիկին Հեղինէ Երեմեան, Տէր եւ Տիկին Էլիզապէթ Ժամկոչեան եւ զաւակները, Երեմեան ընտանիքը եւ բոլորը խոր կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱԹԻԼՏ ՄԻՍՔՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ, 75 տարեկան)

որ տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, 11 Յուլիս, 1955:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ չորեքշաբթի, 13 Յուլիս, ժամը 16·45ին Մասէնի Հայոց եկեղեցին եւ մարմինը ամփոփուեցաւ իր ընտանեկան դամբարանին մէջ, Քոքատի գերեզմանատուն, Նիս:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Մարգարեանի եւ Տէր եւ Տիկին Փափազեանի եւ իրենց պարագաներուն, իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր Խաչիկ Քումրուեանի մահուան առթիւ :

***

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Գալուստեանի եւ իր զաւակներուն, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ Խաչիկ Գալուստեանի մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԵՒ ՏԱՐՕՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը հրաւիրէ իր հայրենակիցներն ու բարեկամները, խունկերամ ներկայ ըլլալ Հայոց Եկեղեցին, Տարօն Տուրուբերանի բազմահազար նահատակներու հոգեհանգիստի արարողութեանց, Կիրակի 17 Յուլիս, Վարդավառի ճիշդ օրը, ժամը 10էն սկսեալ:

Արարողութիւններէն վերջ սեղան մը սարքուած է հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը յարմար գիներով : Անյապաղ արձանագրուիլ հայրենակից Գէորգ Միրոյեանի մօտ, 19 Ռիւ Ալպէր, Փարիզ (13), կամ Լեւոն Տօնիկեանին՝ 52 Ռիւ Կիւսթավ Քուրպէ, Պանեօ, հեռ. Ալէ. 38-83:

ԵՐԵԿՈՅԹ Ի ՊԱՏԻՒ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՊԱՏՐ. ՏԵՂԱՊԱՀ

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը երեկոյթ մը սարքած է ի պատիւ Երուսաղէմի Պատր. Տեղապահ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ :

Ներկայ պիտի ըլլան Եւրոպայի Կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վրդ. Մանուկեան, Թորգոմ վրդ. Մանուկեան, Շահէ վրդ. Աճէմեան եւ Անուշաւան արեղայ Ժողոքեան:

Երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ Ալֆորվիլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ, 22, Ռիւ Վօլթէռ, այս ուրբաթ ժամը 20·30ին:

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ

Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24 կիրակի:

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ: Բացումը պիտի կատարուի դպրոցական աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Ս. Թորոսեանի, գեղարուեստական բաժինը բարձրախօսով, նաեւ հայկական եւ ֆրանսական պարեր : Մուտքը ազատ է :

Ծանօթ.— Փլաս տ'էքսէն առնել թիւ 25 հանրակառքը եւ իջնել վերջին կայարանը:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Նոր Սեբաստիոյ «Սիամանթօ» խումբէն՝ ընկ. Խաչիկ Գալուստեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք, Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանի նորոգութեան համար

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը իր դաշտահանդէսին առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկիններ Նուարդ Զատէեանէ, Մանիա Կարապետեանէ, Սիրանուշ Մարգարեանէ 500ական ֆրանք, Նուարդ Մազազաճեանէ հազար ֆրանք :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը, ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի խումբերու ներկայացուցիչները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 20·30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ: Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի, 7 Պուլվար տ'Աթէն, Գար տիւ Նորտի սրահը: Օրակարգը տեղին վրայ:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ԴԱՄԲԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՃՇԴՈՒՄ.— Վալանսէն գրասէր մը, Գ. Ս. հազար ֆրանք նուիրած է «Յառաջ»ի միջոցաւ, Ահարոնեանի դամբարանի շինութեան համար (այս նուէրը սխալմամբ վերագրուած էր ընկեր Գ. Ք.ի, որ արդէն կատարած է իր պարտականութիւնը:

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Քղիի Հայր. Միութեան: Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Ժիւսթ, 117 Ավընիւ Քօրօ, Գար տիւ Նորտէ, ընդարձակ եւ զով ծառաստանին մէջ :

Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ; Երգ. հայրենակից Գեղամ Շէհրէրեանի եւ ուրիշներէ: Հայկական եւ եւրոպական պար:

Հայկական պարեր, Սէն Լուի «Նոր Սերունդ» Սիամանթօ խումբի կողմէ :

Հայկական պարերուն կը նուագէ Հ. Փանոսեանի, Սիմոն եւ Խորէն եղբայրներու նուագախումբը :

Կրնաք ճաշը միասին բերել: Ըմպելիք՝ տեղի վրայ: Բարձրախօս Պ. Ալֆաջի :

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեանէ հազար Ֆր. իրենց զաւակին մահուան տարեդարձին առթիւ, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Աւետիս Նատիրեանէ 500 Ֆր. Շաւարշ Տէր Գարսամեանի մահուան տարեդարձին առթիւ: Տէր եւ Տիկին Դ. Մուրատեանէ 500 Ֆր. նուէր:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր քօնֆէքսիօն կարող գործաւորուհիներ. պլուզօն, փանթալօն, կիներու համար բարակ քօթ-նէատ ապրանքներ, ժիւփ, թայլիէ, քօրսաժ : Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat).

***

Իրենց բնակարաններուն մէջ, քօնֆէքսիօն, փանթալոն կարող գործաւորուհիներ: Դիմել 57 Ռիւ Նասիօնալ, Մարսէյլ:

ԾԱԽՈՒԻ Է

Փարիզէն 12 քիլոմեթր կայարանէն եւ օթօպիւսէն հինգ վայրկեան, Պուլվարի վրայ սենեակ մը, խոհանոց եւ քավ, 150 քառ. մեթր պարտէզով :

ՋՈՒՐ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ :

Հեռաձայնել Սարսէլ 80 :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր

ՇԱԲԱԹ 16 ՅՈՒԼԻՍ
SAMEDI 16 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7725 31e ANNEE Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3136

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

•

Ամիսներէ ի վեր Թուրքիան կը մըկուի տնտեսական տագնապի մը մէջ, հակառակ արտաքին օժանդակութեանց :

Կացութիւնը այնքան ծանրացած է որ, կառավարութիւնը ամէն օր բացառիկ օրէնքներ կը հաստատէ, առանց գոհացուցիչ ելքի մը յանգելու :

Ինչպէս ուրիշ առիթներով, այս անգամ ալ ուղղակի կ'ամբաստանուին ընդդիմադիրները, իբրեւ պատասխանատու համատարած անվստահութեան :

Անցեալ օր պաշտօնական գեկոյց մը հրատարակեր էինք, այս իմաստով :

Գլխաւոր ընդդիմադիրը, Հալք, իր պետին՝ նախկին Նախագահ Իսմէթի բերնով հերքեց եղած վերագրումները եւ պահանջեց որ դահլիճը հրաժարի, ելք մը գտնելու համար :

Ուրիշ ընդդիմադիր հոսանք մը, «Միլլէթ», նոյնպէս պահանջեց հրաժարիլ :

Եւ բանավէճը կը շարունակուի, պաշտօնական թէ կուսակցական բերաններով :

Արձանագրենք մէկ — երկու վարչական տնօրինութիւններ, գաղափար մը տալու համար տագնապին խորութեան մասին.---

Յուլիս 5ին, թերթերը կը հաղորդէին թէ կառավարութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք պիտի առնէ, չարաշահութիւնը խափանելու համար :

Մասնաւոր պաշտօնեաներ պիտի խուզարկեն սուրճի, շաքարի, քարիւղի եւն. առեւտրականներուն խանութները, ինչպէս եւ մասնաւոր տուներ, եւ եթէ մէկ շաբթուան պէտքէն աւելի պաշար գտնեն, պիտի գրաւեն:

Արդարեւ, չարաշահութիւնը այնքան սաստկացած է որ, շարունակ յաւելում տեղի կ'ունենայ անհրաժեշտ նիւթերու գիներուն վրայ :

Ուրիշ որոշումի մը համաձայն, հակակշռի պիտի ենթարկուին կեդր. դրամատան վարկերը եւ պիտի դադրի վարկային ներածումը, որպէսզի կարելի ըլլայ պահել դրամին արժէքը՜

Երրորդ որոշումով մը, մասնագէտներու յանձնաժողով մը պիտի կազմուի ոչ — կուսակցականներէ, անդամակցութեամբ համալսարանական դասախօսներու, առեւտրականներու եւ ուրիշ ձեռնհաս անձերու, բարուքելու համար երկրին տնտեսական կացութիւնը :

Եւ վերջապէս, իրաւասութիւն տրուած է քաղաքապետութեանց, ի հարկին գրաւելու համար չահադէտներուն հարստութիւնը:

Քանի մը հատուածներ ալ՝ փոխադարձ մեղադրանքներէն:

Իսմէթ Ինէօնիւ բողոքելով հրատարակուած ամբաստանագրին դէմ, դիտել կու տայ թէ տագնապին պատասխանատուն կառավարութիւնը ինքն է, իր անհաշիւ գործառնութիւններով :

Առեւտրական Նախարարը բացէ ի բաց յայտարարեց թէ ընդդիմադիրները խուճապի կը մատնեն ժողովուրդը, «տնտեսական դաւադրութիւն մը» սարքելով :

Անպաշտօն Նախարար մըն ալ, Տոքթ. Սարօլ, ազդարարեց թէ մօտ օրէն «թունաւոր լեզուները պիտի բռնուին եւ իրենց առջեւ պիտի գտնեն այնքան չաքար որ պիտի չկրնան ուտել, այնքան թէյ որ պիտի չկրնան խմել եւ այնքան քարիւղ որ պիտի չկրնան գործածել »:

Այսպէս, տագնապը հետզհետէ կը ծաւալի, ուշադրութիւն գրաւելով մասնաւորապէս Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր տակաւին տրամադիր չեն տալու Թուրքիոյ պահանջած նոր վարկը, 300 միլիոն տոլար :

Լոնտոնի մէջ ալ կը թելադրեն որ Թուրքիա յոյս չդնէ արտաքին օժանդակութեան վրայ, այս տագնապը փարատելու համար :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻՒ

*

ՖՐԱՆՍԱ ՊԻՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԿՐՃԱՏԵԼ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԾԱԽՔԵՐԸ

Ֆրանսայի վարչապետը, Պ. Էտ. Ֆոր, եւ արտաքին նախարարը, Պ. Փինէ, լրագրական ասուլիսի մը հրաւիրելով 300 թղթակիցներ, պարզեցին կարեւոր ծրագիր մը զոր պիտի ներկայացնեն Ժընեւի խորհրդաժողովին, բարուքելու համար միջազգային յարաբերութիւնները :

Ծրագիրը կը տրամադրէ 5 – 10 առ հարիւր կրճատել Չորս Մեծ պետութեանց բոլոր զինուորական ծախքերը եւ գոյացած քանի մը հարիւր միլիոն տոլարը յատկացնել յետամնաց երկիրներու վերաշինութեան, ուրիշ խօսքով՝ «քաղցի, աղքատութեան եւ ժխտական» նպատակներու սահմանուած դրամը գործածել «վեհօգի, ընկերային եւ դրական առաջադրութեանց»:

Վարչապետը բացատրեց թէ իր ծրագիրը մաս կը կազմէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի վերաբերեալ խնդիրներու կարգադրութեան, իբրեւ տեսակ մը երաշխիք սպառազինութեանց կրճատման համար: Երբ իւրաքանչիւր երկիր իր ելեւմուտքին կարեւոր մէկ մասը յատկացնէ շինարար նպատակի մը, կը նշանակէ թէ աւելի քիչ պիտի ծախսէ սպառազինութեանց համար ·

Ֆրանսայի վարչապետը անհրաժեշտ կը գտնէ հետեւեալ պայմանները, դրական համաձայնութեան մը յանգելու համար. –

1. Դէպի ապագան նայիլ եւ ոչ թէ դէպի անցեալը: Համաձայնութեան սկզբունքներ փնտռել ապագայ գործունէութեան համար :

2. Քանի որ Ժընեւի խորհրդաժողովը կը գումարուի ամենաբարձր մակարդակի մը վրայ, ամենաբարձր տեսակէտով քննել խնդիրները: Անյաղթելի համարուած դժուարութիւններ կրնան լուծուիլ հաւաքական ճիգով մը:

3. Հասկնալ միւսներուն տեսակէտը, ըմբռնելով թէ լուծումները միշտ ուժերու գերազանցութեամբ չեն գտնուիր :

Պ. Փինէ եւս խօսք առնելով, բացատրեց թէ երբ Խ. Միութիւնը հաւանի Գերմանիոյ միացման, այն ատեն միացեալ ազգը կրնայ յարիլ արեւմտեան կամ արեւելեան Եւրոպայի զինակցութեան, անշուշտ բոլոր անհրաժեշտ երաշխիքներով:

✕ Ֆրանսական կառավարութեան ծրագիրը մեծ ուշադրութիւն գրաւեց Մ. Նահանգներուն եւ Անգլիոյ մէջ, որոնք ընդհանրապէս լաւատես են Ժընեւի խորհրդաժողովին արդիւնքներու մասին: Աղգաժողովն ալ քննութեան արժանի կը գտնէ Ֆրանսական ծրագիրը :

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ արտաքին նախարարները երկու օրէ ի վեր խորհրդակցութիւններ կը կատարենՓարիզիմէջ, Պ. Փինէի հետ, ճշդելու համար իրենց ուղեգիծը Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ: Ամերիկացի Նախարարը օդանաւէն իջած ատեն ըսաւ թէ «մեծ յոյսեր կը թեւածեն օդին մէջ»: Յետոյ անդրադառնալով օրուան տօնին—Յուլիս 14— ըսաւ թէ «երբ աշխարհի սիրտը կը տրոփէ Ֆրանսայի սրտին հետ, իրենք Ժընեւ կ'երթան այն համոզումով որ ազատութեան, եղբայրութեան եւ հաւասարութեան ոգին պիտի օգնէ մեզի, նոր քայլեր առնելու դէպի խաղաղութիւն»:

Փարիզի ամերիկեան դեսպանը ճաշի հրաւիրեց երեք նախարարները: Այսօր, շաբաթ, երեքը միասին պիտի լսեն Ատլանտեան միւս 12 պետութեանց արտաքին նախարարներուն տեսակէտները, Շայոյի պալատին մէջ: Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ արեւմտեան պետութիւնները արդէն համաձայնած են Ժընեւի մէջ քննելի խնդիրներու մասին:

✕Մոսկուայի անթէլը եւ մամուլը մանրամասնօրէն հաղորդեցին Ֆրանսայի վարչապետին եւ արտաքին նախարարին լրագրական ասուլիսը, առանց խորհրդածութեան: Միայն արհեստակցական Միութեանց օրկանը, Թրուտ, նորէն յիշեցնելով Խ. Միութեան զինաթափութեան ծրագիրը, դիտել կու տայ թէ Մ. Նահանգները իրենց զինուորական ծախքերը պեղչելով կրնան բնակարան ճարել 2–3 միլիոն ընտանիքներու, իսկ Ֆրանսա եւ Անգլիա կրնան 300.000 տուներ շինել : Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կ'եզրակացնեն թէ Խ. Միութիւնը պիտի մերժէ Ֆրանսական ծրագիրը :

✕ Աշխարհի բոլոր մասերէն 1500 թղթակիցներ եւ լուսանկարիչներ խռնուած են Ժընեւ, խորհրդաժողովին առթիւ: Որոշուած է գաղտնի կատարել բոլոր նիստերը եւ ներս չառնել ոեւէ թղթակից': Իրազեկներ կը հաւաստեն թէ ամէնէն կարեւոր խօսակցութիւնները տեղի պիտի ունենան ոչ թէ Ազգերու պալատին, այլ գլխաւոր պատուիրակութեանց բնակած վիլլաներուն մէջ :

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄՈՍԿՈՒԱ ԺՈՂՈՎԻՆ ԿԸ ՂՐԿԷ ԲՈԼՈՐ ՋՈՋԵՐԸ

*

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ, ՄԱՌԵՇԱԼ ԺՈՒԿՈՎ, ԸՆԴՀ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԵՒՆ.

Խ. Միութիւնը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ կեդր. կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Խրուշչեւ եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը, մառեշալ Ժուկով եւս Ժընեւ պիտի երթան, խորհրդային պատուիրակութեան հետ որուն գլուխը կը գտնուի մառեշալ Բուլկանին : Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ Խրուշչեւ խորհրդաժողովին պիտի չմասնակցի պաշտօնապէս, իբրեւ Չորս Մեծերէն մին եւ թէ պատուիրակութեան վարիչը պիտի ըլլայ Բուլկանին: Միւս անդամներն են արտաքին նախարարը, Մոլոթով եւ փոխանորդը՝ Կրոմիքօ: Զեկոյցը արձանագրելով գլխաւոր անդամներուն անունները, կը յիշէ նաեւ անմիջական խորհրդականները, — Մալիք (Լոնտոնի դեսպանը), Վինոկրատով (Փարիզ), Զարուբին (Ուաշինկթըն), Պուշկին (Պերլին), Սեմենով (փոխ նախարար արտաքին գործերու) :

Իրազեկներու կարծիքով, այս առթիւ ալ բացառիկ դեր մը վերապահուած է Խրուշչեւի, ինչպէս Պելկրատի այցելութեան ատեն :

Պատուիրակութեան գլուխը դնելով երեք ականաւոր դէմքեր, — Բուլկանին, Ժուկով եւ Խրուշչեւ, Խ. Միութիւնը կը հաստատէ թէ Սթալինի մահէն ի վեր երկիրը կը կառավարուի ոչ թէ առկական անհատի մը, այլ հաւաքական մարմնի մը կողմէ : Մասնաւորապէս Խրուշչեւի անդամակցութիւնը կ'ապացուցանէ կեդր. կոմիտէին վճռական դերը՝ միջազգային բանակցութեանց մէջ: Միւս կողմէ, մառեշալ Ժուկովի մասնակցութիւնը այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ Մոսկուա պիտի արծարծէ զինաթափութեան խնդիրը :

Չորս Մեծերու որոշման համաձայն, իւրաքանչիւր պատուիրակութիւն հինգ հոգի պիտի ունենայ բուն խորհրդաժողովի սեղանին առջեւ, ուրեմն համագումար քսան հոգի, ինչպէս եւ չորս թարգմաններ: Յետոյ, իւրաքանչիւր պատուիրակութիւն պիտի ունենայ հինգ ներկայացուցիչներ իբրեւ տեսակ մը պահեստի խումբ, որուն անդամները կրնան խորհրդակցութեան հրաւիրուիլ ատեն—ատեն: Այս ներկայացուցիչներն ալ խորհրդաժողովի սրահին մէջ պիտի գտնուին, բայց բաւական հեռու՝ Չորսերու սեղանէն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՎԱՂՈՒԱՆ ԹԻՒԸ

ամբողջութեամբ նուիրուած է Տարօնի ժողովուրդին նահատակութեան քառասնամեակին :

ՅՈՒԼԻՍ 14Ի ՄԵԾ ԶՕՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հինգշաբթի օր տեղի ունեցաւ Յուլիս 14ի աւանդական զօրահանդէսը, մասնակցութեամբ ինը հազար զինուորներու եւ հինգ հարիւր ռազմակառքերու: Այս առթիւ մէջտեղ հանուած էին բազմաթիւ նոր զէնքեր եւ հրանօթներ, իսկ այլազան օդանաւերու թռիչքը աւելի մեծ փայլ մը կու տար տօնակատարութեան: Զօրահանդէսը տեւեց աւելի քան մէկ ժամ, ի ներկայութեան հանրապետութեան նախագահին եւ կառավարութեան անդամներուն :

Միեւնոյն ատեն ընդունելութիւն մը սարքուած էր Էլիզէի պալատին մէջ, ուր Տէր եւ Տիկին Քոթի ընդունեցան կառավարութեան անդամները, դեսպանները եւ բազմաթիւ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ: Մասնաւորապէս հրաւիրուած էին պատուիրակութիւն մը խոլամնակին ռազմիկներէ եւ ուրիշ երեւելիներ :

Ժողովրդային հանդէսներն ալ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին հրապարակային պարերով եւ եօթը մեծ հրախաղութիւններով: Հանրակառքերու երթեւեկը կրճատուած էր, որպէսզի ժողովուրդը կարենայ հանգիստ զուարճանալ: Գիշերը լոյսերու մէջ կը լողային Փարիզի բոլոր յիշատակարանները:

ՃԱՌԵՐ ՅՈՒԼԻՍ 14Ի ԱՌԹԻՒ

Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանատան ընդունելութեան առթիւ խօսք առնելով, մառեշալ Բուլկանին յայտարարեց թէ խորհրդային պատուիրակութիւնը, ինչպէս Ժընեւի խորհրդաժողովը, կը գտնուի ամենաբարձր մակարդակին վրայ : Պատասխանելով թղթակցի մը եւ ամերիկեան գործակատարին հարցումներուն, մառեշալը կրկնեց ․

— Մեր պատուիրակութեան կազմը կը գտնուի ամենաբարձր մակարդակին վրայ, ինչ որ լաւագոյն ձեւն է: Օրինակ, ի՞նչպէս պիտի կրնայինք զինաթափութեան խնդիրը քննել Ժընեւի մէջ, առանց ազգ. պաշտպանութեան նախարարին՝ մառեշալ Ժուկովի ներկայութեան : —

Ուրիշ մը հարցուց թէ մառեշալ Ժուկով եւ Նախագահ Այզընհաուըր պիտի օգտուի՞ն իրենց անձնական մտերմութենէն, իբրեւ նախկին զինակիցներ Բ. աշխարհամարտին: Բուլկանին պատասխանեց թէ անոնց անձնական յարաբերութիւնները մասնաւոր կարեւորութիւն մը չունին խորհրդային պատուիրակութեան համար :

Ընդունելութեան ներկայ էին ուրիշ խորհրդային երեւելիներ ալ, Մոլոթով Խրուշչեւ եւն.: Բոլորն ալ դիրք բռնեցին ժպտադէմ, լուսանկարուելու համար Ֆրանսական դեսպանին, ամերիկեան դեսպանին կնոջ եւ ուրիշ դիւանագէտներու հետ: Յետոյ բոլորը միասին բաժակ պարպեցին Ֆրանքօ-խորհրդային բարեկամութեան համար :

Երբ Բուլկանին հաստատեց թէ մառեշալ Ժուկով պիտի օգնէ զինաթափութեան բանակցութեանց, ամերիկեան գործակատարը դիտել տուաւ թէ զօրականները աւելի շատ սպառազինութեամբ քան զինաթափութեամբ կը հետաքրքրուին : Բուլկանին պատասխանեց ․

— Ես այդպէս չեմ կարծեր: Նախապէս ըսած եմ եւ նորէն կ'ըսեմ․ ոչ ոք աւելի լաւ կ'ըմբռնէ պատերազմին սարսափները եւ զրկանքները քան մենք՝ զինուորներս : Մենք գիտենք թէ ինչ է պատերազմը»:

✕ Մոսկուայի պատուիրակութեան կազմը մեծ ուշադրութիւն գրաւեց Լոնտոնի մէջ: Այս առթիւ ակնարկելով Խ. Միութեան վերջին զեկոյցին, որ կը բողոքէր Փարիզի համաձայնութեանց դէմ, դիտել կու տան թէ միացեալ Գերմանիա մը կրնայ ազատօրէն որոշել թէ ո՛ր կողմին պիտի միանայ :

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ

(1894 — 1955)

*

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երեւանը 1914ից առաջ գաւառական յետադիմաց քաղաք մըն էր։ Հայ ունեւոր դասը եւ մտաւորականութիւնը կեդրոնացած էին Թիֆլիս — Բաքու։ Հայկ. կեանքը ղեկավարւում էր Թիֆլիզից։ Երեւանը մեծ դեր չէր կատարում։ 1914ի պատերազմը նորութիւն մտցրեց իր կեանքի մէջ։ 1915ին Երեւան էին կեդրոնացած հայկական կամաւորական խումբերը, մտաւորականութեան եւ զինուորականութեան երթեւեկը յեղաշրջել էին Երեւանի նախկին կեանքը։ Երեւանը սկսել էր դառնալ մի տեսակ հայկական մայրաքաղաք իր բոլոր ստորոգելիներով։

Ոգեւորութեան այդ շրջանին Ստեփանն երեւաց Երեւանի մէջ։

Նա հազիւ քսան տարեկան կար։ Արեւելքի մէջ մարդիկ շուտ են հասունանում, — բայց արդէն ցցուն դէմք դարձաւ։ Իր մասնակցութիւնը դպրոցական եւ աշակերտական կեանքին թարմութիւն էին բերում իրեն հետ։ Հայկականութեան ոգին էր իր ուղղութիւնը։ Ամէն տեղ, ուր որ նա կար, նորութիւն կար։ Իր ուղղամիտ բնաւորութեան շնորհիւ, թերեւս շատ համակիրներ չունէր, սակայն իրեն անտեսել չէին կարողանում։

Իր բարձր հասակով, աշխատում էր նաեւ բարձր լինել իր մտքերով, գորշ զանգուածից։ Անշուշտ յիշում են իր աշակերտները, նաեւ ծանօթները իր խարազանող, նաեւ բարի բնաւորութիւնը։ Ամէն ինչից վեր պիտի լինէր հայութիւնը, հայկ. մշակոյթը, եկեղեցին, անկախութիւնը։ Այդ սկզբունքները մինչեւ իր կեանքի վերջին օրը մնացին իրեն ղեկավարող սկզբունքներ։ Հայութեան ստորադասութիւնը ուրիշների առջեւ անհաղորդ էին իրեն։

1915, 16, 17 թուականներին հայկական ողբերգութեան, նաեւ յոյսի օրերին Ստեփանը միշտ մնաց հաւատով լի դէպի Հայաստանի ապագան։

1917ի Ռուսաստանի փետրուարեան յեղափոխութեան շրջանին Ստեփանը շատերի հետ անդամակցեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, այդ օրերի միակ գործօն եւ համաժողովրդական կուսակցութեան։

1918ին, հայութեան տագնապի օրերին պարտաճանաչ քաղաքացու պէս կատարեց իր վրայ դրուած բոլոր պարտականութիւնները

Մայիս 28ից յետոյ եւ մինչեւ մահ մնաց հաւատարիմ հաւատացողը հայութեան ազատութեան եւ անկախութեան։ Ստեփանը թէ գործով եւ թէ խօսքով մնաց «Մայիս 28»ի անդաւաճան ուխտեալներից։

Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանին լաւագոյն մասնակցութիւնը բերաւ կրթական շարժումին։ Լինելով արական գիմնազիոնի տեսչութեան անդամ, ուժգնօրէն պայքարեցաւ յօգուտ հայկական դաստիարակութեան դպրոցների մէջ, մասնաւորապէս Ռուսներից ժառանգ մնացած արական առաջին գիմնազիոնի մէջ։ Ակներեւ էր իր մասնակցութիւնը այդ շրջանին գրական եւ հասարակական մարզերի մէջ.

Մի շարք վէճեր ունենալով Դաշնակցական կարգ մը ղեկավարների հետ, հեռացաւ Դաշնակցութիւնից եւ անդամագրուեցաւ հայ սոցիալիստ յեղափոխական կուսակցութեան (էս — էր), կեանքի մինչեւ վերջին վայրկեանը մնալով սակայն բարեկամ Դաշնակցութեան եւ հաւատաւոր նրա առաքելութեան։

Դժբախտաբար երջանիկ չեղաւ Հայաստանը։ Հարաւի եւ հիւսիսի թշնամիները ոտնակոխեցին Հայաստանի ազատութիւնը եւ անկախութիւնը։ Ստեփանը զէն ի ձեռին հազարաւորների հետ մաքառեցաւ ռուսների դէմ։ Պարտուած փետրուարեան ապստամբութիւնից յետոյ, 1921ին հեռացաւ Հայաստանից եւ ապաստանեցաւ Թաւրիզ։

Այնտեղ եւս շարունակեց իր ուսուցչական աշխատանքը։ Հայաստանի բոլշեւիկեան կառավարութեան հռչակաւոր ներումից յետոյ վերադարձաւ Հայաստան, նորից ծառայելու հայ ժողովուրդին։ Դժբախտաբար երկար չկարողացաւ մնալ այնտեղ, կառավարութիւնը նրան աքսորեց Պարսկաստան։ Ստեփանի համար սկսաւ տարագրութեան մէկ նոր շրջանը, որ, աւա՜ղ, վերջացաւ իր մահով։

Կարճ ժամանակ պաշտօնավարեց Նոր Ջուղայի ազգային վարժարանում, Ստեփանը ընդմիշտ հեռացաւ Պարկաստանից եւ հաստատուեցաւ Փարիզ։

Շուրջ երեսուն տարի ապրելով Փարիզ, նա երբեք չկտրուեցաւ հայկական կեանքից, մանաւանդ նրա մտաւոր կեանքից։ Աշխատանքից յետոյ իր կարճ ժամերը նուիրում էր ուսումնասիրութեանց։ Յաճախ գրում էր հայ, երբեմն, նաեւ օտար թերթերի մէջ։

Եռանդուն անդամ էր, տարիներ առաջ Դրօական Ակումբին, վերջին շրջանին էլ նուիրուած էր Ֆրանսահայ Լսարանին։

Մտաւորական կեանքը իր տարերքն էր։ Ափսոս որ ժամանակ եւ հնարաւորութիւն չունեցաւ երկարաշունչ ուսումնասիրութիւններ կատարելու եւ իր բաժինը, լուրջ մասնակցութիւնը բերելու հայկական մշակոյթի զարգացման եւ բարգաւաճման։ Իր ափյափոյ խմբագրուած գրութիւններն իսկ կը մնան գնահատելի տուրք հայկ. մշակոյթին, ինչպէս Գէորգեան եմարանը, Արսէն Տէրտէրեան եւայլն։

Մեղք որ անողոք ճակատագիրը կանուխ բաժանեց մեզ իրենից։ Թող հայ մշակոյթի զարգացումը պսակ լինի իր դամբանին։

Ա. Ի.

ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԳՐԱՒՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Սուլթան Ֆաթիհ Մուհամմէտի կողմէ Պոլսոյ գրաւման 500րդ տարեդարձին առթիւ, Թուրք պատմաբան Իսմայիլ Համի Տանիշմէնտ գրքոյկ մը հրատարակած է «Իսթամպուլի գրաւման կարեւորութիւնը մարդկութեան եւ քաղաքակրթութեան համար» անունով։

Յառաջաբանը նուիրուած է ջրելու մինչեւ հիմա տիրող այն տեսութիւնը, թէ Պոլսոյ գրաւման առթած մեծ բարիքն է իտալական վերածնունդը, որ յառաջ եկաւ բիւզանդական գիտնականներու փախուստովը դէպի Իտալիա, որոնք իրենց հետ տարին յունական գրքերը եւ բիւզանդական մշակոյթի նմոյշները։

Կ'ըսէ թէ վերածնունդը սկսած էր Պոլսոյ գրաւումէն առաջ, 14րդ դարուն։ Նոյնիսկ աւելի կանուխ բիւզանդացի գիտնականներ այցելած են Իտալիա։ Ասկէց զատ նախապէս իսլամ փիլիսոփաներ (արաբ) Իտալիա մտցուցած էին հին յունական մշակոյթը։ Արիստոտելի մեկնաբան Իպն — Րուշտ գլխաւոր ազդակն է իտալական վերածնունդին։

Կը յիշէ չորս հատիսներ (Քուրանի մէջ չեղած, բայց բերանացի եւ վաւերական աւանդութիւններ Մուհամմէտէն), որոնց մէջ Պոլսոյ գրաւումը մահմետականութեան ամենամեծ պատերազմը ըլլալը կը յայտնուի։ «Օրհնեալ ըլլան այն զօրավարներն ու զինուորները, որ պիտի գրաւեն Պոլիսը»։ 655 — 782 հինգ արաբական յարձակումներ եղած են Պոլսոյ վրայ, բայց անյաջող։

Արաբներէն վերջ Թուրքերուն իտէալն եղաւ անոր Գրաւումը։ Սուլթան Տուղրուլ Պէյ, հիմնադիրը Պարսիկ Սելճուքեան պետութեան, Փոքր Ասիա արշաւեց՝ Պոլսոյ գրաւման ճամբայ մը բանալու համար։ Օսմանեան Թուրքերը ալ աւելի կը փափաքէին անոր տիրանալ։

Օսմանցի պատմագիր Ալի Չէլէպի կը գրէ, թէ Անատոլուի Թրքական գրաւումը, որ սկսաւ Մանազկերտի յաղթական պատերազմով 1071ին, վերջնական նպատակ ունէր Պոլսոյ գրաւումը։ Մանազկերտի յաղթանակէն երկու տարի ետք, Թուրքերը տիրած էին Գափուտաղ Թերակղզիի ծովեզերքներուն, Գատը Քէօյէն մինչեւ Սկիւտար եւ Մարմարայէն մինչեւ Վոսփոր։

Եըլտըրըմ Պայազիտ սուլթանի անյաջող պաշարումէն վերջ, սուլթան Մուհամմէտի վիճակուեցաւ յաղթանակը։ Պաշարումը սկսաւ 1453 Ապրիլ 6ին (Ուրբաթ) եւ վերջացաւ Մայիս 29ին (Երեքշաբթի), 53 օրուան կռիւներէ վերջ։

Վերջին հետախուզութիւնները կը յայտնեն, թէ Թուրքերը կը յարգէին բոլոր կրօնները, նոյնիսկ մահմետականութիւն ընդունելէ առաջ։ Թուրքերը արշաւելով արեւմուտք՝ եկան Ասիայէն (*) Միջին Արեւելք եւ դէմ յանդիման գտնուեցան երկու մոլեռանդ կրօնական աշխարհներու, Արեւելեան Օրթոտոքս Եկեղեցի (Բիւզանդիոն) եւ Արեւմտեան կաթոլիկ եկեղեցի (Հռոմ)։ «Թուրք — մահմետական ազգն էր, որ կրօնական հանդուրժողութիւն ներմուծեց այս երկու հակառակորդ խմբաւորման մէջ։ Բոլոր Արեւելեան շրջանակը օգտուեցաւ այս մարդկային իրաւունքէն։ Արեւմտեան շրջանակէն օգտուեցան մինչեւ Աւստրիոյ մէջ Թրքական գրաւման սահմանները»։

Տասներեքերորդ դարուն, երբ Թուրքերը Անատոլու արշաւեցին, Յոյն Օրթոտոքս եկեղեցին հերետիկոս կը նկատէր Հայաստանեայց Եկեղեցին եւ կասկածելի անոր քրիստոնէութիւնը։ Ըստ Ճ. Լօրէնթի, Բիւզանդացիները Թուրքերու արշաւանքը կը նկատէին իբր աստուածային պատիժ Հայերու հերետիկոսութեան համար։ Հին բիւզանդական, հայկական եւ ասորական աղբիւրները կը հաստատեն, թէ շատ մը հայ թագաւորներ, իշխաններ եւ պատրիարքներ ու եպիսկոպոսներ կը բերուէին Պոլիս եւ կը բանտարկուէին տարիներով, նոյն իսկ կրակով կը պատժուէին, որպէսզի ընդունին օրթոտոքսութիւնը։

Տասներեքերորդ դարուն, հայ պատրիարք Խաչիկ՝ երեք տարի Պոլսոյ մէջ բռնութեան տակ օրթոտոքսութեան դառնալու փորձերէ ետք, Կէօքսիւմ աքսորուեցաւ։

Կրկին նոյն դարուն Կոնստանտին Տիւքաս կայսրը Պոլիս բերել տուաւ Ատոմ եւ Ապու Սահլ իշխանները եւ Հայոց Թագաւոր Գագիկ Բ.ը եւ երեք տարի չարչարեց զանոնք։

Անտիոքի պատրիարք Միխայիլ Ասորի իր ժամանակագրութեան մէջ կը յիշէ, թէ Բիւզանդացիները նոյն թշնամութիւնը ցուցուցած են Ասորիներու հանդէպ։ Եւ Բիւզանդացիներու տուած չարչարանքները նմանցուցած է հին Հռոմէացիներու առաջին քրիստոնեաներուն տուած չարչարանքներուն։ Ուրիշ ասորի պատմագիր մը (Ապիւլ Ֆարաճ) կ'ուրախանայ Ալփ Արսլանի յաղթանակին համար Մանազկերտի մէջ (1071ին) եւ կ'ըսէ. «Աստուած խոնարհեցուց Հպարտը եւ ուժ տուաւ սուլթանին»։

Բոլոր ասորի եւ հայ պատմագիրները Թուրքերու տուած կրօնական ազատութեան համար երախտագիտութեամբ կ'արտայայտուին։ Մատթէոս Ուռհայեցին նկարագրելով Ալփ Արսլանի մահը, անոր որդի եւ յաջորդ Մելիքշահի մասին կը գրէ.— «Ան շատ ազնիւ եւ համակրող էր Քրիստոսի հետեւորդներուն հանդէպ։ Մելիքշահի իշխանութիւնը օրհնուած էր Ամենաբարձրէն, անոր պետութեան սահմանները ընդարձակուեցան եւ Հայաստան խաղաղութեան մէջ ապրեցաւ։»

«Շալանտոն, Ժան Լօրան, Եօրկա, Ռընէ Կրուսէ, միաբերան կը վկայեն, թէ Հայերու գործակցութիւնը Թուրքերուն, սկսած Մանազկերտի պատերազմէն, օգնեց Անատոլուի գրաւման եւ ճամբայ բացաւ Անատոլուի արեւելքէն մինչեւ Տաւրոսի լեռները, Տիգրիսէն մինչեւ Միջերկրական, եւ արդիւնք էր Թուրքերու ցոյց տուած կրօնական թոյլատուութեան»։

Միխայիլ Ասորի կը գրէ.— «Հայ զինուորները, որ Բիւզանդացիներու բռնութեան տակ ընդունած էին անոնց նեղուած կրօնքը, առաջիններէն էին պատերազմի դաշտալքողներէն»։ Յետոյ Թուրքերուն միանալով յաղթեցին Բիւզանդացիներուն»։

Ըստ Մատթէոս Ուռհայեցիի, երբ Սեբաստիա գտնուող հայ իշխաններ Ատոմ եւ Ապու — Սահլ եւ իրենց զօրքերը դաշնակցեցան Թուրքերու հետ ընդդէմ Բիւզանդիոնի, կայսր Ռոմանոս Դ. երդում ըրաւ, որ Մանազկերտի պատերազմէն վերադարձին պիտի բնաջնջէ Հայոց ազգը»։

Թուրք պատմաբանը յետոյ կը նկարագրէ Կաթոլիկ Աշխարհին եւ Օրթոտոքս Աշխարհին սուր հակամարտութիւնները, Բիւզանդացիներու կրօն. ճնշումը Հռոմի կողմէ, եւ Բիւզանդացիներու գաղտնի բաղձանքը Թուրքերու տիրապետութեան, որպէսզի ազատին, նաեւ Օրթոտոքս Եկեղեցին ազատ բռնութիւններէ։ Կ'ընդունի թէ Մուհամմէտ Ֆաթիհ յաջողած էր Պոլսոյ մէջ կազմել 5րդ Զօրասիւն մը (մեր օրերու բացատրութեամբ), որ իրեն օգնեց գաղտնապէս, բայց դաւաճանօրէն։

Ժ. Լօրան կ'ըսէ, թէ 11րդ դարուն Թուրքերը կրօնական ներողամտութիւն բերին Կեդրոնական Ասիայէն դէպի Փոքր Ասիա։

Յոյներու առաջին պատրիարքը եղած է Եօրկիոս Քըրթեսիս, որ կաթոլիկ Հռոմի հետ միանալու գաղափարին հակառակորդ եղած է եւ Թուրք տիրապետութիւնը նախընտրող, եւ կոչուած է Կեննատիոս Պատրիարք եւ արժանացած Ֆաթիհի նիւթական ու բարոյական շնորհներուն։

Միջանկեալ ըսենք, որ Հայոց առաջին պատրիարքը եղած է Յովակիմ Եպիսկոպոս, որ Պրուսայի առաջնորդ եղած ժամանակ ծանօթացած է Ֆաթիհի եւ անոր զօրքերուն յաջողութեան համար պատարագ մատուցած է։

Թուրք պատմաբանը կ'եզրակացնէ.— «Իսթանպուլի գրաւման մեծ արժէքը եւ կարեւորութիւնը մարդկային իրաւունքներու տեսակէտէն սա է, որ Արեւելեան եւ Հարաւ — Արեւելեան Եւրոպայի մշակութային շրջանակին մէջ խղճի ազատու-

(*) Իսմայիլ Համի Տանիշմէնտ կ'ընդունի Թուրքերու Ասիայէն գաղթած ըլլալը, մինչ Մուսթաֆա Քէմալ չնաշխարհիկ տեսութիւն մը հնարեց՝ Թուրքերը նկատելով Փոքր Ասիոյ բնիկներ, եւ Հիթիթներու սերունդ եւ Հաթեան ու Սումերեան քաղաքակրթութիւններու ժառանգ։ Գ. Ա.

ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ ՄԸ

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

(ԱԿՆԱՏԵՍԻ ՅՈՒՇԵՐ)

Ահա միւսը, աչքը ջախջախուած նիհար պառաւ կին մը, երեսը թիմած փոշոտ թաւուտի մէջ, ընդարմացել է։

Հեռուն, սեւին է տալիս ինչ որ մէկ դիակ, ահա մէկ ուրիշը, նորէն մէկը…

Որբացած մի ձի, դանդաղ քայլում է ճամբարով, խռոված գլուխը շարժում է կարծես հասկանում է անցած — դարձածը։

Միւս առաւօտ գալիս է նոր խումբ մը բեռնատար կառքերի, զինուած զինուորներով եւ նորից սկսում «գործի», երէկուանից մնացածը լրացնելու համար։ Մարդկանց դիմադրութիւնը կոտրուած է։ Թուլացած ֆիզիքապէս եւ հոգեպէս նրանք հլու կատարում են բոլոր հրամանները։

Շատերը հաւատ ունին հանդիպելու իրենց հարազատներին եւ ճակատագրօրէն գնում են դէպի բեռնակառքերը։

Շատերը փախան մօտակայ լեռները ու անտառները։ Նրանց որսում են անգլիացի զինուորները։ Գտնում են հրացանները։

Լեռներում եւ անտառներում թափուած են դիակները։ Շատերը կախուած են ծառերից։ Դրաւայի սառն ալիքները հիւրընկալում են Խազախների բազմաթիւ դիակներ։

Այսպէս մի քանի օր շարունակուեց որսորդութիւնը Խազախների դէմ, որսորդութիւնն այնպէս ինչպէս շամբուտների մէջ որսում են վայրի կենդանիները կենդանաբանական պարտէզների համար, այն տարբերութեամբ որ այնտեղ աշխատում են կենդանիները անվնաս բռնել, չէ որ դրամ են ստանում նրանց համար, իսկ այստեղ Խազախները ոչինչ կ'արժեն։

Այնտեղ, ուր վերջանում է ճամբարի սահմանը, Դրաւա գետի ափին, շարուած են եղբայրական — համայնական գերեզմանները։ Այնտեղ, հեռու հայրենիքից եւ խազախեան գիւղերից, պառկած են որդիները խաղաղ Դոնի, Ջրառատ Կուբանի եւ սրընթաց Տերեքի։ Ովքե՞ր են սրանք։ Աստուած գիտէ։

Նրանց պահապաններն են մօտակայ անտառը եւ արագահոս ալիքները Դրաւայի։ Աշնանային գիշերները պատմում են պատահական անցորդին տասնեակ հազարաւոր մարդոց ողբերգութիւնը, մարդիկ որոնք ազատութիւն էին երազում, սակայն դաւադրօրէն յանձնուեցան դահիճներին՝ Սովետներին, մեռնելու համար։

Թարգմ. Ա. Բ. ԳԱՏԻ

(4րդ եւ վերջ)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ՀԱՅԱՍՏԱՆ » ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, 9 Յուլիս.— Անցեալ Կիրակի, 3 Յուլիս, Սէն Ժիւսթ, Գար տիւ Շաւէի օդաւոր պարտէզին մէջ, տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի կազմակերպած դաշտահանդէսը, հերոսներու յիշատակին։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ն. Աղբալեան» խումբը օրինակելի ժրաջանութեամբ գործի լծուած եւ ստանձնած էր դաշտահանդէսին վերաբերեալ աշխատանքները եւ գեղարուեստական բաժնի պատրաստութիւնը։

Առաւօտէն հանդիսականները տեղ գրաւած էին հանդիսավայրին մէջ, իսկ կէսօրէն վերջ, խուռներամ բազմութիւն մը լեցուց ամբողջ պարտէզը։

Բացումը կատարուեցաւ «Մարսէյյէզ» եւ «Մշակ բանուոր» խմբերգներով։

Օրուան նախագահ ընկեր Մ. Զորպաճեան կարդաց իր գրաւոր ճառը, պանծացնելով հայ հերոսները որոնք անհաւասար, օրհասական կռիւներու մէջ իրենց կեանքը զոհեցին, մեր հայրենիքի ազատագրութեան համար։

Ապա Հայոց պատմութենէն վկայութիւններ բերելով յիշեց Մեծն Տիգրանի պատմական «Ոչ»ը։ «Մեր մօտաւոր անցեալը հարուստ է հերոսական դրուագներով եւ մեր հերոսները իրենց ոչը կրկնած են ամէն անգամ որ գտնուած են բռնակալներու ստորնացուցիչ պահանջներու եւ հարկադրանքներու դէմ, ինչպէս «Վարդանանք», որոնք ոչ ըսին եւ պայքարեցան զօրաւոր բանակի մը դէմ։ Մեր հերոսները պայքարեցան Թրքական, ցարական բռնակալութեանց դէմ, Սասունի, Զէյթունի, Վասպուրականի, Այնթապի, Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի, Կովկասի եւ ուրիշ վայրերու մէջ։ Ոչ, պատասխանեցին Սարդարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի մէջ եւ հիմնեցին Հայաստանի հանրապետութիւնը։

Այժմ սակայն, փոխուած են պայմանները եւ կռուադաշտերը, մեր Ոչը պէտք է լսուի ամէնուրեք, երբ՝ մեզի վտանգ կը սպառնայ։ Նոր վտանգն է ճերմակ ջարդը, որ կը սպառնայ մեր ազգային գիտակցութեան, մեր լեզուին եւ մշակոյթին։ Բոլոր բռնակալներուն եւ բռնութեանց ոչ պատասխանելով եւ անձնուիրաբար մարտնչելով մենք յարգած կ'ըլլանք մեր հերոսներու յիշատակը, մինչեւ որ գայ յաղթանակի օրը, որուն յոյսով ու մեծ հաւատքով կը սպասենք»։

Նախագահի խօսքէն վերջ, Վ. Աւիկեա (Աղբալեանի անդամներէն) երգեց «Գարունները» եւ Աշուղ Ջիւանի երգերէն մէկը։ Օր. Ա. Յարութիւնեանը յաջողութեամբ արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Մասիս»ը։ Յաջող արտասանութիւններով հանդիսականները ուրախացուցին փոքրիկներ՝ Արմենուհի Ճանիկեան, Գր. Խոկիճեան եւ Իլտա Վարպետեանը։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Յ. Գէտրոսեան որ՝ խնամուած ճառով մը պարզեց մեր ազատագրական պայքարին շարժառիթները, հայ յեղափոխական կուսակցութեանց կազմաւորումն ու գործունէութիւնը։

Նախապէս ունեցած ենք գրչի յեղափոխութիւն։ Մեծ եղած է գրչի պայքարի եւ գրականութեան դերը։ Ապա այդ պայքարին միացած է նաեւ սուրի պայքարը։

Եւ մեր յեղափոխական կազմակերպութիւնները գրչի եւ սուրի պայքարներով, պատրաստած են հայդուկներ, հերոս ֆետայիներ, որոնց անձնազոհութիւնները վեր են ամէն գնահատանքէ։ Մեր կուսակցութեանց մէջ, ամէնէն մեծը, ամէնէն անձնուէրը Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է, որ կազմակերպեց Գանք Օթօմանը, Խանասորի արշաւանքը, վարեց հայ թաթարական ընդհարումները եւ որ առաջնորդեց հայ ժողովուրդը, Սարդարապատի, Ղարաքիլիսայի, Վասպուրականի, Տարօնի հերոսամարտերու օրերուն, ըստեղծելով մեր սիրելի ներկայ Հայաստանը։ Յարգելով հերոսներու յիշատակը մենք պարտաւոր ենք հետեւիլ անոնց նուիրական օրինակին եւ շարունակել սկսուած գործը մինչեւ մեր ժողովուրդի վերջնական յաղթանակը, մինչեւ իրականացումը Անկախ ու Միացեալ Հայաստանի։

Բանախօսութենէն վերջ Կ. Յարութիւնեան երգեց հանդիսականներուն փափաքածը երգը, ապա քոյր եւ եղբայր՝ Օր. Ա. եւ Կ. Յարութիւնեան մէկէ աւելի երգերով խանդավառեցին ներկաները։

Հանդէսի ընթացքին «Ալքազոի բարձրախօսը կը հնչեցնէր հայերէն հաճելի երգեր։ Մէջ ընդ մէջ, հանդիսականները կը պարէին հայկական պարեր, որոնց կը մասնակցէին թէ տարեցները եւ թէ հոս ծնած ու մեծցած երիտասարդները

Եւ հայկական այդ ջերմիկ մթնոլորտը տեւեց մինչեւ երեկոյ։

Աճուրդի դրուեցաւ հաւ մը, եւ շիշ մը գինի։ Շահեցաւ Գ. Նշան Խաչատրեան եւ նուիրեց «Հայաստան» ենթակոմիտէին, իսկ Գ. Ստեփան Աճէմեան ստացեալ գումարը վճարելով, ստացաւ հաւն ու գինին։

Իրիկնապահին՝ պատրաստուեցան հայկական սեղանները, որոնց վրայ աւանդական կերակուրներու հետ կը բուրէր ախորժահոտ խորովածը։

Նոր Սերունդի «Ն. Աղբալեան» խումբին մասնակցութիւնը մեծ գոհունակութիւն պատճառեց հանդիսականներուն։

Շնորհաւորելի են նաեւ բոլոր անոնք, որ նպաստեցին հանդէսին յաջողութեան։

ԹՂԹԱԿԻՑ

***

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ԽԱՉԻԿ ԳԱԼՈՒՍՏԵԱՆ

ԼԻՈՆ.— Մէկ շաբաթ առաջ, երկարատեւ ու տաժանելի հիւանդութեան մը զոհ գնաց մեր սիրելի Խաչիկը, 48 տարեկան։ Ծնած էր Թոքաթ։ Ծնողքը ու ընտանեկան պարագաները սպաննուած են աքսորին։ Տեղացի ծանօթ Թուրք մը իր քով կ'առնէ ծառայութեան։ Ուրիշ քանի մը Հայերու պէս ազան կ'ուզէ Խաչիկն ալ թրքացնել, անունը փոխելով։ Խաչիկ կ'ընդդիմանայ ըսելով.— Դուն անուն մը ունիս ու կ'ուզես պահել, ես ալ պիտի պահեմ իմ անունս։ Եւ չի փոխեր անունը։

Օր մը ոստիկանապետ մը հիւր կուգայ աղային։ Երբ կը լսէ Խաչիկ անունը, կը զայրանայ.— «Դեռ կեավո՞ւր կայ, ըսելով Խաչիկը չարաչար կը ծեծէ։ Թուրք աղան ալ կը սկսի ծուռ աչքով նայիլ Խաչիկին։ Մթնոլորտը կը դառնայ անշնչելի։ Եւ օր մը Խաչիկ Թուրքին քովէն փախչելով կ'երթայ Սեբաստիա, ուր կը մտնէ որբանոց։ Սեբաստիայէն կ'անցնի Պոլիս, Յունաստան եւ վերջապէս Ֆրանսա գալով կը հաստատուի Լիոն։

Խաչիկ ընտանիքի պատուական հայր, աշխատէր, ընկերասէր եւ անկեղծ տղայ մըն էր։ Շատ կանուխէն յարեցաւ Դաշնակցութեան։ Վերջին տարիները հիւանդութեան պատճառաւ ընկերական շրջանակէ հեռու մնալու ստիպուած ըլլալով կը նեղուէր, եւ սակայն միշտ ներկայ էր մեր հանդէսներուն եւ ձեռնարկներուն։

Քանի մը տարի առաջ գործողութեան մը ենթարկուած էր եւ կը յուսար ապաքինիլ, դժբախտաբար վիճակը յանկարծ ծանրացաւ եւ ի վերջոյ հիւանդութիւնը գլխտնեց հէզ ընկերը։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երկուշաբթի, ի ներկայութեան ստուար բազմութեան մը։ Շատ մը ծաղկեպսակներու կարգին Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ալ ղրկած էր ծաղկեփունջ մը եռագոյնով։ Ընկեր Մ. Միրզէ յանուն ընկերներու հրաժեշտի խօսքը արտասանեց, ըսելով թէ գաղափարակից ընկերները պիտի շարունակեն պայքարը։

Հանգիստ իր ոսկորներուն։

Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Քոլոմպի «Լաքանալ» երկրորդական վարժարանի Գ. դասարանի 35 աշակերտներու մէջ անգամ մը եւս առաջին հանդիսացաւ Ժիրայր Երանեան, 14 տարեկան, 15.57 միջինով, նաեւ մեծ յաջողութեամբ անցուց Պրէվէի քննութիւնները։ Այս տղան վեց տարեկանէն ի վեր միշտ առաջնութիւն կը շահի, շնորհիւ իր ուշիմութեան եւ աշխատասիրութեան։

Յառաջիկայ տարուան համար ընդունուեցաւ 35 թեկնածուներու վրայ երկու հոգի միայն, լիսէ Շափթալ, Բ. դասարանը։

× Լիսէ Էլէն Պուսէի Ե. դասարանին աշակերտներէն Հուրիկ Զաքարեան ստացած է Փրի տ'Էքսէլանսը։

× Օր. Սօնա Սվաճեան յաջողութեամբ անցուցած է պաքալորէայի քննութեանց երկրորդ մասը (լիսէ Ռասին)։ Այս ուրախ առթիւ հայրը հազար Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՄԸ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի երիտասարդ գիտնականը, Մաթեմաթիկոս Սէրգէյ Մերգելեան Հնդկաստանի մայրաքաղաքը՝ նոր Տէլհի այցելած է։ Այս առթիւ հնդկական թերթերը լայն սիւնակներ յատկացուցած են հայ գիտնականին, զայն կոչելով «Լեռնային ժողովուրդին առաջին մաթեմաթիկոսը», «Մաթեմաթիքական տաղանդի հրաշք», «Մարդ – տարազ» եւայլն։ Երբ Ամերիկացի թղթակից մը իրեն հարցուցած է թէ արդեօք լեռնային խաղաղասէր ժողովուրդին առաջին մաթեմաթիկոսը չէ՞ք, պատասխանած է թէ ան Անանիա Շիրակացին է որ ապրած է Է. դարուն։ Թէեւ անկէ առաջ բազմաթիւ հայ մաթեմաթիկոսներ դասախօսած են հին Յունաստանի մէջ։ Ասկէ զատ մեր ժողովուրդը միայն գինիով եւ ոչխարով չզբաղիր, մենք տուած ենք մարդկութեան անուանի Վիքթոր Համբարձումեան, ակադեմականներ Օրբէլի եղբայրներ, ականաւոր բնագէտներ Ալիխանեան եղբայրներ եւն.։

ԳԼԽԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆ

Նէ.— Երբ ամուսնանանք, կ'ուզեմ որ ծխելը բացարձակապէս ձգես։

Նա.— Լաւ։

Նէ.— Խմելը նմանապէս։

Նա.— Լաւ։

Նէ.— Սինեմա, թատրոն, պար։

Նա.— Անտարակոյս։

Նէ.— Ակումբ, թերթ։

Նա.— Հարկաւ։

Նէ.— Ուրիշ ձգելիք բան մը չմնաց կարծեմ։

Նա.— Հատ մը եւս մնաց։

Նէ.— Ի՞նչ։

Նա.— Քեզ։

թինը ներմուծուեցաւ, յաղթանակին երկնային լուսով»։

Վերջին գլուխին մէջ Իսմայիլ Համի Տանիշմէնտ կ'աշխատի պատմական փաստերով համոզել, թէ խղճի ազատութեան նման, Արդարութեան գիտակցութիւնը մըտաւ Արեւմտեան կաթոլիկ եւ Արեւելեան Օրթոտոքս Աշխարհներուն մէջ, Թուրքերու նոր վարչութեամբ, եւ Պոլսոյ գրաւումը եղաւ ամենամեծ գործօնը այս մարդկային եւ քաղաքակրթուա՛ծ կարգին..

Գալքաններու գրաւումին մէջ, Օսմանեան սուրին հետ մեծ բաժին ունեցան նաեւ թրքական արդար օրէնքները ... ըստ հեղինակին։

Գ.Ա.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

Այդ վայրկեանին կրնայի ձեռքերովս սեղմել իր պարանոցը եւ կեանքը դուրս խլել իրմէ՝ մասնիկ առ մասնիկ։ Աչքերս կարմրեցան։ Պաշտօնեային բացատրութիւնները ականջս չէին մտներ։ Իր ձայնն էր որ կը լսէի, բարձրաձայն եւ յստակ՝ օտարականի չափազանցեալ շեշտով մը. — «Միլհաուզը, Մալլոյի մէջ։ Սըր Եօսթէյս Փետլըրին սեփականութիւնը։ Կարծեմ յարմար է այդ տունը։ Ամէն պարագայի մէջ կը փափաքիմ տեսնել քայս տունը»։

Արտօնաթուղթը առնելով պաշտօնեայէն՝ նոյն ամբարտաւան ձեւերով դուրս ելաւ գրասենեակէն։ Քարթըրը ճանչնալու ոչ մէկ նշան կամ խօսք, թէեւ ես այդ հանդիպման նախապէս ծրագրուած ըլլալուն վստահ էի։ Սկսայ խորհրդածել։ Անտեղեակ Սըր Եօսթէյսի Քան գտնուելուն, խորհեցայ թէ տուն փնտռելու այս դործողութիւնը լոկ պատրուակ մըն էր՝ Միլ Հաուզի մէջ անոր հանդիպելու համար։ Գիտէի թէ գողութեան դէպքը պատահած ժամանակ Սըր Եօսթէյս Հարաւ. Ափրիկէ կը գտնուէր եւ գինքը երբեք տեսած չըլլալուս համար այն եզրակացութեան յանգեցայ թէ՝ ինքը ըլլալու է խորհրդաւոր «գնդապետ»ը, որուն մասին այնքան բաներ իմացեր էի։

Երկու կասկածելիներուն հետեւեցայ Նայթսպրիճ փողոցն ի վար։ Նախ Հայտ Փարք պանդոկը մտաւ. քայլերս արագացնելով ես ալ իր ետեւէն մտայ պանդոկ։ Ուղղակի ճաշարան գնաց։ Սակայն մտածեցի ինքնութիւնս այժմ չյայտնել իրեն եւ շարունակել Քարթըրը հետապնդել։ Մեծ յոյս ունէի թէ կ'երթար ադամանդները առնելու, եւ բոլորովին անսպասելիօրէն յայտնուիլս գող պիտի հանէր զինքը եւ պիտի ստիպէր ճըշմարտութիւնը խոստովանելու։ Ուստի ետեւէն Հայտ Փարք Քօրնըրի փապուղին մտայ։ Քարափին ծայրը առանձին կեցեր էր. մօտը կար աղջիկ մը, ուրիշ ոչ ոք։ Որոշեցի քովը երթալ եւ խօսիլ տեղւոյն վրայ։ Գիտէ՞ք թէ ինչ պատահեցաւ այդ պահուն։ Տեսնելով մէկը զոր հեռաւոր Հարաւ. Ափրիկէ ըլլալ կը կարծէր՝ յանկարծական հարուած մը ստացաւ. գլուխը կորսնցուց եւ ինկաւ երկաթգծերուն վրայ։

Միշտ վախկոտ եղած էր. եւ ահա վախճանը։ Բժիշկի կեղծ դիմակին տակ՝ յաջողեցայ խուզարկել գրպանները։ Դրամապանակին մէջ կը գտնուէր քանի մը թղթադրամ եւ մէկ-երկու անկարեւոր նամակներ։ Կար նաեւ Ֆիլմերու ճախարակ մը, զոր նոյնքեն տեղ մը կորսնցուցած պէտք է ըլլամ, թուղթի կտոր մը՝ վրան գրուած ժամադրութեան մը թուականը՝ ամսուն 22ին համար «Քիլմորտըն Քէսըլ»ի մէջ։ Ձերբակալութենէն առաջ խօյս տալու աճապարանքիս մէջ այդ թուղթն ալ ձեռքէս ինկաւ. բարեբախտաբար, սակայն, թուանշանները միտքս էին։

Վազեցի մօտակայ հանդերձարանը եւ ծպտուած վիճակէս ես գլխ ոպոտելով՝ Հայտ Փարք պանդոկը ուղղուեցայ։ Նախկին տակաւին կը ճաշէր։ Պէտք չունիմ ձեզի մանրամասն բացատրելու թէ ինչպէս իրեն հետեւեցայ մինչեւ Մարլօ։ Ան ներս մտաւ, ես քիչ մը ատեն դռնապանուհիին հետ խօսքի բռնուեցայ, այն տպաւորութիւնը ձգելու համար որ իբր թէ ես անոր կ'ընկերանայի։ Յետոյ ես ալ ներս մտայ։ Հէքին կեցաւ։ Զգտուած լըռութիւն մը կը տիրէր։

— Ըսածիս կը հաւատաք, Անն, այնպէս չէ՞։ Կ'երդնում, յանուն Աստուծոյ, ինչ որ պիտի ըսեմ հիմա ձեզի, միակ ճշմարտութիւնն է։ Իր ետեւէն մտայ տուն, այո, թերեւս սպաննելու դիտաւորութեամբ եւ... զինքը գտայ մեռած՝ առաջին յարկի սենեակին մէջ։ Աստուած իմ, ահաւոր բան մըն էր։ Մեռած...։ Ու իրմէ քանի մը վայրկեան վերջ ես մտած էի։ Ուտան մէջ ուրիշի հետք ու ձայն չկար։ Անմիջապէս ըմբռնեցի վտանգին ծանրութիւնը։ Խաբեբայութեան զոհ դացող ապուշը վարպետ մէկ հարուածով ինքզինքը ազատեր էր զինքը խաբող աւազակէն։ Միեւնոյն ատեն ապահոված էր այն անձը որուն կարելի պիտի ըլլար վերագրել գործուած ոճիրը։ Բացայայտ կերպով «գնդապետ»ին մատը կար այս գործին մէջ։ Երկրորդ անգամ իր զոհը կ'ըլլայի։ Յիմար մը որ այդքան դիւրութեամբ ինկեր էի լարուած ծուղակի մէջ։

Լաւ չեմ յիշեր ինչ պատահեցաւ վերջը։ Կերպով մը յաջողեցայ դուրս ելլել, բնական ձեւ մը առի, սակայն գիտէի որ շուտով պիտի յայտնուէր ոճիրը ու իմ անձիս նկարագրութիւնը պիտի հեռագրուէր երկրին ամէն կողմը։

Քանի մը օր պահուեցայ, չհամարձակեցայ որեւէ շարժում կատարել։ Բաղդս բանեցաւ վերջը։ Փողոցին մէջ երկու միջին տարիքի մարդոց խօսակցութիւնը լսեցի, մէկը Սըր Եօսթէյս Փետլըրն էր։ Մտքիս մէջ անմիջական մտածում մը ծագեցաւ, իրեն ներկայանալ՝ իբրեւ անձնական քարտուղար։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ՄԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ՀԻՒՍ. ԱՓՐԻԿԷԻ ՄԷՋ

Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ հոթը հոգի սպաննուեցան, 25 հոգի վիրաւոր-ուեցան Քազապլանքայի մէջ (Մարոք), երբ խոշոր ռումբ մը պայթեցաւ քաղաքին ամենամեծ սրճարանին մէջ։ Բոլոր զոհերն ալ Եւրոպացիներ են։ Ամբողջ թաղամասը խուճապի մատնուեցաւ եւ երբ ծուխը փարատեցաւ, տեսան որ զոհերը գետին փռուած են, ջարդուփշուր չիշերու եւ աթոռներու հետ։ Անմիջապէս վերջ զայրացած բազմութիւն մը դրօշները կէս պարզելով գնաց քաղաքին Ֆրանսական պաշտօնատունը, բողոքելու համար։ Ցեռոյ թափօր մը կազմեց փողոցներուն մէջ։ Բոլոր սրճարանները բռնի փակուեցան։

Այս դէպքէն առաջ նոր մարզպանը, Կռանվալ ջերմապէս ընդունուած էր Յուլիս 14ի տօնակատարութեան առթիւ։ Միեւնոյն ատեն Ներում շնորհած էր 77 դատապարտեալներու։ Մարզպանը հրամայած էր փակել Մարոքի միակ արգելարանը, արձակելով 31 կալանաւորներ։ Քաղաքացիներէն տեղացիներ որոնք աքսորուած էին, արտօնուեցան վերադառնալու։

Նոյն օրը Ալժերիոյ մէջ ալ դէպքեր պատահեցան եւ վեց հոգի սպաննուեցան։ Ֆրանսական զօրամասեր կը շարունակեն հետապնդել ըմբոստները։ Ինը հոգի մահուան դատապարտուեցան։ Թունուզէն ալ անկարգութեան լուրեր կը հասնին։

~~~~

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ Մոսկուա հրաւիրուեցաւ պաշտօնապէս։ Մեկնումի թուականը որոշուած չէ տակաւին։ Կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ ապահովել Իրանի չէզոքութիւնը։

ՏԱՔԸ ԵՒ ՓՈԹՈՐԻԿՆԵՐԸ կը շարունակեն աւերներ գործել Ֆրանսայի եւ ուրիշ եւրոպական երկիրներու մէջ։ Միեւնոյն ատեն անձրեւներ տեղացին, մեծ վնասներ պատճառելով։ Քանի մը հոգի մեռան կայծակնահար։ Անգլիոյ մէջ ալ մէկ հոգի մեռաւ, 30 հոգի վիրաւորուեցան կայծակէն, հրապարակային հանդէսի մը առթիւ։ Լը Մանի մէջ (Ֆրանսա) ելեկտրական կայան մը քանդուեցաւ, երկու ժամ լոյսէ զրկելով ամբողջ նահանգը։ Փոն Նէօֆի մէջ (Փարիզ) հրախաղութիւն մը խանգարուեցաւ կայծակէն։ Տանըմարքայի մէջ ջուրը բաժնեչափով կը ծախեն։ Անհագին քանակութեամբ գարեջուր կը սպառի ամէն տեղ։ Շուէտի մէջ պաղպաղակն ալ բաժնեչափով կը ծախուի։ 1933էն ի վեր այսքան սաստիկ տաք տիրած չէր Սթօքհոլմի մէջ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.— Չորեքշաբթի օր, 7րդ հանգրուանին առաջին հանդիսացաւ հոլանտացի Հիննէն։ Ընդհանուր դասաւորման մէջ առաջին տեղը գրաւեց հոլանտացի Վան Էսթ, որուն անմիջապէս կը յաջորդէր նախորդ դեղին շապիկը՝ Ա. Բոպէն։ Հինգշաբթի օր Թոնօն – Գրիանսօն հանգրուանին առաջինն էր Շարլի Կոլ (Լիւքսանպուր), 13 վայրկեան տարբերութեամբ Երկրորդէն։ Այս անակնկալ յաղթանակով, Կոլ 36 տեղ շահեցաւ ընդհանուր դասաւորման մէջ եւ այս առաջին ալպեան հանգրուանէն վերջ ընդհանուր դասաւորման գլուխ անցաւ նորէն Ա. Բոպէն, երկրորդ՝ Վան Էսթ, երրորդ՝ Կոլ, յետոյ կարգով Վակմանս, Ֆոռնարա, Լ. Պօպէ եւն.։ Ուրբաթ օրուան հանգրուանն էր Գրիանսօն – Մոնաքօ (275 քիլ.)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Թորոս Եղիազարեան, Տէր եւ Տիկին Սերժ Սալքա եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ֆրանսուա Անտրիվօ եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Կուտլիճեան, Այրի Տիկին Արուսեակ Նազարէթեան եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, եղբօր եւ ազգականին՝ ԹՈՐՈՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները։

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Քառէի դիմաց։

Կը խօսի ՍՏԵՓԱՆ ՏԻՐԱՆ։

Նիւթ՝ Նախորդ դասախօսութեան շարունակութիւն։

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանէն կը խնդրեն ծանուցանել թէ ընդունելութիւն մը (ճաշ) կազմակերպուած է ի պատիւ Երուսաղէմի պատր. տեղապահ եւ Ամենայն Հայոց Կաթող. տեղակալ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի, յառաջիկայ երեքշաբթի, 19 Յուլիս, ժամը 7.30ին։ Արձանագրութեանց եւ մանրամասնութիւններուն համար դիմել Եկեղեցւոյ դիւանատունը։

Մասնակցութեան 1700 Ֆր.։

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Վարդավառի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝ Երուսաղէմի պատր. տեղապահ եւ Ամենայն Հայոց Կաթող. տեղակալ ամենապատիւ ՏԷՐ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

(Դիւան Հոգաբարձութեան)

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ

Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24 կիրակի։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Զ. ՑԱՆԿ

Պ. Խաչիկ Թէլեան	5.000
Տէր եւ Տիկին Նշան Դարբինեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Եր. Տէր Մեսրոպեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Յար. Գարեգինեան	3.000
Պ. Կարապետ Թէրզիպաշեան	2.000
Տէր եւ Տիկ. Յար. Ալքուլեան	2.000
Տէր եւ Տիկ. Վարդերէսեան	1.000
Տէր եւ Տիկ. Քէօրօղլուեան	1.000
Տէր եւ Տիկ. Վ. Խաչօղլուեան	1 000
Տէր եւ Տիկ. Ասատուր Համալեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Գրիգ. Մանուկեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Ազասի Դաւիթեան	7.000
Տորումեան եղբարք	5.000
Պ. Ռաֆֆի Նազարեան	1.000
Այրի Տիկ. Աննէլ Ժամկոչեան (Ստեփան Մարկոսեանի մահուան առթիւ)։	2.000
Գումար՝	50.000
Նախորդ գումար	600.000
Ընդհ. գումար	650.000

ԶԱՒԱՐԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ ՃԱՇԱԳԻՆ

ԽՄԲ.— Մեր վերջին հրատարակուած ցանկէն վերջ (Ապրիլ 19) ստացանք հետեւեալ գումարները.—

Թաշճեան (Բապաթ)	2.000
Առաքելեան	1.000
Պօյաճեան Հրանդ	1.000
Տիկին Խտըշեան	500
Սէնթ 1 Ցարգրիտի Կապ. Խաչ	3.009
Տիկին Գամբշեան	1.000
Գումար	8.500
Ապրիլ 19ի գումար	728.350
Ընդհ. գումար	736 850

Ապրիլ մէկի ցանկին մէջ յայտարարուած է Լը Փոնթէէն 16.450 Ֆր. ձեռամբ Պ. Մ.ի։ Այս գումարին մանրամասնութիւնները կը հրատարակենք յապաղումով։

Սեթեան, Գաբրիէլեան, Սարգիսեան, Գպիրեան, հազարական։

Գաբրիէլեան, Այվազեան, Դանիէլեան, Տէրտէրեան, Սարքոշեան 500ական։

Վարուժան Սարքոշեան հարիւր, Ձերանեան 300, Գ. Ճիհանեան 500, Պեհրիկեան 300, Անտոնեան 200, Մ. Սարգիսեան, Ե. Սարգեան, Յ. Պեհրիկեան 500ական ֆրանք։

Գ. Պեհրիկեան 300, Լափճինեան, Մատոյեան 500ական, Աղապապ Մատոյեան երկու հարիւր, Կիւռճեան, Գ. Գպիրեան, Խաչոյեան, Եուզպաշեան, Ճերանեան, Պապաճանեան 500ական, փոքրիկն Անի Գպիրեան 150, Տիկին Պապոյեան 300, Օպումուշեան երկու հարիւր, Հալայճեան երկու հարիւր, Կարապետեան երեք հարիւր, Մինասեան, Հոլոբիկեան 500ական, Գպիրեան չորս հարիւր ֆրանք։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ — ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ՏՕՆԻՆ ԵՒ ՏԱՐՕՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութիւնը կը հրաւիրէ իր հայրենակիցներն ու բարեկամները, խունկերամ ներկայ ըլլալ Հայոց Եկեղեցին, Տարօն Տուրուբերանի բազմահազար նահատակներու հոգեհանգստի արարողութեանց, Կիրակի 17 Յուլիս, Վարդավառի ճիշդ օրը, ժամը 10էն սկսեալ։

Արարողութիւններէն վերջ սեղան մը սարքուած է հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը յարմար գիներով։ Անյապաղ արձանագրուիլ հայրենակից Գէորգ Միրոյեանի մօտ, 19 Ռիւ Ալպէր, Փարիզ (13), կամ Լեւոն Տօնիկեանին՝ 52 Ռիւ Կիւսթավ Քուրպէ, Պանեօ, հեռ. Ալէ. 38-83։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի կը պատարագէ Գեր. Տ. Թորգոմ վրդ. Մանուկեան, Ֆիլատէլֆիայէն եւ կը քարոզէ Գեր. Տ. Տիրան արք. Ներսոյեան, Նիւ Եորքէն, նախկին առաջնորդ Ամերիկայի Հայոց։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆ. Կ. Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղի հանդէսը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ։ Բացումը պիտի կատարուի դպրոցական աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Տիկին Ս. Թորոսեանի, գեղարուեստական բաժինը բարձրախօսով, նաեւ հայկական եւ ֆրանսական պարեր։ Մուտքը ազատ է։

Ծանօթ.— Փլաս տ'էքսէն առնել թիւ 25 հանրակառքը եւ իջնել վերջին կայարանը։

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Քանի մը տեղեր միայն ազատ մնացած ըլլալով, այսուհետեւ արձանագրութիւնները կ'ընդունուին միայն մրցումով (քոնքուր)։ Ուստի փութացէք առաջնորդել ձեր զաւակները վերջնական փակումէն առաջ։

26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)

Tél. : OBS. 18-28.

Արձանագրութեան օրերն են՝ Շաբաթ եւ երկուշաբթի կամ ժամադրութեամբ։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Վռամեան ենթակոմիտէն այսօր, շաբաթ, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը, ներկայացուցչական ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզեան շրջանի խումբերու ներկայացուցիչները, այս շաբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 20.30ին Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։ Շատ կարեւոր օրակարգ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴԻ Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի, 7 Պուլվար տ'Աթէն, Գար տիւ Կլոպի սրահը։ Օրակարգը տեղին վրայ։

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այսօր շաբաթ, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Շատ կարեւոր օրակարգեր։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Քղիի Հայր. Միութեան։ Այս կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Ժիւսթ, 117 Ավընիւ Բոլօ, Գար տիւ Շալէ, ընդարձակ եւ զով ծառաստանին մէջ։

Կը խօսի Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Երգ՝ հայրենակից Գեղամ Շէհրէրեանի եւ ուրիշներէ։ Հայկական եւ եւրոպական պար։

Հայկական պարեր, Սէն Լուի «Նոր Սերունդ» Սիամանթօ խումբի կողմէ։

Հայկական պարերուն կը նուագէ Հ. Փանոսեանի, Սիմոն եւ Խորէն եղբայրներու նուագախումբը։

Կրնաք ճաշը միասին բերել։ Ըմպելիք՝ տեղի վրայ։ Բարձրախօս Պ. Ալէքսի։

Ճոխ պիւֆէ Մուտքը ազատ է

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն եւ ընկերները իրենց խորհին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Գասեանի եւ իրենց բոլոր պարագաներուն, իրենց մօր եւ ազգականին մահուան առթիւ։ Ցաւակցութիւն կը յայտնեն նաեւ ընկ. Դ. Ասատուրեանի տիկնոջը եւ բարեկամներուն իրենց ամուսնոյն եւ բարեկամին մահուան առթիւ։

Փոխան ծաղկեպսակի Շրջ. կոմիտէն կը նուիրէ երկու հազար Ֆր. Հ. Յ. Դ. Մշակոյթի տան։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Բարեսէր տիկին մը արձակուրդի առթիւ կը նուիրէ՝ 500 Ֆր. «Յառաջ»ի, 500 ֆրանք «Յառաջ»ի գրաշարներուն, հազար Ֆր. դերասան Ա. Գմբէթեանին, երկու հազար ֆրանք երկու Հանգստեան Տուներուն, հազար Ֆր. Կապ. Խաչին, հազար ֆրանք Կարմիր Խաչին, հազար Ֆր. Եկեղեցիին որբերուն։ Ստանալ «Յառաջ»էն։
~~~~

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՅՈՒԼԻՍ • DIMANCHE 17 JUILLET 1955

31ԱԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7726 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3137

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՎԱՌ, ՏԱՐՕ՜Ն...

●

Այս երկու անունները անբաժան պիտի մնան իրարմէ, կեանքի թէ մահուան մէջ:

Անըմբռնելի է Վարդավառը առանց Տարօնի, ինչպէս Տարօնը առանց Վարդավառի։

Քառասուն տարի առաջ, մէկը հողն էր, միւսը՝ երկինք։

Հողը դարձաւ արեան գետ։ Երկինքը փլաւ իր փլատակներուն տակ թաղելով ամբողջ ժողովուրդ մը։

Եւ գետերը լացին։ Լեռները սարսեցան։ Դաշտերը դարձան հողմրտիք՝ իրենց հազարագոյն ծաղիկներով։

— « Արշալոյսը նոր բացուած՝ կանգներ էինք Հաւատորիկի լեռներուն ամենաբարձր կէտին վրայ։

Այնտեղէն երբ դիտեցինք անապատ դարձած մշուշապատ Դուրանը, կարծես պատանքուած մեռել՝ *ըմբռնեցինք* ահաւոր աղէտին մեծութիւնը։

Անէացած էր մեր ժողովուրդը։ Դաշտի այս ու այն կողմը, գիւղերուն մէջ կամ ծայրերուն, դիտակով կը տեսնէի բարձրացող խիտ գուլաները սեւ-դեղին մուխի։ Հայու քանիրին ծուխը չէր այդ այլեւս, կ'այրուէին «ըմբոստ» գիւղերը, իսկ երբեմն առանձին տուները։ Մարգերուն մէջ կը հրկիզուէր ժողովրդի «ոչ-պիտանի» մասը, որ չէր կրնար յագեցնել ցիւղներու կիրքերը։ (Իմ Յուշերը, Բ. հատոր, Վահան Փափազեան)։

Այսօր պատկեր մըն է այս, պատահաբար ընտրուած։ Տժգոյն մէկ մանրանկարը ահաւոր ողբերգութեան որուն դէմ գտաւ Տարօն աշխարհը, 1915ի Վարդավառին։

Կրնաք հազարապատկել զայն, անգամ մը եւս յիշելու համար թէ ինչպէս փոշիացաւ Թուրքիոյ հայ ժողովուրդը, «Արեւելեան Նահանգներ»էն մինչեւ Կիլիկիա, Փոքր Ասիա եւ Թրակիա։

Կատղած էր Գայլը եւ արիւն կը լակէր սանձակոտոր մոլեգնութեամբ, գիշատիչ տնասուններն անգամ փախուստի մատնելով։

Այլահը Թանկագին պատեհութիւն մը պարգեւած էր իրեն։

Աշխարհ բռնկած։ Բարեկամն ու թշնամին եղբայրացած։ Ո՞վ պիտի պահանջէր չեղոքար այլ անտէր ժողովուրդի մը արեան հաշիւը ...

Եւ սակայն, ի զո՜ւր կը յոխորտան, պատահաբար շահուած «յաղթանակ»ի մը վրայ։

Արեւմտեան Հայաստանի աշխարհագրութիւնն անգամ խորհուրդ մըն է իր գետերով, լեռներով ու դաշտերով։

Քառասնամեակները կ'անցնին եւ Արածանին ու Մեղրագետը չեն թրքանար։ Ոչ անունով, ոչ ալ իրենց արդասաբեր հոսանքով։

Ձե՞ն թրքանար Ծաղկանց կամ Իննակնեան լեռները, ինչպէս Նեմրութն ու Սիփանը եւ Արարատը վեհափառ։

Տարօնը պիտի մնայ միշտ անբաժան իր Վարդավառէն — աւետաբեր կանչը տեւական վերածնունդեան։

Եթէ նոյն իսկ հարիւր քառասուն տարի փորձեն « Գուրպան Պայրամ »ի թմբուկը հնչեցնել Ս. Կարապետի քարակոյտերուն վրայ, խուժանը խուճապի պիտի մատնուի լեռնապատառ, լսելով Սասունցի Դաւիթի մը ահեղ սաստը։

— Դեռ կենդանի եմ ...

Եւ լեռները նորէն «Աղաւնի Աստուած» պիտի երգեն։ Դաշտերը նոր Վարդավառ պիտի աւետեն։ Գետերը պիտի փրփրին ցնծութեան ալիքներով։

Անողոք է պատմութեան վճիռը։

Ո՜րքան ահարկու դահեր եւ արիւնազանգ լուծեր խորտակուեցան այդ հողերուն վրայ, դարերու ընթացքին։

Անոնք ոչ Վարդավառ ունէին, ոչ ալ չեռնարար քաղուկ եւ արդար վաստակ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲԱՐԵՆՇԱՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԹԻՒ

*

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԵՒ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ ԼԱՒԱՏԵՍ Կ'ԵՐԵՒԱՆ

Վաղը, երկուշաբթի, կը բացուի Չորս Մեծերու խորհրդաժողովը Ժընեւի մէջ։ Ամբողջ աշխարհ անձկութեամբ կը հետեւի այս ժողովին, զայն համարելով նախաքայլը նոր շրջանի մը, խաղաղութեան եւ ապահովութեան խոստումներով։

Այս առթիւ առջի օր երկու նոր ճառեր խօսեցան Մ. Նահանգներու նախագահը, Այզընհաուըր եւ Խ. Միութեան վարչապետը, մարէշալ Բուլկանին։

Ստորեւ կ'ամփոփենք երկու ճառերը, որոնք բարեացակամ տրամադրութիւններ կը պարունակեն, մօտաւորապէս նոյն միտքերը յայտնելով։

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԿԸ ՊԱՏՈՒԻՐԷ ԱՂՕԹԵԼ

ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ. — 1. ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԿՐՃԱՏՈՒՄ. — 2. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ. — 3. ՄԻԱՑՈՒՄ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ. — 4. ԴԱԴՐԵՑՆԵԼ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԱԶԱՏ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Այզընհաուըրի խօսքը ուղղուած էր ամերիկեան ժողովուրդին եւ անթելով հաղորդուեցաւ ի լուր ամենեցուն։ Նախագահը յայտարարեց թէ Ժընեւի խորհրդաժողովը պատմական պատեհութիւն մը կ'ընծայէ, խաղաղութիւն պարգեւելու համար մարդկութեան։ Այս առթիւ ջերմապէս ողջունեց մարէշալ Բուլկանինի վերջին յայտարարութեան հաշտարար ոգին, ըսելով որ եթէ այդ յայտարարութիւնը կ'արտայայտէ Խ. Միութեան վարիչներուն միտքը, «գժտութիւն պիտի չծագի ռուսական պատուիրակութեան եւ մեր ներկայացուցիչներուն միջեւ»։

Ճառը խօսեցաւ դէպի Ժընեւ մեկնելէ մէկ ժամ առաջ, խոստանալով բարեկամութեան ձեռք երկարել Ռուսերուն, եթէ անոնք ալ միեւնոյն տրամադրութեամբ տոգորուած ըլլան։ Բացատրելէ ետք թէ Ժընեւի խորհրդաժողովը ամենամեծ պատեհութիւնը կը ներկայացնէ «վերջ տալու համար պատերազմի վարհուրելի պատուհասին», շարունակեց. — Պիտի ջանամ, Անգլիացիներուն, Ռուսերուն եւ Ֆրանսացիներուն հետ, փոխել այն ոգին որ կը յատկանշէ միջկառավարական յարաբերութիւնները վերջին տասը տարիներու ընթացքին։ Եւ յանձնարարեց 165 միլիոն Ամերիկացիներուն իրենց սեփական եկեղեցիները երթալ կիրակի օր եւ աղօթել խորհրդաժողովին յաջողութեան համար։ Իր յայտարարութեան համաձայն ժողովին ընդհանուր նպատակները պիտի ըլլան. — 1. Կրճատում սպառազինութեանց. — 2. Ազատութիւն արբանեակ երկիրներու. — 3. Վերամիացում Գերմանիոյ. — 4. Վերջ համայնավարական խլրտումներու ազատ երկիրներու դէմ։

Նախագահը մասնաւորապէս յիշեցուց թէ խորհրդաժողովը պիտի գործէ նոր շրջան մը բանալու տրամադրութեամբ քան թէ զայն սահմանելու մանրամասնութիւններով։ Մեծագոյն խնդիրն է վերջ տալ «յարաճուն անհանդստութեան, կասկածամտութեան եւ անվստահութեան մթնոլորտին»։ Ըսաւ թէ աննախընթաց է իր այս ճամբորդութիւնը։ Ուրիշ նախագահներ արտասահման գացած են պատերազմներու ընթացքին կամ վախճանին, կարգադրութիւններ ընելու համար։ Ինք կ'երթայ «պատերազմը խափանելու»։

Այս ճառէն առաջ, Նախագահը բացատրած էր խորհրդարանին թէ Չորս Մեծերու խորհրդաժողովը կրնար նոր հեռանկարներ բանալ միջազգային համաձայնութեան համար։ Այս իմաստով նամակ մը ուղղած էր իր տարեկան տեղեկագրին հետ ուր կ'ըսէր. — «Միացեալ Ազգերու դաշինքէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Մ. Նահանգներու, Մեծն Բրիտանիոյ, Ֆրանսայի եւ Խ. Միութեան վարչապետները ժողով պիտի գումարեն։ Կը յուսամ թէ պիտի կրնան մեթոտներ գտնել առկախ հարցերը լուծելու համար»։

Իր բանախօսութեան ամբողջ ոգին այն էր թէ Ժընեւի խորհրդաժողովը միայն սկզբնաւորութիւն մըն է որուն վախճանը կրնանք նախատեսել աղօտ կերպով, բայց եւ այնպէս շատ կարեւոր է եւ կրնայ նոր շրջան մը բանալ մարդկութեան համար։ Այս առթիւ էր որ ջերմապէս ողջունեց մարէշալ Բուլկանինի վերջին յայտարարութիւնը, «որուն իւրաքանչիւր բառը կը համապատասխանէր իմ արտայայտութեանս»։

Նախագահը Ուաշինկթըն պիտի վերադառնայ Յուլիս 24ին։

× Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան շրջանակներուն մէջ ալ կը յուսան թէ Ժընեւի խորհրդաժողովը թանկագին պատեհութիւն մը կը ներկայացնէ, միջազգային յարաբերութիւնները մեղմացնելու համար։

*

ԳԷՈՐԳ ՉԱՎՈՒՇ

Տարօնի անմահ արծիւը, որ սպաննուեցաւ 1907 Մայիս 27ին, Սուլուխի կռիւին մէջ։

Երբեք չհեռացաւ երկրէն, միշտ մնալով ժողովուրդին հետ, մինչեւ իր հերոսական մահը։

*

«ԱՆԿԵՂԾ ՃԻԳ ՄԸ ՊԻՏԻ ՓՈՐՁԵՆՔ»

Խ. Միութեան վարչապետը, մարէշալ Բուլկանին, լրագրական ասուլիս մը սարքելով ըսաւ թէ «անկեղծ ճիգ մը» պիտի փորձեն, միջազգային խնդիրները կարգադրելու համար։ Եւ աւելցուց. — Եթէ արեւմտեան մեծ պետութեանց պատուիրակութիւնները նոյն ճիգը փորձեն Ժընեւի մէջ, պատճառ չկայ կարծելու թէ պիտի չգտնուի ամուր խաղաղութեան մը հիմքը։

Լրագրական ասուլիսը տեղի ունեցաւ Կրեմլինի մէջ։ Ներկայ էին Խրուշչեւ, Մոլոթով, մարէշալ Ժուկով եւ Կրոմիքօ, որոնք բոլորն ալ Ժընեւ պիտի երթան։ Բուլկանին կարդաց ռուսերէն յայտարարութիւն մը որ կը բաղկանար երեք էջերէ եւ որ անգլիերէնի թարգմանուեցաւ։ Ներկայ էին 75 թղթակիցներ, բայց առիթ չեղաւ հարցումներ ուղղելու։ Երբ թարգմանութիւնը վերջացաւ, մարէշալը եւ իր ընկերները մեկնեցան։

ՀԱՆԳԻՍՏ ՌՈՒԲԷՆ ԱՐՔ. ՄԱՆԱՍԵԱՆԻ

Երուսաղէմէն կը գրեն մեզի, Յուլիս 11 թուականով. —

Կիրակի, 10 Յուլիս, գիշերուան ժամը 2.45ին վախճանեցաւ Ռուբէն արք. Մանասեան։ Օծման եւ թաղման արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Բշ. առտու։

Վախճանեալ կղերականը, 80ը անց, դասատուն պաշտօններ վարած է Կովկասի, Ծայր. Արեւելքի եւ Իրաքի մէջ։ Քանի մը տարիէ ի վեր Երուսաղէմի վանքը քաշուած էր։

Ֆ. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

Օդափոխութեան կայանին առաջին խումբը հանգիստ ճամբորդութեամբ մը հասած է Ժիւրայի իր սեփական կայանը, ինչպէս կը հաղորդեն հեռաձայնով։

«ՄԵՆՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԵՆՔ ՈՒԶԵՐ»

Անհատական յայտարարութեան ամփոփումը. —

Ժընեւ կ'երթանք անկեղծօրէն քննելու համար այն խնդիրները որոնց լուծումը կրնայ մեղմացնել միջազգային յարաբերութիւնները եւ վերահաստատել վստահութիւնը պետութեանց միջեւ։ Աշխարհի ժողովուրդները խաղաղութիւն կ'ուզեն։ Երկու աշխարհամարտներ միայն տառապանք պատճառեցին, բայց պաղ պատերազմը ժողովուրդները ծանրաբեռնեց զինարշաւի ջախջախիչ ծախքերով եւ երկիւղով։ Ժողովուրդները կրնան աղատ շնչել երբ տեսնեն որ իրենք եւ իրենց զաւակները պատերազմի վտանգին ենթարկուած չեն։ Արեւմուտքի մէջ շատ կը խօսին Խ. Միութեան կարծեցեալ սպառնալիքի մասին։ Մենք երբեք պատերազմ չենք ուզած, ոչ ալ միտքէ կ'անցրնենք որ եւ է յարձակում ոեւէ մէկուն դէմ։ Բայց նկատի առնելով Արեւմուտքի պատերազմական պատրաստութիւնները պարտաւոր ենք միջոցներ ձեռք առնել մեր ինքնապաշտպանութեան համար։ Մենք ունինք բանակ մը, ընտիր բանակ մը բոլոր անհրաժեշտ զէնքերով եւ արդիական կազմակերպութեամբ։ Մենք պատերազմ չենք ուզեր։ Մենք կ'ուզենք առաւելագոյն վստահութիւն, գործակցութիւն եւ փոխադարձ հասկացողութիւն ազգերու միջեւ։ Մենք կ'ուզենք որ պատերազմի համար ծախսուած ահագին գումարները յատկացուին բնակարաններու, դպրոցնե-

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ԳՈՂԳՈԹԱՅԻ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՎԱՀԱՆ ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ
(Տողրամաճեան)

«Այսքան չարիք թէ մոռանան մեր որդիք
Թող աշխարհ Հային կարդայ ծախտարինք».
ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Տակաւին մեծապոյն Եղեռնը տեղի չէր ունեցեր երբ հայ վշտի երգիչը կը գրէր այս տողերը ։

Բայց վեց հարիւր տարի է որ հայութիւնը արիւն կը փսխէ իբրեւ Հայ եւ Քրիստոնեայ ։ Ահա իր ամբողջ մեղքը ։

Ամէն ազգի պատահած է [illegible] թշնամի ուժէ մը։ Բայց պարտեալը բնաջնջել ազգի եւ կրօնի տարբերութեան համար կամ անոր անկախութիւնը ջնջելով իրեն կցելը միայն Թրքական է եւ Թրքավարի ...

Գերմանիոյ երկու կատղած վարիչները, Վիլհէլմ Բ. եւ Հիթլէր գետերով արիւն քամեցին իրենց դրացի ժողովուրդներէն, բայց վերջինները դարձեալ վերականգնեցին այդ երկիրը, յուսալով որ ի վերջոյ պիտի ըմբռնէ բարիքին իմաստը... Պարսիկներ եւ Յոյներ, Հռոմայեցիներ եւ Արաբներ իրենց յաճախադէպ ընդհարումներով պատճառ դարձան որ Հայաստանը տկարանայ եւ Օսմանցիներու արշաւանքը յաջողեր էր պարտադրել մեր աշխատունակ, բարի ու քաղաքակիրթ ժողովուրդին։ Կէսն կոտոր, կէսն եղան գերը տարած է մեր տարաբախտ ազգը, բայց երբ կարգը եկած է անպատուութեանց հանդուրժելու՝ ըմբոստացած եւ ողջակիզուած է ի սէր կրօնի եւ ազգի ։

Քառասուն տարի առաջուան սոսկումը գերազանցեց բոլոր նախորդները, եւ դահիճը ձեռքերը լուացած՝ ճերմակերես կը ներկայանայ միջազգային ժողովներուն, իբրեւ խաղաղութեան ասպետ ։

Ով հեղնանք։ Մարդկութիւնը նիւթական ու քաղաքական հաշիւներէ տարուած այսքա՞ն ալ անկում պիտի կրէր, այս ալ անճրկուած ու հալածական ժողովուրդի մը դատին առջեւ ։

Այսօր, Եւրոպայի մէջ, երբ մէկը ապտակ մը զարնէ, առ նուազն տասը հազար ֆրանք տուգանքի կը դատապարտուի ։ Բայց Ազգերու Ժողովին առջեւ յանցաւոր չէր համարուիր ազգ մը որ յափշտակէ ուրիշ ազգի արիւնը։ Միթէ պատճառը մեր լռութի՞ւնն է ։

Պարոնայք տնօրէնողք մարդկութեան ճակատագրին, տասնեւերկու տարեկան պատանի մըն էի, երբ աչքովս տեսայ հօրս խողխողուիլը արիւնախանձ Թուրքին կողմէ։ Ես տեսայ Մշոյ Ս. Կարապետի անտառին մէջ յղի մօրս կոնակին զարնուած գնդակը, եւ որովայնը պատռած մօրս մանկիկին դուրս գալը ... Ու դեռ հազարաւոր օրինակներ ։ Նզովք չարին եւ, նզովք չարը պաշտպանողներուն։ Ո՛հ, անխղճանութիւնը քիչ է ։ Թուրք ու մեր մարդոց ստեղծած բոլոր օրէնքներուն, կեղծ ու պատիր, բոլոր խարդախութեանց ու խարէութեանց որոնց քաղաքականութիւն անունը կուտան...

Հայ ազգը որոշած է չմեռնիլ։ 1915ի Վարդավառի օրը, Օսմանի յաջորդները Ջուրի փոխարէն մեզ արեան մէջ լողացուցին եւ մնացորդը արեամբ մկրտուեցան ։ Այդ խակ արիւնէն ներշնչուեցան ու ցցուեցան դահիճին դիմաց, Սողոմոնները, Միսաքները եւ ուրիշներ։ Պատիւ ու համբոյր իրենց ..

Ափսոս որ սակաւաթիւ էին։

Քառասուն տարի համբերեցինք բայց միայն մեր երկրի վրայ սակարկութիւններ լսեցինք, աջին թէ ձախին կողմէ ։ Քաղաքականութիւնն ալ սահման մը ունի։ Վերջ չարաչահութեանց եւ անպատիւ համակերպութեանց։ Կը բաւէ որքան խաղք հանեցին մեզ քրիստոնէութեան եւ քաղաքակրթութեան անունով խօսողները Միթէ միայն մեր ժողովուրդի՞ն սահմանուած է ամէն զիջում եւ համբերութիւն

Քառասուն տարի վերջ, աւելի քան քառասուն երկիրներու մէջ ցրուած, քառասուն տեսակ լեզուներ սորված մեր նոր սերունդը կը մոռնայ իր մայրենիքը։ Միթէ մենք դիւրինե՞ր ենք, որ չարաճճիներու ծախուինք այս ու այն երկիրին ի խնդիր կտոր մը չոր հացի ։

Մենք մեր բոյնը կ՚ուզենք մեր հայրենի հողը, ուր թաղուած կը մնան մեր պապերու եւ հայրերու ոսկորները ։ Մենք արմատախիլ տունկեր չենք, մեր հայրենիքը կ՚ուզենք։ Կարելի է ժամանակ մը ժխտել արդարութիւնը, բայց կարելի չէ խափանել ։

Կեցցէ արդարութեան եւ ազատութեան ոգին, կեցցէ յաւիտենական հայ ժողովուրդը ։

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՏԱՐՕՆԻ ՄԷՋ

Աւանդական սովորութիւնները խորապէս կապուած են մարդու սրտին հետ, դարձած տեսակ մը ժառանգութիւն ։ Անկարելի է որ մարդ կարենայ թօթափել ցեղային աւանդութիւնները, որոնք վառ կը պահեն ցեղային եւ ազգային ոգին դարեր սերունդներու մէջ։

Մեր հեթանոս Նախահայրերը Վարդավառը կը տօնէին Վահէվահեանի խորհրդաւոր մեհեանին մէջ։ Անոնք իրարու վրայ վարդ ու ծաղիկ կը թափէին եւ ճերմակ աղաւնիներ կը թռցնէին բագինին չուրջը

Քրիստոնէական շրջանին Գրիգոր Լուսաւորիչը կը քանդէ այդ սքանչելի Մեհեանը եւ անոր տեղ կը հիմնէ Ս. Կարապետի վանքը։ Այս անգամ Վարդավառի տօնին մեր քրիստոնեայ նախահայրերը փոխանակ վարդ ու ծաղիկի, ջուր կը սրսկէին իրարու վրայ ։ Այսպէս շարունակուեցաւ մինչեւ մեր օրերը ։

1913ին ջարդարար Թուրքը Վարդավառի տօնին, փոխան վարդ ու ծաղիկի, արիւնով ներկեց ամբողջ հայութիւնը եւ մասնաւորապէս մեր դժբախտ Տարօնը։

Անցեր է քառասուն տարի այդ սեւ թուականէն եւ Տարօնի ուխտի օրը դարձած է անմոռաց յիշատակի եւ յարգանքի օր ։

Դժբա՛խտ Տարօն, արիւնազանգ դըժոխքի վերածուեցաւ, երբ ամէն յատկութիւն ունէր դրախտ մը դառնալու համար, շնորհիւ իր քաջարի եւ լինարար զաւակներուն չարքաշութեան եւ աշխատանքին ...

Ան կրեց աննախընթաց սարսափներ։ Տըկաց ամէն տեսակ զրկանքներուն։ Իր մորթին վրայ ընդունեց մահացու հարուածներ, տոկաց երբ կ՚անծիտուէր իր ընտրանին, համբերեց երբ կը խորտակուէր իր դարաւոր եւ անսպառ հարստութիւնը. բայց երբեք չկրցաւ համակերպիլ, երբ արիւնոտ ձեռք երկարեցաւ ընտանեկան սրբութեանց ներս։ Բաժակը յորդած էր եւ ըմբոստացաւ բռնութեան դէմ, ձգեց տուն ու տեղ, գիւղն ու հարազատները եւ նետուեցաւ յեղափոխական փոթորիկին մէջ, ի սէր ազատութեան ։

— « Ո՞ւր տեսնուած է որ խաղաղ գետ մը ձայն հանէ, երբ անոր մէջ չկան ժայռեր, խութեր եւ ուրիշ արգելիչ պատճառներ։ Աշխարհի մէջ, ո՞ր օրէնքը կը թելադրէ, բնաջնջել ցեղ մը, ժողովուրդ մը, խեղդել ու մոռացութեան տալ անոր հերոսական մարտնչումները, անոր հեղուած արիւնն ու անոր արդար դատը » ։

Այս կսկիծը չվհատեցուց զինքը։ Ան հաւատաց պատմութեան ու սիրով ծառայեց ազատագրական պայքարին։ Ու

ՏԱՐՕՆԻ ԲՆԱՋՆՋՄԱՆ ՔԱՌԱՍՆԱՄԵԱԿԸ

Առաջին անգամ չէ, որ մե՛ր սիրելի «Յառաջ»ը բացառիկ թիւեր կը նուիրէ մեր ազգային հերոսամարտներու եւ հերոսներու յիշատակին։ Մենք, Տարօնցիներս, երախտապարտ ենք «Յառաջ»ին որ երբեք չի մոռնար մեր հերոսամարտներն եւ հերոսները, ամէն տարի արիւնոտ Վարդավառի առթիւ խմբագրականներ եւ բացառիկ թիւեր կը նուիրէ Տարօնի զարթօնքին եւ իր նահատակներու յիշատակին։

Փառք եւ պատիւ «Յառաջ»ին ։

Ո՞ր Տարօնցին սրտի խորունկ կսկիծով չի յիշեր այն մեծ ողբերգութիւնը որ սկըսաւ 1915 Յուլիս ամիսէն։ Ապրիլեան եւ Յուլիսեան Մեծ Եղեռնը, զոր յղացաւ եւ գործադրեց իթթիհատական կառավարութիւնը իր չանսատակ Թալէաթով իր նախընթաց չունի պատմութեան մէջ ։

Թէեւ քառասուն տարիներ անցեր են այդ արիւնոտ եւ մահաշունչ թուականէն ի վեր, սակայն յիշատակը թարմ է տակաւին, կարծես դեռ երէկ էր։ Դեռ կը լսենք հազարաւոր մայրերու, հայրերու, քոյրերու, եղբայրներու, ծերերու եւ ծծկեր մանուկներու աղիողորմ աղաղակներն եւ ճիչերը որ երկինք կը բարձրանային։ Այդ քստմնելի օրերը, ոչ միայն անվերջ եւ անջնջելի կը մնան մեր պատմութեան մէջ, այլ եւ օրէ օր աւելի կ՚աճի ատելութիւնը եւ զայրոյթը արիւնռուշտ ջարդարարին դէմ ։

Հայաջինջ Սարսափներուն քառասնամեակը քննութեան եւ ուխտի օր մըն է վերապրող Տարօն Տուրուբերանցիներուս եւ բոլոր տարագիր բազմութեանց համար ։ Զափանիշ ազգային գիտակցութեան։ Մեր նահատակներու ջարդուփշուր ոսկորները յարգանքի կը հրաւիրեն մեզ անխտիր ուր որ ալ գտնուինք եւ ինչ դաւանանքի ալ պատկանինք ։

Ո՛վ Տարօնի հայրենազուրկ բեկորներ, դարձեալ արիւնոտ Վարդավառի տօնն է այսօր, Մշոյ Ս. Կարապետի ուխտի օրն է, մեր պաշտելի նահատակներու խաչե-

երբ կարծից թէ յաջողած է, կայծակը պայթեցաւ ...

Մի մոռնաք, սիրելի Տարօնցիներ, դուք քաջ ցեղի մը շառաւիղն էք։ Մեր նախնիքները մեզ կտակեցին հայրենիք ու ազգ, արիւնով պաշտպանեցին մեր ազատութիւնն ու հաւատքը եւ մեզ պատուիրեցին անվթար պահել բոլոր սրբութիւնները ։ Մի մոռնաք որ մեր հայրենիքն ու բոլոր սրբութիւնները տակաւին Թուրքի կրունկներուն տակ կը մնան ։

Ալֆորվիլ — ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

ՍԱՍՈՒՆԻ ԵՕԹՆԱՄՍԵԱՅ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

(1915 ՄԱՐՏԷՆ – ՕԳՈՍՏՈՍ)

(Հատուածներ)

ԽՄԲ.— Սասունցի Մուշեղ հետեւեալ ձեւով կը պատմէ վերջին օրհասական պայքարը, Ռուբէնի Յուշերուն մէջ.—

Ռուբէն Սասուն հասնելուն, անմիջապէս հրահանգեց հին ֆետայիներու եւ իշխաններու ժողով գումարել ։

Այս պատմական ժողովին ներկայ էին, — Կորիւնը, Մչօն, Փեթարայի Մանուկը, Սեմալի Մանուկը Կէլէկուզանցի Հէս Կիրակոսը, Մօրուք Կարօն, Ղազարը, Զօլօն, Գալուստ Սասունին, Սէմալի իշխան Մանուկը, Սասունցի Մուշեղը եւն.։

Ռուբէն լայն զեկուցում տուաւ ընդհ. կացութեան մասին։ Պարզեց այն հաւանական ծրագիրները որ ունի թուրք կառավարութիւնը հայութեան վերաբերմամբ։ Արդէն հալածանքներն ու տեղահանութիւններն սկսած են։ Ռուբէն պատմական փաստեր յիշատակեց՝ անցեալի ռուսեւթուրք պատերազմներէն։ Բացատրեց թէ ինչպէս, ռուսական բանակին յառաջխաղացումներն ու նահանջները հայ ժողովուրդը անցեալին մէջ մատնած են ծանր կացութիւններու ։ Նոյն վիճակը կրնայ կրկնուիլ։ Ներկայ մեր օրերը շատ աւելի ծանր են, քան անցեալի պատմական այդ շրջանները, այժմ ամբողջ աշխարհը բռնկած է եւ Թուրքը պատեհութիւնը եկած պիտի համարէ բնաջնջելու մեր ժողովուրդը։ Երեք ճամբայ ունինք, ըսաւ Ռուբէն, առաջինը ձեռնածալ նստիլ եւ սպասել որ Թուրքը գայ ու ոչխարներու նման կտրէ մեր վիզը, երկրորդը այն է որ մենք հաւաքենք մեր ուժերը եւ ըլլանք նախայարձակ, իսկ երրորդը ինքնապաշտպանութիւն է, ազատութիւն կամ մահ նշանաբանով, կամ բախտը կ՚ունենանք, Կովկասէն եկած ուժերը դիմաւորելու, եւ կամ կ՚իյնանք պատուաւոր մահով ։

Ռուբէնի այս կարճ խօսքերէն վերջ, ներկաներէն շատեր արտայայտուեցան ։ Թուրքին վիզ երկարելու՝ ի հարկէ ոչ ոք համաձայն չէր, երկրորդ միջոցը վեր էր մեր կարողութենէն։ Անհրաժեշտ զէնքի պաշարը չունէինք նախայարձակ ըլլալու համար։ Մեզ կը մնար ընտրել երրորդ ճամբան, այսինքն դիմել ինքնապաշտպանութեան, ժամանակ շահիլ, ու հակառակ պարագային՝ իյնալ տղամարդու պէս ։

Թուրքը ողոքելու մասին ոչ մէկը չգտնուեցաւ կարծիք յայտնող, որովհետեւ այդ ուղղութեամբ բոլոր միջոցները սպառած էին։ Մշոյ դաշտի եւ Սասնոյ ժողովուրդը պատերազմի առաջին օրէն օժանդակած էին կառավարութեան, բանակին հայթայթած էին պարէն եւ կենդանիներ, տրամադրած էին շալակաւորներ, դրամ, վերջապէս ամէն միջոց գործածուած էր կառավարութեան վստահութիւնը շահելու համար, սակայն անօգուտ ։ Տարօնի եւ Սասնոյ ժողովուրդին ներկայացուցիչները լաւ կը ճանչնային Թուրքին նկարագիրը, ու գիտէին որ Թուրքը վարժուած է զէնք կերակրող ձեռքերը կտրել ։

Ֆետայիներն ու իշխանները սովորութիւն չունէին երկար բարակ վիճելու, ժողովրդական իմաստութիւնը զանոնք առաջնորդած է միշտ գործնականին։ Ժողովին ուրիշ բան չէր մնար ընելիք, եթէ ոչ անցնիլ աշխատանքներու բաժանման ու պատրաստուիլ ինքնապաշտպանութեան ։

Առաջին առթիւ կը կատարուին դիրքերու գլխաւոր բաժանումները։ Սասնոյ ընդհանուր ճակատը եօթը գլխաւոր պաշտպանութեան գիծերու կը վերածուի։

Թուրքերը իրենց առաջին բուռն յարձակումներու շփոթէն օգտուելով, յաջողած էին լեռնային թնդանօթներ տեղաւորել Ալիանցոց լեռնամասին վրայ։ Ասիկա իրական վտանգ մըն էր Սասնոյ ինքնապաշտպանութեան վրայ։ Ալեանը կ՚իշխէր Կէլէկիւզանի վրայ։ Առաջին ռմբակոծումը ցոյց կուտար որ վտանգուած էին նաեւ Անտոքի փէշերուն վրայ գտնուող դիրքերը ։

Մեր այդ ճակատին վրայ կը գտնուէին Շէնըքի Պօղոսին, Սէմալայ տէրտէրին, Գրդէի տան Վարդանին եւ Ղազարին խումբերը։ Այդ շրջանին մէջ կը գտնուէր նաեւ խմբապետուհի Ռըզէն իր կանանց խումբով ։

Ռուբէն կը նկատէ որ ռմբակոծումը նաեւ բարոյապէս կը ճնշէ ժողովուրդը, ուստի կ՚որոշէ յարձակիլ թնդանօթներուն վրայ ու գրաւել զանոնք։ Այս յարձակումին ծրագիրը ի գլուխ բերելու համար բացի շրջանի յիշուած խումբերէն, կը բերուին նաեւ Զօլոյի եւ Մօրուք Կարապետի խումբերը։ Ռուբէն կռուող ուժերը կը բաժնէ երկու թեւի։ Շէնըքի Պօղոսը շրջանի ուժերուն հետ պիտի առաջանայ Մխիթարայ Դուռէն ու պիտի մտնէ Մըճէգայ աղբիւրը, իսկ ինքը Զօլոյին ու Մօրուք Կարապետին հետ պիտի բռնէ Ալեանցոց ձորէն մինչեւ գագաթը ։ Այս երկու թեւերուն գործն ալ չափազանց դըժուար էր ու մեծ զգուշութիւն կը պահանջէր։ Թուրքերը ոչ միայն բռնած են Ալեանի լեռը, այլեւ գրաւած են Մխիթարայ եւ Մըճէկայ գագաթները։

Բոլոր խումբերն ալ ճամբայ կ՚իյնան իրիկնադէմին։ Գործողութիւնը գլուխ պիտի գայ գիշերով։ Լեռներուն ու ձորերուն մէջ ցրուած Թուրքերուն հաշիւը կարելի եղած չափով պիտի մաքրուէր լռելեայն։ Առաւելապէս դաշոյնն ու սուինն էին որ գործ պիտի տեսնէին, ծայրայեղ պարագային միայն պիտի դիմուէր հրացանի։ Խումբերը պէտք է շարժուէին շատ արագ, նշանակուած վայրերուն մէջ պէտք էր իրար գտնէին անոնք ամէն գնով։ Որոշուած էր գիշերուան յատուկ կարգախօս, այդ կերպով միայն հնարաւոր էր թշնամիէն զանազանուիլ։ Մեր տղոց յաւակնութիւնն այն էր որ հարազատ միջավայրի մը մէջ պիտի գործէին։ Բոլորն ալ կը ճանչնային այդ լեռներուն վրայ

ԱՐԻՒՆՈՏ ՎԱՐԴԱՎԱՌ

*

Որքան կ'երկարին օտարութեան տարիները այնքան մեր հայրենաբաղձ հոգիները կը կարօտին սփոփարար երեւոյթներու :

Այդ մտածումով, Տարօնի Հայր. Միութիւնը այս տարի փոխան Վարդավառի հոգեհանգիստ կատարել կուտայ մասնաւոր պատարագով մը, ի յիշատակ 1915ի մեր 120.000 նահատակներուն, որոնք ինկան ազատագրութեան պայքարին մէջ, որպէսզի մենք ապրինք իբրեւ Հայ :

Ամէն Տարօնցի, ուր որ ալ գտնուի, պէտք է երթայ երկիւղածութեամբ խոնարհի անոնց յիշատակին առջեւ, եւ անգամ մը եւս ըսելով — յարգանք ձեզ :

1915 Ապրիլ ամսուն Տարօն աշխարհի ժողովուրդին մրջնային աշխատանքը յանկարծ կանգ առած էր մէկ գիւղէն միւսը երթեւեկը դադրած էր բռնութեան եւ մահուան վախի տակ եւ կարելի չէր գուշակել գալիքը: Ժողովուրդը օրը իրիկուն կ'ընէր մտահոգ.

Երկար չտեւեց այդ անորոշ կացութիւնը: Շուտով պարզուեցաւ որ Իթթիհատի ոճրագործ եւ ոճրածին կառավարութիւնը ուածը տալ Տարօնի գլուխին : Եւ նը: Եւ կը փորձէր լախտի առաջին հարուածը տալ Տարօնի գլուխին : Եւ տենդային պատրաստութիւններ կը տեսնէին: Մեր գիւղի ճամբուն վրայ ըլլալով ամէն օր կը տեսնէինք անհամար զինուորներու եւ քիւրտ խուժանին անցնիլը : Իբրեւ թէ Ռուսերուն դէմ կռուելու կ'երթային ...

Երկար չտեւեց եւ Մայիսին Սասունը պաշարուեցաւ Թուրք զինուորներով եւ աշիրէթներով :Սասունը դիմադրեց, Կուռտիկ, Քան եւ Անտոք սկսան շարժիլ, կռիւի խանձը մէկ շաբթուան մէջ բռնեց Տարօն աշխարհը, մէկ ծայրէն միւսը :

Մուշ քաղաքը գիրկընդխառն եւ կատաղի կռիւի մէջ էր : Երբեմն կոկորդ կոկորդի գալով իրար կը բզկտէին : Եթէ չըլլար ռուս յառաջապահներու անամօթ նահանջը, մեր ժողովուրդը կացութեան տէրն էր : Դժբախտաբար ռուսական նահանջէն օգտուելով Թրքական հրամանատարութիւնը բանակի ամբողջ ծանրութիւնը կեդրոնացուց մեր վրայ եւ առաջին առթիւ ռմբակոծեց Մուշ քաղաքը եւ շրջակայ լեռնային դիրքերը : Ցետոյ բոլոր ճակատներու հայկական դիրքերը:

Ս. Կարապետի անտառը իր երկար լեռնաշղթայով բռնուած էր մեր քաջարի մարտիկներով, ղեկավարութեամբ Քեռի Օխօ Խողիկեանի իրարմէ տարբեր մարտերու մէջ շարունակեցին կռիւները մինչեւ Ռուսերը մտան Մուշ :

Ահա այսպէս ինկաւ Տարօնը : Մեր դարաւոր Թշնամին կարծեց Թէ ամբողջ հայութիւնը մեռաւ: Բայց եւ այնպէս «մեռեալ»ը երեք տարի վերջ յարութիւն առնելով կերտեց ազատ եւ անկախ Հայաստան մը, առաջին կորիզը որ կը ծաղկի ու կը բարգաւաճի, ինչ գոյն ալ ունենայ :

ԳԷՈՐԳ ՄԻՐՈՅԵԱՆ

Արիւնարբու Թուրքին հրացաններէն, դաշոյններէն եւ կացիններէն անոնց ազապակներն ու ճիչերն է որ կը լսեմ :

Փառք ու պատիւ այն յեղափոխական կուսակցութեան, ուխտեալ զինուորներ Սողոմոններուն, Միսաքներուն եւ միւսներուն որոնց գնդակները գետին փռեցին հայ ժողովուրդին դահիճները :

Վ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՅԱՐԳԱ՛ՆՔ ՁԵԶ, ՏԱՐՕՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐ

*

Ազգերուն պատմութեան մէջ կան դէպքեր, դէմքեր, եւ Թուականներ որոնք անջնջելի հետք մը կը Թողուն յաջորդ սերունդներուն յիշողութեան մէջ :

Այդ կարգին է 1915ի Սեւ Եղեռնը, որուն մաս կը կազմէ Տարօնի ժողովուրդին բնաջնջումը: Արդէն քառասուն տարի է անցեր եւ ափ մը Տարօնցիներ, ցիրուցան կը տառապինք օտար երկիրներու մէջ : Շատերը իրենց աչքերը փակեցին հայրենիքի կարօտով: Իսկ մնացողներս ալ կը յուսանք Թէ օր մը պիտի բացուին Հայաստանի դռները եւ մեր վերջին օրերը պիտի անցընենք հայրենի հողին վրայ :

Տարօնցին ալ, բնութեան զաւակ, մեծցած մաքուր օդով ու ջրով, արօրն ու դութանը բռնած հոռովել կ'երգէր եւ կամ ոչխարներուն հօտը սարալանջերուն ձգած սրինգը շրթներուն դեղջկական երգեր կը նուագէր: Բայց դաւադիր Իթթիհատը յարած էր նենգաւոր ու Թունալից Թակարդը, որպէսզի հայութիւնը միանգամ ընդ միշտ բնաջնջէր: Մեծ Եղեռնի առաջին ու մահասարսուռ ազդանշանը տրուած էր 1915 Ապրիլ 11/24ին, երբ մէկ գիշերուան մէջ մօտ երեք հարիւր յայտնի դէմքեր ձերբակալուեցան Պոլսոյ մէջ, եւ հազարաւորներ՝ ուրիշ ամէն տեղ : Շատ չանցած սկսաւ ընդհանուր աքսորը, զանգուածային ջարդերով, որոնց զոհ գնաց նաեւ Տարօնը :

Քառասուն տարի է անցեր արդէն. ոչ սգաւոր նոճի եւ ոչ ալ ուռենի կայ մեր սիրելիներու գերեզմաններուն վրայ, բուերը միայն կը Թագաւորեն այդ աւելութեան օրը: Եկէք մեծ հաւատքով երթանք միասին դէպի Տարօնի խաչելութեան զոհերուն եւ անգամ մը եւս պըլպլացող բոցերու մէջէն տեսնենք մեր սիրելի նահատակներու մխացող ոսկորները: Բարձրանանք Հաւատամքի լերան գագաթը եւ երկիւղածութեամբ մտնենք Ս. Կարապետի մեծ տաճարը, պողոտնց մը խունկ եւ քանի մը մոմ վառենք մեր անԹիւ նահատակներուն համար :

ՀՐԱՅՐ – ԴԺՈԽՔ
(Արմենակ Ղազարեան)

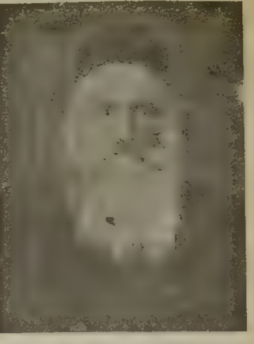
Անցնինք Տարօնի արգաւանդ դաշտերէն, լեռներէն եւ կուսական անտառներէն, որոնք ոռոգուած են մեր Ֆետայիներու արիւնով: Այդ դաշտերէն եւ լեռներէն իւրաքանչիւրը պատմութիւն մը ունի մեր անմահ հերոսներու քաջագործութեանց մասին:

Աւաղ, այսօր այլեւս չունինք, մեր պատմական վանքերը, Ս. Կարապետն ու իր յեղափոխական վանահայր Վարդան վարդապետը, Առաքելոց վանքն ու Սուրբ Աղբերիկը, ուր ուխտի կ'երԹար մեր արի ժողովուրդը տարին քանի մը անգամ, զոյնզգոյն Թափօրներով, երգելով եւ պարելով :

Ինչ օրեր էին, ափսոս որ մենք չտեսանք .

Տարօն Հայոց աշխարհի սիրտն ու օրրանն է եղած, որովհետեւ դարերու ընԹացքին կռուեցաւ յանուն հայ ժողովուրդի ազատութեան: Ան իր Հրայրներով, Վարդան վարդապետներով, Մարգար վարդապետներով, Գէորգ Զաւուշներով եւ Աղբիւր Սերոբներով խաւարին մէջէն վառեց յեղափոխութեան եւ ըմբոստութեան ջահը.

Այս հանդիսաւոր օրուան առԹիւ երբ կը վերյիշեմ մեր անհամար նահատակները, մեր մօքին եւ գրիչին տիտանները, սիրտս կը բորբոքի եւ հոգիս կը խռովի:

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

բակներու վրայ: Չկայ նոյն իսկ հաւատացեալ մը, պողոտնց մը խունկ ծխելու համար :

Սիրելի նահատակներ, խաղաղութիւն ձեզ: Ձեր Թափած արեան կաԹիլներէն այսօր փոքրիկ Հայաստան մը կը ծլի ու կը ծաղկի Արարատի ստորոտը : Անշուշտ օր մըն ալ Հայաստանի կոյսերը իրենց սափորները պիտի լեցնեն Սեւանայ լիճէն եւ Արածանիէն ու Մասեաց սարերէն ալ հազարագոյն ծաղիկներ պիտի քաղեն ու գան ձեր անյայտ գերեզմանները փնտռելու : Մինչ այդ՝ բիւր յարգանք ձեր յիշատակին :

ՍՈՐԳԱՐՅԻ

ԿԱԽՈՒԵՑԱՒ այն գեղանի Անգլուհին, Տիկին Էլլիս, որ սպաննած էր իր սիրահարը. Վերջին պահուն իրեն, այցելից Տուգլաս Հոմիւը, քանի մը հատուածներ կարդալով Աստուածաշունչէն; Բանտին շրջականերէն հարիւրաւոր բնակիչներ փողոց Թափելով կ'աղօԹէին մահապարտին համար որ 28 տարեկան էր: Այս առԹիւ նորէն կ'արծարծուի մահապատիժը ջնջելու խնդիրը :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ կարմիր գլխաւորը, Հօ Շի Մին, Մոսկուա հասնելով յաղԹական ընդունելութեան արժանացաւ : Օդանաւէն վար իջած ատեն համբուրուեցաւ Կեդր. Կոմիտէին բոլոր անդամներուն հետ :

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՆՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՑԱՌԱՁ

դռնուող քարն ու Թուփը, մինչդեռ Թըշնամի զինուորները իրենց համար բոլորովին անծանօԹ շրջանի մը մէջ կը գտնուէին, իսկ իրենց ընկերացող Քիւրտերը առաւելապէս Թալանի համար էին եկած ու երբեք տրամադիր չէին երկար կռուելու ; Ցաճախ նկատած էինք որ նեղ պարագաներուն Քիւրտերը կը լքէին իրենց ընկերացող Թուրքերը եւ իրենց գլուխը ազատելու համար կ'անհետանային լեռներուն ու ձորերուն մէջ:

Այս գործողութիւնը գլուխ եկաւ արտակարգ ճշդապահութեամբ: Երկու Թեւի վրայ առաջացող խումբերը առանց մեծ դժուարութեան կը յաջողին հասնիլ Ալեանցոց լեռը: Շուտով կը պարզուի որ զօրքը ռազմագիտական դիրքերէ աւելի, նախընտրած է քաշուիլ քարայրներու մէջ: Գիշերուան ցուրտին դէմ պաշտպանուելու համար վառուած խարոյկները իրենց լոյսը կը ցոլացնեն քարայրներէն դուրս: Մխիթարայ եւ Մէճըլայ փէշերուն կարելի կ'ըլլայ գիշերային Թուրք պահակները յանկարծակիի բերել ու առանց ձայնի մաքրել: Նոյնը տեղի կ'ունենայ նաեւ Ալեանի վրայ: Թնդանօթներուն մօտ պահակ կեցող տասնեակ մը զինուորները ժամանակ իսկ չեն ունենար իրարու ձայն տալու: Քանի մը քայլ հեռաւորութեան վրայ դրուած երեք լեռնային Թնդանօթները կը մնան մեր ողջ ձեռքը: Լեռնալանջի քննութիւնը ցոյց կուտայ որ Թնդանօթի ռումբէն քանի մը հատ միայն մնացած է: Ռուբէն կը կարգադրէ Թնդանօթներուն բանալիներն ու կարգ մը մասերը քակել եւ զանոնք դնել անդարձելի վիճակի մէջ, քանի որ անկարելի է ու նոյնպէս անիմաստ անոնց փոխադրութիւնը: Հազիւ այս գործողութիւնը վերջացած մութին մէջ կը յայտնուի Թրքական շրջուն պահակախումբ մը: Դըժուար չըլլար զանոնք զինաթափել եւ դըրուած զէնքերն ու փամփուշտները անոնց կռնակին բեռցնելով վերադառնալ Անտոք :

Ռազմական այս գործողութիւնը մեծ ոգեւորութիւն կը ստեղծէ Սասնոյ բոլոր շրջաններուն մէջ: Ոչ միայն հնարաւոր եղած էր Թնդանօթները քանդել, այլ նաեւ ձեռք անցուած էր կարեւոր քանակութեամբ զէնք ու փամփուշտ :

... Սասնոյ պաշտպանման սկիզբը պարենաւորման մտահոգութիւն չունէինք: Վեց տարուան սահմանադրական շրջանը բաւական եղած էր ժողովուրդին տնտեսական վիճակը բարւոքելու: Բոլոր գիւղերն ալ ուտելիք եւ մսացու կենդանիներ ունէին եւ գիւղաւ կրնային տոկալ երկար ատեն մը: Սակայն երբ Մշոյ դաշտէն եւ Սասնոյ դրացի միւս հայկական շրջաններէն մեծ Թիւով փախստականներ սկսան հասնիլ Սասուն, կացութիւնը բոլորովին փոխուեցաւ : Այդ փախստականները եկած էին զրեԹէ մերկ, պէտք էր անոնց եւս սնունդ ճարել: Այս պարագան սկսաւ մըտահոգել մեզ: Պաշարումը կրնար երկար տեւել, անհրաժեշտ էր միջոցներ ձեռք առնել ժողովուրդին պարենաւորումը ապահովելու համար: Հասած տեղեկութիւններէն կը պարզուէր որ կրնար ծանր տագնապ մը ծագիլ: Այս կացութեան առջեւ Ռուբէն քանի մը խիզախ յարձակումներ կը կազմակերպէ, ուտելիք ձեռք ձըգելու համար:

Առաջին յարձակումը տեղի կ'ունենայ Սասնոյ արեւելքը, Լաճկանի քրտական գիւղերուն վրայ: Ռուբէն անձամբ կը վարէ այս յարձակումները. Իրեն հետ են Շէնըքցի Պօղոսը իր խումբով, յայտնի խմբապետուհի Ռըզէն՝ իր կանանց խումբով, Գրգէի տան Վարդանը եւ Ղազարը, Սեմալայ Տէրտէրը իրենց խումբերով :

Մեծ խնամքով պատրաստուած այս յարձակումը կը պսակուի յաջողութեամբ: Երկու օր կռուելէ եւ քանի մը զոհեր տալէ վերջ կարելի կ'ըլլայ գրաւել այդ շրջանի գիւղերը : Ռուբէն կը հրահանգէ որեւէ վնաս չտալ ժողովուրդին, միայն հաւաքել եղած պարէնն ու տաւարը: Գործը գլուխ կը բերուի կատարեալ յաջողութեամբ: Կռուող ուժերը մեծ քանակութեամբ ալիւր եւ հացար գլուխ ոչխար հաւաքելով կը վերադառնան Անտոք :

Յաջորդ օրերուն այս յարձակումները կը կրկնուին Կեփինէն դէպի արեւելք, Աշտկունքի եւ Իշխանաձորի քրտական գիւղերուն վրայ :Կռիւը կ'ըլլայ սաստիկ ու կը տեւէ չորս ժամ: Քրտական գիւղերը կը գրաւուին :Այս շրջանէն եւս մեծ քանակութեամբ պարէն եւ տաւար կարելի կ'ըլլայ ձեռք բերել :

Քանի մը Թանկագին զոհերով ձեռք բերուած այս յաջողութիւնները կ'ապահովեն ժողովուրդին պարէնը: Կը մնար բաշխումները կատարել եւ իւրաքանչիւրին հասցնել իր արդար բաժինը :

Տալւորիկի շրջանն ալ ստացաւ իրեն յատկացուած բաժինը :

... Ձմրան առաջին ամիսներէն սկսեալ, Սասնոյ պաշտպանման շղԹան հետզհետէ կը նեղնար: Դաշտային շրջաններէն եկ' փախստականները մեծ դժուարութեամբ կը մտնէին Սասուն :

Կառավարութեան զօրքին հետ ոտքի վրայ են քրտական շարք մը աշիրէԹներ:

Քրտական այս աշիրէԹները կ'որոշեն ընդ առաջ երԹալ կառավարութեան հրաւէրին եւ արշաւել Սասուն :

.. Ռուսական նահանջէն վերջ, Թրքական բանակը կը քալէ Սասնոյ վրայ: Այս կերպով հիւսիսէն զօրքն էր, իսկ հարաւէն քրտական աշիրէԹները, զարձեալ զօրքին ընկերակցութեամբ: Շուտով արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններն ալ ըսկսան բուռն յարձակումներ կատարել, միշտ Թուրք զօրքի եւ աշիրէԹներու գործակցութեամբ :

Մշոյ դաշտէն հասնող փախստականները ծանր լուրեր ունէին միշտ: Կացութիւնը ողբերգական էր այնտեղ: Նահանջէն վերջ հայկական բոլոր գիւղերը պաշարման տակ առնուած էին : Կռիւներ տեղի կ'ունենային շարք մը գիւղերու մէջ: Այս կերպով Սասնոյ եւ Տարօնի կռիւները ը՛ դարձեալ շրջանակ մը կ'ընդգրկէին :

ՄՈՒՇԵՂ

րու, վիճութեան, մշակոյթի եւ խաղաղ զարգացման համար: Կ'ուզենք հաւաքական ապահովութեան դրութիւն մը Եւրոպայի մէջ: Դրութիւն մը որուն կարենան միանալ ուրիշ պետութիւններ եւ որ փարատէ երկիւղը: Պետութեանց ընկերային եւ քաղաքական կարգուսարքի տարբերութիւնները կը վնասեն յարաբերութեանց, բայց մենք կը կարծենք թէ պէտք չէ խանգարեն իւրաքանչիւր երկրի համակեցութիւնը, քանի որ այդ կարգուսարքը ներքին խնդիր է իւրաքանչիւր երկրի համար: Ոմանք կը կարծեն թէ դրամատիրական կարգուսարքը լաւագոյն է քան համայնավարութիւնը: Մենք համոզուած ենք թէ համայնավարութիւնը աւելի լաւ է քան դրամատիրութիւնը. բայց այս բանավէճը չի կրնար լուծուիլ բռնի ուժով կամ պատերազմով: Բազմաթիւ առկախ հարցեր կան այսօրուան աշխարհին մէջ. բայց մենք կը կարծենք թէ անոնք կրնան քննուիլ սեղանի մը շուրջը: Կ'ըսեն թէ դէշ խաղաղութիւն մը աւելի լաւ է քան պատերազմը: Մենք այդպէս չենք կարծեր: Մեր կարծիքով, ժողովուրդները պատերազմի վախէն փրկելու համար պէտք է փնտռել միջազգային ճշմարիտ համաձայնութիւն մը եւ իսկապէս ա՛յդ է մեր առաքելութեան նպատակը Ժընեւի մէջ: Միամտութիւն պիտի ըլլար կարծել թէ պիտի կրնանք Ժընեւի մէջ կարգադրել բոլոր առկախ հարցերը: Եթէ միւս բոլոր պատուիրակութեանց անդամները բարի կամեցողութիւն ցոյց տան, կրնանք գտնել խաղաղութեան ճամբան, հասարակաց լեզու մը գտնել եւ հիմք մը դնել այդ խնդիրները կարգադրելու համար: Անհրաժեշտ է մեծ ճիգ մը: Խորհրդային պատուիրակութիւնը կը խոստանայ այդպիսի անկեղծ ճիգ մը»:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները վաւերացուցին իրենց մասնագէտներուն տեղեկագիրը, կարգ մը սրբագրութիւններ կատարելով: Պ. Փինէ (Ֆրանսա) այս առթիւ, պատասխանելով դանազան հարցումներու, ըսաւ թէ «անկարելի է որ բան մը դուրս չկայ այս խորհրդաժողովէն: Հին առած մը կ'ըսէ. — «Կամենալը կարենալ է»:

× Անգլիոյ վարչապետը վերջին տեսակցութիւն մը ունեցաւ Զըրչիլի հետ:

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, ռումբ մը պայթեցաւ Քազապլանքայի մէկ սրճարանին մէջ: Ուրիշ ընդհարումներ ալ տեղի ունեցան ուրբաթ օր: Սպաննուեցան հօթը, վիրաւորուեցան 25 հոգի: Բարեբախտաբար կարելի եղաւ անկարգութիւնը զսպել, մարզպանին միջամտութեամբ:

Հինգշաբթի օր խռովարարները կառքի մը մէջ դնելով ռումբը, քշած էին դէպի այն սրճարանը ուր Եւրոպացիները Յուլիս 14ը կը տօնէին: Անմիջապէս վերջ Եւրոպացիներ յարձակում գործեցին խանութներու վրայ: Խռովութեանց ընթացքին խումբ մը ցուցարարներ մտան իրաւագէտ Շարլ Լըկրանի բնակարանը: Այս փարիզեան փաստաբանը, որ յաճախ պաշտպանած է մարոքցի աճարեկիչներու դատը, տարճանակը պարպեց, սպաննելով ցուցարար մը և վիրաւորելով 2 հոգի: Ոստիկանութիւնը օգնութեան հասնելով ձերբակալեց փաստաբանը:

Մարզպանը հարկադրուեցաւ պաշտօնական վիճակ հաստատել:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ճեպընթացը (Սէնփլոն) գիծէն դուրս ելաւ Աւստրիայի փապուղիէն անցած ատեն: Քսան հոգի վիրաւորուեցան:

ԿԻՊՐՈՍԻ կառավարիչը հրամանագիր մը հրատարակեց, ահաբեկումները խափանելու համար: Պիտի ձերբակալուի ո՛վ որ կասկածելի համարուի:

ՍՐԸՆԹԱՑ ԿԱՌՔ ՄԸ ՄԱՑԹԻՆ վրայ բարձրացաւ Քուրնէօվի մէջ եւ ծառի մը զարնուելով ջախջախուեցաւ: Երեք ուղեւորներէն Ռիշար Ուրպարեան ? 22 տարեկան, մեռաւ քանի մը վայրկեան վերջ, միւս երկուքին Դանիէլ Սաչաքճեան, 29 տարեկան (Արնուվիլ), եւ Մոռիս Կոթէն, 22 տարեկան ծանրապէս վիրաւորուեցան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ. — Ուրբաթ իրիկուն առաջին անգամ Մոնաքօ հասաւ Ֆրանսայի ժեմինիանի: Ընդհանուր դասաւորման գլուխն է միշտ Ա. Բոլան, երկրորդ՝ Ֆոռնարա, երրորդ՝ Պօպէ, 4րդ Կօլ: Մէկ օր հանգիստէ ետք (շաբաթ) կիրակի օր մրցորդները կը մեկնին Մարսէյլ (10րդ հանգրուան):

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանէն կը խնդրեն ծանուցանել թէ ընդունելութիւն մը (ճաշ) կազմակերպուած է ի պատիւ Երուսաղէմի պատր. տեղապահ եւ Ամենայն Հայոց Կաթող. տեղակալ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի, յառաջիկայ երեքշաբթի, 19 Յուլիս, ժամը 7.30ին: Արձանագրութեանց եւ մանրամասնութիւններուն համար դիմել Եկեղեցւոյ դիւանատունը:

ՃԱՇ՝

Pavillon Dauphine, descendre à la Porte Dauphine.

Մասնակցութեան 1700 Ֆր.:

ՎԱՐԴԱՎԱՌԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի, Վարդավառի տօնին առթիւ պիտի մատուցուի հանդիսաւոր քառաձայն Ս. պատարագ Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ՝ Երուսաղէմի պատր. տեղապահ եւ Ամենայն Հայոց Կաթող. տեղակալ ամենապատիւ ՏԷՐ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ:

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

(Դիւան Հոգաբարձութեան)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Յ. Օնպաշեանի եւ Տիկին Սպէնչեանի մահուան առթիւ Պ. Զատիկեան կը նուիրէ, փոխան ծաղկեպսակի, երկու հազար Ֆրանք Կապ. Խաչի մասնաճիւղին, երկու հազար Ֆր. Ֆ. Կ. Խ. դպրոցին եւ հազար Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար:

*

× Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Ղ. Գասպարեան հազար Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար, ընկեր Յ. Օնպաշեանի եւ Տիկ. Ա. Սպէնչեանի մահուան առթիւ: (Կրընոպլը), փոխան ծաղկեպսակի:

*

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Զարմայր Ալիքսանեան ընտանիքը իր սիրելի բարեկամ՝ Ստեփան Մարկոսեանի յիշատակին երկու հազար Ֆրանք կը նուիրէ Կարմիր Խաչի օգնութեան կայանին:

Ստանալ «Յառաջ»էն:

— ԻՐԵՐՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ —

Հերթական դասախօսութիւնը, այս երկուշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 9ին, Լը Քառէ սրճարանին վերնայարկը, մեթրօ Քառէի դիմաց:

Կը խօսի ՍՏԵՓԱՆ ՏԻՐԱՆ:

Նիւթ՝ Նախորդ դասախօսութեան շարունակութիւն:

Կարծիքներու փոխանակութիւն եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտքը ազատ է:

Imp Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Է. ՑԱՆԿ

Նախորդ գումար	650.000
Ջէօրէֆճեան եղբարք	5.000
Տէր եւ Տիկին Թ. Շամշոյեան	2.000
Պ. Գեղամ Ծերիկեան	2.000
Տէր եւ Տիկ. Ե. Միքայէլեան	3.000
Պ. Սիմոն Գասպարեան	2.000
Պ. Լեւոն Պապոյեան	1.000
Պ. Սենեք. Սահակեան	2.000
Պ. Յար. Սէֆէրեան	1.000
Տիկ. Լիւսի Կարապետեան	1.000
Պ. Վահէ Գալէնտէրեան	1.000
Պ. Աբգարեան	1.000
Պ. Սուրէն Պօշնաքեան	1.000
Պ. Թորոս Պօշնաքեան	1.000
Այրի Տիկին Քասքասեան	1.000
Տէր եւ Տիկին Սերժ Սարգիսեան	500
Պ. Ա. Պետրոսեան	500
Պ. Յ. Անդրէասեան	500
Պ. Գրիգորեան	300
Պ. Զարեհ Կորկիսեան	500
Ընդհ. գումար	676.300

ԾԱՆՕԹ. — Ինչպէս կ'երեւայ մեր հրատարակած ցանկերէն, հանգանակութիւնը յառաջ կը տարուի մեծ թափով:

Շրջուն խումբեր կը դառնեն եւ դեռ պիտի դառնեն ամէն Հայու դուռ:

Անոնք որ զանազան պատճառներով չեն կրնար հանդիպիլ հանգանակիչ խումբերուն եւ սակայն կ'ուզեն իրենց նուէրները տալ, թող բարեհաճին դիմել հետեւեալ հասցէին. —

Ohanès Hatzakordzian
15, Rue Longue des Capucins,
Marseille

Հարաւային Ֆրանսայի բոլոր հայաշատ կեդրոններուն մէջ հաւաքուած գումարները նոյնպէս կրնան ղրկուիլ վերոյիշեալ հասցէին.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ. — Ընկերուհի Վարդանոյշ Օնպաշեան իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին եւ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին, ու նաեւ բոլոր անոնց, որոնք, անձամբ, նամակով, հեռագրով, ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին, իր ամուսնոյն՝ ընկեր Յարութիւն Օնպաշեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

Ընկերուհին իր սիրելի ամուսնոյն յիշատակին երկու հազար Ֆր. կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչին դպրոցին, հազար Ֆր. Եօթնեղբայրեան կոմիտէին, երկու հազար Ֆրանք ալ իր ողբացեալ ամուսնոյն ամենասիրելի «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

× Ֆ. Կ. Խաչի Սէն Ժէրոմի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տոքթ. Սիվրիհիսարլեանէ հազար Ֆր. Օր. Ժամկոչեանի նշանախօսութեան առթիւ:

**

ԼԻՈՆ. — Այրի Տիկին Մարի Գալուստեան եւ զաւակները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որո՛նք անձամբ, նամակով, հեռագրով կամ ծաղկեպսակներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսինին եւ հօր՝ Խաչիկ Գալուստեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 2ին, Կրանժ-Պլանշ հիւանդանոցը, 38 տարեկանին մէջ:

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ

Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24 կիրակի:

**

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Վալանսի մէջ կը տօնուի Յուլիսի 24ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Փէրէի մայրապետներու օդասուն անտառին մէջ:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

**

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Խանասորի արշաւանքի 58րդ տարեդարձի առթիւ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէին կողմէ: 24 Յուլիս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ զովասուն պուրակին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին: Երգ, պար, նուագ եւն.: Հաճելի ժամանց մը բոլորին համար: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր:

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԴԻՒՑԱԶՆԱԿԱՆ ՈՒՐՖԱՆ ԵՒ ԻՐ ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐԸ»

1500 էջ, պատկերազարդ եւ բազմակողմանի բովանդակութեամբ: Գինը 2800 Ֆրանք, թղթատարի ծախքով 3000, դեղեցիկ եւ լաթակազմ: Նախընտրելի է վճարումը կատարել կանխիկ, ղրկելով հասցէն, գիրքը ստանալու համար ուղղակի Պէյրութէն.

Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ այլ երկիրներու համար գրել. —

Issayan, 38, Rue du Ménil, Asnières
Seine France

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH
Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 19 ՅՈՒԼԻՍ
MARDI 19 JUILLET 1955

ՅԱՌԱՋ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7727 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3138

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹ ՄԸ

Երէկ, երկուշաբթի, 18 Յուլիս բացուեցաւ Չորս Մեծերու խորհրդաժողովը, Ժընեւի մէջ։

Իրաւամբ շատ կարեւոր կը համարուի այս խորհրդակցութիւնը, տասը տարուան հակաճառութիւններէ վերջ։

Կլիման բարեխառն է այժմ, ինչպէս կը յայտնէին ժողովէն առաջ խօսուած ճառերն ալ, մասնաւորապէս մառէշալ Բուլկանինի վերջին յայտարարութիւնը եւ Նախագահ Այզընհաուըրի ճառը, որ յատկապէս կը յիշէր զայն։

Միւս երկու Մեծերն ալ, Ֆրանսա եւ Անգլիա, յուսալից տրամադրութիւններ յայտնեցին, իրենց վարչապետներուն բերնով։

Մթնոլորտը կրնայ տաքնալ կամ պաղիլ, վիճաբանութեանց ընթացքին։

Խնդիրը այն է որ, այս անգամ բոլորն ալ կ'ուզեն արտակարգ ճիգ մը փորձել, եզրակացութեան մը յանգելու համար։

Ինչպէս դիտել կուտար Ֆ. Միութեան վարչապետը, միամտութիւն պիտի ըլլայ կարծել թէ պիտի կրնան լուծել բոլոր առկախ հարցերը։

Միւսներն ալ գիտեն որ մեծագոյն յաջողութիւնը շահած պիտի ըլլան, եթէ կարենան ճամբան հարթել, վիճելի խնդիրներու լուծման համար։

Արդարեւ, լաւագոյն ելքը գտած պիտի ըլլան, եթէ յաջողին վերահաստատել փոխադարձ վստահութիւնը, որ չատոնց խախտած է, թունաւորելով միջազգային յարաբերութիւնները։

Այզընհաուըր յատկապէս կը յիշեցնէր թէ մեծագոյն խնդիրն է «վերջ տալ անհանգստութեան, կասկածամտութեան եւ անվստահութեան մթնոլորտին»։

Բուլկանին ալ կը շեշտէր. — «Մենք կ'ուզենք առաւելագոյն վստահութիւն, դրական գործակցութիւն եւ փոխադարձ հասկացողութիւն ազգերու միջեւ»։

Ի հարկէ այս բաղձանքները փորձութեան պիտի ենթարկուին, երբ սկսին բուն վիճաբանութիւնները։

Ամէն պարագայի մէջ, շատ զօրաւոր է նոր շրջան մը բանալու տրամադրութիւնը։

Այս հաշտարար ոգին է որ տարբերութիւն մը կը դնէ Ժընեւի ժողովին եւ նախընթաց խորհրդաժողովներու միջեւ։

Ամէնքն ալ հրապարակաւ կը խոստովանին թէ ժողովուրդները խաղաղութիւն կ'ուզեն։ Ուրեմն, պէտք է ճիգ մը փորձել, ապահովելու համար խաղաղութիւնը։

— «Խաղաղութեան այս ընդհանուր բաղձանքը ահեղ ուժ մըն է այս աշխարհին մէջ եւ կը կարծեմ թէ բոլոր քաղաքական առաջնորդները կ'ըմբռնեն զայն»։ (Այզընհաուըր)։

Բուլկանին եւս կը ծանրանար նոյն կէտին վրայ, անհրաժեշտ գտնելով «միջազգային ճշմարիտ համաձայնութիւն մը, ժողովուրդները պատերազմի վախէն փրկելու համար»։

Այս հաշտարար տրամադրութիւնները բաւակա՞ն են, ապահովելու համար խորհրդաժողովին յաջողութիւնը։

Մ. Նահանգներու Նախագահը իր ճառին մէջ կը յիշէր քանի մը հիմնական խնդիրներ, որոնք յայտնապէս կը պղտորեն միջազգային յարաբերութիւնները։

Այդ խնդիրներէն մէկը՝ սպառազինութեանց կրճատումը համարելով, կը յիշէր երկրորդը, արբանեակ պետութեանց պարագան։

— «Երբեմն հպարտ ժողովուրդներու թոյլ չի տրուիր կազմել իրենց սեփական վարչաձեւը, ազատօրէն որոշուած՝ իրենց կողմէ եւ ազատօրէն ընտրուած անհատներու ղեկավարութեամբ»։

Ամերիկեան ծերակոյտին մէջ ալ այս իմաստով բանաձեւ մը քուէարկուած էր, անցեալ շաբթու։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՐՉԱՊԵՏ Է. ՖՈՌԻ ՄՕՏ

Մինչ ամբողջ աշխարհ անձկութեամբ կը սպասէ թէ ինչ արդիւնքներ պիտի հաղորդուին «աշխարհի մէկ շաբթուան մայրաքաղաքէն», ինչպէս կը յորջորջուի այժմ Ժընեւ — չորս վարչապետներու ժողովին առաջին նիստը տեղի ունեցաւ երէկ, Երկուշաբթի, առաւօտեան ժամը 10ին։ ՄԱԿի ընդհ. քարտուղարը ժողովականները ընդունեց ժողովասրահի սեմին։

Ինչպէս զանազան ելոյթներ եւ նշանակալից դէպքեր ենթադրել կուտային վերջերս, հանդիպումը կը սկսի լաւատեսութեան մթնոլորտի մը մէջ։ Կան յոյսեր՝ միջազգային կացութեան բարելաւման մասին, որովհետեւ «երկու խմբակցութիւններուն բռնած դիրքը տարբեր է հիմա քան ինչ որ էր քանի մը ամիս առաջ», ինչպէս կը յայտնեն լաւատեղեակ շրջանակներ։ Թէեւ իրազեկները կը կարծեն թէ այս «պատմական շաբթուան» կարճ ժամանակամիջոցին մէջ կարելի չէ առկախ խնդիրներուն հիմնական լուծում մը գտնել, սակայն շատ հաւանական կը նկատուի որ ընդհանուր գծերու մասին համաձայնութիւն մը բաւական լայն բացուած դուռ մը դառնայ ապագայ արդիւնաւոր բանակցութեանց համար։ Այս պատճառով Պատմութեան մէջ արդէն անկիւնադարձ մը եւ նոր գլուխ մը կը նկատեն Ժընեւի հանդիպումը։

Նախագահ Այզընհաուըր, որ ունի պետութեան վարիչի եւ կառավարութեան պետի զոյգ հանգամանքները, կը նախագահէ առաջին նիստին։ Իր բացման ճառէն ետք, ուր պիտի պարզէ համառօտ կերպով ամերիկեան տեսակէտը, հերթով պիտի խօսին Ֆրանսայի վարչապետը, Է. Ֆոռ, Անգլիոյ վարչապետը Սըր Էնթընի Իտըն, եւ ի վերջոյ Ֆ. Միութեան վարչապետ մառէշալ Բուլկանին։

Այս համագումարին բացումէն ետք, բո՛ւն աշխատանքները պիտի սկսին կէս օրէն ետք՝ երկրորդ նիստին ընթացքին։

Իսկ կիրակի օր պատուիրակութիւններ տենդոտ գործունէութիւն մը ցոյց տուին, մասնաւորաբար արեւմուտքի «Երեք Մեծեր»։ Մինչ մառէշալ Բուլկանին Ժընեւ հասնելով կիրակի առաւօտ կարճ ճառ մը կը խօսէր օդակայանէն ուր կը հաստատէր իր նախորդ յայտարարութիւնները, նախագահ Այզընհաուըր ներկայ կը գտնուէր Ժընեւի ամերիկեան եկեղեցին ծիսակատարութեանց։ Կէս օրէն ետք, Բուլկանին վրան բաց ինքնաշարժի մը մէջ պտոյտ մը կատարած է Լէմանի ափին, եւ մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւած լողացողներու բազմութեան որ ջուրը թափած էր տաքերու պատճառով։ Իսկ նոյն պահուն Մոլոթով, իր խնդրանքին վրայ տեսակցութիւններ կ'ունենար արտաքին միւս երեք նախարարներուն հետ։ Երեկոյեան, նախագահ Այզընհաուըր կը տեսնուէր Է. Ֆորի եւ Սըր Էնթընի Իտընի հետ, որոնց կ'ընկերանային արտաքին նախարարները։ Նախ երկկողմանի կարծիքի փոխանակութիւններ տեղի ունեցած են — Ֆրանսա — Ամերիկա, Անգլիա — Ամերիկա — յետոյ միասնաբար երեք վարչապետներու մասնակցութեամբ։

Օրուան վերջին եւ կարեւոր դէպքն էր Ֆրանսական պատուիրակութեան սարքած ընդունելութիւնը, ի պատիւ խորհրդային պատուիրակութեան բոլոր վարիչներուն, որոնց կարգին՝ մառէշալ Ժուկով։

Ճաշէն ետք, ջերմ մթնոլորտի մը մէջ, կարծիքի փոխանակութիւններ տեղի ունեցան, որոնց ընթացքին, լաւատեղեակ շրջանակներու համաձայն, վարչապետ Ֆոռ շեշտեց մանաւանդ երեք խնդիրներ։

— Գերմանիոյ միացում։

— Ընդհանուր եւ միասնական ապահովութեան դրութիւն։

— Զինաթափութիւն։

Խօսակցութիւններուն իր գործօն մասնակցութիւնը բերաւ Ֆ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւ։ Իսկ վարչապետը, Բուլկանին, մանրամասնութիւններ խնդրեց Է. Ֆորի ծրագրին մասին։ Ինչպէս գիտէք Ֆրանսայի վարչապետը պիտի առաջարկէ զինաթափութեան շնորհիւ խնայուած գումարներէն մաս մը յատկացնել միջազգային հիմնադրամի մը, յետամնաց երկիրներու օժանդակութեան համար։ Թէեւ Բուլկանին չէ արտայայտուած տրուած բացատրութիւններուն մասին, սակայն դիտել կուտան թէ լաւ նշան մըն են այն բաժակաճառերը որ

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԵՐԻՏԱՍԱ՞ՐԴ ԱԼ ՉՄՆԱՑ...

Տխուր, չափազանց տխուր պատմութիւն մը Պիվերէն (Կարտան)։

Գրողը քահանայ մըն է, եւ կ'ուզեմ հաւատալ թէ բուն իրականութիւնն է որ կը ներկայացնէ։

Յուլիս 3ին Մարսէյլի այդ գիւղին մէջ դասախօսութիւն մը կը կատարէ Արտակ վարդապետ, պարզելով Հայ. Եկեղեցւոյ դերը, իբրեւ ազդակ ազգապահպանման։

Դասախօսութենէն վերջ խօսք առնելով, Հայկազուն քահանայ թախանձագին կը խնդրէ որ ներկաները առժամեայ մարմին մը կազմեն, որպէսզի զբաղի եկեղեցւոյ եւ դպրոցի գործերով, եւ մանաւանդ պզտիկներու հայեցի դաստիարակութեամբ։

Այս առթիւ կը պատմէ թէ 3-4 տարիէ ի վեր կարելի չեղաւ այդպիսի մարմին մը կազմել։

Ու կը պաղատի, փղձկելով.

— *«Վէրքը շատ խոր է. ես գիշերները չեմ կրնար քնանալ, դուք ինչպէ՞ս ցերեկը կը տեսնէք եւ չէք զգար։ Ի սէր ազգութեան, սթափինք, քէն ու ատելութիւն մէկդի դնենք, մեր բիւրաւոր հերոսները անէծք պիտի կարդան մեզի։ Գոնէ հինգ հոգինոց առժամեայ մարմին մը կազմենք...»*

Ժամանակին Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանէն ալ խնդրած են որ միջամտէ, «դարման մը գտնելով այս 150 - 160 ընտանիքներէ բաղկացած գաղութին ցաւերուն»։

— Կարելի չեղաւ, կ'ըսէ քահանան, բարի Սամարացի մը փնտռելով։

Իր խնդրանքին վրայ, Արտակ վարդապետ ալ կոչ մը կ'ուղղէ, որպէսզի առժամեայ մարմին մը կազմեն։

Թղթակցութենէն կը հետեւի թէ այս կոչն ալ ապարդիւն անցած է։

Այսպէս, ուրեմն, 750 - 1000 հոգինոց գաղութի մը մէջ հինգ հոգի չի գտնուիր, մարմին մը կազմելու, դպրոց եւ եկեղեցի պահելու, եւ գոնէ իրենց զաւակները այլասերումէ փրկելու համար։

Երիտասա՞րդ ալ չմնաց այս երանելի գաղութին մէջ, որ երբեմն կը պարծենար իբրեւ եկեղեցասէր եւ հայրենասէր։

Տուն - տեղ շտկելով ամէն բան մոռցա՞ն, թէ ժամանակէն առաջ ծերացան։

Ի՞նչ կը յուսան քաղել վաղը, անտիրութեան մատնելով ամէն ազգային արժէք եւ նախանձախնդրութիւն։

Ի՞նչով պիտի կրնան ծառայել հայրենիքին, երբ ամբողջ սերունդ մը կը հալի, կ'օտարանայ սրընթաց, իբրեւ հետեւանք իրենց անտարբերութեան, ծուլութեան կամ ապիկարութեան։

Վ.Ա.Հ.

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԷՏ. ՖՈՌԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԺԸՆԵՒԻ ԱՆԹԷԼ — ՀԵՌԱՊԱՏԿԵՐԷՆ

Կիրակի կէս օրէն ետք վարչապետ Ֆոռ ճառ մը խօսեցաւ Ժընեւի անթելէն, որ մէկ ընդունելով, իտալական, Ֆրանսական եւ այլ անթելներ նոյն պահուն հեռարձակեցին։ Ֆրանսայի վարչապետը, պարզելէ ետք իր երկրին դիրքը միջազգային շարք մը խնդիրներու մասին, յոյս յայտնեց թէ Ժընեւի ժողովը դրական արդիւնքներ կրնայ տալ ներկայ մթնոլորտին մէջ։ «Արեւմուտքի պաշտպանութեան ներկայ դրութիւնը պատճառ մըն է որ ուրիշներ ալ չյաւին անոր» յայտարարելէ ետք, վարչապետը նրբութեամբ բացատրեց թէ իր ինչպէս կ'ըմբռնէ իսկական խաղաղութիւնը։ Դատապարտեց խաղաղութեան այն ձեւը որ վախի մէջ կայունութիւն մը կը մատնէ, եւ ըսաւ թէ գոյավիճակի մը բացասական կողմերուն միայն լուծում մը կրնայ բերել ան, առանց շինարար կարելիութիւններու։ Ճառը վերջացուց Փէկիի մէկ խօսքով, որ կրնայ խորհրդանշել Ֆրանսայի դիրքը, միջազգային կացութեան մասին — «Ունենալ խաղաղութիւն տկարութիւն մըն է, մինչ կառուցանել խաղաղութիւնը, մարդկային մեծագոյն ուժն է»։

ՇԱՀԸ ՀՐԱՄԱՅԵՑ ՎԵՐԱԴԱՐՁՆԵԼ

Թեհրանի «Ալիք»էն կ'իմանանք թէ Շահը հրամայած է պարպել եւ հայ հասարակութեան վերադարձնել Նոր Ջուղայի հայ համայնքին պատկանող երկու դպրոցական շէնքերը։ Կարասիներն ալ պիտի վերադարձուին։

Ինչպէս գրած էինք, ուրիշ կարգ մը արտօնութիւններ ալ տրուած են Սպահանի Հայոց առաջնորդարանին, շնորհիւ հարաւ. Իրանի հայ երեսփոխան Վահրամ խան Զոհրապեանի աշխատանքին։

ԽԱՌՆԱԿ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Յուլիս 14ին սկսած արիւնալի դէպքերուն առթիւ ձեռք առնուած խիստ միջոցներուն հակառակ, կացութիւնը տակաւին որոշ բարելաւում մը չի մատներ Քազապլանքայի մէջ։ Ուրբաթ օրուան ցոյցերէն ետք, երբ ինչպէս գիտէք եւրոպացի եւ տեղացի ցուցարարներ զիրար խոշտանգեցին, վաճառատուներ կողոպտեցին եւ հրդեհներ վառեցին, Մարզպանը պաշարման վիճակ յայտարարած էր Քազապլանքայի շրջանին համար, եւ զայն հռչակած՝ զինուորական գօտի։ Վարչական եւ զինուորական պատասխանատու նշանակած էր զօր. Ֆրանքի։ Սակայն, Շաբաթ կէս օրէն ետք, հանդարտութեան կարճ պահէ մը ետք խռովութիւնները նորէն ծայր տուին եւ շարունակուեցան ամբողջ կիրակի օր։ Այս անգամ առաւելաբար տեղացիներն են որ հին քաղաքէն կը խուժեն դէպի եւրոպական թաղամասերը։ Իսկ իրենց թաղերուն մէջ, կ'այրեն Հրեաներու կրպակներն ու տուները։ Ապահովութեան ուժերը բուռն կերպով դիմադարձելով հրետանիի եւ գնդացիրի կրակ բացին խռովարարներուն վրայ, որոնք պատասխանեցին ձեռնառումբերով։ Կը հաշուեն տասը մեռեալ եւ մօտ քառասուն վիրաւոր։ Կը վախցուի որ ըմբոստութեան մը հանգամանքը ստանան այս ծանր միջադէպերը։

Սակայն արդէն տրա[illegible]կան միջոցներ ձեռք առնուեցան։ Ֆրանսայէն երեք զօրախումբեր օդանաւով ղրկուեցան Քազապլանքա, կրակմարի դրութիւն հաստատուեցաւ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտեան ժամը վեց։ Իսկ հեծելանիւով շրջագայութիւնը արգիլուեցաւ, որովհետեւ ահաբեկիչները հրկիզող ռումբեր նետելէ ետք, հեծիկով կը փախին ոստիկաններու հետապնդումէն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

*

« Ցուսաբեր » Մշակութային Ընկերակցութիւնը ամէն տարի հոգեհանգիստի պաշտօն կատարել կու տայ Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, «ի յիշատակ մեր բիւրաւոր անմահ հերոսներուն՝ որոնք իրենց կեանքը զոհաբերեցին Հայաստանի ազատութեան ճամբուն վրայ, եւ իրենց արիւնով նուիրագործեցին անոր անկախութիւնը »:

Բայց ինչո՞ւ հոգեհանգիստ: Հայաստանեայց Եկեղեցիին կամարներուն տակ պէտք է հնչէր թաւ ու բարձրագոչ ձայն մը՝ պանծացնելու համար մեր անմոռանալի հերոսներուն յիշատակը: Անոնց տարած յաղթանակին փառաբանութիւնը պէտք է հիւսէինք նորաստեղծեալ շարականով մը, ողջունէինք այդ կորիճները՝ որոնք եթէ նահատակուեցան հայրենիքի սիրոյն համար, հանդիսացան առասելապէս դիւցազուններ եւ արթուն կը հսկեն եւ չեն ննջեր երբեք: Սարդարապատի դաշտերէն եւ Ղարաքիլիսէի անտառներէն կուգան անոնք դեռ արիւնահոս վէրքերով, անտրտունջ հոգեվարքի իրենց մոլեգին շունչը խառնած հայրենի լեռներէն իջնող հովերուն: Կուգան մեծաքանակ բազմութիւններով եւ կը խեղդեն մեր ձայները իրենց մռնչիւններուն մէջ: Անոնք կը բողոքեն այս արարքին դէմ՝ որով մենք հանգիստ կը մաղթենք իրենց հոգիներուն:

Օրերուն օրն է այսօր: Թող ըլլայ յիշատակի օր, փառքի օր, պանծացումի օր: Բայց ոչ երբեք հոգեհանգիստի օր: Որովհետեւ անոնց արիւնը դեռ չէ ցամքած եւ անոնք որ պիտի ուզէին խաղաղութեամբ ննջել, ահաւոր մրրիկի մը պայթիւնէն արթնցած են ահա եւ կը սպասեն որ Մայր Հայաստանը օրօր երգէ իրենց: Ե՞րբ պիտի լսուի այդ քաղցրաձայն օրօրը, որպէսզի ոչ մէկը անոնցմէ այլեւս արթուն մնայ անվախճան գիշերին մէջ, որպէսզի բոլորն ալ իրենց գլուխները հանգչեցնեն եւ խաչաձեւեն իրենց ձեռքերը:

Գիտենք որ անոնք կը սպասեն դեռ որ արդարութեան սուրը հարուածէ մարդկութեան անարդար խիղճը, որ անմեղին արցունքին մէջ խեղդուին բոլոր մեղաւորները: Կը սպասեն որ ճամբան՝ ուրկէ անցան անվեհեր եւ անյողդողդ, ըլլայ վերջին հանգրուանը ազատութեան մեհեանին առջեւ:

Հոգեհանգիստ ...

Որո՞նց համար: Բայց անոնք մանաւանդ այսօր իրենց գերեզմաններէն ելած՝ մասնակից կ'ըլլան լուսահանդէս տօնակատարութեան: Անոնց հոգիները կարօտ չեն հանգիստի, այլ խռովակոծ եւ յաբուցեալ՝ կը հրճուանեն մեզ եւ իրենց ահեղաձայն աղաղակներով ողջերուն մեռելութիւնը կը դատապարտեն:

Ոչ երբեք: Անոնց ննջը յաւամաւուն ցասումն է մեր լեռնաբաժակ ծովերուն. վայրենահոս կանչը մեր պղտոր սգաւոր Արաքսին:

Ոչ մէկ վայրկեան անոնք պիտի ննջեն, այլ կանգնած իրենց գերեզմաններուն մէջ՝ ամէն առաւօտ պիտի սպասեն սեւեռաբիր՝ որ ազատութեան լուսածուփ դրօշը ծածանի մեր երկինքին տակ:

Ինչ հեգնանք է ասիկա: Հոգեհանգի՞ստ անոնց համար՝ որոնք դեռ մերժելով կը մերժեն յաւիտենական քունը, որովհետեւ անհրաժեշտ է որ արթուն մնան եւ իրենց արդարութեամբ հարուածող շանթահարիչ ձեռքերը բարձրացնեն ոսոխին գլխուն:

Սովորական մեռելներ չեն անոնք, եւ անոնց տարած յաղթանակները ոսկետառ արձանագրուած են մեր պատմութեան մագաղաթներուն վրայ:

Անոնք ահա բազմահազար ու մեծամռունչ կը հասնին ամենուրեք՝ ուր Հայ մը կայ եւ անոր հետ կ'եղբայրանան լուսահեղ արթնութեամբ մը՝ ուր ճշմարիտ կեանքին խորհուրդը կը պայծառանայ:

Պատերազմներու մէջ անոնց ստացած վէրքերը պիտի կոտտան չարչարալից՝ մինչեւ որ մենք տիրանանք մեր ամբողջական իրաւունքին:

Անոնք չեն կրնար ննջել, որքան ատեն որ մեր դարաւոր հայրենիքին ծոցէն բարձրացած կրանիդեայ վեհափառ աստուածը գերի է, եւ անոր ոտքերուն առջեւ հայ հողագործին ցանած ցորենը չէ որ կը ծփայ ոսկեշող հասկերով:

Ինչո՞ւ հոգեհանգիստի պաշտօն կատարել կու տանք անոնց համար՝ որոնք չեն ուզեր ննջել, այլ մատնուած են ահեղ եւ անսահման խռովքի, տեսնելով իրենց շուրջը ազատութեան ոգին շղթայակապ:

Ինչպէս կրնան հանգստանալ, երբ այն տատուածային երազը՝ որուն իրականացման համար իրենց արիւնը թափեցին, կարճատեւ արշալոյսով մը շողաց միայն: Երբ այն վսեմ գաղափարը՝ որուն ծնունդ տուին արեւային գեղեցկութեամբ իրենց երիտասարդ մարմինները ողջակիզելով, տառապանքի (?) ... տեւելութեան ամէնէն թունաւոր թիրախն է դարձուած այսօր:

Ոչ. հազար անգամ ոչ: Ծակուած պիտի ըլլանք այդ կորիճները՝ անոնց աչքերը գոցելով աղօթքով ու խունկով: Ուրացած պիտի ըլլանք անոնց վարդակարմիր արիւնը. հեգնած պիտի ըլլանք անոնց մահը՝ որուն շնորհիւն է որ կեանքը շահեցանք: Ծածկած պիտի ըլլանք տատասկներով անոնց սրբազան գերեզմանները՝ որոնք արժանի են պսակուելու Հայաստանի վարդենիքով:

Բայց ի զուր է: Չենք կրնար գոցել ատեղաբիր լայնածիր աչքերը՝ որոնք կը դիտեն մեզ, կը հետեւին մեր քայլերուն, կը թափանցեն մեր հոգիները:

Սարդարապատի նահատակները արթուն կը հսկեն մեր վրայ, որպէսզի ամէն օր քիչ մը աւելի արժանի հանդիսանանք սիրելու հայրենիքը այնպէս, ինչպէս անոնք սիրեցին, իրենց կանանչ արիւններուն հրաբորբոք սաստկութեամբը:

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՄԱՌԻ — ՆՈՒԱՐԴ

*

Ամէն անգամ որ Փարիզի մէջ, որեւէ թատրոնի բեմին վրայ կը ներկայացուի « Գամելիազարդ Տիկինը », անմիջապէս շրթներուս վրայ կուգան այս երկու անունները՝ Մառի – Նուարդ:

Արեւմտահայ թատրոնի այս անուանի դերասանուհին արդարեւ, Մարկրիթ Կոթիէի դերին լաւագոյն արտայայտիչը եղած է եւ այդ դերին մէջ ալ, ներկայացման վերջաւորութեան, մահացած է բեմին վրայ, դժբախտ ու ցաւագին պատահարի մը հետեւանքով:

Մառի – Նուարդ ծնած է 1853ին, Կ. Պոլսոյ Բերա թաղին մէջ: Իր մանկութիւնը անցուցած է կատարեալ թշուառութեան եւ զրկանքներու մէջ, վասնզի դժբախտութիւնը ունեցած է շատ կանուխէն կորսնցնելու իր սիրազորով հայրը: Վաղահաս այս մահը պատճառ եղած է նաեւ որ կիսկատար ըլլայ Մառի – Նուարդի դաստիարակութիւնը:

Շատ մը ուրիշներու նման, ճիշդ է որ Մառի – Նուարդ ալ բեմական ասպարէզը ընդգրկած է իր ընտանիքին ապրուստը ճարելու դժբախտ հարկադրանքին տակ, սակայն ի պատիւ իրեն պէտք է ըսել թէ հետագային՝ բեմական կեանքը իրեն համար բացարձակ պէտք մըն է դարձած, եւ բոլորովին նուիրուելով բեմին, ամբողջովին շաղախուած է անոր յուզումներովը, ցաւերովն ու վայելքներովը: Քիչեր եղած են այնքան նուիրուած ու անձնուրաց բեմին հանդէպ, որքան Մառի – Նուարդ:

Մառի – Նուարդի սկնակի քայլերը առաջնորդած է Պետրոս Մաղաքեան: 1873-ին, հայ թատրոնի այս վարպետ դերասոյցին ձեռքին տակ Մառի – Նուարդ բեմական արուեստի պահանջներուն ծանօթանալէ ետք, յաջորդ տարին կ'ընդունի Յակոբ Վարդովեանի հրաւէրը, կը միանայ անոր խումբին եւ իր առաջին քայլերուն իսկ ցոյց կու տայ իր ողբերգու դերասանի անտարակոյս կարողութիւնները:

Նախանձը, սակայն, այդ «կանաչաչուի հրէշը», ատեն մը արգելք կը հանդիսանայ Մառի – Նուարդի վերելքին:

Արդարեւ, իր քանի մը ընկերուհիները, կրսկսին խեթ աչքով նայիլ իր յարաճուն բարձրացումին վրայ եւ խուլ հակառակութիւն մը ծայր կու տայ անոր հանդէպ: Այս չար նախանձը այնքան յառաջ կը տարուի, որ օրին մէկը կը պահանջեն խումբին դերուսոյց Ֆասուլեաճեանէն որ Մառի – Նուարդ չերեւայ յաճախ գլխաւոր դերերու մէջ:

Թովմաս Ֆասուլեաճեան, իսկապէս հոգեբան մարդ, տեղեակ իգական սրտի ալեկոծութեանց, վարպետ եւ շրջահայեաց կերպով Մառի – Նուարդի եւ իր նախանձորդներուն միջեւ մերձեցում մը կը հաստատէ եւ անոր բարի ու ազնիւ սիրտն ալ կը ծանօթացնէ անոնց: Այդ մերձեցումը կ'ըլլայ անկեղծ ու անվերապահ եւ առկից ետքը Մառի – Նուարդ կը դառնայ ամբողջ խումբին սիրելի եւ յարգելի դերասանուհին:

Այս տեսակ մը «հաշտութիւնը», սակայն Ֆասուլեաճեանի վարպետութեամբ չէր միայն որ գոյացաւ, այլ եղաւ նաեւ ինքնահարկադրում մը, որ անշուշտ արդիւնքն էր Մառի – Նուարդի ճշմարիտ արուեստագէտի տաղանդին եւ հզօր կամքին, որոնց ուժով այնքան ատոյլկեան կեցուածքով կրցած էր դիմագրաւել իր ընկերուհիներուն սկզբնական հեգնանքները ու քաշքշուքները:

Մինչեւ 1878, Մառի – Նուարդ կը մնայ Վարդովեան թատրոնին մէջ, ուր կը ստանձնէ առաջնակարգ դերեր: Կը ճամբորդէ դէպի Մերսին, Ատանա, Ադրիանուպոլիս, Սելանիկ եւ այլուր, եւ ամէն տեղ ալ կ'արժանանայ հասարակութեան անվերապահ գնահատանքին:

1881ին, Մարտիրոս Մնակեանի, Հրաչեայի եւ ուրիշներու հետ կը մեկնի Կովկաս, ուր Թիֆլիսի դժուարահաճ շրջանակին մէջ կ'արդարացնէ իր համբաւը:

Ժամանակակից թատերական քննիկագիր Շարասան հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ Մառի – Նուարդի անձը.

— « Միջահասակ էր, գէրուկ եւ ցոնայուն մարմինով. թաթարական գեղեցկութեան կատարեալ մէկ տիպարն էր, խոշոր ու երկայնկեկ աչքերը չափէն աւելի գրաւիչ արտայայտութիւն մը ունէին. քիթը փոքր ինչ տափակ, բերանը թանձրկեկ շրթունքներով: Արտասանութիւնը մաքուր եւ սահուն էր:

«Պատրանքին, ծպտումին ծանր դիմակներուն տակ այս վարպետ արուեստագիտուհիին զոհար սիրտը չէր կրցած ուծանալ ճշմարիտ զգացումներէ: Մայրապետի յատուկ սեւ ու մութ գոյն հանդերձանքներու մէջ, անմեղ, գրեթէ սրբակեաց մըն էր, իր ծանօթներուն համակրանքովն ու յարգանքովը շրջանակուած հրեշտակ մը, միշտ ծանրաբարոյ, լուրջ, համեստ՝ միանգամայն մանուկի մը չափ միամիտ: Ընկճուած, սակաւախօս եւ հազուադէպօրէն զուարթ տեսնուած է մեծ արուեստագիտուհին»:

Սակայն, այս լաւկնաց, պատուախնդիր, համեստ ու բարի կինը օր մը դժբախտութիւնը կ'ունենայ կորսնցնելու իր պարկեշտութեան կնիքը, տեղի տալով տկարութեան րոպէի մը: Երբ կը զգայ իր խաբուած ըլլալը, կը սոսկայ բարոյական անկումի հեռանկարէն: Ամօթի գիտակցութիւնը իր բոլոր սաստկութեամբ կը ճնշէ իր մաքրակրօն սրտին վրայ: Գրեթէ կենդանի դիակ մը կը դառնայ, սակայն բան մը չի փոխեր իր ընթացիկ եւ մանաւանդ բեմական կեանքէն:

Կը շարունակէ խաղալ իր դերերը բեմին վրայ, ստիպուած ըլլալով միեւնոյն ժամանակ խաղալ իր իսկ դերը՝ կեանքին մէջ:

Եւ օր մը, Շահզատէ թատրոնին մէջ կը

ՕՍԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼՈՒՍՆԻՆ ԴԷՄ

*

Անտրէ Մորուայի «Պատերազմ լուսնին դէմ» գործը առաջին անգամ լոյս տեսած է 1928ին: Այս պատմութիւնը ո՛չ միայն նուրբ երգիծանք մըն է, այլ եւ կը պարունակէ բազմաթիւ գիտական մարգարէութիւններ, ինչպէս օրինակ հիւլէական ուժին օգտագործումը՝ Երկրորդ Աշխարհամարտի մը ընթացքին:

Մեր ընթերցողներուն կը ներկայացնենք այս պատմուածքը որպէս լաւագոյն նմոյշ մը վերջին տարիներուն ծաղկած «գրական» նոր սեռէն, որ կը կոչուի «Գիտութիւն եւ երեւակայութիւն» (Սիանս Ֆիքսիոն):

(Հատուած մը 1992 թուականին Թօմպուքթուի համալսարանին հրատարակած «Ընդհանուր պատմութիւն» գրքէն).

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

Երկրագունդի վիճակը՝ 1962ին

1962ի ժամանակները, 1947ի պատերազմին ձգած վերջին հետքերը անհետացած էին աշխարհէս երեսէն: Նիւ Եորք, Լոնտոն, Փարիզ, Պերլին եւ նոյնիսկ Փեքին ամբողջութեամբ վերաշինուած էին: Ծնունդներու թիւը այնքան շատցած էր, որ հակառակ 1947ի 30միլիոնի մարդկային ընդհ. կորուստին, 1961ի մարդահամարը ցոյց կու տար նախապատերազմեան շրջանին հաւասարող բնակչութիւն մը: Տնտեսական եւ դրամական տագնապը հանդարտած էր: Մարդիկ դարձեալ սկսած էին հետաքրքրուիլ արուեստներով, խաղերով: Անթել չարժանկարը տուներէն ներս մտած էր: 1962ին, Թօքիօ – Օքսֆորտ օդային գնդակի մրցումը երեք միլիոնէ աւելի հանդիսատեսներ հաւաքած էր Մոսկուայի մէջ: Բոլորն ալ աշխարհի չորս կողմերէն փութացած էին այնտեղ:

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԻՆ ԴԻԿՏԱՏՈՐՆԵՐԸ

Պէտք է ընդունիլ, որ այս արագ վերելքը, պատերազմին պատճառած նիւթական թէ բարոյական վէրքերուն այս արագ ապիացումը աշխարհը պարտական էր հինգ մարդոց, որոնց տուած էր «Հանրային կարծիքին դիկտատորներ» տիտղոսը:

Մինչեւ 1930 թուականը, քաղաքականութեան տեսաբանները սկսած էին համոզուիլ, թէ ժողովրդավար պետութիւն մը, հիմնուած ըլլալով հանրային կարծիքին վրայ, խորքին մէջ կը գտնուի այդ հանրային կարծիքը վարողներուն, այսինքն մեծ լրագրատէրերու ձեռքին մէջ:

Բոլոր երկիրներուն մէջ ալ, բարձր արդիւնաբերութեան կամ տնտեսութեան « Մեծ »երը ամէն ճիգ թափած էին երկրին լրագիրները իրենց ձեռքը անցընելու համար, եւ ընդհանրապէս յաջողած էին: Մեծ խորամանկութեամբ յաջողած էին պահել ժողովրդապետութեան արտաքին խորհրդանիշները: Ժողովուրդները կը շարունակէին ընտրել իրենց երեսփոխանները, որոնք կ'ընտրէին նախարարներն ու նախագահները, բայց նախագահ, նախարար թէ երեսփոխան, կը դիմանային ցորչափ կ'ընդունէին Հանրային Կարծիքի Դիկտատորներուն ցուցմունքները: Կացութիւնը որոշ էր, եւ բոլորն ալ կ'ենթարկուէին անոր:

Այս ծպտուած բռնապետութիւնը կրնար շատ վտանգաւոր բան մը դառնալ, եթէ աշխարհի նոր տէրերը աննկարագիր մարդիկ ըլլային: Բայց խորքին մէջ Երկրագունդը բախտաւոր էր: 1940ին, ֆրանսական վերջին անկախ օրաթերթը գնուած էր Ալէն տը Թուվրէ կոմսին կողմէ, որ « Ֆրանսական Թերթերու Միութեան» տէրն էր արդէն: Ալէն տը Թուվրէ չափազանց աշխատասէր եւ տեսակ մը սուրբ մարդու համբաւը ունէր: Լուվրի մէջ կարելի է տեսնել քսան տարեկանին շինուած իր մէկ դիմանկարը: Նիհար դէմքով, իր հաւատաւոր մարդու գիծերը կը յիշեցնեն Մորիս Պարէսը:

Անգլիոյ մէջ, «Պրիթիշ Նիւզփէյփըրս Լիմիթըտ»ը (Անգլիական օրաթերթերու ընկերութիւն) 1942էն ի վեր կը պատկանէր Լորտ Ֆրէնք Տակլէսին, որ երիտասարդ, կորովի, պարկեշտ մարդ մըն էր: Իր երկար չէկ մազերն ու կապոյտ աչքերը աւելի շատ կը յիշեցնէին բանաստեղծի մը քան թէ գործի մարդու մը տիպարը: Ամերիկեան թերթերուն մենատէրը ծերունի Ժոզէֆ Ք. Սմաքն էր, տարօրինակ անձ մը, գրեթէ կոյր, որ քաղաքներէն հեռու, բացօթեայ տեղ մը կը բնակէր, շրջապատուած՝ քարտուղարներու բանակով մը: Սմաքը հանրածանօթ էր իր գրեթէ անկրթութեան հասնող անկեղծութեամբ, բայց բոլորին կողմէ մեծապէս կը յարգուէր: Գերմանական թերթերուն միահեծան տէրը՝ Տոքթ. Մախթն ու Ճափոնցի պարոն Թօքուհիկավան շատ պատուաւոր կերպով կ'ամբողջացնէին Համաշխարհային Տեսչութեան այս վարչութիւնը:

1943էն սկսեալ, այս հինգ մարդիկը սովորութիւն ըրած էին ամէն շաբաթ, կանոնաւորապէս, իրարու հետ խորհրդակցիլ հեռաձայնով: Հանրային Կարծիքի Դիկտատորները, հակառակ դիրենք բաժնող հազարաւոր քիլոմեթրներու հեռաւորութեան, կրնային խորհրդակցական ժողովներ գումարել, որոնց բացարձակ գաղտնիքը ապահովուած էր Համաշխարհային Հէքցիան Ռատիկանութեան կողմէ:

Թարգմ. Շ. Ս.

ԱՆՏՐԷ ՄՈՐՈՒԱ

(1)

(Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

■

Հայաստանի ճարտարապետներու Գ. Համագումարը տեղի ունեցաւ Յունիսի սկիզբը եւ տեւեց չորս օր։

Համաձայն զեկուցող՝ Հ. Բաբաջանեանի զեկուցման 1950 – 1954ի ընթացքին Հայաստանի բնակարանային շինարարութեան համար ծախսուած է 338 միլիոն ռուբլի, շահագործման յանձնուած է 240 հազար քառակուսի մեթր բնակելի տարածութիւն։ Քաղաքներուն եւ գիւղերուն մէջ շինուած են քսան հազար անհատական բնակելի տուն։

Ճարտարապետները աշխատած են շինել յարմար եւ գեղեցիկ դպրոցական շէնքեր, ակումբներ, հիւանդանոցներ արդիւնաբերական կառուցուածքներ եւն.

Սակայն թերութիւններ ալ կան, ինչպէս կը յայտնեն զեկուցաբերները։ Բազմաթիւ ճարտարապետներ ձգտում ունեցած են դէպի զարդարանքներ եւ այլ աւելորդութիւններ, որոնք կ'իջեցնեն կառուցուածքներու որակը, շահագործելով պետական միջոցները եւ խանգարելով շինարարութեան ճարտարարուեստ. մեթոտները եւ շինարարական նոր արհեստագիտական արմատաւորումը։

« Մենք դեռ սորված չենք կառուցանել աժան, ամուր, խնայողական։

Նոր խնդիրներու լոյսի տակ անհրաժեշտ է նոր ձեւով լուծել նաեւ ճարտարապետական արուեստի կարգ մը հարցեր։ Հասունցած է այլեւս այն հարցը թէ Հայկ. ՍՍՌ Գիտութեանց Ակադեմիայի Արուեստի տեսութեան եւ պատմութեան բաժնի ճարտարապետութեան բաժինը պէտք է ընդլայնուի եւ դառնայ ճարտարապետութեան ինքնուրոյն ճիւղ, ուր մշակուին ճարտարապետութեան տեսութեան ու գործնականի գիտական հարցերը կամ այդ ընդլայնած բաժինը միացնել կառուցուածքներու ու շինանիւթերու կաճառին, ստեղծելով ճարտարապետութեան եւ շինարարական գործի կաճառ մը»։

Վերակառուցման եւ շինարարութեան մէջ մեծ աշխատանք կատարուած է։Աւարտելու վրայ է Լէնինի հրապարակի կառուցումը։ Լուրջ ուշադրութիւն կ'ըլլայ կանաչապատման։ Ստեղծուած են նոր պանդոկներ եւ զբօսայգիներ։ Հրազդան գետի վրայ ջրաւազան ստեղծելու համար աշխատանքներ կը կատարուին։ Պիտի ունենայ 75 հեկտար մակերես։

ՍՍՌՄ. ճարտարապետութեան Թղթակից անդամ Կ. Անտոնով նշելով Հայաստանի ճարտարապետներու ստեղծագործական մեծ յաջողութիւնները,ըսած է թէ Հայաստանի մէջ բոլոր հնարաւորութիւնները կան շինարարութեան մէջ այդ առաջաւոր մեթոտներու լայն արմատաւորման ու շինարարութեան աժանացումի համար։

Ներկայացուի «Գամելիազարդ Տիկինը», որուն մէջ Մառի – Նուարդ կը մարմնաւորէ Մարկրիթ Կոթիէի դերը։

Ինչպէս ուրիշ անգամներ, այդ օրն ալ Մառի – Նուարդ հրաշալի կը խաղայ իր այնքան շատ սիրած ու փայփայած դերը։ Կը յուզուի, կը ժպտի, կուլայ եւ կը խռովի, առանց զգալի ընելու իր մէջ հասող բոցերուն ասթած դժոխային տանջանքները։ Ոչ ոք բան մը կը հասկնայ, ոչ ոք բան մը կը նշմարէ։ Ներկայացումը կ'անցնի շա՜տ յաջող, կատարեալ յաղթանակ մը ...

Եւ սակայն, երբ վարագոյրը կ'իջնէ վերջին արարին վրայ., հանդիսականներու ահագին բազմութեան որոտընդոստ ծափերը, կեցցէներու եւ սրտագին բացականչութիւններու ժխորը բաւական չեն ըլլար վերակենդանացնելու բեմին վրայ իսկապէս մահացած Մարկրիթ Կոթիէն՝ Մառի – Նուարդը.

Դժբախտ կինը մեռած էր վիժումի գեղի մը ազդեցութեան տակ ։ Հազիւ 32 տարեկան կար։

**

Սառա – Պերնարի բեմին վրայ, Խովհ Ֆէօյյէրի ներկայացուցած «Գամելիազարդ Տիկին»ը դիտած օրս, վերջին վարագոյրին բուռն փափաք մը արթնցաւ մէջս, երթալու բեմ եւ մեծանուն արուեստագիտուհին տեսնելու եւ ըսելու թէ Մառի–Նուարդ զաւակն էր այնարուեստագէտ ցեղին, որ մէկ դար առաջ արդէն Փրանսական մշակոյթին ջահակիրը եղաւ խաւարակուռ Ասիոյ մէջ ...

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համա – Խարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի եւ Սէն Լուի մասնաճիւղերու տարեկան մեծ դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ Յուլիս 10ին, կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Լուի, Եօթնեղբայրեանց ագարակին մէջ։

Շատ մը ընտանիքներ առտուն կանուխ հոն կը գտնուէին, ամառնային գեղեցիկ օր մը վայելելու համար։

Աթոռ – սեղան ապահովուած էր ամէնուն համար։ Պիւֆէն ճոխ էր եւ գիները խիստ ժողովրդական, այս միութեան բոլոր ձեռնարկներու ատեն։

Կէսօրէն վերջ երբ գեղարուեստական բաժինը սկսաւ, մեծ բազմութիւն մը տեղ գրաւած էր նստարաններուն վրայ, հակառակ անոր որ միեւնոյն օրը ուրիշ 3–4 դաշտահանդէսներ տեղի կ'ունենային Մարսէյլի մէջ։

Մարսէյլի մասնաճիւղի վարչութեան նախագահ Պ. Սիմոն Տէր Մարտիրոսեան հանդէսին բացումը կատարելով, շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն որ ամէն տարուան պէս իրենց ժամադրութեան հաւատարիմ կը մնան, հակառակ տաօրեայ հոգերու, եւ պայմաններու խստութեան։

Հանդիսականները կ'ողեւորուին Միութեան տուած հայկական մթնոլորտէն եւ մենք միշտ ալ կը ջանանք աւելի լաւ ձեռնարկ մը հրամցնել ։

Եղան երգեր, արտասանութիւններ եւ նուագ, զուտ հայկական շունչով։ Ցիշատակութեան արժանի էր դեռատի աղջիկներուպարն ու մաքուրարտասանութիւնը։

Դերասան Թրագօշ իր կարող ուժերով ներկայացուց « Ճարպիկ Սպասուհին » քրքջալի զաւեշտը որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին Տէր եւ Տիկին Անդրէասեան, Զէօրէքեան քոյրեր, Պ. Խաչիկ Տէրտէրեան, Պէշկէօթիւրեան եւ ուրիշներ։

Գեղարուեստական բաժնին փակը աւելցուցին Տէր եւ Տիկին Գարագաշեան, երգ, նուագի սիրայօժար մասնակցութեամբ։

Հանդէսէն վերջ քաշուեցաւ վիճակահանութիւնը։ Շահեցան հետեւեալ թիւերը.—

357 745 918 319 106 275 770 եւ 293։

Հակառակ պիւֆէի առատութեան, ըմպելին գրեթէ եւ մսեղէնը ամբողջովին սպառած էին, պարերու ընթացքին։ Բոլոր ներկաները խիստ հաճելի օր մը վայելեցին։

Ա.Ա.

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՕՆՊԱՇԵԱՆ

ԿՐԸՆՈՊԼ.— Յուլիս 11ին ցուրտ հողին յանձնեցինք տարաբախտ Յարութիւնը, բժշկական անյաջող գործողութիւն մը կտրեց իր կեանքի թելը։

Ողբացեալ ընկերը ծնած էր 1901ին, Իզմիրի Մանիսա քաղաքը, Օնպաշեան բարեկեցիկ գերդաստանի զաւակ, որ շատ նուիրեալներ տուաւ Դաշնակցութեան։ Իզմիրի կոտորածին վերի կը մնայ մէկուկէս տարի՝ դառնութեան բաժակը ցմրուր քամելով, Քէմալական դժոխքէն հրաշքով ազատուելէն վերջ կ'ապաստանի Յունաստան, ապա Ֆրանսա։ Բանուորի ծանր աշխատանքով իր եւ ընտանիքին ապրուստը կ'ապահովէ։ Գործարանի մէջ շատ սիրուած էր իբրեւ լաւ աշխատաւոր, պարկեշտ եւ ուղղամիտ։ Իր շարքաշ եւ աշխատասէր տիկնոջ հետ անձնական գործի ձեռնարկեց եւ յաջողեցաւ։ Բայց հազիւ լաւ օրերու շրջանն սկսած՝ կը մեռնի, կեանքի կէս ճամբին։

Հիւանդութեան կարճ շրջանին, մինչեւ վերջին շունչը, բարեկամներն ու ընկերները սիրով եւ գուրգուրանքով շրջապատեցին զինքը եւ դառնօրէն ողբացին իր մահը։

Կրընոպլի գաղութը եւ հեռաւոր վայրերու ազակիրները հետեւեցան իր դագաղին մինչեւ գերեզման, ուր հայ քահանան կատարեց հոգեհանգստի արարողութիւնը եւ խօսեցաւ դամբանականը տալով Յարութիւնի կենսագրութիւնը, դրուատելով իր պարկեշտութիւնը եւ ազգասիրութիւնը

Յանուն Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի եւ իր կուսակցական ընկերներու, Ա. Օհանեան կարդաց վերջին մնաք բարովի խօսքը, անկարող զսպելու իր յուզումը։

Սիրելի Յարութիւն, Նուիրուած զինուոր մը եղար անկախութեան գաղափարին եւ գիտակցօրէն ընտրեցիր այդ փշոտ ճամբան։ Քու ընկերներդ պիտի շարունակեն քու գործը նոյն յարատեւութեամբ, նոյն սիրով ու հաւատքով ինչպէս դուն։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՈՂՈՔ – ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆ

ԽՄԲ.— Այս նամակը ուղղուած է Փարիզի առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեանի։ Պատճէնը՝ Յառաջի, հրատարակութեան խնդրանքով.—

Մօտ 18 ամիս առաջ, համաձայն ընդհ. ժողովի ձեզի տրուած լիազօրութեան, պատիւը ըրիք զիս հրաւիրելու որ մաս կազմեմ եօթը հոգինոց յանձնախումբին, որ պաշտօն ունէր նոր կանոնագիր մը պատրաստելու եւ կատարելու վարչութեան ընտրութիւնը երեք ամսուան ընթացքին։

Այդ թուականէն ի վեր շատ մը ժողովներէ ու բանակցութիւններէ ետք, 24 ընտրեալներու ցանկ մը ներկայացուցիք մեզի, ըսելով թէ՝ բոլոր հոսանքներու համաձայնութիւնը գոյացուցած էիք այս ցանկին շուրջ եւ առիպեցիք մեզ որ ընդունինք այդ ցանկը, թէեւ գոհացում չէր տար մեզի։

Սակայն ի սէր համերաշխութեան, զիջում ըրինք եւ ընդունեցանք ձեր պատրաստած 24 հոգիներու ցանկը։

Արդ, հիմա որ քուէները սկսան բացուիլ՝ արտակարգ երեւոյթի մը առջեւ գտնուեցայ եւ տեղին վրայ ձեր ուշադրութիւնն ալ հրաւիրեցի։

Ահա այդ դէպքը.—

Համերաշխութեան սիրոյն մեզ պատրաստուած ցանկէն — բազմաթիւ քուէթուղթերու վրայ — ջնջուած էին երեք յայտնի անուններ (միշտ նոյները) եւ անոնց տեղ գրուած էին երեք ուրիշ անուններ (միշտ նոյները)։

Այս կը նշանակէ՝ որ կեղծ էր հոսանքներու միջեւ իբրեւ թէ գոյացած համաձայնութիւնը եւ հրահանգ տրուած էր ցանկը այդպէս սրբագրելու։

Արդ, նկատելով որ այս դէպքը կրնայ համերաշխութեան սիրոյն մեր ըրած զոհողութիւնները չէզոքացնել և խանգարել, ասկից վերջ յանձնախումբին իմ անդամակցութիւնս կը դադրի գոյութեան իմաստը ունենալէ, հետեւաբար կը խնդրեմ որ հաճիք ընդունիլ հրաժարականս եւ զիս ազատ կացուցանէք որեւէ պատասխանատուութենէ։

Որդիական ակնածանօք
Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Փարիզ, 8 Յուլիս, 1955

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Պէյրութի աւանդոյներէն ընկեր Վարուժան Զալեան յաջողութեամբ աւարտած է ատամնաբուժութեան շրջանը եւ ստացած ատամնաբոյժ – վիրաբուժի տիտղոսը։

× Վիլ տ'Ավրէյէն Ալպեր Մեծմօրեան (17 տարեկան) յաջողութեամբ անցուցած է պաքալորէայի Բ. բաժինը մանսիօնով։ Այս առթիւ ծնողքը հինգ հարիւր Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար։

Կ'ողջունենք քուկորուստ ,քու եռանդն անսպառ վզաւ եւ գոհարերութիւնն անսահման։

ԱՆԹՕ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (90)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

Գնդապետը ինք՝ Սըր Եօսթէյսը ըլլալուն այլեւս այնքան վստահ չէի։ Կրնայ ըլլալ որ իր տունը պատահաբար որոշուած էր իբրեւ ժամադրավայր եւ կամ ուրիշ սեւ հաշիւով մը, որուն չկրցայ թափանցել։

— Գիտէ՞ք թէ ոճիրը գործուած օրը Կի Փեկէթ Մարլօ կը գտնուէր, ըսի ընդմիջելով զինքը։

— Խնդիրը կը պարզուի ուրեմն։ Կը կարծէի որ Սըր Եօսթէյսին հետ Քան գացած է։

— Իբրեւ թէ Ֆլորանս պիտի ըլլար, վստահ եմ, սակայն, որ երբեք այդ քաղաքը չէ գացած։ Այն համոզումն ունիմ որ ան այդ օրը Մարլօ կը գտնուէր, ապացոյց չունիմ անշուշտ։

— Եւ խորհիլ որ բնաւ չէի կասկածեր իրմէ մինչեւ այն գիշերը՝ երբ փորձեց ծովը նետել ձեզ։ Մարդը հիանալի դերասան է եղեր.

— Այնպէս չէ՞։

— Այն ատեն կը բացատրէ թէ ինչու Միլ Հաուզը ընտրուած էր իբրեւ ժամադրավայր։ Անշուշտ Փեկէթ միջոցները գիտէր առանց տեսնելու տունէն ներս ու դուրս մտնելու համար։ Սըր Եօսթէյսին հետ ճամբորդութեանս մասին ալ որեւէ տարակուսիւն չըրաւ՝ երեւոյթը փրկելու համար, դոնէ առժամաբար։ Վստահօրէն Նադինի ժամադրութեան վայրը չէ տարած ադամանդները՝ անձնական հաշիւներով։ Կ'ենթադրեմ թէ Քարլթընի մօտն էին անոնք, եւ յետոյ պահեց տեղ մը «Քիլմորտըն Քէսըլ»ի մէջ։ Թերեւս խորհեցան թէ գաղափար մը ունիմ անոնց պահուած տեղին մասին։

«Գնդապետը» մինչեւ որ ադամանդները չգտնէր՝ կեանքը վտանգի տակ պիտի ըլլար, ատոր համար կ'աշխատէր ամէն գինով ձեռք ձգել զանոնք։ Ձեր գիտեր Քարթըն ո՞ր ծակը խոթեց զանոնք եթէ իսկապէս պահած է։

— Ատիկա տարբեր պատմութիւն է։ Իմ պատմութիւնս, որ ահաւասիկ...

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

Հէնրի ուշադրութեամբ մտիկ ըրաւ այն ամէնը՝ զոր արդէն պատմեցի այս էջերուն մէջ։ Ամէնէն աւելի զարմացաւ ադամանդներուն իմ կամ Սիւզանի մօտ գտնուելու իրողութեանը վրայ։ Իր պատմութենէն կը յայտնուէր որ ադամանդները նաւաստիի մը մօտ ի պահ դնելու միտքը Նադինային ուղեղին արդիւնքն էր, բան մը որուն երբեք չէր սպասեր «գնդապետ»ը.

Հէնրիի իբրեւ գող ամբաստանութենէն ձերբազատումը ապահովուած էր։ Միւս ամենածանր ամբաստանութիւնն էր որ կը ջլատէր մեր ամբողջ գործունէութիւնը։ Որովհետեւ դէպքերու արդի պայմաններուն տակ անկարելի էր հաստատել իր անմեղութիւնը։ «Գնդապետի» ինքնութեան խնդրով զարմնալ զբաղեցանք։ Կի Փեկէ՞թն էր թէ ոչ։

— Կրնամ ըսել որ ան միայն մէկ յանցանք գործած է, ըսաւ Հէնրի։ Գրեթէ որոշ է այլեւս թէ Փեկէթը սպանեց Անիթա Կրունպէրկը Մարլոյի մէջ եւ այդ իրողութիւնը գանաւորելով կը հետեւցնէք թէ ան է «գնդապետը», քանի որԱնիթայի սպանութիւնը չէր կարելի ստորադաս գործակալի մը վստահիլ։ Ոչ, միակ բանը որ կը փաստէ այս ենթադրութիւնը, ան ալ ձեր այստեղ ժամանած գիշերը՝ ձեզ մէջտեղէն վերցնելու համար կատարած փորձն է։ Տեսաք թէ Փեկէթ Քէյփ Թաունն մնաց, ուստի անկարելի է որ յաջորդ չորեքշաբթիէն առաջ հոս գտնուէր։ Նմանապէս անկարելի է որ գործակալներ ունենայ աշխարհի այս մասին մէջ։ Իր բոլոր ծրագիրները յարմարցուցած էր ձեւ գործը այնտեղ՝ Քէյփթաունի մէջ լմնցնելու համար։

Անշուշտ ստորադաս գործակից մը կրնայ ունեցած ըլլալ Եոհանէսպուրկի մէջ եւ անոր հեռագրած՝ որպէսզի Մեֆքինկէն Բուլաւայօ մեկնող շոգեկառքը առնէ, թղթիկին մասին տալով հարկ եղած հրահանգները։

Վայրկեան մը երկուքս ալ լուռ մնացինք։ Յետոյ Հէրին ցած ձայնով մը շարունակեց.

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

խօսուեցան Ֆրանսայի եւ խորհրդային ժողովուրդներուն երջանկութեան համար։ Խորհրդային վարիչները մեկնեցան ֆրանսական պատուիրակութեան յատկացուած պալատէն շատ ուշ՝ առաւօտեան մէկը անց ։

✕ Ժողովին արդիւնքները ժամը ժամուն պիտի հաղորդուին մամուլին «որովհետեւ Ձայնային գաղտնի համաձայնութեանց խայտառակութիւնը չկրկնուի » , կը հեռագրեն Ժընեւէն, ուր հաւաքուած են մօտ 1500 Թղթակիցներ։ Սակայն անհաւանական չէ նկատուիր որ գլուխ-գլխի տեսակցութիւններ ալ ըլլան, որոնց ընթացքին չորս մը դժուարութիւններ կրնան հարթուիլ ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ պալական նախկին պատուիրակ Մինձէնդի որ լրտեսութեան ամբաստանութեամբ բանտարկուած էր տարիներէ ի վեր կարմիր կառավարութեան կողմէ, ազատ արձակուեցաւ ։ Կ'ըսուի թէ քաղաքական պատճառներով այս որոշումը տրուած է, — իբրեւ միջազգային բարւոքման աւթիւ բարենշան ցոյց — որովհետեւ Հունգարիան իր դիւքը պիտի չփոխէ եկեղեցիին հանդէպ ։

«ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ»ի 4րդ համագումարը աւարտեց իր աշխատանքները Լոնտոնի մէջ։ Զեկոյցով մը գոհունակութիւն կը յայտնէն Զօրսերու ժողովին առթիւ, եւ անհրաժեշտ կը դտնեն միջազգային հակակշռի տակ ընդհանուր զինաթափութիւնը ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պատուիրակութիւնը ժընեւ հասնելէ առաջ արեւել. Պերլինի մէջ տեսակցութիւն մը ունեցաւ արեւել. Գերմանիոյ վարչապետին հետ, գերմանական միացման խնդրով ։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան կիրակի օր, սարքուած՝ երեք խմբակցութիւններու կողմէ։ Համայնավարներ, Յունաստանի միացման կողմնակից Յոյներ, եւ Թուրքերը ։ Թուրք տրդայնական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը ճառ մը ճօնեցաւ, ուր ոչ միայն անընդունելի գտաւ Կիպրոսի միացումը Յունաստանի, այլ նաեւ սահմանադրութեան ամէն փոփոխութիւն կամ ներքին ինքնավարութիւն։ Այս պատճառով, Կիպրոսի Թուրքերուն կողմէ պահանջեց որ կղզին միշտ մաս կազմէ անգլիական կայսրութեան ։

ՍՈՒՐԻՈՅ խորհրդարանէն պատուիրակութիւն մը, որ Մոսկուայի հրաւէրին վրայ շրջապտոյտ մը պիտի կատարէ Խ. Միութեան մէջ, առջի օր հասաւ Սթալինկրատ ։

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ խորհրդարանը, երրորդ ընթերցումէն եւ բուռն վիճաբանութիւններէ ետք վաւերացուց կառավարութեան ներկայացուցած ծրագիրը՝ վեց հազար կամաւորներու արձանագրութեան մասին։ Այս առաջին արձանագրութիւնները պիտի ստեղծեն գերմանական ապագայ բանակին կորիզը, որ ըստ հաստատեղեկութեանց պիտի բաղկանայ 26 զօրաբաժիններէ, 276 գնդապետներէ, մօտ 700 դեր-գնդապետներէ եւն.։ Իսկ ամերիկեան ռազմամթերքի առաջին առաքումները պիտի կատարուին յառաջիկայ դարնան ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԻՆ կիրակի իրիկուն 10րդ հանգրուանին Մօնաքօ-Մարսէյլ առաջին հանդիսացաւ Լիւսիէն Լազարիտէս , ընդհանուր դասաւորումը փոփոխութիւն չէ կրած, Բոպլան կը մնայ միշտ «դեղին շապիկ»ին տէրը ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք արձակուրդի առթիւ հասցէի փոփոխութեան տեղն անպայման կցել ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՍՑԷՆ։ Հակառակ պարագային կարելի չէ ընթացք տալ։

Արձակուրդի համար հասցէի փոփոխութեան ծախսն է հարիւր Ֆրանք ։

Այս առթիւ կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ անյապաղ փակեն իրենց առկախ հաշիւները ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Առանձին երիտասարդ եւ ճարպիկ հայ կին մը, Ֆրանսահպատակ, Նոր բացուելիք նպարավաճառի խանութի մէջ աշխատելու համար, յառաջիկային ընկեր ըլլալու հաւանականութեամբ ։

Գրել Ադամեանի,
34, Ave. d'Italie, Paris (13)

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ
ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանէն կը խնդրեն ծանուցանել թէ ընդունելութիւն մը (ճաշ) կազմակերպուած է ի պատիւ Երուսաղէմի պատր. տեղապահ եւ Ամենայն Հայոց Կաթող. տեղակալ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի, յառաջիկայ երեքշաբթի, 19 Յուլիս, ժամը 7.30ին։ Արձանագրութեանց եւ մանրամասնութիւններուն համար դիմել Եկեղեցւոյ դիւանատունը ։

ՃԱՇ՝
Pavillon Dauphine, descendre
à la Porte Dauphine.
Ծախքերու մասնակցութեան 1700 Ֆր.։

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Առնուվիլի եւ Անիէրի մասնաճիւղերու կողմէ։ Այս կիրակի ժամը տասէն մինչեւ 23, էքուանի գեղատեսիլ անտառներուն մէջ ։

Ճնամուած գեղարուեստական բաժին ։ Կը մասնակցին Անիէռի – Իսիի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պ. Գայիշեանի։ Օր. Աստղիկ Քէօսէեան , Դանիէլ Ժէրար, եւն.։ Ընկերական խաղեր եւ խանդավառ մթնոլորտ ։ Կը հրաւիրուին բոլոր մասնաճիւղերը։

Հաղորդակց. միջոցներ.— Հանրակառք թիւ 268 , Փորթ տը լա Շափէլէն եւ իջնել Քառրֆուռ տը լ'Էսփէռանս։ Կառախումբ Կառ տիւ Նոռէն ժամը 10.14, 10.58,, 12.05, 14.49, 17.09, 18.07։ Իջնել Վիլիէ լը Պէլ – Կօնէս, առնել օթօպիւս 268 իջնել Քարըֆուռ տը լ'Էսփէրանս։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած հերոսներու յիշատակին ։ Հովանաւորութեամբ Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի Ընկ. Կարօ Խնթակոմիտէի։ Այս կիրակի ամբողջ օրը Պ. Նաճարեանի ծանօթ հովասուն ագարակին մէջ, (Սէնթ Անթուան, Քամբ. Բոպըրէ լէ Գաւթիտ)։

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Երգ, արտասանութիւն, եւրոպական եւ հայկական պարեր։ Բարձրախօսով ընտիր նուագ։ ճոխ երգապնակներով (Ալքազ) ։

Առատ ըմպելի եւ խորոված ։

Մուտքը ազատ է ։

ՕՓԷՐԷԹԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «ՇԱՆԹ» գեղարուեստական ընկերութեան, ղեկավարութեամբ ժողովրդական դերասան ԹՐԱԳՈՇԻ։ Կը մասնակցին տիկիններ Աշխէն Տ. Յակոբեան եւ Ռոզա Անդրէասեան եւ ուրիշ կարող ուժեր ։

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պոմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ ։

Կը ներկայացուի

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

(Չորս արար)։ Նուագախումբ ծանօթ ջութակահար Ս. Չէօրէկճեանի ։

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ.

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ
Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24 կիրակի։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Վալանսի մէջ կը տօնուի Յուլիսի 24ին, կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Փէրէի մայրապետներու օդասուն անտառին մէջ ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Կազմակերպուած Հ Յ.Դաշնակցութեան Տէսինի կոմիտէին կողմէ։ 24 Յուլիս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ զովասուն պուրակին մէջ ։

Գեղարուեստական բաժին։ Երգ, պար, նուագ եւն.։ Հաճելի ժամանց մը բոլորին համար։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր ։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին .

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալոնյօռի Հայր. Միութեան իր հերոսներու յիշատակին նուիրուած 31րդ հանդէսը այս կիրակի Սէնթ Անարէի օդասուն պարտէզի մէջ ։

Ցարդանքի խօսքէ վերջ Գուրվար Օտոյի գպրոցին աշակերտները պիտի երգեն հայրենաշունչ երգեր ու պիտի պարեն հայրենի տարազով ։

Հայկական, եւրոպական պարեր , արտասանութիւններ, ներկայացում։ Այս տարի յիշատակի այս հանդէսը Մշոյ Ս. Կարապետի ուխտագնացութեան ձեւը պիտի առնէ։ Պիտի պարեն Մուշի Շորոր , Եարխուշտա, Թռնօֆի, անակնկալներ «Որդայ եօթնամունտէր Ս. Կարապետ գիր Մուրատ կուտայ»։

Առնել հանրակառք 25 թիւ, Փլաս տ'Էքսէն եւ իջնել վերջին կայարանը ։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Օր. Ալիս Սահակեան Հայրերու տօնին առթիւ (Յունիս 19) վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը, Քաչանի։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Աղնիւ Մարկոսեան իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք, անձամբ, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակով եւ բարենպատակ նուէրներով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իր ողբացեալ ամուսնոյն՝ Ստեփան Մարկոսեանի դառնայէտ եւ կսկծալի մահուան առթիւ ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Յ. Կ. Խաչի Վալանսի վարչութիւնը եւ ընկերուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկ. Գասեանի եւ իրենց բոլոր պարագաներուն, իրենց մօր եւ մեծ մօր մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Համազգային Մշակութային ընկերութեան, Նշան Փալանճեան ճեմարանին։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

Imp Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ԸՆԿ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէնստիպողաբար ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները ։

ՎԻԷՆ.— Այս հինգշաբթի գիշեր ։
ՎԱԼԱՆՍ.— Այս ուրբաթ գիշեր ։
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս Շաբաթ գիշեր ։
ՏԷՍԻՆ եւ ԼԻՈՆ.— Այս կիրակի ժամը 4ին Լիոնի մէջ ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ ։

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԱՂՔԱՏՆԵՐՈՒՆ

Բարեսէր տիկին մը երեք հազար Ֆրանք կը տրամադրէ Երուսաղէմի աղքատներուն, (գումարը յանձնուած է առ որ անկ է)։

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Օդափոխութեան կայանը հաստատուած է Օգոստոս 2էն մինչեւ ամսու վերջ,. Վիթրաք փառ Մանզա (Փիւի տը Տօմ) (բարձ. 800 մ.)։

Մանրամասնութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար հեռախօսել Գրիգոր Փափազեանի, Սանթրալ 28-34, ժամը 12էն 14, կամ գրել Արա Պիպէրեանի , 16 ռիւ Փասքէօր, Ռօնի սու Պուա, Սէն։

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Քանի մը տեղեր միայն ազատ մնացած ըլլալով, այսուհետեւ արձանագրութիւններ կ'ընդունուին միայն մրցումով (ֆոնֆուր)։ Ուստի փութացէք առաջնորդել ձեր զաւակները վերջնական փակումէն առաջ ։

26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

Արձանագրութեան օրերն են՝ Շաբաթ եւ երկուշաբթի կամ ժամադրութեամբ ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1.Bl. du Nord — Le Raincy S.O.

1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանին արձանագրութիւնները սկսած են ։

Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրներէն առաջ, մասնաւոր պաշտօնեայ մը պիտի գրաղի ծնողներուն դիմումներով ։

Երթեւեկի համար Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Րէնսի Փավիյոն ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր ֆոնփէքսիոն կարող գործաւորուհիներ պլուզօն, փանթալոն, կիներու համար բարակ քօթոնատ ապրանքներ, ժիփ , քապլիէ , ֆորսաժ ։ Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat)

Իրենց բնակարաններուն մէջ, ֆոնփէքսիոն, փանթալոն կարող գործաւորուհիներ։ Դիմել 57 Ռիւ Նասիօնալ, Մարսէյլ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 — *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 20 ՅՈՒԼԻՍ • MERCREDI 20 JUILLET 1955

31րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7728 — 31e ANNEE — խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11րդ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3179

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓՐԿԱՐԱՐ ԱՀԱԶԱՆԳԸ

■

Նորէն իրար անցած են գիտնականները եւ գիւտեր կը կատարեն աջ ու ձախ, հիւլէական զէնքերու գործածութիւնը արգիլելու համար։

Վերջերս հրատարակեցինք ինը մասնագէտներու կոչը, որ հիմնուած էր Այնշթայնի կոտակին վրայ։

Պատասխանելով իրեն ուղղուած նամակին, Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Էնթընի Իտըն, իր համաձայնութիւնը կը յայտնէ ինը գիտուններու այն տեսակէտին թէ «բուն իսկ պատերազմը պէտք է խափանել, եւ ոչ թէ միայն հիւլէական զէնքերը»։

Ընկերվարական Միջազգայինի վերջին համագումարին մէջ, Ֆրանսայի ներկայացուցիչներէն Ժիւլ Մոք, որ մասնաւոր տեղեկագիր մը պատրաստած էր սպառազինութեանց կրճատման մասին, քանի մը տեղեկութիւններ հաղորդեց հիւլէական պատերազմի մը հետեւանքներու մասին։

Այս առթիւ բացատրեց թէ բաւական է 15 ջրածին ռումբ արձակել, ամբողջ Ֆրանսան կործանելու համար։

Եւ ահաւասիկ նոր ահազանգ մը։

Տասնըութ միջազգային գիտնականներ, որոնք Նոպէլեան մրցանակ ստացած են, Յուլիս 15ին կոչ մը ուղղեցին աշխարհի բոլոր ազգերուն, ազդարարելով թէ հիւլէական եւ ջրածին ռումբերով մղուած պատերազմ մը երկիրը այնքան պիտի վարակէ ճառագայթումներով որ, ամբողջ ժողովուրդներ պիտի բնաջնջուին»։

Գիտնականները կ'ըսեն.

— «Մենք, բնագէտներս տարբեր երկիրներէ, ցեղերէ, կրօններէ եւ քաղաքական դաւանանքէ, որ իրարու հետ կապուած ենք միայն Նոպէլեան մրցանակով, սորվելով կը հաստատենք թէ գիտութիւնն է որ այսօր մարդկութեան միջոցներ կը պարգեւէ ինքզինքը ոչնչացնելու։

··· Ազգ մը որ ամբողջական պատերազմի մէջ կը նետուի, թէ իր անկումը կը պատրաստէ եւ թէ կը վտանգէ ամբողջ աշխարհը։

Չենք ուրանար թէ խաղաղութիւնը կը պահպանուի այս մահացու զէնքերուն պատճառած վախով։ Բայց եւ այնպէս, կը խորհինք թէ կառավարութիւնները պատրանքներով կ'օրօրուին կամովին, եթէ կը կարծեն թէ կրնան ի վերջոյ խուսափիլ պատերազմէն, այդ զէնքերուն պատճառած երկիւղին շնորհիւ»։

Եզրակացութի՞ւնը, — հրաժարիլ պատերազմէն, իբրեւ վերջին միջոց քաղաքական դատ լուծելու։ «Եթէ բոլոր ազգերը այս դիրքը չընեն, գոյութենէ պիտի դադրին»։

Գիտնականի լեզու է եւ բացատրութեան չի կարօտիր։

Ուրախ ըլլանք որ այդ ազդարարութիւնները կ'ուղղուին ճիշդ այն պահուն երբ Զորս Մեծերը ժողովի նստած են Ժընեւի մէջ։

Գիտուններն եւ բոլոր ճշմարիտ խաղաղասէրները ուզած են սպառնիլ նետուիլ հոգեբանական պահու մը, կարենի ազդեցութիւնը գործելու համար աշխարհի հզօրներուն վրայ։

Ամէն պարագայի մէջ, այս ձեռնարկները ալ կը ծառայեն խաղաղութեան դատին, գիտականօրէն ապացուցանելով նոր աշխարհամարտի մը անհնարաւորելի արհաւիրքը։

Որ եւ է ընդհարման պարագային, գիտնականները հարկադրուած են տասը կամ հարիւր համրել, վերջին խօսքը արտասանելէ առաջ։

Երբ գիտութիւնն է որ ահազանգ կը հնչեցնէ եւ ժողովուրդները խաղաղութիւն կ'աղաղակեն, ինքնին վճռական հարուած մը կը ստանայ պատերազմը։

Եւ այն ատեն մարդկութիւնը փրկուած կ'ըլլայ ահաւոր մղձաւանջէ մը։ **Շ.**

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՕՐԸ

●

ՉՈՐՍ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐԸ ՊԱՐԶԵՑԻՆ ԻՐԵՆՑ ԴԻՐՔԸ

*

ԱՌԱՋԻՆ ՔԱՅԼ ՄԸ ԵՒ ՈՉ ԹԷ ՎԵՐՋԻՆ ՓՈՐՁ ՄԸ

Երբ կը սպասուէր որ Չորս Մեծերու ժողովին առաջին նիստը պիտի կրէր պաշտօնական ճառերու շեշտը միայն, առանց յստակ առաջարկներու, իրապէս շրջանակները որոշ վարմանքով կը հաստատեն թէ ժողովականները ընդհանրութիւններէն բան մը աւելի՛ անդին անցնելով, առաջին առթիւ իսկ բաւական յստակութեամբ կը պարզեն ժողովին ընթացքին իրենց բռնելիք դիրքը։ Ինչ որ ի յայտ կուգայ նաեւ Ֆրանսայի վարչապետին մէկ յայտարարութենէն զոր ըրաւ թղթակիցներու առջեւ. — «Պայման չէ որ դիւանագիտական լեզուն, անուղղակի ճամբաներով հարցերուն շուրջը դառնայ։ Կարելի է շեշտակի լեզու մըն ալ գործածել»։ Այսպէս՝ ճառերը մատնեցին ծրագրային հանդամանք մը ընդհանուր առմամբ, զանազան երանգներով։ Այզընհաուըր՝ աւելի սպասողական, սակայն կորովի։ Իտըն՝ խոհեմ եւ շրջահայեաց։ Բուլկանին՝ սիրալիր եւ վճռական։ Ուշագրաւ է մանաւանդ վարչապետ է. Ֆոռի երկար ճառը, զոր խօսեցաւ պարզին տրամաբանութեամբ, եւ ուր ձեռնհաս ոճով մը առաջարկեց ամէնէն յստակ ծրագիրը։

Հակառակ նախապէս յայտնուած յայտագրին, թէ առաւօտեան բացման ճառերը պիտի խօսուէին եւ կէս օրէ ետք վիճաբանութիւնները պիտի սկսէին, երկուշաբթի ամբողջ օրը յատկացուեցաւ ծրագիր-ճառերուն։ Առաւօտեան Այզընհաուըր եւ է. Ֆոռ, կէսօրէն ետք Իտըն եւ Բուլկանին, որմէ ետք նախագահ Այզընհաուըր նիստը փակեց յայտնելով թէ հակառակ պարզուած տեսակէտներու տարբերութեանց, ուշագրաւ են այն կէտերը որոնք կը թուին բոլորին հաւանութիւնը վայելել։

Իսկ այս նիստին բացումէն առաջ, առանց դժուարութեան համաձայնութիւն գոյացաւ շարք մը մանրամասնութիւններու մասին, ժողովի կազմակերպման շուրջ, եւ որոշուեցաւ որ յաջորդ օրերուն առաւօտեան նիստը վերապահուի արտաքին նախարարներու աշխատանքներուն, իսկ կէս օրէն ետք հաւաքուին վարչապետները։

Ուրեմն երէկ առաւօտ արտաքին չորս նախարարները սկսան բանակցիլ վարչապետներուն արդէն յայտնած միտքերուն շուրջ որոնց ամփոփումը կուտանք ստորեւ։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ. — Մ. Նահանգներու նախագահը ութը կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը առաջարկեց, եւ ինչպէս նախապէս խոստացած էր մէջտեղ դրաւ արբանեակ պետութեանց եւ միջազգային համայնավարութեան սարքած խլրտումներուն խնդիրները։

Գերմանական միացումը պէտք է իրագործուի ազատ ընտրութիւններով, որոնցմէ ետք, Արեւելք — Արեւմուտք ապահովութեան դրութեան մը ծոցին մէջ, Գերմանիան ազատ է ընտրելու իր դաշնակիցները։

Արբանեակ պետութիւնները պէտք է իրաւունքն ունենան իրենց ուզած վարչաձեւը հաստատելու։

«Վարդապետութիւններ» դրութեան վերջ տալ, որպէսզի համակեցութեան եւ վստահութեան մթնոլորտ մը ստեղծուի ժողովուրդներուն համար։ Այսպէս, համայն բոլոր ազգութիւնները պէտք է ազատ ըլլան Ա —

❚❚ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❚❚

*

ՈՂՈՐՄՈՒԹԻՒՆ ...

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի վարչութիւնը վերջերս կոչ մը յանձնած էր մամուլին, հանգանակութիւն կատարելու եւ մեռած մտաւորականներու վայելուչ դամբարան մը կառուցանելու համար (11 Յունիս)։

Կարդալով այս կոչը, Պրիւքսէլէն ընթերցող մը դառնօրէն կը գանգատի որ Բարեգործականը տակաւին ձեւ մը չգըտաւ, ողջ, այլ ծերացած եւ անկար մտաւորականներու կեանքը տանելի դարձնելու համար։

Այս առթիւ կը պատմէ թէ ինք անձամբ դիմում կատարած է թշուառութեան մատնուած Կեդրոնականցի մտաւորականի մը համար, եւ հետեւեալ պատասխանը ստացած է ընդհ. տնօրէնէն (Նիւ Եորք)։

— «Ձեր յիշած մտաւորականին (Մ.) պարագան տարտամօրէն ծանօթ է մեզի, բայց կը ցաւինք որ Հ. Բ. Ը. Միութիւնը անոր, ինչպէս նաեւ շատ մը ուրիշ մտաւորականներու՝ կանոնաւոր կերպով օժանդակելու համար հարկ եղած նիւթական միջոցներէն զուրկ է»։

Ընդհ. տնօրէնը այս չքմեղանքէն վերջ, պարտք սեպեր է աւելցնել.

— «Այսուհանդերձ, ձեր խնդրանքը անհետեւանք չթողլու մտածումով, ջանացինք յիսուն տոլարի նպաստ մը քուէարկել տալ այս տարեշրջանին համար եւ կը յուսանք թէ այս գումարը կրնայ գոնէ ժամանակաւոր թեթեւացում մը բերել իրեն։ (22 Մարտ)։

Խորհրդածութիւնները ձեզի կը ձգեմ։ Ես միշտ այն համոզումն ունեցած եմ թէ Բարեգործականը կրնար մարդավարի միջոց մը գտնել եւ մասնաւոր սնտուկ մը հաստատել այսպիսի պարագաներու համար, եթէ քիչ մը լայն բանար իր պատուհանները եւ... աչքերը։ **ՎԱՀԷ**

... րեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, լուրերը փոխանակուին ազատօրէն, մշակութային եւ տնտեսական սերտ կապեր հաստատուին։

Համաշխարհային կուսակցութեանց հակապետական գործունէութիւնը ազատ աշխարհի մէջ պէտք է դադրեցուի։

Սպառազինման սահմանափակում եւ միջազգային համագործակցութիւն՝ հիւլէական ուժի զարգացման եւ խաղաղ գործածութեան համար։

Ցեռամնայ ժողովուրդներու օժանդակութիւն՝ արդէնապի անոնց կենցաղի մակարդակը շուտով բարելաւուի։ Այստեղ, նախագահը հաւանութիւն յայտնեց վարչապետ Ֆոռի ծրագրին այն կէտի մասին որ կը վերաբերի նոյն խնդրին։

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԷՏ. ՖՈՌ. — Ֆրանսայի վարչապետը իր ճառը բաժնած էր երկու մասի։ Նախ եւրոպական ապահովութեան հարցը, եւ ուրեմն Գերմանիոյ միացման խնդիրը, յետոյ զինաթափութիւնը։

Գերմանիոյ միացումը անհրաժեշտ է խաղաղութեան եւ միջազգային կացութեան բարելաւման համար։ Բայց նոյն խնդիրը սերտօրէն կապուած է ապահովութեան դրութեան մը ստեղծման հետ։ Խ. Միութիւնը որեւէ մտահոգութիւն պէտք չէ ունենայ այս մասին, որովհետեւ միացեալ Գերմանիան մնալով Ատլանտեան Ուխտին եւ Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան մէջ, չի կրնար վտանգ մը ներկայացնել։ Ամէն պարագայի մէջ, անկարելի եւ անարդար է Գերմանիոյ նման մեծ պետութեան մը չէզոքացումը։ Մոսկուա կարելիութիւնն ունի կնքելու Արեւմուտքի հետ, Փարիզի համաձայնութեանց կաղապարին վրայ պաշտպանողական դաշինք մը, որուն շնորհիւ Գերմանիա կրնայ մաս կազմել ապահովութեան ընդհանուր դրութեան մը։

Գալով զինաթափութեան խնդրին, վարչապետ Ֆոռ շեշտը դրաւ առաւելաբար անոր տնտեսական եւ նիւթական անդրադարձումներուն վրայ, որովհետեւ սպառազինումը միայն զինուորական բնոյթ չունի։ Եւ բացատրեց թէ երբ անկարելի է կատարեալ հակակշիռ մը բանեցնել զանազան երկիրներու ուժերուն վրայ, տնտեսական համագործակցութեան մը պարտաւորութիւնները, — որոնք մեծ մասով պիտի հողացուին ռազմական պիւտճէներու սեղմումէն գոյացած գումարներով, — պիտի ըլլան իսկական եւ ազդու հակակշիռ մը։ Որովհետեւ զինաթափութիւնը արդիւնաւոր դարձնելով շատ մը կարելիութիւններ, (ինչպէս դրամագլուխներ, ճարտարարուեստի շարք մը մարզեր եւ աշխատող ձեռքեր), պետութիւնները ստիպողաբար իրարու պիտի հետեւին միջազգային այս նոր տեսակի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

5000 ՇՐՋԻԿՆԵՐ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

*

Խորհրդային թերթերը կը գրեն թէ Հայաստանի Արհեստակցական Միութեանց Կեդր. Խորհրդի շրջագայութեան կայանը (տուրիստական — էքսկուրսիոն բազան) սկսաւ նոր եղանակը։ Խ. Միութեան շրջաններէն, հեռաւոր Քամչաթքայէն, Մոսկուայէն, Լենինկրատէն եւ ուրիշ վայրերէ արդէն Երեւան են հասած շրջիկներու առաջին խումբերը։ Անոնք մաս կը կազմեն 61րդ երթուղիին եւ քանի մը օր Երեւան մնալէ ետք իրենց ճամբան պիտի շարունակեն դէպի Սեւան, Դիլիճան, Կիրովական եւ այլ վայրեր։

Այս տարի բացուած է նոր երթուղի մը եւս, որով շրջիկները Բաքուէն մեկնելով Երեւան, կը ծանօթանան տեսարժան վայրերուն, ապա հանրակառքով կ'երթան Իջեւան, Թիֆլիս եւ Կանանչ Հրուանդան (Պաթում)։

Այս տարի Խ. Միութեան տարբեր վայրերէն շրջիկի (տուրիստ) ուղեգրերով Հայաստան կը ժամանեն 2900 մարդ։ Ասկէ զատ, անհատական կարգով մօտ երկու հազար իրենց արձակուրդը կ'անցընեն Հայաստանի գեղատեսիլ բնութեան գիրկը։

ՅԱՒԵԼՈՒԱԾ. — Կ'իմանանք թէ այս տարի, Ֆրանսայէն սրբոշ թիւով Հայ շրջիկներ պիտի ընդունին, 15 օր Երեւան մնալու իրաւունքով։

ՈՐՈՇ ԲԱՐԻՈՔՈՒՄ ՄԱՐՈՔԻ ԿԱՑՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Կիրակի օրուան դէպքերէն ետք Գասապլանքայի շրջանը հանդարտած ըլլալ կը թուի։ Երէկ մէկ երկու հրդեհներ վառուեցան միայն, իսկ քաղաքը կը մատնէ պաշարման վիճակի ենթարկուած որեւէ քաղաքի մը յատկանշանները։ Ապահովութեան ուժերը կը շրջագային փողոցներուն մէջ։ Վերջին դէպքերուն ընթացքին ըստ հրատարակուած դեկոյցին, զոհերուն թիւը բարձրացած է 63 մեռեալի։ Մարդասպան կորովի միջոցներ ձեռք առնելով, վտարել տուած է երկու անբաղձալի Ֆրանսացիներ, («Ֆրանսական ներկայութիւն» կազմակերպութենէն), որոնց գործունէութիւնը Ֆրանքօ-Մարոքեան յարաբերութեանց համար վտանգաւոր կը նկատուի։

× Զանազան կազմակերպութիւններ ցաւ յայտնեցին մարդպան Կրանտալի դոր ցուցարարներ հրմշտկած էին վերջերս, զոհերու թաղման ընթացքին։ Թէեւ որոշ շարժում մը կայ մարզպանին դէմ, ծայրայեղ Եւրոպացիներու կողմէ կազմակերպուած, բայց Պ. Կրանտալ վճռած է ոչ մէկ ճնշումի առջեւ ընկրկիլ, եւ գլուխ հանել իրեն վստահուած գործը։

ԱՐՈՒԵՍՏ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ

Ա.

Հռետորութեան մասին չէ խօսքս: Հռետորութիւնը, որ հինէն ի վեր ծանօթ է իբրեւ արուեստ, իր մանաւոր եւ դասական կանոններն ունի զորս շատեր կ'անգիտանան:

Կ'ուզեմ խօսիլ բանախօսութեան արտաքին ձեւերուն եւ բանախօսին մասին:

ՈՒՆԿՆԴԻՐՆԵՐՈՒՆ ՆԵՐԿԱՅԱՆԱԼ

Բանախօսը ունկնդիրներուն պէտք է ներկայանայ պարզ եւ լուրջ, առանց ծեքծեքումի, առանց կոտրտուելու: Ուղղակի ժողովուրդին պէտք է նայի, ընդհանուր ակնարկով մը եւ ոչ թէ գլուխը վեր առնէ, դայն չի տեսնել ձեւացնելով: Ոմանք իրենց կօշիկներուն կը նային, կամ սեղանի մը, աթոռի մը, ու չեն համարձակիր իրենց գլուխը վեր առնել: «Թրաքի՞ր արդիւնք է.

Ակնարկը ժողովուրդէն մէկու մը վրայ սեւեռելն ալ անպատշաճ է եւ մեզի կարծել կուտայ որ բանախօսը այդ անձին հետ «առնելիք – տալիք» ունի եւ մնացեալ ունկնդիրներով չի հետաքրքրուիր:

Ոմանք խօսիլ սկսելէ առաջ, խոնարհութիւն կ'ընեն: Սխալ:

Արուեստագէտները միայն — երգիչ, դերասան — երբ բեմ գան, պէտք է խոնարհութիւն ընեն, բայց ոչ բանախօսը: Ան երբ ոտքի կ'ելլէ խօսելու համար, սրահը եւ ունկնդիրները իրն են, պէտք չէ այլեւս աջ ու ձախ դառնայ, տատամսելով, օրուան նախագահէն արտօնութիւն ուզելու ձեւով... «սկսի՞մ...»:

ՈՏՔԻ՞ ԹԷ ՆՍՏԱԾ

Ոտքի կամ նստած խօսիլը սովորութեան հարց է: Մասնաւոր օրէնք չկայ:

Առ հասարակ դասախօսութիւն մը նստած կը տրուի, իսկ բանախօսութիւն մը ոտքի, բայց վերջնական կանոն մը չէ ասիկա.

Նոյնպէս, առ հասարակ փոքր թիւով ունկնդիրներու առջեւ նստած կարելի է խօսիլ, իսկ մեծ թիւի մը առջեւ ոտքի՝ որպէսզի ձայնը աւելի հեռուն երթայ եւ սրահին որեւէ անկիւնէն լսուի:

Բանախօսը մինակ պէտք է ըլլայ, իր տեղը:

Աւելորդ է մարդ նստեցնել իր աջն ու ձախը, եթէ անոնք կարեւոր մասնակցութիւն մը պիտի չբերեն իր խօսքին:

Սրահին հեռաւոր մէկ անկիւնը նստողը պէտք չէ այն տպաւորութիւնը կրէ թէ «բեմին վրայ քանի մը հոգի կան, ձայնը անոնցմէ մէկէն կ'ելլէ»: Եթէ խօսողը պաշտօնապէս յատուկ առիթով մը ըսելիք չունի — օրինակ վիճաբանական ժողովի մը ընթացքին — լաւ կ'ըլլայ որ ոտքի ելլէ:

ՍԿԶԲՆԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆ

Բանախօս մը պէտք է խօսիլ սկսի մօտաւորապէս հետեւեալ ձեւերով.— «Տիկիններ եւ պարոններ»: Հին ձեւը, «Տիկնայք եւ պարոնայք», ինչպէս ոմանք կ'ընեն տակաւին, գրաբար կը հոտի եւ ծիծաղ կը պատճառէ այսօր.

«Յարգելի հայրենակիցներ», եթէ բանախօսը ունկնդիրներուն անծանօթ է, կամ «սիրելի հայրենակիցներ», եթէ գոնէ մէկ մասին ծանօթ է:

Քիչ թէ շատ ծանօթի մը կարելի է «սիրելի» ըսել, բայց անծանօթներու, եթէ նոյն իսկ հայրենակիցներ են անոնք, պէտք է «յարգելի»ով խօսք ուղղել:

Սկզբնաւորութիւնը պէտք է ըլլայ կարճ եւ կտրուկ: Զգուշանալու է այս կոչականը երկնցնելէ. «Տիկիններ եւ պարոններ, հայրենակիցներ եւ օտարներ, օրիորդներ եւ մանչուկներ, մեծեր եւ պզտիկներ, աջեր եւ ձախեր», եւայլն, որովհետեւ երբ այսպէս սկսիք, ալ վերջը չի գար:

Անշուշտ ունկնդիրներուն համեմատ պէտք է ընել այս կոչը: Երբ բանախօս մը մանուկներու պիտի ուղղէ իր խօսքը, աւելորդ են մնացեալ կոչերը, «սիրելի փոքրիկներ»ու պէս բան մը յարմար է միայն:

Պատշաճ է կոչել օրուան նախագահը, «յարգելի կամ պարոն նախագահ, տիկիններ, եւայլն:

Եթէ սրահին մէջ բարձր եկեղեցական մը կայ, զայն պէտք է յիշատակել ամէնէն առաջ: «Յարգելի սրբազան, պարոն նախագահ,» եւայլն:

Եթէ սրահին մէջ բարձր պաշտօնեայ մը կայ, զայն պէտք է յիշատակել նախ եւ առաջ, բայց բարձր եկեղեցականէն ետք:

Եթէ սրահին մէջ քանի մը պաշտօնատարներ եւ բարձր եկեղեցականներ կան, պէտք չկայ իւրաքանչիւրը յիշելու, այլ ամենամեծ եկեղեցականը եւ ամէնակարեւոր պաշտօնատարը եւ օրուան նախագահը:

Եկեղեցականով եւ պաշտօնական անձնաւորութիւնով սկսիլը ստրկողական չէ, այլ պատշաճութեան հարց մըն է պարզապէս: Իսկ եթէ անոնցմէ մին կարեւոր դեր մը ունի հանդէսին կամ երեկոյթին մէջ — օրինակ իբրեւ պատուակալ նախագահ, կամ կազմակերպիչ — անպատճառ պէտք է յիշատակել զայն: Իսկ հանդէսին նախագահը ամէն պարագայի մէջ պէտք է յիշել, եթէ նոյն իսկ անդրադէպ գիւղացի մըն է:

ԽՈՐԱԳԻՐԸ

Բանախօսը պէտք է ներկայացնէ իր նիւթին խորագիրը — եթէ օրուան նախագահը չէ ըրած արդէն — եւ երկու խօսքով բացատրէ զայն:

Չի բաւեր խորագիրը տալ եւ ունկնդիրներուն խօսիլ ժամ մը, երկուք, լեռ ու ձոր պտտցնելով զանոնք, որպէսզի ի վերջոյ հասկնան թէ «բանը ինչումն է»:

Ունկնդիրները սկիզբէն պէտք է գիտնան թէ՛ խորագիրը եւ թէ՛ նիւթը, որովհետեւ խորագիր մը առ հասարակ չըմբռներ ամբողջ նիւթը, կամ միեւնոյն խորագրին տակ կարելի է քանի մը տեսակ բանախօսութիւն տալ:

Օրինակ, խորագիր՝ «Հայկական Հարցը»: Բանախօսը կրնայ «Հայկական Հարց»ին պատմականը ընել 1878էն սկսեալ, կամ 19րդ դարու սկիզբէն, կամ Միջին Դարէն, (ոմանք մինչեւ Մեծն Տիգրան կ'երթան) եւ զայն վերջացնել 1914ին, կամ 1918ին, մտածելով որ Հայաստանի անկախութեամբ հարցը փակուած կարելի է համարել, կամ 1923ին, մտածելով որ Լոզանի դաշնագիրը տեսակ մը վերջակէտը դրաւ այդ հարցին, կամ կրնայ մինչեւ մեր օրերը գալ, հայկական հարցը դեռ չլուծուած համարելով:

Ունկնդիրները սկիզբէն պէտք է գիտնան թէ բանախօսը ի՞նչ շրջան կ'ուզէ ընդգրկել.

Ու տակաւին բանախօսը կրնայ այդ նիւթին մասին խօսիլ միայն հայկական կամ միջազգային տեսակէտով: Ու այսպէս շարունակաբար: Միեւնոյն խորագրին տակ, ինչպէս ըսի, նիւթ մը կարելի է քանի մը տեսակ ներկայացնել, իւրաքանչիւր խօսողի խառնուածքին, կամ գիտական պաշարին համեմատ, հետեւաբար, սկիզբէն, երկու խօսքով պէտք է տեղեակ պահել ունկնդիրները:

ՇԱՐԺՈՒՁԵՒ

Կարեւոր կէտ մըն ալ այս:

Շարժուձեւերը անշուշտ նոյնը չեն կրնար ըլլալ նստած եւ ոտքի խօսողներուն մէջ:

Առաջին պարագային, ըսելու հարկ կա՞յ, որ բանախօսը պէտք չէ կորսուի սեղանին, կամ լամբարի մը, կամ գրքերու ետին: Առ հասարակ մինչեւ կէս մէջքը պէտք է տեսնուի, կամ գոնէ մինչեւ կուրծքը: Եթէ սեղանի մը ետեւէն միայն իր գլուխը երեւայ, ծիծաղելի կ'ըլլայ, մարդ մտիկ չըներ գլխուն:

Եթէ կարճահասակ է, կրնայ բարձր աթոռ մը առնել, կամ քանի մը գրքեր դնել սովորական աթոռի մը վրայ:

Բանախօսը պէտք չէ ծռած մնայ շարունակ իր գրուածքին վրայ: Արգիլուած չէ անշուշտ իր գրածին նայիլ, բայց թուղթին ակնարկ մը նետելէ ետք, պէտք է խօսի ժողովուրդին դարձած, ըսենք, բերանը հոդիմնական:

Աջ ու ձախ, առաջ կամ ետ՝ լայն շարժումները անպատշաճ են:

Շարժուձեւերը ժողովուրդներու խառնուածքէն կախում ունին: Հարաւի եւ Արեւելքի ժողովուրդները լայն շարժումներ կ'ընեն խօսելու ատեն: Արեւմուտքի եւ Հիւսիսի ժողովուրդները գրեթէ առանց շարժումի կը խօսին: Եթէ մենք Անգլիացիին «պաղութեան» վրայ քիթերնիս կ'ընենք, ան ալ մեր կապիկային շարժումներուն վրայ կը ծիծաղի: Կը կարծեմ թէ առանց շարժումի խօսիլը աւելի խելքի մօտ է: Շարժուձեւեր ուշադրութիւն կը գրաւէ: Ոմանք բանախօսի մը բրած շարժումներէն, կամ դէմքի մըկաններէն կը դատեն անոր լաւ կամ գէշ խօսած ըլլալը:

Բանախօսը պէտք է ուրեմն ջանայ որ ունկնդիրին ուշադրութիւնը կեդրոնանայ իր խօսքին վրայ միայն: Իր շարժուձեւերը պէտք է ըլլան լուրջ:

Բանախօսը երբ ոտքի է, պէտք է այստ կարենայ շարժիլ մէկ – երկու մեթր քառակուսիի մէջ: Ծիծաղելի եւ ունկնդիրին համար ալ տաղտկալի է, երբ բանախօսը սեղանի մը կամ աթոռի մը կը կառչի սկիզբէն մինչեւ վերջը, եւ կամ փողկապը կամ կոճակ մը կը շարչրկէ շարունակ: Առ հասարակ պէտք է զգուշանալ բոլոր ծիծաղելի շարժումներէն եւ ծամածռութիւններէն եւ, —յիշեցնե՞նք — հագուստի պարագային ձեռքը բերանը տանիլ:

Ժընեւ — ԳԱՐԳԷՆ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

Հ. Օ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 35ՐԴ ՊԱՏԳՄ. ԺՈՂՈՎԸ

Յունիս 27ին բացուեցաւ Հ. Օ. Միութեան 35րդ Պատգմ. Ժողովը:

Հ. Օ. Միութեան Պատգմ. Ժողովներու գումարումները սովորական, ձեւական հաւաքոյթներ չեն, այլ համազգային նըշանակութիւն ունեցող համաժողովներ, որոնց կը մասնակցին ոչ միայն Միաց. Նահանգաց աւելի քան ութսուն մասնաճիւղերը, այլեւ Սփիւռքի Հ. Կ. Խաչերու շրջանային կազմակերպութիւնները, Ֆրանսայէն Յունաստան, Եգիպտոսէն, Գաղեատինէն, Լիբանանէն, Սուրիայէն եւ Իրաքէն ու Իրանէն մինչեւ Հարաւ. Ամերիկա:

Հայ կիներու այս մեծածաւալ ու հզօր կազմակերպութիւնը, որ իր բազմահազար անդամներով ու համազգային համակրանքով, ժամանակակից հայ կեանքին մէջ մեծ ու նախախնամական դեր մը կը կատարէ, կը գումարուի տարին անգամ մը, իր գործունէութեան համարատուութիւնը ընելու եւ իր գործերուն հաշուեկշիռը կազմելու համար, որ տարուէ տարի, նոր ու փայլուն նուաճումներով կը ներկայանայ:

Աւելի քան 45 տարիներու իր գործունէութեամբ, Հ. Օ. Միութիւնը համազգային յարգանք կը վայելէ, առանց փողի ու թմբուկի, ինչպէս կ'ըսուի: Ամէնէն շատ գործող կազմակերպութիւնն է ան, կանացի մեծագոյն ու գաղափարական Միութիւնը, որ սակայն ամէնէն աւելի լուռ կը մնայ, խօսքերէն աւելի գործերուն հաւատալով, աղմուկէն աւելի քաշտեղծագործ լռութիւնը նախընտրելով: Կրնանք ըսել իրեն համար, որ միակ կազմակերպութիւնն է ան, որ դրամատուններու մէջ մեծ պահեստներ չունի, որովհետեւ ինչ որ կը ստանայ ժողովուրդէն, անմիջապէս կը տրամադրէ նոյն ժողովուրդին կարիքներուն: Իր դրամատունը՝ հայ ժողովուրդն է, անոր սիրտը, գիտակից ու ջերմ համակրանքը. վստահութիւնը՝ զոր շահած է երկար տասնամեակներ—

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼՈՒՍՆԻՆ ԴԷՄ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԻՆ ԴԻԿՏԱՏՈՐՆԵՐԸ

Կարելի չէ ճշդել թէ ո՞վ, առաջին անգամ, «Հանրային Կարծիքի Դիկտատոր» տիտղոսը գտաւ: Ճէյմս Պուքիշի գրած գեղեցիկ բէգը («Հանրային Կարծիքի Դիկտատորները», Օքսֆորտ, 1979) հիմնուած՝ ժամանակի թերթերու հաւաքածոներուն եւ անձնական թղթակցութեանց վրայ, կը փաստէ որ այդ տիտղոսը արդէն աշխարհի ամէն կողմը ընդհանրացած էր ու կը գործածուէր 1944ին, պաշտօնական թուղթերու մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը գործածուի 1945ին, (Ազգային ժողով. Խրհափոխան Ցապըը Լիսի ճառը. 4 Յունուար, 1945):

1947Ի ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԵՒ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԻ ԴԻԿՏԱՏՈՐՆԵՐԸ

Վերջերս հրատարակուած բոլոր գիրքերը եւ մասնաւորապէս Թուվրէի օրագրութիւնը ինչպէս նաեւ Լորտ Ֆրանք Տակլէսի «Յուշերը» ցոյց կուտան թէ 1947ին, հինգ Դիկտատորները ամէն ճիգ թափեցին պատերազմին առաջքը առնելու համար: Թուվրէի օրագրութեան մէջ, 20 Յունիս 1947ին գրուած է — «Կատաղութեամբ կը տեսնեմ, որ հակառակ մեր ուժին, չենք կրնար արգիլել ազգերու ինքնասիրութեան պոռթկումը»: Տակլէս կը գրէ — «Համաշխարհային պատերազմ՝ Մանչուրիոյ համար... Այնքան ապուշ բան մը, որ կարելի չէ բառերով բացատրել... մարդը կրնայ աստուածային ըլլալ, բայց ամբոխը խորապէս յիմար է»:

Պատերազմի յայտարարութենէն անմիջապէս առաջ բոլոր թերթերը հրատարակած էին զգուշաւորութեան եւ հանդարտութեան կոչեր: Բայց հանրային կարծիքը, բացատաբար այս անգամ, արտայայտուած էր հակառակ եւ նոյնիսկ ընդվզեցուցիչ մամուլին: Բազմաթիւ մայրաքաղաքներու մէջ թերթերու խմբագրատուններն ու տպարանները յարձակման ենթարկուած էին: Պատերազմասէր աննշան թերթեր, որոնք մինչ այդ գաղտնի կը հրատարակուէին, մէկ օրէն միւսը մեծցան, կարեւորութիւն ստացան: Իսկ պատերազմը յայտարարուելէն ետք ամէն ոք ամէն ինչ զոհելու սովրուած էր՝ հայրենիքի փրկութեան համար:

1951ին, Փեքինի մէջ ստորագրուած խաղաղութեան դաշինքէն վերջ, Հինգերու դիկտատուրան վերակազմուեցաւ: Գերմանիոյ մէջ Տոքթ. Քրաֆթը գրաւած էր Տոքթ. Մախթին տեղը: Միւս չորսը միշտ կենդանի էին: Առաջին ժողովին ատենագրութիւնը Ժընեւի Միջազգային դիւանատան մէջ պահուած է: Այս ժողովը ամբողջութեամբ յատկացուած էր պատերազմին պատճառները գտնելու եւ ուրիշ պատերազմներու առաջքը առնելու գործին: «Հինգ»երը որոշեցին անգամ մը եւս լծուիլ հանրային կարծիքը դաստիարակելու գործին, որոշեցին մերժել ժողովուրդներու միջեւ ատելութիւն եւ անվստահութիւն ներշնչող բոլոր յօդուածներուն հրատարակութիւնը: Երկու ազգերու միջեւ ծագելիք որեւէ անհամաձայնութեան մը պարագային պիտի նշանակուէին չէզոք եւ պարկեշտ թղթակիցներ՝ հարցը քննելու համար ասոնց տեղեկութիւնները պիտի հրատարակուէին «Միջազգային Մամուլի Ընկերակցութեան» բոլոր թերթերուն մէջ: Ժողովէն դուրս ելած ժամանակ Թուվրէն ըսաւ իր քարտուղարին.

— Միւսներուն անկեղծութեան մասին այնքան վստահ եմ, որքան՝ իմ անկեղծութեանս մասին: Եթէ այս անգամ ալ չկարենանք պատերազմի մը առաջքը առնել, ըսել է թէ այլեւս մեր յոյսը պէտք է կտրենք մարդկութենէն: (Քարտուղար Պրունի «Յուշերը»: Բ. էջ 343):

ՀՈՎԵՐՈՒ ՏԱԳՆԱՊԸ. ՄԱՅԻՍ 1962

Թոքիօ – Օքսֆորտ մրցումէն ամիս մը վերջ, որ միջազգային հասկացողութեան այնքան գեղեցիկ մէկ փաստն էր, Մարաքէշի համալսարանի դասախօսներէն Պէն Թապրիթ գիւտ մը ըրաւ. ասիկա մթնոլորտին հովերը կեդրոնացնող գործիք մըն էր: Այժմ այնքան տարածուած գործիք մըն է այդ, որ աւելորդ է նկարագրել: Շատ պարզ սկզբունքի մը վրայ հիմնուած էր: Ջուրի տարբաղադրութեան եւ առէկէ առաջ եկած հեղուկ ջրածինի գործածութեան վրայ հիմնուելով, կարելի կ'ըլլար հովերու ուժը կեդրոնացնել եւ այս ձեւով առաջ բերել քարիւղէն կամ ածուխէն շատ աւելի նուազ ծախք պահանջող ուժ մը:

Քանի մը ամիս անցաւ մինչեւ որ գործի մարդիկը կրցան ըմբռնել այս գիւտին հետեւանքները եւ գործնական կեանքին մէջ գործածութիւնը: Շուտով պարզուեցաւ, սակայն, որ հանքածուխի եւ քարիւղի հանքերու շուրջը կեդրոնացած ճարտարարուեստները պէտք է փոխադրուէին յատկապէս հով արտադրող շրջանները: Ասոր հետեւանքը այն եղաւ որ մինչ այդ ամայի եւ անպէտ մնացած հողի տարածութիւնները յանկարծ արժէքի մեծ բարձրացում մը ունեցան: Պաղտատի Միջազգային սակարանին մէջ սկսան ծախել Կոպիի Անապատին հովերուն, Բրիտանական Մուսօններու ընկերութեան, Ֆրանսական Ալիզէ հողերուն արժէթուղթերը, եւ, 1962 տարուան Դեկտեմբերին, արդէն ծայր տուած էր միջազգային մրցումը հովատու շրջաններու համար:

Թարգմ. Շ. Ս. — ԱՆՏՐԷ ՄՈՐՈՒԱ

(2). (Շար.)

...րու ընթացքին, իր բոլորանուէր գործունէութեամբ ։

Ամերիկայէն ու Սփիւռքի զանազան շրջաններէ ընտրուած պատգամաւորուհիները, անշուշտ, պիտի տան իւրաքանչիւր շրջանի գործունէութեան պատկերը, յետոյ այդ բոլորէն կազմելու համար ընդհանուր համայնապատկերը, որ կը լուսաւորէ ժամանակակից հայ կեանքը ․

Գործունէութեան այդ համայնապատկերին մէջ, մեծ ու կարեւոր տեղեր կը գրաւեն, յուզիչ գրուագներով՝ Հ․ Օ․ Միութեան բազմապիսի զոհաբերութիւնները՝ եղբայրական օգնութեան, կրթական ու մշակութային մարզերուն եւ, մասնաւորապէս, հայապահպանման ջանքերուն մէջ։

Արդարեւ, դժուար է գտնել շրջան մը՝ Սփիւռքի մէջ, ուր հասած չըլլայ Հ․ Օ․ Միութեան, այսինքն՝ մեր հայ սքանչելի մայրերուն ու պանծալի քոյրերուն սփոփարար ձեռքը․ նոյնիսկ դժուար է գտնել օգնութեան կարօտ շրջանակ մը, դըժբախտ ընտանիք մը, որուն աղերսանքին արձագանգ տուած չըլլայ նախախնամական այս Միութիւնը։ Հազարաւորներու կը հասնի թիւը այն բարերարեալներուն, որոնք երախտապարտ են այս կազմակերպութեան, որ հասած է ամէնուն, դեղ ու դարման դրկած է, անուանդ ու սննդային բոլոր անոնց, որ պէտք ունեցած են իր օգնութեան։ Հասած է ան՝ հիւանդին ու դժբախտին, կարօտ ընտանիքներուն, անապատներէն փրկուած կիներուն ու հայրենազուրկ գաղթականներուն, անօգնական մտաւորականին, եւ հասած է ոչ թէ նպաստ ու ողորմութիւն տալու գգացումով, այլ հարազատի, մօր ու քրոջ գուրգուրանքով ։

Նոյն այս ոգիով օգնութեան հասած է ան ազգային բազմազան հաստատութիւններու, — հիւանդանոց, դարմանատուն, գաղթակայան, որբանոց ու դպրոց, — որոնք հաւասարապէս իր հոգածութեան առարկայ եղած են ։

Իր այս համազգային գործունէութեան զուգընթաց, Հ․ Օ․ Միութիւնը իր մայրական հովանիին տակ առած է նաեւ յատկապէս նոր սերունդի դաստիարակութեան գործը, Սփիւռքի բազմաթիւ գաղութներուն մէջ նմանօրինակ նպաստներ յատկացնելով, ընդունակ ուսանողներ որդեգրելով, կրթաթոշակներ յատկացնելով եւ Միութ․ նահանգաց մէջ դպրոցներ եւ գաղութներ հաստատելով, կրթական նիւթական իր յատկացումներով ։

Իր գործը, գերազանցօրէն մարդասիրական, եղած է ու կը շարունակուի ըլլալ խորապէս ազգային ու հայրենասիրական։

Այս ըմբռնումով է որ Հ․ Օ․ Միութիւնը ներկայ եղած է միշտ համազգային բոլոր այն կարեւոր ձեռնարկներուն, որոնք ձգտած են հայապահպանման, ու հայ ոգիին ու նկարագրին կազմութեան ։ Այսպէս՝ ներկայ եղաւ ան, իր մասնաճիւղերու գործօն ու ծաւալուն ցանցով, հազարաւոր գաղթականներու Ամերիկա փոխադրութեան, Համազգայինի ճեմարանի գոյք հանգստեան․ ներկայ եղած է ու ներկայ է միշտ Ամերիկայի մէջ դպրոցներու, ակումբներու, եկեղեցիներու կառուցման ձեռնարկներուն, որոնք մեր ժողովուրդը կը պահեն, իր ազգային զգացումներով, ձգտումներով եւ աւանդութիւններով ։

(ՀԱՅՐԵՆԻՔ)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՃԵԼԻ ԳԻՒՂ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 13 Յուլիս, (Յառաջ)․— Կ'ուզեմ «Յառաջ»ի ընթերցողներուն ներկայացնել Կոլէիւս լէ Պէն գիւղը, որ կը գտնուի, Սուրբ Ալպեաններու շրջանը։ Բարձրութիւնը՝ 390 մեթր։ Մարսէյլէն 82 քիլմ․ հեռու է։ Ունի առողջ օդ եւ պաղ ու մաքուր ջուր, հոսուն աղբիւրներով, մանաւանդ յօդացաւի համար շատ օգտակար են իր բաղնիքները, որոնց ջուրի ջերմութիւնն է 36 աստիճան ։

Գիւղը Հռոմէացիներէն մնացած հնութիւն մըն է, շրջապատուած լեռներով ։ Առջեւէն կը հոսի Վերտոն գետը․ ։

Գիւղին ժողովուրդը շատ բարի է եւ հաճոյակատար ։

Օդափոխութեան համար ամէն յարմարութիւն ունին։ Կան մաքուր պանդոկներ եւ յարմար բնակարաններ ։Ամերիկայէն, Անգլիայէն ու աշխարհի բոլոր կողմերէն այցելուներ կան։ Քաղաքապետարանը կը գտնուի գիւղին եկեղեցիին ճիշդ դիմացը, քաղաքապետը, նախկին ուսուցիչ մըն է, համակրելի եւ հաճոյակատար։ Սունկի նման կը բուսնին նոր եւ սիրուն շէնքեր ։ Գիւղին կեդրոնը կը գտնուի նորաշէն ոստիկանատունը, Քաղաքապետարանի քով կը շինուի նամակատան նոր շէնքը։ Առհասարակ լաւ աչքով կը նային Հայերու ։

Յ․ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

***

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

ԼԻՈՆ, 14 Յուլիս․— Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը։ Այս տարի արեւն ալ կը ժպտէր։ Կէս օրէն վերջ ծանօթ դաշտավայրը լեցուած էր բազմութեամբ, հոն էին մեր բնագաւառի ներկայացուցիչները իրենց ընտանեկան պարագաներով։ Շատ ճոխ էր երգապնակներու բաժինը ։ Խմբերգներ, մեներգներ, պարեր կը կենդանացնէին մթնոլորտը ։

Օրուան խօսնակը բացատրելով Կապոյտ Խաչին դերը եզրակացուց ․— «Հայրենակիցներ, ինչ դաւանանք ալ ունենաք, գաղափարի ինչ տարբերութիւններ ալ ունենաք, պէտք է հետապնդէք մէկ նպատակ, դիմանալ օրուան փոթորիկին որ կը կոչուի ձուլում։ Լարենք մեր բոլոր ճիգերը մէկ միայն եւ միայն այդ նպատակին շուրջ, մինչեւ որ ծագի Հայոց արշալոյսը» ։

Յետոյ բարձրախօսին առջեւ երգելու հրաւիրուեցան Պ․ Կէնճոյեան, Օր․ Համբէլեան, Օր․ Կարապետեան(Պոսթըն)։ Գ․ Փափազեան եւ Պ․ Յարութիւնը, իրենց երգերով հանդէսին փայլը աւելցուցին։ Իրիկունը ուշ ատեն, Խաչուհիներու կողմէ պատրաստուած այնքան ճոխ սեղանը, բոլորովին պարպուած էր, ապահովելով կոկիկ գումար մը։ Պ․ Խաչէրեան տասը երգապնակ նուիրեց Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, որ իր կարգին պիտի փոխանցէ կայանին ։

Կարելի է ըսել որ եզանակի լաւագոյն դաշտահանդէսներէն մին էր։ Իսկապէս քաջալերանքի արժանի են մերմայրերը ու քոյրերը, որոնք իրենց ընտանեկան հոգերը մէկդի դրած, կը ծառայեն տարագիր բազմութեանց։

Խաչուհիները մասնաւոր շնորհակալութիւն կը յայտնեն Պ․ Խաչերեանին եւ Տէսինի հայրենակիցներուն, որոնք իրենց ներկայութեամբ, քաջալերեցին իրենց այս ձեռնարկը ։

Կ․ Յ․

***

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱԼԱՆՍ․— Նախաձեռնութեամբ Կ․Խաչի մասնաճիւղի վարչութեան եւ մասնակցութեամբ սանուհիներու Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէի եւ Նոր Սերունդի, Յուլիս տասնին տեղի ունեցաւ դաշտահանդէսը Սէն Փէրէի մայրապետներու օդասուն անտառին մէջ։ Առաւօտ արդէն հայ ընտանիքները բարձրաւլաց ու սաղարթախիտ ծառերուն տակ, հայկական անոյշ մթնոլորտին մէջ կը վայելէին բնութեան բարիքները, իսկ այս օտարութեան մէջ ծնած մեր սեւաչեայ մանուկները հաճոյքով կը խօսէին մեր Մեծասքանչը, ուրախացնելով ծնողները։ Միշտ պէտք է այսպէս ընել, որպէսզի այս պզտիկները հայերէն խօսին, կ'ըսէր տարեց հայրենակից մը ։

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ Կապոյտ Խաչի քայլերգով զոր երգեցին Սանուհիները։

Խօսնակի պաշտօնը յանձնուած էր ընկ․ Ա ․Տէր Սարգսեանի որ քանի մը խօսքէ վերջ բեմ հրաւիրեց օրուան նախագահը, Տիկին Տէր Սարգսեան։ Տիկինը գրաւոր գեղեցիկ ճառով մը բացատրեց օրուան նպատակը։ « Մեր բարոյական ներշնչումով ու օգնութեամբ ամէն կերպ կը ջանանք որ այս օտար ափերուն վրայ ծնած պզտիկները հոգիով ու սրտով հայ պահենք »։ Թելադրեց մայրերուն իրենց կարելին փորձել որպէսզի օտարացման պաղ շունչը չթափանցէ հայ մատաղ մանուկներու հոգիներուն մէջ ։

Յետոյ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր ներկաներուն ։ Գեղարուեստական բաժնին մէջ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին Օր․ Կօշկակարեան «Ելնեմ ման գամ» երգով, Տիկին Սիրարփի Գերգիկեան երգեց «Այս աշխարհի երեսումը»։ Երգեց նաեւ Օր․ Ժընըվիեւ Կօշկարեան («Մարտիկին երգը»)։

Օրուան բանախօսն էր ընկեր Գ․ Քիրէճեան որ ընդհանուր ակնարկ մը նետելով Կապ․ Խաչի պատմական անցեալին վրայ ըսաւ․ — « Հայ կինը իր առաքինութեամբ, հայրենասիրութեամբ ու ժրաջանութեամբ միշտ բարձր է եղած ամէն տեղ։ Կը մաղթեմ որ մեր երազը իրականութիւն դառնայ ու այսպիսի դաշտահանդէսներ կազմակերպէք Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի արեւուն տակ, Արարատի լանջերուն վրայ »։ Տիկին Ալիս Առաքելեան երգեց Աւ․ Իսահակեանի «Սեւ մութ ամպեր»ը, եւ պահ մը մեր միտքերը թռան դէպի հայ աշխարհի կերոն Ալագեազը եւ զգացինք անոր Մանթաշի հովերուն բուրմունքը ։ Ներկաներուն պահանջին վրայ տիկինը երգեց Սայաթ Նովայի « Քանի վուր Ջանիմ» եւ « Անուշ Գարուն »։ Գապեան վարդապետ խօսք առնելով թելադրեց որ բոլոր հայ մայրերը իրենց զաւակներուն հետ խօսին հայերէն, երգեն ու աղօթեն հայերէն, որպէսզի հայ մանուկը չմոռնայ մեր ոսկեղինիկ լեզուն։ «Հայ մայրեր եւ հայ օրիորդներ, դուք պէտք է խորութիւն չդնէք ոչ կրօնքի եւ ոչ կուսակցութեան մէջ ։ Այդ կեցուածքով,երբ որ բացուին դռներն յուսոյ, պատրաստ կ'ըլլանք վերադառնալ մեր հայրենիքը, միասին տանելով հոգիով ու սրտով առողջ երիտասարդութիւն մը ։ (Ծափեր)։

Միջանկեալ տեղի ունեցան եւրոպական պարեր։ Այս առթիւ կազմակերպուեցաւ Թանկօ պարի մրցում ընկեր Կօշկակարեանի կնքահայրութեամբ (հազար Ֆր․)։ Առաջին մրցանակը շահեցաւ Օր․ Միքայէլեան։ Ընկեր Տէր Սարգսեանի հրաւէրով եղան նուէրներ։ Ամէնքն ալ առատաձեռն մասնակցեցան եւ կոկիկ գումար մը գոյացաւ։ Ապրին Կ․ Խ․ վարչութիւնը եւ ընկերուհիները։ Անկեղծ ու յարատեւ աշխատանքը միշտ արդիւնք կուտայ։ Յաջողութիւն կը մաղթենք ։

Շնորհակալութիւն նաեւ Պ․ Միքայէլեանի որ իր օթօն տրամադրեց Կ․ Խաչի գոյքերու փոխադրութեան համար։ Բոլորն ալ դոհ մեկնեցան ուշ ատեն ։

ԱՇՈՏ Ա․

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ եւ անգլիական նաւային ուժեր ասպատակութիւններ պիտի կատարեն միասնաբար Ատլանտեան ծովուն մէջ, երկու շաբաթ անընդհատ ։

ԼՈՆՏՈՆ հասաւ Լիպիոյ պաշտպանութեան նախարարը, որ տեսակցութիւններ պիտի ունենայ անգլիական զինուորական շրջանակներուն հետ լիպիական բանակին վերակազմութեան մասին։

ԱԹԷՆՔԻ շրջանը եւ Սամոս կղզին ցնցուեցան առջի օր երկրաշարժէ մը։ Բազմաթիւ տուներ փլան։ Դեռ յայտնի չէ զոհերուն թիւը ։

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԷ․

— Ըսիք թէ տիկին Պլէր կը քնանար երբ պանդոկէն դուրս կ'ելլէիք եւ Սըր Եօսթէյսն ալ իր ճամբը աղագրել կուտար Օր․ Փեթիկրուին։։ Գնդապետ Րէ՞յսն ուր էր։

— Որեւէ տեղ մը չգտայ զինքը։

— Մեր երկուքին բարեկամութենէն յուր ունի՞։

— Կարծեմ այո, ըսի, մտաբերելով ճամբու ընթացքին իր հետ ունեցած խօսակցութիւնս։ Ուժեղ անհատականութիւն մըն է։ Բայց կարծիքովս ան չէ «գնդապետ»ը։ Զգենք որ անիմաստ բան է իր մասին այդ տեսակ կասկած ունենալը։ Գաղտնի գործակալութեան պաշտօնեայ է ան։

— Ինչէ՞ն գիտէք որ այդպէս է։ Նման առասպել մը հրապարակ նետելը աշխարհիս ամենադիւրին բանն է։ Որեւէ մէկը չի կրնար անոր հակառակը պնդել եւ լուրը բերնէ բերան տարածուելով ի վերջոյ մարդիկ կը հաւատան անոր իբրեւ բացարձակ ճշմարտութիւն։ Ամէն տեսակ կասկածելի արարքներու համար հրաշալի պատրուակ մը։ Րէյսը կը սիրէ՞ք, Անն։

— Այո եւ ոչ։ Թէ վանողական է եւ թէ միեւնոյն ատեն գրաւիչ։ Մէկ բան գիտեմ սակայն,— իրմէ միշտ կը վախնամ քիչ մը։

— Գիտէ՞ք թէ Քէմպըլի գողութեան միջոցին Հարաւ․ Ափրիկէ կը գտնուէր։

— Բայց ինքը պատմեց Սիւղանին «գնդապետ»ին մասին։ Նաեւ Փարիզ մեկնիլը զայն հետապնդելու համար։

— Իրողութիւնը ծածկելու խելացի ձեւ մըն է այդ։

— Սակայն փեկէ՞թը ինչպէս գործին մէջ կը մտնէ։ Րէ՞յսը վարձած է արդեօք։

— Թերեւս, ըսաւ Հէրի։ — Ի՞նչ։

— Պատմութիւնը վերյիշեցէք, Անն։ Իմացաք թէ Փեկէթ ինչպէս պատմեց դիւ չերային դէպքը «Քիլմորտըն»ի մէջ։

— Այո, Սըր Եօսթէյսի բերնէն իմացայ։ Կրկնեցի ինչ որ լսած էի։ Հէրի ուշադրութեամբ մտիկ ընելով․

— Կ'ըսէ թէ Սըր Եօսթէյսի խցիկին կողմէն եկող մէկը տեսեր ու անոր հետեւեր է մինչեւ հաւուն տախտակամածը, այդպէս չէ։ Արդ, Սըր Եօսթէյսի խցիկին դիմացը ո՞վ կար, — գնդապետ Րէյսը։ Հաւանական չէ՞ որ գնդապետը վեր բարձրացած ըլլայ եւ ձեզի ուղղած հարուածը վրիպելով՝ դէպի տախտակամածը վազած ըլլայ, ուր կը հանդիպի Փեկէթին, որ ճիշդ այդ միջոցին սրահէն կը վերադառնար։ Յետոյ անոր վրայ խոյանալով կը դզէ ան զայն, կը մտնէ խցիկը ու դուռը կը կղպէ։ Վրայ կը հասնինք ու Փեկէթը կը գտնենք պպայպզիրկ տարածուած։ Այս վարկածին ինչ կ'ըսէք ։

— Սակայն կը մոռնաք որ ան վստահ կերպով կը յայտարարէ թէ դուք զգեստնեցիք զինք․

— Լաւ, ենթադրենք թէ գիտակցութիւնը գտնելէն վերջ տեսաւ հեռանալս։ Անկից կարելի՞ է վստահօրէն հետեւցնել թէ յարձակողը ես էի։

— Ձեմ գիտեր։ Բայց այս պարագան պատճառ կ'ըլլայ որ ձեր բոլոր խորհուրդները յօդս ցնդին։ Դեռ ուրիշ բաներ ալ կան։

— Շատերը բացատրութեան կը կարօտին։ Քէյփ Թաունէ ձեզ հետապնդող մարդը Փեկէթին հետ խօսեր է, ան ալ ժամացոյցը նայեր է։ Թերեւս մարդը պարզապէս ժամը քանին ըլլա՞լը հարցուց։

— Պարզ զուգադիպութիւ՞ն ըսել կ'ուզէք ։

— Ոչ բոլորովին։

— Ուրեմն կը խորհիք թէ Փեկէթ բոլորովին անմե՞ղ է։

— Այդպէս կը թուի։ Եւ եթէ ճիշդ է այս ենթադրութիւնս, պէտք է հասկնալ թէ Մարլոյի մէջ ինչ գործ ունէր։ Եթէ այդ մասին կրցանք ստոյգ բացատրութիւն մը ստանալ, վստահ եղէք որ շիտակ հետքին վրայ կը գտնուինք ։

Հէրի ոտքի ելլելով․

— Կէս գիշերը կ'անցնի, Անն, ներս մըտէք ու քնացէք քիչ մը։ Արշալոյսէն առաջ ձեզ նաւ պիտի դնեմ։ Պէտք է որ Լիվինկսթընի շոգեկառքը առնէք։ Այնտեղ բարեկամ մը ունիմ որ մինչեւ շոգեկառքին մեկնումը պիտի պահէ ձեզ։ Պուլաուայօ կ'երթաք եւ Պէյրա մեկնող կառախումբը կ'առնէք։ Լիվընկսթընի բարեկամէն կը տեղեկանամ պանդոկին անցուդարձերուն եւ ձեր բարեկամներուն մասին ։

— Պէյրա, մըմնջեցի մտախոհ ։

— Այո, Անն, Պէյրա։ Ասիկա այր մարդու գործ է ։ Ձգեցէք ինծի ․

— Շատ լաւ, ըսի եւ մտայ հիւղակ։ Անկողնին վրայ տարածուեցայ քիչ մը, բայց չկրցայ քնանալ, դուրսէն կ'իմանայի Հէրի Րէյպըրնի քայլերուն ձայնը ։ Վեր վար կը ճեմէր ժամերով ։ Վերջապէս ձայն տուաւ ․

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ․ Ա․ Հ․
(Շար․)

համագործակցութեան մէջ։ Չինքերը արդիւնաբերութեան բացառական արտադրութիւնն են, ո՛չ միշտ անհրաժեշտ, պէտք է օգտակար ճամբու մը վրայ դնել ճարտարարուեստը։ Իսկ միջազգային հիմնադրամը, ռազմական պետճէնները գոյացած, կրնայ դրուիլ ամէնուն տրամադրութեան տակ, մասնաւորաբար անոնց, որոնք ունին յետամնաց երկիրներու հոգածութիւնը։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ.— Սըր Էնթընի Իտըն, ծանրացաւ առաւելապար երեք կէտերու վրայ։

— Ապահովութեան դաշինք մը, Չորս Մեծերու եւ միացեալ Գերմանիոյ միջեւ։

— Վիճաբանութիւններ՝ Գերմանիոյ եւ դրացի պետութեանց ռազմական ուժերուն յարաբերական քանակին մասին, զոր պէտք է ենթարկել, ըստ կարելիութեանց, հակակշիռի։

—Ոչ ռազմական գօտիի մը ստեղծումը, որուն մաս կրնան կազմել օրինակի համար արեւելեան եւ արեւմտեան Գերմանիայէն զանազան շրջաններ։

Վարչապետ Իտըն յոյս յայտնեց թէ Ժընեւի ժողովին փակումէն առաջ, կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութիւն գոյացնել իր ծրագրին շուրջ, որմէ ետք հաւանական կը դառնայ Գերմանիոյ միացումը։

ՎԱՉԱՊԵՏ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ.—

Խ. Միութեան վարչապետը իր ծրագիրը պարզեց, շեշտելով վեց հիմնական կէտեր, որոնք օրակարգի մաս պէտք է կազմեն։

1.— Եւրոպական ապահովութեան դրութեան մը հաստատումը, երկու յաջորդական իրագործումով։ Նախ սպառազինման վերացում, պահելու համար ներկայ ուժերու քանակը. այս շրջանին ատեն խնդիրները պէտք է բանակցութիւններու շնորհիւ կարգադրուին։

Ցետոյ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի ռազմական խմբակցութիւնները պէտք է լուծուին եւ օտար ուժերը քաշուին Եւրոպայէն։

2.— Արբանեակ երկիրներու խնդիրը չի կրնար Ժընեւի ժողովին նիւթ դառնալ։

3. Ծայրագոյն խնդիրին լուծում, եւ կարմիր Չինաստանի անդամակցութիւնը ՄԱԿի։

4 Պէտք է լրջօրէն քննել վարչապետ Իտըն առաջարկները։

5.— Նախագահ Այզընհաուըրի առաջարկը, հիւլէական ուժի խաղաղ գործածութեան մասին կը հետաքրքրէ Խ. Միութիւնը, որ պատրաստ է համագործակցիլ եւ միջազգային կազմակերպութեան մը տրամադրութեան տակ դնել հիւլէական կազմածներ։

6.— Աւստրիայէն քաշուած խորհրդային ուժերը պիտի զօրացրուին։ Նոյնը պէտք է ընեն միւս մեծերը։

× Երկուշաբթի երեկոյ, Խ. պատուիրակութիւնը հրաւիրուեցաւ նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ։ Խրուշչեւ նախագահին ձեռքը սեղմելով, ըսաւ թէ մանկական ժուկով այնքան կը փափաքէր զինք տեսնել, որ հրաժարեցաւ իր աղջկան ամուսնութեան ներկայ գտնուելէն եւ եկաւ Ժընեւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, հիւս. Հնդկաչինի վարչապետին այցին առթիւ միացեալ զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, ըստ որուն Խ. Միութիւնը չորս հարիւր միլիոն ռուբլիի վարկ մը կը բանայ, Հնդկաչինի պէտքերուն համար։

ԻՏԱԼԻՈՅ խորհրդարանը վստահութեան քուէ տուաւ նոր կառավարութեան, եւ հաւանութիւնը յայտնեց ներկայացուած կառավարական ծրագրին։

ԻԶՄԻՐԻ մօտերը զօրաւոր երկրաշարժի մը պատճառով (26 ցնցում) Սէօքէ աւանը գրեթէ քանդուեցաւ։ Կը հաշուեն երեք մեռեալ, 12 վիրաւոր, 500 փլած տուն եւ երկու հազար անապաստան։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ եւ Խ. Միութեան միջեւ համաձայնագիր մը ստորագրուեցաւ ծովային ճամբով փոխադրութեանց շուրջ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ.—Երկուշաբթի օր Լուիզօն Պօպէ առաջին հասաւ Ավինեօն եւ այս յաղթանակով երկրորդ եղաւ ընդհ. դասաւորման, որուն գլուխը միշտ Բոպլանըն է։ Երեքշաբթի առտու Զուիցերիացի Քիւպլէր լքեց մրցումը չափազանց յոգնած ըլլալով։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Ը. ՑԱՆԿ

Նախորդ գումար	676.300
Սէն Ժէրոմի Թաղ. խորհուրդ	5.000
Պ. Կ. Ճանիկեան	5.000
Տէր Մինասեան եղբ.	5 000
Պ. Մ. Զօրպաճեան եւ որդի	5.000
Տէր եւ Տիկին Արտաշ Սիրունեան	5.000
Մէլէմէճեան ընտանիք	5.000
Պ. Կիրակոս Վարդանեան	2.000
Պ. Յ. Պետրոսեան	2.000
Պ. Մանուկ Գասպարեան	3.000
Պ. Սուրէն Մինասեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Բ. Փափազեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Արշամ Պապայեան	3.000
Տէր եւ Տիկ. Կ. Ասարլըքեան	2.000
Այրի Տիկին Վերժին Դաւիթեան	2.000
Գումար	724.300

ԾԱՆՕԹ.— Ինչպէս կ՚երեւայ մեր հրատարակած ցանկերէն, հանգանակութիւնը յառաջ կը տարուի մեծ թափով։

Շրջուն խումբեր կը դառնեն եւ դեռ պիտի դառնեն ամէն Հայու դուռ։

Անոնք որ զանազան պատճառներով չեն կրնար հանդիպիլ հանգանակիչ խումբերուն եւ սակայն կ՚ուզեն իրենց նուէրները տալ, թող բարեհաճին դիմել հետեւեալ հասցէին. —

Ohanès Hatzakordzian
15, Rue Longue des Capucins,
Marseille

Հարաւային Ֆրանսայի բոլոր հայաշատ կեդրոններուն մէջ հաւաքուած գումարները նոյնպէս կրնան ղրկուիլ վերոյիշեալ հասցէին։

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՄԵԾ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Փոն տը Շէրիւի Կուհայի (Տրիփիէ) ծառախիտ անտառը։

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, հայկական ջերմ մթնոլորտ։ Ճոխ պիւֆէ։

ԾԱՆՕԹ.— Փլաս Կիչառէն օթօքառերը կը մեկնին առտուն ժամը ճիշդ 9·30ին։ Նոր Սերնդականներէն կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը։

Երթ ու դարձի գին 200 Ֆրանք։

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած Հերոսներու յիշատակին։ Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի Ընկ. Կարօ ենթակոմիտէի։ Այս կիրակի ամբողջ օրը Գ. Նաճարեանի ծանօթ հովասուն ագարակին մէջ, (Սէնթ Անթուան, Քամբ. Բոդըրէ յէ Գասթիյո)։

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Երգ, արտասանութիւն, եւրոպական եւ հայկական պարեր։ Բարձրախօսով ընտիր նուագ նոր երգապնակներով (Ալքազ)։

Առատ ըմպելի եւ խորոված։

Մուտքը ազատ է։

ԲՈԼՈՐԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ Կ՚ԸԼԼԱՆ ԿԱՆԽԻԿ։

Վարչութիւնը ի վիճակի չէ կազմակերպութիւններուն կամ անհատներուն ամէն անգամ յիշեցնել պարտքերը։

Լոյս չեն տեսներ նախապէս չվճարուած յայտարարութիւնները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Կ՚ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց բնակարաններուն մէջ մաքուր ֆոնֆէքսիոն կարող գործաւորուհիներ պլուզօն, փանթալոն, կիներու համար բարակ քօթոնէ ապրանքներ, ժիւփ, թայլէօր, ֆորսաժ։ Դիմել՝ Յովհաննէս Նիկողոսեանի՝

25, Cours Richard Vitton, Lyon (Montchat)

Imp Araxes - 46. Rue Richer. Paris (9e)

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24 կիրակի։ Գերեզմանատան մօտ։

Առաւօտէն մինչեւ երեկոյ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբին կողմէ։

Ժամը 3ին այցելութիւն ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆի գերեզմանին։

Անտառին մէջ գեղարուեստական բաժին բարձրախօսով եւ նուագ։ Պիւֆէ եւ խըմիչք, մատչելի գիներով։

Մոնփառնասէն առնել չոգեկառք եւ իջնել Շաւիլ, Փոն տը Սէվրէն 171 թիւ օթօպիւսը, իջնել Փիւի սան Վէն։

Օթօքարը կը մեկնի կիրակի առտու ժամը 10ին, Փլաս տէ Ֆէթէն։ Արձանագրուիլ ճաշարան ԱՐԹԻՒՐ։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Յուլիսի 24ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Փէրէի մայրապետներու օդասուն անտառին մէջ։

Կը նախագահէ ընկ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ։ Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ Յ. Դաշնակցութեան Տէսինի կոմիտէին կողմէ։ 24 Յուլիս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ զովասուն պուրակին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին։ Երգ, պար, նուագ եւն.։ Հաճելի ժամանց մը բոլորին համար։ Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով։

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր։

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալոնյծորի Հայր. Միութեան իր հերոսներու յիշատակին նուիրուած 31րդ հանդէսը այս կիրակի Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզի մէջ։

Ցարգանքի խօսքէ վերջ Գուլվար Օտոյի դպրոցին աշակերտները պիտի երգեն հայրենաշունչ երգեր ու պիտի պարեն հայրենի տարազով։

Հայկական, եւրոպական պարեր, արտասանութիւններ, ներկայացում։ Այս տարի յիշատակի այս հանդէսը Մշոյ Ս. Կարապետի ուխտագնացութեան ձեւը պիտի առնէ։ Պիտի պարեն Մուշի Շարօր, Նարխուշտա, Թոնօֆի, անակնկալներ «Որդայ եօթնանուանէր Ս. Կարապետ գիր Մուրատ կուտայ»։

Առնել հանրակառք 25 թիւ, Փլաս տ՚էքսէն եւ իջնել վերջին կայարանը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբը, Ֆ. Կ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի մասնաճիւղերը ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Գր. Փափազեանի, ընկերուհիներ Շնորհիկ, Աննիկ եւ Մարի Փափազեաններու եւ պարագաներուն Յակոբ Փափազեանի ցաւալի մահուան առթիւ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Ժամկոչեան, այրի Տիկ. Երեմեան, այրի Տիկ. Մաթիլտ Միսաքեանի մահուան առթիւ հազարական Ֆր. կը նուիրեն Նիսի եկեղեցիին։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԸՆԿ. ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն ստիպողաբար ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ շրջաններու ընկերները։

ՎԻԷՆ.— Այս հինգշաբթի գիշեր։

ՎԱԼԱՆՍ.— Այս ուրբաթ գիշեր։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այս Շաբաթ գիշեր։

ՏԷՍԻՆ եւ ԼԻՈՆ.— Այս կիրակի ժամը 4ին Լիոնի մէջ։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՕՐԱԿԱՐԳ։

Սոյն ժողովներուն ներկայ կ՚ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը։

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ, բանակումին մասնակցող փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերներն ու համակիրները, այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 20·30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ազրիէլ – Սերոբ Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20·30ին ծանօթ հաւաքատեղին։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Օդափոխութեան կայանը հաստատուած է Օգոստոս 2էն մինչեւ ամսու վերջ, Վիթրաք փաս Մանզա (Փիւի տը Տօմ) (բարձ. 800 մ.)։

Մանրամասնութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար հեռախօսել Դրիգոր Փափազեանի, Սանթրալ 28–34, ժամը 12էն 14, կամ գրել Արա Պիպէրեանի, 16 ռիւ Փաքէօր, Ռօնի սու Պուա, Սէն։

ՕՓԷՐԷԹԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «ՇԱՆԹ» գեղարուեստական ընկերութեան, ղեկավարութեամբ ժողովրդական դերասան ԹՐԱԳՈՇԻ։ Կը մասնակցին տիկիններ Աշխէն Տ. Յակոբեան եւ Ռօզա Անդրէասեան եւ ուրիշ կարող ուժեր։

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պոմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ։

Կը ներկայացուի

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

(Չորս արար)։ Նուագախումբ ծանօթ ջութակահար Ս. Չէօրէկճեանի։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Լէ դ՚Օլիվէն Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԼՈՒՍԻԿԵԱՆի եւ Պ. ՍՈՒՐԷՆ ԿԱՐԱՉԵԱՆի (Նոր Սերնդականներ) նշանախօսութեան առթիւ եղած են հետեւեալ նուէրները. Պ. Սուրէնի հայրը ընկեր Կիրակոս Թումեան հազար Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման եւ երկու հազար Ֆր. Ֆ. Կապ. Խաչի կայանին, Սուրէնի մօրեղբայրը՝ ընկեր Թումաս Թումանեան հազար Ֆր. Կապոյտ Խաչի կայանին։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 հատը 12 փր

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 21 ՅՈՒԼԻՍ • JEUDI 21 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7729 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3140

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԳԱՅԻՆ «ՍՔԼԵՐՈԶ»

•

Մեր գաղութին եւ առհասարակ հայկական ճակատին վրայ երեւոյթներ կան որոնք լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն:

Ամբողջ շրջաններ հետզհետէ կը ցամքին, անձնատուր ըլլալով անտարբերութեան եւ անշարժութեան:

Կ'ըսես՝ խորշակ մը իջեր է եւ մարդիկ ամէն բան բնական կը գտնեն: Հայաշատ կեդրոններ կան որոնք ոչ միայն կը խուսափին գործօն աշխատանքէ, այլ եւ կրաւորական դիմադրութեան փորձ մը անգամ չեն կատարեր:

Երբեմնի տարապայման ոգեւորութեան յաջորդած է համատարած լճացում, ինչ որ կը նշանակէ անփառունակ նահանջ:

Արտագաղթի առաջին տարիներուն, երբ տնտեսական հոգերը այնքան ծանր կը կշռէին, մարդիկ աւելի տրամադիր կ'ըլլային պարտականութիւններ ստանձնելու եւ հանրային կեանք վարելու:

Կը թուի թէ այն ատեն շատ աւելի վառ էր ազգային գիտակցութիւնը: Ամէնէն համբակն ալ կ'ըմբռնէր թէ լուրջ աշխատանքի կը կարօտինք, նոր կեանքի պայմաններուն յարմարելու եւ նոր նաւաբեկութենէ մը խուսափելու համար:

Այդ շրջանին էր որ կազմակերպուեցան զանազան մարմիններ եւ անհամար Միութիւններ: Շինարար ձեռնարկներ ալ կատարուեցան, — դպրոց, մատուռ, ակումբ եւայլն:

Գաղութը քանի կամար կապեց եւ գիրցաւ, ամբողջ բազմութիւններ դարձան ամերիկեան դիտող՝ հանրային գործունէութեան անդաստանին մէջ:

Հորիզոնը հետզհետէ նեղցաւ, եւ մարդիկ ազգանուէր ծառայութիւնը տարին սահմանափակեցին բանկալին կամ Հայր. Միութեանց մէջ:

Ինչ որ «ուսումնական» դաս կը կոչենք, նմանապէս տժգոյն պատկեր մը կը ներկայացնէ այսօր:

Ճակատը նօսրացաւ բնական մահերով, տեղափոխութեամբ կամ դասալքութեամբ: Ինչ որ կը մնայ տակաւին, մեծ մասով կը նախընտրէ մարզանքներ կատարել կամ ճակատ յարդարել հողմաղացներու դէմ:

Կուսակցական պայքարը — բուն բառով՝ խաչակրութիւն Դաշնակցութեան դէմ — կը շարունակուի նոյն անզօր կատաղութեամբ: Նոյն բառերով եւ բանաձեւերով:

Հաղուադէպ է որ ուրիշ ժողովուրդի մը մէջ այսքան կիրք եւ թոյն հոսի, ատելութիւն սերմանելու համար իրական, ծառայուն եւ անփոխարինելի կազմակերպութեան մը դէմ:

Ո՞ւր հոգ, եթէ առաջին խնդացողը պատմական թշնամին է, Թո՛ւրքը:

Ան միշտ ալ չարախինդ քրքիջներ արձակելու առիթներ կը գտնէ, թղթատելով հայկական մամուլը, իր հակադաշնակցական «ճիհատով»:

Մտաւոր «սքլերոզ»ը այնքան խոր արմատներ ձգած է որ, քառասուն տարի վերջն ալ, ներքին թշնամիները տակաւին չեն ըմբռներ հիմնական հարցերու «ինչն ու ինչը»:

Եւ ժխորը կը շարունակուի սանձակոտոր կատաղութեամբ: Կտրել թափելու, ամէն ճակատի վրայ թունաւոր շոգիներ արձակելու առաջադրութեամբ:

Հսկայական ուժեր գլուխ գլխի տուած են, համակեցութեան ձեւեր գտնելու, գոնէ որոշ ներդաշնակութիւն հաստատելու համար:

Հայկական «սքլերոզ»ը ամէն միջոց ներելի կը գտնէ, հակառակ ուղղութեամբ:

Եւ օտարութեան մէջ հասակ նետած սերունդ մը անձկութեամբ կը հարցնէ.

— Ա՞յս է որ ինքնապաշտպանութեան պայքար կ'անուանէք…

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՉՅԱՐՁԱԿԻՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

*

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻԱՑՄԱՆ ՇՈՒՐՋ

ՍԱԿԱՅՆ ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿՐՆԱՆ ՀԱՐԹՈՒԻԼ

« Բարեկամութիւն », «ջերմ մթնոլորտ», «սիրալիր խօսակցութիւններ », «համաձայնելու անկեղծ փափաք» կը հեռագրեն Ժընեւէն, հակառակ երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ ծագած տարակարծութեանց, որոնք կ'ապացուցանեն թէ լրջօրէն կը տարբերին Արեւելքի եւ Արեւմուտքի տեսակէտները գերմանական միացման խնդրին շուրջ: Իրազեկները թէեւ կ'ընդունին բանակցութեանց դժուարութիւնները, սակայն միւս կողմէ գրեթէ համաձայն են թէ «Լեմանի ափերուն վրայ, հիմը դրուած է նոր դարաշրջանի մը» եւ թէ վարիչներու ընթացքն անգամ, դիւանագիտական ակնոցով, այն չէ ինչ որ եղած էր վերջին տասնամեակին: Յատկանշական կը գտնեն նոյնիսկ խորհրդային վարիչներուն միշտ բաց ինքնաշարժի մէջ շրջագայիլը, երբ ժամանակին, սթալինեան տարիներուն, կառքին պատուհաններն անգամ վարագուրուած պէտք է ըլլային:

Անկասկած շատ աւելի բարենշան երեւոյթ մըն է ժողովի օրակարգին մասին արտաքին նախարարներուն համաձայնիլը կէս ժամուան ընթացքին, թարգմանութեանց ժամանակն ալ մէջը հաշուած: 1951ի «վարդագոյն պալատի ժողովին» օրակարգը որոշելու համար, պէտք եղած էր դժուարին բանակցութիւններ կատարել, շաբաթներ շարունակ … Կէս ժամ՝ եւ Չորսերը արդէն համաձայնած էին օրակարգի չորս նիւթերուն շուրջ:

— Գերմանիոյ միացում

— Եւրոպական ապահովութեան դրութիւն

— Զինաթափութիւն

— Արեւելք - Արեւմուտք ազատ յարաբերութիւններ

Կէս օրէն ետք, վարչապետներու ժողովը, որ դրուած էր վարչապետ Էտ. Ֆորի նախագահութեան տակ, քննեց առաջին կէտը, գերմանական միացումը: Առաջին առթիւ իսկ, տարակարծութիւնները բացորոշ դարձան: Գրեթէ նոյն տեսակէտը պաշտպանեցին Արեւմուտքի մեծերը, մանրամասնութեանց տարբերութեամբ. — Գերմանիոյ միացումը անհրաժեշտ է եւ այնքան հրատապ խնդիր մը՝ որ պէտք է իրագործուի շուտով: Խորհրդային պատգամաւորութիւնը այս տեսակէտը չի բաժներ սակայն, ոչ թէ որովհետեւ հակառակ է Գերմանիոյ միացման, այլ որովհետեւ կը փափաքի նախ ապահովութեան դրութեան մը ստեղծումը եւ վերջը Գերմանիոյ միացումը, ինչ որ կը յետաձգէ անորոշ ժամանակով այս վերջին խնդրին լուծումը:

Վիճաբանութիւնները շարունակուեցան սիրալիր եւ քաղաքավար խօսակցութեանց ձեւին տակ: Իւրաքանչիւրը պարզեց իր դիրքը, յստակօրէն.

ՍԸՐ ԷՆԹԸՆԻ ԻՏԸՆ յայտնեց թէ տարակարծութիւնները կը վերաբերին միայն ժամանակի եւ կիրարկման ձեւի տարբերութեանց: Անհրաժեշտ նկատեց գերմանական խնդրին անմիջական լուծումը, եւ աւելցուց թէ պէտք է գերմանական միացումը նախ յաջողի, որպէսզի այդ մեծ պետութիւնը կարենայ դաշինքներ ստորագրելով մտնել ապահովութեան եւրոպական դրութեան մը մէջ:

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ, պատասխանելով Անգլիոյ վարչապետին, յայտնեց թէ Գերմանիոյ միացումը մեծ կարեւորութիւն ունի, սակայն շատ դժուար է այդ խնդրին լուծում մը գտնել, առանց նախապէս ապահովութեան դրութիւն մը հաստատելու: Ամէն պարագայի մէջ, միացեալ Գերմանիան պէտք չէ մաս կազմէ ռազմական խմբակցութիւններու, որոնք կազմուած են ուրիշ երկիրներու դէմ: Եթէ ժամանակի կը կարօտի Արեւելքի եւ Արեւմուտքի ռազմական դրութեանց լուծումը կամ հաւաքական կազմակերպութեան մը վերածուիլը, մինչ այդ, երկու Գերմանիաները կրնան յարիլ մէկը Արեւմուտքի, միւսը Արեւելքի, եւ աւելի սերտ յարաբերութիւններ մշակել իրարու հետ: Ատենը չէ ազատ ընտրութիւններ կատարելու: Յետոյ շեշտեց այն պարագան թէ արտաքին նախարարները վարչապետներուն ձգած էին օրակարգի մաս կազմելիք յաւելուածական կէտերը, եւ յիշեցուց նորէն Մայր. Արեւելքի խնդիրներուն կարեւորութիւնը:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ, յայտնելէ ետք թէ ինքն ալ ուրիշ կէտեր ունի օրակարգին վրայ աւելցնելիք,—օրինակի համար արբանեակներու խնդիրը, որու մասին ամերիկեան խորհրդարանը միաձայնութեամբ հաւանութիւն տուած է,— սակայն պատրաստ է յետաձգելու այդ կէտին քննութիւնը: Յետոյ, դառնալով մառեշալ Ժուկովին, Այզընհաուըր սրտառուչ շեշտով զգայացունց յայտարարութիւն մը ըրաւ: Կը խօսէր զինուորէ զինուոր:

— « Զինուորականները չեն կրնար իրարու սուտ խօսիլ », « Եթէ Ատլանտեան Ուխտը յարձակողական նպատակներ ունենար, ես բնաւ անոր հրամանատարութիւնը պիտի չստանձնէի », որովհետեւ խորշանք կը զգամ պատերազմէն: Ինչպէս նաեւ Մ. Նահանգները, որոնք կրած են Փըրլ Հարպըրի յարձակումը, եւ բնաւ նախայարձակ չեն կրնար ըլլալ: Նախագահը աւելցուց՝ «կը վստահեցնեմ ձեզի այստեղ, թէ Մ. Նահանգները բնաւ պիտի չմասնակցին յարձակումի մը՝ ուղղուած Խ. Միութեան դէմ»: Յետոյ պատուոյ խօսք տուաւ, Մառեշալ Բուլկանին անմիջապէս պատասխանեց նախագահին, եւ խոր գոհունակութիւն յայտնելէ ետք աւելցուց՝ «կը հաւատանք ձեր խօսքին, որովհետեւ կը ճանչնանք ձեզ իբրեւ զինուոր եւ պետական մարդ»:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԲԱԺԱԿԱՃԱՌ

Զգիտեմ թէ գիտեմ թէ չգիտեմ, կարդացեր եմ՝ կ'ըսեմ, թէ Եղիվարդ կը կոչուի պատմական գիւղը, էջմիածնայ մօտ, որու դաշտերուն վրայ, ընդմէջ Հրազդան ու Քասաղ գետերուն, տեղի ունեցած են մեծ պատերազմներ, — Արայ Գեղեցիկը կռուեր է Շամիրամի դէմ, Փոկասը՝ Պարսիկներուն դէմ, Նատիր շահը՝ Թուրքերուն դէմ:

Բայց թէ ի՛նչ կը նշանակէ Եղիվարդ այս տեղանունը՝ չգիտեմ:

Այլ գիտեմ թէ քերթող մը կ'ապրի Սիոնի լերան վրայ, եւ կը կոչուի Եղիշէ վարդապետ, որ վերջին այս երկու բառերուն առաջին վանկերով նոր անուն է շիներ՝ ստորագրելու համար Եղիվարդ: Այս քերթողն է, ահա, որ տաղիմական երկնքին լոյսով ու Քրիստոսի ծաղկած փշապսակին վարդերով՝ իւղ է պատրաստեր, իւղ վարդի, որպէսզի «մեղրամոմէ Մագդաղինէն» այդ իւղով օծէ վէրքերն անոր, որ «խորտակման գիշերներու » մէջ խոշտանգուեցաւ բայց «կոխեաց զմահ », չթաղուեցա՛ւ իբրեւ աննշան «անցորդ» մը «Ակեղդամայ»ի հողերուն մէջ, ծանօթ իբրեւ գերեզմանատուն պանդուխտներու: (Ես յիշատակեցի քերթողին հրատարակած բոլոր գործերը՝ այս բառերուն մէջ):

Լա՛ւ է, լա՛ւ է, թող չըսեն թէ ծոյլ նստան, քուն մտան: Իւղ շինենք, լոյս շինենք, յաւիտենականութիւն օծենք, թող չըսեն թէ ծոյլ նստան, քուն մտան: Պատրաստ ըլլանք այն օրուան՝ երբ,

Սեղանն է առատ,
Դիմացն Արարատ …

Հայոց շրթները ի մի թրթիռ պիտի երգեն ամէնէն քաղցր գինովութեան մէջ.

Լեցնենք ընկերներ բաժակները լի,
Թող Հայոց գինին մեզ անուշ լինի:

Այդ օրը վայելելու յոյսով, այդ փառաւոր օրուան արժանանալու համար շարունա՛կ աշխատելով, ծոյլ ծոյլ չկենա՛նք դուրսը ի սփիւռս: Ուստի այն, որ նարդենի իւղ կը պատրաստէ, կը բարձրացնէ բաժակը՝ մաղթելով անոր, որ վարդի իւղ կը պատրաստէ, եւ կ'ըսէ.

— Իւղը, գինին եւ ամէն բան Հայաստանի՛ համար:

Լեցնենք ընկերներ բաժակները լի:

Վաղը թող չըսեն մեզի թէ պարապ ձեռքերով եկան:

Լեցո՛ւն բաժակներով, մեր աշխատանքին բարիքներով ու մեր ստեղծագործութեանց հրաշքներով, լեցուն հոգիով եւ լեցուն միտքով, բայց մէ՛կ իտէալով եւ մէկ մաղթանքով.

— Ամէ՛ն բան Հայաստանի համար: Ամէն բան ի փառս մէկ հատիկ եւ յաւիտենական Հայութեան:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԿԱՐՏԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ՊԱՇՏՕՆԸ

Կարտինալ Աղաճանեան, Պատրիարք Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ, նշանակուած է Պիոս ԺԲ.ի կողմէ Նախագահ Արեւելեան Կանոնագրի խմբագրութեան եւ հրատարակութեան քահանայապետական յանձնախումբին:

ՀԱՆԴԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱՅԻ ՄԷՋ

Կարգը հետզհետէ կը վերահաստատուի Քազապլանքայի մէջ: Ձեռք առնուած միջոցները, ապահովութեան ուժերու տեւական հսկողութիւնը, որոշ վախ մը կ'առթեն վերջին օրերու ցուցարարներուն, որոնք չեն համարձակիր համախմբուիլ: Ոստիկանական ուժերու հսկողութիւնն ալ դարձաւ ազդու, երբ ջոկատները դրուեցան զինուորական հրամանատարութեան տակ: Իսկ եւրոպացի ժողովուրդը, որ հաստատեց ծայրայեղութեանց վնասակար արդիւնքները, հետզհետէ կ'անդրադառնայ թէ պէտք է օժանդակէ մարզպանին, որպէսզի խաղաղութեան եւ համաձայնութեան մթնոլորտի մը մէջ խնդիրները իրենց լուծումը գտնեն:

Միւս կողմէ, վերակազմելու համար ոստիկանութիւնը որ յարդ կամայ կամ ակամայ անկարողութիւն ցոյց կուտար, մարզպանը որոշեց պաշտօնէ հեռացնել կարգ մը ոստիկաններ:

× Հինգշաբթի օր նետուած ռումբը տեղական պատրաստութիւն մը չէ, եւ ցարդ այդ տեսակը բնաւ չէ գործածուած Մարոքի մէջ, ինչպէս կը հաստատեն փորձագէտները:

× Վերջին պահուն հասած հեռագրի մը համաձայն Քազապլանքայի շրջանին մէջ տախտակաշէն ամբողջ թաղամաս մը հրոյ ճարակ դարձած է: Կը հաշուեն վեց հազար անպատսպար:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ վարչապետը, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ Մայր. Արեւելքի կացութիւնը շատ աւելի վտանգաւոր է քան թէ Գերմանիոյ խնդիրը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Կրեմլինի պալատը հանրութեան առջեւ բացուեցաւ Դշ. օրէն սկսեալ: Այս որոշումը նախաքայլը կը համարուի հսկայական թանգարանի մը վերածելու պալատը, որ մինչեւ հիմա կը ծառայէր իբրեւ կառավարական պաշտօնատուն:

ԱՐՈՒԵՍՏ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ

Բ.

ՁԱՅՆԸ

Ձայնը պէտք է յստակ ըլլայ, առոգանութիւնը որոշ։ Իւրաքանչիւր բառ պէտք է հասկցուի իւրաքանչիւր ունկնդիրէ ։ Ինչ աւերներ կը գործէ մեր մէջ առոգանութեան պակասը։ Յաճախ աւելի կը գուշակենք խօսք մը, քան կը լսենք զայն եւ մեր ուշադրութիւնը շուտ կը յոգնի , որովհետեւ ճիգը աւելի մեծ է։

Ձայնը պէտք է հանդարտ ըլլայ ։

Բանախօսը պէտք է զգուշանայ շատ արագ խօսելէ եւ կմկմալէ։ Լաւագոյն բանախօսին ալ կը պատահի գաղափար մը, բառ մը փնտռել եւ կմկմալ։Բայց երբ մէկը յաճախ պիտի կմկմայ, աւելի լաւ է չխօսի։ Առ հասարակ, մարդ երբ իր ընելիքը լաւ գիտէ, չի կմկմար ։

Ձայն մը պէտք է իր ելեւէջներն ունենայ։ Կարելի չէ միեւնոյն շեշտով սկսիլ եւ վերջացնել, ձանձրալի է։ Բանախօսներ գիտեմ որոնք կը զռան շարունակ, կարծես Վերջին Դատաստանին օրն ըլլար ։

Գլխու ձայնն է որ ամէնէն քիչ կը յոգնեցնէ ունկնդիրը։ Ցած եւ հաստ ձայները կը յոգնեցնեն, կը ձանձրացնեն եւ կը քնացնեն ։

Բանախօսը պէտք է ճանչնայ իր ձայնը եւ ելեւէջներ մտցնէ անոր մէջ, ժողովուրդին ուշադրութիւնը միշտ արթուն պահելու համար ։

Թաւ ձայն ունենալը յաջողանք չէ, այլ այդպիսի ձայնով երեք ժամ խօսիլը։ Մի զարմանաք, կամ մի պարծենաք, երբ ունկնդիրները անշշուկ մտիկ ընեն ձեր թաւ ձայնը, պարզապէս ամէնքն ալ քնացած պիտի ըլլան։

Առ հասարակ կիներն են որ կ'ըսեն օրօր եւ այն կարծիքն ունինք թէ կնոջական ձայնը աւելի յարմար է օրօր ըսելու ։ Սիայ ...

Թաւ, հաստ եւ խռպոտ ձայները լաւագոյն օրօրներն են։ Եթէ փորձով կ'ուզէք գտնել, — եւ եթէ թաւ ձայն ունիք — այս յօդուածս կարդացէք անքնութենէ տառապող բարեկամի մը եւ «գիշեր բարի» բսէք սատրձուրնէ ։

ԽՕՍՔԻՆ ՄԱԿԱՐԴԱԿԸ

Բանախօսը իր խօսքին մակարդակը պէտք չէ իջեցնէ կամ իր նիւթին լրջութիւնը պէտք չէ խախտէ ։

Սրամտութիւն մը ընելը բնական է, եթէ տեղին է անշուշտ, եւ փափաքելի ալ է, որովհետեւ ունկնդիրներուն ուշադրութիւնը կը սրէ ։

Ըսել կ'ուզեմ որ բանախօս մը իր նիւթին մակարդակը կամ արժանիքը պէտք չէ իջեցնէ անյարմար եւ անտեղի խօսքով մը ։

Օրինակ մը հաւանաբար աւելի լաւ բացատրէ միտքս ։

Բանախօս մը լսած եմ ազգային լուրջ նիւթի մը շուրջ։ Մտաւորական մըն էր, որ կը թուէր իր եւ իր կազմակերպութեան գործունէութիւնը։ Ունկնդիրներս ուրախ էինք եւ խանդավառ, ազգին օգուտ մը կար իր գործէն ։

Յանկարծ ըսաւ .

—Ճանըմ, կ'ընենք կոր, կ'ըլլանք կոր..

Խնդացինք անշուշտ, բայց «պաղ անցաւ», ինչպէս կ'ըսեն ։

Այս խօսքը եւ ասոր նման ասացուածքները կարելի է ըսել պզտիկ, մտերմական շրջանակի մը մէջ։ Բայց լուրջ բանախօսութեան մը, տեղեկատուութեան մը մէջ անյարմար են։

Բանախօսին վրայ մեր ունեցած համարումը եւ անոր հանդէպ մեր մնացած յարգանքը առնուազն մէկ աստիճան կ'իջնեն ։

Այսպիսի միակ խօսք մը կը բաւէ որչափ լուրջ ճառ կամ բանախօսութիւն մը իր նպատակէն վրիպի ։

Խօսքս անոնց համար չէ, որոնք մասնաւոր պատրաստութիւն մը չունին մտաւորական տեսակէտով, եւ սակայն, պարագաներու բերումով,կը ստիպուին խօսք առնել հանդէսի մը կամ երեկոյթի մը մէջ։ Այսպիսիները եթէ շատ մը սայթաքումներ ալ ունենան, ներելի է իրենց։ Այս պարագային քննադատելը, այս կամ այն բառին սխալ գործածուիլը, մտքի փաթթոց ըլլալը անտեղի է ։

Եղած ճիգին եւ նպատակին պէտք է նայիլ, ոչ թէ թերութիւններուն ։

Մեր խօսքը առ հասարակ անոնց համար է, որոնք բանախօսութիւն մը ընելու պատրաստութիւնը ունին կամ այդ պատրաստութիւնը ունենալու յաւակնութիւնը։

ԸՆԹԵՐՑՈՒՄ

Բանախօսութեան մը ընթացքին եղած ընթերցումները մաքուր առոգանութեամբ պէտք է ըլլան։ Լափալիսեան ճշմարտութիւն մըն է, պիտի մտածեն ոմանք։ Անտարակոյս, բայց քանի բանախօսներ կան որոնք ընթերցում ընել չեն գիտեր, նոյնիսկ պիտի ըսէի, կարդալ չեն գիտեր ։

Մէջբերումը, ընթերցումը դպրոցական մը գիտցածէն աւելի բան մը պէտք է ըլլայ։ Ոմանք նոյնիսկ կէտադրութիւնը չեն յարգեր։ Մէջբերումը պէտք է ճիշդ իր տեղին ըլլայ եւ ոչ թէ նիւթին այն մասին վրայ, ուրկէ խօսած ու անցած է արդէն բանախօսը, կամ այն մասին հետ կապ ունենայ, որուն վրայ բանախօսը նոր պիտի խօսի ։

Առ հասարակ երկար ընթերցումները կը ձանձրացնեն։ Բացառիկ կարողութեան տէր պէտք է ըլլայ մէկը (հետաքրքրական նիւթ, ձայնի ելեւէջ, արուեստագէտի խմոր, եւայլն) երկար ընթերցում մը մարսելի դարձնելու համար ունկնդիրներուն ։

ԽՕՍԻԼ ՆԻՒԹԻՆ ՎՐԱՅ

Բանախօսը պէտք է խօսի իր նիւթին վրայ եւ ոչ թէ հովիւի մը պէս սար ու ձոր պտտի։ Այս պարագային մեզ կը ստիպէ որ ուշիարներու պէս եսեւէն երթանք համբերութեամբ , եթէ քաղաքավար ենք։ Իսկ եթէ չենք, արդէն սրահին մէկ անկիւնէն փսփսուքը կը սկսի եւ երբեմն այնքան կը զօրանայ, որ ալ բանախօսը ձգած, սրահին մէջ միւս խօսողները կը սկսինք մտիկ ընել ։

Ասիկա կ'ըլլայ կատարեալ ազատութիւն կամ անիշխանութիւն ։

Այո, բանախօսը իր նիւթին վրայ պէտք է միայն խօսի ։

Ոմանք երբեմն երկար բարակ օրինակներու մէջ կը լողան, երբ ունկնդիրը շատոնց հասկցած է իր միտքը։ Երբեմն օրինակներու շարքը այնքան կ'երկննայ, կամ օրինակ մը այնքան մանրամասն կը պատմուի որ, ունկնդիրը կը մոռնայ թէ բանախօսը ո՞ւրկէ ճամբայ ելաւ հոդ հասնելու համար։

Օրինակ տալը լաւ, բայց նիւթին թելը բնաւ պէտք չէ փրթի ։

Ոմանք մէջ ընդ մէջ օրինակներ կը բերեն, չփոթի մատնելով ունկնդիրը, մէկ օրինակը չի վերջացած ուրիշ մը կը սկսին ։

- Կեցէք, առաջ աս մէկը պատմեմ, ըսելով։

Երբեմն օրինակները ոչ պոչ ունին, ոչ գլուխ, -իրարու չեն համապատասխաներ։ Մին այս կը նշանակէ միւսը ոչ, մին ճերմակ է , միւսը սեւ ։

Ուշադիր ունկնդիրը կը մտածէ թէ բանախօսը ինչպէս այդ օրինակներուն տակէն պիտի ելլէ։ Յաճախ տակէն կ'ելլէ «ձուկի պոչի ձեւով վերջացնելով իր պատմութիւնը, ինչպէս կ'ըսէին Լատիններ, այսինքն երկիմաստ ձեւով ։

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐԸ

*

1500 տարի ետքը երբ հռոմէական կայսրութիւնը ինկաւ եւ մարեց ողիմպիականներու ջահը Յունաստանի հողին վրայ, մեծ մարզասէր եւ մարդասէր Պարոն տը Գուպէրթէն, վերանորոգուած տեսնել ուզելով յունական հին ողիմպիականներու ոգին, 1896 թուին հաստատեց եւ կազմեց Միջազգային Ողիմպիականներու Համադաշնակցութիւնը (Ֆետերասիոն), ու կազմակերպեց առաջին ողիմպիականը,որ տեղի ունեցաւ Աթէնքի մէջ, ի պատիւ հին Յոյներուն։ Անկէ յետոյ, ամէն չորս տարին անգամ մը զանազան մայրաքաղաքներու մէջ տեղի ունեցան սոյն միջազգային ողիմպիականները, որոնք ընդմիջուեցան միայն երկու համաշխարհային պատերազմներուն, 1914 – 18 եւ 1940–45։ Ցարդ հետեւեալ մայրաքաղաքներուն մէջ եղած են համաշխարհային ողիմպիականները .—

ԱԹԷՆՔ, 1896 .— Մասնակցութեամբ 8 ազգերու, առաւելագոյն կէտերը ստացան Ամերիկացիք։ Առաջին անգամ ըլլալով տեղի ունեցաւ Մարաթոնի 42 քիլոմեթր վազքը. առաջնութիւնը շահեցաւ Ամաւրուսի գիւղացի Սբիրիտոն Լուիզը։ Մարաթոնի մրցումին հիմը դրուած է Քրիստոսէ 490 տարի առաջ, Յունաց եւ Պարսիկներու միջեւ եղած պատերազմին՝ Մարաթոն ըսուած վայրին մէջ, Աթէնքէն մօտաւորապէս 42 քիլմ. հեռու ։

ՓԱՐԻԶ, 1900 .— Ամերիկացիք հոս ալ շահեցան ընդհանուր ախոյենութիւնը . 13 ազգերու մարզիկներ մասնակցութիւն ունեցան ։

ՍԷՆԹ ԼՈՒԻԶ, 1904 .— Ամերիկացիք կրկին շահեցան ընդհ. ախոյենութիւնը . ութը ազգերու մարզիկներ մասնակցեցան, Ճափոն եւ Ռուսիա պատերազմի մէջ ըլլալով, չկարողացան մասնակցիլ ։

ԱԹԷՆՔ, 1906 .— (Ոչ պաշտօնական), հովանաւորուած էր շատ մը եւրոպացի թագաւորներու կողմէ։ Այս ողիմպիականին մաս կազմեցին հին հելլենական ողիմպիականներուն տեղի ունեցող Բէնտ–Ատլոնի մրցումները։ (Այս ողիմպիականին մրցանիշները պաշտօնական չեն համարուիր)։

ԼՈՆՏՈՆ, 1908 .— 22 ազգ. մասնակցութիւն ունեցան, երկու հազարէ աւելի մարզիկներով։ Անգլիացիք առաւելագոյն կէտեր ստացան։ Իտալացի մարզիկ մը Մարաթոնը շահեցաւ ։

ՍԹՈՔՀՈԼՄ, 1912 .— 26 ազգերու մարզիկներ մասնակցեցան. սոյն ողիմպիականին Ամերիկացիք եւ Շուէտացիք առաջնութիւնները իրենց միջեւ բաժնեցին ։ Մարաթոնը Հար. Ափրիկէն շահեցաւ, իսկ Ֆինլանտայի Քոլէնմայնէն (երկար վազք)՝ նշանաւոր մարզիկ մը, որ կը կոչուէր Թռչող Ֆինլանտացի։ Երեսուն հազար հանդիսատեսներ ներկայ եղան ։

ԱՆՎԵՐՍ, 1920 .— 25 ազգերու մարզիկներ մասնակցութիւն ունեցան։ Ամերիկացիք կրկին առաջին գծի վրայ են , բայց Ֆինլանտացիք մեծ յաջողութիւններ ունեցան շատ մը ուրիշ երկար վազքերու եւ նիզակ նետելու մէջ, շահեցան նաեւ Մարաթոնը, զարմանք պատճառելով աշխարհի, թէ ինչպէս կրնայ ըլլալ, որ չորս միլիոն բնակչութիւն ունեցող ազգ մը կը մրցի եւ կը շահի Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի պէս բազմամիլիոն եւ զօրաւոր պետութիւններու դէմ ։

ՓԱՐԻԶ, 1924 .— 45 ազգերու մարզիկներու մասնակցութիւն. Ամերիկացիք առաջին գծի վրայ են, իսկ Ֆինլանտացիք կրկին լաւ մրցանիշներ իւրացուցին, մանաւանդ իրենց երկար վազքերու մէջ , 1500 – 5000 եւ 10.000 մէթրի նշանաւոր ախոյեան Նուրմի Մարաթոնը շահեցաւ ։

ԱՄՍԹԵՐՏԱՄ, 1928 .— 43 ազգերու 4 հազար մարզիկներ մասնակցութիւն ունե-

---

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼՈՒՍՆԻՆ ԴԷՄ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

1963Ի ԴԷՊՔԵՐԸ

1963 տարին աչքի կը զարնէ բազմաթիւ ծանրակշիռ պատահարներով, որոնց ամէնէն նշանաւորները Հովատատ լերան ու Սինկափուրի ծովային գործարանին գրաւումն է ։ .

Հովատատ լեռը, որ կը գտնուի Լիոնի դաշտային շրջանին մէջ, իր անունը կը պարտի այդ շրջանին մէջ փչող զօրաւոր հովին։ 20րդ դարու սկիզբէն իսկ գիտնական մը հաշիւ ըրած էր, որ Հովատատ լերան վրայ գտնուող հողմաղացները կ'արտադրէին Նիակարայի Ջրվէժին արտադրածին չափ հով ուժ։ Այսպիսի ուժի կեդրոն մը, ի հարկէ չէր կրնար խուսափիլ զանազան գործատէրերու աչքէն ։

Հարվուտի այլեւս դասական դարձած գիրքին մէջ («Հովատատ լերան հարցը». Պոսթոն, 1988) կարելի է կարդալ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ ծագած անհրեւակայելի միջադէպերուն մանրամասնութիւնները ։

Գալով Սինկափուրի ծովային գործարանին, դէպքը շատ աւելի ծանրակշիռ հանգամանք ունէր։ Սինկափուրի բացերը, ծովուն վրայ ծփուն գործարան մը հաստատուած էր, հովերուն ամէնէն շատ փչած տեղը։ Ռուսեւչինական կայսրութեան աւագ գործատէրերէն մէկը ծփուն գործարանը ցամաքին կապող շղթաներէն մէկը կարած ըլլալուն համար , բրիտանական զաղթապետութեանց Միութեան ոստիկանութեան, որոնց յանձնուած էր ծփուն արուեստական կղզիին պաշտպանութիւնը, ստիպուեցան կրակ բանալ յարձակողին վրայ եւ զայն ընկղմել ։ Ազգերու Դաշնակցութիւնը բացառիկ նիստի մը հրաւիրուեցաւ ։ Մամուլի Համաշխարհային Ընկերակցութեան թերթեր ջանացին միտքերը հանդարտեցնել , բայց դժբախտաբար, շատ աւելի զօրաւոր էր հակառակ ուղղութեամբ աշխատող ուժերու ազդեցութիւնը ։

Բանուորական դանդաղումները սկսած էին ըմբռնել թէ գիտական այս յեղաշրջումը իրենց համար շատ ծանրակշիռ հետեւանքներ պիտի ունենայ։ Հանքերու մէջ աշխատող բանուորները լաւ գիտէին, որ հինգ կամ շատ շատ տասը տարիէն իրենց արհեստը այլեւս պիտի դադրէր որ եւ է արժէք ունենալէ։ Արհեստակցական Միութիւնները ճնշում կը բանեցնէին իրենց կառավարութեանց վրայ, որ վայրկեան առաջ ապահովեն հովատատ շրջաններու տիրացումը ։

Ժընեւի խորհրդաժողովը, որ գումարուած էր 1963 Յունիսին, բազմաթիւ բախումներու տեղի տուաւ, եւ, առանց Մոնաքոյի իշխանին խոհեմ գիրքին, շատ հաւանական է որ խաղաղութիւնը պահպանելու սահմանուած այս հաստատութիւնը պատճառ դառնար բազմաթիւ պատերազմներու յայտարարութեանց ։ Ուրեմն շնորհիւ իշխան Ռէյնիէրթի խաղաղսիրական ազդեցութեան, ժողովականները բաժնուեցան առանց ծայրայեղ որոշումներ տալու։ Բայց միջազգային հոգեբանութեան բոլոր մասնագէտները ազդարարեցին իրենց կառավարութեանց թէ անգամ մը եւս, համաշխարհային պատերազմը անխուսափելի էր ։

Նոյնիսկ Սմաք Թօյլ տուաւ որ իր թերթերուն մէջ մեծ մեծ վերնագրերով տպուի. — «Ռուսեւչինական կայսրութիւնը կը մերժէ Ֆրանքեւգերմանական առաջարկները ։

ԼՈՐՏ ՖՐԱՆՔ ՏԱԿԼԷՍԻ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ժընեւէն վերադարձին, Լորտ Ֆրանք Տակլէս Փարիզ հանդիպեցաւ Ռուվրէի հետ տեսակցութիւն մը ունենալու համար։ Ոչ միայն մեր Երկրագունդին, այլ եւ ամբողջ Արեգակնային Տիեզերքին ապագային հետ առնչութիւն ունեցող այս խօսակցութեանց մանրամասնութիւնները մեզի անծանօթ կը մնան ։

Իր մեծ գիծերուն մէջ, սակայն, հետեւեալը եղած է իրենց խօսակցութեան էութիւնը՝ ըստ Լորտ Ֆրանքի «Յուշերուն ։

Նախ երկու մարդիկը կարծիքի փոխանակութիւն կ'ունենան միջազգային կացութեան մասին։ Երկուքն ալ կընդունին որ կացութիւնը չափազանց լուրջ է ։ Ռուվրէ դրեթէ յուսահատ է։ 1947ի պատերազմէն առաջ շատ մեծ հաւատք կ'ընծայէր իր սահեղծած կազմակերպութեան բարերար ազդեցութեան, բայց հակառակ ասոր անկարող եղած էր պատերազմին առաջքը առնելու, եւ այս բանը զինքը չափազանց յոռետես եւ տխուր մէկը դարձուցած էր։ Այստեղ վկայութիւն մը կը քաղենք Լորտ Ֆրանքի քարտուղարին յուշերէն. (Քարտուղարը ներկայ էր խօսակցութեանց) ։

— «Աշխարհի մէջ բան մը կայ, ըսաւ Պ. Ռուվրէ, որմէ մարդիկ կը վախնան՝ պատերազմէն կամ մահուընէ ալ աւելի. այդ ձանձրոյթն է։ Միջազգային համաձայնութեան այս մթնոլորտը որ ստեղծած ենք՝ զիրենք կը ձանձրացնէ ... ճիշդ է, մեր թերթերը պարկեշտ են, միայն ճշմարտութիւնը կը գրեն, բայց այլեւս շահեկան չեն այդ իսկ պատճառով ։

Թարգմ. Շ. Ս.

ԱՆՏՐԷ ՄՈՐՈՒԱ

(Շար.)

(3)

ցան, որոնց մէջ էր նաեւ Նորվեկիոյ երիտասարդ ժառանգորդ իշխանը, որ մասնակցեցաւ նաւակի մրցումներուն: Առաջին անգամ ըլլալով, սոյն ոլիմպիականին էր որ կիները մասնակցութիւն ունեցան: Մարաթոնը շահեցաւ ալճերիացի մը:

ԼՈՍ ԱՆՃԷԼՈՍ, 1932.— 37 ազգերու մարզիկներու մասնակցութիւն: Ամերիկացիք կրկին առաջին գծի վրայ են, շնորհիւ իրենց սեւամորթ մարզիկներուն: Մարաթոնը կը շահի արժանթինացի մարզիկ Զաւալա:

ՊԵՐԼԻՆ, 1936.— 43 ազգերու մարզիկներու մասնակցութիւն: Պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, երեք հազար մարզիկները, Ողիմպոսէն (Յունաստան) մինչեւ Պերլինի ոլիմպիականի մարզավայրը բերին այն ջահը՝ որ հին Օլիմպիայի Սթատիոնին մէջ արեւի ճառագայթներու միջոցաւ վառեցին: Ու, հազարաւոր մարզիկներ, Ողիմպոսէն որոշ հեռաւորութեամբ, իրարու հասցնելով, ջահով վազեցին դէպի Յունաստանի սահմանագլուխը, յանձնելով պուլկար մարզիկներուն, ու հետեւողաբար՝ Եուկոսլաւներուն, Հունգարացիներուն, Աւստրիացիներուն, Չեխոսլովաքներուն ու ամէնէն վերջը՝ Գերմանացիներուն: Վերջին մարզիկը, ջահը ձեռքը, Պերլինի Սթատիոնին մէջտեղը գտնուած մեծ ջահը բռնկցնելով, Պերլինի ոլիմպիականին պաշտօնական բացումը յայտարարեց: Ամերիկացիները կրկին առաջին գծի վրայ են. Մարաթոնը կը շահի Ճափոն, Եգիպտոս՝ ծանրութիւն վերցնելու մէջ, Հնդկաստան՝ Հոգէյի խաղերուն, իսկ ամերիկացի սեւամորթ Ճէֆ Օվէնս՝ աննախընթաց յաջողութիւններ կ'ունենայ ոլիմպիականներու պատմութեան մէջ: Մինչեւ այդ թուականը չտեսնուած երեք համաշխարհային մրցանիշներ կը կոտրէ. կը շահի նաեւ ազգային խմբային դրօշարշաւին առաջնութիւնը: Միայն երկար վազքերու ախոյեան Ֆինլանտացի Ռոնարին էր, որ մինչեւ այդ թուականը այսպիսի մեծ յաջողութիւն եւ մրցանիշներ հաստատած էր:

ԼՈՆՏՈՆ, 1948.— Նախկինէն շատ աւելի ազգեր մաս առին սոյն ոլիմպիականին: Արժանթինցի Տէլֆոս Գապրէրա շահեցաւ Մարաթոնը. Ամերիկացիք կրկին կէտերու առաւելութիւն ունեցան:

ՀԵԼՍԻՆՔԻ, 1952.— Սթոքհոլմի 1912ի ոլիմպիականէն յետոյ առաջին անգամ ըլլալով՝ Խ. Միութիւնը մասնակցեցաւ սոյն ոլիմպիականին: Ամերիկացիք առաջին անգամ ըլլալով շատ դժուարաւ եւ չնչին կէտերու առաւելութեամբ կարողացան առաջին գծի վրայ մնալ. երկրորդը եկաւ Խ. Միութիւնը: Մարաթոնի ախոյեան հռչակուեցաւ չեխ Զաթոբէքը՝ աննախընթաց մրցանիշով մը: Զաթոբէք նոյն ոլիմպիականին շահեցաւ նաեւ հինգ հազար եւ տասը հազար մեթր վազքի մրցումները. իսկ իր կինը Տիկին Զաթոբէք՝ կիներու բաժնի նիզակ նետելու ախոյեան հանդիսացաւ:

ՄԵԼՊՈՒՐՆԻ (Աւստրալիա) մէջ տեղի պիտի ունենայ 1956ի միջազգային ոլիմպիականը, որուն համար ազգերը մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնեն, մանաւանդ երկու մեծերը՝ Ամերիկա եւ Խ. Միութիւնը տրամադրած են հսկայական պիւտճէներ պատրաստելու համար կարող ախոյեաններ, որովհետեւ, սոյն միջազգային ոլիմպիականները դարձած են ազգային արժանապատուութեան հարց՝ բոլոր ազգերուն համար: Եւ կը կարծուի, որ 1956ի Աւստրալիոյ միջազգային ոլիմպիականին մեծ ջղայնութիւն պիտի ունենայ ընդ մէջ Միա. Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան:

Համաշխարհային ոլիմպիականներու հիմնադրութենէն սկսեալ, ամփոփ կերպով առինք համաշխարհային մրցումներու վայրը, թուականը եւ քանի մը մրցումներու արդիւնքները, ինչպէս նաեւ ազգերու մասնակցութիւնը:

Միայն կ'արժէ յայտնել, թէ աշխարհի մարմնակրթական պատմութեան մէջ իբրեւ առաջին ախոյեան կը ճանչցուի Գոռոէպուս անունով յոյն մարզիկ մը Էլիս քաղաքէն, Քրիստոսէ 776 տարի առաջ: (Ըստ 1948ի Լոնտոնի ոլիմպիականին առթիւ տպագրուած գրքոյկին՝ Օլիմփիկ Կէյմս, Լոնտոն): Միեւնոյն գրքոյկը կը խօսի, յոյն ախոյեանէն յետոյ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ եկած մարզիկ ախոյեանի մը մասին, որով, ինչպէս մեր հին պատմագիրները գրած են եւ օտար մարմնակրթական հեղինակաւոր անձեր ալ հաստատած, Հայերը հինէն, Քրիստոսէ շատ առաջ, եղած են մարմնակրթութեան սիրահար եւ տուած են կարող մարզիկներ եւ ախոյեաններ, ինչպէս Վարազդատ եւ Տրդատ թագաւորները եւ շատ մը հայ իշխաններ ու պատրիկներ, որոնք ոլիմպիականներու ու մեր Նաւասարդեան մրցումներուն շահած են ախոյենութիւններ:

Շատ մը առիթներով հայ մարմնակրթութեան համակիր ազգակիցներ հարցուցած են, թէ ի՞նչպէս կ'ըլլայ, մենք՝ Հայերս՝ անցեալին հին ու մարմնակրթութեան առակ ազգ մը ըլլալով, ու մանաւանդ մօտիկ անցեալին ու ներկայիս մարմնակրթական միութիւններ ու ախոյեան մարզիկներ ունենալով հանդերձ, միջազգային ոլիմպիականներու մէջ չենք ներկայանար ու փայլիր:

Շատ բնական եւ տեղին մտահոգութիւն մը: Իրականութեան մէջ, տարիներէ ի վեր, շատ մը միջազգային ոլիմպիականներու մէջ հայ մարզիկներ մասնակցութիւն ունեցած են ու շատ մը առիթներով նոյնիսկ ախոյենութիւններ շահած. բայց, դժբախտաբար, ոչ օտարները եւ ոչ ալ մենք՝ Հայերս՝ տեղեակ ենք մեր ազգակիցներու շահած յաղթանակներուն.

ԿԱՐՕ ՇԱՀԻՆԵԱՆ

ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

●

ԽՄԲ.— Անցեալ Յունիս 12ին, ծանօթ երաժշտագէտ Օննիկ Պէրպէրեան երաժշտահանդէս մը տուաւ Պէյրութ, Կապիտոլի սրահին մէջ: Այս առթիւ «Լը Ժուռ» օրաթերթին տնօրէնը, Քառփագէի, որ միեւնոյն ատեն երաժշտական քննադատ է, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ.—

Մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցանք Օննիկ Պէրպէրեանի համանուագային եւ համերգային գործերէն ոմանց նուիրուած յայտագրին, զոր վարեց հեղինակը ինքն իսկ:

Գրեթէ երկու ժամուան ունկնդրութիւն մը, ուր մեծանուն երգահանը ներկայացուց իր գործերէն քաղուած ծաղկաքաղ մը:

Կապիտոլի սրահին մէջ տրուած այս համերգին ընթացքին թէ հայկ. երաժշտութիւնը եւ թէ երաժշտութիւնը առանց մակդիրի, ունեցան իրենց բաժինը հաւասարապէս: Փոխն ի փոխ երկու երաժշտութիւնները իրարու յաջորդեցին կամ իրար ամբողջացուցին:

Անհրաժեշտ չէ կտորներու վերլուծումը կատարել մի առ մի: Գոհանանք անգամ մըն ալ յիշելով այն ինչ որ յայտնած էինք Գ. Պէրպէրեանի Պէյրութի մէջ տըրւած առաջին երգահանդէսին առթիւ: Եւ ողջունենք իր մէջ անկեղծութեան սիրահար մեծ տաղանդ մը եւ նաեւ ճարտար համադրող մը օրքէսթրալ ճարտարապետութեան ուր ջերմութիւն կայ եւ գործածուած նիւթեղէնի խստապահանջ ընտրութիւն մը.

Իր գործերուն յղացումը եւ անոնց գործադրութիւնը միանգամայն հոյակապ են.

Վարելով հանդերձ նուագախումբ մը որուն տարրերը, հոս հոն, զարտուղի էին, երգահանը յաջողեցաւ լաւ մը իր ձեռքին մէջ ունենալ նուագախումբը եւ պարտադրել անոր իր կամքը:

Եթէ Սիւիթ Ֆրանսէզը եւ Արիան ցոյց կուտան իր ստեղծագործ ուժին այն երեսը, որ ռոհմիկ երաժշտութիւնը չի ցոլացներ, միւս կտորները հայկական երաժշտութեան կը պատկանին խորապէս: Ասոնք են Կոմիտասեան շարքը, Ալաշկերտի երգերը, դաշնակի եւ օրքէսթրի քոնչերթօն, Նարեկ համանուագը երգչախումբի, օրքէսթրի եւ մեներգներու համար գըրւած, վերջապէս Հայկական համանուագը որ կոթողական էջ մըն է երգահանին գործին մէջ: Հոս ամէն ինչ կը ձգտի մթնոլորտ մը ստեղծելու, պատկերացնելով այլազանօրէն հիմնական գաղափարը համանուագին հինգ մասերուն մէջ:

Գ. Պէրպէրեան վրձինի մեծ հարուածներով կը շինէ իր պարբերութիւնները եւ կը ներդաշնակէ ինչպէս բանաստեղծ մը որ բարձր գագաթներուն լոյսին մէջ կ'ապրի:

Ա. ՔԱՌՓԱՋԻԷԹ

ՕՐ. ՔԻԹԱՊՃԵԱՆԻ ԵՐԳԻ ԵՐԵԿՈՆ

★

Պոլսոյ երաժշտանոցէն Օր. Ալիս Քիթապճեանի երգի երեկոն տեղի ունեցաւ «Շոփէն» սրահին մէջ, Յուլիս 12ին:

Փարիզահայերու կոկիկ բազմութիւն մը, որ ներկայ էր երիտասարդ երգչուհիին Փարիզի բեմերուն վրայ այս առաջին յայտնութեան, գեղարուեստական գողտրիկ դրոշմ մը կրող հաճելի երեկոյ մը ապրեցաւ:

Օր. Ալիս Քիթապճեան արդար կերպով շահեցաւ ջերմ համակրութիւն եւ ժողովուրդին բուռն ծափերը իր յաջողութեան պսակը եղան:

Եթէ երգչուհին պատուաբեր շնորհով մը յայտնուեցաւ իր յայտագրին առաջին եւրոպական բարձրագոյն երաժշտութեան բաժնով, առաւել եւս սիրուեցաւ երկրորդ մասին մէջ՝ հայկական ժողովրդական երգերու իբր կատարեալ թարգման:

Կոմիտաս Վարդապետէն սկսեալ՝ Գր. Սիւնիի, Գուրգէն Ալէմշահի, Ա. Գարթեւեանի, Օ. Տուրեանի հեղինակութիւններէն մասնաւորաբար ոմանք գտան հաբաղատ արտայայտիչ մը յանձին Օր. Ալիս Քիթապճեանի, որուն ձայնին մանաւանդ մեղմիկ ելեւէջները շատ նպաստեցին իր երգչուհիի կոչումին եւ իր տարած յաջողութեան: Այս յաջողութեան մեծապէս նպաստեց նաեւ ֆրանսացի ծանօթ դաշնակահար Գ. Փէնչօ, որ կ'ընկերակցէր համակրելի երգչուհիին:

Պոլսահայ արուեստագիտուհիին այս փորձը, յառաջիկայ գործունէութիւններուն համար՝ նպաստաւոր հող մը պատրաստեց իրեն, Փարիզի մէջ:

Ն.

ՄԱՀ ՃԱՆԻԿ ՃԱԳԸՐԻ

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»էն կ'իմանանք թէ Յուլիս 15ին, խոր ծերութեան մէջ մեռած է Ճանիկ Ճագըր: Ծնած էր Պոլիս եւ աւարտած Րոպըրթ գոլէճը: Երկար տարիներ տնօրէնն էր «Վակըմ»ի ընկերութեան, նախագահ Հ. Բ. Ը. Մ.-եան Եգիպտոսի Շրջ. Վարչութեան, ատենապետ Գահիրէի Ազգ. Թեմական Ժողովներուն: Քանի մը տարիէ ի վեր հիւանդ էր ու ամէն գործէ քաշուած: Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է յաջորդ օրը, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ:

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեցին Պէյրութէն՝ Օր. Ժ. Աչճեան, դծագրութեան ուսուցչուհի Ն. Փալանճեան ճեմարանին, երգչուհի Տիկին Մաթիլտ Գուտաքեան եւ Օր. Գարմէն Գուտաքեան, մանկապարտիզպանուհի Ն. Փալանճեանի ճեմարանին:

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՈՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

— Եկէք, Անն, մեկնելու ժամն է:

Ոտքի ելայ ու հնազանդութեամբ դուրս գացի: Բոլորովին մութ էր տակաւին, բայց գիտէր թէ արշալոյսը պիտի ծագէր շուտով:

— Շարժանիւով նաւը չենք առներ. լաւ է թիով նաւը առ... կեցաւ յանկարծ եւ ձեռքը վեր բարձրացուցած.

— Շըշ, ի՞նչ կայ այդտեղ:

Ականջ տուի. բան չէի իմանար: Իր ականջները իմիններէս աւելի սուր էին. երկար ատեն առանձնութեան մէջ ապրող մարդու մը ականջները: Քիչ վերջ ես ալ լսեցի թիակներու ճողփիւնը՝ ջուրին մէջ գետին ալ եզերքէն, որ արագօրէն մեր փոքրիկ նաւամատոյցին կը մօտենար:

Մեր աչքերը խորասուզած խաւարին մէջ ջուրին մակերեսին վրայ սեւ բիծեր կը զատորոշէինք: Նաւակ մը ըլլալու էր: Յանկարծ լուցկիի մը վառանցուկ բոցը շողաց: Շնորհիւ այդ բոցին ճանչցայ դէմքը, — Մուլզէնպերկի վիլլային կարմրամօրուս Հոլանտացին էր— Միւսները բռնիկներ էին:

— Շուտ, եա, դէպի հիւղակ:

Հէրի գիս իր հետ քշելով՝ պատին վրայէն առաւ երկու հրացէն եւ մէկ ատրճանակ:

— Զէնք կրնա՞ք լեցնել:

— Երբեք չեմ փորձած: Ցոյց տուէք, տեսնեմ:

Տրուած բացատրութիւնները բաւական լաւ ըմբռնեցի: Դուռը փակեցինք: Հէրի կեցաւ նաւամատոյցին վրայ նայող պատուհանին առջեւ: Նաւը նաւամատոյցին մօտեցեր էր:

— Ո՞վ է հոն, գոչեց Հէրի, որոտընդոստ ձայնով:

Իբրեւ պատասխան՝ գնդակի կարկուտի պէս մեր շուրջը թափեցան,. մեզմէ ոչ մէկը վիրաւորելով բարեբախտաբար: Հէրի հրացանը քանի մը անգամ պարպեց ու պարպեց՝ մահ սփռելով: Լսեցինք հըծծիւններ եւ ջուրի ճողփիւններ:

— Լաւ դաս մը առին, ըսաւ Հէրի տխրօրէն եւ երկրորդ հրացանին մօտենալով.

— Անն, Աստուծոյ սիրոյն, ուշադրութիւն ըրէք դուք ձեզի: Եւ շուտ լեցուր:

Դարձեալ հրացանաձգութիւն. հատ մը սահեցաւ անցաւ Հէրիին այտին վրայէն: Հրացանը լեցուցած էի երբ դարձաւ զայն առնելու: Ձախ ձեռքով ուժգին գրկեց զիս ու խելագարի նման համբուրելով՝ կրկին դէպի պատուհանը դարձաւ: Յանկարծ պոռաց.

— Կը փախչին. կարծեմ լաւ դաս մը առին: Եւ չեն գիտեր թէ քանի հոգի ենք: Հաւանաբար դարձեալ վերադառնան. պէտք է պատրաստ գտնուինք:

Հրացանը գետին դնելով՝ ինծի դարձաւ:

— Անն, հրաշալի, գեղեցիկ աղջիկս: Իմ փոքրիկ թագուհիս, առիւծի նման քաջասիրտ, սեւահեր կախարդուհիս:

Իր բազուկներուն մէջ յառած՝ համբուրեց մազերս, աչքերս, բերանս:

— Ու հիմա գործի, ըսաւ, զիս արձակելով բազուկներէն:

— Քարիւղի թիթեղները դուրս բերէք:

Հնազանդեցայ: Վայրկեան մը վերջ տեսայ որ հիւղակին տանիքն ի վեր կը սողոսկէր ձեռքին մէջ բան մը բռնած: Յետոյ մօտս գալով.

— Նաւակը գացէք, կղզիին միւս կողմը պէտք է տանինք զայն:

Մինչ կը հեռանայի՝ ինք առաւ քարիւղը:

— Կը վերադառնան, ըսի ցած ձայնով մը, որովհետեւ տեսայ բիծը որ հակառակ ուղղութեամբ, ալիքներուն վրայ կը շարժէր:

Քովս վազեց.

— Ճիշդ ժամանակին հասանք: Ի՞նչ, ո՞ւր է նաւակը:

Նաւակը յորձանքէն քշուեր էր: Հէրի թեթեւ մը սուլեց:

— Ծանր դրութեան մէջ ենք, անուշիկըս: Կը վախնա՞ք:

— Ձեզ հետ՝ ոչ:

— Այո, բայց միասին մեռնիլն ալ կատակ չէ: Ու, առկէց աւելի լաւ բան մը պիտի ընենք. նայեցէք, այս անգամ երկու նաւակ լեցուն մարդ ունին, երկու տարբեր կէտերէ ցամաք ելլելու համար: Տեսնենք հիմա գիտական փոքրիկ հնարքս ինչ արդիւնք պիտի տայ:

Հազիւ այս բառերը արտասանած էր, երբ հիւղակէն երկար բոց մը բարձրանալով՝ լուսաւորեց տանիքին վրայ իրարու վրայ կծկուած երկու մարդկային կերպարանքներ.

— Հին զգեստներս հոն մնացին՝ կապերտներու մէջ փաթթուած: Բայց ատեն մը պիտի չկրնար ձեռք զարնել անոնց: Եկէք, Անն, պէտք է յուսահատական միջոցներ փորձենք:

Ձեռք ձեռքի տուած՝ շրջեցանք կղզին: Հոն ուր կեցանք, միայն ջրանցք մը մեզ կը բաժնէր ծովեզերքէն:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԷՏ. ՖՈՌ, ինքն ալ չեշտեց Գերմանիոյ խնդրին լուծում մը գտնելու անմիջական անհրաժեշտութիւնը, սակայն աւելցուց թէ պէտք է ամէն երաշխիք տրուի Խ. Միութեան: Ամէն պարագայի մէջ միացեալ Գերմանիան պէտք է ազատ ըլլայ իր դաշնակիցներու ընտրութեան մէջ :

Վիճաբանութիւնները որոշ համաձայնութեան մը յանգած չըլլալով, ժողովը որոշեց արտաքին նախարարներու չորեքշաբթի առտուան նիստին ձգել, Գերմանիոյ խնդրին քննութիւնը որպէսզի փորձեն միջին ճամբայ մը գտնել :

× ԺԸՆԵՒԻ պաշտօնական նիստերուն կողքին, տեսակցութիւններ եւ ընդունելութիւններ անպակաս են: Առջի օր վարչապետ Ֆոռ ընդունելութիւն մը սարքած էր ի պատիւ միւս վարչապետներուն: Բացակայ էր միայն Նախագահ Այզընհաուըր, որ իր պետութեան վարիչի հանգամանքով, իրաւունք չունի վարչապետի մը հրաւէրը ընդունելու: Նոյնպէս բացակայ եղաւ խորհրդային պատուիրակութեան սարքած ընդունելութենէն եւ ղրկեց իր ներկայացուցիչը՝ Ֆ. Տըլըս: Այս հանդիպումները միայն քաղաքավարական հանգամանք չունին որովհետեւ գլուխ գլխի վիճաբանութիւններն ու կարծիքի փոխանակութիւնները չեն դադրիր ճաշերու ընթացքին :

× ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ներկայացուցիչը ՄԱԿի մօտ, որ իբրեւ դիտող Ժընեւ կը գտնուի, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի վարչապետին հետ, միացման խնդրին առթիւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ վերջերս բախումներ տեղի ունեցան ապահովութեան ուժերու եւ ըմբոստներու միջեւ: Սպաննուեցան 14 ըմբոստներ: Միւս կողմէ «օրէնքէ դուրսերու»հարիւր հոգինոց խումբ մը յարձակեցաւ գիւղի մը վրայ եւ առեւանգեց հինգ ջոջեր:

× Կոստանդինի դատարանը մահուան դատապարտեց երեք ըմբոստներ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ փոթորիկ, կայծակ եւ անձրեւ, աւերներ գործեցին բազմաթիւ շրջաններու մէջ:Վնասուած են մանաւանդ Փարիզի շրջանը, եւ Սէն է Մառնը: Հովին սաստկութենէն կարգ մը գիծէն դուրս նետուեցաւ, իսկ երկաթուղային սպասարկութիւնը յապաղումներ արձանագրեց: Փարիզի մէջ տուներ փլան: Հունձքը մասնակի վնասուեցաւ :

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Ատընաուըր, որ առջի օր հասաւ Ժընեւէն ոչ շատ հեռու զուիցերիական Մուրէն աւանը, կարեւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ իր փորձագէտներուն հետ: «Հինգերորդ Մեծը» ինչպէս կը կոչեն զայն ժամը ժամուն տեղեակ կը պահուի Ժընեւի ժողովին վիճաբանութիւններուն: Կը կարծուի որ դժգոհ է Իտընի «ոչ ռազմական գօտի» մը ստեղծելու մասին ըրած առաջարկէն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ վերադառնալով, հնդիկ դիւանական մը յայտնեց թէ հիւլէական մարզին մէջ Խ. Միութիւնը կը գլէ կ'անցնի Մ. Նահանգներու գիտական նուաճումները :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ

Երեքշաբթի իրիկուն Ավինեոն — Միյօ հանգրուանին առաջին հանդիսացաւ իտալացի Ֆանթինի: Ընդհ. դասաւորման մէջ Բոպան միշտ գլուխն է, բայց այս հանգրուանին անսպասելի յաղթականները բաւական փոփոխութիւններ մացուցին 4րդ տեղէն սկսեալ :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալնոյձորի Հայրենակցական Միութեան իր հերոսներու յիշատակին նուիրուած 31րդ հանդէսը այս կիրակի Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզի մէջ :

Յարգանքի խօսքէ վերջ Գուլվար Օտտոյի դպրոցին աշակերտները պիտի երգեն հայրենաշունչ երգեր ու պիտի պարեն հայրենի տարազով :

Հայկական, եւրոպական պարեր, արտասանութիւններ, ներկայացում: Այս տարի յիշատակի այս հանդէսը Մշոյ Ս. Կարապետի ուխտագնացութեան ձեւը պիտի առնէ: Պիտի պարեն Մուշի Շորօր, Նարխուշտա, Թռնօքի, անակնկալներ «Որդայ եօթնանուանտէր Ս. Կարապետ գիր Մուրատ կուտայ»:

Առնել հանրակառք 25 թիւ, Փլաս տ'Էքսէն եւ իջնել վերջին կայարանը :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Թ. ՑԱՆԿ

Նախորդ գումար	724·300
Տէր եւ Տիկ. Յ. Մարգարեան	3·000
Տէր եւ Տիկին Բիէր Սէֆէրեան	2·000
Տէր եւ Տիկին Կ. Մաթէոսեան	2·000
Տէր եւ Տիկին Գաբլանեան	3·000
Տէր եւ Տիկին Տէր – Ղազարեան	2·000
Պ. Արամ Քիթապճեան	2·000
Պ. Օննիկ Մակարեան	3·000
Պ. Կարպիս Կոստանեան	2·000
Պ. Պօղոս Յակոբեան	1·000
Պ. Մկրտիչ Տուրդուքեան	1·000
Պ. Միսաք Ժամկոչեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Յ. Մանկեան	1·000
Պ. Գ. Տէր – Կարապետեան	1·009
Պ. Թորիկ Նիկողոսեան	1·000
Պ. Բիւզանդ Զօրպաճեան	500
Պ. Սարգիս Թուքլոնեան	1·000
Ընդհ. գումար	750·800

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՄԵԾ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Միամանթօ» խումբին :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Փոն տը Շէրիւի Կուհայի (Տրիփիէ) ծառախիտ անտառը:

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, հայկական ջերմ մթնոլորտ : Ճոխ պիւֆէ :

ԾԱՆՕԹ.— Փլաս Կիշառէն օթօքառերը կը մեկնին առտուն ժամը ճիշդ 9·30ին: Նոր Սերնդականներէն կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

Երթ ու դարձի գին 200 ֆրանք :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած հերոսներու յիշատակին : Հովանաւորութեամբ Հ .Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի Ընկ. Կարօ ենթակոմիտէի: Այս կիրակի ամբողջ օրը Պ. Նաճարեանի ծանօթ հովասուն ագարակին մէջ, (Սէնթ Անթուան, Քամբ. Ռոզըրէ լէ Գասթիտ):

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՑԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Երգ, արտասանութիւն, եւրոպական եւ հայկական պարեր: Բարձրախօսով ընտիր նուագ: Ճոխ երգապնակներով (Ալքազ) :

Առատ ըմպելի եւ խորոված :

Մուտքը ազատ է :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Մ. Միսաքեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Այրի Տիկին Թիւֆէնկճեան եւ Լիւսի Շերոխեան, Փարիզ, Տէր եւ Տիկին Սթաստեան հազարական ֆրանք կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչի Պոնէօ Քաչանի մասնաճիւղին : Տէր եւ Տիկին Սթաստեան, Յ. Օնպաշեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հազար Ֆր. կը նուիրեն Մշակութային Տան ֆոնտին : Այս վերջին գումարը ստանալ Յառաջէն:

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ

ՇԱՎԻԼ

Շավիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24 կիրակի: Գերեզմանատան մօտ :

Առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբին կողմէ :

Ժամը 3ին այցելութիւն ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆի գերեզմանին :

Կը խօսին ընկերներ Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ եւ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ :

Անտառին մէջ գեղարուեստական բաժին բարձրախօսով եւ նուագ: Պիւֆէ եւ խըմիչք, մատչելի գիններով :

Կը խօսի ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Մոնփառնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շավիլ, Փոն տը Սէվրէն 171 թիւ օթոպիւսը, իջնել Փիւի սան Վէն :

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն շիրիմի այցելութիւնը :

ՎԱԼԱՆՍ

Կը տօնուի Յուլիսի 24ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Փէրէի մայրապետներու օդասուն անտառին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ: Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Բարձրախօս հայկական ձայնապնակներով, երգ, արտասանութիւն, զուարճալի խաղեր, հայ ժողովրդական պարեր, եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ :

Օթօքար առնել Ալլօպրօժի առջեւէն :

ՏԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ.Դաշնակցութեան Տէսինի կոմիտէին կողմէ: 24 Յուլիս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ զովասուն պուրակին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին: Երգ, պար, նուագ եւն.: Հաճելի ժամանց մը բոլորին համար: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիններով:

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին :

ՎԻԷՆ

Ընտանեկան մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Վիէնի Անի կոմիտէին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը : Էստրայլըն Տապուրէրի զովասուն ծառերուն տակ, պաղ ու կարկաչուն առուակին եզերքը (ծանօթ վայր) :

Կը հրաւիրենք Վիէնի եւ շրջանի մեր հայրենակիցները :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Օթօքարներու ժամերը, երթ ու դարձ տեղւոյն վրայ տեսնել յայտարարութիւնները :

Ճոխ պիւֆէ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Իրենց բնակարաններուն մէջ, քոնֆէքսիօն, փանթալոն կարող գործաւորուհիներ: Դիմել 57 Ռիւ Նասիօնալ, Մարսէյլ:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ ԵՆ

Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէի յայտարարած ժողովները, Վիէնի, Վալանսի, Մարսէյլի եւ Տէսինի համար :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ, բանակումին մասնակցող փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերներն ու համակիրները,այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 20·30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները այս շաբաթ, ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր շրջաններուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր – Սերոբ-Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20·30ին ծանօթ հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը: Խիստ կարեւոր օրակարգ :Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ՕՓԷՐԷԹԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «ՇԱՆԹ» գեղարուեստական ընկերութեան, ղեկավարութեամբ ժողովրդական դերասան ԹՐԱԳՈՇԻ: Կը մասնակցին տիկիններ Աշխէն Տ. Յակոբեան եւ Ռոզա Անդրէասեան եւ ուրիշ կարող ուժեր :

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պոմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ :

Կը ներկայացուի

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

(Զորս արար): Նուագախումբ ծանօթ ջութակահար Ս. Ջէօրէկճեանի :

ԱՅՆՃԱՐԻ «ՅԱՌԱՋ» ԴՊՐՈՑԻՆ

Այրի Տիկին Մաթիլտ Միսաքեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները եկած են Այնճարի «Յառաջ» դպրոցին :

ԿՐԸՆՈՊԼԷՆ Այրի Տիկին Մարի Կիւրջեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Վարդանեան, Այրի Տիկին Եղիսաբէթ Վարդանեան, Այրի Տիկ. Սօֆի Գալանթարեան, Պ. Վաղինակ Միսաքեան հազարական Ֆր. Պ. Գարոյը Միսաքեան 3000 Ֆր. (գումար տասը հազար ֆրանք):

Ստանալ «Յառաջ»էն

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
22
ՅՈՒԼԻՍ
•
VENDREDI
22 JUILLET
1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7730 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3141

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԱՂՈՒԱԾԷՆ ՆԵՐՍ

■

Մեծ հպարտութեամբ արձագանգ կը հանդիսանանք Սփիւռքի տարածքին վրայ, արուեստի կալուածէն ներս գնահատանքի արժանացած հայ նկարիչներու գործունէութեան. Գրեթէ միշտ, իւրաքանչիւր երկրի մէջ, կը գտնուին հայու զաւակներ, որոնք արուեստի բնածին հուրը իրենց հոգիին՝ պատիւ կը բերեն թէ իրենց եւ թէ մանաւանդ՝ իրենց պատկանած ժողովուրդին :

Արուեստի կալուածէն ներս անոնց նուաճումները կը նկատենք լաւագոյն նուաճումներէն մէկը, որ կուգայ ուրախութեամբ լեցնելու մեծ սրտերը՝ հայու մեր հպարտութեան մէջ։

Անուններ չենք ուզեր տալ, գրեթէ բոլորն ալ ծանօթ են։ Նոյնիսկ բախտն ունեցած ենք շատերը տեսնելու հոս՝ Պէյրութի մէջ, նկարչական ցուցահանդէսներու ընթացքին։ Ասոր հետ մէկտեղ, միշտ ցաւալի պարագայ մը գրաւած է մեր ուշադրութիւնը։ Գրեթէ բոլորն ալ այդ արուեստագէտներէն՝ գնահատուած են օտարներու կողմէ։ Հայ ժողովուրդը եղած է չափազանց ժլատ իր գնահատութեան մէջ՝ գոնէ նիւթական տեսակէտէն :

Ճիշդ է որ իւրաքանչիւր արուեստագէտ կ'իրագործէ նախ իրեն համար։ Բայց այդ չի նշանակեր թէ քաջալերութեան պէտք չունի։ Այդ քաջալերութիւնը պէտք է գայ նախ իր պատկանած ժողովուրդէն, ու երբ չի գար՝ չենք կրնար դատապարտել զինք, երբ օտարներու մօտ կը փնտռէ այն ինչ որ կը մերժուի իր հայրենակիցներէն :

Միջազգային համբաւի տէր քանի մը հայ նկարիչներ այցելեցին Պէյրութ։ Կրնա՞նք հպարտութեամբ ըսել թէ անոնց գործերէն շատեր գնուեցան Հայերու կողմէ։ Փառք Աստուծոյ, Պէյրութի մէջ ունինք բազմաթիւ հայրենակիցներ, որոնք այդ «պերճանքը» կրնան թոյլ տալ իրենց անձին եւ պարագաներուն, եթէ «պերճանք» իսկ նկատուի նկար մը գնելն ու տուն մը զարդարելը :

Փոխարէնը ի՞նչ կը տեսնենք։ Քար անտարբերութիւն, միայն քիչ մը աժան քաջալերանք եւ ուրիշ ոչինչ :

Դիւրին է օտարներու գնահատանքով արժէք դարձած հայ արուեստագէտներու յաջողութիւններով հպարտանալ։ Դժուար է սակայն պատասխանել այն հարցումին թէ հայ մարդը ի՞նչ բաժին ունեցած է այդ յաջողութիւններուն մէջ :

Պարագան նոյնն է նաեւ արուեստի այլ մարզերուն մէջ։ Բացառութիւնները յարգելով, կրնանք անվարան ըսել թէ հայ մարդը կը թերանայ իր արուեստագէտ հայրենակիցներուն հանդէպ ունեցած պարտաւորութեանց մէջ :

Այս առթիւ, առաջարկ մը։ Կարելի չէ՞ միթէ միջազգային համբաւի տէր հայ նկարիչներու ընդհանուր ցուցահանդէս մը կազմակերպել Պէյրութի մէջ, հովանաւորութեամբ մեր մշակութային հաստատութիւններէն մէկուն :

Այդպիսով, առիթ կը տրուի աշխարհի չորս կողմերը ցրուած մեր արուեստագէտներուն գործերը տեսնել, միւս կողմէ, եթէ հնարաւոր է՝ զանոնք իրարու ծանօթացնել։

Առաջին հերթին դժուար երեւցող այս ծրագիրը կրնայ իրագործուիլ, եթէ բարեացակամութիւնը չպակսի։ Բարեբախտաբար տակաւին ունինք հայրենակիցներ, որոնք նիւթական զոհողութիւններ յանձն առնելու պատրաստ են՝ նման ծրագիր մը յաջողցնելու համար :

Այդպիսով, պիտի կրնանք նոյն ատեն արուեստի կալուածէն ներս հայ ժողովուրդի զաւակներուն նուաճումները հպարտութեամբ ցոյց տալ այն ժողովուրդներուն, որոնց հետ կ'ապրինք :

(Խմբ. ԱԶԴԱԿԻ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐԸ

*

ՊՈՒԼԿԱՆԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ

*

ՇՈՒՏՈՎ ՊԻՏԻ ՔՆՆՈՒԻ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԸ

Եթէ Ժընեւի ժողովին առաջին օրը կը կրէր հանդիսաւոր դրոշմ մը, եթէ երկրորդ օրը գլխաւորապէս դարձաւ նախագահ Այզընհաուըրի արտառոց յայտարարութեամբ, երրորդ օրը արձանագրեց շարք մը դժուարին բանակցութիւններ, պաշտօնական նիստերուն թէ ընդունելութեանց ընթացքին, ուր ի յայտ եկան հիմնական տարակարծութիւններ :

Սակայն երագեկ շրջանակները միշտ լաւատես են, երբ խօսակցութիւնները կը կատարուին միշտ հաճոյալից եւ բարեկամական մթնոլորտի մը մէջ, ինչ որ շատերու կարծիքով կը յայտնէ համաձայնութեան եզր մը գտնելու իսկական փափաք մը։ Արդարեւ իրենց յայտարարութեանց մէջ, ժողովականները անզիջող չեղան գրեթէ չեն գներ, եւ ուշադրաւ կը նկատուի որ ներկայացուած իւրաքանչիւր ծրագիր բաց դուռ մը կը ձգէ հաւանական փոփոխութեանց համար .

Ամէն պարագայի մէջ, տիրող կարծիքն այն է թէ վարչապետները հրաշքներ չեն կրնար գտնել մէկ օրէն միւսը, եւ թէ նոյնիսկ չաբթուան վերջը եթէ շօշափելի արդիւնքներ չհրապարակուին, Ժընեւի ժողովը անկասկած դրած պիտի ըլլայ հիմերը ապագայ թերեւս երկար, բայց արդիւնաւոր բանակցութեանց, որոնք պիտի ներշնչուին նոր մտայնութենէ մը։ Ըսողներ կան թէ միջազգային լարուած վիճակը բարուոքելու համար բոլոր դիւանագէտները միասնաբար այնքան բան չէր ըրած ըլլալ վերջին տասը տարիներուն ընթացքին որքան չորս վարչապետները՝ քանի մը օրերու մէջ։ Արդէն իսկ շօշափելի արդիւնք մը կը նկատուի ստեղծուած նոր մթնոլորտը, ուր մասամբ փարատած կը թուին ըլլալ վախն ու կասկածը։ Մէկ խօսքով դրական քայլ մը՝ դէպի լարուած վիճակի վերացում։ Այս է տպաւորութիւնն անոնց որոնք մօտէն կը հետեւին Ժընեւի անցուդարձերուն՝ ժողով եւ հրաւէր :

Այսպէս, մինչ չորեքշաբթի կէսօրին Ֆրանսայի և Անգլիոյ վարչապետները նախագահ Այզընհաուըրի ներկայացուցիչին՝ Տըլըսի հետ խորհրդային պատուիրակութեան հիւրերն էին, մառեշալ Ժուկով կը ճաշէր գլուխ գլխի, «ընկերաբար», Այզընհաուըրի հետ, այս վերջինին յատկացուած պալատին մէջ։ Իսկ երեկոյեան, ֆրանսական պատուիրակութիւնը հիւրն էր մառեշալ Պուլկանինի։ Կարծիքի փոխանակութիւններ տեղի ունեցան մանաւանդ գերմանական եւ եւրոպական ապահովութեան խնդիրներուն մասին։ Ցատկանշական կը գտնեն վարչապետ Ֆորի երկար խօսակցութիւնը մառեշալ Ժուկովի հետ, հաւանաբար զինաթափութեան խնդրին շուրջ :

Գալով նիստերուն, արտաքին նախարարներու առաւօտեան ժողովը, — որ պիտի զբաղէր Գերմանիոյ միացման առթիւ ամէն օր ծագած տարակարծութիւններով, — անհրաժեշտ գտաւ որ նախքան մանրամասն քննութեան մը բացուիլը, վարչապետներու ժողովը զբաղէր օրակարգին երկրորդ նիւթով — եւրոպական ապահովութիւն — որ սերտօրէն կապ ունի առաջինին հետ :

Ուստի վարչապետները կէսօրէն ետք առաւելապէս զբաղեցան ապահովութեան հաւաքական դրութեան մը հաստատման հնարաւորութիւններով .

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ, *մառեշալ Պուլկանին ներկայացուց նոր ծրագիր մը, որ կը ներշնչուի իր բացման ճառին մէջ պարզուած միտքերէն, մտցնելով սակայն անոնց մէջ որոշ փոփոխութիւններ։ Պուլկանինի կարծիքով, պէտք է ապահովութեան դրութիւնը հաստատել երկու հանգրուանով:*

1.— Փոխանցման շրջան մը՝ որու ընթացքին պէտք է կասեցուի զինարշաւը, ուժերու կշիռը անփոփոխ պահելու համար։ Իսկ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի պաշտպանութեան դրութիւնները կը պահուին, խաղաղ համակեցութեան մը սկզբունքներով :

2.— Եւրոպական ապահովութեան դրութեան մը կազմակերպումը՝ որու ընթացքին պաշտպանութեան երկու դրութիւնները տակաւ առ տակաւ կ'անդամահատուին, ի վերջոյ ներձուլուելու համար մէկ դրութեան մէջ։ Պուլկանին վերջացուց, աւելցնելով թէ կրնայ այս ծրագիրը կատարեալ չըլլալ, եւ թէ պատրաստ է ամէն թելադրութիւն ուշի ուշով քննելու :

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ՀԱՍՑԷ՞ ԿԸ ՊԱԿՍԷՐ ...

« *Մաչ* »ի վերջին թիւին մէջ կը կարդամ հետեւեալ տեղեկութիւնը, «Հեռագիրներ» խորագրին տակ :—

Խ. Միութիւնը ուսումնասիրութեանց գրասենեակ մը հաստատած է Հիւս. Ափրիկէի եւ Միջին Արեւելքի համար, նկատի ունենալով հետեւեալ երկիրները, — Եգիպտոս, Լիբանան, Սուրիա, Իրաք, Իրան, Եթովպիա, Սուտան եւն.։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, գլխաւոր հասցէ նշանակուած է Գահիրէի չեխական դեսպանատունը, իսկ Սուտանի համար՝ «Խարթումի Հայկական Ակումբը»։

Կարդացի եւ չհաւատացի։ Ձեզ գիտեր թէ դուք պիտի հաւատա՞ք :

Ամէն պարագայի մէջ, կարելի չէր անտեսել այսքան թանկագի՜ն տեղեկութիւն մը, որ եթէ հիմք ունի, կը նշանակէ թէ մամուլին յանձնուած է նենգամտութեամբ :

Փարիզեան պարբերականը կամ իր լրատուն կը փորձեն որոմ ցանել, կասկածելի դարձնելու համար փոքրաթիւ հայկական գաղութ մը, խաւարակուռ Ափրիկէի մէջ։

Արդարեւ, հասցէ՞ կը պակսէր, այս « դիւանագիտական » գործը կազմակերպելու համար։

Քանի մը տարի առաջ ալ անգլերէն թերթ մը տեղեկութիւններ հաղորդելով Եթովպիոյ սովետական գործակալներու մասին, կը յիշէր հայ եւ յոյն գործակիցներ :

Միջազգային մամուլը, որ շատոնց մոռցած է Հայն ու Հայաստանը, հաւանաբար կը յիշէ մեր անունը, եթէ պղտոր արարք մը արձանագրուի, աշխարհի այս կամ այն մասին մէջ։

Ո՞վ հաշիւ պիտի պահանջէ։ Մանաւանդ որ, բախտախնդիրներ ալ պակաս չեն, ամէն ճակատի վրայ։

Անշուշտ Խարթումի Հայկական Ակումբը պիտի լուսաբանէ հարցը, եթէ լուր ունի այս մութ խաղերէն։

Հանգիստ ձգեցէք մեզ, պարոնայք դեղին կամ կարմիր լրագրողներ ։

Հայկական գաղութները փորձադաշտ կամ անտէր այգի չեն, որպէսզի գոյնզգոյն բախտախնդիրներ իրենց մանածը ներկեն ։

Ամէնէն համբակ թղթակիցն ալ գիտէ թէ ի՛նչ կը նշանակէ մատնանշումներ կատարել Ափրիկէի եւ Միջին Արեւելքի մէջ, տարագիր բազմութեանց մասին։

Եթէ շնդալից լուրեր տարածելու մարմաջ ունիք, նիւթ չի պակսիր «բարձր դասու» եւ սինեմաներու աշխարհին մէջ։

Նկարագրեցէք շարժանկարի աստղերուն ամուսնութիւնը, կրկնամուսնութիւնը, ամուսնալուծումները։ Ապա 5 օրուան կամ հինգ տարուան մեղրալուսինները։ Անոնց վարքուբարքը՝ «փլաժ»ներու վրայ կամ ազնուապետական խնջոյքներու մէջ։

Պատմեցէք թէ ինչպէս մէկն ու մէկը հինգ անգամ կողակից կը փոխէ շապիկ փոխելու պէս։ Եւ մրցումներ սարքեցէք, օր առաջ գիտնալու համար վեցերորդ կամ տասներորդ երեւելի թեկնածուն :

Բայց, հանգիստ ձգեցէք մեր տարագիր բազմութիւնները, որոնք փուշի վրայ նստած են :

ՎԱՀԷ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Չորեքշաբթի առտու Լիզպոնի մէջ մեռած է Գալուստ Սարգիս Կիւլպէնկեան, 86 տարեկանին։ Վերջին ամիսները արդէն ծանր հիւանդ էր եւ նոյնիսկ թղթակից մը մահուան լուրը հաղորդած էր քանի մը թերթերու ։

Նախորդ գիշերը անհանգստացած էր, եւ հակառակ բժիշկներու ջանքերուն որ արդէն շաբաթներէ ի վեր արուեստական միջոցներով կ'ապրեցնէին, առտուն ժամը 9ին հոգեվարք էր։ Իր մօտն էին աղջիկը եւ փեսան՝ Տէր եւ Տիկին Էսայեան :

Կիւլպէնկեան, բնիկ Կեսարացի, կը պատկանէր ազնուական եւ հարուստ ընտանիքի մը։ Ուսած է Լոնտոն եւ վկայուած իբրեւ ճարտարագէտ։ Պաքուի աւխտերէն յետոյ, հասկցած է «Սեւ ոսկիին» արժէքը եւ կարեւորութիւնը։ Առաջին անգամ Լոնտոնի մէջ ստեղծած է «Թըրքիշ Փեթրոլիում Քըմփընի»ն, օգտագործելու համար Մուսուլի քարիւղները ։

1914ին Կիւլպէնկեան, որ Անգլիահպատակ էր 1902էն ի վեր, ուրիշ կարեւոր գործողութիւն մը կատարած է «Անգլօ-պարսկական Ընկերութեան» անցընելով «Թըրքիշ Քըմփընի»ին արժեթուղթերը։ Այս ձեւով կը ստանար հինգ առ հարիւրի բաժին մը եւ կը ճանչցուէր իբրեւ «Պարոն Հինգ առ հարիւր» ։

1941ին ստացած է պարսկահպատակութիւնը։ Առաջին մեծ պատերազմէն առաջ Փարիզի մէջ ունէր անձնական մեծ բնակարան մը որ ծանօթ է իր մեծարժէք հնութիւններով եւ նկարներով։ Երբ Մոսատըղի կառավարութիւնը ազգայնացուց Պարսկաստանի քարիւղի հանքերը, Կիւլպէնկեան զրկուեցաւ իր տիտղոսէն (պարսկական դեսպանատան, առեւտրական խորհրդական էր նշանակուած Փարիզի մէջ) եւ քաշուեցաւ Լիզպոն ։

Կիւլպէնկեան շինած է Լոնտոնի եկեղեցին, օգնած է բազմաթիւ հաստատութիւններու, մասնաւորապէս Երուսաղէմի վանքին, եւ մատենադարանը կը կրէ իր անունը։ Վերջերս տասը հազար սթերլին տրամադրած էր Թիֆլիսի մէջ շինուելիք եկեղեցիին համար, ինչպէս գրած էինք։ Իր Կովկաս ճամբորդութիւնէն ետք գրած է գիրք մը «Ճամբորդութիւն Կովկասի մէջ»։ Քանի մը տարի առաջ կորսնցուց իր կինը։

Միջազգային մամուլը լայն տեղ կուտայ այսօր Կիւլպէնկեանի մահուան լուրին։ Նիու Եորք Թայմզի եւրոպական հրատարակութիւնը մէկ միլիառ տոլար կը հաշուէ «քարիւղի թագաւորին հարստութիւնը»։

1950ին Ուաշինկթընի «Նէշընըլ Կալըրի»ի մէջ ցուցահանդէսին 41 նկարներ կային Կիւլպէնկեանի հաւաքածոյէն, շատ արժէքաւոր Ռամպրանտներ եւ Ռիւպէնսներ ունէր, կը գրէ նոյն թերթը։

« Օրոր » իր կարգին կը շեշտէ թէ Կիւլպէնկեան կրնար ժամը 100.000 ֆրանք ծախսել առանց դրամագլուխին դպչելու ։ Կիւլպէնկեան իր հարստութեամբ ամէն ինչ ունեցաւ բայց չկրցաւ իրագործել մէկ բաղձանք՝ ապրիլ մինչեւ 103 տարեկան, (հայրը 102 տարեկանին մեռած էր) ։

Տակաւին առիթը կ'ունենանք խօսելու իր մասին ։

ԱՐՈՒԵՍՏ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ

Գ.

Ոմանք իբրեւ օրինակ, իրենց յիշատակները կը պատմեն։ Առ հասարակ պէտք է զգուշանալ անձնական օրինակները ընդհանրացնելէ։ Որովհետեւ եթէ քար մը ինկած է մեր գլխուն, եւ ատիկա իբրեւ օրինակ կուտանք, հաւանաբար պիտի չհասկնան անոնք, որոնց գլխուն քար չէ ինկած, թէեւ քիչ են այդպիսիները եւ շատ են անոնք, որոնք ինկած են գլխու վրայ։

Ասով հանդերձ, ինչպէս ըսի, զգուշանալու է աւելորդ ընդհանրացումէ։

Մեծ փորձութիւն մըն է անշուշտ մեր գլխէն անցածները պատմելը, բայց պէտք է կարենալ ընտրութիւն մը ընել եւ պատմել միայն այն մասը, որ կրնայ շահագրգռել ունկնդիրը։

Ո՞վ կը հետաքրքրուի իմ դգալ մը սուրճ խմելովս, պնակ մը կերակուր ուտելովս կամ սիկառէթ մը ծխելովս, եթէ անոնք մօտէն կապ չունին նիւթիս հետ։

Երեւակայենք որ մէկը ծխելու վրայ էր երբ բարեկամ մը վրայ կը հասնի, վինքարճարան մը կը տանի եւ կը պատմէ… այսինչ բանը։

Այս փոքր պատահարը մեր բանախօսներէն շատեր կը պատմեն այսպէս։

… Եւ ձեռքս գրպանս տարի եւ դուրս հանեցի ծխիկներու ծրարիկս, բացի զայն դողդոջուն մատներով, կամ անհոգ մատներով (կամ ասոր նման բա՞ն մը), վերցուցի անկատար գլուխով ծխիկ մը, հաճոյքով մօտեցուցի զայն շրթներուս, անկապար կողմը դնելով վերի եւ վարի շրթունքներուս մէջ, կէսէն մէկ սանթիմեթր երկայնութեամբ, յետոյ ձախ գրպանէս հանեցի լուցկիի տուփը — կամ «զրպանիկը» — որովհետեւ ես լուցկին ձախ գրպանս կը դնեմ, — ուրիշներու պէս չեմ — աջ ձեռքի մատներու ճկուն շարժումով վառեցի, եւայլն, ու սիկառէթիս բերանէս դուրս մնացած մասին մօտեցնելով, կրակը հաղորդեցի սիկառէթիս, ու [illegible] բացի մը միջոցաւ — որովհետեւ իմ ամէնէն [illegible] է — եւ [illegible] առնելով, մուխը ներս քաշեցի, դէպի թոքերս — որոնք ուրիշներու թոքերուն չեն նմանիր — երբ, յանկարծ, ով զարմանք, չսպասուած տեղս, բարեկամ մը դէմս ելաւ, որ, ով անհաւատալի բան, զիս ըմպելարան մը հրաւիրեց, եւայլն։ (Կէս առ կէս կրճատած եմ, այս առաջին մասը, ուրիշ անդամուան պահելով մնացեալը)։

Այս տեսակ բանախօսին հարցնող ըլլար։
— Որո՞ւ հոգ, այ մարդ, թոքերդ միւսներուն կը նմանի՞ն թէ ոչ, սիկառէթդ աջէ՞ն վառեցիր թէ ձախէն։ Միայն դո՞ւն կաս աշխարհի վրայ սիկառէթ վառող։ Այդ ամէնը մեզի ի՞նչ։

Այս տեսակներուն հետ ստիպուած ենք միջին հաշուով երեք – չորս վայրկեան պոռչ լափ լսել մինչեւ որ կէս վայրկեան «տանելի» խօսք մը ըսէ։ Մէկ ժամուան բանախօսութիւնը կարելի է 15 վայրկեանէն ընել, եթէ զտուի։ Ունկնդիրներն ալ գոհ կ'ըլլան անշուշտ եւ… յոյսն ալ քիչ կը վառի։

Մի զարմանաք որ հայկական բանախօսութիւններուն շատ մարդ չի գար մտիկ ընելու։

Բանախօսներ կան որոնք վարժութիւն ըրած են իրենց խօսքը միշտ Ադամ – Եւայէն սկսելու, ամէնէն բանիմացները՝ Նոյ Նահապետէն, եթէ նոյնիսկ նիւթը այսօրուան մեր կեանքին կը վերաբերի։ Օրինակ՝ «ազգապահպանումը»…

Բանախօսը կը սկսի.

— Նոյ Նահապետը երբ տապանէն իջաւ …

Ներածականը երբ այսքան հեռուներէն կը սկսի, ունկնդիրը կը տարուի մտածել թէ սխալ բանախօսութեան մը եկած է։ Ու անշուշտ քովինին դառնալով բանախօսութեան նիւթը կը հարցնէ, ան ալ իր կարգին, քովինին, եւ այսպէս շարունակաբար, մինչեւ սրահին յետին անկիւնը, քառորդ ժամ, կէս ժամ, եւ երբ ամէն մարդ կը հասկնայ օրուան նիւթը, բանախօսն ալ հասած կ'ըլլայ իր նիւթին, որով ամէն բան իր կարգին կը մտնէ։

Այստեղ՝ պզտիկ շեղում մը, օրինակ մը տալու համար։

Գէրնար Շօն նշանաւոր էր իր ներածականներուն երկայնութեամբ։ Հարիւր էջնոց թատերգութեան մը սկիզբը, երկու հարիւր էջնոց ներածութիւն մը կը դնէր։ Զափազանցութիւն է թէեւ, բայց հասկնալի, կամ ներելի, որովհետեւ իր ներածականները միակ թատերախաղի մը համար գրուած չեն, այլ իր բոլոր թատերական գործերուն կը վերաբերին, երբ գրագէտը կ'ուզէր նոր ուղղութիւն մը տալ թատերական արուեստին, հին գաղափարներ քննադատելով, մէկ խօսքով նոր «դպրոց» մը հիմնել, ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիք։

Վիքթոր Հիւկօ երկար ներածական մը գրեց 1827ին իր «Գրոմուէլ» դրամին համար։ Բայց այդ ներածութեամբ նոր դպրոց մը կ'ուզէր հիմնել, ռոմանթիք դըպրոցը։ Ու իրաւ ալ մինչեւ այսօր «Գրոմուէլ»ի ներածականը ռոմանթիք դպրոցին «յայտարարութիւնը» կը նկատուի, որովհետեւ կը պարունակէ այդ գրականութեան գլխաւոր գաղափարները։

Բայց վերադառնանք մեր բանախօսներուն։

Խօսիցէք նիւթին վրայ, ով բարեկամներ, ու միայն նիւթին վրայ։ Գիտենք որ շատ բան գիտէք, շատ բան ունիք պատմելիք, բայց մենք ամէն բան մտիկ ընելու տրամադիր չենք, այլ միայն նիւթը։ Ատոր ալ եթէ եկեր ենք, արդէն «մենծ պան» է։

Բանախօս մը երբ իր ըսելիքը գրած է, լաւ, ազատ ընթերցում մը կ'ըլլայ, որ թէեւ ուղղակի խօսքի համը չունի, բայց գոնէ աւելի լաւ պատրաստուած, խորացած եւ ճշգրիտ ըլլալու առաւելութիւնները կրնայ ունենալ։

Շատեր, նոյն իսկ նախարար կամ վարչապետ, կը կարդան իրենց գրածը, որովհետեւ ներելի չէ որ փոքրիկ սխալ մը կամ սայթաքում մը գործեն։ Այս ճշգրտութեան դարուն մէջ, ճշգրիտ խօսք կ'ուզուի։ Բառ մը աւելի կամ պակաս պէտք չէ ըլլայ, մանաւանդ երբ պետական մարդ մըն է խօսողը։ Իւրաքանչիւր բառ կըշռուած պէտք է ըլլայ, կրամ մը աւելի կամ պակաս կրնայ քաղաքական կնճիռներու դուռ բանալ։

Իսկ մեր բանախօսը երբ ազատ կը խօսի, յայտագիր մը պէտք է ունենայ, մտքին մէջ կամ թուղթի մը վրայ

Երբ մեծ վարժութիւն չունի բազմութեան մը առջեւ խօսելու եւ եթէ չուզեր նախ գրել եւ ապա կարդալ, պէտք է որ առնուազն նշանակած ըլլայ իր գլխաւոր գաղափարները թուղթի կտորի մը վրայ եւ երբ մէկ կէտը սպառէ, յաջորդին անցնի թուղթին նայուածք մը նետելէ ետք, միշտ անշուշտ նիւթին կապելով։

Կ'ըսուի թէ խօսող մը երեք կէտ պէտք է մտքին մէջ ունենայ։

Առաջինը պէտք է ծառայէ նիւթին մէջ, մխրճուելու համար։

Երբ խօսողը մէկ կամ միւս ձեւով իր խօսքին թելը կը կորսնցնէ, առանց այլեւայլի երկրորդ կէտին պէտք է անցնի, որ պիտի ծառայէ իր նիւթը ընդլայնելու։

Իսկ երրորդ կէտն ալ եզրակացութեան մը յանգելու պէտք է ծառայէ։

Ահաւասիկ կէտ մը զոր շատեր կ'անգիտանան։ Որ եւ է բանախօսութեան, դասախօսութեան կամ ճառի մէջ, միշտ պէտք է եզրակացութեան մը յանգիլ։ Ոչ թէ կորսուիլ օդին մէջ, ինչպէս գետ մը աւազներու մէջ։

Ժընեւ ՓԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈԼԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԳԱԶԱՊԼԱՆՔԱՅԻ ԱՐԻՒՆԱՀԵՂ ՑՈՅՑԵՐԸ

Ֆրանսական Ազգային Տօնին օրը, — 14 Յուլիս, Գազապլանքան արիւնահեղ դէպքերու թատերաբեմ դարձաւ։

Եւրոպացիները իրենց զբօսանքէն վերադարձին, ընտանիքով եւ բարեկամներով շրջապատուած եւ սրճարանները մտած, կը հանգստանային։

Յանկարծ, երեկոյեան ժամը ութի ատենները, Մէր Սիւլթան գլխաւոր պողոտայի երկու սրճարաններուն միջեւ զօրաւոր ռումբ մը պայթեցաւ։ Սպաննուեցան վեց եւ վիրաւորուեցան երեսուն հոգի, ամէնքն ալ Եւրոպացիներ։ Ի տես անմեղ զոհերու բզկտուած դիակներուն, պոռթկաց ժողովրդական ցասումը։ Անմիջապէս վրէժխնդրական մոլեգին թափօր կազմած կը սկսին ցոյցերն ու յարձակումները։ Զարդ ու փշուր կ'ըլլան արաբական վաճառատուներն ու կրպակները, ինքնաշարժերն ու հեծելանիւները, հրդեհի կ'ենթարկուին, Արաբներ կը գանակոծուին եւ դիտապաստ գետին կը փռուին։ Յետոյ կը դիմեն փաստաբան Ժան Շառլ Լըկրանի (Ալմազեանի երբեմնի պաշտպան փաստաբան) բնակարանը։ Բռնի ներս կը մտնեն եւ տակն ու վրայ կ'ընեն տունը։ Քովնտի սենեակէ մը, Լըկրան ատրճանակը քաշած կը հրամայէ դուրս ելլել իր բնակարանէն։ Սպառնալիք, նախատինք ու հայհոյանք իբր արաբ ահաբեկիչներու դատական պաշտպան։ Ճարահատ, Լըկրան կը կրակէ ցուցարարներուն վրայ։

Արդիւնքը՝ մէկ սպաննեալ, մէկ վիրաւոր։ Ցուցարարները դուրս կ'ելլեն բնակարանէն, վիրաւորները գրկած։ Դրան առջեւ խռնուած ամբոխը ալ աւելի կը գրգռուի եւ մահուան սպառնալիքներ կը տեղայ։ Ո[illegible]կանութիւնը [illegible] կը հա[illegible]ւիւ կրնայ ստոյգ մահէ փրկել «կամաւոր մարդասպան» փաստաբանը։

Յաջորդ առաւօտ, նոր մարդպանը՝ Կըրանվալ, Ռապաթէն կը փութայ Գազապլանքա։ Դարձեալ, ցուցարարներու հըսկայ թափօր մը զինք կը դիմաւորէ նախատական արտայայտութիւններով, որ աւար 52 քաղաքական կալանաւորներու ներում էր շնորհած Ազգային Տօնին օրը, իբր դեղահատ լարուած կացութեան։ Բայց, աւաղ, տմարդի ահաբեկիչները իր բարեացակամ տրամադրութիւնները ռումբով եւ անմեղ զոհերու արիւնով պըղծեցին եւ դժուարացուցին մարդպանին գործը։

Սակայն, ցուցարարներու արդար զայրոյթը հոս կանգ չառներ։ Փողոցէ փողոց, պողոտայէ պողոտայ, ատրճանաբար թափօրը կը մեծնայ եւ աւելի քան չորս հազար հոգի, մեծ մասամբ դպրոցական պատանիներ եւ երիտասարդներ, զինուած որսի հրացաններով, ատրճանակներով ու բիրերով, կը յարձակին արաբական վաճառատուներուն վրայ։ Արդիւնքը՝ 13 սպաննուած, 40ի չափ վիրաւոր, քան ինքնաշարժեր եւ քառասունէ աւելի խանութներ կողոպտուած եւ հրդեհուած։

Արաբ երիտասարդներու կողմէ հակացոյցեր կ'ըլլան, Թռուցիկներ կը ցրուին թէ «պիտի շարունակենք ահաբեկումները»։ Երկուստեք բախումներ տեղի կ'ունենան եւ նորանոր անմեղ զոհեր կ'իյնան։

Կատարեալ պատերազմական վիճակ։

Մարդպանը վճռական միջոցներ ձեռք կ'առնէ եւ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ առաւօտեան ժամը հինգը, կրակմար կը հռչակէ։ Գազապլանքան իր արուարձաններով զինուորական գօտի կը վերածէ եւ Զօր. Անտրէ Ֆրանքին կը կարգէ ընդհ. հրամանատար։

Յուլիս 16ին, կարծելով որ կացութիւնը քիչ մը խաղաղած է, բարեկամի մը գոց կառքով դուրս ելանք, ցուցարարներու անցած պողոտաները դիտելու։ Կատարեալ «ռազմադաշտ»ի մը տպաւորութիւնը կը ձգէր։ Տակաւին ծխացող վաճառատուներ, ածխացած ինքնաշարժեր, անուակներ, ցաք ու ցրիւ պահածոյ տուփեր, փեղկի կտորներ ու շիշեր, այլազան իրեր ու կոտրտուած առարկաներ, փողոցներուն մէջ ու մայթերուն վրայ նետուած, տրորուած …

Գացինք ռումբ նետուած սրճարանները։ Գոց փեղկերուն առջեւ խուռներամ բազմութիւն եւ ոստիկանութիւն։ Խումբ առ խումբ, ցասկոտ ու ջղագրգիռ խօսակցութիւններ, վիճաբանութիւններ. Հազիւ Մէր Սիւլթան փողոցէն կը բարձրանայինք դէպի Ազատութեան 17 յարկանի հսկայ շէնքին ուղղութեամբ, երբ ցուցարարներու նոր խմբակ մը, եռագոյն դրօշ բռնած, սկսաւ յարձակիլ արաբ նպարավաճառատան մը վրայ։ Մեր աչքերուն առջեւ խանութին վարագոյրն ու ցուցափեղ-

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼՈՒՍՆԻՆ ԴԷՄ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

ԼՈՐՏ ՖՐԱՆՔ ՏԱԿԼԷՍԻ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Փորձեցինք արուեստները յառաջ քշել.— անօգուտ։ Մեծաղորդ ոճիրներու կամ միջազգային մրցումներու առթած հետաքրքրութիւնը մեզի քան տարի մը չահիլ տուաւ, բայց կը խնդրեմ որ քննէք վիճակագրութիւնները։ Ոստիկանութիւնը այնքան կատարելագործուած է, որ ոճիրներու թիւը հետզհետէ կը նուազի։ Մեր երկրագունդը ամէն բանէ, նոյն իսկ կռփամարտէն ձանձրացած է այլեւս։ Վերջին երկու օդային գնդակի մրցումներուն հազիւ մէկ միլիոն հանդիսատեսներ կային։ Բազմութիւնները դաստիարակեցինք, անոնց սորվեցուցինք կարգ ու կանոնը յարգել, հակառակորդին յաջողութիւնները ծափահարել։ Բայց արդիւնքը այն եղաւ, որ մարդիկը կը ձանձրանան.. Միշտ ալ այսպէս եղած է։ Հռոմէական կայսրութիւնը, օրինակի համար, կատարեալ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւն մըն էր. բազմաթիւ դարեր շարունակ ապահովեց աշխարհի խաղաղութիւնը. բայց այդ կայսրութեան մէջ ալ մարդիկը կը ձանձրանային, ատելութեան նիւթ մը չունէին … Արդ, ըսելիքս տըխուր բան մըն է բայց իրականութիւն, միայն ատելութիւնն է որ մարդիկը իրարու կը միացնէ … Մեզի սորվեցուցած են, որ հին ժամանակները Ֆրանսան բաղկացած էր զանազան անկախ նահանգներէ. օրին մէկը այդ նահանգները իրարու միացան եւ Ֆրանսան կազմեցին։

Ինչո՞ւ համար բոլոր ազգերն ալ նոյն ձեւով իրարու չմիանան։ Որովհետեւ, եւ ահա հոդ է բուն հարցը, Ֆրանսական նահանգները իրարու միացան՝ դրացի երկիրներուն դէմ դնելու համար։ Բայց աշխարհի զանազան ազգերը ի՞նչ թշնամիի դէմ կրնան իրարու միանալ։ Հասարակ տեղիք եղած խօսքերով մի պատասխանէք ինծի, սիրելիս, մի ըսէք թէ «կրնան միանալ թշուառութեան դէմ, հիւանդութեան դէմ…»։ Ոչ, մարդոց երեւակայութիւնն է հիւանդը, երեւակայութիւնն է որ պէտք է խնամել։ Շօշափելի եւ տեսանելի թշնամի մը պէտք է մեզի… Աւաղ, այդպիսի թշնամի մը գոյութիւն չունի։

— «Ուէլ, ըսաւ Լորտ Ֆրանք, երկուքըս ալ նոյն բանին մասին մտածեր ենք, ինչպէս կը տեսնեմ, որո՞ւ դէմ կրնան Երկրի մարդիկը միանալ։ Մեր միջեւ եղած միակ տարբերութիւնը այն է սակայն, որ ես (թերեւս) գտած եմ պատասխանը։

— «Կարելի լուծում չկայ. յոգնած շեշտով պատասխանեց պարոն տը Թուվրէն։ Որո՞ւն դէմ։

— Լուսնին դէմ, մեղմութեամբ պատասխանեց Անգլիացին։

Պ. տը Թուվրէ ուսերը թօթուեց։

— Երանի ձեզի, Տակլէս, որ կատակելու սիրտ ունիք տակաւին։ Քանի մը շաբաթէն, քանի մը օրէն գուցէ պիտի սկսի սարսափելի պատերազմը… եւ ըսել որ մեր ձեռքէն բան մըն ալ չի գար …

— Թուվրէ, սիրելի բարեկամս, ըրածս կատակ չէ… ընդհակառակն շատ լուրջ եմ… Մտիկ ըրէք … ծանօթ էք ընթերցող հասարակութեան. գիտէք թէ որքան դիւրին բան է զանոնք որոշ ուղղութեամբ տանիլը … Քանի քանիներ կ'երդուէին գիրքերով, որոնց իմաստն իսկ չէին հասկըցած, կը հիանային նկարներու վրայ որոնք առաջին անգամ միայն սարսափ ազդած էին իրենց։ Ինչո՞ւ, որովհետեւ ճարպիկ հրատարակիչներ կամ նկար ծախողներ հանրային միտքը այդ ուղղութեամբ պատրաստած էին նախապէս։ Ինչո՞ւ ուրեմն աւելի անտարբեր պիտի մնան մեր կողմէ մասնաւոր խնամքով պատրաստուած քարոզութեան մը, մանաւանդ որ այդ քարոզութիւնը հանրամատչելի դարձնելու եւ բոլորին գլխուն մէջ մտցնելու միջոցները չէ որ կը պակսին մեզի։

— Լաւ չեմ հասկնար ձեր ըսել ուզածը. — ըսաւ Թուվրէ. — ի՞նչ քարոզութեան մասին է ձեր խօսքը։

— Լաւ, բացատրեմ։ Դուք ալ, ինծի պէս, 1947ի պատերազմին փորձառութիւնը ունիք, եւ դուք ալ, ինծի պէս, կարդացած էք 1914ի պատերազմին նկարագրութիւնները։

Թարգմ. Շ. Ս. ԱՆՏՐԷ ՄՈՐՈՒԱ

(4) (Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

«ՆԱՅԻՐԻ»ի գրական չաբաթաթերթին տպարանին բացումը կատարուած է Յուլիս երկուքին «Անդր – Նահար»ի (Պէյրութ) մէջ։ Ներկայ եղած են Լիբանանի Թեմի առաջնորդ Խորէն արք. Բարոյեան, Գարեգին վրդ. եւ բազմաթիւ բարեկամներ ; Խօսած են Եդ. Գօյաճեան («Նայիրի»ի աշխատակից), Եդ. Սահակեան, եւ Յ. Խաչմանեան (Ամերիկայէն) ; Ներկաները դիտած են «Նայիրի»ի խմբագրատունը, վարչական բաժնի սենեակը ու տողաշար մեքենան եւ յաջողութիւն մաղթած խմբագիր Անդրանիկ Ծառուկեանին ; Այս կատարուած է հիւրասիրութիւն ;

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Գթութեան Խաչի պատգամաւորական ժողովը գումարուած է Յունիս 12ին ; Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ 5րդ պատգ. ժողովն է, մասնակցութեամբ շրջանի եւ Թեսաղոնիկէի մասնաճիւղերու պատգամաւորներուն ; Խորհրդակցական ձայնով հրաւիրուած են Ազգ. իշխանութիւնը եւ բոլոր այն կազմակերպութիւնները որոնց հետ կը գործակցի Հ. Գ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ; Գնահատելի աշխատանք տարած են Հ.Բ.Ը.Մ.ի հետ համագործակցաբար ամառնային ջէմփի կազմակերպման եւ խնամատարական գործերու մէջ։ Հ. Բ. Ը. Մ. ներկայացուցիչը դրուատած է այն մեծ դերը որ գաղութներուն մէջ կը կատարէ ՀՕՄի կազմակերպութիւնը իբրեւ կանացի միակ եւ տիպար կազմակերպութիւն ; Իր յարգանքը յայտնած է հիմնադիր մեծ Հայուն՝ Ակնունիին ; Հ. Յ. Դ. Երիտասարդացի կողմէ ընկեր Կարապետ Գալֆայեան իր յարգանքը յայտնած է ; Շրջ. վարչութեան անդամ ընտրուած են տիկիններ Ցամիկ Տէրունեան, Ինէս Ամառունեան, Արմենուհի Արքլեան, Ռեբեկա Գուլութեան, Մարի Քիւփճեան եւ օրիորդներ Արշալոյս Սէմէրճեան եւ Եւտոքսիա Շահպազեան ;

« ԲԺԻՇԿԸ » անունով ամսագիր մը սկըսած է լոյս տեսնել Պէյրութի մէջ, որու խմբագրական կազմին կ'անդամակցին բժիշկներ Վ. Սահակեան, Մ. Խպլիղաթեան եւ Յ. Գազանճեան ; Ամսաթերթը թէ իր բովանդակութեամբ եւ թէ իր արտաքինով (ընտիր թուղթ, մաքուր տպագրութիւն, 32 մեծադիր էջ) հաճելի տպաւորութիւն կը ձգէ ;

ԻՐՆԱՀԱՅ ուսանող Ժօրժ Պարդարնի ՄԱԿի ուսանողական համագումարին մէջ առաջին ճառախօս յայտարարուած է ; Շահին տեղեկութիւն տրուած ըլլալով այս մասին, Շահը « Հիւմայուն» մեծ պատուանշանը շնորհած է անոր, իսկ ամերիկեան սկաուտական միութիւնն ալ ամէնէն բարձր «Արծիւ» շքանշանը ; Տօքթ. Իզաթբանահը ներկայացնելով ըսած է թէ ան Ամերիկայի մէջ աւելի քան 70 բանախօսութիւն տուած է ծանօթացընելով մեր գեղարուեստը ;

ԼԱԹԱՔԻՈՅ ուսուցիչ եւ տնօրէն Ս. Սարգիսեանի 25ամեայ յոբելեանը տօնուած է Յունիս 28ին ; Գ. Սարգիսեան յուզուած՝ ըսած է, « ուսուցչական ասպարէզիս մէջ ծծեցի կեանքիդառնութիւնները, ապերախտ սակայն նուիրական ասպարէզ մը նախընտրեցի եւ չզղջացի բնաւ որովհետեւ հոն միայն գտայ հոգեկան գոհունակութիւն, հոն միայն տեսայ գեղեցիկն ու ճշմարիտը» ; Թաղ. խորհուրդը գեղեցիկ ժամացոյց մը նուիրած է, եւ սեղանի գեղեցիկ լուսամփոփ մը՝ ուսուցչական կազմը ;

Գ. Ա. ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ նախագահ ընտրուած է եօթերորդ անգամ ըլլալով ; Ուաշինկթընի երկրագործութեան քարտուղարութեան Քալիֆորնիոյ տեղեկատու գիւանին ; Ան ծանօթ անուն մըն է չամիչի, խաղողի եւ գինիի մեծ առեւտուրին մէջ ; Սէն Ռպին հովիտէն ուրիշ անձեր եւս ընտրուած են փոխ նախագահի, ատենադպիրի եւ խորհրդականի հանգամանքով ; Երկու ծանօթ Հայեր ալ նոյն յանձնաժողովին մէջ են այցեպան Գ. Հ. Գազտասարեան եւ չամիչի առեւտրական Գ. Ներսէս Ազատեան ;

ՀԱՅ ԵՐԻՏ. Դաշնակցութեան 22րդ պատգ. ժողովը բացուած է Տիթրոյթի մէջ (Մ. Նահանգներ) Յունիս 22ին, հայ կեդրոնի սրահներուն մէջ ; Ողջոյնի խօսքեր ըրած են Քոնկրէսի անդամ Մարթա Կրիֆիթ, քաղաքապետ խորհրդական Է. Քոնըր եւ Ճօն Ֆիքրոս, Միչիկըն նահանգի Հանրապետական կուսակցութեան նախագահը ; Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի կեդր. կոմիտէի կողմէ խօսած է ընկեր Արթըր Կիբակոեան, իսկ ընկեր Երուանդ Քամառոյջունած է երիտասարդ պատգամաւորները յանուն Հ. Յ. Դ. Տիթրոյթի մարմիններուն ; Եռագոյնը ծածանած է Տիթրոյթի քաղաքապետարանին վրայ, եւ յայտարարութիւն մը « Հ. Ե. Դաշնակցութեան Շաբաթ»ը կը հռչակէր ; Զայնասփիւռի կայանները յաճախակի տեղեկութիւններ տուած են, իսկ մամուլը գնահատական յօդուածներ հրատարակած է ;

ՍԱՄՈՒԷԼ ԽԱՉԻԿԵԱՆ եւ Յ. Արման (Արամայիս Յովսէփեան) երկու արուեստագէտները իրանեան շարժանկարին առջին փառատօնին մեծ ուշադրութիւն գրաւած են ; Բեմադիր Ս. Խաչիկեանի «Փորձանքների քառուղին» 45 օր շարունակ ցուցադրուած է ; Յ. Արման այս միեւնոյն շարժանկարին մէջ իր յաջող խաղարկութեան համար՝ տարուան լաւագոյն դերասանը հռչակուած է ; «Փորձանքների Քառուղին» Սամուէլ Խաչիկեանի երրորդ ժապաւէնն է, երկու առաջինները են «Դարձը» եւ «Շիրազի աղջիկը » ; Ան ներկայիս կը պատրաստէ «Արին եւ Պառիւ» ժապաւէնը, որուն գլխաւոր դերակատարը պիտի ըլլայ Յ. Արման ;

ՆՇԱՆ ԹԱԳԻՈՐԵԱՆ ընիկ վանեցի Իրաքի Ֆէյսալ Բ. թագաւորին հետեւորդներէն էր երբ ան Թուրքիա գնաց ; Ն. Թագուորեան կարեւոր գիրք մը կը գրաէ եւ կը փայլէ արքայական ընտանիքին եւ պետական աւագանիին վստահութիւնն ու համակրանքը ;

Գաղթականները երբ հայրենի ժողովուրդ ու փչուր եղան ;

Կէս օրէն ետք տեղի ունեցաւ ռումբի զոհերուն թաղումը ; Մայր Տաճարին դըրան առջեւ, աւելի քան տասը հազար յուղարկաւոր ցուցարարներ էին խռնուած ; Մարզպանը հազիւ եկեղեցիէն դուրս ելած,, նախատական ցոյցերու արժանացաւ ; Ցուցարարները ոստիկանական շըղթան խզած, յարձակեցան վրան եւ բըռունցքի հարուածներ տեղացուցին, պատասխանելով իր հագուստները …

Էլ Հանքի գերեզմանատունէն վերադարձին, յուղարկաւորները շարունակեցին ցոյցերը մինչեւ կրակմար ;

Արաբական թաղն ալ ըմբոստացած էր եւ հակացոյցեր կը կազմակերպէր հրդեհելով ու աւերելով ; Ապահովութեան ուժերը յաճախ ստիպուած եղան՝ զէնքի դիմելու, կարգը վերահաստատելու համար ; Խռովութիւնները կը շարունակուին, տակաւին, եւ կարելի չէ նախատեսել թէ ո՞ւր կանգ պիտի առնեն ;

Գաղապլանքան դերակչիռ դիրք ունի Մարոքի մէջ եւ բոլոր անցուդարձերը, տասել կամ նուազ, անդրադարձումներն ունին միւս երկրորդական քաղաքներուն վրայ ; Գաղապլանքան առեւտրական սիրտն է բովանդակ Մարոքի, ուր ամարդի ահաբեկչական խմբակ մը կը գործէ, երկու ժողովուրդներու միջեւ ատելութեան կրակը միշտ վառ պահելով ; Ի՞նչ կը հետապնդեն անմեղ ու անպաշտպան զոհերու արեան միջոցաւ ; Անկախութի՞ւն, ներքին ինքնավարութի՞ւն, բարենորոգումնե՞ր, թէ սուլթանի մը վերադարձ ; Ոչ ոք գիտէ, որովհետեւ իրենց քաղաքական դիտաւորութիւններն իսկ բիւրեղացած չեն ;

Ո՞վ կը գինէ չարագործներու բաղուկը, ժողովուրդ մը անդունդէ անդունդ նետելու համար ; Մարոքի ահաբեկումները չուկային ապրանք դարցած են այլեւս ;

ՎԱՀԱՆ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐՈՂԻ ՄԸ ԱԿՆՈՑՈՎ

★

« Թուրք –ռուս սահմանին վրայ 2000 քիլոմեթր» վերնագրով Ճիւմհուրիյէթի թղթակից Էօմէր Սամի Ճօշարի յօդուածաշարքէն՝ Պոլսոյ թերթերը կ'ընեն հետեւեալ քաղուածքը ․

«Այս առաւօտ չուարեցանք, արդեօք Միջերկրականի՞ մօտեցած կինք, Զուքուրօվա՞ եկած էինք թէ ոչ դեռ Արաքս գետին ափերուն, Թուրքեւռուս սահմանին քով կը գտնուէինք ; Պիտի կասկածէի եթէ դէմս չտեսնէի երկնասլաց Արարատ լեռը ; Հին Թուրքերուն «Սիւրմէլի Զուքուր» յորջորջած այս հողերը պահ մը Գարսիկներուն ձգուեր են, Ռուսերը գըրաւեր են անոնցմէ ու վերջապէս բուն տիրոջ ,մենք անոր, ան ալ մեզի միացեր է ; Այստեղ սպիտակափառ Արարատ լեռը կը բարձրանայ ձիւնէն ալ սպիտակ, դաշտըն ալ սպիտակ է, անոր ալ սպիտակութիւնը բամպակէն յառաջ կուգայ ; Բամպակն ու ձիւնը, ցուրտն ու տաքը գլուխ գլխի տուեր են ; Արդեօք նման ուրիշ տեղ մը գոյութիւն ունի՞ ;

Ալիճան սահմանային պահականոց, Արաքս գետը սահմանագլուխը կը կազմէ ; Մութը կը կոխէր ; Հանդիպակաց կողմը ցանցնուած գեղջկական տուներ, չարժող անգամ չկայ ; Միայն փշաթելերուն ետեւ պողպատեայ աշտարակի մը վրայ ստուեր մը, մեզ աջակողմը կէտի մը կը նայի, քովինը կը կանչէ վերատին կը նայի ; Ի՞նչ կայ արդեօք ըսի ; Ալիճան գիւղին մէկը կառքը առեր, Արաքսի գետափը իջեր, այնտեղէն աւազ կ'առնէ ; Մէկ, երկու քայլ անդիէն ալ գետին մէջտեղէն սահմանը կ'անցնի ;

— Այս դէպքէն ի՞նչու ռուս սահմանապահները կը վրդովուին ;

Ի՞նչպէս չվրդովուին ; Հանդիպակաց Հայաստանի Սովիէթ ընկերվարական հանրապետութեան ժողովուրդէն ոչ ոք տեսեր են որ այսպէս ձեռքերը չարժելով չրջագայի սահմանի երկայնքին ; Փշաթելերը, հետքի արգելակները, պողպատեայ աշտարակներու մեքենայացած հրացանները անհնար կը դարձնեն նման բան մը ;

Ռուսիա չի վստահիր այս ժողովուրդին, զոր իրեն համակիր կը հռչակէ ;

Ի՞նչպէս չվրդովուի ; Անոնց հրահանգ տրուած է պացողին վրայ առանց ազդարարութեան՝ կրակ բանալ, բայց եթէ Եկող ըլլայ, «բարի եկար» պիտի ըսուէի եղեր ;

Լոյսերը երեւցող Երեւանի չուրջ տարածուած « Հայաստանի սովիէթ ընկերվարական հանրապետութիւնը անկախ է եղեր ; Ինչո՞վ պիտի ապացուցանեն ասիկա ; Այստեղ ալ սահմանային համախմբումներու մէջ ռուս քաղաքական քոմիսէրներ, ռուս սպաներ կ'ելլեն մեզի դէմ ; Կը մոռնայի. անոնք չեն մոռնար եղեր միատեղ առնել թարգման հայ սպաներ լուր ու մունջ նստելու համար ; Եթէ գաւառներ ալ չըլլան, ո՞վ պիտի ներկայացնէ սովիէթական հանրապետութիւնը ; Ի՞նչպէս կարելի պիտի ըլլայ պնդել որ Էջմիածնայ Եկեղեցին Մոսկուայի հակակշիռին տակ չի գտնուիր ;

— Ռուսիա ե՞րբ պիտի հրաժարի իր սահմաններուն ներքեւ գտնուող փոքրամասնութեանց կեանքին վրայ բռնապետարելէ ;

Կը բացատրեն.

— Բ. աշխարհամարտի վերջաւորութեան աշխարհի Հայերը Երեւան հրաւիրեցին, եկան, տեսան ; Ոմանք մնացին, Ռուսը բարեացակամ կարծեցին ; Ցեղայ ասիթ փնտռեցին խոյս տալու համար ; Դիւրին էր ըսէթալ ; Բայց հասկցան որ անհնար էր այդտեղերէն խոյս տալ. պողպատեայ աշտարակները, փշաթելերը տեսան ; Հասկցան թէ՝ ի՞նչո՞ւ հրաւիրուած են ; Ռուսերուն նպատակն էր «Բոլոր Հայերը հոս հաւաքուեցան, չեն ազմիր» ըսելով Թրքական հողեր պահանջել ու խնդիր հանել, վերստին պանանք գործիք դարձնել ; Ասիկա ալ ըրին, այս խաղէն ալ ձեռնունայն ելան ; Ինչ որ եղաւ, այնտեղ գացող Հայերուն եղաւ ; Սիւրմէլի Զուքուր եւ անոնց աչք տնկած միւս հողերը Թուրքիոյ մնացին ;

Ալակէօզ լեռնէն փրթած քամիները կարծես մեր ինքնաշարժին վրայ պիտի իյնան ; Քամիները անգամ մեզմէ խոյս կուտան ;Սիւրմէլի Զուքուրի երեք կողմը լեռներով շրջապատուած է ; Մէկ կողմը միայն բաց է մինչեւ Ռուսերուն՝ ձեռքը գտնուող Ալակէօզի ու Երեւանի լեռները ; Արդեօք վերջապէս հասկցա՞ն որ այս բացութիւնը անգամ մեր երկնասլաց լեռներուն չափ անհասանելի է ;

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

Պէտք է լողանք դիմաց անցնելու համար ;

— Ան, լողալ գիտէ՞ք ; Հոգ չէ, ես ձեզ կրնամ տանիլ ; Նաւարկութեան յարմար չէ, բայց լողալու եւ Լիվինկսթըն հասնելու համար լաւ ուղղութիւն է ;

— Թէ՛ չէ կրնամ լողալ ; Հէյբի, ի՞նչ վտանգ կայ, հարցուցի, խածնող նոյնութեանց մը նշմարելով դիմացի վրայ ;

— Շնաձո՞ւկ են ;

— Ոչ, փոքրիկ սաղ ; Շնաձուկերը ծովուն մէջ կ'ըլլան ; Կոկորդիլոս ; Այդ է փորձանքը ;

— Կոկորդիլո՞ս ;

— Այո ; Մի մտածէք անոնց մասին, է միայն աղօթեցէք ;

Սուզուեցանք ջուրին մէջ ; Կը թուի թէ բարեբար ազդեցութիւն գործեցին աղօթքները, որովհետեւ առանց արկածի ցամաք ելանք՝ բոլորովին թրջուած ;

— Այժմ դէպի Լիվինկսթըն ; Դժուար պիտի ըլլայ համբորդութիւնը, մանաւանդ այս թրջուած հագուստներով ; Սակայն ուրիշ ճար չկայ ;

Այնպէս քալելը ինծի մղձաւանջ դարձաւ. Թաց ջղանցքներս սրունքներուս կը փաթթուէին. զուլպաներս բղիկ բղիկ կ'ըլլային ; Ի վերջոյ կեցայ ուժասպառ ; Հէյբին ետ դառնալով ըսաւ ինծի ;

— Կեցէք, սիրելիս,.. քիչ մը տեղ չալկեմ ձեզ ;

Եւ պզտիկ մը ածուխի նման զիս ուսերուն վրայ առած՝ տարաւ մինչեւ Լիվինկսթըն ; Կը զարմանամ թէ ինչպէս քալեց այդ ահագին ճամբան ;

Արշալոյսը նոր կը բացուէր ; Հէյբին բարեկամը քնած, քսանեհինգ տարեկան երիտասարդ մըն էր եւ տեղական ազբանքներու խանութ մը ունէր ; Նիւ էր անունը, Թերեւս ուրիշ անուն ալ ունէր, բայց երբեք չիմացայ ; Կարծէք բնաւ չզարմացաւ ի տես Հէյբին՝ որ թրջուած վիճակի մը մէջ ներս կը մտնէր՝ նմանապէս թրջուած կնոջ մը ձեռքէն բռնած ; Հիանալի են այդ մարդիկ ;

Երիտասարդը մեզի նախաճաշ եւ սուրճ հրամցուց. մեր հագուստները չորցուց, մինչ մենք խանութին ետեւ կը քնանայինք ծածկոցներու մէջ փաթթուած ; Երիտասարդը քաղաք գնաց տեղեկութիւն քաղելու համար Սըր Էօսթէյսի եւ իր խումբին մասին ;

Այդտեղ է որ Հէյբին ըսի թէ Պէյրա երթալս իմաստ չունի, քանի որ թշնամիներս գիտեն թէ այդ եմ ; Արդէն ամուսինս ալ մեռած չունիմ, խեղճ հիմա ; Թշնամիներս Պէյրայի մէջ շատ դիւրութեամբ պիտի գտնէին հետքս եւ սպաննէին տեղւոյն վրայ ;

Այդ պարագային որեւէ մէկը պիտի չգտնուէր որ զիս պաշտպանէր ;

Ի վերջոյ որոշուեցաւ որ մնամ Սիլվանին մօտ, ուր որ ալ գտնուէր անիկա, եւ ուշադիր ըլլամ միայն անձիս պաշտպանութեան ; Արկածախնդրութենէ հրաժարիլ եւ չմիջամտել «Ընդասթոծ»ի գործունէութեան ;

Պիտի նստէի հանդարտ՝ սպասելով Հէյբի հրահանգներուն ; Ադամանդներն ալ ի պահ պիտի դրուէր Քիմպըրլիի դրամատան մէջ՝ Փարքըրի անունով ;

Միայն մէկ բանի մասին չմտածեցինք ; Գաղտնի նամակագրութեան ձեւ մը պէտք է գտնել, որպէսզի կեղծ լուրերով դարձեալ ծուղակը չիյնանք, ըսի մտախոհ ;

— Ատիկա դիւրին է ; Իմ բոլոր գրութիւններուս մէջ Եի-ին վրայ նշան մը պիտի դնեմ ;

— Առանց այդ նշանին անվաւեր պիտի ըլլայ ուրեմն Հէյբի՞ն ինչպէս պիտի ընենք ;

— Անոնց տակն ալ Էնտի պիտի ստորագրեմ ;

— Հէյբ, շոգենաւը շուտով կը ժամանէ, ըսաւ Նիւ, գլուխը խոթելով եւ կրկին շուտ քաշուելով ;

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ պատասխանելով յայտնեց թէ հիմնական տարակարծութիւնը կը բխի այն իրողութենէն թէ Խ. Միութիւնը կ'ուզէ նախ ապահովութեան դրութիւն մը կազմակերպել եւ վերջը Գերմանիոյ միացումը իրականացնել, մինչդեռ Մ. Նահանգները նպաստաւոր կը գտնեն ճիշդ հակառակը :

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՖՈՐ համակարծիք եղաւ Այզընհաուըրի յայտնած այն միտքին թէ պէտք է նախ Գերմանիոյ միացումով ըզբաղիլ, որովհետեւ «չկայ ապահովութիւն առանց Գերմանիոյ միացումին,» եւ աւելցուց թէ եթէ երկար աշխատանքի կը կարօտի Խ. Միութեան առաջարկած ապահովութեան դրութեան կազմակերպումը, Գերմանիոյ խնդրին անմիջական լուծում մը չտալ՝ պիտի նշանակէ Եւրոպայի բաժանման երկարաձգումը :

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԻՏԸՆ, որպէսզի վիճաբանութիւնները անելի չմատնուին, առաջարկեց չորս կէտերէ բաղկացած ծրագիր մը, որ միջին ճամբայ կը նկատուի :

1) Գերմանական խնդրին քննութիւն, ապահովութեան հարցին հետ զուգահեռաբար :

2) Ապահովութեան դաշինք մը Չորս Մեծերու եւ միացեալ Գերմանիոյ միջեւ, որուն կրնան յարիլ եւրոպական ուրիշ պետութիւններ ալ :

3) Սահմանափակում եւ հակակշիռ Գերմանիոյ ինչպէս նաեւ դրացի երկիրներու զինուորական ուժերուն վրայ :

4) Ոչ ռազմական գօտիի մը ստեղծում Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ :

Ամէն պարագայի մէջ, վարչապետներու ժողովը որոշեց փոխանցել այս ծրագիրը արտաքին նախարարներու նիստին, բանակցութեանց հիմ ծառայելու համար, որմէ ետք նորէն պիտի քննուի վարչապետներու կողմէ : Կը կարծուի որ նոյնիսկ եթէ վերջնական համաձայնութիւն մը չգոյանայ, վարչապետները պիտի որոշեն որ արտաքին նախարարները Ժընեւի ժողովէն ետք տեւական շփում ունենան օրակարգի առաջին եւ երկրորդ կէտերուն մասին — Գերմանիոյ խնդիր եւ ապահովութիւն — որոնք սերտօրէն կապուած են իրարու. Եւ այսպէս՝ մինչեւ որ լուծում մը գտնուի այդ մասին :

✕ Ժընեւ հասան ամերիկեան միացեալ սպայակոյտի նախագահ ծովակալ Ռէտֆորտ, Ատլանտեան ուխտի գերագոյն հրամանատար Զօր. Կրուընթէր, բարձրաստիճան սպաներ եւ զինուորական փորձագէտներ : Այս անձնաւորութեանց Ժընեւ ժամանումը կանխանշանն է զինաթափութեան մասին բացուելիք վիճաբանութեանց որոնք պիտի սկսէին երէկ, ըստ իրազեկներու կարծիքին : Իսկ օրակարգին չորրորդ կէտը — Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութիւններ — հաւանաբար քըննուի այսօր :

ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍԱՅԿՈՆԻ ՄԷՋ

Ժընեւի անցեալ տարուան համաձայնութեանց տարեդարձին առթիւ սարքուած հանդիսութիւնները վերածուեցան խռովութիւններու : Ժողովուրդը ցոյցեր կը կատարէ փողոցներուն մէջ, բողոքելով Հիւս. եւ Հարաւային Հնդկաչինիներու միացման համար կատարուելիք ընտրութիւններուն դէմ, որոնք Ժընեւի համաձայնութեանց հիմնական որոշումներէն են : Ժողովուրդին մէկ կարեւոր մասը կը վախնայ որ բազմամարդ եւ կազմակերպուած Հիւսիսը ընտրութիւնները շահի եւ Հնդկաչինը ամբողջութեամբ կարմիր դառնայ : Բախումներու ընթացքին սպաննուեցան երկու հոգի իսկ վիրաւորներու թիւը կը հասնի 70ի : Ցուցարարները առջի օր կողոպտած եւ մասամբ քանդած ու այրած էին Սայկոնի ամէնէն մեծ պանդոկը՝ Մաժէսթիքը : Վարչապետ Տիէմ խիստ միջոցներ ձեռք առաւ, կարգը հաստատելու համար : Իսկ անգլիական կառավարութիւնը պաշտօնական դեկոյցով մը դատապարտեց Ժընեւի համաձայնութեանց արդիւնքով Սայկոն գտնուող միջազգային յանձնախումբին դէմ եղած ցոյցերը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ

Չորեքշաբթի իրիկուն Միլօ – Ալպի հանդրուանին առաջին հասաւ հոլանտացի Տը Կրօֆ : «Դեղին շապիկ»ին տէրն է միշտ Անթօնէն Ռոպլան, որուն անմիջապէս կը յաջորդէ Լուիզոն Պօպէ : Հինգշաբթի 14րդ հանգրուան՝ Ալպի– Նառպօն :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

Ժ. ՑԱՆԿ

Նախորդ գումար	750·800
Արսէն Տէր Զաքարեան	20·000
Շահպազեան եղբարք	10·000
Տէր եւ Տիկին Շ. Մակարեան	3·000
Քամբ. Ֆրէզի բաղ. խորհուրդ	5·000
Տէր եւ Տիկ. Տէլիպօյաճեան	2·000
Պակլոյեան եւ Քաշեան	1·000
Գըրգոչեան	1·000
Նիկ. Սահակեան	1·000
Տէր եւ Տիկ. Սահակ Գաբրիէլեան	2·000
Ծըրճըրեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Տիգրան Փափազեան	1·000
Տէր եւ Տիկ. Ս. Մլքեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Աֆարեան	1·000
Տէր եւ Տիկին Գափամաճեան	1·000
Ընդհ. գումար	800·800

ԽՄԲԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք առջի օր այս ամառ Ֆրանսայէն որոշ թիւով Հայեր պիտի կարենան այցելել Հայաստան, այս առթիւ ստացանք հետեւեալ տեղեկութիւնները :

Օգոստոսի սկիզբէն ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԱՍՏԱՆ Հայեր պիտի կարենան երթալ Հայաստան իբրեւ զբօսաշրջիկ : Փափաքողները իրենց անցագրերը եւ չորս նկարներ պատրաստելով կրնան դիմել Գ. ՆՈՒԳԱՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ :

168, Rue du Temple
Métro Temple ou République

Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 13էն 15, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 18էն 20 :

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Փոն տը Շէրիւի Կուհայի (Տրիֆիէ) ծառախիտ անտառը :

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, հայկական ջերմ մթնոլորտ : Ձոխ պիւֆէ :

ՇԱՆՕԹ.— Փլաս Կիշառէն օթօքառները կը մեկնին առտուն ժամը ճիշդ 9·30ին : Նոր Սերնդականներէն կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

Երթ ու դարձի գին 200 Փրանք :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած հերոսներու յիշատակին : Հովանաւորութեամբ Հ.Յ.Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի Ընկ. Կարօ ենթակոմիտէի : Այս կիրակի ամբողջ օրը Գ. Նաճարեանի ծանօթ հովասուն ագարակին մէջ, (Սէնթ Անթուան, Քամբ. Ռոպըրէ լէ Գասթիտ) :

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Երգ, արտասանութիւն, եւրոպական եւ հայկական պարեր : Բարձրախօսով ընտիր նուագ : ճոխ երգապնակներով (Ալքազ) :

Առատ ըմպելի եւ խորոված :

Մուտքը ազատ է :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալաօյձորի Հայր. Միութեան իր հերոսներու յիշատակին նըւիրուած 31րդ հանդէսը այս կիրակի Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզի մէջ :

Ցերեկոյթի խօսքէ վերջ Գուլվար Օտտոյի դպրոցին աշակերտները պիտի երգեն հայրենաշունչ երգեր ու պիտի պարեն հայրենի տարազով :

Առնել հանրակառք 25 թիւ, Փլաս տ'Էքսէն եւ իջնել վերջին կայարանը :

Imp. Arates - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ

ՇԱՎԻԼ

Շաւիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24 կիրակի : Գերեզմանատան մօտ :

Առաւօտէն մինչեւ երեկոյ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արզութեան» խումբին կողմէ :

Ժամը 3ին այցելութիւն ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆի գերեզմանին :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Անտառին մէջ գեղարուեստական բաժին բարձրախօսով եւ նուագ : Պիւֆէ եւ խըմիչք, մատչելի գիներով :

Կը խօսի ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը նուագեն Թաթիոս Սէյլանեան եւ Բենօ :

Մոնփառնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շաւիլ, Փոն տը Սէվրէն 171 թիւ օթօպիւսը, իջնել Փիւի սան Վէն :

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն շիրիմի այցելութիւնը :

ՎԱԼԱՆՍ

Կը տօնուի Յուլիսի 24ին, Կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Փէրէի մայրապետներու օդասուն անտառին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԳՈՑԱՃԵԱՆ : Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Բարձրախօս հայկական ձայնապնակներով, երգ, արտասանութիւն, զուարճալի խաղեր, հայ ժողովրդական պարեր, եւրոպական պարեր : Ճոխ պիւֆէ :

Օթօքար առնել Ալլօպրօժի առջեւէն :

ՏԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Տէսինի կոմիտէին կողմէ : 24 Յուլիս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ զովասուն պուրակին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին : Երգ, պար, նուագ եւն., Հաճելի ժամանց մը բոլորին համար : Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով :

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակին :

ՎԻԷՆ

Ընտանեկան մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Վիէնի Անի կոմիտէին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը : Էսդրէպլինի Տապուրէի զովասուն ծառերուն տակ, պաղ ու կարկաչուն առուակին եզերքը (ծանօթ վայր) :

Կը հրաւիրենք Վիէնի եւ շրջանի մեր հայրենակիցները :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Օթօքարներու ժամերը, երթ ու դարձ տեղւոյն վրայ տեսնել յայտարարութիւնները :

Ճոխ պիւֆէ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին կողմէ, դպրոցական տարեվերջի եւ քննութիւններէն վերջ, արձակուրդներու առթիւ :

Այս կիրակի զովասուն Լաֆրէյի լիճի եզերքը Թէրէն տը Քամփինք տը Թէօֆրէյ :

Գեղարուեստական բաժին, պատրաստուած դպրոցի աշակերտներու կողմէ, հաճելի ժամանց բոլորին համար : Ճոխ պիւֆէ :

Հաղորդակց. միջոցներ.— Օթօքարը կը մեկնի առաւօտեան ժամը 9ին : Փլաս տը Վէրտէօն, ժամը 9·15, Կ. Խաչի դպրոցին առջեւ, առաւօտեան ժամը 9·30, Շմէն տը լա Փլէն, ժամը 9·45, Անկիւն տիւ Թուր ժան Ժօռէս է ռիւ Նիկօլա Շօրիէ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Առանձին երիտասարդ եւ ճարպիկ հայ կին մը, Ֆրանսահպատակ, նոր բացուելիք նպարավաճառի խանութի մէջ աշխատելու համար, յառաջիկային ընկեր ըլլալու հաւանականութեամբ :

Գրել Աղամեանի,

34, Ave. d'Italie, Paris (13)

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ ԵՆ

Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէի յայտարարած ժողովները, Վիէնի, Վալանսի, Մարսէյլի եւ Տէսինի համար :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ, բանակումին մասնակցող փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերներն ու համակիրները, այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 20·30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները այս շաբաթ, ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը : Բոլոր շրջաններուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Աղբիւր – Սերոբ – Մ. Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20·30ին ծանօթ հաւաքատեղին :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20·30ին ; Յոյներու սրահը : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ, ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

25ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Համազգ. Մշակութ. Միութեան եւ Պէյրութի Նշան Փալանճեան Ճեմարանի

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 9·30ին, Եկեղեցւոյ շրջաբակը :

Կը խօսին՝ Փրոֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մեր սիրելի բոլոր Թաղեցիները կը հրաւիրուին անխտիր իրենց բաժինը բերելու Հայ Կրթ. այս ազգօգուտ հաստատութեան :

Սէն Լուի Յոբել. յանձնախումբի Նախագահ Ս. Գապուչեան, փոխ Նախագ. Գ. Հայթայեան, գանձապահ՝ Ե. Փամպուքեան, քարտուղար՝ Յ. Համբարձումեան :

ՕՓԷՐԷԹԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «ՇԱՆԹ» գեղարուեստական ընկերութեան, ղեկավարութեամբ ժողովրդական դերասան ԹՐԱԳՈՇԻ : Կը մասնակցին տիկիններ Աշխէն Տ. Յակոբեան եւ Ռօզա Անդրէասեան եւ ուրիշ կարող ուժեր :

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Գոմոնի Ս. Սահակ – Մեսրոպ սրահին մէջ :

Կը ներկայացուի

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

(Չորս արար) : Նուագախումբ ծանօթ ջութակահար Ս. Չէօրէկճեանի :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մոնմորանսիի Հայկ. Հանգստեան Տունը ստիպողաբար պէտք ունի որոշ փորձառութեամբ օգնական – խոհարարի մը :

Անմիջապէս դիմել վարչութեան՝

32, Rue de Trévise, Paris (9)

Ժամը 3էն 6 :

Աղքատախնամի վարչութիւն

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր

ՇԱԲԱԹ 23 ՅՈՒԼԻՍ — SAMEDI 23 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7731 — 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3142

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ

Տակաւին կանուխ է, լման խօսելու համար Գալուստ Կիւլպէնկեանի մասին :

Տարակոյս չկայ թէ մեծ դէմք մըն էր, իբրեւ խելօք հարստացողի եւ հզօր մրցակից մը՝ իր դասակիցներուն դէմ :

Իր երկրորդ անունն անգամ, «Պարոն Հինգ Առ Հարիւր», մասնաւոր իմաստ մը ունի, հակառակ իր հեղինակին չեշտին :

Իբրեւ կեսարացի, ժառանգած էր գործի մարդու յատկութիւնները : Բայց պիտի չկրնար դառնալ միջազգային տիտան մը, եթէ միեւնոյն ատեն օժտուած չըլլար հեռատեսիչ մտքով մը եւ յարատեւ աշխատանքի տենդով :

Դեռ երիտասարդ, պրպտումներ կը կատարէ անտեսական եւ գիտական գետնի վրայ, եւ կ'որոշէ ինքնուրոյն դիրք մը ստեղծել, փոխանակ ստանձնելու հօրենական ժառանգութեամբ :

Եւ կը յաջողի բանալ ճամբայ մը որ շատ չանցած արքայի մը, ճշմարիտ միապետի մը դիրքը եւ ուժը պիտի պարգեւէր իրեն

Բաւական չէր քարիւղի հոր մը գտնել Մուսուլի մէջ կամ այլուր :

Հարկ էր ճակատիլ հսկայական ուժերու դէմ, չափուիլ պետութեանց եւ միջազգային համայնակուլ ընկերութեանց դէմ : Իհարկէ աչք առնել բազմապիսի վտանգներ, զինուած՝ համբերութեամբ, հնարամտութեամբ եւ յարատեւութեամբ :

Կիւլպէնկեան տակաւ ու յաղթեց : Ու երբ ուրիշներ, իր մրցակիցները կամ կառավարութիւններ իրենց միջեւ կը բաժնէին Իրաքի քարիւղը, հայ ճարտարապետը կրցաւ կորզել առիւծի բաժին մը — Հինգ առ հարիւր : (Միջանկեալ ըսենք որ Ֆրանսան կը ստանար 22 առ հարիւր) :

Այլեւս դարձած էր անդիմադրելի : Ուրիշ հսկաներ տապալեցան, ինք մնաց իբրեւ արքան քարիւղի հրապարակին :

Այն աստիճան որ, պետութիւններ անգամ իր խորհուրդին կը դիմէին : Կամ փոխառութիւններ կ'առաջարկէին :

Հազուադէպ է որ օտարական մը՝ այն ալ դժբախտ եւ անճար ժողովուրդի մը զաւակը — այնքան արմատ նետած ըլլար միջազգային քաղաքական եւ տնտեսական շրջանակներու մէջ :

Ամէն տեղ իր խօսքը կշիռ ունէր իբրեւ անվիճելի հեղինակութիւն :

Հատորներ գրուած են իր մասին, եւ մենք իր կենսագրականը չէ որ պիտի արձանագրենք :

Բարեմիտներ պիտի հարցնեն.— Բայց ի՞նչ ըրաւ իր ազգին համար : Մտածե՞ց արքայավայել դեր մը կատարել, Հայրենիքին կամ տարագիր բազմութեանց համար :

Դժբախտաբար տժգոյն է պատմութեան այս էջը :

Տարիներու ընթացքին, բազմաթիւ քննադատութիւններ եղեւցած են հայկական մամուլին մէջ, մատնանշելով իր կրաւորական դիրքը՝ հայկական պահանջներու հանդէպ :

Ցաւալին ալ շարունակ յիշեցուցած է ազգային հոգեր որոնց լուծման մէջ վճռական դեր կրնար կատարել Քարիւղի Արքան :

Գալուստ Կիւլպէնկեան երբեք չէ շեղած իր համոզումներէն եւ ուղեգծէն : Եւ գումարներ տրամադրած է համաձայն իր հայեցողութեան : Գումարներ որոնք հազիւ ճերմակերես պիտի հանէին սովորական հարուստ մը :

Երանի՜ անոնց որ կը հաւատան թէ անակնկալ մը պատրաստած է, մասնաւոր կտակով մը :

Ի՞նչ կ'արժէ միջազգային փառքը, առանց ազգային յիշատակի մը, արժանի՝ համաշխարհային իմացականութեան, անհատական դիրքին եւ ազգային գիտակցութեան :

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆԻՍՏ ՄԸ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

*

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ «ՓՈԽԱՆԱԿԵՆՔ ՌԱԶՄԱԿԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ»

ԲՈՒԼԿԱՆԻՆ «ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԵՐՈՒ ԶԴԻՄԵՆՔ»

Հինգշաբթի 21 Յուլիսի վարչապետներու նիստը իր պատմական հաւանական անդրադարձումներով, կարեւոր անկիւնադարձ մը կը նկատուի շատերու կողմէ, նախագահ Այզընհաուըրի «զգայացունց» առաջարկին պատճառով. որակում մը՝ որ չափազանցուած չի թուիր երբ կը գործածուի գրեթէ բոլոր թղթակիցներուն կողմէ :

Մ. Նահանգներու նախագահը, երկրորդ անգամ ըլլալով կը ձգէ դիւանագիտութեան դասական ճամբաները, իրաւաբանական լեզուին անհասկնալի տարազները ու կը խօսի շեշտակի, անկեղծօրէն, կարծէք հասկնալի դառնալու համար բոլորէն, մանաւանդ ժողովուրդներէն : «Խօսքս կ'ուղղեմ մանաւանդ Խ. Միութեան որովհետեւ մենք երկուքս ենք որ ամբարած ենք քանդումի ամէնէն ահաւոր զէնքերը, եւ մենք ենք որ վախ կ'ազդենք, մենք մեզի եւ աշխարհի, յանկարծական յարձակումի մը վտանգով» : Ուրեմն «կ'առաջարկեմ գործնական ծրագիր մը, զոր կրնանք անմիջապէս գործադրել : Փոխանակենք մեր պաշտպանողական եւ ռազմականդրութեանց վերաբերեալ փաստաթուղթերը, իրենց բոլոր մանրամասնութիւններով եւ երկու երկիրներուն ամբողջ տարածութեան մասին : Յետոյ մեր հետազօտական օդանաւերը թող ազատօրէն եւ փոխադարձաբար թռիչք կատարեն մեր հողերուն վրայ, եւ լուսանկարեն զինուորական բոլոր հաստատութիւնները : Եւ ձեզ կը վստահեցնեմ որ սկզբնաւորութիւն մը պիտի ըլլայ այս, որովհետեւ յանկարծական յարձակումի մը վտանգը նուազելով, փոխադարձ վստահութիւն պիտի հաստատուի եւ լարուած վիճակը բարւոքուի» :

Խոր տպաւորութիւն ձգեց նախագահին այս անսպասելի եւ պատմութեան մէջ աննախընթաց առաջարկը դիւանագիտական շրջանակներու վրայ : Կ'ըսէր՝ կը հաղորդենք ձեզի մեր գաղտնիքները, եկէք քննեցէք եւ հաստատեցէք տեղւոյն վրայ. եւ կը դնենք մէկ պայման.— Մենք ալ մեր կողմէ գանք քննելու : Իրազեկներու կարծիքով ազգային պաշտպանութեան դրութեանց մասին ըմբռնումներն անգամ կրնան փոխուիլ, նախագահին բռնած այս «նոր» դիրքով : Պատմութեան մէջ չէ եղած երկիր մը որ առաջարկէ ինքնա՛ն զգուշութեամբ պահուած իր ռազմական գաղտնիքները ուրիշի մը, նոյնիսկ դաշնակիցի մը, ամբողջութեամբ հաղորդել : Ամէն պարագայի մէջ ոչ ոք կը սպասէր որ Այզընհաուըր այսքան «առաջ երթայ» : Մ. Նահանգներու գոյութենէն ի վեր ոչ մէկ նախագահ այսքան տիրական կերպով իրերու ընթացքը փորձած է փոխել : Յատկանշական է որ ամերիկեան խորհրդարանին նիստը ընդհատուեցաւ որպէսզի նախագահին կատարած յայտարարութիւնը կարդացուի : Բազմաթիւ ծերակուտականներ եւ խորհրդարանականներ ծափահարեցին եւ խօսք առնելով նպաստաւոր կարծիքներ յայտնեցին Այզընհաուըրի նախաձեռնութեան մասին : Իրազեկներու կարծիքով միայն Այզընհաուըրի նման հեղինակութիւն ունեցող անձ մը կրնար ճնշում բանեցնել իր կուսակցութեան աջ թեւին՝ ծայրայեղ հանրապետականներու վրայ, եւ ինքզինք պարտադրել ընդդիմադիր ժողովրդապետականներուն :

Նմանապէս խոր էր արձագանգը, վարչապետներու ժողովին մէջ : Ֆրանսայի վարչապետը անմիջապէս խօսք առնելով յայտարարեց.— «Եթէ մարդուն մեծագոյն թշնամին մղձաւանջն է, զինաթափութեան դէմ ցցուած խոչընդոտը սկեպտիկութիւնն է : Եթէ լսեցան անկեղծ մարդու մը այս խօսքերը, երբ այնքան մեծ պատասխանատուութիւններ ունի, աշխարհ պէտք է հասկնայ որ արդէն մեծ յաղթանակ մը տարինք այսօր սկեպտիկութեան դէմ» : Վարչապետը պարզեց յետոյ իր մտքերը, զինաթափութեան մասին : Պէտք է հրատարակուին զինուորական ուժերու եւ պիւտճէներուն մասին լայն տեղեկութիւններ, որովհետեւ «կարելի չէ հսկողութեան ենթարկել ուժերը առանց այդ տեղեկութեանց» : Վերջացուց՝ յիշեցնելով իր բացման ճառին մէջ ա-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԳՆԴԱՊԵՏ Տ. ԲԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Խոր կսկիծով կ'արձանագրենք գոյժը, որ ստացանք Թեհրանէն.— «Գնդապետ Տիգրան Բաղտասարեան յանկարծամահ եղաւ Յուլիս 20ին Թեհրանի մէջ, սրտի տագնապի հետեւանքով,— Թաղումը կատարուեցաւ երէկ, Յուլիս 22ին» :

Ողբացեալ ընկերը, ծածկանունով՝ Տիգրիս, բնիկ Շատախցի, իր նախակրթութիւնը վերջացնելէ ետք ծննդավայրին մէջ, կը մեկնի Վան, ուր կը յաճախէ «Տոմինիքէն Եղբայրներու» Ֆրանսական վարժարանը : 1909ին կ'անցնի Պոլիս, կը մտնէ Սպայից վարժարանը, զոր կ'աւարտէ եւ 1914ին, պատերազմի յայտարարութենէն ետքը, կը ղրկուի Կովկասեան ճակատը, ուր կը վիրաւորուի : Պահ մը կը դարմանուի Վանի զին. հիւանդանոցին մէջ, յետոյ ապաքինումի շրջանը անցընելու համար կը վերադառնայ Շատախ : Այնտեղ կը մասնակցի ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն, եւ այնուհետեւ մինչեւ Հայաստանի հանրապետութեան կազմութիւնը՝ կը մնայ պաշտօնին վրայ : Հայաստանի Հանրապետութեան օրերուն՝ Յրդ գունդի հրամանատար, մեծ դեր խաղցած է ներքին ճակատներու վրայ, թշնամի բոյները քանդելու տեսակէտով : Ազատ Հանրապետութեան խորտակումէն ետքը, արտասահման անցած, կարեւոր աշխատանքներ կատարած է կուսակցական գծով :

Հրատարակած է «Հայաստանի Հանրապետութեան վերջալոյսին» գիրքը, որ նախապէս լոյս տեսած է «Յառաջ»ի մէջ իբրեւ թերթօն :

Աշխատակցած է «Յառաջ»ի, «Յուսաբեր»ի, «Հայրենիք»ի եւ այլ Դաշնակցական թերթերու : Ժամանակ մը խմբագրած է նաեւ «Ռազմիկ» զինուորական պարբերաթերթը (Փարիզ) :

Մեր անկեղծ ցաւակցութիւնները իր կնոջ եւ զաւկին, որ Փարիզ կը մնան :

⁂

Այս կսկծալի մահուան առթիւ երէկ իրիկուն հետեւեալ հեռագիրները ղրկուեցան Թեհրան «Ալիք»ի հասցէով :

Խորապէս ազդուած այս յանկարծական կորուստէն առթիւ կը ներկայացնենք մեր ցաւակցութիւնները :

Հ.Յ.Դ. ԱՐԵՒ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ

Անկեղծ ցաւակցութիւններ այս կսկծալի կորուստին առթիւ : ՅԱՌԱՋ

Կ'ողբամ Տիգրանի ծանր կորուստը : ՏԷՐ - ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

ՆՈՐ ԽՌՈՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԾԱԳԵՑԱՆ

Մէկ երկու օրուան որոշ հանդարտութենէ մը ետք, Մարոքի մէջ միջադէպերը նորէն ծայր տուին : Առջի օր երբ մարզպանը, Կրանւալ, Մառաքէշ կը հասնէր, բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան : Կրակ բացուեցաւ պաշտօնական թափօրին վրայ : Սակայն իրազեկներու կարծիքով յարձակումը ուղղուած չէր մարզպանին դէմ, եւ ահաբեկիչները կ'ուզէին հաւանաբար սպաննել Մառաքէշի փաշան՝ էլ Կլաուին : Ոստիկանութիւնը դիմադարձեց : Ցուցարարները տուին տասը մեռեալ եւ մօտ երեսուն վիրաւոր : Փաշայի թիկնապահներէն մին ալ սպաննուեցաւ : Խռովութիւնները տեւեցին ամբողջ օրը, ցուցարարները հրդեհներ կը վառէին եւ կը պահանջէին նախկին սուլթանին վերադարձը :

Հակառակ այս լարուած վիճակին, յառաջդիմական շրջանակներու կարծիքով Պ. Կրանւալ, իր առաջին դժուարութիւններէն ետք, կացութեան տէրն է արդէն : Մեծ յոյսեր կը յայտնեն թէ շուտով կարգը պիտի հաստատուի, որովհետեւ «Ֆրանքօ-մարոքեան բարեկամութիւնը անխախտելի է» :

× Առջի օր մարզպանը 14 անձնաւորութեանց վտարման որոշումը տուաւ, իբրեւ անբաղձալի : Ասոնց մաս կը կազմէ «Ֆրանսական Ներկայութիւն» կազմակերպութեան նախագահը՝ Տօքթ. Քոս :

ԳԱՍՊԱՐ ՌՍՏԻԿԵԱՆ

Յուլիս 15ին Պոսթընի մէջ մեռած է ընկեր Գասպար Ռստիկեան : Բնիկ Խարբերդցի, կանուխէն մտած էր Հ.Յ.Դ. շարքերուն մէջ եւ եղած է անոր հաւատաւոր զինուորներէն մին : Երկար տարիներ անդամակցած է Դաշնակցութեան Հիւս. Ամերիկայի գերագոյն ժողովներուն եւ Մարմիններուն : 70 տարեկան էր : Թաղումը տեղի ունեցած է Յուլիս 17ին :

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ԿՏԱԿԸ

Ըստ տեղական թերթերու, Ուրբաթ առտու պիտի յայտնուէին «Քարիւղի Թագաւոր»ին կտակի տրամադրութիւնները : Նուպար Կիւլպէնկեան որ հինգշաբթի հասաւ Լիզպոնա խորհրդակցեցաւ այս մասին հօրը փաստաբանին հետ՝ Ազէվէտօ Փերէյրա որուն մօտ է կտակը : Պիտի հրատարակուին մասնաւորապէս կտակին այն տրամադրութիւնները, որոնք կը վերաբերին օտար հաստատութեանց յատկացումներուն մասնաւորաբար փորթուկալեան

Կիւլպէնկեանի մարմինը առ այժմ կը գտնուի Լիզպոնայի Անգլիական Գերեզմանատան մատուռը : Յուղարկաւորութեան թուականը յայտնի չէ տակաւին : «Փարի-Փրէս» կը գրէ թէ Ցիւրիխ պիտի թաղուի :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

ԿԸ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԻ

Մինչ Պոնի դիւանագիտական շրջանակները վերապահութիւն կը յայտնեն Ժընեւի մէջ Գերմանիոյ խնդրին համար լուծում մը գտնուելու հաւանականութեան մասին, եւ քիչ մըն ալ զարմանք ու ջղայնութիւն՝ Անգլիոյ վարչապետին «չէզոք գօտիի» առաջարկին առթիւ, վարչապետ Ատընաուըր որ ինչպէս հաղորդած էինք Զուիցերիա կը գտնուի, Մուրէն կանչեց Ժընեւի գերմանացի դիտողները եւ Պոնէն փորձագէտներ : Տեսակցութիւնը տեւեց վեց ժամ անընդհատ : Սակայն յայտնի չէ տակաւին թէ ինչ դիրք պիտի բռնէ «հինգերորդ մեծը» Գերմանիոյ մասին առաջարկուած վերջին ծրագիրներուն դիմաց :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ եւ ասիական երկիրներ դիմում կատարեցին ՄԱԿի մօտ, որպէսզի յառաջիկայ նստաշրջանին օրակարգին նիւթ դառնայ Ալճերիոյ եւ Մարոքի կացութիւնը :

ԱՐՈՒԵՍՏ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

ՎԵՐՋԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէ՞ս վերջացնել բանախօսութիւն մը, կամ ինչպէս յանգիլ եզրակացու – թեան մը ։

Եզրակացութիւնը բանախօսութեան ա – մենակարեւոր գաղափարն է, դասը զոր կ'ուզէք հանել անկէ ։

Պէտք չէ երբեք վերադառնաք նիւթին զանազան մասերուն, ունկնդիրներուն ու– շադիր կեցուածքէն օգուտ քաղելով եւ « վայ, բամբիշ հանեցան» մտածելով նո– րէն սկսիք ձեր սրամտութիւնը, եթէ բան մը մոռցած էք ըսելու, վազ անցէք ։

Եզրակացութեան մը յանգելէ ետք, երբ կ'երկարէք նիւթը, ծիծաղելի կը դառնաք պարզապէս ։

Լսած եմ մէկը որուն իրաւունք տրուած էր երկու խօսքով բացում մը կատարել եւ օրուան բանախօսը ներկայացնել ։

Բեմ ելաւ եւ հինգ վայրկեան մը խօսե – ցաւ։ Այդքան մը խօսիլը բնական է, թէեւ որքան կարճ այնքան լաւ ։

Ունկնդիրները երկիւղածութեամբ մը – տիկ ըրին։ Երբ խօսքը վերջացուց, ան – շուշտ ծափահարուեցաւ։ Կարծես ծափե – րէն խանդավառուած եւ հազիւ բեմէն քաշուելու պատրաստուած՝ նորէն առաջ եկաւ եւ նոյն նիւթը սկսաւ ծայրէն պատ– մել, աւելի մանրամասն։ Այս երկրորդ տպաւորութիւնը տեւեց մօտ 8 – 9 վայր– կեան։ Ու երբ ալ գլուխները սկսան աջ ու ձախ դառնալ եւ աթոռներ շարժտկիլ, բաւ համարեց եւ խօսքը անցուց օրուան բա – նախօսին ։

Ծափերու թնդիւն մը բռնեց սրահը, որ անշուշտ աւելի վերջացնելուն համար էր քան խօսածին ։

Ասոր վրայ, «ծօ, լամբիս կը հանեն կոր», մտածելով անշուշտ, երրորդ ան – գամ բեմ ելաւ մեր ճարտասանը եւ «աս ալ ըսեմ որ»ով մը սկսաւ եւ մէկ անգա – մէն մխրճուեցաւ Հայոց պատմութեան մէջ մօտ 10 – 12 վայրկեան, երբ օրուան նիւթն էր մօտաւորապէս հետեւեալը :—

« Ա՞ջ ձեռքով ուտել թէ ձախ ձեռքով»։

Ընթերցողը պիտի զարմանայ եւ պիտի մտածէ թէ կը չափազանցեմ։ Կը վստա – հեցնեմ որ ճշմարտութեան շատ մօտ եմ ։

Այս տեսակ ճարտասանին երկրորդ ան – գամ խօսք չեն տար։ Եթէ կ'ուզէք որ ձեզ գնահատեն, հակիրճ եղէք եւ միայն նիւ– թին վրայ խօսեցէք ։

Վերջին կէտ մըն ալ կ'արժէ որ ընթեր– ցողին ուշադրութեան յանձնեմ ։

Օրուան խօսողը, երբ դասախօսութիւն մըն է իր ըրածը, պէտք չէ «կեցցէ»ներով վերջացնէ իր խօսքը։ Միայն բանախօսու– թիւն մը կարելի է այդպէս վերջացնել, երբ հերոս մը կամ ազգային հարց մը դրուատել է բանախօսին նիւթը, կամ պարագային համեմատ, խանդավառու – թիւն ստեղծել է միտքը ունկնդիրներուն մէջ, «Կեցցէ, կամ ապրի հայկական մշա – կոյթը, եւ կամ, կեցցէ այսինչ հերոսը »։

Բայց անիմաստ է, երբ դասախօսու – թիւն մը կ'ընէք, այսինքն երբ ձեր ուն – կնդիրներուն բան մը սորվեցնելու կան – չուած էք, զայն կեցցէներով վերջացնելը։

Օրինակ մը տանք։ Երբ կանչուած էք խօսելու եւ ներկայացնելու հայերէն լեզ – ուի մէջ մակբային կատարած դերը եւ ժամ մը ձեր ունկնդիրներուն գլուխները արդուկած էք, յիմար բան է վերջացնել՝ «Ուրեմն կեցցէ հայկական մակբայը» , պոռալով ։

Դասախօսութեան մը վերջաւորութեան կեցցէ պոռալը մէկ առաւելութիւն մը մի– այն ունի։ Քնացողները կ'արթնցնէ. ատ ալ անխղճութիւն է ։

Եւրոպացիք իրենց ճառերը կը վերջա – ցնեն ըսելով՝ ՃԷ տի, որ կը նշանակէ, « ես ըսելիքս ըսի», կամ «ես այլեւս վեր– ջացուցի »։

Բարեկամներէս ոմանք ընդօրինակելով այս ձեւը, իրենց խօսքը կը վերջացնեն հետեւեալ երկու վանկով — «ըսի» , որ քիչ մը ծիծաղելի է եւ կարճ ըլլալուն , աննշմար կ'անցնի ։

Ծանօթ մըն ալ սովորութիւն ըրած էր իր ճառէն վերջը ըսել. — «Աս ալ ա – սանկ», որ նոյնքան ծիծաղելի է ։

Մեր մէջ քանի որ մասնաւոր ասաց – ուածք մը չունինք, ճառի մը վերջաւո – րութիւնը յայտնելու համար, կարծեմ ատ հասարակ խօսքին իմաստը պէտք է ցոյց տայ թէ բանախօսը վերջացուցած է իր խօսքը ·

ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վիճաբանութիւնը ինքնին արուեստ մըն է կամ ձիրք մը։ Ամէնուն տրուած չէ ի ծնէ ունենալ այդ ձիրքը։ Բայց կարելի է կրթուիլ, կրթուած մարդոց հետ շփման մէջ մտնելով եւ գոնէ մասամբ իւրացնել այդ արուեստը ։

Վիճաբանութիւնը կարծիքի փոխանա – կութիւն պէտք է ըլլայ եւ ոչ թէ վէճ – պոռչտուք ։

Այս վերջինը շատ հեռուները կրնայ տանիլ, յամառութիւնը մինչեւ անհաս – կացողութիւն եւ թշնամութիւն ։

Այս առթիւ օրինակ մը, որ հաւանաբար ծանօթ է շատերու ։

Երկու հայ գիւղացիներ կը քալէին ար– տերու մէջէն։ Հեռուն դաշտին մէջ կը ՝ շ– մարեն բան մը որ կը շարժտկի։ Մին կ'ը– սէ․

— Տես, հանա, արծիւը ։

— Արծիւ չէ, էծ է, կը պատասխանէ երկրորդը։

— Չէ, արծիւ է ։

— Չէ, էծ է (այծ)։

Վէճը կը տաքնայ։ Բայց յանկարծ շար– ժող էակը օդը կը բարձրանայ, թեւերը լայն բացած, կատարեալ արծիւ մը։ Ա – ռաջինը կ'ըսէ ․

— Տօ, տեսա՞ր որ արծիւ էր, ահա կը թռի

Երկրորդը, որ չէր ուզեր պարտուած դուրս գալ, կը պատասխանէ։

— Թռի էլ էծ է ։

Ու գլուխը կ'առնէ,կը քալէ բարկացած։

Վէճերը առ հասարակ այսպէս կը վեր – ջանան։ Ոչ ոք կ'ուզէ տեղի տալ ակներեւ ճշմարտութեան առջեւ։ Վէճը մեզի ար – գահատելի եւ ծիծաղելի բաներ ընել կու տայ եւ մածունին «սեւ է» կ'ըսեն ։

Վիճաբանութիւնը, ինչպէս ըսինք, կարծիքներու փոխանակութիւն եւ շփում է ։ Կատարեալ վերջնական կար – ծիք չկայ ,ամէն ինչ յարաբերական է, ինչպէս կ'ըսեն։ Մեր գաղափարներն ալ պէտք է որ ուրիշներու գաղափարներուն հետ շփման մէջ մտնելով, կոկուին, ձե – ւաւորուին եւ անորոշութենէ ազատուելով խորանան եւ ճշգրիտ ձեւ մը ստանան ։

Բայց ասիկա միայն ուրիշին խօսքը մը– տիկ ընելով եւ անկէ օգտուելով կ'ըլլայ։

Վիճաբանութենէ մը օգտուելու համար քանի մը տարրական պայմաններ կան ։

Առաջին պայման․— չբարկանալ։

Երկրորդ պայման ․— չվիրաւորել դի – մացինը ։

Երրորդ պայման․— չյամառիլ իր կար– ծիքին վրայ։

Կարելի է անշուշտ ուրիշ պայմաններ ալ աւելցնել այս կարեւորներուն վրայ , ինչպէս, անպայման ձայն չառնել, երբ նորութիւն մը չունիք ըսելիք։Արդէն խօս– ուածներուն ուշադրութիւն դարձնել, նո– րէն չկրկնելու համար զանոնք , եւայլն։

Վիճաբանական հաւաքոյթի մը ընթաց– քին, ինչպէս Փարիզի հայկական լսարան– ները սովորութիւն ունին կազմակերպե – լու, շատեր կը կարծեն թէ ստիպուած են ձայն առնել անպատճառ ։ Կը կարծեն որ եթէ խօսք չառնեն, պզտիկ կը մնան ։ « Այդը խօսեցաւ, ինչո՞ւ ես ալ չխօսիմ », կը մտածեն ;

« Տասը խորհէ, մէկ գլորէ», կ'ըսէ ժո– ղովրդական առածը։ Ճիշդ տեղին է . Եթէ տասը բան գիտէք, մէկ հատը ըսէք մի – այն, վստահ եղէք որ մնացեալ ինը ծա – նօթ բաներ են արդէն ։

Աստուած ամէն շնորհ ձեր վրայ չէ թա– փած, ուրիշներն ալ ունին։ Միայն ինք – նահաւան մարդը կը կարծէ որ իր ըսածը «տարբեր» բան էր, եթէ նոյնիսկ արեւին, անձրեւին մասին խօսի ։

⁂

Տարիներու փորձառութենէ մղուած՝ գրի առի այս քանի մը գաղափարները , վսւարճանալով եւ պատահական ընթեր – ցողը զուարճացնելու նպատակով , բայց սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ, այս ամէն մեղքիս վրայ, ես եմ լաւագոյն բանախօ – սը ։

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՕԼԵԱՆ

ՄԵՐ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ

*

Մարսէյլի Տարօն Սալնոյ Ձորի հայրե– նակցական Միութիւնը, ամէն տարի, մեր հերոսներուն նուիրուած օր մը ունի, որ կը թարմացնէ հանդէսով մը, կամ դաշ – տահանդէսով մը անոնց նուիրական յի – շատակը։ Հեռու հայրենի լեռներէ , ձո – րերէ եւ սրբավայրերէ , օտար հորի – զոններու տակ, օտար դաշտերու մէջ, հայրենի սովորութեանց համաձայն , այդ օրը կը վերապրի հին օրերուն նման, ու– տելով, խմելով , պարելով ու երգելով ։

Այսօր մեզի կը մնայ պանծացնել անոնց խնկելի յիշատակը։ Որքան կ'երկարին օ – տարութեան մեր տարիները, այնքան ա – ւելի փարինք մեր մեծ մեռելներուն ։ Վայ այն ժողովուրդին որ շուտ կը մոռնայ իր մեռելները։

Տարօն Սալնոյ Ձորցին պիտի չմոռնայ իր պաշտելի զաւակները, որոնք իրենց հե– րոսութեամբ օրինակ հանդիսացան շատե– րուն ։

Գրեթէ քառորդ դար մեր հայրենի լեռ– ներն ու ձորերը թնդացին անոնց ըմբոստ հերոսական կռիւներուն արձագանգով ։ Քանի մը յայտնի անուններ բիւրաւոր ա– ռաքեալներու այդ բազմութենէն, որո՛ք սրբացան իրենց հերոսավայել գործերով , կռիւներով ու նահատակութեամբ , ի սէր հայրենիքի ազատագրութեան ։

Աղբիւր Սերոբ, Գէորգ Չաւուշ, Հրայր, Դժոխք, Գոմսայ Կորիւն, Մարգար վար– ժապետ, Արապօն ու Գալէն, Շենիքցի Մանուկ, Մշեցի Տիգրան, զօրավար Սմ – բաթ, Շամիրմեցի Սօղօն, Կայծակ Վա – ղարշակ, Կոտոյ Հաճին, Ախլաթցի Մօ – սօն, Ուրտափցի Ցարթէն, Սասունցի Մու– շեղ, Գրէն ու Ցակէն, Ղազարն ու Զօյօն, Հախօն ու Աճօն, Սարգիսն ու Կարօն, Սու– լուխայ Սերոբ իր զոյգ կորիւններով, Ախ– ճանի Ռուբէն, Մշեցի Մճոն, Խնձորգնայ Եաղօն, Առվարինչցի Վարդան, Ավրա – նայ Արամ, Առիւծ Աւագ, Մոտկանցի Սի– մոն, Սեդրակն ու Սարօն, Կոպեցի Ար – շակ, Բուլանըխցի Սարգիս, խմբապետ Ջոհրապ, Գառնեցի Ջուլումաթ։ Ախլաթ– ցի Թաչօն, Քօսայ Միսաք, Ղասապ Սար– գիս, Բիթլիսցի Մուշեղ, Ցոխիկեան Ար – մենակ, Միթն ու Էլօն, Գալուցի Ղազար, Նահատի Բարսեղ, Սերտոյ Գօղօս, Վար– դան վարդապետ, Երկար Բարսեղ, Պալա– պըխ Կարապետ, Լեւոնեան Արմենակ, Ա– չոտ Երկաթ, Ճարտար Ցակոբ, Սերոբի Սօսէն, Ֆրանք Սահակ, Զրից Համբար – ձում, Մեղետի Սիսակ, Հարօն ու Կրպօն , Սորտարա Տիրան, Ցխաւոյ Արութ, Գո – մերու Ցովիկ, Տէր Սարգիս, Ավրանի Հայկ, Կառնենու Մկրտիչ, Փերթակցի Պետօն, Մօկանաց Դաւօն, Տերգեւնայ Վարդան, Բալըրվայ Ցովօն, Վարդենիս – ցի Մարտիրոս, Հասրաթն ու Սահակ , Բիցա Համբօն, Ծամերգու Ցովօն, Բեր – թակցի Ներսօն, Փոխիկեան Արամ, Թե – ղուտցի Աստուածուր , Ֆլիթն ու Հասօն , Երկար Նատօն, Զրհորցի Արթէն, Մշեցի Մուշեղ, Զաթօն ու Փրթօն, Ալիջանայ Մխիթար, Զիթենեայ Ըաղոն, Տիւրան ու Քեռին, Սեմալայ Կրպօն ։

Կծռակցի Կարօն, Աբրէն ու Մուրատ, Դատուանցի Աչոտ, Տէր Ցովհաննէս եւ իր որդին Դանիէլ Դելէմաք, Ցնորայ Մու– րատ, Խնուսցի Ալիկ, Շապուհ ու Լեւոն , Սղըղանքցի Ցակէն, Միքէն ու Գասպար , Ալիճանցի Անդրանիկ, Մօրուք Կարապետ, Սասունցի Մուչօն, Կարմունջցի Տէր Գրի– գոր, Վարժապետ Սարգիս, Սոխորդցի Խարօն , Շամիրմեցի Մուշեղ, Կծուկցի Այվազ, Աղուէս Կարօն, Արամն ու Էլօն , եւ դեռ հազարներ կան, որոնց շարքը եթէ շարունակենք՝ վերջը չի գար ։

Ահա այս սուրբերուն անմոռանալի յի – շատակն է որ կը վերանորոգեն Տարօն Սալնոյ Ձորցիները իրենց հանդէսով ։

Ամէն Հայու պարտքը թող ըլլայ, իր ներկայութեամբ յարգել հերոսներուն յի– շատակը , եւ քաջալերել հանդէսին կազ – մակերպիչները ։

ԱՐՇԱՎԵՆԱԿ ՑԱԿՈԲԵԱՆ

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼՈՒՍՆԻՆ ԴԷՄ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

ԼՈՐՏ ՖՐԱՆՔ ՏԱԿԼԷՍԻ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Ամէն պարագայի մէջ եւ ամէն տեղ նոյն միջոցներն են որ կը գործածուին… Նախ կը ստեղծուի ատելութեան զգացում մը՝ թշնամիին հանդէպ, ապա այդ ատելու – թիւնը շարունակ կ'արծարծուի եւ վառ կը պահուի՝ թշնամիին կողմէ կատարուած ոճրային արարքներու, մահափորձերու, եւայլն պատմութիւններով։ Մարդոց մէջ քննադատական միտքը կը մեռնի, արա – մաբանութիւնը կը նկատուի մոլութիւն , դիւրահաւանութիւնը կը դառնայ՝ պար– տականութիւն։ Այդ վիճակին հասած եւ ինքզինքէն ելած հանրային կարծիքի մը ամէնէն արտառոց բանն իսկ կարելի է հաւատացնել… Այդպէս տաքցած ժողո – վուրդի մը՝ թշնամիին կողմէ կատար – ուած որեւէ արարք կարելի է հաւատա – ցնել… Մինչեւ հոս համաձա՞յն ենք ի – րարու։

Այո, բացարձակապէս համաձայն. բայց այս բոլորը ի՞նչ դարման ունին մեր վիճակին համար։

— Համբերեցէք, պատասխանեց Անգ – լիացին։ Երեւակայեցէք վայրկեան մը, որ վերը յիշած զայրոյթս, ատելութիւնս եւ թշնամիին կողմէ կատարուած որեւէ ա– րարքի հաւատալու պատրաստ այդ տրա– մադրութիւնը կարենանք արթնցնել Եր – կրի բոլոր ազգերուն ու ժողովուրդներուն մէջ՝ գոյութիւն չունեցող,կամ գոնէ մեզի հետ անմիջական յարաբերութեան մէջ մտ– նել չկրցող թշնամիի մը հանդէպ։ Չէ՞ք կարծեր որ այս ձեւով յաջողած կ'ըլլանք, առանց որեւէ վտանգի, ժողովուրդներուն մէջ պատրաստել պատերազմի մը հոգե – վիճակը, որուն շնորհիւ բոլորը կը միա – նան իրարու՝ գոյութիւն չունեցող թշնա– միի մը դէմ։ Չէ՞ք կարծեր որ այս ձեւով վերջապէս յաջողցուցած կ'ըլլանք մեր մոլորակին կատարեալ միութիւնը։

— Անկասկած, ըսաւ Ռուվրէ, քիչ մը անհամբեր. բայց ընդդէմ որո՞ւ։

— Ամէնէն դիւրինը խնդրին այդ մասն է… Որեւէ մէկուն դէմ, պայմանով որ իսկապէս գոյութիւն չունենայ… Լուսնի բնակիչներուն դէմ, կամ Հրատի դէմ , կամ Արուսեակի բնակիչներուն դէմ … միեւնոյն է… Երեւակայեցէք, Ռուվրէ, որ վաղուան մեր թերթերուն մէջ պատ – մենք, թէ անծանօթ տեղէ մը ուղար – կուած անծանօթ ճառագայթներու տա – րափ մը հիմնայատակ՝ կործանած է այս– ինչ գիւղը։ Կը հաւատա՞ն մեր պատմածին թէ՝ չեն հաւատար ։

— Այո, կը հաւատան, բայց եւ այն – պէս եթէ քննութիւն մը …

— «Բայց սիրելիս, ո՞վ կ'ուզես որ քն – նէ ,եւ նոյնիսկ եթէ այդպիսի մէկը ըլ – լար, ի՞նչ թերթի մէջ պիտի լոյս ընծա – յէր իր քննութեան արդիւնքը, քանի որ բոլոր թերթերը մեր ձեռքն են ։ Ի հարկէ, այնպէս մը պէտք է ընենք որ անծանօթ ճառագայթները նիւ Եորքի, Փարիզի կամ Լոնտոնի պէս տեղ մը չիյնան, այլ՝ Թիւր– քիստանի կամ Ալասքայի մէջ գտնուած փոքրիկ գիւղ մը… ո՞վ պիտի երթայ քն– նելու …

— Ճիշդ է, իրաւունք ունիք. յետո՞յ ։

— Ցետո՞յ, յաջորդ օրը նոյնատեսակ յարձակում մը՝ Չինաստանի մէջ … ա – ւելի միւս օրը՝ Աւստրալիոյ մէջ … հետ– զհետէ աւելի ու աւելի մեծ տառերով վերնագրեր … « Խորհրդաւոր թշնա – մին»… «Ո՞Վ Է ԵՐԿՐԻՆ ՎՐԱՑ ՑԱՐՁԱ– ԿՈՂԸ »։

Ընդհանուր իրարանցում… Հովատա շրջանները երկրորդական ատրճանի վը– րայ կուգան։ Կ'ըմբռնէ՞ք թէ ինչ ըսել կ'ուզեմ ։

— Զափազանց հետաքրքրական է ։

— Այս ձեւով ութ օր մթնոլորտը տաք – ցընելէ եւ ջղայնացնելէ ետք զանազան գիտուններու հետ տեսակցութիւններ կը հրատարակուին։ Անգլիոյ մէջ մարդիկ կը ճանչնամ որ աշխարհի խաղաղութեան համար այդ ծառայութիւնը կը մատու – ցանեն ինծի, դուք ալ՝ այստեղի գիտուն– ներուն կը դիմէք, Քրաֆթը՝ Գերմանիոյ գիտուններուն ։ Ուրեմն բոլոր այս գի – տունները, ուսումնասիրելով ճառայայթ– ներուն ուղղութիւնը, այն եզրակացու – թեան կը հասնին թէ անոնք կրնան գալ միայն մէկ կարելի աղբիւրէ ; այսինքն՝ Լուսնէն… կամ եթէ կ'ուզէք՝ Հրատէն , միեւնոյն է ։

Թարգմ. Շ. Ս.

(Շար.)

ԱՆՏՐԷ ՄՈՐՈՒԱ

(5)

ՃԱՇ Ի ՊԱՏԻՒ ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ

*

Երեքշաբթի իրիկուն տեղի ունեցաւ Փավիյոն Տօֆինի մէջ ճաշ մը, ի պատիւ Երուսաղէմի պատրիարքական տեղապահ Եղիշէ արք. Տէրտէրեանի: Ներկայ էին նաեւ Փարիզի առաջնորդ եւ կաթող. պատուիրակ Սերովբէ Ծ. Վ. Մանուկեան, Շահէ վրդ. Աճէմեան, Անուշաւան աբեղայ Զղջանեան, Փարիզի հայ եկեղեցւոյ քահանաները, ինչպէս նաեւ Ֆրանսական Օֆիսի տնօրէն՝ դեսպան Կէտօ, Անդրյորդանանի Ֆրանսայի դեսպանը, կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները, Լոնտոնի Ազգ. Միութեան նախագահ Գ. Ս. Քիւրքճեան եւ բազմաթիւ հայրենակիցներ:

Գ. Վահէ Ֆրէնկեան առաջին առթիւ խօսք առնելով շնորհակալութիւն յայտնեց Սրբազանին, առաջնորդին, դեսպաններուն եւ բոլոր ներկաներուն, որոնք պատուած էին այս հանդիպումը եւ խօսքը տուաւ Գ. Սեդրակ Քարեանի:

Գ. Քարեան իր կարգին ֆրանսերէն կարճ ճառով մը շնորհակալութիւն յայտնեց Սրբազանին, որ Ֆրանսայի տուած է Ս. Ծ. Վ. Մանուկեանի նման առաջնորդ մը, երկրի մը մէջ ուր ամէն ոք ազատ է հետեւելու իր ընտրած կրօնքին եւ լսելու իր խղճին օրէնքը: Գ. Քարեան շեշտելով որ օրուան յարգելի հիւրը, ներկայացնելով Հայաստանեայց եկեղեցւոյ երկու կարեւորագոյն աթոռները, աւելի եւս սիրելի կը դառնայ, վերջացուց յայտնելով պատր. տեղապահին իր յարգանքի զգացումները:

Գ. Սահակ Տէր Թովմասեան յիշեց թէ երբ 1921ին Հայաստանի որբերը կը մեկնէին դէպի Երուսաղէմ, ինք եւս ներկայ այդ մեկնումին, երբեք միտքէն չէր կրնար անցընել թէ աւելի քան երեսուն տարի ետքը առիթը պիտի ունենար կրկին տեսնելու Եղիշէ արք. Տէրտէրեանը, այս անգամ իբրեւ պահակը հայկական մեծագոյն սրբավայրերուն: Այս ծանր պաշտօնին համար, Գ. Ս. Տէր Թովմասեան յաջողութիւն եւ կարողութիւն մաղթեց Սրբազանին, շեշտելով թէ մեծ է եկեղեցականներու դերը եթէ անոնք մնան հաւատարիմ պատմական ուղիին:

Խօսք տրուեցաւ Գ. Սարգիս Քիւրքճեանի որ ցաւ յայտնելով որ բացակայած է Լոնտոնէն՝ երբ Եղիշէ արք. այցելած էր գաղութը, ըսաւ սակայն թէ լսած էր Սրբազանին ձգած լաւ տպաւորութիւնը գաղութին եւ անգլիական եկեղեցական շրջանակներու վրայ:

Անգլերէն շատ գեղեցիկ ճառով մը Անդրյորդանանի դեսպանը յիշեց թէ ճանչցած է Սրբազանը 1951ին երբ ինք զինուորական կառավարիչ էր Երուսաղէմի: Այդ թուականէն առիթ ունեցած է մօտէն ծանօթանալու Եղիշէ արք.ին եւ գիտնալու թէ ամէն բանէ առաջ ան ճկուն եւ իմաստուն մէկն է, որ դժուարագոյն պարագաներու մէջ միշտ կրցած է հասկացողութեան եւ համաձայնութեան կէտին մը գտնել: Դեսպանը շեշտեց թէ երբեք պիտի չմոռնայ սրբազանին հետ անցուցած տարիները, եւ «շնորհակալութիւն չեմ յայտներ հայ գաղութին, ըսաւ, որովհետեւ պատրիարքական տեղապահը արդէն զիս ընդունած է իբրեւ այդ համայնքին մէկ անդամը: (Ս. Ծ. Վ. Մանուկեանը տուաւ ներկաներուն այս ճառին թարգմանութիւնը):

Ցանուն հայ աւետարանական եկեղեցւոյ՝ խօսք առաւ վերապատուելի Սիսլեան, որ յայտնեց թէ աւետարանական եկեղեցին անհուն սէր ունի հանդէպ հայ կղերին, եւ երբեք չի մոռնար Մայր Եկեղեցին, որուն համար կ'աղօթեն հայրենիքէն ներս կամ դուրս:

Կաթ. պատուիրակ եւ Փարիզի առաջնորդ Ս. Ծ. Վ. Մանուկեան ըսաւ թէ շատ մօտէն կը ճանչնայ Եղիշէ սրբազանը, ունեցած են նոյն մանկութիւնը, նոյն ուսուցիչները, եւ միասին ըրած են նոյն ուխտը ծառայելու Աստուծոյ, հայ ժողովուրդին եւ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ: Վարդապետը յետոյ շեշտելով թէ վերջին 70 տարիներու եկեղեցւոյ պատմութեան մեծագոյն երկու դէմքերը եղած են Օրմանեան եւ Դուրեան: Երկարօրէն ծանրացաւ այս վերջինին վրայ: Երբ 1921ին Երուսաղէմի պատրիարք եղաւ Եղիշէ Դուրեան, նոր կրթական շունչ մը բերաւ: Եւ մինչեւ այսօր արտասահմանի եկեղեցին անոր ոգիով է որ կը ծառայէ հայ ժողովուրդին. Դուրեան Սրբազանի այդ ոգիին լաւագոյն ներկայացուցիչն է Եղիշէ արք. Տէրտէրեան: Առաջնորդը վերջացուց բարի գալուստ մաղթելով պատրիարքական տեղապահին՝ յանուն Ֆրանսայի գաղութին:

Վերջին խօսքը առնողն էր Եղիշէ սրբազանը, որ ծանրացաւ եկեղեցւոյ դերին վրայ ազգապահպանման գործին մէջ: Անոր շուրջ պէտք է զինադադար կատարեն մեր բոլոր տեսակէտները եւ զգացումները: Սրբազանը շեշտեց թէ ուր որ պէտք եղած է զոհուիլ, միշտ ժողովուրդին կողքին եղած է հայ եկեղեցականը: Պէտք չէ որ անհատականութիւնները կամ չափազանց կուսակցամոլութիւնը բաժան բաժան ընեն այս ժողովուրդը, որ պէտք է մնայ մէկ, ինչպէս է հայութիւնը: Պատրիարքական տեղապահը խօսելով հայ ժողովուրդին մեծութեան վրայ, շեշտեց թէ Հայերուն համար շատ աւելի դժուար է հայրենասիրութիւնը քան Ֆրանսացիին կամ անգլիացիին համար: Յաղթանակները կ'անցնին, կարեւորը տոկալն է, դիմանալն է: Մեծ է մեր ժողովուրդը որ կրցած է երկու հազար տարի դիմանալ: Ես կը հաւատամ որ օր մը պիտի յաղթենք:

Ճաշը վերջացաւ ուշ ատեն:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Երկուշաբթի առաւօտ Ֆրանսական Օֆիսի տնօրէն Գ. Կեռօ, որուն կ'ընկերանար հայկ. բաժնի տնօրէն Գ. Ժ. Արթինեան, այցելութիւն տուին Եղիշէ Սրբազանին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՄԱՍԻԱՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 14 Յուլիս, «Յառաջ».— Մարսէյլի Ամասիոյ Հայր. Միութեան դաշտագնացութիւնը տեղի ունեցաւ Յուլիս 10ին, Թրուա Լիւքի ագարակին մէջ: Առտուն շատ կանուխ, արդէն Տրակինեանի հայրենակիցներու օթօքարը հասած էր տեղացիներէն առաջ, իրենց նորակազմ երգչախումբով: Նախատեսուածէն աւելի հայրենակիցներ եկած էին: Կէսօրուան ճաշը Ամասիոյ հինաւուրց եւ քաղցր կենցաղը կը ներկայացնէր: Միութեան ատենապետ Գ. Տ. Զօրիքեան քանի մը խօսքով բացատրեց հաւաքոյթներու մեծ օգտակարութիւնը Նոր Սերունդի տղաքը իրարու ծանօթացնելու տեսակէտէն:

Միութեան ատենադպիր Կ. Գօլիկեան թուեց ամասիացի բոլոր այն աշակերտներ եւ ուհիները, որոնք այս տարի ունեցան դպրոցական զանազան յաջողութիւններ: Ապա բարի գալուստ մաղթեց բոլորին: Խօսքը տուաւ Տրակինեանի երգչախումբի վարիչ Տէր եւ Տիկին Ղ. Սվաղլեաններու, որոնք Նոր Սերունդի զաւակները ջով քովի բերելով հայերէն երգեր, արտասանութիւններ եւ տրամախօսութիւններ կը սորվեցնեն: Երգչախումբը երգեց «Հայ ազգինք եղբարք»ը:

«Յառաջ»ի ներողամտութիւնը խնդրելով, կ'ուզեմ արձանագրել մեր անուշիկ մանչ ու աղջիկներու մաքուր առոգանութեամբ արտասանութիւնները, եւ երգերը ղեկավարութեամբ Տիկին Ս. Սվաղլեանի: «Կօշկակարը» ներկայացուցին Գասիկեաններ, Յ. Սվաղլեան: Օր. Աւտարեան արտասանեց «Գովք Հայաստանի»ն, ծափեր խլելով:

Ներկայ էին տիկիններ Գալտիկեան եւ Վաճիկեան:

Տիկ. Գալտիկեան այս անգամ ալ խօսելով իր խօսքը ուղղեց մայրերուն, «Հայապահպանման բանալին ձեր ձեռքն է եւ մեր ձեռքն է: Այրերու կողքին մենք պէտք է ներկայ ըլլանք, եւ մինչեւ իսկ կարեւոր դերեր պէտք է կատարենք: Ամերիկայի մէջ, ուր կիները ձեռք առած են ազգային գործերը — դպրոց, եկեղեցի եւն. կը գտնեն մեծ յաջողութիւններ: Հայրենակցական Միութիւնները, լաւագոյն միջոցներն են հայապահպանման միեւնոյն սովորութիւնները եւ միեւնոյն աւանդութիւնները դիւրութեամբ իրարու մօտ կրնան բերել հայրենակիցները:

Գովելի բծախնդրութեամբ աշխատեցան, Օրիորդներ Ս. Չէքէմեան, ժրաջան վարչ. անդամուհի Օտէթ Յովակիմեան, Տիկին Արփ. Մուրճիկեան եւ Գ. Գ. Յ. Չէքէմեան, Գ. Յակակիմեան, ինչպէս նաեւ Գ. Յ. Աղնաւորեան:

Խանդավառ ցոյցերով ճամբու դրինք Տրակինեանի մեր հայրենակիցները իրիկունը ուշ ատեն: Հայկ. Քնար նուագախումբը հինգ հոգիէ բաղկացած, նուագեց հայկական եւ եւրոպական եղանակներ:

Ուշ գիշերին, ակամայ բաժնուեցանք հանդիսավայրէն: Վարչութիւնը իր խնդակցութիւնը կը յայտնէ վարչութեան ժրաջան անդամուհի Օր. Օտէթ Յովակիմեանի որ Մարսէյլի աւետարանական բարձրագոյն դպրոցը յաջողութեամբ աւարտեց, ինչպէս նաեւ Օր. Սիւզան Գասմաճեանի, որ նմանապէս յաջողութեամբ իր Բ. պաքալորիան ըրաւ:

ԿԱԳՕ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ԱՄՊ ՈՒ ԾԻԱԾԱՆ»

*

Ինչ յուզիչ գիրք, թող ընթերցողը աչքէ անցընէ ամէնից առաջ գրքին վերջը համեստօրէն զետեղուած կենսագրականը, որտեղ հեղինակը, Արմենակ Միսիրեան, նկարագրում է իր ամբողջ ընտանիքը եւ իր կեանքը այնքան բանաստեղծօրէն միեւնոյն ժամանակ ճշգօրէն, որ խոր յուզմունք է պատճառում:

Կարդացէք Ատխաման փոքր քաղաքի նկարագրութիւնը, նա վերապրում է իր մանկութեան օրերը, տալիս է ծնողների, մօտիկների նկարագրութիւնը, անուշահոտ սարսուռ ազդող տեսարաններ, կոտորածները, աքսորը, իր աքանչելի - մեծ սիրտ մօրը, ամուսնոյն նկարները կարծես պատկերներ լինեն եւ մարդ տեսնում է նոցա, ինչպէս բոլոր անձերին որոնց մասին խօսում է պատմելին:

Բայց Գ. Միսիրեանը միայն բանաստեղծ չէ, նա նկարիչ է յափշտակուած կրօնական ներշնչումներով, նա երաժիշտ է (չմոռանանք, որ իր հայրը Մարտիրոս, հիանալի ջութակահար է եղել եւ այդ ձիրքին շնորհիւ ազատած բանտերից) եւ սիրուն ֆօրմները հայկական խօսքերով, որոնց մեծ մասը ինքն է յօրինում: Իր նկարների հետ զուգընթաց մի ամբողջութիւն է ստեղծում:

Հայ բողոքական աշխարհին համար թանկագին ընծայ է պատրաստած Գ. Միսիրեանը:

Գիրքը (174 էջ) լեցուն է լուսանկարներով եւ նկարներով:

Մարգարիտ Բաբայեան

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉ ՄԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Լիոնի գեղարուեստից վարժարանին Ֆրանսացի մեծ նկարիչներու կողքին, ինչպէս Շառթըի, Տիոէյի, Լաֆլաշի, որոնց նկարները ցուցադրուած են Վալանսի Անտուէ Գոսթի Կալըրիի մէջ, այցելուն հիացումով կը դիտէ հայ մեծ նկարիչի մը՝ Կարապետեանի գործերը:

Կարապետեան մօտ քսան տարի առաջ Պրիւքսէլի Գեղարուեստական վարժարանէն եկած է Փարիզի Գեղարուեստից վարժարանը: Զինուոր՝ պատերազմի միջոցին, յետոյ գերի: Զինուորութենէ ազատուելով կը հաստատուի Լիոն, ուր կը շարունակէ իր գեղարուեստական գործունէութիւնը յարաճուն վերելքով մը: Իր գործերը կը կրեն անձնական կնիք: Ան իր նկարներուն մէջ կը դնէ արեւելեան հըմայքի մը բոյրը եւ գծագրութիւնը հիանալի նրբութիւն մը ունի: Կը սիրես գոյներու իր ներդաշնակ ոճը եւ իր գրաւիչ մթնոլորտը: Տարակոյս չկայ թէ Վալանսցի հայ երիտասարդները պիտի այցելեն ցուցահանդէսը գնահատելու համար իրենց շատ համեստ բայց խոստմնալից արուեստագէտ հայրենակցին գործերը: Ան իր գործերուն նկարահանդէսը պիտի այս ձմեռ, միեւնոյն նկարահանդէսին մէջ:

ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԷ.

Ելայ կանգնեցայ:

— Իսկ եթէ գտնեմ գեղեցիկ ու հանգստաբարոյ մէկը՝ ամուսնանա՞մ հետը, հարցուցի լուրջ երեւոյթով մը:

— Աստուած վկայ, Անն, եթէ ինծմէ զատ ուրիշ մէկու մը հետ ամուսնանաս, անոր վիզը կ'ոլորեմ: Իսկ քեզ ալ....

— Ի՞նչ կ'ընես, ըսի, յուզումնալից հառաչով մը:

— Կը փախցնեմ ու մարմինդ կապոյտնալու աստիճան կը ծեծեմ:

— Ինչ հրապուրիչ ամուսին մը ընտրեր եմ... որ մէկ գիշերուան մէջ կը փոխէ միտքը:

■

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

(Սըր Էօսթէյս Փետլըրի օրագիրէն քաղուած)

Ինչպէս ըսի արդէն, առաւելաբար խաղաղութիւնը սիրող մարդ մըն եմ: Կը փափաքիմ հանդարտ կեանք մը անցընել եւ սակայն ճիշդ այդ հանդարտութիւնն է որ չեմ կրնար ունենալ: Շուրջս միշտ փոթորիկ եւ աղաղակ: Փեկէթի չարաճճիական գաւազրութիւններէն ազատուիլս մեծ սփոփանք մըն է անշուշտ: Օր. Փեթիկրիւ օգտակար անձ մըն է, ապահովաբար: Իր մէկ քանի գործերը անգնահատելի են: Ճիշդ է թէ Պուլաուայօ գտնուած միջոցիս լեարդի խիթերս զիս բռնեցին արգելք պէս վարուիլ, բայց շոգեկառքին մէջ շատ անհանգիստ գիշեր մը անցուցեր էի: Առտուն ժամը 3ին՝ լաւ հագուած երիտասարդ մը բաժնեակս մտնելով հարցուց թէ ուր կ'երթամ: Առանց կարեւորութիւն ընծայելու «Թէյ՝ առանց շաքարի» խօսքերուս, դարձեալ նոյն հարցումը կրկնեց: Պարզուեցաւ որ Գաղթականական Գրասենեակի պաշտօնեայ է եղեր: Ստիպուեցայ հարցումներուն գոհացում տալու ու տարափոխիկ հիւանդութիւն չունիմ, Ռոտեզիա եկած եմ անձնական պատճառներով, անունս, ծննդավայրս, եւն.: Ցետոյ ուզեցի քիչ մը քնանալ, այս անգամ ալ տխմար պաշտօնեայ մը արթնցուց զիս ժամը 5·30ին, բերելով գաւաթ մը անոյշ ջուր, որ իբր թէ թէյ է եղեր: Քիչ մնաց երեսին պիտի նետէի: Պուլաուայոյին մօտերն էինք երբ կրկին արթնցայ: Քիչ վերջ շոգեկառքէն վար կ'իջնէինք, հետս առած փայտէ ահագին ընձուղտ մը՝ ամբողջութեամբ սրունք ու վիզ:

Քիչ մը ժամանակ անցաւ խաղաղ: Ու ահա դարձեալ փորձանք: Այն օրը երբ Ջրվէժը գացեր էինք՝ գիշերը՝ խօսելիք ճառս սղագրել կուտայի Օր. Փեթիկրիւին, յանկարծ տիկ. Պլէր սենեակս նետուեցաւ եւ առանց ներողութիւն խնդրելու — Ո՞ւր է Անն, գոչեց:

Աքանչելի հարցում, չէ՞ք կարծեր: Կարծես աղջկան համար պատասխանատու եւ ըլլայի: Ի՞նչ պիտի մտածէր Օր. Փեթիկրիւ: Անն Պետինկֆիլտը գիշերանց գըրպանէս եւ կամ ուրիշ տեղէ մը դո՞ւրս պիտի հանէի արդեօք: Ի՞նչ բան է այս, մանաւանդ իմ դիրքս ունեցող մէկու մը համար:

— Անկողնին մէջ ըլլալու է, ըսի սառնօրէն:

Կոկորդս մաքրեցի եւ նայեցայ Օր. Փեթիկրիւին, հասկցնել ուզելու համար որ գործի պիտի վերսկսիմ: Տիկին Պլէր փոխանակ դուրս ելլելու, ընդհակառակն, բազմեցաւ աթոռին մէջ եւ սկսաւ ջղային կերպով ոտքերը ճօճել:

— Իր սենեակը չէ: Սոսկալի երազ մը տեսայ, սարսափելի վտանգի մէջ էր: Արթնցայ, գացի սենեակը՝ ինքզինքս վստահացնելու համար, հոն չէր, անկողինն ալ չէր բացուած: Ի՞նչ ընեմ, Սըր Էօսթէյս:

Քիչ մնաց որ ըսէի.— «Գնա անկողինդ եւ մի անհանգստացներ ուրիշները: Անն Պետինկֆիլտի նման առողջակազմ աղջիկ մը ի վիճակի է ինքզինքը պաշտպանելու:»

— Ռէյսը ի՞նչ կը մտածէ, պատասխանեցի:

Աղջիկը շարունակ Ռէյսին հետ է:

Կիներու ընկերակցութեան առաւելութիւններուն հետ թող քիչ մըն ալ անոր անպատեհութիւնները ճաշակէ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

առաջարկուած ուժերու սահմանափակման եւ միջազգային հիմնադրամի մը ստեղծման ծրագիրը, զոր հաղորդած էինք առջի օր :

Իսկ Մառէշալ Բուլկանին ընդունելէ առաջ Այզընհաուըրի յայտարարութեան «անչափելի կարեւորութիւնը» յայտնեց թէ բարեբաստիկ նշան մը կը նկատէ զայն բանակցութեանց համար : Նախագահին առաջարկէն առաջ, Բուլկանին որ նիստին նախագահն էր, ներկայացուցած էր զինաթափութեան մասին իր ծրագիրը :

1.— Ատլանտեան Ուխտի անդամները մէկ կողմէ, Վարշաւայի դաշնագրին յարողները միւս կողմէ, ոչ-յարձակման դաշինք մը պէտք է ստորագրեն : Դաշինքը ժամանակաւոր է եւ չեղեալ կը նկատուի երբ երկու խմբակցութիւնները լուծուին, ապահովութեան միաձնական դրութեան մը հաստատումով :

2.— Ուժերու սահմանափակում.— Գրեթէ այն ծրագիրը՝ զոր Խ. Միութիւնը առաջարկած էր Մայիսին, Լոնտոնի մէջ գումարուած զինաթափութեան յանձնաժողովին: Խ. Միութիւն, Չինաստան եւ Մ. Նահանգներ միաժամանակ 1.500.000 զինուոր: Ֆրանսա եւ Անգլիա՝ 650.000 : Միւս ազգերը միասին՝ 200.000: Զէնքերու քանակի կրճատում՝ 75 առ հարիւր : Ցետոյ կ'առաջարկէ որ 4 Մեծերը համաձայնութիւն մը ստորագրեն ըստ որուն յանձն կ'առնեն հիւլէական ռումբեր բնաւ չգործածել, նախայարձակման մը ծառայելու համար զանոնք :

Վարչապետ Ֆոռի ծրագիրը կը թելադրէ որ «երկաթէ վարագոյրին» երկու կողմը գօտիներ ստեղծուին, որոնք ենթարկուին միջազգային յանձնախումբի մը հակակշիռին եւ տեւական քննութեան:

Արեւմուտքի մեծերուն ծրագիրները զիրար կ'ամբողջացնեն, ինչպէս կը յայտնեն լաւատեղեակները, իսկ Բուլկանինի առաջարկին մէջ «լրջօրէն քննելիք կէտեր կը գտնուին»: Ամէն պարագայի մէջ, վարչապետներու ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց արտաքին նախարարներու ժողովին յղել ներկայացուած ծրագիրները : Այզընհաուըրի, Իտընի եւ Ֆոռի առաջարկները զըլխէ ամբողջութեամբ, իսկ Բուլկանի ծրագրէն մասնաւորաբար հիւլէական ռումբի վերաբերեալ կէտը : Եթէ արտաքին նախարարները համաձայնին, վարչապետները երեկուան նիստին մէջ նորէն պիտի քննէին զինաթափութեան խնդիրը: Այլապէս ուղղակի պիտի անցնէին օրակարգի չորրորդ նիւթին՝ Արեւելք–Արեւմուտք յարաբերութեանց :

✕ Առջի առտուան արտաքին նախարարներու ժողովը, որ պիտի զբաղէր Գերմանիոյ եւ ապահովութեան խնդիրներով, չյաջողեցաւ համաձայնութեան գետին մը ստեղծել: Մոլոթով միշտ կը պահանջէ Գերմանիոյ միացումէն առաջ հաստատել ապահովութեան դրութիւն մը, մինչդեռ երեք մեծերը կը շեշտեն գերմանական միացման անմիջական անհրաժեշտութիւնը : Հաւանական կը նկատուի որ հոկտեմբերին արտաքին նախարարները նոր ժողով մը գումարեն Ժընեւի մէջ, այս զոյգ խնդիրներուն լուծում մը գտնելու համար :

✕ Առջի օր վարչապետ Ֆոռ տեսակցութիւններ ունեցաւ Անգլիոյ վարչապետին եւ նախագահ Այզընհաուըրի հետ, Հնդկաչինի կացութիւնը քննելու համար :

Իսկ երեկոյեան, Զուիցերիական Համադաշնակցութեան նախագահը ընդունելութիւն մը սարքեց, որուն ներկայ գտնուեցան երեք վարչապետները եւ առաջին անգամ ըլլալով նախագահ Այզընհաուըր որվհետեւ հրաւէրը կուտար նախագահէ մը :

....

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ յուշագիր մը ղրկեց Լոնտոն, խնդրելով Անգլիայէն որ պէտք եղած գիմումները կատարէ որպէսզի Հնդկաչինի մասին Ժընեւի անցեալ տարուան յանձնառութիւնները յարգուին: Կը բողոքէ զինադադարի յանձնախումբին դէմ կատարուած յարձակումներուն առթիւ, եւ կը պահանջէ որ Հնդկաչինի միացման համար որոշուած ընտրութիւններն ու նախապատրաստական աշխատանքները սկսին ինչպէս նաեւ ընտրութիւնները պէտք է տեղի ունենան գալ Յունիսին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ

Հինգշաբթի իրիկուն Ֆրանսացի Քափիւ առաջին հասաւ Ալպի 14րդ հանգրուանին: Ընդհանուր դասաւորումը փոփոխութիւն չէ կրած :

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

ԺԱ. ՑԱՆԿ

Նախորդ գումար	800.800
Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Պապազասարեան	20.000
Գ. Նորայր Սահաթճեան եւ Քոյրեր	10.000
Տէր եւ Տիկ. Յեսու Ջրահեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Մեսրոպ Շահինեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պէյլէրեան	2.000
Արզոյեան Եղբարք	3.000
Պ. Երուանդ Մկրտիչեան	1.000
Տէր եւ Տիկ. Պ. Վանոյեան	1.000
Տէր եւ Տիկ. Յ. Քէրիմեան	1.000
Տէր եւ Տիկ. Վ. Սաաթճեան	2.000
Պ. Յար. Մխճեան	500
Այրի Տիկին Յակոբեան	500
Պր. Գազազեան	500
Տէր եւ Տիկին Հայկ Ֆրէնկեան (փոխան ծաղկեպսակի Ս. Մարկոսեանի)	1.000
Ընդհ. գումար	850.300

«ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՄԵԾ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Փոն տը Շէրիւի Կուհայի (Տրիփիէ) ծառախիտ անտառը:

Բանախօսութիւն, երգ, արտասանութիւն եւ անակնկալներ, հայկական ջերմ մթնոլորտ : Ճոխ պիւֆէ :

ԾԱՆՕԹ.— Փլաս Կիչառէն օթօքառները կը մեկնին առտուն ժամը ճիշդ 9.30ին: Նոր Սերնդականներէն կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

Երթ ու դարձի գին 200 Ֆրանք :

ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Նուիրուած հերոսներու յիշատակին : Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ս. Անթուանի Ընկ. Կարօ ենթակոմիտէի: Այս կիրակի ամբողջ օրը Պ. Նաճարեանի ծանօթ հովասուն ագարակին մէջ, (Սէնթ Անթուան, Քամբ. Ռողըրէ լէ Պամֆիտ):

Կը խօսի ընկեր Տ. ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Երգ, արտասանութիւն, եւրոպական եւ հայկական պարեր: Բարձրախօսով ընտիր նուագ: ճոխ երգապնակներով (Ալքազ) :

Առատ ըմպելի եւ խորոված :

Մուտքը ազատ է :

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալտոյճորի Հայր. Միութեան իր հերոսներու յիշատակին նուիրուած 31րդ հանդէսը այս կիրակի Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզի մէջ :

Ցարզանքի խօսքէ վերջ Պուլվար Օտոյի դպրոցին աշակերտները պիտի երգեն հայրենաշունչ երգեր ու պիտի պարեն հայրենի տարազով :

Առնել հանրակառք 25 թիւ, Փլաս տ'Էքսէն եւ իջնել վերջին կայարանը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. Կ. Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղը իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բժիշկ Արթինեանի որ ձրիաբար կատարած է տասնէ աւելի երախաներու բժշկական քննութիւնները :

●

Բունարճեան եւ Ղազարեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ կամ նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ փեսային Կարապետ Բունարճեանի մահուան առթիւ :

●

Կրընոպլի Կապ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Կրընոպլի Ազգ. Եկեղեցական Միութենէն եօթը հազար Ֆր. Կապ. Խաչի դպրոցի ֆոնտին, տարեվերջի քննութեան առթիւ :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ

ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ.

ՇԱՎԻԼ

Շավիլի անտառին մէջ, Յուլիս 24 կիրակի: Գերեզմանատան մօտ :

Առաւօտէն մինչեւ երեկոյ:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Արղութեան» խումբին կողմէ :

Ժամը 3ին այցելութիւն ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆի գերեզմանին :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Անտառին մէջ գեղարուեստական բաժին բարձրախօսով եւ նուագ: Պիւֆէ եւ խըմիչք, մատչելի գիներով :

Կը խօսի ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը նուագեն Թառիստ Սէյրան եւ Բենօ :

Մոնփառնասէն առնել շոգեկառք եւ իջնել Շավիլ, Փոն տը Սէվրէն 171 թիւ օթօպիւսը, իջնել Փիւի սան Վէն :

Անձրեւի պարագային տեղի կ'ունենայ միայն շիրիմի այցելութիւնը :

ՎԱԼԱՆՍ

Կը տօնուի Յուլիսի 24ին, կիրակի ամբողջ օրը, Սէն Փէրէի մայրապետներու օդասուն անտառին մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի, մասնակցութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի եւ Նոր Սերունդի :

Կը նախագահէ ընկ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՊՕՅԱՃԵԱՆ: Կը խօսի ընկ. ԱՇՈՏ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժին.— Բարձրախօս հայկական ձայնապնակներով, երգ, արտասանութիւն, զուարճալի խաղեր, հայ ժողովրդական պարեր, եւրոպական պարեր: Ճոխ պիւֆէ :

Օթօքար առնել Ալլօպրօժի առջեւէն :

ՏԷՍԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան Տէսինի կոմիտէին կողմէ: 24 Յուլիս Կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսինի ծանօթ ցովասուն պուրակին մէջ.

Գեղարուեստական բաժին: Երգ, պար, նուագ եւն.; Հաճելի ժամանց մը բոլորին համար: Ճոխ պիւֆէ, մատչելի գիներով:

Կը հրաւիրուին բոլորը անխտիր :

Անձրեւի պարագային կը յետաձգուի յաջորդ կիրակիին :

ՎԻԷՆ

Ընտանեկան մեծ դաշտահանդէս

Կազմակերպուած Վիէնի Անի կոմիտէին կողմէ, այս կիրակի ամբողջ օրը : Էսպրէպլին-Տապուրէյի զովասուն ծառերուն տակ, պաղ ու կարկաչուն առուակին եզերքը (ծանօթ վայր) :

Կը հրաւիրենք Վիէնի եւ շրջանի մեր հայրենակիցները :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Օթօքարներու ժամերը, երթ ու դարձ տեղւոյն վրայ տեսնել յայտարարութիւնները :

Ճոխ պիւֆէ :

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին կողմէ, դպրոցական տարեվերջի եւ քննութիւններէն վերջ, արձակուրդներու առթիւ :

Այս կիրակի զովասուն Լաֆրէի լճին եզերքը Թէրէն տը Քամփինք տը Թէօֆրէյ:

Գեղարուեստական բաժին, պատրաստուած դպրոցի աշակերտներու կողմէ, հաճելի ժամանց բոլորին համար: Ճոխ պիւֆէ.

Հաղորդակց. միջոցներ.— Օթօքարը կը մեկնի առաւօտեան ժամը 9ին: Փլաս տը Վէրտէօն, ժամը 9.15, Կ. Խաչի դպրոցին առջեւ, առաւօտեան ժամը 9.30, Շմէն տը լա Փլէն, ժամը 9.45. Անկիւնը տիւ Թուր ժան Ժօռէս է ռիւ Նիկօլա Շօրիէ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Առանձին երիտասարդ եւ ճարպիկ հայ կին մը, Ֆրանսահպատակ, Նոր բացուելիք նպարավաճառի խանութի մէջ աշխատելու համար, յառաջիկային ընկեր ըլլալու հաւանականութեամբ :

Գրել Ադամեանի,

34, Ave. d'Italie, Paris (13)

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

●

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրէ, բանակումին մասնակցող փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերներն ու համակիրները, այս շաբաթ, ժամը ճիշդ 20.30ին, Ազգ. Տան մէջ, 32 ռիւ տը Թրէվիզ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանին բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները այս շաբաթ, ժամը 21ին Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր շրջաններուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Ալֆորվիլ–Մեծարենց–Ս. Եօթնեղբայրեան» խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ, ժամը 20.30ին ծանօթ հաւաքատեղին :

25ԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

Համազգ. Մշակութ. Միութեան եւ Պէյրութի Նշան Փալանճեան Ճեմարանի

ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Եկեղեցւոյ շրջաբակը :

Կը խօսին՝ Փրոֆ. Գ. ԽԱՑԻԿԵԱՆ եւ Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մեր սիրելի բոլոր Թաղեցիները կը հրաւիրուին անխտիր իրենց բաժինը բերելու Հայ Կրթ. այս ազգօգուտ հաստատութեան :

Սէն Լուի Յոբել. յանձնախումբի Նախագահ Ս. Պապուչեան, փոխ նախագ. Պ. Հայթայեան, գանձապահ՝ Ե. Փամպուքեան, քարտուղար՝ Յ. Համբարձումեան :

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Շնորհակալութեամբ ստացանք իրենց այցելութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Տ. Տատեանէ հազար Ֆրանք, Տիկին Ս. Բալըկեանէ 500 Ֆր.: Վարչութիւն

ՕՓԸՐԷԹԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՊՕՄՕՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ «ՇԱՆԹ» գեղարուեստական ընկերութեան, ղեկավարութեամբ ժողովրդական դերասան ԹՐԱԳՕՇԻ: Կը մասնակցին տիկիններ Աշխէն Տ... Յակոբեան եւ Ռոզա Անդրէասեան եւ ուրիշ կարող ուժեր :

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պօմոնի Ս. Սահակ–Մեսրոպ սրահին մէջ :

Կը ներկայացուի

ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ

(Չորս արար): Նուագախումբ ծանօթ ջութակահար Ս. Չէօրէկճեանի :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Եափքարտաշեան Ցակոբ Փափազեանի մահուան առթիւ 1500 Ֆր. կը նուիրեն Օննիկ Սերոյեանի (հիւանդ մը) եւ 500 Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման ֆոնտին :

***

Խորէն Եաղութեանի (Եաղուպեանց) մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Ե. Տրնկոյեան երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Կարմիր Խաչի բուժարանին :

Ստանալ «Յառաջ»էն :

***

ԼԱՆՍԷ.— Տիկին Հերանուշ Սպենչեանի եւ Յարութիւն Օնպաշեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Օհանեան կը նուիրեն հազարական Ֆր. Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցին ֆոնտին :

Տէր եւ Տիկին Սվազեան իրենց կնքահօր, Յարութիւն Օնպաշեանի, մահուան առթիւ երկու հազար Ֆր. կը նուիրեն Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցի. ֆոնտին :

●

Խորէն Եաղուպեանցի մահուան առթիւ Գրգոյեան ընտանիքը կը նուիրէ հազար Ֆրանք, Ֆ. Կապ. Խաչին Փարիզի մասնաճիւղին եւ հազար Ֆր. Հանգստեան տան: Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԼԱ ՔՕԹ ՍԷՆ Թ'ԱՆՏՐԷ (Իզէր) Տէր եւ Տիկին Նազար Նազարեան իրենց եղբօրը եւ աներձագին ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՕՆՊԱՇԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ հազար Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար եւ հազար Ֆրանք ալ Աղքատախնամին զոյգ ծերանոցներուն համար: Ստանալ «Յառաջ» էն :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60
Le Directeur : SCH. MISSAKIAN
Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e
C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600
Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ԿԻՐԱԿԻ 24 ՅՈՒԼԻՍ • DIMANCHE 24 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7732 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3143

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

•

Խանասորէն 58 տարի վերջն ալ աշխարհացրիւ հայութիւնը սրտաբուխ խանդաղատանքով կը պանծացնէ անմոռանալի յիշատակը այն 250 կտրիճներուն, որոնք սրբազան վրէժի կրակը սրտերնուն մէջ, «Յուլիս ամսոյ 25ին» խոյացան քրտական ոճրագործ ցեղախումբի որջին վրայ:

1896ին Մազրիկ ցեղը, ղեկավարութեամբ Շարաֆ բէկի, Ս. Բարթողիմէոսի վանքին մօտերը դաւադրաբար յարձակած եւ կոտորած էր Վանէն եկող յեղափոխականներու խումբ մը:

Կարելի չէր մարսել այս նախատինքը: Անհրաժեշտ էր դաս մը տալ ոճրագործներուն: Պատժել զանոնք եւ հայութեան ճակտէն սրբել ոչխարի պէս ջարդուելու արատը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծնունդի օրերուն, 1890ի ամառը, Սարգիս Կուկունեանի ծանօթ արշաւանքը կազմակերպուած էր հապճեպով: Խանդավառ ու տաք գլուխ երիտասարդներ, հայրենասիրական եռանդով տոգորուած, ուզած էին օր առաջ երկիր մտնել եւ Հայկական Դատ արծարծել:

Այդ առաջին փորձը ձախողեցաւ: Թրքական սահմանը չանցած՝ հայդուկները զինաթափ եղան ռուս պահակախումբին կողմէ եւ Սիպերիա աքսորուեցան:

Ցարական կառավարութիւնը իր սաղմին մէջ խեղդեց յեղափոխական այդ ձեռնարկը:

Խանասորի արշաւանքը պատրաստուեցաւ Պարսկաստանի հիւրընկալ հողին վրայ: Հ. Յ. Դաշնակցութեան զինարանները ամբողջ տարւոյ տենդոտ աշխատանքի լծուեցան, նոր զէնքեր ու ռազմանիւթ պատրաստելու համար:

Գաղտնապահութիւնը կատարեալ էր:

Թուրքիայէն, Կովկասէն ու Պարսկաստանէն եկած հայրենասէր երիտասարդներ իրարու հետ մրցումի ելած էին՝ արշաւանքին մասնակցելու պատիւին արժանանալու համար:

Անոնց մէջ կային բազմաթիւ մտաւորականներ ալ, ուսանողներ, բժիշկ մը, քահանայ մը, նոյնիսկ Թուրք մը, որ հայացած եւ Սամուէլ անունն էր առած:

Ընդհանուր հրամանատարն էր Նիկոլ Դուման, օգնական ունենալով Արիստակէս Զօրեանը (Կարօ), Ռոստոմի եղբայրը:

1897 Յուլիս 24ին պաշարուեցաւ Շարաֆ Բէկի բանակավայրը, որ քանի մը հարիւր վրաններէ կը բաղկանար, փռուած Խանասորի դաշտին մէջ:

Այգաբացին տրուեցաւ յարձակման ազդանշանը: «Աջից Վարդանը, ձախից Իշխանը» (Արղութեան) կը ղեկավարէին արշաւախումբը: Ֆետայիները միաժամանակ սկսան իրենց գիրգիրէն գնդակ տեղացնել՝ կարկուտի նման

Շարաֆ Բէկն ու իր Քիւրտերը լեղապատառ փախան, մեծ կորուստներ տալով:

Պատժուած էր Մազրիկ ցեղը: Լուծուած էր, հայ նահատակներու վրէժը՝ հայ ֆետայիներու ձեռքով:

Աւարառու եւ ջարդարար ցեղախումբերը հասկցան այլեւս թէ կարելի չէ անպատիժ կերպով կոտորել Հայը, անպատուել հայ կինը եւ կողոպտել Հայուն ստացուածքը:

Խանասորը դարձակէտ մը եղաւ Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Այնուհետեւ ունեցանք բազմաթիւ հերոսներ եւ հերոսամարտներ: Խանասորի 19 նահատակներէն վերջ, անհամար հայդուկներ զոհեցին իրենց կեանքը՝ յանուն հայրենիքի ազատութեան:

Ամէն տարի այս եղանակին տօնելով Խանասորի տարեդարձը, մեր մտածումները կ՚երթան նաեւ այն բոլոր անուանի եւ անանուն հերոսներուն, որոնք դիւցազնօրէն ինկան պատուոյ դաշտին վրայ:

«Հերոսներու Օր»ն է այսօր:

Կը խոնարհինք անոնց ինկելի յիշատակին առջեւ:

Ու հաւատարիմ կը մնանք ա՛յն իտէալին, որ առաջնորդն եղաւ անոնց:

Մինչեւ որ տիրանանք մեր ազատ հայրենիքին:

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԵ՜Լ ԹԷ ՌԱԶՄԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ

*

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԾ

★

ՄՈԼՈԹՈՎ՝ ՆՈՐԷ՛Ն «ՊԱՐՈՆ ՈՉ»

Ուրբաթ, հինգերորդ օրը Ժընեւի ժողովին, կը մտնէ վերապահութեան մթնոլորտ մը աստիճանաբար: Արտաքին նախարարներու նիստերէն — որոնք աւելի կարեւոր կը նկատուին քան թէ վարչապետներուն նիստը Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց մասին — կը փչէ նուազ տաք հով մը:

Ոմանց համար խոր անհամաձայնութիւններ ծագած են, ուրիշներու կարծիքով բանակցութիւնները յանգած են անելի, կամ նոյնիսկ ձախողած: Սակայն լաւատեղեակ շրջանակները կը յայտնեն միշտ որոշ լաւատեսութիւն մը: Ամէն պարագայի մէջ, Ժընեւի ժողովէն չէին սպասուեր վերջնական համաձայնագրեր, ոչ ալ առկախ բոլոր խնդիրներուն լուծումը: Նկատել կուտան թէ արդէն կարեւոր քայլ մը առնուած է դէպի միջազգային կացութեան բարւոքումը, փոխադարձ վստահութեան հաստատումը, եւ մանաւանդ՝ ջլամարտի վերացումը: Ժընեւ եթէ նոյնիսկ «կիսկատար եւ համեստ արդիւնքներ տայ» արդէն ձեռք բերուած կը թուի տեսակ մը զինադադար, տասը տարիներու ապարդիւն վիճաբանութիւններէ, քարոզչական յարձակումներէ եւ տեղ տեղ զինեալ բախումներէ ետք: Այս առթիւ նկատի առնել կուտան Նախագահ Այզընհաուըրի առջի օրուան պատմական առաջարկը, զինուորական գաղտնիքներու փոխանակութեան մասին: Թէեւ տակաւին մարշալ Բուլկանին չէ պատասխանած Այզընհաուըրի, սակայն արդէն Արեւմուտքի մէկ «հոգեբանական յաղթանակը» կը նկատեն Մ. Նահանգներու նախաձեռնութիւնը, վախի ցրուացումին վրայ: Միւս կողմէ, երբ յանուն խաղաղութեան եղած չնչալից յայտարարութեանց նախաձեռնութիւնը Մոսկուայի մենաշնորհը կը թուէր մինչեւ վերջերս, նախագահին «եկէք լուսանկարեցէք»ը զօրաւոր հարուած մը կուտայ Կրեմլինի քարոզչութեան: Լուսանկարել հիւլէական կեդրոններ օրինակի համար ..., որոնց վրայէն ամերիկեան ռմբորդական օդանաւերն անգամ թռելու իրաւունք չունին: Ուրեմն առաջարկ մը՝ որ թէ վստահութիւն կրնայ ներշնչել Արեւելքի եւ թէ մեծ ազդեցութիւն գործել՝ հանրային կարծիքին վրայ: Եւ իրազեկները կապ մը կը տեսնեն այս խնդրին եւ Մոլոթովի ցոյց տուած անզիջող դիրքին միջեւ, ուրբաթ օրուան նիստերուն ընթացքին: Արդարեւ, հակառակ գումարուած երեք յաջորդական ժողովներուն որոնց վերջինը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր, արտաքին նախարարները չկրցան համաձայնիլ: Մոլոթով դրած է իր նախկին «պարոն ոչ»ի այնքան ծանօթ դիմակը, եւ պզտիկ մանրամասնութիւններու համար կը մտնէ երկարապատում վիճաբանութեանց մէջ: Կը յայտնեն թէ երբեմն «սիրալիր» մթնոլորտին անհամապատասխան ելոյթներ անգամ կ՚ունենայ, հեռանալով այսպէս խորհրդային միւս ղեկավարներու հրապարակած «ջերմ երեւոյթէն եւ քաղաքավարական նոր ձեւերէն»:

Հիմնական խութը, տարակարծութիւններն են Գերմանիոյ խնդրին մասին, զոր Մոլոթով կ՚ուզէ քննել ապահովութեան մասին համաձայնութենէ մը ետք: Ուրեմն դժուարութիւններ՝ այս երկրորդ խնդրին առթիւ ալ, ինչ որ անհամաձայնութիւններ կը ստեղծէ զինաթափութեան հարցին շուրջ եւս: Սակայն շատերու կարծիքով, խորհրդային պատուիրակութիւնը նկատի ունի որոշ ռազմավարութիւն մը, եւ մինչեւ վերջին վայրկեանը պիտի սպասէ, նոյնիսկ անզիջողի դիրքին մէջ, որպէսզի Նախագահ Այզընհաուըրի յայտարարութեան համարժէք, զգայացունց առաջարկ մըն ալ ինք ընէ: Այս պատճառով լաւատեղեակ շրջանակները յոռետեսութիւն չեն յայտներ: Մանաւանդ որ արեւմուտքի պաշտօնական զեկուցաբերներն ալ կը պարզեն թէ նպաստաւոր ճամբու վրայ են գերմանական, ապահովութեան եւ զինաթափութեան խնդիրները: Եւ դեռ ուրիշ երեւոյթ մը՝ արտաքին նախարարները խնդրած են վարչապետներէն, որ նախքան իրենց աշխատանքներուն արդիւնքը հաղորդուիլը, վերջին ճիգ մըն ալ ընեն աւելի շօշափելի համաձայնութիւններ գոյացնելու համար: Ուրեմն դռները փակուած չեն նկատուիր: Վարչապետներու ժողովը այս առաջարկը ընդունած ըլլալով, արտաքին նախարարները երէկ առաւօտ նոր նիստ մը պիտի գումարէին: Եթէ արդիւնքի մը յանգած ըլլային, վարչապետները պիտի քննէին զանոնք, իրենց ժամը 11ի նիստին

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆ ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ

Խոր կսկիծով կը հաղորդենք գոյժը, որ կը հասնի Մարսէյլէն: Յակոբ Մալաքեան յանկարծամահ Ուրբաթ կէսօրէ ետք:

Ծնած է Ռոտոսթօ 1883ին: Աւարտած է Թաղային Ցովմանեան վարժարանը, ուր տնօրէն ունեցած է Կէլիպոլեան, Գալուստ Անդրէասեան, Սրենց, Լեւոն Շանթ: Եկեղեցական երգեցողութեանց կանուխէն վարժ, գեղեցիկ ձայն մը ունենալուն համար, Այվազեան վարդապետ (կաթոլիկութենէ դարձած), եպիսկոպոսանալու նպատակով Էջմիածին մեկնելու ժամանակ՝ կ՚առաջարկէ Էջմիածին տանիլ, բայց ծնողքը կը մերժեն: Դպրոցը աւարտելէ ետք, կը մտնէ առեւտրական ասպարէզ, բայց միշտ հաւատարիմ մնալով եկեղեցիին: Հիացող մը Կոմիտասի, ծանօթ՝ եկեղեցական հին ու նոր երգեցողութեանց, զոց գիտէր գլխաւոր շարականները:

1924էն ի վեր հաստատուած էր Մարսէյլ: Երկար ատեն վարած է Մարսիլիոյ եկեղեցիին դպրապետութիւնը: Կը վայելէր Խորասանճեանի վստահութիւնը, այնպէս որ մեծ դեր կատարեց կապակով մը Մարսիլիոյ հայ գաղութին սեփականութիւնը դարձնելու համար եկեղեցին, զոր կառուցանել տուած էր Խորասանճեան: Դարձեալ, իր ջանքերուն շնորհիւ էր որ երաժշտապէտ Վարդան Սարգսեան նշանակուեցաւ դպրապետ նոյն եկեղեցիին:

Գրասէր, մտաւորականներու բարեկամ, անդամ ազգային ու մշակութային բազմաթիւ կազմակերպութեանց, Մարսիլիոյ գաղութին ամէնէն ծանօթ եւ կարեւոր դէմքերէն մին կը համարուէր: Առաջին օրէն կապուած նաեւ «Յառաջ»ի՝ իբրեւ հաւատարիմ եւ անկեղծ համակիր մը:

Իր որդին՝ սինեմայի ծանօթ տաղանդաւոր բեմադրիչ Աշոտ Մալաքեան (Անրի Վէռնէօյ):

Մեր խոր ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Արաքսի Մալաքեանին, Պ. Աշոտ Մալաքեանին եւ Օր. Գայեանէ Քիրազեանին:

«ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ»

Ինչպէս գրած էինք, ուրբաթ առտու յայտնուեցան Գ. Կիւլպէնկեանի կտակի տրամադրութիւնները: Իր փաստաբանը, Ալվերտօ Փերտիկաօ, մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին ըսաւ թէ հանգուցեալին կամքն է — «Հաստատել իր անունով հիմնարկութիւն մը, որուն նպատակն է օգնել կարօտեալներու, արուեստին, դաստիարակչական եւ գիտական գործերու առանց ազգախտրութեան»: – Այս ֆոնտը պիտի ըլլայ Փորթուկալեան եւ իր կեդրոնը Լիզպոն, բայց իր գործունէութիւնը պիտի տարածուի «բոլոր քաղաքակրթուած երկիրներուն մէջ»:

Փորթուկալցի փաստաբանէն զատ, Գ. Կիւլպէնկեան ունէր ուրիշ խորհրդականներ, մէկը անգլիացի հին բարեկամ մը, Լորտ Րէտգլիֆ օֆ Ուէրմուբ, միւսը փեսան՝ Գէորգ Էսայեան, որ Փարիզ կ՚ապրի:

Բոլոր խնդիրները որ կը վերաբերին այս հիմնարկութեան, ենթակայ պիտի ըլլան Փորթուկալեան օրէնքին, բայց ժառանգական խնդիրները պիտի տնօրինուին ըստ անգլիական օրէնքին: Համաձայն փորթուկալեան օրէնքին, բարենպատակ յատկացումները տուրքէ զերծ են: Այս հիմնարկութեան պիտի պատկանի նաեւ Կիւլպէնկեանի նկարներու նշանաւոր հաւաքածոն, որ Ուաշինկթըն կը գտնուի: Այս կտակը գրուած է 1953 Յունիս 23ին, որուն փոփոխութիւն չէ կրած, ինչպէս փաստաբանը յայտնեց զաւակներուն, որոնց համար անակնկալ մը եղած է: Պարզ է թէ կարեւոր բաժիններ ձգուած են տղուն, աղջկան եւ միակ թոռան: Փաստաբանը կ՚ըսէ նաեւ թէ անկարելի է գիտնալ ձգուած հարստութեան բուն քանակը, իրմէ զատ մարդ չէր գիտէր, եւ չէր ալ յայտնէր: Օր մը կը հարցնէ իր փաստաբանին, «Ո՞րքան կը գնահատէք հարստութիւնս»: «Անդրեմ, Գ. Կիւլպէնկեան, ինծի գլխու ցաւ մի պատճառէք»:

Կիւլպէնկեան որեւէ կալուած չէ գնած Փորթուկալի մէջ, բայց մեծապէս օգնած է կարօտեալներու:

Կիւլպէնկեան շատ բարի սիրտ ունէր, բայց խիստ էր գործերու մէջ, համաձայն Տոքթ. Փերտիկաոյի:

Հետեւեալ մանրամասնութիւնները կան իր կտակին մէջ իր հիմնարկութեան մասին.—

Շարունակել կանոնաւորապէս օգնել Պոլսոյ Եդի Գուլէի հիւանդանոցին եւ Երուսաղէմի Կիւլպէնկեան մատենադարանին: Պոլսոյ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին ձգեց Պոլսոյ իր կալուածը Սալամէթ խանը, այն պայմանով որ հիւանդանոցը շարունակէ խնամել իր ծնողքին դամբանը եւ պատարագ մատուցանել տարին անոնց յիշատակին: Իսկ Երուսաղէմի Կիւլպէնկեան մատենադարանին համար պիտի վճարուի Եդի Գուլէի հիւանդանոցին ձգուած Սալամէթ խանի եկամուտէն մաս մը:

Կտակը կը յանձնարարէ որ կտակակատարները, եթէ կարեւոր կը նկատեն, ապահովեն աջակցութիւնը հետեւեալ անձերուն.— Աւետում Գասպար Յակոբեանց, Էքզէրճեան, Շառլ Գ. Լ. Ուիլսօ, Ռոպեռթօ Կիւլպէնկեան, Լ. Կ. Տանթօն եւ բրիտանական Թոմփսըն Մըքլինթոք հաստատութիւնը:

Մարմինը երկուշաբթի առտու օդանաւով պիտի փոխադրուի Ցիւրիխ, Դագաղին պիտի ընկերանան զաւակները: Մարմինը զմռսուած, կը մնայ Լիզպոնի Անգլիական գերեզմանատան մատուռը:

Հ. Յ. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէն խորին ցաւով կը գուժէ վաստակաւոր եւ սիրելի ընկեր՝

ՏԻԳՐԱՆ ԲԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

մահը որ տեղի ունեցաւ Յուլիս 20ին Թեհրանի մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յուլիս 22ին:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ԾՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ՆՈՐ ՀԵՂԻՆԱԿ ՄԸ

*

Գրականութեան մէջ աւանդութիւններ կան, որոնք սերունդէ սերունդ կը շարունակուին։ Որեւէ գրող գրական մարզին մէջ նախապէս կը յայտնուի արձակ կամ ոտանաւոր փորձերով, եւ յետոյ է որ հատորներով հրապարակ կուգայ։

Նուպար Զարխուտեանի պարագան տարբեր է բոլորովին։ Մեր գրականութեան մէջ իր յայտնութիւնը հատորներով եղաւ։ Իրմէն բան մը կարդացած չէի։ Իր մասին առաջին անգամ «Նայիրի» շաբաթաթերթը տեղեկութիւններ տուաւ։ Ներկայիս սակայն իրմէն ունինք քանի մը հատորներ։ Արձակ մը «Կայէն՝ Անմեղը» եւ երկար քերթուած մը՝ «Օրօր դիակներու համար»։

Նորատիպ հրատարակութիւններու դէզին մէջ «Կայէն՝ Անմեղը» կրնար անտեսուիլ, ինչպէս յաճախ այդ կը պատահի նոր գրողներու երկերուն, որոնք աննշմար կ'անցնին ու կը մոռցուին։

«Կայէն՝ Անմեղ»ի նիւթը հին ուխտէն առնուած է։ Ադամ Եւայի, առաջին այր եւ կնոջ աւանդութիւնն է, իրենց առաջին զաւակներուն Կայէնին եւ Աբէլի նոյնքան ծանօթ պատմութիւնով։ Եւ սակայն Նուպար Զարխուտեան, իր վերնագիրը, ուրիշ խօսքով իր մտածումը արդարացնելու համար, ուրիշ դերակատարներ ալ կեանքի կը կոչէ։

Կայէն կը սիրուի Ադամէն, բայց ան ատելի է Եւային, որուն առաջին սիրոյ պտուղն է։ Եւա կը սիրէ Աբէլը։ Աբէլ իր մօր հարազատ զաւակն է, ատելութեան նոյն զգացումներով լեցուած հանդէպ իր անդրանիկ եղբօր, Կայէնի։ Կայ նաեւ Մաէլլան քոյրը, որ կը սիրէ Կայէնը, եւ որ այս վերջինին սէրունդը շարունակողը պիտի ըլլայ։ Բայց եւ այնպէս Աբէլ թշնամին է Մաէլլային, իր եղբօր Կայէնի սիրելիին։

Կայէն եւ Մաէլլա կը բաժնուին ընտանիքի միւս անդամներէն, իրենց նոր կեանքը շարունակելու համար։ Կայէն ճարտար որսորդ, կը մեկնի քարայրէն, իրենց նոր բնակարանէն, որս մը բերելու համար։ Օգտուելով այդ բացակայութենէն, Աբէլ կուգայ կ'առեւանգէ Մաէլլան եւ կը սպաննէ։ Փոխվրէժը կը գործադրուի Կայէնի կողմէն։ Այս վերջինը կը սպաննէ իր եղբայրը Աբէլը։ Եւ եղբայրասպանութեան այդ առասպելն է որ կը շարունակուի դարեր ու դարեր։

Մեր հեղինակը ուրեմն իր այս գրութիւնով կուգայ արդարացնել Կայէնը, եւ հաստատել անոր անմեղութիւնը։

Ահաւասիկ ամփոփ տողերով այս գրութեան բովանդակութիւնը։ Նորութիւնն ու ինքնատպութիւնը միայն նիւթին ա՛յս կերպով մշակումը չէ։ Արուեստն է որ կը զանազանէ այս նիւթը նման ուրիշ յղացումներէն։

Մարդկային ողբերգութիւնը, երկրային դրախտին կորուստը անհնազանդութեան եւ առաջին մեղքին գործադրուելով, քընարերգական ու հովուերգական արուեստով տուած է մեզի Նուպար Զարխուտեան, յանգելու համար «Հող էիր եւ հող պիտի դառնաս» անէծքին։

Այս հատորը իր 70 էջերուն մէջ բանաստեղծական շունչով գրուած է, պատկերալից նկարագրութիւններով, երբ ամէն բան կոյս էր հողագունդին վրայ։ Եւ քանի մը մարդկային ստուերներ միայն կը վայելէին բնութեան ներդաշնակութիւնը։ Առաջին մեղքին կը յաջորդէ «Եղբայրասպանութիւնը», նախանձի եւ ատելութեան զգացումները թեւ կ'առնեն մարդոց հոգիներուն մէջ, «դարերու աւանդավէպը» իր գոյութիւնը արդարացնելու համար։

Նուպար Զարխուտեան արդի աշխարհաբարին տիրապետած է։ Եւ սակայն ներելի չեն քանի մը քերականական վրիպումներ, որոնք պատահական չեն, քանի որ յաճախ կը կրկնուին։ Ահաւասիկ քանի մը օրինակներ, որոնք կրնային խնայուիլ գեղեցիկ յղացումներով այսպիսի գործի մը։

Քերականական այս սխալները ներգործական բայերուն քով հայցական հոլով սեռի խնդիրին բացակայութիւնն է։ —

— «Իվերջոյ ուզեց յագենալ ծառերու պտուղներով որոնց արհամարհած էր միշտ» փոխանակ ըսելու՝ զոր կամ զորս արհամարհած էր (էջ 14 – 15)։

— «Ուժ մը Կայէնին կը նետէր իրենէ ներու կեանքէն հեռու» փոխանակ ըսելու՝ Կայէնը (էջ 20)։

— «Կայէն կատարեալ էր, եւ կը գերազանցէր իր եղբայրներուն, փոխանակ ըսելու՝ եղբայրները (էջ 38)։

— «Աբէլ գիտէր առիթ եւ առիթ մը կը սպասէր պատժելու համար քրոջը» փոխանակ ըսելու՝ քոյրը (էջ 47)։

— «Կը գիտէր այս էակին որմէ սերած էին բազմաթիւ զաւակներ» փոխանակ ըսելու՝ էակը (էջ 48)։

— «Սպաննելու այն էակը որուն կը պատսպարէր փոխանակ ըսելու զոր (էջ 59)։

×

Նուպար Զարխուտեանի միւս գործը «Օրօր դիակներու համար» խորագրով, երկու մասէ կը բաղկանայ։ Ա. մասը Գեհենի դռները, Բ. մասը Դանկերու աշտարակը, որոնցմէ ամէն մէկը քանի մը քերթուածներ ունի առանձի՛ վերնագիրներով։ Որքան սիրելի է ինծի համար Նուպար Զարխուտեանի առաջին հատորը, արձակ, նոյնքան անկարելի եղաւ հաշտուիլ երկրորդին բովանդակութեան։ Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ քերթողը։ Եթէ իրա՛ւ օրօր մը ըլլար մեր բիւրաւոր նահատակներուն համար, սիրով պիտի կարդայինք, նոյնիսկ քանի մը անգամ։ Մեր նահատակներուն վրէժխնդրութեան եւ զգացած ատելութեան համար կրակը աւելի հզօր պիտի ըլլար, եթէ այդ «Օրօր»ին չխառնէինք ոճրագործին անունը։

Հեղինակը ինքզինք «Դիակներուն օրօր երգող խենթ» կ'անուանէ։ Մեծ դէպքէն քառասուն տարիներ վերջ, մեր բանաստեղծներէն ու ներշնչեալներէն ուրիշ երգ ու օրօր կը սպասենք մենք։ Աւելի մարդկային, աւելի անկեղծ, աւելի հարազատ ու սրտի մօտիկ։ Չեմ ըսեր թէ բանաստեղծական ներշնչումը կը պակսի հեղինակին։ Ընդհակառակն։ Գերզգայուն հոգիի մը խմորը ունի ան, որ յաճախ կը կորսնցնէ մտածելու իր հաւասարակշռութիւնը, դառնալու համար «Դիակներուն օրօր երգող խենթ մը»։

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

«Կայէն՝ Անմեղը» Նուպար Զարխուտեան, հրատ. «Արամազդ»ի, Պէյրութ 1954։ «Օրօր Դիակներու համար», Նուպար Զարխուտեան, հրատ. «Արամազդ»ի, Պէյրութ, 1955։

ՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ԼԵՌՆԵՐՈՒՄ

ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆ

*

Մենք մի ծեր շուն ունէինք, Բողար անունով։ Երբ ես անասունները քշում էի հանդ, նա պոչը ոլորած, մէջքին դրած հպարտ – հպարտ քայլում էր իմ յետեւից։ Վիզը հաստ, բրդոտ ոտքերը հզօր՝ մի իսկական ղայլախեղդ էր դա։ Փոքր ժամանակ հայրս ականջները կտրել էր, որ անցքերը միշտ բաց մնան եւ լաւ լսի։

Սարում, մթին գիշերները մէկ էլ տեսար Բողարը վեր կացաւ վրանի շէմքից ու ձօրը դմբդմբացնելով կորաւ խաւարում, գնում էր գայլերին հալածելու։

Շատ տարիներ են անցել, մինչեւ հիմա էլ երազում տեսնում եմ մեր Բողարին, որը սարսափ էր գողերի ու գայլերի համար, եւ մեղմ ու բարի երեխաների, կանանց ու փոքր, անօգնական արարածների հանդէպ։

Բողարը շատ մտերիմ էր մեր հարեւանի շան՝ Զալանկին։ Սա մի ջահէլ շալ շուն էր, միշտ կայտառ, միշտ չարաճճի։ Գուցէ դա նրանից էր որ, Զալանկը դեռ ձագեր չունէր եւ հոգսի տակ չէր ընկել։

Մեր Բողարը, թէեւ ծեր էր, բայց իր նախկին վեհութիւնն ու հպարտութիւնը դեռ պահպանում էր։ Միշտ լուրջ էր ու գլուխը բարձր պահած, կատակներին չէր արձագանգում, պոչով գետինն աւելէ չգիտէր ուրիշ շների նման, չէր սիրում շողոքորթել՝ տիրոջ ոտքերին փաթաթուել։ Բայց այնքան անձնուէր էր, որ տիրոջ համար իրեն կրակը կը նետէր։

Մեր Բողարը առանձին քնքշանքով էր վերաբերում ջահէլ Զալանկին եւ ինչքան էլ վրդովուած լինէր, նրան տեսնելուն պէս մեղմանում էր, իւրովի «ժպտում»։ Հանդում, կանաչ մարգագետիններում Զալանկը պտտում էր Բողարի շուրջը, թռչում էր նրա վրայով, բկից բռնում էր գնում տակն ու «խեղդում», եւ հազար ու մի չարաճճիութիւններով չարչարում էր ծերուկին, իսկ նա համբերութեամբ տանում էր ու ներողամիտ նայում իր ջահէլ հարեւանուհուն։

Զալանկն աժառնամուտին ձագեր բերեց եւ մնաց տանը՝ նրանց խնամելու։

Այդ օրից սկսած մեր Բողարին դժուարութեամբ էինք պահում հանդում, շարունակ ձգտում էր դէպի վրանները, ուր Զալանկն էր։

Տարին վատ էր, մեր գիւղում սով էր, ո՜վ շանը հաց կըտար.... Քանի հանդ էր գալիս Զալանկը, քաղցած չէր մնում, մի բան մե՛նք էինք տալիս, մի բանԲողարն էր իր բաժնից մաս հանում։ Այժմ տանը խեղճ Զալանկը ինչպէ՞ս կերակրի ե՛ւ իրեն, ե՛ւ ձագերին։

Բայց, զարմանալի բան, մեր Բողարը գնալով նիհարում էր, իսկ Զալանկը կազդուրւում էր, չնայած վեց ձագ էր կերակրում։

— Էս շանը լաւ չէք մտիկ անում, — մի օր մօրս վրայ նեղացաւ հայրս։

— Ամէն ժամանակուայ չափ ուտելիք ենք տալիս, բայց դէ, պառաւել է, լղարելու է, հո չի չաղանալու, — արդարացաւ մայրս։

Ես գլխի ընկայ, թէ ինչ է կատարւում եւ այնպէս ուրախացայ, որ վազեցի իմ ընկեր Պետրոսի մօտ, նրան վրանից դուրս հանեցի ու սացի.

— Պետրո՛ս, էս օր մեր սարում անասուն չի՞ փճացել։

— Ոնց չէ, Մարկոսենց մողին դէլը կերել է։

— Բոլո՞րը։

— Չէ, ռեխից խլել են բերել ... Հըէ կէժքը դրած միսը ծախում են։

— Դէ գնանք առնենք։

— Մեզ փողը որտեղի՞ց, — տատանուեց Պետրոսը։

Փողը պէտք չի, գնանք։

Մտանք Մարկոսենց վրանը։

— Քեռի՛, — դիմեցի ես ծեր Հովւին, — մեր Բողարի համար մի քանի ոսկոր տուր, էգուց քեզ համար անտառում մի լաւ չամբախ կը շինեմ։

— Տար, բալա, որ չամբախ չբերես չե՞մ տայ, ամօթ չի՞ որ, հարեւան մարդիկ ենք, — նեղացաւ ծերունին եւ մողու վերջացորութիւնները մաղի կարեց ու տուեց ինձ։

— Բայց դէ հարամ ուտի Բողարը, որ առաջուայ Բողարը լինէր իմ մողին դէլերո՞ց կը լինէր, — աւելացրեց ծեր Հովիւը։

— Դէ նա մեր Զալանկով էնքան է տարուել, որ արար աշխարք մոռացել է, — ծիծաղելով պատասխանեց Պետրոսն, ու դուրս եկանք վրանից։

Ամառուայ լուսնեակ, մեղմ գիշեր էր։ Գնացինք մեր Բողարի բնի մօտ եւ թարմ միսն ու ոսկորները դրինք առաջը, ուզում էինք նրան փորձել։

Ես Պետրոսի ձեռքից բռնեցի եւ նրան

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼՈՒՍՆԻՆ ԴԷՄ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

ԼՈՐՏ ՖՐԱՆՔ ՏԱԿԼԷՍԻ

ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

— «Ոչ, ըսաւ Գ. Ռուվրէ, Լուսինը աւելի ապահով է։

— «Ա՞ս, ըսաւ Տակլէս. ես, անձնապէս պիտի նախընտրէի Հրատը։ Տարինեբէ ի վեր կը կրկնենք թէ Լուսինը անբնակ է։

— Այո, ըսաւ Գ. Ռուվրէ, այդ իսկ պատճառով Լուսինը զատենք, ինչ կ'ըլլայ ինչ չըլլար. աւելի ապահով է։

«— Այդպէս թող ըլլայ, ըսաւ Լորտ Ֆրանք։ Ուրեմն այս «անսրակելի» յարձակումներուն աղբիւրը Լուսինն է ... Այդ միջոցին կը սկսինք սարսափելի յօդուածներ՝ Լուսնին ու իր բնակիչներուն դէմ, եւ, Ռուվրէ, ձեռքս կրակը կը դնեմ եթէ մինչեւ երեք ամիս իւրաքանչիւր մանուկ, մարդ կամ կին համոզուած չըլլայ թէ Լուսնի բնակիչները սարսափելի հրէշներ են եւ թէ Երկրի բնակիչներուն առաջին պարտականութիւնն է՝ ատել եւ ոչնչացնել Լուսինը։

» Երբ Տակլէս վերջացուց, Ռուվրէ, որուն դէմքը խօսակցութեան ընթացքին հետ ալ փոխած էր իր արտայայտութիւնը, ոտքի ելաւ եւ Լորտ Ֆրանքի ձեռքը սեղմեց.

— «Համաձայն եմ, ըսաւ, անիմաստ է, յիմարութիւն է թերեւս, բայց մեր քաղաքակրթութիւնը փրկելու միակ միջոցն է։

«Եւ հրահանգեց ինծի որ «Հինգ»երու ժողովին միւս անդամները նիստի հրաւիրեմ եւ Հէրցեան Ոստիկանութեան լուր տամ որ պէտք եղած զգուշաւորական միջոցները ձեռք առնէ»։ (Գրունի «Յուշեր»։ Գ. 160–164)։

ՀԱԿԱԼՈՒՍՆԱՅԻՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ

Նոյնիսկ այսօր, եւ այս՝ հակառակ գործնական հոգեբանութեան հսկայաքայլ յառաջդիմութեանց, կարելի չէ առանց հիացմունքի կարդալ «Մամուլի միջազգային ընկերութիւն», «Հակալուսնային Շարժում»ը։ Կիրարկուած միջոցներն ու 1963ի «ի մարդոց ստեղծագործական տաղանդը ուղղակի զարմանալի են։ Հակաշարժումը, ուրեմն, իր մեծ գիծերուն մէջ հետեւեցաւ Տակլէսի եւ Ռուվրէի միջեւ տեղի ունեցած վերոյիշեալ խօսակցութեան ընդհանուր ծրագրին, հիմնուելով երեք հոգեվիճակներու վրայ. —

ա) Ընդհանուր սարսափի մթնոլորտ մը ստեղծել. խորհրդաւոր եւ վնասակար երեւոյթներու մասին շշուկներ տարածել, որոնք շուտով կը հաստատուէին իբրեւ իրականութիւն։

բ) Այս երեւոյթները վերագրել արտաքին չարամիտ ուժի մը վնասարար կամքին. այդ ուժին ո՞վ ըլլալը գտնել։

գ) Հաստատել թշնամիին ինքնութիւնը եւ սկսիլ հակալուսնային պայքարը։

(Տեանել Ա. Տիպոտա, Հակալուսնային Պայքարը, Փարիզ, 1982)։

Այս շարժման հետեւանքները սպասուածէն շատ աւելի լաւ եղան։ Ամիս մը վերջ, Երկրագունդի բոլոր ժողովուրդները տարուած էին հակալուսնային ատելութեամբ։ «Մամուլի Միջազգ. Ընկերակցութեան» թերթերը իւրացուցած էին հետեւեալ հսկայատառ վերնագիրը. ԵՐԿԻՐԸ՝ ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ։ Հովուական շրջաններու հարցը ինքնին կարգադրուած էր։ Այդ իրարանցումին պատասխանատուները անբարեխիղճ և նախանձոտ դրամատէրներն էին, որոնք նախ փորձած էին իրենց պատկանած երկիրները մղել եղբայրասպան կռիւներու։ Ապա զգաստանալով եւ ի շահ համաշխարհային հայրենասիրութեան, յանկարծ գտած էին, որ Հովերու Միջազգային Ընկերութիւն մը հիմնելը լաւագոյն լուծումն էր որ կարելի էր ընդունիլ։ Ուրեմն Ալիզէներու, Մուսոններու եւ ուրիշ հովերու ընկերութիւնները կը միաձուլուէին, իսկ հովատար լերանց վարչութիւնը կը յանձնուէր միջազգային մարմնի մը հսկողութեան։

Զանազան երկիրներու պատերազմական նախարարութիւնները, որ Ցուլիս ամսուն իրարու դէմ պատերազմելու ծրագիրներ կը պատրաստէին, այժմ քով քովի եկած, կը ջանային Լուսնի դէմ միացեալ ճակատ մը կազմել եւ դիմադրութիւնը կազմակերպել։ Զինական զինուորական պատուիրակութիւն մը համակրանքի խելայեղ ցոյցերով ընդունուած էր Պերլինի մէջ, ուր ժողովուրդը կը թնդացնէր նոր երգը՝ «Ատելութիւն Լուսնին»։ Ճափոնի մէջ որոշ թիւով մարդիկ հարաքիրի ըրած էին՝ Երկրագունդի պատուին դէմ կատարուած եւ անպատիժ մնացած այս յարձակման դէմ բողոքելու համար։ Անգլիոյ մէջ հակալուսնային ատելութիւնը արտայայտութեան տարօրինակ ձեւ մը առած էր։ Սրճարաններու մէջ, դուրսը, ներսը, ամէն տեղ, մարդիկ-կիներ ու մանուկներ միեւնոյն երգը կ'երգէին. «Ո՛հ, զիս սլ մի՛ խաղեր, ո՛վ Լուսնի մարդ, մի՛ խըռադեր, մի՛, ո՛հ, մի՛»։ Միացեալ Նահանգներուն մէջ՝ Մերակոյտը, հակառակ երկու լուսանցքի ծերակուտականներու բուռն բողոքներուն, խոստացաւ հարիւր միլիոն տոլարի նուէր մը տալ այն գիտնականին, որ պիտի յաջողէր որոշ պատգամ մը հասցնել Լուսին եւ կամ, անկարելութեան պարագային՝ բողոքի որեւէ ուրիշ արտայայտութիւն։

Թարգմ. Շ. Ս. ԱՆՏՐԷ ՄՈՐՈՒԱ

(6) (Շար.)

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԻՆՉՊԷՍ ԲԵՄԱԴՐԵԼ

ՑՌՑՆ ԴԱՍԱԿԱՆՆԵՐԸ

Խօսած էինք արդէն այս սիւնակներուն մէջ, Փարիզի Միջազգային Թատերական Փառատօնին մասին, որուն վերջին երկու ներկայացումները տեղի ունեցան անցեալ շաբթու։

Արդարեւ, Աթէնքի Ազգային Թատրոնը, Սառա – Պէրնարի բեմին վրայ Սոփոկլէսի «Եդիպոս Արքան» եւ Եւրիփիտէսի՝ «Հէգուբա»ն ներկայացնելով, փակումը կատարեց Փառատօնին, որ կոչուած է տարին մէկ անգամ համաշխարհային համախմբումով մը բազմաթիւ երկիրներու թատերական արուեստին նմոյշները ցուցադրել։

Հին Հելլադայի դասական վարպետներու վերոյիշեալ երկու ողբերգութիւններուն ներկայացուեցան մասնակցութեամբը Աթէնքի Ազգային Թատրոնի երկու լաւագոյն ողբերգակներուն՝ Տիկին Քաթինա Փաքսինուի եւ Ալէքսիս Մինոթիսի, որ միեւնոյն ժամանակ բեմադիրն է եւ գեղարուեստական տնօրէնը՝ Եդիպոսի։

Այս առթիւ, ստորեւ քաղուածք մը կու տանք Ալէքսիս Մինոթիսի այն յօդուածէն, որ հրատարակուած է «Քոմպա»յի մէջ, ուր Հելլէն արուեստագէտը կը խօսի Յունաստանի մէջ դասական հին ողբերգութիւններու մեկնաբանութեան ձեւին մասին։

⁂

«Հին դասական ողբերգութիւնները վերակենդանացնելու գործը ժամանակակից Յունաստանին երազը եղաւ։ Այս երազին իրականացումը ձեռք բերելու համար թափուած ջանքերուն, լուրջ աշխատանքներուն մեծագոյն բաժինը ստանձնեց Յունաստանի Ազգային Թատրոնը։ Երեսուն տարիէ ի վեր, այդ Թատրոնը իր ուժերուն լաւագոյնը շարժման մէջ դրաւ կարենալ ներկայացնելու համար դասական ողբերգակներու գործերը։

Սոփոկլէսի «Էլեքտրա»ն եւ «Եդիպոս Արքա»ն, Եւրիփիտէսի «Հիփոլիթ»ը եւ «Հէգուբա»ն, Եսքիլէսի «Օրէսթ»ը եւ բազմաթիւ ուրիշ դասական ողբերգութիւններու բեմադրութիւնները եղան մեր երկարամեայ դժուարին աշխատութեանց կարեւոր հանգրուանները։

Դասական հին ողբերգութիւններու յարութիւնը, ժամանակակից Յոյներու կողմէ նկատուած է նուիրական պարտականութիւն մը։ Միւս կողմէ, առարկայօրէն ալ, մշակութային, պատմական, կլիմայական եւ այլ պայմաններ մեզ կը քաջալերեն հրամայական եղանակով մը առաջ տանիլ մեր գործը։

Ի՞նչ ձեւով պէտք է ներկայացնել դասական հնագոյն ողբերգութիւնները։

Յունական Թատրոնի դերասանները դասական այս ողբերգութեանց կը մօտենանք պատասխանատուութեան չեչտուած գիտակցութեամբ մը։

Ներկայացնելու համար այդ գործերը մենք իբր օրինակ կ՚ընդունինք կեանքին մեզի պարտադրած ամենօրեայօրէնքները, եւ կը մերժենք բացարձակապէս հետեւիլ այն իբր թէ գեղեցկագիտական նորոյթներուն, որոնք մեզի կը հրամցուին ժամանակակից ամենագէտներու կողմէ։

Մերօրեայ կարգ մը բանաստեղծներ կատարեցին ադապտասիոններ դասական ողբերգութիւններէն եւ բոլորովին ջնջեցին անոնց մէջէն խմբական երգեցողութիւնները (քէօր), վերածելով այդ երգերը միակ անձի մը կամ «բնական» կերպով գոռացող ամբոխի մը։ Այս երկու պարագաներուն ալ, արդիւնքը եղաւ շատ տկար։

Մեր ըմբռնումով, խմբական երգերը, այնպէս ինչպէս անոնք ագուցուած են խաղին ողբերգական նկարագրին, կը կազմեն գործին քնարական ամբողջութիւնը։ Անոնք՝ այդ երգերը, բազմաթիւ արձագանգներ են որոնք լրումին կը հասցնեն խօսքը եւ անոր կու տան բանաստեղծական լայն շունչ մը։

Խմբական պարերն ալ պարտադիր նկատեցինք, իբր օրինակ ընդունելով ժողովրդական այն պարերը որոնք այսօրուան Յոյներին իրականութիւնն են։

Գալով դիմախաղին, մենք զայն կը պայմանաւորենք թատերաբեմին ընդարձակութեան հետ, վասնզի դիմախաղերը կ՚անյայտանան երբ մեծ տարածութիւն մը կ՚անջատէ դերասանը հանդիսատեսէն։

Պէտք է անխարդախ պահել դասական հին գործերը, եւ ներկայացնել զանոնք այնպէս՝ ինչպէս որ կան։

Հեթանոսութեան յաջորդեց Քրիստոնէութիւնը։ Սակայն այսօր, բոլոր արարողութիւնները իրենց մէջ անպայման կերպով ունին հին դարերու հրապոյրը եւ բոյրը։

Եկեղեցիներն ու մատուռները այսօր կառուցուած են այնտեղ իսկ, ուր հազարամեակներ առաջ կը կանգնէին մեհեաններ։

Լեռներու բարձրութեանց վրայ Ապողոնին տեղը գրաւեց Եղիա Մարգարէն եւ ծովեզերքներուն վրայ Բոսէյդէոնին յաջորդեց Սուրբ Նիկողայոսը։

Աստուածներու եւ կիսաստուածներու անունները. — Աֆրոտիդէ, Արթէմիս, Հերակլէս, Թէզէ — փոխանցուեցան անմեղ մանուկներու՝ մկրտութեանց աւազաններուն մէջ։

Հերոսներու եւ հերոսուհիներու անուններ — Ոդիսեւս, Ակամեմնոն, Ֆելօկդէդ, Այաքս, Գասանդրա եւ Անդիկոն — այսօր կը հանդիպինք ամենուրեք, նոյնիսկ վաճառատուններու ցուցատախտակներուն վրայ։

Այս դիցաբանական միջավայրը շրջապատուած է բնութեամբ, զոր փառաբանեցին մեր բանաստեղծները։ Ամպերը եւ արծիւը, որոնց կ՚ուղղուին շղթայուած եւ ցաւատանջ Պրոմէթէոսի աղօթքները, դափնեպսակը՝ որուն կ՚երկարէ իր ձեռքերը Եդիպոս, Գօնոսի սոխակը որ կը մխիթարէ կոյր ծերունին, երկինքը, ծովը, հովը, աստնք բոլորը պէտք է շրջապատեն ու ընկերակցին մեր ժամանակներու դերասանին, որ կոչուած է ապրեցնելու իր հնագոյն հերոսները»։

Քաղեց՝ Ա. Գ.

*

ՈՒԱԼԹ ՈՒԻԹՄԸՆ

Ամերիկա պատշաճ հանդիսութիւններով կը տօնէ այս տարի ամերիկացի մեծագոյն բանաստեղծներէն Ուալթ Ուիթմընի «Խոտի տերեւները» բանաստեղծութեանց ժողովածուի առաջին հրատարակութեան հարիւրամեակը։ Գործ մը որ գեղարուեստական բովանդակութեամբ եւ գաղափարներու յանդգնութեամբ արտայայտիչն է համամարդկային սիրոյ եւ եղբայրութեան։ «Ես Ամերիկան եմ եւ Ամերիկան իմ մէջ» ըսած է Ուիթմըն։ «Խոտի տերեւները» Ամերիկայի պատմութիւնն է, ամերիկեան ժողովուրդի պայքարներու եւ ձգտումներու խորհրդանիշն է։ «Ժողովրդավար երգեր»ուն մէջ կը գրէ. «Ես կ՚երգեմ թէ ինչպէս Ամերիկան ծնունդ կ՚առնէ ու ես կ՚երգեմ երիտասարդութեան, խստումի ու կատարելութեան երգը, երգը ազատութեան, հոգեկանութեան եւ հաւատքի, մեծ քաղաքներու ծրնունդի, ժողովրդավար զանգուածներու» եւայլն։

Առաւելապէս ամերիկեան ազգային բանաստեղծ ըլլալով հանդերձ, համամարդկային է իր արժանիքով, իր գաղափարներով ու ապրումներով։

Մարդն ու մարդկութիւնը իր քնարի հիմնական լարերն են։ Կը հաւատայ մարդուն, անոր առաջընթացին եւ վստահ է, որ շնորհիւ սիրոյ եւ եղբայրակցութեան, խաղաղութիւնը կ՚իշխէ աշխարհի մէջ, ազատութեան եւ երջանկութեան դուռ բանալով բոլոր ժողովուրդներու համար։

Անոր համար ժողովուրդը ամէն ինչ էական է։ Կառավարութիւններըմիջոցներ են ժողովուրդի իղձերու ու նպատակներու իրականացման։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԻՐՈՅ ԽՕՍՔԵՐԻՑ

*

Թափառում ենք փողոցներում
Ես քո սիրով, դու՝ ուրիշի,
Այրւում ենք մենք երդիկներում
Ես քո հրով, դու՝ ուրիշի։

Կարօտում ենք, խնդում, տխրում
Ես քո խօսքով, դու՝ ուրիշի,
Սուզւում քաղցր երազներում՝
Ես քո տեսքով՝ դու՝ ուրիշի։

Էհ, ի՞նչ արած, բախտը խաղ
Թող աշխարհում մեզ չլիշի,
Միայն ապրենք մենք սիրելով
Թէկուզ ես՝ քեզ, դու՝ ուրիշի....

*

Առաջին սէր ու զանձեր՝ այդ
Նորից դու ես եղել,
Թէ մէկին սիրտ եմ բացել, այդ նորից
դու ես եղել։

Մոռացել եմ քեզ թէեւ, հեռացել եմ ես
վաղուց,
Ո՛ւմ էլ յետոյ մօտեցել, այդ նորից դու
ես եղել։

Ո՛ւմ էլ սիրել եմ յետոյ ու՝ թախծել եմ
կարօտած,
Ում կարօտից էլ լացել, այդ նորից դու
ես եղել,

Ու որոնել եմ այնքան, ու գտել եմ
ուրիշին,
Ա՜խ, ինձ միայն թւացել, այդ նորից դու
ես եղել։

Անձրեւի պէս ծծու՛ել ես կեանքիս ծայնով հողերում,
Թէ ծիլ ու ցօղ ես դարձել, այդ նորից
դու ես եղել։

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Արա – Անդրէ Տէմիրճեան, յաջողութեամբ անցուցած է պաքալորէայի Բ. մասը։ Հայկ – Ժերար Զալեան Արեւելեան Լեզուներու Դպրոցին երկրորդ շրջանը աւարտած է։

Մարսէյլ, Լիսէ Միւզիքալի մրցումին դաշնակի բարձրագոյն բաժնին առաջին մրցանակ ստացած է, Լիլի Գազանճեան (առաջինն է դասաւորման ալ)։

Գատրաստական բաժնին մէջ մանսիօն ստացած է Էլիզապէթ Գույումճեան, բարձրագոյն սոլֆէժի մէջ Լիլի Գազանճեան, երգի մէջ Ժանէթ Տէյիրմէնճեան։ Այս յաջողութիւններու առթիւ Մերիտօնիալ թերթը մասնաւորապէս կը շնորհաւորէ ուսուցիչ Գ. Քիւրքճեան։

տարայ մեր վրանի յետեւը։ Այդտեղ լուսինը չէր ընկել, մութ էր, իսկ չամ բոյնը ցերեկուայ նման լուսաւորուած էր։ Մեր թաքստոցից զաղտագողի դիտում էինք։

Բոզարը դուրս եկաւ բնից, շուրջը նայեց եւ համոզուելով, որ ոչ ոք չի տեսնում իրեն, մի կտոր ոսկոր վերցրեց ու վազեց դէպի Գետրոսենց վրանը։ Քիչ անց երբ եկաւ մի կտոր էլ տարաւ ապա՝ երրորդը, չորրորդը եւ վերադարձաւ ու մտաւ իր բոյնը։ Մենք գնացինք Զալանկի մօտ եւ նրան տեսանք ճոխ ընթրիքի նստած ...

Լուսնի լուսով նրա աչքերը երջանկութիւնից պսպղում էին, իսկ ձագերը ստինքներից կախուած՝ մուշ մուշ անուշ էին անում մայրական կաթը։

Մենք նստել էինք աղաքարին ու նայում էինք այդ տեսարանին, իսկ շունը եւ ուտում, եւ բարեկամաբար շարժում էր պոչը։

ՎԱԽԴԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

(Սըր Էօսթէյս Փետլըրի
օրագիրէն քաղուած)

— Տեղ մը չեմ գտներ զինքը։

— Չեմ հասկնար թէ ինչո՞ւ այսքան ջղայնացած էք, ըսի հանդարտօրէն ու նստայ։

— Երբայս ...

—Այդ համեմներով պատրաստուած կերակուրը որ կերանք, ձեզ անհանգստացուցած ըլլալու է։

— Ոհ, Սըր Էօսթէյս։

Սաստիկ զայրացաւ կինը։ Եւ սակայն ամէն մարդ գիտէ թէ վիշերային մղձաւանջները ուղղակի ծանր կերակուրներու արդիւնք են։

— Սակայն, ըսէք տեսնեմ, ինչո՞ւ համար Անն Պետինկֆիլտն ու Րէյսը պտոյտի պիտի չելլեն, առանց լուր տալու պանդոկի բոլոր բնակիչներուն։

— Կը կարծէ՞ք թէ փոքր շրջայութեան մը ելած ըլլան։ Սակայն կէս գիշերը կ՚անցնի։

— Երիտասարդութեան ժամանակ մարդ կ՚ընէ այդպէս յիմար բաներ։ Թէեւ Րէյս բաւական տարիքը առած մարդ է եւ գիտէ թէ ինչ կ՚ընէ, ժըմնիջեցի։

— Իրա՞ւ այդպէս կը կարծէք։

— Թերեւս սիրային պտոյտի են ելած։

Գիտէի որ ըրածս յիմար ենթադրութիւն մըն էր։

Ճիշդ այդ վայրկեանին Րէյս ներս մտաւ։ Ենթադրութիւնս մասամբ ճիշդ էր, պտոյտի ելեր էր, բայց առանձին։ Սակայն կացութեան մասին ըրած հաշիւներս բոլորովին սխալ դուրս եկան։ Րէյս քանի մը վայրկեանի մէջ ամբողջ պանդոկը տակն ու վրայ բրաւ։ Այդպէս այլայլած ելած մէկը երբեք չէի տեսած։

Շատ տարօրինակ է։ Ո՞ւր գնաց աղջիկը։ Գիշերուան 11ի ատեններր պանդոկէն դուրս ելաւ եւ այլեւս չվերադարձաւ։ Անձնասպանութիւն՝ անկարելի է։ Աղջիկ մըն է ուժեղ անհատականութեամբ եւ կեանքը սիրող։ Շոգեկառք ալ չկայ, որ տեղ մը ճամբորդած ըլլայ։ Ո՞ւր գնաց ուրեմն։

Րէյսը միշտ իր եռեւէն է, խեղճ մարդ։ Ամէն կողմ տակն ու վրայ բրաւ։ Ամէն կողմ լուր տուաւ ոստիկանութեան։ Բրնիկներու կառքեր ղրկեց ամենուրեք։ Մարդկօրէն կարելի բոլոր միջոցները գործադրուեցան, բայց Անն Պետինկֆիլտէն ոչ մէկ նշան։

Ընդունուած կարծիքն այն է որ աղջիկը քնաշրջիկ վիճակի մէջ կամուրջը գացած եւ անդունդը ինկած է։

Ինձ համար այս ենթադրութիւնը գոհացուցիչ չէ. չեմ կարծեր որ տիկին Պլէյըրն ալ հաւատայ անոր։

Չեմ հասկնար այս կինը։ Րէյսի հանդէպ իր դիրքը բոլորովին փոխած է։ Այնպէս կը հսկէ անոր վրայ ինչպէս կատուն՝ մուկին վրայ։ Յայտնապէս կը ջանայ վերապահ դիրք մը բռնել, իրենք որ այնքան լաւ բարեկամներ էին։ Առաջուան կինը չէ, ջղային, շուտ գրգռուող, պզտիկ աղմուկէ մը թռչող ելլող։ Կարծեմ շուտով պէտք է Եոհանէսպուրկ մեկնիմ։

Երէկ լուր տարածուեցաւ խորհրդաւոր կղզիի մը մասին, ուր մարդ մը եւ աղջիկ մը կը գտնուին եղեր։ Րէյս շատ իրար անցաւ։ Մարդը երեք տարի է այնտեղ կը բնակի եղեր եւ պանդոկատիրոջ շատ ծանօթ։ Զբօսաշրջիկները նաւակով կը պարտցնէ եղեր գետին երկայնքին՝ ցոյց տալով կոկորդիլոսներն ու գետաձիերը։ Յայտնի չէ թէ աղջիկը որքան ատեն է այնտեղ կը գտնուի, կը թուի, սակայն, որ Անն չի կրնար ըլլալ։ Ու յետոյ լաւ բան չէ ուրիշներուն գործերուն խառնուիլ։ Ես եթէ այդ երիտասարդին տեղը ըլլայի եւ տեսնէի որ Րէյս իմ սիրային գործերուս միջամուխ կ՚ըլլայ, ուղղակի ծովը կը նետէի։

Աւելի ուշ.

Վերջնականապէս որոշեցի վաղը Եոհաննեսպուրկ մեկնիլ։ Րէյսը կը պնդէ որ մեկնիմ։ Ըստ երեւոյթին գործերը գէշ ընթացք մը ստացած են այնտեղ, լաւագոյն է երթալ վատթարանալէ առաջ։ Տիկին Պլէյր խիծի պիտի ընկերակցէր, բայց վերջին պահուն միտքը փոխեց եւ որոշեց մնալ Ջրվէժները։ Կարծէք թէ Րէյսըրաչքին աջեւէն չիկրնար հեռացնել։ Գիշերը քովս եկաւ եւ խնդրեց որ գնած յիշատակ – առարկաները ներս տանիմ։

— Կենդանիները չեմ կրնար, պատասխանեցի.

Ի վերջոյ համաձայնեցայ առնել տախտակէ երկու փոքր սնտուկները, որոնք թեթեւ իրեղէններ կը պարունակէին։ Կենդանիները շոգեկառքով պիտի ուղարկուին Քէյփ Թաուն, ուր Փեկէթ պէտք եղածը պիտի կարգադրէ։

Փեկէթ կ՚ուզէ ամէն գնով մօտս՝ Եոհաննեսպուրկ գալ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

Այրի Տիկին Արաքսի Մալախեան եւ զաւակը Աշոտ Մալախեան, Օր. Գայանէ Քիրազեան եւ բոլոր պարագաները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, քեռայրին եւ ազգականին

ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ

յանկարծական մահը, որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ իրիկուն, Յուլիս 22ին, Մարսէյլ: Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի առաւօտ ժամը 10ին, փրատոյի Մայր Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Սէն Փիէռի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

մէջ: Այլապէս կը կարծուի որ իրենք պիտի փորձեն դժուարութիւնները հարթել, նախքան վերջնական գեկոյցին քննութիւնը:

Հաւանական կը գտնեն որ արտաքին նախարարներու հանդիպումները քանի մը օրով երկարաձգուին, որպէսզի կարելի դառնան վարչապետներու վերջին նիստին որոշումներուն հիման վրայ նոր բանակցութիւններ, եւ քննութիւնը վարչապետ Ֆօռի գինաթափութեան մասին ներկայացուցած գրաւոր ծրագրին, որուն բովանդակութիւնը հաղորդած էինք չորեքշաբթի օր:

Ամէն պարագայի մէջ, նախագահ Այզընհաուըր պիտի մեկնէր Ժընեւէն շաբաթ երեկոյ, ինչպէս որոշուած էր նախապէս:

ԱՐԵՒԵԼՔ — ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

« ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ ԲԱՆԱՆՔ »

Ժընեւի ժողովի փակման նախօրեակին, վարչապետները զբաղեցան օրակարգի վերջին նիւթով՝ Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութեանց խնդրով: Նախագահ Այզընհաուըր, որ նիստին ատենապետութիւնը կը վարէր, յայտարարութիւն մը րրաւ ուր երեք կէտերէ բաղկացած ծրագրով մը պարզեց Մ. Նահանգներու դիրքը այս չորրորդ խնդրին մասին:

1.— Պատնէշներու վերացում, որպէսզի լուրերն ու գաղափարները ազատօրէն մուտք ունենան զանազան երկիրներու մէջ:

2.— Ազատ ճամբորդութիւններ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ որպէսզի անհատները դիրար աւելի լաւ ճանչնալով, ստեղծեն փոխադարձ բարեկամութեան մթնոլորտ մը:

3.— Ստեղծել նպաստաւոր պայմաններ առեւտրական փոխանակութեանց համար:

Նախագահէն ետք խօսք առաւ Ֆրանսայի վարչապետը, որ յստակ օրինակներով պարզեց թէ ինչ անպաստ մթնոլորտ մը կը ստեղծեն փոխանակութեանց եւ ճամբորդութեանց վրայ ճնշող արգելքները, երկաթէ վարագոյրին երկու կողմն ալ: Կոչ մը ընելէ ետք, այս դարը «խաղաղութեան դարը» դարձնելու մասին, առաջարկեց:

— Ազատ ճամբորդութիւն, զբօսաշրջիկներու թէ գործով ճամբորդողներու համար.:

— Մշակութային եւ արհեստակցական մարզերու մէջ սերտ յարաբերութիւններ.

— Տնտեսական համագործակցութիւն, մարդասիրական նպատակով, եւ առեւտրական փոխանակութիւններ.

— Համագործակցութիւնը կարելի է յաջողցնել, երբ արեւելքի եւ արեւմուտքի երկիրները հիմնեն միջազգային կազմակերպութիւններ, խաղաղասիրական մարզի համար:

Արտաքին նախարարներու նիստին ետկարաձգման պատճառով, ժամանակը ուշ էր արդէն: Ուստի վարչապետ Իտըն, փոխանակ իր ծրագիրը կարդալու, դայն դրաւ սեղանին վրայ եւ աւելցուց «Թերեւս աւելի նպաստաւոր է որ արտաքին նախարարներուն ժամանակ տանք որպէսզի չարունակեն իրենց աշխատանքները»: Գալով մարեշալ Բուլկանինի, որ բերանացի պիտի ընէր իր յայտարարութիւնը, «քաղաքավարութեամբ» հետեւեցաւ Անգլիոյ վարչապետին օրինակին, հրաժարեցաւ խօսելէ, և խոստացաւ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ ապագայ յարաբերութեանց մասին խորհրդային ծրագիրը գրաւոր կերպով յանձնել շուտով:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՇՐՋԱՆԸ

Էջս լէ Թերմ առաջին հասաւ խալացի Փեծծի: Շաբաթ օր հանգիստի օր էր:

Այրի Տիկին Հայկանուշ Բաղտասարեան եւ զաւակը Ժաքօ Բաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Բաղտասարեան (Պոլիվիա), Տիկին Նուարդ Պէզազեան, Տիկին Սաթենիկ Զաքարեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տիկ. Ս. Զաքարեան, Տէր եւ Տիկ. Հայկազ Պէզազեան, Տէր եւ Տիկին Վահան Պէզազեան, Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Տէր Վարդանեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Մխիթար Դարմանեան եւ զաւակները (Թեհրան), Օր. Սիրանուշ Զաքարեան, Զաքարեան եղբայրներ (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Վահան Փաստրմաճեան, Պ. Գասպարեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Պ. Ենովք Սահակեան եւ բոլոր պարագաները խոր վշտով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին

ՏԻԳՐԱՆ ԲԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

յանկարծական մահը որ տեղի ունեցած է Թեհրանի մէջ Յուլիս 20ին: Թաղումը կատարուած է Յուլիս 22ին:

ԽՄԲԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՄԲ.— Ինչպէս հաղորդած էինք առջի օր այս ամառ Ֆրանսայէն որոշ թիւով Հայեր պիտի կարենան այցելել Հայաստան, այս առթիւ ստացանք հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Օգոստոսի սկիզբէն ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԱՍՏԱՆ Հայեր պիտի կարենան երթալ Հայաստան իբրեւ զբօսաշրջիկ: Փափաքողները իրենց անցագրերը եւ չորս նկարներ պատրաստելով կրնան դիմել Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ:

168, Rue du Temple
Métro Temple ou République

Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 13էն 15, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 18էն 20:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1.Bl. du Nord — Le Raincy S.O.

1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանին արձանագրութիւնները սկսած են:

Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրներէն առաջ, մասնաւոր պաշտօնեայ մը պիտի գրաւի ծնողներուն դիմումներով:

Երթեւեկի համար Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն:

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Քանի մը տեղեր միայն ազատ մնացած ըլլալով, այսուհետեւ արձանագրութիւնները կ'ընդունուին միայն մրցումով (concours): *Ուստի փութացէք առաջնորդել ձեր զաւակները վերջնական փակումէն առաջ:*

26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

Արձանագրութեան օրերն են՝ Շաբաթ եւ երկուշաբթի կամ ժամադրութեամբ:

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

ԺԲ. ՑԱՆԿ

Նախորդ գումար	850.300
Տէր եւ Տիկ. Մելիք Մուշկամպարեան	10.000
Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Ասլանեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Յովհաննէս Յակոբեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Լ. Մանասեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Գալուստեան (*Քաֆէ Քալու*)	10.000
Պ. Յակոբ Փափազեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Աստուր Գրիգեան	2.000
Պ. Ա. Թէրզիպաշեանի թոռնիկը	500
Պ. Զինտիրճեան	300
Պ. Բ. Օհանեան	100
Պ. Ժ. Երանոսեան	100
Ընդհ. գումար՝	893.300

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղը Օգափոխութեան կայանի շէնքին համար շնորհակալութեամբ ստացած է, դպրոցի նախկին ուսուցչուհի Տիկին Փայլուն Սարգիսեանէ հազար Ֆր. ի յիշատակ իր երկու վաղամեռիկ աշակերտներուն, Միհրանիկ Տողրամաճեանի եւ Վահէ Աթանեանի:

*

Օր. Հերմինէ Մխաքճեան, Տէր եւ Տիկին Գարուղր Մխաքճեան, Տէր եւ Տիկին Վազգինակ Մխաքճեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սօֆի Քալանթարեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ քրոջ՝ ՄԱԹԻԼՏ ՄԽԱՔՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

ԾԱԽՈՒ Է COTE D'AZUR

Ծախու է մեկնումի պատճառով կօշիկի արհեստանոց մը բոլոր կարգածներով, բընակարանով եւ պարտէզով: Ապահով գործ շատ լաւ յաճախորդներով: Մանրամասնութիւններու համար գրել «Յառաջի Մ. սկզբնատառով:

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Մեծ պատրաստութեամբ:

Կիրակի Յուլիս 31ին, ամբողջ օրը, Սէփթէմ լէ Վալօնի անտառին մէջ, (անցեալ տարուան տեղը):

Պատուայ նախագահութեամբ Սեփթեմի քաղաքապետ՝

RAPHAEL BAPTISTIN

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ: Տեղի կ'ունենայ պուլի եւ այլ խաղերու մրցումներ:

Թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար այժմէն կը յայտարարենք որ դուրսէն բան ծախելը բացարձակապէս արգիլուած է:

ՇԱՎԻԼ

Ժամը 3ին այցելութիւն ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ գերեզմանին:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Անձրեւի պատճառով դաշտահանդէսը տեղի պիտի չունենայ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄ (Մարսէյլ).— Սէն Ժերոմի Թաղ. խորհուրդս իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ այն բոլոր Թաղեցիներուն որոնք հետեւեալ նուէրները ըրին ի նպաստ Թաղիս դըպրոցին Կարապետ Բունարճեանի կսկծալի մահուան առթիւ: Սարգանի Թաղեցիներու կողմէ երկու հազար ֆրանք, Մկրտիչ Տուրգութեան, Վարպետեան եղբարք եւ Բարգէն Փրուսեան հազարական ֆրանք, Դաւիթ Դաւիթեան, Յարութիւն Նէվշէհիրլեան, Կղեմէս Պետրոսեան, Կարապետ Ճանիկեան, Գէորգ Յ. Այվազեան (Սէն Ժերոմ) եւ Յ. Պետրոսեան 500ական Ֆր.:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է իր օգափոխութեան կայանին համար, Պ. Մ. Հայրապետեանէ Իլիականը (Հոմերոս) չորս գրքոյկ, ինչպէս եւ Ոդիսականը (Հոմերոս) չորս գրքոյկ: Հրատարակութիւն «Համազգայինի»:

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 26 ՅՈՒԼԻՍ • MARDI 26 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7733 31e ANNEE

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ. ԹԻՒ 3144

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱԿԱԲՈՅԾ ԺԽՈՐԸ

•

Ամէնքդ ալ գիտէք թէ ինչ տաղտկալի տպաւորութիւն կը գործեն մակաբոյծ ալիքները (փառազիտ), երբ անթելը կը բանաք, ձեր նախընտրած սաուլիսը, երաժշտութիւնը կամ զեկուցումը լսելու համար։

Քանի մը անգամ կը փորձէք վերահաստատել ներդաշնակութիւնը։ Ժխորը կը շարունակուի, եւ ճարահատ, կը դադրեցնէք ունկնդրութիւնը։

Այսպէս ալ մեր հանրային կեանքին մէջ, ուր հազար գլուխէ ձայներ կը լսուին, պղտորելով մթնոլորտը։

Մակաբոյծ ժխորը աւերներ կը գործէ խօսքով, գրիչով եւ կողմնակի արարքներով։

Կը փորձէք որոշ պայծառութիւն ստեղծել, համբօղուտ աշխատանքի մը ճամբան հարթելու համար։

Վրայ կը հասնի մակաբոյծ ժխորը, ուշադրութիւնը այլուր դարձնելու համար։

Տեսակէտ մը կը պարզէք, եւ կամ կը պաշտպանէք առողջ տեսակէտ մը, հիմնաւորելով եւ աւելի ընդլայնելով։

Գրչի խշրտուքներ եւ խաղող կանչեր վերիվայր կը շրջեն ամէն բան, «օգնութի՛ւն» աղաղակելով։

Կը բացատրէք թէ Հայկական Արտասահմանը չի կրնար կանգուն մնալ եւ զօրանալ, առանց հաւաքական եւ ներդաշնակ աշխատանքի։

Մակաբոյծ ժխորը վայնասուն կը փրցնէ, ըսելով թէ արդէն դատապարտուած ենք անհետ կորսուելու։ «Մեռանք — կորանք»։

Արդար հպարտութեամբ կը պարզէք տարագիր բազմութեանց կատարած նուաճումները, 30 — 35 տարիներու ընթացքին։

Դաւանափոխ եւ դիմակաւոր ազմկարարներ կը վերակոչին փոխասացութիւնը, ճերմակը սեւ ներկայացնելու համար։

Կ'ուզէք արթուն պահել հանրային կարծիքը, որպէսզի անձնատուր չըլլայ անամէջ մարդամքներու։

Մակաբոյծ ժխորին հետ թունաւոր դոլորշիներ ալ կը բարձրանան, եւ շրջապատը կը դառնայ անշնչելի։

«Ես»ը կը մնայ պաշտելի, «դուն» կամ «ան», խոտելի։

Եւ ժխորը կը սաստկանայ, երբ կուսակցական կիրքն ալ փրփրի։

Ինչ որ բանաւէճ պիտի համարուէր, կը վերածուի անճոռնի «դղալմաղալ»ի մը։

Այլեւս ի՞նչ հանրային կարծիք …

Ընթերցողը եւ ունկնդիրը կը բաժնուին խմբակներու, իրենց կարգին ջուր ծեծելու համար։

Դուն կազմակերպուած եւ հասուն, յարաճուն ուժեր կը պահանջես, յանուն տարագիր բազմութեանց բարօրութեան, ազմկարարները փուշերու եւ մացառներու անտառ մը կը ձեւացնեն։

Եւ օրերը իրիկուն կ'ըլլան յօրանջելով։

Սեբունդի փրկութի՞ւն։ Մշակոյթի դարգացո՞ւմ։ Տոկուն եւ ծաւալուն կապե՞ր գաղութէ գաղութ։ Ցարատեւ աշխատա՞նք լաւագոյն օրերու համար։

Ո՞ւր հոգ։ Ժխորը ամէն բանէ վեր։ Թամ — թամ՝ գրչով, խօսքով եւ շարժուձեւերով։ Զափուելու փորձեր։

Ոչ թէ հիմնաքար մը տեղաւորելու կամ աւելի զօրացնելու, այլ քար առ քար խախտելու համար։

Եւ կան սեւամազձ հոգիներ ալ, որոնք ծափ կը զարնեն, որպէսզի ժխորը ծաւալի բոլոր ճակատներուն վրայ, ցամքեցնելով շինարար հաւատքի եւ ինքնապաշտպանութեան բոլոր աղբիւրները։

Դեռ կան ուրացողներ եւ թուլամորթներ ալ, որոնք այս խառնաձայն ժխորը կը չափեն իրական գործունէութեան հետ։

Ա՞յս էր կոչումդ, հէ՜յ ուսումնական դաս, որ կը յաւակնիս ծառայել ցիրուցան բազմութեանց …

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ՝ «ԺԸՆԵՒԻ ՈԳԻՈՎ»

*

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ՝ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ

Որքան ալ շօշափելի արդիւնքներ տուած չըլլայ Ժընեւի ժողովը, երբ ուղղակի համաձայնագրեր չեն ստորագրուած օրակարգի զանազան խնդիրներուն մասին, ընդհանուր է սակայն լաւատեսութիւնն ու գոհունակութիւնը, նոյնիսկ խանդավառութիւնը, վեց օրերու անխոնջ աշխատանքներէ ետք ձեռք բերուած «անշօշափելի բայց դրական արդիւնքին» շնորհիւ երբ իրականութիւն կը դառնայ արդէն «Ժընեւի ոգին»։ Եթէ միջազգային այս նոր մտայնութիւնը տեւէ, իրազեկներու կարծիքով ապագային կարելի պիտի դառնայ խնդիրներուն-լուծումը։ Ամէն պարագայի մէջ, շնորհիւ մեծերու միջեւ ուղղակի խօսակցութեանց, կասկածամտութիւնը կը նահանջէ, եւ մեծ պետութիւնները համոզուած ըլլալ կը թուին թէ իրենցմէ իւրաքանչիւրը անկեղծօրէն կը փափաքի խաղաղութիւն։ Այս տեսակէտէն Այզընհաուըր, «Ժընեւի մարդը», ինչպէս զինք կը կոչեն, մեծ դեր խաղաց իր սրտառուչ յայտարարութիւններով, մինչ միւս վարչապետները իրենց կողմէ ցոյց կուտային իրարհասկացողութեան ոգի։ Մանաւանդ Ֆրանսայի վարչապետը սրտեց միջամտութիւնը վերջին նիստին, վճռական եղաւ վարչապետներու միաձնական համաձայնագրին ստորագրման համար։

Շատերու կարծիքով այս արդիւնքը կարելի է զինադադար մը նկատել, ջլամարտին վերացման համահաւասար։ Վարչապետ Իտըն, լաւագոյնս կը սահմանէր եղած աշխատանքը, երբ գոհունակութիւն յայտնելէ ետք, կը յայտարարէր Լոնտոն հասածին պէս. «Սպասուած արդիւնքէն, անկասկած աւելի բան ձեռք ձգեցինք»։

Իսկ վարչապետ Ֆոռ, խօսելով շաբաթ երեկոյեան Ժընեւի անթելէն, իր տպաւորութիւնները կուտար եւ կը թելադրէր չափազանց խանդավառութիւն ցոյց տալու ներուն՝ «տակաւին շատ բան եւ դժուարին աշխատանքներ կան կատարելիք» իսկ յուսախաբներուն՝ թէ ոչ ոք Ժընեւի ժողովէն վերջնական դաշինքներ պէտք էր սպասէր եւ թէ վարչապետներու միաձնական ուղեցոյցը արտաքին Նախարարներուն, ինչպէս նաեւ Ժընեւի մէջ ստեղծուած նոր ոգին, վարիչներու գիրար աւելի լաւ ճանչնալը, «մեծ յոյսեր կրնան թելադրել ապագայ բանակցութեանց համար, անշուշտ եթէ նոյն մթնոլորտը տիրէ»։ Խօսքը կ'ուղղէր առաւելաբար սկեպտիկներուն։

ՈՒՂԵՑՈՅՑԸ

Գալով հրատարակուած համաձայնագրին, ստորագրուած չորս վարչապետներուն կողմէ, բացի քանի մը վերապահներէ կ'ընդունուի մեծ գոհունակութեամբ գրեթէ բոլորին կողմէ, իբրեւ յաղթանակ մը տասը տարիներու «նիէթ»ին վրայ։ Ստորեւ կուտանք հիմնական մասերը։

Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան վարչապետները, մղուած միջազգային կացութիւնը բարեւքելու եւ ժողովուրդներու միջեւ վստահութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու փափաքէն, կ'որոշեն որ արտաքին Նախարարները շարունակեն աշխատանքները, վարչապետներուն միաձնաբար որոշած ուղեցոյցին հիման վրայ, նկատի ունենալով գերմանական եւ եւրոպական ապահովութեան խնդիրներուն սերտ կապը։

Կը հրահանգեն որ արտաքին Նախարարներու ժողովը գումարուի յառաջիկայ հոկտեմբերին, Ժընեւ, ուր պէտք է քննուին.—

1.— Ապահովելու համար Եւրոպայի խաղաղութիւնը, իւրաքանչիւր երկրի շահերուն համաձայն, պէտք է.—

ա) Ապահովութեան դաշինք մը՝ Եւրոպայի կամ Եւրոպայի մէկ մասին համար, որուն մէկ տրամադրութեան համաձայն պէտք չէ բռնի ուժ գործածուի խնդիրներու լուծման համար։

բ) Ուժերու սահմանափակում եւ հակակշիռ։

գ) Արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ գօտիի մը ստեղծումը, ուր զինուորական շարժումները պէտք է փոխադարձ համաձայնութեամբ կատարուին։

դ) Գերմանիոյ միացումը պէտք է կատարուի Եւրոպայի ապահովութեան եւ ազատ ընտրութեանց հիման վրայ, ըստ գերման ժողովուրդին շահերուն։

2.— Զինաթափութիւն։ Որպէսզի պատերազմի վտանգը նուազի եւ ռազմական պիւտճէներու կրճատումով նոր հնարաւորութիւններ ստեղծուին եւ մարդկութեան վիճակը բարուոքուի, (մանաւանդ յետամնաց երկիրները), պէտք է.—

ա) Մէջտեղ բերել զինաթափութեան ամէնուն կողմէ ընդունելի դրութիւն մը։

բ) Աշխատանքները նախ պիտի սկսին ՄԱԿի զինաթափութեան յանձնաժողովին կողմէ, 29 Օգոստոսին, Նիւ Եորք, Ժընեւի ժողովին մէջ վարչապետներու առաջարկած ծրագիրներուն հիման վրայ։

գ) Արտաքին Նախարարներու ժողովը նկատի պէտք է առնէ յանձնաժողովին թելադրութիւնները, եւ ներշնչուի վարչապետներու առաջարկներէն։

3.— Արեւելք Արեւմուտք յարաբերութիւններ.—

Արտաքին Նախարարները պէտք է փորձագէտներու յանձնեն նախապատրաստական ծրագիր մը կազմելու գործը, որպէսզի՝

ա) Հետզհետէ վերցուին խոչընդոտները որ ցցուած են ազատ հաղորդակցութեանց եւ առեւտրական փոխանակութեանց դիմաց։

(Շար.-ը կարդալ Դ. էջ)

❚❚ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ❚❚

*

«ՄԵԾԵՐԸ» ԿԸ ԶՈՒԱՐՃԱՆԱՆ…

Միջազգային մամուլը աչք ու ականջ կտրած է, լուր մը աւելի քաղնելու համար Չորս Մեծերու ամենօրեայ կեանքէն։

Եթէ ուրիշ բան չգտնեն, կը նկարագրեն թէ ինչպէս կը հագուին կամ ինչպէս օրը իրիկուն կ'ընեն անանց տիկինները, Լեմանի ափերուն վրայ։

Յուլիս 21ին շոգենաւի մը մէջ սեղան սարքեր են Տիկնայք Այզընհաուըր, Ֆոր, Տըլըս եւ Մաք Միլըն, հրաւիրելով նաեւ Զուիցերիոյ հանրապետութեան նախագահին կինը։

«Լը Մոնտ» համով - հոտով պատմութիւն մը եւս կ'արձանագրէ.—

Մառեշալ Բուլկանին չորեքշաբթի օր Ազգերու Պալատը կը մտնէ ուրախ - զըւարթ։

Նրբանցքին մէջ հանդիպելով ամերիկեան գաղտնի ոստիկանութեան գլխաւոր գործակալին, վերէն վար կը չափէ զայն ժպտադին, եւ այտերը կը շոյէ։

Գործակալը ափ ի բերան կը մնայ։

Երանի՜ թէ այսպէս ալ շարունակուէր մինչեւ խորհրդաժողովին վախճանը։

Ամէն պարագայի մէջ, ուրախալի է որ չէնշող մթնոլորտ մը կը տիրէ։

Անշուշտ իմացաք որ ամէնքն ալ, նոյն իսկ Խ. Միութեան ներկայացուցիչները բաց կառքերով կը պտտին, անցորդներու ջերմագին ծափերուն մէջ։

Ժպտուն ակնարկներ, փոխադարձ փափկանկատութիւն, յաջորդական ճաշեր, վոտկա եւ ուիսքի, խմբանկարներ առանց խտրութեան, — այս բոլորը կ'ապացուցանեն թէ բան մը փոխուած է միջազգային յարաբերութեանց մէջ։

Երբ խորհրդային մառեշալ մը կը զուարճանայ Մ. Նահանգներու Ապահովութեան պաշտօնեային հետ, ուրեմն սառ մը հալած եւ ջերմաչափը բարձրացած է։

Ապահովաբար Այզընհաուըր ալ ափ ի բերան ձգած է Չեկայի գործակալները, «պոքս»ի փորձ մը առաջարկելով, կամ թենիս խաղալով։

Աջքթեցէք որ Լեմանի ափերը պատմութեան մէջ արձանագրեն ժպիտներ, կրումիթներ, բարեացակամ արտայայտութիւններ, կազմելով ծիրանի գօտի մը։

Այսպիսի մթնոլորտի մը մէջ, եթէ փրկարար ելքի մըն ալ չյանգին, գոնէ խուսափած կ'ըլլան Լոգանի խայտառակութեան նոր տպագրութենէն։

Մարդիկ չափազանց զգայուն են այսօր, եւ անուշ խօսք մը, փոխադարձ կասկածի մը փարատումը չարիքներ կը խափանեն։

Թող զուարճանան Մեծերը եւ կամիքնե՛ր փոխանակեն, որպէս զի չփորձուին բըռունցք բարձրացնել, այս կամ այն պատրուակով։

Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետը իրենց օգնական, հոգ չէ թէ Հայկական Դատը իրենց օրակարգէն դուրս մնացած ըլլայ։

Մենք ոչ նիւլէական ռումբ ունինք, ոչ ալ ջրածին։

Եթէ նախագահ Այզընհաուըր կը հաւատայ որ աղօթքը խաղաղութիւն եւ ազատութիւն կը բերէ, «Տէր Ողորմեա» մըն ալ մենք, մատաղով եւ հերիսայով։

ՎԱՀԷ

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ՄԱՍԻՆ

★

Ժընեւի մէջ, Արեւմուտքի Երեք Մեծերը հանդիպում մը ունեցած էին Սայկոնի վերջին խռովութեանց առթիւ եւ համաձայնած՝ ներդաշնակ դիրք մը բռնելու մասին։ Որոշուած է յուշագիր մը ղրկել Հարաւ. Հնդկաչինի վարչապետ Տիէմի, զայն հրաւիրելով որ կարելին ընէ որպէսզի յարգուին Ժընեւի անցեալ տարուան համաձայնութեանց բոլոր տրամադրութիւնները, մասնաւորաբար կատարուելիք ընտրութիւններուն առթիւ, եւ Սայկոնի միջազգային յանձնախումբին ապահովութիւնը գլխաւորուի Ինչպէս հաղորդած էինք, նոյն խնդրով Մոսկուա յուշագիր մը ղրկած էր Լոնտոն, իսկ Հնդկաստանի վարչապետը, Նեհրու, Խ. Միութեան եւ Անգլիոյ ուշադրութիւնը հրաւիրած Հնդկաչինի ծանրակշիռ կացութեան վրայ։

ՍՈՒՐԻՈՅ ներկայացուցիչը ՄԱԿի մօտ, տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին փոխ նախարարին հետ եւ յայտնեց թէ կը խօսի իբրեւ ներկայացուցիչ արաբական երկիրներուն։ Խնդրեց որ Մ. Նահանգները իրենց հեղինակութիւնը ի գործ դնեն, որպէսզի «Մարոքի եւ Ալժերիոյ խնդիրները իրենց արդար լուծումը գտնեն»։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ մէջ խառնակ կացութիւն մը կը տիրէ։ Նախագահ Բերոնի յայտարարութենէն ետք թէ «կը հրաժարի իր հիմնած կուսակցութեան նախագահութենէն որպէսզի ըլլայ Արժանթինացիներուն նախագահը», շարք մը արգիլուած կուսակցութիւններ կը վերակազմուին։ Անջիր օր ցոյցեր տեղի ունեցան որոնց ընթացքին սպաննուեցաւ մէկ հոգի։ Ծովային ուժերու ըմբոստութեան լուրը հերքուեցաւ։ Ոմանք կը կարծեն թէ Բերոն ի վերջոյ պիտի քաշուի երկրին նախագահութենէն։ Անջիր օր կը հաստատէին թէ ծովակալ Թէսէր որ բերոնական կուսակցութեան նոր նախագահն էր, հրաժարած է իր պաշտօնէն։

ՆԷՀՐՈՒԻ ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԸ

*

ԽՄԲ.—« Օրօր »ի մէջ, Անրի Ամուլա ընդարձակ յօդուածաշարք մը նուիրած է Հնդկաստանի ներկայ կացութեան մասին, որմէ կը քաղենք կարեւոր մասեր.—

Ֆորմոզայի շուրջ ստեղծուած տարակարծութեանց եւ կռիւներու ամենատաք շրջանին, Հնդկաստանի վարչապետը՝ Նէհրու օդանաւով մեկնեցաւ Անգլիա։

Տելհիի օդակայանին մէջ, այդ օրը կը տիրէր վախի ծանր մթնոլորտ մը։

— Այս օդանաւը որ կը մեկնի, թերեւս հաշտութեան օդանաւն է, մրմնջեց օդանաւին մէջ գտնուող անգլիացի ճամբորդ մը։ Եթէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ հաշտութեան կարելիութիւններ կան, զանոնք հրահրողը միայն Նէհրուն կրնայ ըլլալ։

Նոյն իրիկունը, մամուլը նոյն կարծիքը կը յայտնէր, եւ ոչ միայն Հնդկական մամուլը, այլ եւ անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան մամուլը՝ միաձայն։

Արդեօ՞ք Նէհրուն հաշտութեան թղթախաղին վերջին քարդն է։

Չեմ գիտեր։ Սակայն վստահ եմ որ երկրորդ աշխարհամարտին յաջորդող վերիվայրումներուն եւ թոհուբոհին մէջ, Հնդկաստան կը գրաւէ առաջին տեղը՝ դիւանագիտական բարդ խնդիրներու լուծման պահուն։

... Ի՞նչ կը ներկայացնէր Հնդկաստանը պատերազմէն առաջ։

Երկիր մը՝ անգլիական դրօշման տակ, առանց յստակ քաղաքականութեան, առանց արժէք ներկայացնող անտեսութեան, երկիր մը՝ ուր իշխանական ճոխ փիղերը եւ օձ հմայողները օտար շրջիկներուն աչքին կը ծածկէին մուրացիկներն ու անհպելիները, երկիր մը՝ որ ամէն բարիք կ'ապահովէր իր ժողովուրդին մէկ մասին եւ ոչինչ կուտար ուրիշ ստուար մեծամասնութեան մը։

Անկասկած, կար Կանտին։ Սակայն բազմամիլիոն արեւմտեաններու համար — ինչպէս եւ փոխարքային համար — Կանտին ուրիշ ոչինչ էր, եթէ ո՛չ խենթ մը եւ բուսակեր մը։

Բոլոր մինտալիններու շրջանին, Հիթլերի, Մուսոլինիի եւ Սթալինի տիրապետութեան օրով, իր խաղաղասէր վարդապետութիւնը ընդհանուր աշխարհի ծիծաղը յառաջացուց։ Կարելի՞ էր յաղթել բրիտանական կայսրութեան առանց թնդանօթի եւ առանց ռումբի, պարզապէս մերժելով գրաւման ուժերուն գործակցիլ եւ դղայացունց «հացադուլ»ներ կազմակերպելով։

Այն ատեն, ո՛չ ոք կը հաւատար Հնդկաստանի ապագային։ Անոր լաւագոյն ապագային մասին հաւատքը չվերահաստատուեցաւ նոյնիսկ երբ 1946ին Հնդկաստան տիրացաւ իր անկախութեան եւ ինկաւ քաոսի մը մէջ։ Փաքիստան բաժնուեցաւ Հնդկաստանէն, ուր գաղթականներով լեցուն կառաշարեր գնդացիրի բռնութեան եւ ուր, Տեհլիէն մինչեւ Կալկաթա, Հնդիկ եւ Մահմետական սկսան իրար կոտորել անխնայ։

... Մեծ տարբերութիւն մը կայ այսօր սակայն 1947ի Հնդկաստանին եւ 1955ի Հնդկաստանին միջեւ։

1947ին, Հնդկաստան կը ներկայացնէր մեծղի մարմին մը որ դիւրաւ կարելի էր անդամահատել, մէկ խօսքով դիւրին որս մըն էր՝ համայնավարութեան համար։

Այսօր, Հնդկաստան, կը ներկայանայ իբր ախոյեանը համաշխարհային չէզոքութեան։

Երբ Թիթօ դուրս կ'ելլէ իր երկրէն, կ'երթայ դէպի Հնդկաստան երկար ճամբորդութեան մը։ Երբ Նէհրու Մոսկուա կ'երթայ, անսահման խանդավառութեամբ կ'ընդունուի հոն, ո՛չ միայն ղեկավար շրջանակներու, այլ եւ ամբոխին կողմէ որ ծաղիկներ կը նետէ իր վրայ, վասնզի զայն կ'ընդունին իբրեւ հաշտութեան մարդը, հակառակ անոր որ իր երկրին մէջ Նէհրուն կատաղի հակահամայնավար մըն է։

Քորէայի հարցին կարգադրութեան ի նպաստ Հնդկաստան հաշտարարի լաւագոյն դերը կատարեց, ինչպէս նաեւ Հնդկաչինի կնճիռին լուծումը արագացուց։

Եւ ներկայիս, թէ Արեւմուտքը եւ թէ Արեւելքը հաւասարապէս կընդունին որ Հնդկաստանը կը ներկայանայ իբրեւ տիպար չէզոքութեան։

... Հնդկաստանը կամուրջ մըն է նաեւ ձգուած Չինաստանի եւ Ամերիկայի միջեւ։ Արդարեւ Փեքինի հնդիկ դեսպանին միջոցաւ էր որ Ուաշինկթըն վերահասու եղաւ Քորէական հարցին մէջ չինական միջամտութեան մը վտանգէն։ Թէեւ Մաք – Արթըր հաւատք չընծայեց սկիզբները, բայց յաջորդող դէպքերը ցոյց տուին որ ան սխալած էր։

Միւս կողմէ, Հնդկաստանն է նոյնպէս, որ ջերմ կերպով կը պաշտպանէ Չինաստանի ներկայութեան թէզը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան ծոցին մէջ։

« Չինաստանը գոյութիւն ունի, եթէ համայնավար Չինաստանը չըլլայ նոյնիսկ, եւ այդ պարագային գրեթէ աշխարհի մէկ քառորդը կը պակսի »։ Այս է կարգախօսը հնդիկ դիւանագէտներուն, որոնք դաստիարակուած անգլիական դպրոցին մէջ, պէտք եղած ժամանակ գիտեն ըլլալ կատաղի իրապաշտներ, ինչպէս իրենց նախկին դաստիարակները։

... Հնդկաստանը, սակայն, սովի երկիրն է։

« Հնդիկներու եկամուտը, կը գրէ տնտեսագէտ մը, հազիւ բաւական է կերակրելու համար երեքի վրայ երկու հոգի, պայմանաւ որ այդ դերկուքը տկլոր շրջին, որ ամբողջ տարին դուրսը ապրին, զըրկուին նուազագոյն զբօսանքէ եւ չպահանջեն ուրիշ ոչինչ քան իրենց ուտելիքը »։

Հնդկաստանի մէջ միայն մուրացիկները չէ որ սովի ենթակայ են։ Տասնեակ միլիոններով թշուառ գիւղացիներ գոյութիւն ունին, միլիոնաւոր գործաւորներ չնչին վարձատրութեամբ, ինչպէս նաեւ դէչ վճարուած պաշտօնէութիւն մը, ծանրաբեռնուած ընտանեկան հոգերով։

Օրական 60էն 90 ֆրանքը չանցնող օրավարձերով ինչպէ՞ս կրնայ ընտանիք մը ապրիլ եւ ապրեցնել իր զաւակները, երբ բրինձին քիլօն կ'արժէ 40 ֆրանք։

Կալկաթայի մէջ, ուր աշխատանոցներու գործաւորներու օրական բացակայութիւնը կը հասնի մինչեւ հարիւրին 35ի, հաստատուած է որ գործաւորները չեն կրնար հասնիլ իրենց աշխատութեանց վայրը, որովհետեւ անսուաղութեան հետեւանքով չեն կրնար իրենց սրունքներուն վրայ կենալ։

Հնդիկ կառավարութիւնը իր առջեւ ունի ուրեմն առնուազն երեք հարիւր միլիոնոց զանգուած մը, որուն եկամուտը անբաւական է պէտք եղած սնունդը ստանալու եւ քիչ թէ շատ բնակելի երդիք մը ունենալու համար։

... Այսուհանդերձ Հնդկաստան խորապէս համոզուած է որ աշխարհի վրայ կարելի է ստեղծել բարւոք յարաբերութիւններ եւ այդ տեսակէտէն ջատագովն է նոյնիսկ իր երկրէն ներս, առանց անդրադառնալու որ ինք վերջ ի վերջոյ կռուախնձոր մը պիտի դառնայ եւ թէ ըլլա՛յ Ամերիկացիները կամ Ռուսները, մին իր տոլարներով, միւսը իր փաղաքշական ձեւերով, կ'աշխատին Հնդկաստանը նետել աշխարհը բաժնել ցանկացող այս երկու հոսանքներէն մէկուն գիրկը։

Հաւանաբար Հնդկաստան պիտի կարողանայ ընտրել լաւագոյնը։ Եթէ միանայ համայնավար հոսանքին, վերջնականապէս պիտի վճռուի մինչեւ այսօր ազատ Ասիոյ ճակատագիրը։ Որովհետեւ մեզի հաճոյք պատճառէ կամ ոչ, անժխտելի իրականութիւնը ա՛յն է որ Հնդկաստան այսօր կը ներկայանայ իբրեւ լիտըր ասիական ազգերու եւ բազմաթիւ արաբական երկիրներու։

Հազիւ դուրս ելած անգլիական թեւարկութենէն եւ գտնուելով հակագաղթավայր պայքարին գլուխը, Նէհրուի երկիրը կարեւոր ազդեցութիւն մը ունի երիտասարդ ազգերու, ինչպէս նաեւ Ափրիկեան գաղթավայրերու վրայ։ Իր խօսքը՝ օրէնք է։

Հակառակ որ ներքին բարեկարգութիւնները տակաւին չեն իրագործուած երկրին մէջ, Հնդկաստան սակայն, միջազգային քաղաքականութեան կրկէսին մէջ հետզհետէ ունեցաւ ազդեցութեան բարձրացում մը, եւ այս արժանաւոր պսակը անիկա անվիճելիօրէն կը պարտի իր արժանաւոր զաւակին՝ Նէհրուին։

Գ. ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

*

Տեղական մամուլը երկար սիւնակներ տրամադրած է «Քարիւղի Թագաւոր»ին, որ մեռաւ անցեալ օր Լիզպոնայի մէկ շքեղ պանդոկին մէջ, ուր կ'ապրէր տասը տարիէ ի վեր։

Այս առթիւ «Փարի – Փրէս »ի մէջ Վիքթոր Ֆրանքոյի յօդուածէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները։

Կիւլպէնկեանի չորրորդ փառասիրութիւնն էր ապրիլ մինչեւ 106 տարեկան, որովհետեւ հայրը, իրմէ վատառողջ, մեռած է 105 տարեկանին։

Կիւլպէնկեան կ'ապրէր «Ավիզօ» պանդոկը 110 սպասաւորներով, 25 սենեակ ունենալով իր տրամադրութեան տակ։ Իր ժառանգորդներուն կը ձգէ ... 350 միլիառ ֆրանք. Քարիւղի մասնագէտներուն համար Կիւլպէնկեան աւելի էր քան պարոն Հինգ Առ Հարիւր։ Ինք էր որ Արեւելքի մէջ տէրն էր անձրեւին կամ արեւին։ 1946ին զարմանազան դժուարութիւններ ստեղծեց Սթէնտըրտ Օյլ եւ Սոքոնի Վէքըմ ամերիկեան ընկերութիւններուն, որոնք կը փորձէին Արաբեւամերիկեան Ընկերութեան բաժնեթուղթերը առնել։ Այդ առթիւ Սթէնտըրտի մէկ ներկայացուցիչը ըսած էր.— Իր պահանջները այնքան մեծ են, որ պէտք է « պարոն շահաբաժին» զինել անոնք։ Եւ կը պատմեն թէ օր մը երբ մեծ պանդոկի մը մէջ կը տեսնէր կին մը, որ մարգարիտէ զմայլելի մանեակ մը ունէր, ըսած է. «Առաջին անգամն է որ այսպիսի հարստութիւն մը ձեռքէս կը խուսափի առանց իմ շահաբաժինս առնելու»։

Ամուսնացած էր 1914էն շատ առաջ, եւ Լոնտոնէն վերադարձին, կ'ըսէր իր կնոջ. — « Երեք նպատակ ունիմ։ Հարստանալ որքան կարելի է, հաւաքել աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ նկարները, եւ ապրիլ միշտ քաշուած»։ Աւելի ետքերը կ'ըսէր.— Չորրորդ նպատակս է երկար ապրիլ, մինչեւ 106 տարեկան։

Շնորհիւ իր հօրը, «Քրիստոսը Հալէպ», ինչպէս կը գրէ Թղթակիցը, Կարմիր Սուլթանին կողմէ պաշտօն ստացաւ քարիւղ փնտռել Մուսուլի մէջ եւ երբ գտաւ, Օսմանեան կառավարութեան գըլխաւոր ելմտական խորհրդականը դարձաւ։ 1909ին, Արեւմտեան պետութիւնները կ'աշխատէին «Հիւանդ մարդուն» ձեռքէն խլել Թրքական կայսրութեան պատառները։ Գերմանիա կը ստեղծէր իր « Պաղտատ Պան »ը ....

Շնորհիւ Կիւլպէնկեանին, Արեւմուտքը յաջողեցաւ Միջին Արեւելքի քարիւղի գործերուն մէջ մտնել։ 1911ին, Թրքական կառավարութեան ելմտական խորհրդականը մէջտեղ կը հանէր «Թըրքիշ Փէթրոլիում Քոմփընի»ն, որուն բաժնեթուղթերուն 85 առ հարիւրը կը բաժնուէր Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ Հոլանտայի միջեւ։ Մնացեալը կը մնար Կիւլպէնկեանին եւ... Անգլիացիներուն։ 1914 – 18ի պատերազմին կը ստանայ Միջին Արեւելքի գերմա-

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼՈՒՍՆԻՆ ԴԷՄ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

ՊԷՆ ԹԱՊՐԻԹԻ ԴԻՐՔԸ

Հրատարակուած բազմաթիւ յօդուածներէն յատկանշականը Մարաքէշի Գիտական Համալսարանէն Պէն Թապրիթի գրածըն էր անկասկած։

Հակալուսնային պայքարին իրենց աջակցութիւնը բերող գիտնականներէն մեծ մասը հինգ տնօրէններէն մէկուն կամ միւսին անձնական բարեկամներն էին եւ մեր Երկրագունդին անյոյս վիճակին գիտակցելով, հաւանած էին, թէեւ ակամայ, այս փրկարար խաբէութեան մեղսակից դառնալ։ Բայց Պէն Թապրիթի պարագան նոյնը չէր։ Յամառ եւ մենակեաց մարդ էր, գրեթէ դուրս չէր ելլեր իր գիտական աշխատանոցէն եւ երբ որոշէր հարցի մը լուծումը գտնել, հանգիստ չէր ըներ մինչեւ որ նպատակին հասնէր։

Այս հարցին մէջ ալ նոյն վերաբերմունքը ցոյց տուաւ։ Նախ պատասխան – յօդուած մը գրեց Քէմպրիճի դասախօսներէն Գաքսլիի դրութեան, որուն մէջ Գաքսլի խորհուրդ կուտար Լուսնի բնակիչներուն դէմ թշնամական որեւէ արարք առաջ, համաձայնութեան եզր մը գտնել։ Պէն Թապրիթ հետեւեալ պատասխանը հրատարակեց.

— «Լուսնի մակերեսին վրայ կրնա՞ն գոյութիւն ունենալ ապրող էակներ։ Ոչ, եթէ «ապրող էակ» ըսելով հասկնանք մեզի պէս բջիջներէ կազմուած էակներ։ Բայց կրնա՞նք պնդել որ ապրող էակները անպայման մեր կազմութիւնը ունին։ Կան թերեւս տարբեր ճառագայթումներէ ծնած կեանքեր, զոր մենք չենք կրնար պատկերացնել, եւ որոնք մեզի անծանօթ պատճառներով որոշած են մեզ բնաջնջել։

«Եթէ Լուսնին վրայ ապրող էակներ կան (եւ վերջին շաբաթներու դէպքերը կը փաստեն այդ պարագան), ասոնք հրէշներէ տարբեր բան մը չեն կրնար ըլլալ, այնքան տարբեր մեզմէ, որ անոնց հետ յարաբերութեան մէջ մտնելու եւ համաձայնութեան մը գալու հարցը կարելի չէ նոյնիսկ նկատի ունենալ։ Մեր եւ հարիւր հազարաւոր տարիներէ ի վեր Լուսնային պայմաններու տակ կազմաւորուած այդ էակներուն միջեւ նմանութեան ոչ մէկ կէտ կարելի է գտնել։ Եթէ Լուսինը բնակիչ ունի, մեր եւ այդ բնակիչներուն փոխ – յարաբերութիւնները կրնան միայն վագրի եւ որսորդի յարաբերութիւնները ըլլալ։ Կարելի՞ է վագրը համոզել, ոչ. կամ կը սպաննես եւ կամ կը սպաննուիս։ Մարդը վագրերը քաղաքակրթելու չելաւ, այլ՝ ջանաց ոչնչացնել անոնց ցեղը։

« Արդ, շատ աւելի դիւրին է մարդուն եւ վագրին միջեւ համայնական լեզու մը գտնել քան թէ մարդուն եւ Լուսնի բնակիչներուն համար հասարակաց-փիլիսոփայութեան մը յանգիլ։ Վագրը առնուազն կենդանի մըն է. իր կազմական կեանքը շատ մը ձեւերով կը նմանի մերինին։ Մինչդեռ մենք ոչինչ գիտենք Լուսնի բնակիչներուն մասին։ Անոնց մտածելակերպը հասկնալ ջանալը կամ մեր մտածելակերպը անոնց բացատրել ուզելը միայն անծանօթներ պարունակող թուաբանական խնդիր մը լուծելու կը նմանի։ Բայց տարբեր բան է անոնց դիմադրելը, այդ պատճառով ալ, ահա, պէտք է գտնել այնպիսի ճառագայթումներ, որոնք կարենան զիրենք բնաջնջել»։

ՌՈՒՎՐԷԻ ԵՒ ՏԱԿԼԷՍԻ ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Լորտ Ֆրանք Տակլէս մեծապէս զուարճացաւ Պէն Թապրիթի յօդուածը կարդալով։ Ռուվրէ, ընդհակառակն, սկսած էր անհանգստութեան նշաններ ցոյց տալ։ Բազմաթիւ անգամներ հեռաձայնել Տակլէսին եւ Սմաքին ըսելու համար, թէ խոհեմութիւն չէ՞ր ըլլար դադրեցնել սկըսուած պայքարը։ Պէտք եղած հոգեվիճակը ստեղծուած էր։ Հովերու Միջազգային Միութիւնը կազմուած էր. հարկ կա՞ր աւելի յառաջ երթալու։

— Երեք պատճառ ունինք սկսուած գործը շարունակելու համար, պատասխանեց Տակլէս։— Նախ՝ շատ հետաքրքրական խաղի մը բնոյթը ստացաւ հարցը։ Երկրորդ, Լուսնէն եկած յարձակումներուն յանկարծական դադարումը կրնայ կասկածի տեղի տալ։ Եւ երրորդ, որովհետեւ Հովերու խնդիրը ցոյց կուտայ թէ մարդիկ կրնան պոռթկալ որեւէ հարցի համար. առիթի կը սպասեն միայն։ Ինչպէս կ'ըսէիք՝ կը ձանձրանան։ Հրաշալի խաղալիք մը տուինք իրենց ձեռքը. ձգենք որ հետը խաղան. ինչէ՞ն կը վախնաք։

— Գուցէ ծիծաղելի ըլլամ, պատասխանեց Ռուվրէ, բայց եթէ իսկապէս Լուսինը բնակիչ ունի ...

Լորտ Ֆրանք լիաթոք խնդաց.

— Ահա, ըսաւ, մեր ձեռք ձգած յաջողութեան լաւագոյն գրաւականը. նոյնիսկ դուք ազդուած էք մեր քարոզութենէն։

— Խնդալիք բան չկայ, պատասխանեց Ռուվրէ. իսկապէս մտահոգ եմ։ Այո ... մտահոգ ... 1914ի եւ 1947ի պատերազմներուն դիւական պատմութիւնը կրկին կարդացի։

Թարգմ. Շ. Ս. ԱՆՏՐԷ ՄՈՐՈՒԱ

(Շար.) (7)

նական ստացուածքներու կարեւոր բաժինները եւ վրէժ լուծելով Անգլիացիներէն կը յաջողի Ֆրանսայի տալ իրաքեան քարիւղներու 22·75 առ հարիւրը։ Իր ունեցած հինգ առ հարիւրը այդ Թուականէն ի վեր կը բարգաւաճի զանազան գործերու մէջ, դեղարան, պանդոկ, ծաղիկ ...

Իր «անձնական պանդոկ»ին մէջ, Ավրենիւ տ'Իէնա, չինել տուած էր արեւելեան պարտէզ մը, աղբիւրով։ Այս բազմամիլիոնատէրը ունեցած է կարգով թրքական, անգլիական, ֆրանսական, սուրիական, լիբանանեան, լիխթընշթանեան, իրաքեան եւ վերջապէս պարսկական անցագիրներ։ 1940ին Փարիզէն Վիշի գացած ատեն «Քարիւղի այս Թագաւորը» իր «Ռոլս–Ռոյս»ին համար... քարիւղ չունէր։ Ետոյ հաստատուեցաւ Լիզպոնաէմիզօ պալատը, որուն յաճախորդները երբ կը տեսնէին «այս պզտիկ կէս ճաղատ ծերուկը», երբեք չէին մտածեր թէ Աշխարհի ամէնէն զօրաւոր մարդոց մէկն է։ Մէկ օրուան մէջ աւելի հեռագիր կը ստանար քան Փորթուկալի կառավարութիւնը մէկ շաբթուան մէջ։ Եւ այնչափ կը հեռագրէր որ նամակատունը իրեն զեղչեալ գին մը շնորհած էր, մանաւանդ որ միլիոնատէրները յաճախ աւելի ժլատ են իրենց դրամին համար։

Դրամէն զատ, Կիւլպէնկեան ժլատ էր նաեւ իր ժամանակին համար։ Անգամ մը ազգական մը որ զինքը տեսնելու եկած էր, ստացաւ որոշ գումար մը, բայց չկրցաւ տեսակցութիւն մը ունենալ «Քարիւղի կայսրին» հետ։ Ան կ'ըսէր. — «Երկու տեսակ մարդու հետ կը տեսնուիմ, անոնց հետ որոնք ինծմէ հարուստ են, եւ անոնց հետ որոնք ինծմէ աւելի խելացի են, այս ազգականը ոչ մէկն է ոչ միւսը»։

Երբ հարստացաւ, կրցաւ իրագործել իր երկրորդ փառասիրութիւնը՝ ըլլալ նկարներու մեծ հաւաքածոյի մը տէրը։ Եւ հաւաքեց Քորօներ, Մանէներ, Տըկաններ, Ֆրակոնարներ, Վանտիքեր։ Կը հաւաքէր նաեւ հին չինական յախճապակիներ եւ հռովմէական ապակեղէններ։ Բայց այս փառքերուն փոխարէն Կիւլպէնկեան զոհեց իր անհատական կեանքը։ Կինը, Նըւարդ, որ հայերէն «նոր վարդ» կը նշանակէ (միշտ «Փարի– Փրէս»ի Թղթակիցն է որ կը գրէ) խաղաղ եւ մինակ կեանք մը կը վարէր եւ մեռաւ Փարիզի իր պալատին մէջ երեք տարի առաջ։

Փայլուտ – Սարգիս Կիւլպէնկեան մնաց մինակ։ Հիւանդ՝ ամփոփեց ի վեր միայն մածուն, լոլիկ, սմբուկի, անուշ, եւ «լոխում» կ'ուտէր։ Եւ «չուտ չծերանալու համար» ամէն օր մասամ կ'ըլլար։ Մեռաւ մինակ, տղան, Նուպար Գերմանիա էր։ Ճիշդ է որ աղջիկը, Ռիթա, եւ ամուսինը Գէորգ Էսայեան կողքին էին, բայց, կ'աւելցնէ «Փարի Փրէս», Արեւելքցիի մը համար մեռնիլ մաւ, զաւկէն հեռու՝ շնորհազրկութեան գլուխ գործոցն է։

Ուրիշ կարգ մը թերթեր հարց կուտան թէ ուր՞ պիտի մնան իր 41 մեծարժէք նկարները, զորս Կիւլպէնկեան փոխ տըւած էր Ուաշինկթընի Ազգային Թանգարանին «անորոշ ժամանակի մը համար»։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵԸԸ ՔԱՆԱՏԱՅԻ ՃԱՄԲԱՐԻՆ

*

Յուլիս 29ին Հայ Արիներու երկու խմբակներ խումբ մը կը մեկնի Քանատա, մասնակցելու համաշխարհային միջազգային ճամբարին որ տեղի կ'ունենայ Օգոստոս ամսուն։

45 ազգերու ներկայացուցիչները պիտի մասնակցին, եւ կը յուսացուի որ քսան հազար սկաուտներ մասնակցին։

Հայ Արիները այս անգամ ալ պիտի մասնակցին իբր առանձին ազգ, եւ իբր Հայ։ Հայկական պատուիրակութեան մէջ կան Հայ Արիներու Փարիզի եւ Մարսէյլի մասնաճիւղին սկաուտները, պիտի գան նաեւ միութեան Եգիպտոսի շրջանին Արիները, եւ այսպէսով հայկական գեղեցիկ պատուիրակութիւն մը պիտի կարենայ մասնակցիլ։

Բոլոր ազգերու պատուիրակութիւնները մեծ նիւթական օժանդակութիւն ստացան իրենց կառավարութիւններէն։ Ճանապարհածախսը եւ տեղական բանակումի ծախքերը շատ կարեւոր գումար մը կը ներկայացնեն։ Հայ Արիներու Միութիւնը իր ուժերուն վստահած, օժանդակեց տասը հոգինոց պատուիրակութեան մը ծախքերուն։ Լաւ պատրաստուած պատուիրակութիւն մը պիտի մասնակցի, եւ անգամ մը եւս ներկայացնէ հայ սկաուտութիւնը։

Ճամբարէն առաջ Հայ Արիները Քանատայի մէջ տասը օր հիւր պիտի ըլլան Քանատացի ընտանիքներու մօտ։

Օգոստոս 16ին պիտի մեկնին Նիակարա ուր ճէմպօրին կը սկսի Օգոստոս 18ին, եւ կը տեւէ տասը օր։

Միեւնոյն ատեն տեղի պիտի ունենայ սկաուտական համաշխարհային միջազգային ժողովը, որուն պիտի մասնակցին երեք հայ պատուիրակներ։

Կը յուսանք թէ Քանատացի մեր հայրենակիցները պիտի գան այցելելու հայկական բանակավայրը, քաջալերելու հայկական պատուիրակութիւնը։

Գ. Մ.

Արդարեւ 1950ին Միացեալ Նահանգներու մայրաքաղաքին հիմնարկութեան 150ամեակին առթիւ, «Քարիւղի Թագաւորը» տրամադրած էր իր անգնահատելի հաւաքածոն, որուն մէջ ինչպէս յիշած էինք կան Ռամպրանտներ, Ֆրակոնարներ, Վան Տիքեր, Մօնէներ, Մանէներ, Հալսեր, Քորօներ։ Ամէնէն նշանաւորն է Րամպրանտի «Փալլաս Աթենէ»ն որ կը պատկանէր կայսերական Ռուսիոյ։ Գ'ըսեն թէ 1917ի յեղափոխութեան ժամանակ Կիւլպէնկեան կրցած է համոզել Սովետները որ իրեն ծախեն։

Կիւլպէնկեանի մահը ազդեց նաեւ սակարաններու վրայ, գլխաւորաբար Լոնտոն, ուր քարիւղի արժէթուղթերը 35 միլիառ անկումկրեցին անոր մահուան օրը։ Կիւլպէնկեան տնօրէնն էր տասը քարիւղի ընկերութեան։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

« ԱՅՐԱԾ ԱՐՏԻՆ ՀՈՒՆՁՔԸ »

ՌՕԱՆ — Երբ կը կարդանք «Յառաջ»ի մէջ «նորերու յաջողութիւնը» սրտանց կը հրճուինք։

Մօրս բերնէն լսած էի այս առածը, — «Այրած արտին հունձքը վերջը աստ կ'ըլլայ»։ Միթէ հարկ կա՞յ յիշեցնելու թէ բոլոր այս յաջող զաւակներուն ծնողքը չափահաս որբ – որբուհիներ կամ կէս որբ որբուհիներ են, — քիչ բացառութեամբ միայն, — որոնց մեծամասնութիւնը իրենց մատղաշ եւ դպրոցական տարիքին մէջ Տէր Զօրի կիզիչ անապատներուն վրայ մահ ու կենաց պայքարը կը մղէր։

Մեր փոքրիկ գաղութն ալ ունեցաւ իր շնորհալի «նորերը»։

Լեւոն Թորոսեան, 23 տարեկան, ընկեր Մեսրոպ Թորոսեանի որդին, Լիոնի ատամնաբուժական համալսարանը յաջողութեամբ աւարտեց յիսուն– աշակերտի վրայ առաջին հանդիսանալով եւարժանանալով Լորէայի, ինչպէս եւ արծաթեայ պատուանշանի։

Օր. Աստրիտ Թորոսեան, 17 տարեկան, պաքալորէայի առաջին մասը աւարտեց առաջին հանդիսանալով դասարանին մէջ։ Իսկ Նուպար Թորոսեան, մեծ որդին, 27 տարեկան, արդէն կը գործէ իբրեւ բժիշկ Լիոնի հիւանդանոցին մէջ։ Նոյնպէս Սիմոն Թորոսեան վկայուեցաւ իբրեւ ճարտարապետ, այս վերջիններուն յաջողութեան արձագանգը տուաւ արդէն «Յառաջ» իր ժամանակին։

Սահակ Գահամեան, 18 տարեկան, քոլէժ Նասիոնալ Թէքնիքի կօշիկի դասընթացքը աւարտեց յաջողութեամբ, արժանանալով ուսուցչական կազմին շնորհաւորութեանց։

Ընկեր Ներսէս Քէօսէեանի դուստրը Օր. Ատէլ, ստացաւ հաշուապահի վկայական։

Կը յուսանք թէ գալ տարի մեր գաղութը նոր յաջողութիւններ պիտի արձանագրէ, նկատի ունինք Օր. Ժագլին Թորոսեանը, ընկեր Բենիամին Թորոսեանի դուստրը եւ Եղ. Մինասեան։

ՂԱԶԱՐ ԳԱՀԱՄԵԱՆ

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ՓՈՆ ՏԸ ՇԵՐԻԻԻ ՄԷՋ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ — Յուլիս 10ի կիրակին գեղեցիկ դաշտահանդէս մը սարքած էր Ազգ. Միութիւնը Թրիփիէի զովասուն անտառին մէջ։ Կանուխէն արդէն դաշտը լեցուած էր հայրենակիցներով։ Տեղացիներու մեծամասնութիւնը ներկայ էր, իսկ մօտակայ քաղաքներէն բազմաթիւ հիւրեր եկած էին, յարգելու համար Ազգ. Միութեան այս ազգօգուտ ձեռնարկը։ Վալանսի ժողովուրդին համար իսկական արշաւ մըն էր, մասնաւոր օթօքար մը դաշտին վրայ փոխադրեց այնտեղի երգչախումբի բոլոր անդամները, որոնք միշտ, թէ՛ ճամբորդութեան ընթացքին, թէ դաշտին վրայ, հայկական հաճելի մթնոլորտ մը ստեղծեցին իրենց երգերով եւ պարերով։

Գաշտօնական բացումը կատարեց վարչութեան ատենապետը՝ Գ. Յ. Պիշաքճեան, որ շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք, խնդրեց որ միշտ միացած մնանք, եւ չթերանանք մեր ազգային պարտականութեանց մէջ։

Գեղարուեստական բաժինը սկսաւ Վալանսի Արաքս երգչախումբի «Իմ հեռաւոր հայրենիքով», ղեկավարութեամբ Օր. Աւճանեանի։ Ետոյ եղան շատ գեղեցիկ մեներգներ եւ արտասանութիւններ, երգչախումբին անդամներու կողմէ, որոնք արժանացան ջերմ ծափերու։

Յիշենք փոքրիկն Աւճանեան որ զմայլելի կերպով երգեց եւ արտասանեց։ Այս առթիւ Փոն տը Շէրիէն Գ. Մելքոն Ահարոնեան նուիրեց իրեն հազար ֆրանք, անուշիկ աղջնակն ալ իր կարգին նուիրեց այդ գումարը Արաքս երգչախումբին։

Լիոնի Ազգ. Միութեան անդամներէն Գ. Գառնիկ Քիլէրճեան իր ոգեւորիչ խօսքերով խանդավառեց ներկաները։ Իսկ Վալանսէն, Գ. Չէքմէյեան շատ օգտակար թելադրանքներ ըրաւ ազգապահպանման համար։ Հայր Լեւոնեանը որ միշտ կ'աշխատի օգտակար ըլլալ Փոն Տը Շէրիի Հայերուն, զուարթ եւ պատշաճ խօսքեր ըրաւ բարձրախօսին առջեւ։ Վալանսի Ազգ. Միութեան ատենապետ Գ. Յ. Անտոնեան գեղեցիկ ճառով մը քաջալերեց տեղւոյն ժողովուրդը եւ կազմակերպիչները եւ խոստացաւ օգնել Ազգ. միութեան թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս, մինչեւ որ կառուցուի Փոն տը Շէրիի ժողովուրդի փափաքած եկեղեցին։

Տիկին Թոմպայեանը նուիրած էր Ազգ. Միութեան՝ մեծ խնամքով պատրաստուած թերթանոյշ մը որ աճուրդի դրուելով, կնքահայրութեամբ Գ. Ք. Մելքոնեանի, գոյացաւ ինը հազար Ֆր.։

Փոն տը Շէրիի ժողովուրդը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Վալանսի «Արաքս» երգչախումբին որ միշտ կուգայ ոգեւորել իր երգերով եւ հայկական պարերով տեղւոյն բոլոր հանդէսները։ Շնորհակալութիւն նաեւ Տէր եւ Տիկին Անտոնեաններուն որոնք միշտ կ'օգնեն վարչութեան ձեռնարկներուն ինչպէս եւ Ազգ. Միութեան բոլոր անդամներուն որոնք ջանք չխնայեցին բոլոր ներկաները գոհ ձգելու համար։

ՀԱՅԿ– ԳԷՂՆԱՂ

ՀԱՆԳԻՍՏ

ՁԱՐՄԱՅՐ Ծ. Վ. ԿԷԶԻՐԵԱՆԻ

Պոլսոյ թերթերէն կ'իմանանք թէ խոր ծերութեան մէջ (90 տարեկան) վախճանած է Զարմայր Ծ. Վ. Կէզիրեան։ Մըտաւորական դէմք մըն էր, գրող եւ հրապարակագիր, հրատարակած է «Տաճար» պարբերաթերթը, եւ եկեղեցական ու գրական յօդուածներ ստորագրած թերթերու մէջ։ Քանի մը ամիս առաջ ինչպէս մանրամասն գրեցինք, տօնուեցաւ իր գրական գործունէութեան յոբելեանը։

ԳՈՐԾ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԸ.

(Սըր Էօսթէյս Փետլըրի օրագիրէն քաղուած)

Գրեցի իրեն Քէյփ Թաուն մնալ եւ զբաղիլ տիկին Պլէրի անտուկներով, որոնք հազուագիւտ եւ արժէքաւոր իրեր կը պարունակեն։

Ուրեմն ամէն բան կարգադրուած՝ կը մեկնիմ Օր. Փեթեկրիւին հետ։ Եւ եթէ ոեւէ մէկը տեսած է Օր. Փեթեկրիւն, պիտի ընդունի որ կատարելապէս պարկեշտ մէկն է ան։

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

Եոհաննէսպուրկ, 6 Մարտ

Կացութիւնը լաւ չէ այստեղ։ Ծովորական բացատրութեամբ՝ հրաբուխի վրայ կ'ապրինք։ Այսպէս կոչուած՝ բանթողներու խումբեր փողոցները շրջելով եղեռնալից սպառնական ակնարկներ կ'ուղղեն անցորդներուն Կ'ենթադրեմ թէ այժմէն իսկ յղփացած հարուստ դրամատէրները կ'ընտրեն՝ պատեհ ժամուն ջարդելու համար։ Ինքնաշարժ չէք կրնար նստիլ, բանթողներ ձեզ վար կը նետեն ինքնաշարժէն։ Պանդոկատէրները կատակելով կ'ըսեն, որ ուտելիքը պակսելու պարագային անոնք մինչեւ իսկ փախաթին վրայէն վար կ'առնեն ձեզ։

Երէկ գիշեր՝ «Քիլմորտըն»ի աշխատաւորական բարեկամիդ՝ Րիվզին պատահեցայ. Բոլոր այս մարդոց նման ալ եր կարապատում բացաշունչ ճառերը կը խօսի պարզապէս քաղաքական նպատակներով, վերջն ալ խօսածին կը զղջայ։ Րիվզ կը պատրաստուէր Քէյփ Թաուն երթալու եւ երեք ժամ տեւողութեամբ հոլանտերէն ճառ մը խօսելու, ինքզինքը արդարացնելու համար թէ՝ սխալ մեկնութիւն տըրուած է իր ճառին։ Ուրախ եմ որ Հարաւ. Ափրիկէի Օրէնսդիր Ժողովին մաս չե՛ կազմեր... Երեսփ. Ժողովն ալ թէեւ այնքան լաւ չէ, բայց գոնէ մէկ լեզու ունինք, նաեւ կարգ մը սեղմումներ՝ ճառին տեւողութեան նկատմամբ։ Այստեղ կը խօսին ժամերով — ճառախօս մը մինչեւ իսկ երեք օր խօսեր է, — եւ տարբեր լեզուներով։ Հարաւ. Ափրիկէի մէջ մարդիկ շատ համբերատար ըլլալու են։

Փեկէթը Քէյփ Թաուն պահելու համար շատ մը գործեր ստեղծեցի, բայց ի զուր. վաղը քովս կուգայ։ Կը նմանի այն հաւատարիմ շանը որ կուգայ մեռնիլ տիրոջը մօտ։ «Յուշերս», որոնք այնքան լաւ կընթանային՛ն։ Բանթողներու առաջնորդներուն պատմութիւններէն այնքան երգիծական ու սրամիտ պատմուածքներ յօրինած էի։

Այս առտու կառավարական պաշտօնեայի մը հետ տեսակցութիւն մը ունեցայ։ Բարեկիրթ, համոզկեր եւ խորհրդաւոր անձ մը։ Նկատելով բարձր ու կարեւոր դիրքս՝ խորհուրդ տուաւ որ անձամբ եւ կամ իր միջոցներով Փրիթորիա երթամ։

— Ուրեմն խռովութիւն մը կ'ակնկալէ՞ք, հարցուցի։

— Խռովութիւն յարուցանողները բանթողները չեն։ Անոնց ետեւը ուրիշ կազմակերպութիւն մը կը գտնուի։ Զէնք ու ռազմանիւթ կը տեղայ։ Մեր ձեռքը հաւաքած կարգ մը վաւերագիրներ որոշ լոյս կը սփռեն այդ ռազմանիւթը ներածելու մասին գործածուած միջոցներու նկատմամբ։ Կանոնաւոր գաղտնագրութիւն. մը գոյութիւն ունի։ Օրինակ, գետնախնձոր կը նշանակէ «պայթուցիկ», ծաղկակաղամբ՝ «զէնք» եւն.։

— Շատ հետաքրքրական է այդ, ըսի։

— Աւելին կայ, սըր Էօսթէյս։ Հաւատալու ամէն պատճառ ունինք որ այս գործերուն բուն ղեկավարը Եոհաննէսպուրկ կը գտնուի այս միջոցիս։

Ու այնքան խիստ նայուածք մը նետեց վրաս որ վախցայ թէ արդեօք կը կասկածէր որ ես կրնայի ըլլալ այդ մարդը։ Այդ մտածումիս համար պաղ քրտինք մը զգացի։

— Եոհաննէսպուրկ – Փրիթորիա շոգեկառքը չի բանիր, սակայն կրնամ կարգադրել որպէսզի անհատական կառքով մեկնիք։

Ձեզի կրնամ հայթայթել նաեւ երկու տարբեր անցագիրներ. մին տրուած Ամերիկեան կառավարութեան կողմէ, միւսը՝ հաստատելու համար թէ անգլիացի այցելու մըն էք եւ որեւէ առնչութիւն չունիք մեր կառավարութեան հետ։

— Մէկը ձեր ժողովուրդին, միւսն ալ գործադուլ յայտարարողներուն համար, այդպէ՞ս չէ՞։

— Շատ ճիշդ։

Այս ծրագիրը ինծի նպատակայարմար չթուեցաւ։ Գիտեմ թէ այս տեսակ պարագաներու մէջ ինչեր կրնան պատահիլ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ը) Ժողովուրդներու միջեւ տեղի ունենան ազատ շփումներ, որոնք համապատասխանեն փոխադարձ շահերու :

Այս ուղեգոյց — համաձայնագիրը, եթէ մեծ կարեւորութիւն ունի այն պատճառով որ միակամ հրահանգ մըն է, տրուած արտաքին նախարարներուն, սակայն դիտել կուտան թէ հիմնական տարակարծութեան որոշ լուծում մը չի բերեր, հակառակ նոյնին դարձուածքներուն : Նախ ապահովութի՞ւն (Ս. Միութիւն) թէ Գերմանիոյ միացում (Արեւմուտք) : Կը կարծուի թէ դիւրին դիւրին Մոսկուա պիտի չզիջի այս կէտին վրայ : Մանաւանդ որ մառնչալ Բուլկանին Ժընեւէն Արեւել. Գերլին հասնելով — ուր Արեւել. Գերմանիոյ հրաւէրին վրայ Խրուշչեւի հետ պիտի մնայ մէկ քանի օր — յայտարարած է. «Բնաւ Գերմանիոյ միացումը պիտի չընդունինք, առանց ապահովութեան դրութեան մը հաստատման» :

ԺՈՂՈՎԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԸ

Ժընեւի վերջին հանդիպումը, շաբաթ օր, արձանագրեց անձկալից ժամեր : Արտաքին նախարարները միշտ չէին կրցած համաձայնիլ : Պէտք եղաւ միջամտութիւնը վարչապետներուն, որոնք գումարեցին երեք նիստեր, ամէնը մօտ հինգ ժամ : Պահ մը յուսահատական կը կարծուէր կացութիւնը, սակայն երկրորդ նիստին, Ֆրանսայի արտաքին նախարարին մէկ առաջարկին վրայ միջին ճամբայ մը գտնուեցաւ, համաձայնութիւն գոյացնելով վերջնական զեկոյցին շուրջ : Իսկ երրորդ նիստը, երեկոյեան, նուիրուեցաւ ատորագրման արարողութեանց : Կը նախագահէր վարչապետ Էտ. Ֆոռ, որ հարցուց ժողովականներուն.—«Բովանդակութեան մասին նկատողութիւններ ունի՞ք»... «Նիէ՛թ» գոչեց Բուլկանին բարձրաձայն. իրեն հետեւեցաւ Այզըն-հաուըր, Ըս, նոյնքան գոռ ձայնով ինչ որ տեղի տուաւ ներկաներու խնդուքին :

Փակման ճառերուն՝ չորս վարչապետները յայտնեցին լաւատես միտքեր, յոյս յայտնելով թէ շնորհիւ թափուելիք ապագայ ջանքերուն, մարդկութիւնը պիտի ունենայ այն ինչ որ Ժընեւէն կը սպասէր՝ հաստատուն խաղաղութիւն մը :

Չորս Մեծերը մեկնեցան ժողովասրահէն, ջերմ ողջոյններ ուղղելով ժողովուրդին : Կէս ժամ ետք օդանաւ կը նստէր նախագահ Այզընհաուըր, որուն խանդավառ ընդունելութիւն մը կը սպասէր Ուաշինկթընի մէջ : Միւսներն ալ շուտով հետեւեցան Այզընհաուըրի օրինակին եւ կիրակի օր Ժընեւ ստացած էր արդէն իր սովորական դիմագիծը : Ամէնէն վերջ ճամբայ ելաւ Ֆրանսայի վարչապետը, որ հասաւ Փարիզ կիրակի երեկոյ :

× Ցատկանշական կը նկատուի «Փրաւտա»յի կիրակի օրուան յօդուածը, որուն խորագիրն էր հակայական «Վա՛ւ է» մը : Ցաճախ «Փրաւտա» պաշտօնական անձնաւորութեանց յայտարարութիւնները ջրած է ներքին պատճառներով : Առաջին անգամն է որ ոչ մէկ յարձակում կայ «կապիտալիստներու» դէմ, նոյնիսկ կը գովէ ամերիկեան կենցաղը : Իրադէպներն ալ «լաւ է» կը պատասխանեն, որովհետեւ «Փրաւտա» կը գրէ այն՝ զոր պէտք է մտածէ խորհրդային ժողովուրդը :

× Նորէն զրոյցներ կը շրջին թէ Մոլոթով պիտի հրաժարի արտաքին նախարարութենէն : Իր չոր ընթացքը Ժընեւի մէջ, ինչպէս նաեւ շուքի մէջ ձգուիլը նշան մըկը նկատուին այս ուղղութեամբ : Կարծողներ կան թէ իր վերջին «նիէթ»ն է ըսած արդէն, եւ թէ հոկտեմբերին իր տեղը պիտի գրաւէ ուրիշ մը :

....

ԵԳԻՊՏՈՍ ցնծութեանց մէջ կը տօնէ վարչաձեւի փոփոխութեան երրորդ տարեդարձը : Այս առթիւ հրաւիրուած են օտար պետութեանց ներկայացուցիչները : Խորհրդային պատուիրակութեան վարիչը, որ գերագոյն խորհուրդի արտաքին գործոց յանձնաժողովին նախագահն է, զինուորական տողանցքէն ետք յայտարարեց.— «Խորապէս տպաւորուեցայ եգիպտական ուժէն. Այլապէս բանակ մը երբ կայ, Սուէզի ջրանցքը պէտք չունի անգլիական ուժերու պաշտպանութեան» :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ

Մէկ օր հանդիստէ վերջ մնացած 73 մրցորդները կիրակի իրիկուն հասան Թուլուզ : Առաջինն էր Պելժ Վան Սթանպեռկէն : Երկուշաբթի դէպի Սէն-Կոտան ուր որոշ փոփոխութիւններու կը սպասուի ընդհանուր դասաւորման մէջ :

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ
ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ :

Կիրակի Յուլիս 31ին, ամբողջ օրը, Սէփթէմ լէ Վալօնի անտառին մէջ, (անցեալ տարուան տեղը) :

Պատուայ նախագահութեամբ Սեփթեմի քաղաքապետ՝

RAPHAEL BAPTISTIN

Կը նախագահէ ընկ. Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Հայկական եւ եւրոպական պարեր : Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ : Տեղի կ'ունենայ պուլի եւ այլ խաղերու մրցումներ :

Թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար այժմէն կը յայտարարենք որ դուրսէն բան ծախելը բացարձակապէս արգիլուած է :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1.Bl. du Nord — Le Raincy S.O.

1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանին արձանագրութիւնները սկսած են :

Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրներէն առաջ, մասնաւոր պաշտօնեայ մը պիտի գրաւի ծնողներուն դիմումներով :

Երթեւեկի համար Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Լա Թուիլիւն տէ Ֆամ, հիմնուած Կոմսուհի տը Պօնէյի եւ իր գրագիտուհի ընկերուհիներու կողմէ, Միջազգային բանաստեղծութեան վերալիքի միութեան հետ կը կազմակերպէ իր ամսական գեղարուեստական հաւաքոյթը, այս ուրբաթ, ժամը 18–20, Փէռնոյի հաստատութեան մէջ, 31 րիւ Պասանօ, Մէթրօ Ժորժ 5, Այս հաւաքոյթները որքան որ ֆօֆբէյլի ձեւին տակ տեղի կ'ունենան, ունին զուտ գրական, գեղարուեստական արժէք եւ բնոյթ :

Ունկնդրութիւնը եւ պատուասիրութիւն ձրի են :

Կոմսուհի տը Պօնէ որ ունեցած է նըմանապէս ֆօնսէրվաթուար տ'Առ անուն դասախարակչական հիմնարկութիւն մը, մօտ երեք հարիւր աշակերտով : Սեպտ.-էն սկսելով կը վերաբանայ իր այդ հիմնարկութիւնը ուր պիտի տրուին դասեր՝ նիւթ ունենալով շարժանկար, քաղաքացիական բարեկրթութիւն, ընդհ. գրականութիւն, դասական եւ ազգային պարեր, երգ եւ երաժշտութիւն, Ֆրանսերէն եւ օտար լեզուներ, առողջանութիւն, արտասանութիւն եւն. եւ հայերէնի լայն ուսուցում նոյնիսկ օտարներու (լեզու, պատմութիւն, գրականութիւն) :

Մանրամասնութիւններ կը հաղորդուին Թ. Գառնիկի կողմէ Ազգային Տան մէջ, ամէն երեքշաբթի ժամը 16–18, կամ առանձին ժամադրութեամբ :

Հեռախօս՝ Թիի. 22·50 կամ Թէթպու 48·11 :

ՅՈԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻւ

Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Միսաքեան Յակոբ Մալաքեանի կսկծալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 3000 Ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Ֆոնտին : Ստացանք «Յառաջ»էն :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Գնդ. Տ. Բաղտասարեանի կսկծալի մահուան առթիւ Ղազար Ներկարարեան եւ ընտանիքը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տիկին Բաղտասարեանին, զաւկին եւ բոլոր պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն Ահարոնեանի դամբարանին հազար Ֆր., եւ «Յառաջ»ի բարգաւաճման 1000 Ֆրանք :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին վարչութիւնս իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Օր. Հերմինէ Միսքճեանի (Նիս) եւ իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, Այրի Տիկին Մաթիլտ Միսքճեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Օր. Հերմինէ Միսքճեանէն երկու հազար Ֆր. ի նպաստ իր դպրոցին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապ. Խաչի վարչութիւնս հրապարակաւ իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ տեղւոյս Ազգ. Միութեան որուն վարչութեան անդամները ներկայ եղան իր դպրոցի աշակերտներու տարեվերջի քննութեան, ու ջերմապէս գնահատեցին մասնաճիւղիս եւ ուսուցչին կատարած աշխատանքները եւ 7000 Ֆրանք նուիրեցին դպրոցին :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Նախագահութեամբ Գերպ. Հայր Կաբրիէլ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻԻ : (Առաջ. Ֆրանսահայ Կաթողիկէներուն) :

Տեղի կ'ունենայ Օգոստոս 16–23 :

Արձանագրուելու համար դիմել տեղւոյն Հայ Կաթող. Ժողովրդապետ Վարդապետներուն ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 30 :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 27 ՅՈՒԼԻՍ • MERCREDI 27 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7734 31e ANNEE | Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3145

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿՏԱԿՆ ԱԼ ՔԱՐԻՒՂ

Եղաւ ինչ որ կը նախատեսէինք :

« Բարի Գալուստը », ինչպէս կը կոչէր գրագէտ Օննիկ Չիֆթէ Սարաֆ, 20-25 տարի առաջ, անգամ մը եւս աննշան համրանքի մը տեղ դրած է հայ ժողովուրդը, միջազգային սեփականութիւն դարձնելով իր անհաշուելի հարստութիւնը

Կարդացէք իր կտակը, որ քարիւղ կը հոտի: Ուրիշ խօսքով, լպրծուն է եւ թթու :

Ուրեմն, իր հարստութեան մեծագոյն մասը պիտի վերածուի Փորթուկալեան Հիմնարկութեան մը, եւ պիտի յատկացուի «մարդասիրական, գեղարուեստական, կրթական, գիտ. նպատակներու, բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներուն մէջ »:

Հայոց ազգին անունը չկայ: Բայց հարկաւ իր բաժինը պիտի ստանայ, իբրեւ « քաղաքակիրթ » մասնիկ մը :

Ազգային կեանքի մէջ արդէն մասերու բաժնուած, միջազգային անդաստանին մէջ ալ հայ ժողովուրդը կը դառնայ կոտորակ մը, Կիւլպէնկեան կտակով :

Ներողութիւն: Թանկագին բաժին մը տրամադրուած է երկու հայկական հաստատութեանց, Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին եւ Երուսաղէմի Կիւլպէնկեան Մատենադարանին :

Ինչպէս կ'երեւայ, հայ միլիառատէրը ուզած է հետեւիլ Նոպէլի օրինակին, որ իր հսկայական հարստութիւնը տրամադրած է միջազգային գրականութեան, արուեստի եւ գիտութեան զարգացման, տարեկան մրցանակներով :

Դժբախտաբար Գալուստ Կիւլպէնկեան մոռցեր է — կամ իր խորհրդականները մոռցուցեր են — որ նորվեկիացի միլիոնատէրը երկիր ունէր ամուր եւ բարգաւաճ ժողովուրդով :

Ի՞նչ բաժին կրնան յուսալ Հայրենիքը եւ տարագիր բազմութիւնները Կիւլպէնկեան Հաստատութենէն, երբ գիտենք որ կտակատարներէն երկուքը օտարականներ են, մէկը՝ փորթուկալցի փաստաբան, միւսը անգլիացի լորտ մը. Երրորդ անդամը, Կիւլպէնկեանի փեսան, ո՞րքան ձեռնհասութիւն եւ ձայն կրնայ ունենալ, կարելի եղածին չափ ճոխացնելու համար հայկական բաժինը :

Մանաւանդ որ, հանգուցեալը ուրիշ օտարականներ ալ կ'առաջարկէ իբրեւ գործակից, երկու Հայերու հետ (մէկը՝ անկար ծերունի մը, միւսը՝ անծանօթ հայկական կեանքին) :

Բարեմիտներ պիտի կարծեն թէ Հայոց ազգին անունը պիտի փառաւորուի այս կտակով :

Պակաս ըլլա՞յ այդ փառքը :

Ո՞ր միջազգային թանգարանին եւ Մատենադարանին մէջ արձանագրութիւն չկայ Հայոց ազգի մասին:

Մինչդեռ, ամբողջ ժողովուրդ մը — կենդանի ուժ — անկարելին կը փորձէ, վառ պահելու համար իր արեւը ի սփիւռս աշխարհի ...

Փառքի ո՞ր տեսակը անմոռանալի յիշատակ մը պիտի չձգէր պատմութեան մէջ , —

Հայկական համալսարան մը՝ օտար ափերու վրայ :

Հայկաւանի մը վերածել եղբայրական Լիբանանի այն դարչահոտ խրճիթները ուր ամբողջ սերունդներ կը ծփրին աւելի քան երեսուն տարիէ ի վեր :

Հարիւրաւոր գիւղական շէնքեր Միջին Արեւելքի մէջ եւ այլուր, ներկայ ախոռներուն տեղ :

Հաստատուն Հիմնադրամ մը՝ Հայկական Մշակոյթի զարգացման համար :

Արդիական աւան մը՝ հայրենիքին մէջ:

Կրնանք ճոխացնել շարքը, նկատի առնելով ժառանգութեան գումարը:

Դեռ պիտի խօսինք, հաստատելու համար թէ մեզի համար անակնկալ մը չէր հայ Կրեսոսին փորթուկալեան փշրանքը:

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐՈՒ ՇՐՋԱՆԸ ԿԸ ՍԿՍԻ

*

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԽՕՍԵՑԱՒ ԱՆԹԵԼ – ՀԵՌԱՏԵՍԿԵՐԷՆ

Ժընեւի ժողովէն ետք, որուն արդիւնքները գոհունակութեամբ ողջունուեցան ամբողջ աշխարհի կողմէ, նախապատրաստական դժուարին աշխատանքներու շրջան մը կը սկսի, չորս մեծերուն համար: Քանի մը ամիսէն, Հոկտեմբերին, արտաքին չորս նախարարները պէտք է գործադրեն «անշօշափելի արդիւնքը» ու լական իրականութիւնն եղաւ Ժընեւի, իսկ նախապէս՝ պէտք է հարթեն շարք մը դժուարութիւններ որպէսզի վերստեղծուի Ժընեւի մթնոլորտը: Փորձագէտներ արդէն տենդոտ գործունէութիւն մը ցոյց կուտան: Վարիչները կը զեկուցանեն եւ կը մեկնաբանեն Ժընեւի ուղեցոյց-համաձայնութիւնը իրենց երկրին գերագոյն մարմիններուն :

Ֆրանսայի վարչապետը տեսակցութիւն մը ունեցաւ անցեալ օր նախագահ Ռ. Քոթիի հետ, որուն ընթացքին պարզեց իր համոզումները վարչապետներու համագումարին մասին: Շուտով յայտարարութիւն մըն ալ պիտի ընէ երեսփոխանական ժողովին առջեւ, եւ զեկուցանէ արտաքին գործոց յանձնաժողովին : Իսկ արտաքին նախարար Փինէ մեկնաբանելով անցեալ օր Ժընեւի արդիւնքները յայտարարեց .

« Անշուշտ ոչ մէկ խնդիր լուծում մը գտաւ: Սակայն Չորս Մեծերը համաձայնեցան քննութիւնը խնդիրներուն մասին, եւ համաձայնութեան այս ոգին նպաստաւոր մթնոլորտ մը պիտի ստեղծէ արտաքին նախարարներու Հոկտեմբերի ժողովին համար, ուր պիտի ծագին խակական դժուարութիւնները: Եւ խնդիրներու բարդութիւնը ակներեւ կը դարձնէ որ դիւրին պիտի չըլլայ մեր գործը » :

Անգլիոյ վարչապետը իր կարգին, ընդունուելով Թագուհիին կողմէ, պարզեց միջազգային նոր կացութիւնը : Իսկ երէկ, Ժընեւի ժողովը նախարարաց խորհուրդի նիւթին նիւթ պիտի դառնար :

Գալով խորհրդային վարիչներուն, տակաւին Արեւել. Պերլին կը գտնուին : Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը Խրուշչեւ ճառի մը մէջ յայտնեց թէ գերմանական խնդիրը պէտք է իր լուծումը գտնէ, երկու Գերմանիաներու մասնակցութեամբ : Իսկ «Փրաւտա»յի նոր յօդուածը, ուր կ'առաջարկուի համաեւրոպական ապահովութեան համար դաշինքի մը կնքումը, իրադէպներու կողմէ պաշտօնական յայտարարութեան մը տեղ կ'առնուի, կատարուած՝ Ժընեւէն անմիջապէս ետք :

Նմանօրինակ գործունէութիւն՝ Ուաշինկթընի մէջ: Երկուշաբթի օր նախագահ Այզընհաուըր եւ արտաքին նախարար Ֆ. Տըլլըս զեկուցում մը տուին ամերիկեան խորհրդարանի վարիչներուն : Նախագահ Այզընհաուըր յայտնեց թէ հակառակ տիրող յոյսերուն եւ նպաստաւոր մթնոլորտին, պէտք է աչալուրջ ըլլալ եւ Արեւմուտքի ապահովութեան դրութիւնը չտկարացնել: Սակայն ընդհանուր առմամբ լաւատես էր նախագահը.— Համոզում յայտնեց թէ ապագայ բանակցութիւնները պիտի կատարուին « տարբեր մթնոլորտի» մը մէջ: Միւս կողմէ շատ յոյս չունի որ Խ. Միութիւնը ընդունի զինուորական գաղտնիքները փոխանակելու իր առաջարկը: Խորհրդարանի վարիչներէն մին, իր պաշտօնակիցներուն կողմէ յայտնեց նախագահին թէ գոհ են Ժընեւի ժողովէն, եւ թէ Մ. Նահանգները « չեն կորսնցուցած այնտեղ, ընդհակառակն՝ շահած են» : Այս խորհրդակցութենէն ետք, երեկոյեան, Այզընհաուըր ճառ մը խօսեցաւ Ուաշինկթընի անթել – հեռատեսիլէն, ամերիկացի ժողովուրդին պարզելու համար Ժընեւի համաձայնութեան բուն իմաստը: Մինչ լաւատես, զգուշաւորութիւն յայտնեց վերջին անցուդարձերուն մասին, զգուշացնելով սակայն կանխահաս խանդավառութիւններէ եւ չափազանցուած յոյսերէ, որովհետեւ «եթէ մեծ յառաջդիմութիւններ արձանագրուեցան խաղաղութեան ճամբուն վրայ, եթէ բացուեցաւ իրարհասկացողութեան նոր ոգի մը, դժուարին է խաղաղութեան ճամբան եւ պէտք է ըլլալ շրջահայեաց»: Խ. Միութեան ղեկավարները, հակառակ տարակարծութեանց, անկեղծ ըլլալ կը թուին, հրապարակելով նոր մտայնութիւն մը . «Եթէ ճիշդ է որ ստեղծուած են նոր հնարաւորութիւններ, արտաքին նախարարներու ժողովը, Հոկտեմբերին, պէտք է գործնական ապացոյցները տայ անոր, իբրեւ փորձաքարը մեր յոյսերուն»: Ամէն պարագայի մէջ, ուղեցոյց համաձայնութեան բոլոր կէտերը պէտք է նախապէս ուշի ուշով քննել, ամէն անակնկալի առաջքն առնելու համար: Իսկ իր առաջարկը, զինուորական գաղտնիքները փոխանակելու մասին, դրական կարեւոր նախաքայլ մըն է դէպի զինաթափութիւն, կրնայ հաստատել իրարու հանդէպ վստահութիւն, եւ բարեփոխել միջազգային կացութիւնը: Այզընհաուըր յայտնեց նաեւ թէ ոչ մէկ գաղտնի համաձայնութիւն կնքուած է Ժընեւի մէջ, եւ թէ ինչ արդիւնք որ ձեռք ձգուած է, արդէն հանրութեան սեփականութիւնն է: Ճառը վերջացուց նորէն շեշտելով բանակցութեանց համաշխարհային կարեւորութիւնը եւ յուսալից շունչով մը՝ «Մ. Նահանգները ամէն ճիգ պիտի թափեն հաստատելու համար խաղաղութիւնը : Այս նպատակով պիտի աշխատինք Խ. Միութեան, ինչպէս նաեւ ուրիշներու հետ, այնքան ատեն որքան գոյութիւն ունենայ համաձայնելու անկեղծ փափաք մը » :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ՄԱԿԻ պիտի յղէ Կիպրոսի խնդիրը, որովհետեւ Լոնտոնի ժողովին թուականը (Օգոստոսի վերջ) անընդունելի կը գտնէ: Ինչպէս գիտէք Անգլիա, Յունաստան եւ Թուրքիա ժողով մը պիտի գումարէին Կիպրոսի մասին Լոնտոնի մէջ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

*

ԻՆՉԵ՞Ր ԱԼ ԿԸ ՀՆԱՐԵՆ ...

Հազիւ քանի մը թերթ կրցայ թղթատել, Գ. Կիւլպէնկեանի մահուան առթիւ:

Գիտեմ որ բազմաթիւ թերթեր մրցումի ելած են, առասպելական բաներ պատմելու համար Քարիւղի թագաւորին վրայ:

Տակաւին չմեռած, ինչե՞ր կը թխէին, աշխարհի բոլոր լեզուներով:

Եւ մեր թերթերն ալ նոյնութեամբ կը թարգմանէին, առանց զատելու սուտն ու իրաւը :

Մահուան առթիւ տեսած թերթերուս մէջ ալ հանդիպեցայ հրաշապատում հէքեաթներու :

Գաւառական թերթ մը, «Լա Մոնթանյը», կը գրէ թէ Գ. Կիւլպէնկեան սիրած էր հայ ունեւոր ընտանիքէ մը «որուն համար կ'ըսէին թէ շառաւիղն է հայ թագաւորներու »:

Աղին, ծանրաբարոյ «*Լը Մոնտ*»ը, կը պատմէ (21 Յուլիս).

— *« Այս մարդը, զոր նկատի առնել ստիպուած էին Մօտաւոր Արեւելքի քարիւղի մեծ ընկերութիւնները, ծնած էր 86 տարի առաջ, աղքատ ու թերեւս թըշուառ, Հայաստանի խորքը: Կ'ըսեն թէ երիտասարդութիւնը անցուցած է կօշիկ ներկելով Պոլսոյ մէջ»:*

Ուրեմն, մէկուն պատմութեան — կամ սուտին — համաձայն, Գ. Կիւլպէնկեան արքայական ծագում ունի: Ամէն պարագայի մէջ, ունեւոր ընտանիքի մը զաւակն էր: Իսկ միւսին պատմութեամբ, այնքան աղքատ էր որ, ստիպուած էր կօշիկ ներկել Պոլսոյ փողոցներուն մէջ :

Ես աւելի վաւերական պատմութիւններ գիտեմ :

Ահաւասիկ մէկը .—

Գալուստ Կիւլպէնկեան *Յառաջի* բաժանորդ էր Բ. աշխարհամարտէն առաջ, ճիշդ ու ճիշդ վճարելով տարեկան բաժանեգինը, որ 150 ֆրանք էր այն ատեն, ընկալագիր կը պահանջէր, ֆրանսերէն նամակով մը :

Ու կը կարդար կանոնաւորապէս, ատուն կանուխ :

Եթէ իրեն վերաբերեալ տեղեկութիւն մը երեւար նոյն օրը, հեռաձայնը բանալով կը հարցնէր Ա. Խատիսեանի .

— *Յառաջը* ո՞ր աղբիւրէն իմացած է այս լուրը :

Մեր ողբացեալ ընկերն ալ կը հարցնէր խմբագրին, որ կը հաղորդէր մանրամասնութիւնները:

Անգամ մը գրուած էր թէ Գ. Կիւլպէնկեան հինգ միլիոն սթերլինի վարկ մը պիտի տրամադրէ Թուրքիոյ :

Հեռաձայն,— Ո՞ւրկէ առած են այս լուրը :

— Թուրքերէն «Իթթիհատ» կազեթասիէն: Սխա՞լ է:

= Ես այդքան մանր գործերով չեմ զբաղիր: Լեհական կառավարութիւնը քըսան միլիոնի փոխառութիւն մը խնդրած է :

— Եթէ միւս լուրը սխալ է, կրնաք հերքել :

= Թող այդպէս մնայ : Թերեւս օգտակար կ'ըլլայ :

Դեռ ինչե՞ր...

ՎԱՀԷ

ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ մարմինը Լիզպոնէն օդանաւով փոխադրուեցաւ Ցիւրիխ, այրուելու համար: Աճիւնները պիտի տարուին Նիս, եւ պիտի ամփոփուին կնոջ՝ Նուարդի դամբարանին մէջ :

ՉԻՆԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կարծէք «Ժընեւի ոգին» իր անդրադարձումները կ'ունենայ նաեւ չինեւամերիկեան յարաբերութեանց վրայ: Երկար ժամանակէ ի վեր Փեքինի եւ Ուաշինկթընի մէջ աշխատանքներ կը տարուէին, որպէսզի շարք մը խնդիրներու լուծման համար ուղղակի բանակցութիւններ կատարուին երկու երկիրներուն միջեւ : Մեծապէս օգտակար եղան այս ուղղութեամբ Հնդկաստանի ՄԱԿի ներկայացուցիչը Ք. Մէնոն, եւ Փեքինի անգլիական գործակատարը: Այնպէս որ, նախապատրաստական խօսակցութիւնները տուած ըլլալով դրական արդիւնք մը, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը զեկոյցով մը կը յայտնէ թէ երկուշաբթի, 1 Օգոստոսին, չինեւամերիկեան բանակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Ժընեւի մէջ, մասնակցութեամբ երկու բեկերներու կողմէ ղրկուած ներկայացուցիչներու : Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչն է Փրակայի ամերիկեան դեսպանը : Պիտի քննուին.— Ամերիկացի գերի օդանաւորդներու, Մ. Նահանգներ գտնուած չինացի ուսանողներու, երկու երկիրներու քաղաքացիներուն հայրենիք վերադարձի խնդիրները: Նաեւ՝ «ուրիշ առկախ խնդիրներ», որոնք չվերաբերին ուրիշ երկիրներու շահերուն: Այսպէս, խնդրոյ առարկայ չի կրնար դառնալ Ֆորմոզան, որ Ազգ. Չինաստանի վերաբերեալ հարց է: Միւս կողմէ այս բանակցութիւնները չեն նշանակեր թէ Մ. Նահանգները կը ճանչնան Փեքինի կառավարութեան իրաւական գոյութիւնը :

× Ծերակուտական Ճորճ, անցեալ օր խօսելով անթելէն, նպաստաւոր գտած էր որ բանակցութիւններ կատարուին Չինաստանի հետ, «նախքան երկու Չինաստաններու միջեւ զինեալ բախում մը »:

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՇԵՐ
ՓՐՈՖ. Ց. ՉԱՔՄԱՔՃԵԱՆԻ ԵՒ ԱԼԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԻ ՄԱՍԻՆ

*

Բժիշկ Երուանդ Խաթանասեան օր մը սեղանիս վրայ դրաւ նկարը երիտասարդի մը, որ ունէր թաւ պեխեր եւ զօրեղապէս արտայայտիչ խորունկ աչքեր, ուր երկու խոշոր բիբեր այնքան գրաւչօրէն կը փայլէին :

Ըսելէ վերջ թէ այս երիտասարդը իր ուսուցիչն էր եղած՝ շուրջ յիսուն տարի առաջ, հարցուց թէ կը ճանչնայի՞ զայն :

Ոչ, պատասխանեցի, բաւական մը դիտելէ վերջ, փոյթ չէ թէ մանաւանդ աչքերը ունէին տարտամ նշոյլ մը, որ ինծ կարծես ծանօթ կը թուէր:

Բժիշկը շուտկելով գիս աւելի երկար չարչարել, ըսաւ որ ան Փրօֆ. Յովհ. Զաքմաքճեանն էր—իրեն այնքան սիրելի ուսուցիչ մը, Կիպրոսի մէջ, 1903ին :

Թացցի էր անակնկալը ինծ եւ ինծ հետ անոնց, որ սնձամբ կը ճանչնային փրօֆէսօրը, եւ հետեւաբար ջերմապէս կը սիրէին եւ կը յարգէին զինքը:

Բոլորս լաւլեայն շնորհակալ էինք Խաթանասեանին, իր այնքան քնքոյշ այդ անակնկալին համար :

Ուրախ էինք նաեւ որ, այսօր, իրեն համար հանրային կեանքի մէջ պատուաբեր տեղ մը շինած բժիշկ Խաթանասեանը, երբ կը խօսէր հին օրերու ուսուցչի մը մասին, մենք կը զգայինք որ ան ինչքան հպարտ էր անով՝ իր պատանի տարիներու ոգեւորութեամբ, եւ ինչքան երախտապէտ էր անոր հանդէպ՝ իր այժմու հասուն տարիներուն իմաստութեամբ:

***

Հաւանաբար քիչեր ըլլան, որ չգիտնան անունը Ալան Յովհաննէսի, որ լաւ ծանօթ է երաժշտական շրջանակներու մէջ՝ շատ տեղեր ու մանաւանդ Ամերիկա :

Ամերիկահայութենէն դուրս, սակայն, հաւանաբար քիչեր գիտեն որ Ալան Յովհաննէս զաւակն է Փրօֆ. Ց. Զաքմաքճեանի :

Դրուագ մըն ալ Ալանի մասին :

***

Կիպրոս այցելութեանս մէկ շատ հաճելի անակնկալ մը եղաւ հանդիպումս տարիքաւոր պատուական հայու մը, որ կրտսեր եղբայրն էր փրօֆ. Ց. Զաքմաքճեանի :

Երկար պիտի յիշեմ այն կարճ, այլ շատ քաղցր քանի մը պահերը, զոր ես բախտաւորութիւնն ունեցայ անցնելու՝ արժէքաւոր անցեալի մը տէր այս անձին հետ : Մեր զրոյցը — արդար ըլլալու համար չըսեմ՝ իր զրոյցը — ընդհանրապէս կը դառնար յուշերու, հանրային անձերու եւ անցքերու շուրջ առաւելապէս — հին օրերէն ու մերթ ալ՝ անմիջական երէկէն :

Ան մէջ ընդ մէջ խօսեցաւ նաեւ իր ընտանեկան պարագաներու եւ յատկապէս իրենց բոլորին սիրելի իրենց մօր մասին, որ եղած է խելացի ու կրթուած կին մը, որ ինծ պատմուածներէն հետեւցնելով, եղած է նաեւ բանաստեղծ՝ իր հոգիով ու խօսքով .

*

Կ'երեւայ թէ Ալան, իր մանկութենէն իսկ շատ է լսեր, — համաձայն հայկական լաւագոյն աւանդութեանց — իր այս ազնուական մեծ մօր մասին, զոր ինք երբեք չէ տեսած : Եւ սակայն, իր հօր պատմութիւններուն ու հաւանաբար նաեւ իր մեծ մօր կողմէ ձգած նամակներու տպաւորութեան տակ՝ կանուխէն իր մէջ սէր ու գուրգուրանք են խլրտեր ու աճեր՝ իր այս հեռաւոր մեծ մօր հանդէպ:

Օր մըն ալ, երբ Ալան առացեր է իր շատ համեստ առաջին վաստակը, դպրոցական մրցման մը առթիւ, զայն ղրկեր է իր մեծ մօր, իբր հոգեծօն :

Ո՞վ կրնայ երեւակայել հրճուանքն ու երանութիւնը՝ իր զաւակներով արդարօրէն հպարտ մօր, որ այժմ ալ կը ստանար առաջին փաստը՝ կարենալ հպարտ զգալու նաեւ իր թոռով :

Մեծ մայրը այդ դրամէն գնել կուտայ լաւ լամբար մը, ելեքտրականութենէ զուրկ իրենց տան համար, որպէսզի կարենայ՝ ապրիլ, կարդալ ու աղօթել, իր իսկ բառերով —

« Ցերեկը Աստծոյ լոյսով,
Գիշերն ալ՝ Ալանիս լոյսով »:

*

Այդ լամբարը — այժմ կրկնապէս սրբենի աւանդ — մինչեւ այսօր կը մնայ Ալանի ուսումնական հօրեղբօր սենեակին մէջ, ատեն ատեն իր հին դերը կատարելու համար ;

Արեւելքի մէջ մանաւորաբար, ելեկտրական հոսանքի անակնկալ դադարումը անսովոր բան չէ :

Այժմ, Ալանի հօրեղբայրն է՝ վաստակաւոր ուսուցիչ Գէորգ Զաքմաքճեանը, որ Կիպրոսի պզտիկ ու սիրուն մէկ քաղաքին՝ Լառնաքայի մէջ, նման պարագաներու կը գործածէ այդ լամբարը, միշտ ալ իր մօրը բառերով՝ իր եղբօրորդին օրհնելով —

«Ցերեկը Աստծոյ լոյսով ,
Գիշերն ալ՝ Ալանիս լոյսով »:

Ց. ԽԱՇՄԱՆԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՆՈՒՇԱՀՈՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

*

Համաշխարհային համբաւ կը վայելեն Ֆրանսական անուշահոտութիւնները, որոնք կը շինուին մասնաւորաբար Կռասի բուրումնաւէտ ծաղիկներէն ինչպէս եւ Փռովանսի բլուրներու խոտերէն եւ անուշահոտ արմատներէն :

Այս անուշահոտութիւնները կը շինուին կամ ուղղակի ծաղիկներու հիւթերէ, ինչպէս վարդի, շուշանի, մանիշակի եւն., եւ կամ քիմիական խառնուրդի մը արդիւնքն են ;

Պատերազմը դադրելէն ի վեր անուշահոտութիւնը Ֆրանսայի արտածման գլխաւոր ապրանքը կը կազմէ :

Շրջիկ մը կրնայ իր ուզածին չափ անուշահոտութիւն գնել, պայմանաւ որ 25 առ հարիւր մաքսը վճարէ :

Կատարելութեան հասած են Ֆրանսական անուշահոտութեանց աշխատանոցները, ուր կ'աշխատին մասնագէտ քիմիաբաններ, որոնց վրայ հսկող փորձառու մասնագէտները կը կոչուին «քիթեր» : Գլխաւոր իւղերը եւ ծաղիկները որոնք կը գտնուին Միջերկրականի ափերը, կը խառնուին անհամար ծաղիկներու տեսակներու հետ, յարմարելու համար ամէն ճաշակի եւ ամէն խառնուածքի :

Կարեւոր հաստատութիւններէն մեծ մասը ունին իրենց սեփական մասնագէտը: Անուշահոտութեան «քիթ»ը երկու օժանդակ կ'ունենայ, որոնք ընդհանրապէս կիներ են: Անոնք միասին կ'որոշեն որակը եւ կը գտնեն ատափճանաչափը: Ամէն մէկ անուշահոտ պատրաստողի փափաքն է նոր եւ հաճելի անուշահոտութիւն մը մէջտեղ նետել :

45 տարիէ ի վեր հսկայաքայլ յառաջդիմած է անուշահոտութիւն պատրաստելու արհեստը Ֆրանսայի մէջ: Ներկայիս ոչ միայն ծաղիկներու հիւթերէ հաճելի խառնուրդով ընտիր եւ քաղցրաբոյր անուշահոտութիւններ կը շինուին, այլեւ կը գործածուին այնպիսի նիւթեր անոնց պատրաստութեան մէջ, որ շուտ չցնդին եւ աւելի երկար ատեն պահեն բուրմունքը :

Աւանդաբար Ֆրանսական ճարտարարուեստ մը դարձած է անուշահոտութեան պատրաստութիւն բոր 1190ին՝ Ֆիլիփ Օկիւսթի օրով կը սկսի :

Շնորհիւ միջերկրականեան ափերուն հարուստ բուսականութեան եւ բուրումնաւէտ ծաղիկներուն՝ Ֆրանսական անուշահոտութեան ճարտարարուեստը մեծ թափ կը ստանայ: Ուրիշ ազդակ մըն է Ֆրանսայի գաղթավայրերէն ներածուած հում նիւթը :

ԺԹ. դարու կիսուն սկսաւ բարեչրջումը անուշահոտութեան ճարտարարուեստին մէջ: 1949ին Ֆրանսա 110 անուշահոտութեան գործարան ունէր, մօտ տասը միլիոն ոսկի գործառնութեամբ : Արհեստագիտ. յառաջդիմութիւնը ծաղկահիւթերու արտահանման մէջ, ինչպէս եւ քիմիաբանութեան յառաջդիմութիւնը նըպաստեցին այս արտադրութեան զարգացման.

Այսօր Ֆրանսայի մէջ կան 400 անուշահոտութեան գործատուներ ինչպէս եւ գեղեցկագիտ. արտադրութեանց գործարաններ, որոնք աւելի քան 18.000 աշխատողներ ունին :

Անցեալ տարի 50 միլիառ Ֆրանքի գործառնութիւն եղաւ: Ասոր մէջ քառասուն առ հարիւրը 0 տը Թուալէթի եւ 25 առ հարիւրը գեղեցկագիտական արտադրութեան եւ 35 առ հարիւրը մազայարդարի վերաբերեալ նիւթեր են ;

Անուշահոտութեան արտադրութեան մեծ կեդրոններն են Ֆրանսայի մէջ Կռաս, Փարիզ, Մարսէյլ, Լիոն եւ Գոատօ :

Ծաղկամշակութիւնը կ'երակրի ամբողջ Միջերկրականեան ափերուն վրայ, ուր առատ եւ անբաղդատելի հոտաւէտ ծաղիկներ կան, ինչպէս Քանի, Վալոռիի, Քանէի, Կալֆ Ժուանի, Անթիպի, Նիսի եւ մասնաւորաբար Կռասի մէջ :

Ամէնէն կարեւոր ծաղկաղտարանները կը գտնուին Կռասի մէջ: Ազգային արտադրութիւնը մասամբ միայն կը սպառէ Ֆրանսայէն եկած հում նիւթը:

Կարգ մը երկիրներ անուշահոտութեան ճարտարարուեստը կը զարգացնեն շնորհիւ մասնաւորաբար Ֆրանսայէն ներածուած բուրումնաւէտ հիւթերով ; Իսկ ուրիշ երկիրներ, ուր փակ են սահմանագլուխները անուշահոտութեանց համար, գործարաններ կը բանեցնեն, ներածելով Ֆրանսայէն իրենց հում նիւթը, չիշերը եւ ներկայանալի տուփերը եւն...;

Ամերիկայի անուշահոտութեան սպառման մէկ հինգերորդը Ֆրանսական է .

1953 եւ 1954ին անուշահոտութեան արտածումը մինչեւ 26 առ հարիւր յաւելում մը ցոյց կուտայ :

Բազմաթիւ երկիրներ անուշահոտութեան եւ գեղեցկագիտական արտադրութեանց մէջ ներածման արգելքներ դրած են: Միայն Մ. Նահանգները Քանատան, Վէնէցուէլան, Զուիցերիան եւ Իտալիան արգելք չեն դներ, բացի մաքսատուրքէ : Անգլիոյ եւ Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, մաքսատան գիները եւ ներքի՝ տուրքերը այնքան բարձր են որ վաճառումը պակասած է այդ երկիրներուն մէջ ;

1951էն ի վեր անուշահոտութեան գիները շատ չեն փոխուած: Նախապատերազմեան 22 առ հարիւրի յաւելման գիները կայուն են :

1953 եւ 1954ի միջեւ արտածման յաւելումը եօթը առ հարիւր է ապրանքին ծանրութեան տեսակէտէն եւ տասը առ հարիւր արժէքի տեսակէտով ;

Օտար երկիրներ Ֆրանսական անուշահոտութեան երկու երրորդը կը սպառեն, մնացեալ մէկ երրորդը կ'երթայ Ֆրանսական գաղթավայրերուն: Ընտիր արտադրութիւններ եւ բարձր տեսակի անուշահոտութիւնը, որ պակաս կշիռք ունի, սակայն մեծ արժէք, մեծ մասով կ'արտածուին դէպի օտար երկիրներ: Ֆրանսական գաղթավայրերը կը նախընտրեն առօրեայ գործածութեան արտադրութիւնները ինչպէս, օճառ, օ տը քոլոնեը, աժան անուշահոտութիւն, գեղեցկագիտական արտադրութիւններ եւն.:

Բացի տեսանելի արտածումէն որ օրինաւոր առեւտրական միջոցներով եւ ար –

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼՈՒՍՆԻՆ ԴԷՄ

*

. ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

ԹՈՒՎՐԷԻ ԵՒ ՏԱԿԼԷՍԻ ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Անըմբռնելի յառաջդիմութիւններ տեղի ունեցան այդ երկու պատերազմներուն միջեւ, եւ 1947էն ի վեր: Եթէ յանկարծ գտնուի...

— Բայց, սիրելիս, ընդմիջեց Լորտ Ֆրանք, նոյնիսկ եթէ Պեն Թապրիթ կամ ուրիշ որեւէ մէկը, չգիտեմ ինչ հրաշքով մինչեւ Լուսին հասնող որեւէ գործիք կամ ռումբ գտնէ, ի՞նչ վնաս կ'ունենայ, տըրւած ըլլալով որ Լուսինը անբնակ է:

— Ինչէ՞ն գիտէք: Կրնայ ըլլալ որ մեզի պէս մարդիկ չըլլան, բայց գոյութիւն կրնան ունենալ տարբեր կազմութիւն ունեցող խելացի, զգացող եւ դիմադրող գիտակցութիւններ:

«Հինդ»երու յաջորդ ժողովին, Թուվրէ միեւնոյն մտահոգութիւնները յայտնեց: Բայց Տակլէս հակառակեցաւ եւ իր կարծիքն էր, որ եթէ հակալուսնային պայքարը յանկարծ դադրէր, ամբարուած ատելութիւնները կրնային իրարու դէմ պայթիլ :

ՊԷՆ ԹԱՊՐԻԹԻ ԳԻՒՏԸ

1963ի ամբողջ աշնան տեւողութեան շարունակուեցան Լուսնէն եկած « յարձակումները», որոնց մասին թերթերը օրէ օր նորանոր յայտնութիւններ ու մանրամասնութիւններ կուտային: Մինչեւ այդ ժամանակ իրարու ամէնէն աւելի թշնամի նկատուած երկիրները պատուիրակութիւններ կը փոխանակէին իրարու հետ, աշխարհի բոլոր դպրոցներուն մէջ կ'ուսուցանէին համաերկրային աղգասիրական զգացումներ: Պատերուն վրայ կը տեսնուէին անարգական խօսքեր՝ Լուսնին դէմ: Թոմպուքթուէն մինչեւ Պենարէս ատելութեան միակ մէկ առարկայ կար:

1963 նոյեմբերին, Պէն Թապրիթ, որ առանց աղմուկի շարունակած էր իր գիտական պրպտումները, խնդրեց «Միջազգային Մամուլի Ընկերակցութենէն» յայտարարել, որ վերջապէս յաջողութեամբ պսակուած են իր ճիգերը. այսինքն՝ ա) գտած է ճառագայթ մը, որ իր ճամբուն վրայ ինկած որեւէ արգելք կրնայ ոչնչացնել, բ) այդ ճառագայթը կրնայ հասնիլ մինչեւ Լուսին:

Երբ նամակը հասաւ «Հինգ»երու ժողովին, Թուվրէ, գոնաթափ, առաջարկեց Փարիզ հրաւիրել Պէն Թապրիթը եւ անոր բացատրել ամբողջ եղելութիւնը: Տոքթ. Քրաֆթ եւ Տակլէս բուռն կերպով հակառակեցան այս առաջարկութեան; «Պէն Թապրիթի բնաւորութիւնը կը ճանչնանք, ըսին անոնք: Եթէ յայտնենք որ միւս բոլոր գիտուններ մեղսակից են այս գործին, կրնայ հսկայական աղմուկ բարձրացնել եւ դայթակղութիւն ստեղծել: Այդ պարագային մեր ամբողջ հեղինակութիւնը կ'ոչնչանայ քանի մը վայրկեանի մէջ: Այն ատեն ոչ մէկ ուժ կրնայ արգիլել միջ-երկրային պատերազմի մը ծագումն ու ծաւալումը :

Ի՞նչ վնաս ունէր. թող Պէն Թապրիթ իր փորձերը շարունակէր. իր ճառագայթները թող ուղարկէր մինչեւ Լուսին : Մարդիկը զբաղեցնելու աւելի լաւ նի՞ւթ կ'ուզէք

Թուվրէի ամբողջ ճիգերը մէկ արդիւնք ունեցան. որոշուեցաւ Լուսնէն եկած «յարձակումներուն» թիւը նուազեցնել. եւ Պէն Թապէթի մէկ-երկու փորձերէն յետոյ հակալուսնային պայքարին վերջ տալ, ըսելով որ Լուսնի բնակիչները վախցան եւ իրենց յարձակումները դադրեցուցին: Երկրին բնակիչներն ալ յաղթական գիրքին մէջ գտնուելով, գոնէ ժամանակ մը եւս ներքին թշնամութիւնները կը մոռնային ընդհանուր ուրախութեան մէջ:

Յաջորդ օրուան թերթերուն մէջ կարելի էր կարդալ — «Մարոֆցի գիտնական մը կը հնարէ հակալուսնային զէնքը»:

1964 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ ԱՂԷՏԸ

Բոլոր կառավարութիւնները մասնաւոր վարկեր քուէարկեցին Պէն Թապրիթի հակալուսնային զէնքին շինութեան համար: Ցունուարի վերջը գործիքը պատրաստ էր արդէն: Առաջին փորձը տեղի ունեցաւ Փետրուար 2ին: Յաջողութիւնը կատարեալ էր, զօրաւոր հեռադէտներով կարելի եղաւ տեսնել Լուսնին մակերեսին վրայ բացուած նոր փոսերը : Երեք տարբեր կէտերու վրայ նշան առնուեցաւ եւ երեք տեղերուն վրայ ալ հսկայական փոսեր բացուեցան .

Յաջորդ օրուան թերթերը լեցուած էին շնորհալից եւ յաղթական յօդուածներով : Կային նաեւ լուսանկարներ. «Լուսինը՝ ռմբակոծումէն առաջ» եւ «Լուսինը՝ ռմբակոծումէն վերջ»:

Փետրուար 3ը, 4ը, եւ 5ը հանդարտութեամբ անցան: Վեցի առաւօտուն, Քրաֆթ հեռաձայնեց Թուվրէին .

— Սարսափելի լուր մը պիտի տամ .. - Տարմշթատ քաղաքը երէկ գիշեր հիմնայատակ կործանեցաւ ...

— Լաւ չեմ լսեր, ի՞նչ ըսիք ...

— Օդանաւին մէջէն կը հեռաձայնեմ : Երէկ գիշեր Տարմշթատ քաղաքը; անբացատրելի պայմաններու տակ հիմնայատակ կործանած է :

Թարգմ. Շ. Ս. (Շար.)

ԱՆՏՐԷ ՄՈՐՈՒԱ

(8)

ՄԵՂՈՒՆԵՐԸ ԺԱՄԱՑՈ՞ՅՑ ՈՒՆԻՆ

*

Երկու շաբաթ առաջ Միւնիխէն Փարիզ բերին 5 հազար մեղուներ, յետոյ փոխադրեցին Նիւ Եորք եւ նորէն բերին Փարիզ։ Փորձով հաստատուեցաւ թէ այս միջատները իրական ներքին ժամացոյց մը ունին, որ կախում չունի երկրի թաւալումին հետ ։

Փորձը կատարեցին երկու գերման բժիշկներ, Տոքթ. Մաքս Ռէնէր եւ իր օգնականը Գ. Լօհէր ։

Առաջին առթիւ, գիտական այս քննութիւնը կը թուի թէ ունի պարզապէս միջատաբանական շահեկանութիւն, սակայն կ'ըսուի թէ զինուորական մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ ։ Թէեւ երկու գիտունները բոլորովին գաղտնի կը պահեն, սակայն հասկնալի կը դառնայ եթէ նկատի առնուի որ Մ. Նահանգներու ծովային նախարարութիւնը նպաստ յատկացուցած է այս գործին ։

Յիսուն տարիէ ի վեր, մանաւանդ վերջին քսանըհինգ տարուան միջոցին յայտնի եղաւ որ մեղուները ժամի մասին գաղափար ունին շնորհիւ ականաւոր Ֆոն Ֆրիշին, որ անվիճելի վարպետ մըն է մեղուաղիտութեան ինչպէս եւ իր աշակերտը՝ Գելինկի ։

Հետեւեալ կերպով ցոյց տուին անոնց ժամանակի գաղափարը—բանուոր մեղուները անհատապէս նշանակեցին եւ զանոնք տուին որոշ տեղի մը մէջ որոշեալ ժամու մը։ Իններորդ օրը որեւէ անուշ չտուին։ Անոնք գիտեցին վայրը ամբողջ օրը եւ ամէն մէկ մեղու որ կուգար ուտելիք փնտռելու կ'արձանագրուէր ։ Այսպէս, կը տեսնեն որ մեղուները իրենց ճաշին ժամուն կուգան, մնացեալ ժամերուն ոչ մէկը կուգայ ։

Զափազանց խորազնին ուսումնասիրութիւններ ցոյց տուին որ ժամանակի այս գաղափարը ունենալու պահանջքն չէր գար եւ անկախ է արտաքին բոլոր պայմաններէն, ինչպէս օրինակ լոյսին եւ ջերմութեան աստիճանէն։ Գիտունները հաստատեցին նաեւ թէ ժամանակի այս գաղափարը կը բանի քսանըչորս ժամուան միջոցին։ Այսինքն կարելի է կրթել մեղուները եթէ կերակրուին քսանըչորս ժամը անգամ մը, կամ տասներկու ժամը անգամ մը եւ կամ ամէն ութ ժամ ։ Եթէ կերակրէին տասնըինը ժամը անգամ մը, կամ քսանըեօթ ժամը անգամ մը, որեւէ արդիւնք ձեռք պիտի չբերուէր ։

Մարդիկ գիտէին թէ մեղուները ժամի որոշ գաղափար մը ունէին։ Սակայն չէին գիտեր թէ ժամու այս գաղափարը անոնց մէջ տեսակ մը ներքին ժամացոյցի հետեւանք է եւ կամ ժամանակը ցոյց տուող արտաքին բան մը ։

Այս դժուար հարցին պատասխան մը տալու համար Ֆօն Ֆրիշ քսանըհինգ տարի առաջ կազմակերպեց առաջին փորձը։ Նախ փորձեց որոշ ժամու մը ճաշել տալ, յետոյ փորձեց ուրիշ երկրամասի մը մէջ որ տարբեր ժամ ունէր։

Եթէ մեղուները ժամացոյց մը ունին իրենց փորին մէջ, տեղէ տեղ փոխադրուած ատեն պէտք է որ իրենց սովորական ժամուն գան ճաշելու։ Եթէ, ընդհակառակն, իրենց ժամանակի գաղափարը ներշնչուած է երկրի թաւալումի կշռոյթին, անոնք պէտք է ուտեն իրենց գտնըւած նոր երկրին համապատասխան ժամուն ։ Ֆօն Ֆրիշ միայն մէկ շոգենաւ ունէր տանելու մեղուները եւ փոխադրութեան այս շատ դանդաղ միջոցով, չէր կրնար որոշ եզրակացութեան մը գալ։ Այս փորձն է որ երկու գերման գիտունները ըրին մեղուները փոխադրելով օդանաւի միջոցաւ ։

Հինգ հազար մեղուները ուղղուեցան Փարիզ գիտական աշխատանոցը, ուր գիտական ակադեմիայէն փրոֆ. Կոատէ ապաստան տուաւ անոնց։ Տեսակ մը կառարկղի տեւական ջերմութեամբ, երկու մեթր երկայնութեամբ 1.20 լայնութեամբ, նոր լոյսով լուսաւորուած, տեսակ մը թռչնարան։ Փարիզի մէջ սորվեցուցին ամէն օր ժամը 20.30ին եւ 22.30ին ճաշել ։

Տասը ժամէն Նիւ Եորք տարուելով, Փարիզի միեւնոյն պայմաններուն տակ, հինգ հազար բանուոր մեղուները ապացոյցը տուին թէ ելլելով 3.30ի եւ 5.30ի միջեւ (համապատասխան Ֆրանսական ժամուն) անվիճելիօրէն ժամու ներքին գաղափար ունին, քանի որ այս գաղափարը պայմանաւորուած չէր երկրագունդի թաւալումով ։

Առաջին փորձէն ետք, հակափորձին ենթարկեցին, հոն մեղուները նոր ժամերու համաձայն կրթուեցան ։

Այս փորձերէն ետք ուզեցին գիտնալ թէ ուր դրուած էր ժամացոյցը եւ ինչպէս կը գործէր։ Ամէնէն շատ կը հետաքրքրուի այս երեւոյթով ամերիկեան բանակին գիտական հետազօտութիւնը, որովհետեւ արդի զինուորական կազմակերպութեան հիմքն է ելեկտրոնիկը ։

Ներկայիս բնութեան գաղտնիքներուն մէջ է որ գիտունները կը հետապնդեն ամէնէն դժուար հարցերուն լուծումը։ Մեղուներու այս խորհրդաւոր ժամացոյցը ապագայ հեռանկարներ ունի զինուորականութեան համար ։

ճամբորդութիւններով տեղի կ'ունենայ, բուսական քանակութեամբ անուշահոտութիւն կ'անցնի արտասահման դրօսաշրջիկներու բեռներուն մէջ։ Այս «անտեսանելի» արտածումը կը հաշուեն մօտ տասը միլիոն տոլար տարեկան։ Նկատի առնելով բոլոր արտածումները, կը խորհին թէ անուշահոտութեան ճարտարարուեստը մօտ յիսուն միլիոն տոլարի օտար դրամ կը բերէ տարեկան ։

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՈՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷ՛Ք ՅԱՌԱՋ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՔՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Կիրակի, Յուլիս 17ին, Սէն Ժիւաթ, Գար տիւ Շալէի օդասուն պարտէզին մէջ, տեղի ունեցաւ Քղիի Հայր. Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի կազմակերպած տարեկան դաշտահանդէսը ։

Առաւօտէն հանդիսականները տեղ գրաւած էին հանդիսավայրին մէջ, իսկ կէսօրէն վերջ, խուռներամ բազմութիւն մը լեցուց ամբողջ պարտէզը ։

Օրուան նախագահ, հայրենակից Կ. Ճառայեան, քանի մը խօսքով հանդէսը բացուած յայտարարեց ։

«Ս. Մուրատեան» վարժարանի ուսանող, միութեան սան, Վահրամ Ճառայեան գեղեցիկ առոգանութեամբ արտասանեց։ Օր. Սոնիա Գորգոյեանի «Սեւ սեւ աչեր» երգէն ետք, խօսեցաւ Գ. Կոփոյեան, որ Միութեան եւ տեղւոյս մասնաճիւղին գործունէութեան տարեկան գրաւոր տեղեկագիրը կարդաց ։

«Քղիի հայրենակցականը նոր միութիւն մը չէ։ Բոլոր հայրենակցականներու նման մենք ալ, այլ եւ այլ աշխատանքներու կարգին, տարին անգամ մը դաշտահանդէս մը կը կազմակերպենք եւ հրապարակաւ մէկ տարուան աշխատանքին արդիւնքը կուտանք, ոչ միայն մեր հայրենակիցներուն՝ այլ նաեւ ոչ Քղեցի հայրենակիցներուն, որոնք աւանդ մը ունին իրենց մօտիկ անցեալէն»։ Յիշեց այս տարուան գումարուած 21րդ պատգ. ժողովը եւ կանգ առաւ կրթական հարցին շուրջ —«կրթական հարցը ըլլալով մեր միութեան մտահոգութեան ամենակարեւորը, պատգ. ժողովը որոշած է որ մինչեւ այժմ այս ուղղութեամբ կատարուած նիւթական զոհողութիւնները արժէքաւորուին, եւ շարունակուին։ Կ'ուզենք Քղեցի կարօտ՝ բայց ուսումնատենչ երիտասարդներ տեղաւորել հայկական բարձրագոյն վարժարաններու մէջ»։ Մեր միութեան դրամով կ'ուսանին վաթսունէ աւելի Քղեցի աշակերտներ՝ Աթէնքի Հալէպի, Պէյրութի, Պոլսոյ եւ Փարիզի վարժարաններուն մէջ։ 7 հոգի բարձրագ. վարժարաններու մէջ։ Նիւթական օժանդակութիւններ եղած են կարօտեալներու՝ Աթէնքի, Հալէպի, Պէյրութի, Պոլսոյ, Քղիի, Բալուի եւ Խարբերդի հայրենակիցներու ։

Հանրային ազգօգուտ գործին մէջ եւս մեր նիւթական օգնութիւնը բերած ենք, Պէյրութի «Նշան Փալանճեան» ճեմարանի, Երուսաղէմի վանքին հանգանակութեան եւ Տիրոյեթի հայ դպրոցներու եւայլն։ Այս տարի կատարուած են հետեւեալ վայրերու Քղեցիներու մարդահամարը՝ Քղի 74 անձ, Բալու՝ 107, Պոլիս՝ երկու հարիւր, Աթէնք՝ 105, Հալէպ՝ 64, Պէյրութ՝ 23, եւ Ֆրանսա՝ 577, գումար՝ 1150 անձ, իսկ Ամերիկայի Քղեցիներու թիւը կը հաշուեն ութը տասը հազար ։

«Յուշարձան» գիրքը այս տարի պիտի տպագրուի եւ այս առթիւ կեդր. վարչութիւնը գիտնալ կ'ուզէ գնողներու ցանկը ։ Այդ ցանկը պէտք է կեդր. վարչութեան իմացնել ամէնէն ուշը մինչեւ սեպտեմբերի վերջերը ։

«Արմենիա» երգչախումբէն հայրենակից Գ. Շէհրէրեանը երգեց Ալէմշահի «Իմ երգը» եւ «Անուշ»էն ։ Հանդիսականներէն դերասան Նուբարեան արտասանեց Վարուժանի «Առկայծ ճրագը», Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր» եւ «Օդոսէնի նամակը»։

Սէն Լուի Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի օրիորդներու կողմէ տեղի ունեցաւ հայկական եւ կովկասեան պարեր։ Գեղարուեստական բաժնին բոլոր մասնակցողները բուռն ծափերու արժանացան ։

Օրուան բանախօսը Գ. Տ. Թաղոյեան, ստիպուեցաւ վերադառնալ, տունէն անակնկալ լուրի մը հետեւանքով ։

Աճուրդի դրուեցաւ հաւ մը եւ շիշ մը շամբանեայ ։ Շահեցաւ Գ. Խորէն Համբարձումեան ։

Գեղարուեստական բաժինէն ետք Գ. Ալքազի բարձրախօսի միջոցաւ Գ. Գ. Հրանդ Փանոսեան, Սիմոն եւ Խորէն Համբարձումեան եղբայրներու նուագախումբը հնչեցուց «Բարձր Հայք»ի գաւառներու հայկական պարերը, իսկ հանդիսականները, սկսան պարել ու զուարճանալ ։

Շնորհաւորելի էին յանձնախումբի բոլոր անդամները՝ որոնք խղճմտօրէն իրենց պարտականութիւնը կատարեցին ։

ԳԷՈՐԳ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ ՄԸ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

Աղեքսանդրիոյ «Յառաջդիմասէր» ընկերութեան կողմէ Յունիս 5ին հիմը դրուած է Մշակութային տան մը Ռամլէի մէջ։

Նոյն օրը «Յառաջդիմասէր» մշակութային տան յանձնախումբը կրցած է տեղին վրայ, իսկ հանգանակել 2300 եգ. ոսկի հիմնադրամ մը։ Աղեքսանդրիոյ ժողովուրդին մեծ մասը կը բնակի Ռամլէի մէջ։ Հանգամանքութեան այս նպաստաւոր արդիւնքով կարելի պիտի ըլլայ շուտով սկսիլ շէնքը։

Յուլիս 11ին ալ հաւաքած է 2030 եգ. ոսկի։ Ընդհ. գումար 4330 ոսկի ։ Հանգանակութիւնը կը շարունակուի ։

Ա.— Ինծի դրամ փոխ կուտա՞ս ։
Բ.— Մատանի ունիս, ինչո՞ւ չես ծախեր ։
Ա.— Անկարելի է, հօրմէս յիշատակ է։
Բ.— Իմ դրամս ալ հօրմէս յիշատակ է։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

Եօհաննէսպուրկ, 6 Մարտ

Կրնաս մէկ անցագիրին տեղ սխալ անցագիրը տալ եւ ահա արիւնածարաւ ամբոխ մը կրնայ քեզ տեղն ու տեղը սպաննել։ Ու յետոյ մինակս ի՞նչ պիտի ընեմ Փրիթորիայի մէջ։ Շէնքերուն ճարտարապետական կառուցուածքին վրա՞յ պիտի հիանամ, թէ Եօհաննէսպուրկի շուրջ տեղի ունեցած հրացանաձգութիւններուն արձագանգները պիտի լսեմ ։ Կրնայ ըլլալ որ այնտեղ բանտարկուած մնամ, Աստուած գիտէ որքան ատեն։ Կ'իմանամ թէ արդէն երկաթուղին օդը հաներ են։ Խմելիք բան մը գտնուիլն անգամ տարակուսելի է ։ Երկու օր առաջ ալ պաշարման վիճակ յայտարարուած է եղեր ։

— Սիրելի բարեկամս, չէի ըմբռներ կարծեմ թէ ես եկած եմ Ռէնտի պայմանները ուսումնասիրելու։ Ինչպէս կրնամ այդ գործը կատարել Փրիթորիայի մէջ նստած։ Կը գնահատեմ ապահովութեանս համար ձեր ցոյց տուած հոգածութիւնը, սակայն մի մտահոգուիք այդ մասին, ամէն ինչ լաւ պիտի ընթանայ ։

— Ձեզի կ'ազդարարեմ, Սըր Էօսթէյս, որ ուտելիքի խնդիրը արդէն դժուարացած է։

— Քիչ մը ծոմապահութիւնը պիտի կոկէ դէմքս, ըսի ։

Մեր խօսակցութիւնը ընդմիջուեցաւ հեռագրի մը յանձնումով։ Կարդացի զայն մտայումով.

— «Անն ապահով։ Ինծ մօտ Քեմպրլի։ Սիւզան Պլէր» ։

Արդէն լրջօրէն հաստատած չէր Աննի կորստեան մասին։ Այդ աղջկան շուրջ [illegible] բան մը կայ որ զինքը [illegible] կը դարձնէ։ Արտակարգ հնարամտութիւնն ունի ամէն բանի տակէն ելլելու եւ վերադառնալ ժպտադէմ։ Տակաւին չեմ կրնար ըմբռնել թէ ինչ պէտք կար կէս գիշերին պանդոկէն դուրս ելլելու, Քեմպըրլի երթալու համար։ Շոգեկառք ալ չկայ։ Հրեշտակի թեւերո՞վ թռաւ անտեղ։ Վստահ եմ որ բացատրութիւն ալ պիտի չտայ։ Ինծի ոեւէ մէկը բացատրութիւն չի տար, պէտք է գուշակեմ պարզապէս։ Թղթակիցի հարկադրանքնե՞ր են արդեօք ։ Վաղը թերթը կրնայ գրել. — «Մեր սեփական թղթակիցէն ։ Ինչպէս անցայ ճեղքնթացներէն» ։

Հեռագիրը ծալլելով հրաժեշտ առի բարեկամէս։ Անօթի մնալու հաւանականութիւնէն շատ չեմ սարսափիր, սակայն անձնական ապահովութեանս համար ալ հոգ չեմ ըներ ։ Սմըթս լիապէս ի վիճակի է յեղափոխութիւնը սաղմին մէջ խեղդելու։ Սակայն ըմպելիքի համար պիտի ստիպուիմ ահագին դրամ վճարել։ Չեմ գիտեր թէ Փեկէթ խելք պիտի ընէ՞ վաղը իր հետ շիշ մը ուիսքի բերելու ։

Գլխարկս դրի ու դուրս ելայ քանի մը յիշատակ նուէրներ գնելու։ Եոհանէսպուրկի հետաքրքրաշարժ առարկաներ ծախող խանութները շատ հաճելի են ։ Ցուցափեղկին առջեւ կեցած կը դիտէի երբ խանութէն մէկը դուրս ելաւ ։ Զարմանքով տեսայ որ Բէյսն էր ։

Ուրախացաւ զիս տեսնելով։ Խնդրեց որ հետս պանդոկ վերադառնայ ։ Օր. Փեթիկրիւին հետ առանձին մնալէն այլեւս ձանձրացայ ։

— Չէի գիտեր թէ Եօհաննէսպուրկ կը գտնուիք։ Ե՞րբ վերադարձաք, հարցուցի։

Երէկ գիշեր ։

— Ո՞ւր կը մնաք ։

— Բարեկամներու մօտ ։

Հարցումէս շփոթեցաւ քիչ մը ։

— Գիտէ՞ք թէ Օր. Պետինկֆելտ ողջ առողջ է ։

Գլխով հաստատական պատասխան տուաւ ։

— Մեզ բաւական վախցուց։ Կը փափաքէի գիտնալ թէ ո՞ւր գնաց արդեօք այդ գիշերը ։

Ամբողջ ժամանակը կղզին է եղեր ։

— Ո՞ր կղզին։ Հոն ուր երիտասա՛րդ մը կը բնակի ։ — Այո ։

— Ինչ անպատեհ բան, ըսի։ Փեկէթ շատ պիտի պայթակղի։ Անն Պետինկֆելտի բռնած ընթացքէն բնաւ չախորժիր ։ Տրրպին հանդիպած երիտասարդին մօտ գացած չըլլայ։

— Չեմ կարծեր ։

— Չէք կարծեր, որովհետեւ չէք ուզեր որ այդպէս ըլլայ, ըսի, զինքը խօսեցնելու դիտումով ։

— Այս մէկը երիտասարդ մըն է որուն վրայ եթէ կարենանք մեր ձեռքը դնել, ամէնքս ալ շատ պիտի ուրախանանք ։

— Սա մեր ... գոչեցի ։

Գլխով ըրաւ ։

— Այո, Հէրի Բէյսըրն, այլ անուամբ Հէրի Լիւքաս, այս է անոր իրական անունը, գիտէք։ Կրկին պրծաւ մեր ձեռքէն. սակայն շուտով կը ձերբակալենք զինքը։

— Տէր Աստուած

— Ամէն պարագայի մէջ չեմ կարծեր որ աղջիկը մեղսակից եղած ըլլայ։ Անոր պարզապէս սիրային գործ մըն է ։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

Մարզպան Կրանվալ շարունակելով իր պաշտօնական այցերը Մարոքի զանազան շրջաններուն մէջ, երկուշաբթի օր հասաւ Մէքնէս։ Ինչպէս Մարաքէշի մէջ, հոն ալ խռովութիւններ ծագեցան, շատ աւելի ծանրակշիռ։ Մարզպանի քաղաք հասնելէն առաջ, ցուցարարները փողոցներուն մէջ անկարգութիւններու ձեռնարկած էին, եւ նախորդ սուլթանին վերադարձին ի նպաստ կարգախօսներ կը պոռային։ Հաստատուած է որ ցոյցերը գրգռուած են Քազապլանքայէն հասած եւ գաղտնօրէն Մէքնէսի մէջ սպրդած քանի մը հարիւր խռովարարներէ։ Ապահովութեան ուժերը, — «կամայ կամ ակամայ» ինչպէս կ'ըսեն, — խիստ քննութիւն չեն կատարած որպէսզի արգիլեն անբաղձալիներու քաղաք մուտքը։ Երբ մարզպանը կը հասնի, ցոյցերը բուռն հանգամանք մը կը ստանան եւ ոստիկանական շղթային խուժմով պաշտօնական խմբոր յարձակման կ'ենթարկուի։ Ապահովութեան ուժերը կը միջամտեն եւ արիւնոտ բախումներ տեղի կ'ունենան։ 15 մեռեալ եւ 50 վիրաւոր։ Ոստիկաններու կողմէ՝ ինը վիրաւոր։ Այս ծանրակշիռ կացութեան պատճառով պաշարման վիճակ եւ կրակ-մար կը հաստատուին քաղաքի արաբական թաղամասին մէջ, որ առնուած է այժմ զինուորական շղթայի տակ, բաղկացած՝ սենեկալցի զինուորներէ, բանակի այլ ջոկատներէ եւ հրասայլերէ։ Նոյն երեկոյեան տասը հազար ցուցարարներ կը թաղեն զոհերը, առանց նոր միջադէպերու։ Շնորհիւ խիստ միջոցներուն, կը յուսացուի որ նոր խռովութեանց առաջքը պիտի առնուի։

× Մարզպանը յայտարարութիւն մը ըրաւ ուր կ'ըսէ թէ պիտի չընկրկի այսպիսի ճնշումներու դիմաց, եւ թէ երբ իր առաքելութիւնը համաձայնութեան եզր մը գտնելու եւ կարգը հաստատելու կը ծառայէ ոչ մէկ ճիգ պիտի խնայէ որպէսզի Ֆրանքօ-մարոքեան բարեկամութիւնը իր դրական արդիւնքները տայ։ Հակառակ զինք դիմաւորող դժուարութեանց յոյս ունի որ պիտի յաջողի, ամէն պարագայի մէջ ոչ մէկ որոշում պիտի տայ առանց «մեր Մարոքցի բարեկամներուն հաւանութեան»։

Միւս կողմէ մարզպանը յետաձգեց իր ճամբորդութիւնը դէպի Ֆէս ուր պիտի հասնէր շաբաթ օր։

ՍԹԵՐԼԻՆԸ ՊԻՏԻ ԻՋՆԱ՞Յ

Անցեալ հինգշաբթիէն ի վեր Լոնտոնի սակարանը վտանգաւոր նշաններ ցոյց կու տայ։ Բազմաթիւ արժէթուղթեր ինկած են։ Կը վախցուի որ անգլիական սթերլինը անկում կրէ։ Խորհրդարանի երէկուան նիստին նիւթ պիտի դառնար այս պարագան։ Արդէն ելեւմտական նախարարը ծրագիր մը մշակած է, եւ ձեռք պիտի առնէ միջոցներ անկումին առաջքն առնելու համար։ Տագնապին երկու կարեւոր պատճառները կը նկատուին նախ վերջին գործադուլները որ վնասեցին արտ. առեւտուրին, յետոյ շարք մը արտադրութիւններու տեղւոյն վրայ վաճառումը, որ կը կրճատէ արտածումներու քանակը։ Ինչպէս որ ելեւմտական միջոցներու կողքին, ներքին շուկային տրուած դիւրութիւնները պիտի վերցուին, որպէսզի աւելի քիչ գնորդներ ըլլան։ Այսպէս՝ ընթացիկ ապրանքներու մասնավճարով վաճառումը պիտի դժուարանայ։

ԱՐԵՒԵԼ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը, Ստրընատըր, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին յայտարարեց թէ Ժընեւի ժողովին մէջ, Արեւելքը եւ Արեւմուտքը համաձայն էին գերմանական միացման ըսկզբունքին, իրագործումն է որ տարակարծութիւններ ստեղծեց։ Միւս կողմէ, յայտնեց թէ Մոսկուա պիտի երթայ արտաքին նախարարներու հոկտեմբերի ժողովէն առաջ։

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ուժը կը հաշուեն 4·5 միլիոն զինուոր։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ երեսփոխանական ընտրութիւնները տեղի կ'ունենան այսօր։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ

Երկուշաբթի իրիկուն Շառլի Կօլ առաջին հասաւ Սէն–Կօտան. ինչպէս կը նախատեսուէր ընդհանուր դասաւորման գլուխը անցաւ Լուիզոն Պօպէ։ Երեքշաբթի դէպի Ֆօ։

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ։

Կիրակի Յուլիս 31ին, ամբողջ օրը, Սէփթէմ լէ Վալօնի անտառին մէջ, (անցեալ տարուան տեղը)։

Պատուայ նախագահութեամբ Սեփթէմի քաղաքապետ՝

RAPHAEL BAPTISTIN

Կը նախագահէ ընկ. Ե. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Գ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Հայկական եւ եւրոպական պարեր։ Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ։ Տեղի կ'ունենայ պուլի եւ այլ խաղերու մրցումներ։

Թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար այժմէն կը յայտարարենք որ դուրսէն բան ծախելը բացարձակապէս արգիլուած է։

ՏԻԳՐԱՆ ԲԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպ. Հայր. Միութեանս Կեդր. վարչութիւնը, սրտի խոր կսկիծով լսեց Վասպուրականի արժանաւոր զաւակներէն ազգային մեծ գործիչ եւ քաջ զինուորական գնդ. Տիգրան Բաղտասարեանի անսպասելի ու դառնագին մահը։

Վարչութիւնս հայրենակցական զգացումներով, Թարգմանն կը հանդիսանայ յանուն՝ Ֆրանսաբնակ Վասպուրականցիներու յայտնելու իր վշտակցութիւնը իր այրիին ու զաւակին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մանիա Քոչարեան եւ զաւակը՝ Միքայէլ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ընկերները եւ բարեկամները։

ԴԱՏԼՄՅԻԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած է Դատէմի Լուս.Ուս. Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ։

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին, Գ. Նազարեանի արճարանին ետեւի պարտէզին մէջ։

Այս դաշտահանդէսը կազմակերպուած է Ուսումնասիրացի գործնական նպաստակին ի նպաստ։

Ճոխ պիւֆէ եւ Խարբերդցիներու նշանաւոր քիւֆթէն։

Հայկական գեղջուկ նուագներու եւ պարերու կարգին ապահովուած է նաեւ Խարբերդի փող եւ թմբուկը։

Մուտքը ազատ է։

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ

Օդափոխութեան կայան հաստատուած է Օգոստոս 2էն մինչեւ ամսու վերջ, Վիթրաք փա· [illegible] Տօմ) (բարձ. 800 մ.)։

Մանրամասնութիւններու եւ արձանագրութիւններու համար հեռախօսել Գրիգոր Փափազեանի. Սանթրալ 28–34, ժամը 12էն 14, կամ գրել Արա Պիպէրեանի, 16 ռիւ Փասքէօր, Ռօնի սու Պուա, Սէն։

ԾԱԽՈՒ Է COTE D'AZUR

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Նախորդ գումար	1·375·376
Մեսրոպ Տէր Գրիգորեան	1·000
Գպըպարեան ընտանիք	1·000
Տէր եւ Տիկին Կ. Պաչէճեան	3·000
Տէր եւ Տիկին Արշ. եւ Աննիկ Պագրճեան	5·000
Պ. Ա. Անէմեան	1·009
Տէր եւ Տիկին Զրուանդեան	10·000
Ոմն	1·000
Ոմն	1·000
Ոմն	5·000
Բարեսէր Տիկին մը	1·000
Պ. Կ. Թումբեան	1·000
Պ. Թ. Թոմասեան	2·000
Մարօքահայ համայնք	45·000
Վալանսի մասնաճիւղ	50·099
Լիոնի մասնաճիւղ	50·000
Յարատեան	1·000
Յ. Ալիքսանեան	2·000
Ա. Տամլամեան	1·000
Պ. Պալտասանեան	2·000
Ծրնկրտրեան	500
Ոսկեան	500
Անտոնեան	500
Ընդհ. գումար՝	1·539·876

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Օր. Հ. Միսքճեանի իր մօր այրի տիկ. Մաթիլտ Միսքճեանի մահուան առթիւ։

ԽՄԲԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՄԲ.— Արդէն գաղորդած էինք առջի օր որ այս ամառ Ֆրանսայէն որոշ թիւով Հայեր պիտի կարենան այցելել Հայաստան։ Այս առթիւ ստացանք հետեւեալ տեղեկութիւնները։

Օգոստոսի սկիզբէն ՖՐԱՆՍԱՀՊԱՏԱԿ Հայեր պիտի կարենան երթալ Հայաստան իբրեւ զբօսաշրջիկ։ Փափաքողները իրենց անցագիրերը եւ չորս նկարներ պատրաստելով կրնան դիմել Պ. ՆՈՒԳԱՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ։

168, Rue du Temple

Métro Temple ou République

Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 13էն 15, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 18էն 20.

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք արձակուրդի առթիւ հասցէի փոփոխութեան ատեն անպայման կցել ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՍՑԷՆ։ Հակառակ պարագային կարելի չէ ընթացք տալ։

Արձակուրդի համար հասցէի փոփոխութեան ծախսն է հարիւր ֆրանք։

Այս առթիւ կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ անյապաղ փակեն իրենց առկախ հաշիւները։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԲՈԼՈՐԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՒՄ–ՆԵՐԸ ԿԸԼԼԱՆ ԿԱՆԽԻԿ։

Վարչութիւնը ի վիճակի չէ կազմակերպութիւններուն կամ անհատներուն ամէն անգամ յիշեցնել պարտքերը։

Լոյս չեն տեսներ նախապէս չվճարուած յայտարարութիւնները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Քանի մը տեղեր միայն ազատ մնացած ըլլալով, այսուհետեւ արձանագրութիւնները կ'ընդունուին միայն մրցումով (concours)։ Ուստի փութացէք առաջնորդել ձեր զաւակները վերջնական փակումէն առաջ։

26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)

Tél. : OBS. 18-28.

Արձանագրութեան օրերն են՝ Շաբաթ եւ երկուշաբթի կամ ժամադրութեամբ։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Նախագահութեամբ Գերպ. Հայր Կարապետ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻԻ։ (Առաջ. Ֆրանսահայ Կաթողիկէներուն)։

Տեղի կ'ունենայ Օգոստոս 16–23։

Արձանագրուելու համար դիմել տեղւոյն Հայ Կաթող. Ժողովրդապետ Վարդապետներուն ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 30։

ՆՈՒԷՐ

Լեւոն Ցակոբեանի ամուսնութեան առթիւ Պ. Պ. Զպուքճեան հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան։

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆրանք Տիկին Սարգիսեանէ, 500 ֆրանք Տաճատ Տողրամաճեանէ, Յակոբ Փափազեանի մահուան առթիւ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 *R.C.Seine* 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամսեայ 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 հատը 12 ֆր

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 28 ՅՈՒԼԻՍ • JEUDI 28 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7735 31e ANNEE | խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ | ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3146

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

« Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆ ԻՆԶՄԷ »

Այս հարցումը կ'ուղղէր Գալուստ Կիւլպէնկեան, ամէն անգամ որ քննադատութիւն մը երեւար իրեն դէմ, Յառաջի մէջ:

Կը բացատրէինք թէ ի՛նչ կ'ուզենք, — իր իմացականութեան, վարկին եւ դիրքին համապատասխան ձեռնարկ մը, տարալիր բազմութեանց բարօրութեան եւ հայկական մշակոյթին զարգացման համար :

Առիթով մը երբ նոյն հարցումը կ'ուղղէր, յիշեցուցինք հրատապ խնդիր մը .

Լուսահոգի Ազգերու Դաշնակցութիւնը ծրագիր մը յղացած էր, Պէյրութի հիւղաւանները քանդելու եւ մարդավարի արնակարաններ կառուցանելու համար :

Այդ ծրագրին շնորհիւ Թիթեղի եւ քուրջի կտորներու ապականութենէն, աղտեղութենէն եւ ծիւրումէ պիտի փրկուէին քառասուն հազար գժբախտներ .

Ազգերու Դաշնակցութիւնը կ'ուզէր համաձայնութեամբ ճարել անհրաժեշտ գումարը, բայց կէս ճամբան մնացած էր:

Բացատրեցինք թէ Գ. Գալուստ Կիւլպէնկեան կրնար մէկ չեքով լուծել խնդիրը :

Մենք ըսինք, մենք լսեցինք :

Ուրիշ առիթով մը, Գ. Կիւլպէնկեան ճաշի հրաւիրելով ընկերներ Ահարոնեանը եւ Խատիսեանը, կը յայտնէր թէ ինք հաւատք չունի քաղաքական ձեռնարկներու վրայ, եւ կ'առաջարկէր ծրագիր մը յօրինել, օգնելու համար հայկական մշակոյթին զարգացման :

Միեւնոյն ատեն կը թելադրէր կանգ չառնել որեւէ գումարի վրայ, եւ կը նախատեսէր առ նուազն մէկ միլիոն տոլար, որ այն ատեն կ'արժէր 25 միլիոն ֆրանք: (Այս բոլորը տեղի կ'ունենան աւելի քան քսան տարի առաջ):

Խումբ մը մտաւորականներ գլուխ գլխի տուին, մշակելով ճոխ եւ այլազան ծրագիր մը, — Մշակոյթի տուն, ճեմարան, տպարան, հրատարակչական ընկերութիւն, դպրոցներու ցանց մը եւն.:

« Յառաջ »էն ալ խնդրած էին որ ատեն մը զաղրեցնէ քննադատութիւնները :

Ծրագիրը կը տանին, միլիոնատէրը հաւանութիւն կը յայտնէ, եւ կը խոստանայ քննել արձակուրդէն վերադարձին :

Քանի մը արձակուրդ անցաւ ապարդիւն: Եւ Յառաջ սափրուեցաւ լռութիւնը խզել խմբագրականով մը :

Նոյն յուսախաբութիւնը կրած էր հանգուցեալ Գալաքեան եպիսկոպոս, որ ճաշի հրաւիրուելով այս համդիպումէն շատ առաջ, նոյնպէս ծրագիր մը պարզած եւ շատ խոստումներ ստացած էր:

Այս երկու անցքերը եւ ուրիշ պարագաներ մեզի այն համոզումը ներշնչած էին թէ Գ. Գալուստ Կիւլպէնկեան միտք չունի որեւէ հայակալ, իր կարողութեան եւ զառայութեան համապատասխան ձեռնարկի գլուխը անցնելու, ի կենդանութեան :

Ան գոհացաւ միջակ հարուստի մը բարեգործութիւններով, որոնք ինչքան ալ գնահատելի ըլլան, չեն կրնար տեւական փաստաթուղթ մը կազմել :

Եւ ահաւասիկ իր փորթուկալեան կտակը, — լրումն յուսախաբութեանց:

Մենք երբեք միտք չունինք նսեմացնելու հանգուցեալ միլիառատէրին յիշատակը :

Մուսուլի քարիւղը վառեց Սեւուի դաշնագիրը, մեր գլխուն փաթթելով Լօզանի քուրջը :

Գ. « Հինգ առ հարիւր »ին քարիւղարոյը կտակին ալ մանրուքի մը կը վերածէ հայ ժողովուրդը, փշրանքներ տրամադրելով, ի միջի այլոց ...

Երանի՛ թէ սխալած ըլլայինք եւ իր հայ եւ օտար կտակակատարները կարենային փրկել իր վարկը, անակնկալ գիւտեր կատարելով :

Մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմացաւ ...

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԼԱՒԱՏԵՍՈՒԹԻՒՆ ԾԱՅՐ. ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԱՍԻՆ

*

ԵՐԿԱԹԷ ՎԱՐԱԳՈՅՐԷՆ ԵՏՔ. ՊԱՄՊՈՒԷ ՎԱՐԱԳՈ՞ՅՐՆ ԱԼ Կ'ԻՋՆԷ

Ինչպէս հաղորդեցինք երէկ, չինեւամերիկեան բանակցութիւններ պիտի սկսին երկուշաբթի օր, Զուիցերիոյ Ժընեւ քաղաքին մէջ, Զօրսեբու ժողովէն հազիւ շաբաթ մը ետք, նոյն վայրը: Անշուշտ սահմանափակ ժողով, համեստ օրակարգ — առաւելապէս երկու երկիրներու քաղաքացիներուն հայրենիք վերադարձը — սակայն անկասկած առիթ մը՝ որպէսզի քննուին տնպաշտօն կերպով Ծայր. Արեւելքի վերաբերեալ շարք մը կենսական խնդիրներ: Այս է կարծիքը լաւատեղեակ շրջանակներուն, որոնք յոյս կը յայտնեն թէ Ժընեւի «փոքրիկ համդիպումը» կըրնայ դառնալ աւելի յաջող քան անցեալ կարեւոր ժողովները : Օրինակի համար Շու Ան Լէյ — Տըլըս համդիպում մը, այն շրջանին՝ երբ Ատընաուըր կը բանակցի Մոսկուայի մէջ. քանի որ Կրէմլինի դիրքը Պոնի հանդէպ նմանութիւններ ունի Ուաշինկթընի դիրքին հետ, Փեքինի հանդէպ : Ամէն պարագայի մէջ, Չինաստանի համայնավարացումէն ի վեր, առաջին անգամն է որ Ծայր. Արեւելքի ապագայ հակամ ուղղակի խօսակցութիւններ պիտի ունենան Խաղաղականի հսկային՝ Մ. Նահանգներու հետ, դեսպաններու մասնակցութեամբ : Մինչեւ վերջերս Ուաշինկթըն մերժած էր պաշտօնական շփումներ ունենալ կարմիր Չինաստանի հետ, որպէսզի Փեքինի կառավարութեան որեւէ մէկ ձեւով ճանաչումը չնկատուի այդ: Ամէն պարագայի մէջ, Մայիսէն սկսեալ զանազան ձեւի առաջարկներ կ'ըլլային Փեքինի եւ Ուաշինկթընի կողմէ, եւ ահա յանկարծ կը յանգին Ժընեւի, որ կրնայ նպաստել Ծայր. Արեւելքի կացութեան բարւոքման: Եւրոպայի վառօդի տակառէն ետք, փորձ մը՝ Ասիական վառօդի տակառին ալ վրայ քիչ մը «դով ջուր լեցնելու», երկաթէ վարագոյրին վրայ բացուած ճեղքերէն ետք, ջանք մը՝ պամպուէ վարագոյրը բանալու

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Փինէ, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին գոհունակութիւն յայտնելէ ետք չինեւամերիկեան խօսակցութեանց մասին, պարզեց Ֆրանսայի դիրքը Փեքինի հանդէպ : Յայտնեց թէ Ֆրանսան 1949էն ի վեր կը մտածէր ճանչնալ գոյութիւնը Փեքինի կառավարութեան, ինչպէս Անգլիան, սակայն Չինաստանի ոչ – բարեկամական դիրքը Հնդկաչինի կացութեան °առթիւ նպաստաւոր մթնոլորտ մը չէր ստեղծած: Իսկ ապագային, ծրագիրը երբ միշտ գոյութիւն ունի, կարելի կը դառնէ կարգադրութիւն մը, նկատի առնելով սակայն դաշնակից Մ. Նահանգներու դիրքն ալ :

Ուաշինկթըն, իր կողմէ կը պարզէ Մ. Նահանգներու դիրքը, Ժընեւի համդիպումէն առաջ, արտաքին նախարար Տըլըսի բերնով: Լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, կը յայտնէ թէ Մ. Նահանգները պատրաստ են Ժընեւի մէջ ուրիշ խնդիրներ ալ քննել, յանուն խաղաղութեան, «երբ չորս վարչապետներու ժողովէն ետք պատերազմի վտանգը նուազած է »: Օրինակի համար Ֆորմոզայի նեղուցին մէջ զինադադարի մը հարցը : Ամերիկեան ներկայացուցիչը պիտի փորձէ հասկնալ թէ Չինաստան պիտի հրաժարի՞ բռնի ուժի դիմելու ծրագրէն, և թէ պիտի ընդունի՝ զինադադար մը: Ամէն պարագայի մէջ, պաշտօնական օրակարգին նիւթերուն հետ, կրնան քննուիլ այն խնդիրները որոնք ուղղակի կը հետաքրքրեն երկու երկիրները: Իսկ Ֆորմոզա

(Շար.ը կառռաղ Դ. էջ)

⁘ ՕՐԸ ՕՐԻՆ ⁘

*

ԽՄԵ՞Ն ԹԷ ՉԽՄԵՆ

Ժուժկալութեան Քրիստոնէական Ընկերութեան անդամուհիները ստիպողական հեռագիր մը ուղղելով նախագահ Այզընհաուըրի, «թախանձագին կը խնդրեն» որեւէ ոգելից ըմպելի չհրամցնել Զորս Մեծերուն, Ժընեւի խորհրդաժողովի ընթացքին :

Ինչո՞ւ այս պահանջը, ճիշդ այն պահուն երբ Զորս Զօչերը այնքան պէտք ունէին աշխուժանալու, որպէս զի կարենային դիմանալ ամենօրեայ յոգնութեան :

Չարամիտներ կ'ըսեն թէ Ռուսերը սեղանին քանակութեամբ վոտկա փոխադրած էին Ժընեւ, իրենց ընկերակիցները ուրախացնելու համար :

Անշուշտ Ֆրանսացիներն ալ «Ռիփառ» եւ ուրիշ ոգելից ըմպելիներ տարած են, բաւական չհամարելով իրենց պատուական գինիները :

Անգլեւսաքսոններն ալ կրնան «ուիսքի» փոխադրած ըլլալ, իբրեւ աւելի ազդու կազդուրիչ :

Ժուժկալութեան քրիստոնէական ընկերութեան տիկինները, որոնք օրուան շարժումին ալ կը հետեւին, յանկարծ յիշեր են թէ Երեք Մեծերը նոյն գինարբուքներ սարքած էին Եալթայի եւ Փոցտամի մէջ, շռայլաբան բաժակաճառեր արտասանելով :

Արդ, ամէնքս ալ գիտենք որ եթէ աշխարհը երկու մասի բաժնուած է եւ մէկը միւսին դէմ ճեռեր կ'արձակէ, պատճառը այն է որ անզարծադրելի որոշումներ տրուեցան Եալթայի եւ Փոցտամի մէջ :

Տիկինները քիչ մը աւելի յառաջ երթալով, կը յիշեցնեն Այզընհաուըրի .

— « Կը յուսանք թէ որեւէ ոգելից ըմպելի պիտի չհրամցուի խորհրդաժողովի ընթացքին, մանաւանդ այն պահուն երբ հիմնական որոշումներ պիտի տրուին» :

Կը կարծեմ թէ տիկինները քիչ մը կը չափազանցեն :

Ո՞վ ըսաւ թէ աշխարհի հզօրները վոտկա կամ ուիսքի կը խմեն, օրինակ, երբ որոշեն բանաձեւ մը խմբագրել ապառազինութեան կրճատման կամ հաւաքական ապահովութեան մասին :

Եւ յետոյ, իրականութիւն չէ՞ որ տրամադրութիւնները բարեփոխուեցան և Ժընեւի խորհրդաժողովը յաջողեցաւ, շնորհիւ զանազան ըմպելիներու եւ առթիւ սարքուած գինարբուքներու :

Եթէ Մոսկուայի ամերիկեան եւ ֆրանսական դեսպանատուները միայն ջուր հրամցնէին իրենց ազգային տօներուն առթիւ, կը հաւատա՞ք թէ Խրուշչեւ, Բուլկանին եւ Մոլոթով յեզու պիտի թափէին, այնքան սիրալիր բաժակաճառեր արտասանելով :

Եւ փոխադարձաբար: Արեւմտեան ջոջերն ալ աւելի բարեհամբոյր ճառեր չէ՞ն ուղղած, վոտկա ըմպելով, դեռ Սթալինի օրերէն :

Մնաց որ, Այզընհաուըր դեռ Ժընեւ չգացած, կը պատուիրէր աղօթել կիրակի օր (17 Յուլիս), խորհրդաժողովին յաջողութեան համար:

Այսքան բարեպաշտ նախագահի մը կրնա՞յ ոգելից ըմպելի առաջարկել ժողովականներուն :

Ժուժկալութեան քրիստոնէական ընկերութեան անդամուհիները պարզապէս գիտութիւն կը սերմանեն, ստիպողական հեռագիր մը ուղղելով եւ խնամակալի դեր տալով իրենց նախագահին :

ՎԱՀԷ

Ի. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԸ ՄԵԿՆԻ ՊԵՐԼԻՆԷՆ

•

Այսօր Ի. Միութեան վարչապետ, մարաջախտ Պուլկանին եւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Խրուշչեւ, կը մեկնին արեւել. Պերլինէն դէպի Մոսկուա: Կը կարծուի որ իրենց հինգ օր տեւող այցելութեան ընթացքին, խորհրդային վարիչները մանրամասնութեամբ քննած են, արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետ Կրոթվոլի հետ, իրենց բռնելիք դիրքը Նախ վարչապետ Ատընաուըրի հանդէպ, յետոյ հոկտեմբերին գումարուելիք արտաքին նախարարներու ժողովին:

Նախքան իրենց մեկնումը, Պերլինի մէջ սարքուեցաւ ժողովրդական հսկայ հաւաքոյթ մը, 250.000 հոգիի մասնակցութեամբ: Խրուշչեւ ճառ մը խօսելով յայտարարեց թէ Ի. Միութիւնը պիտի պաշտպանէ Արեւել. Գերմանիոյ «ժողովրդավարական զաղափարաբանութիւնը», միացման ամէն ծրագրի մէջ: Ցետոյ պարզեց Ի. Միութեան դիրքը Գերմանիոյ միացման մասին, որ կրնայ յաջողիլ միայն ապահովութեան դրութեան մը ստեղծումով: Միացման մը պարագային, Մոսկուա թոյլ պիտի չտայ որ Արեւելեան Գերմանիան «մարսուի» Արեւմտեան շրջանէն: Վերջացուց՝ աւելցնելով. — Ոմանք ուզեցին հաւանեցնել յաջողցնել Փարիզի համաձայնութիւնները, որպէսզի Ի. Միութեան հետ բանակցին զօրաւոր դիրքին մէջ: Կը տեսնեն այժմ, թէ ապարդիւն են իրենց յոյսերը: Իսկ արտաքին Նախարարներու ժողովին, երկու Գերմանիաներն ալ պէտք է լսուին»: Իրմէ առաջ խօսք առած էր վարչապետ Կրոթվոլ, պահանջելով որ երկու Գերմանիաներուն միջեւ «պատուարները փլցուին» հակառակ անոր որ անոնք կը պատկանին երկու տարբեր խմբակցութիւններու :

ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վերջին պահուն Փարիզի եկեղեցին ստացանք Յուլիս 31ի ընտրութեանց արգիլքը : Մանրամասնութիւնները կը հրատարակենք վաղը :

ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ

Փարիզի եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան անդամներէն Գ. Հայկ Թափաքեան Յուլիս 8 թուակիր նամակ մը ուղղած է առաջնորդ Սերովբէ Ծ. Վ.ի, բողոքելով կարգ մը օրինազանցութեանց դէմ: Յուլիս 22 թուակիր նամակով մըն ալ մեզի ղրկած է բողոքագրին ֆրանսերէն պատճէնը եւ կը խնդրէ որ հրատարակենք :

Սկիզբէն ի վեր, այս հարցին մէջ մեր հիմնական մտահոգութիւնն եղած է խուսափիլ նոր պառակտումներէ, որպէսզի կարելի ըլլայ տանելիմթնոլորտ մը ստեղծել :

Ուստի զանց կ'առնենք նամակին հրատարակութիւնը, մատնանշուած օրինազանցութեանց քննութիւնը ձգելով իրաւասու մարմիններուն :

Նամակագիրը այս առթիւ կը յայտնէ թէ ձեռնարկներ կը կատարուին, պետական դատարան դիմելու համար, բայց ինք յարմար չգտնելով այդ ձեւը, կ'առաջարկէ քուէհամարը զադրեցնել ցնոր տնօրինութիւն եւ իրաւարար ատեան մը կազմել, հրաւիրելով Նաեւ Ֆրանսայի փաստաբաններ եւ քաղաքական դէմքեր :

Եթէ իսկապէս անհրաժեշտ է իրաւարար ատեանի մը կազմութիւնը, բարեկամաբար պիտի թելադրէինք որ գլխու ցաւ չպատճառեն մեր Ֆրանսացի բարեկամներուն եւ գոհանան հայ անդամներով :

Արդտահատելի կը դառնանք, մեր ներքին տագնապները փռելով հիւրընկալ երկրին իշխանութեանց առջեւ :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ

Ա.

1955ի Յուլիս ամիսը յիշատակելի պիտի մնայ Եւրոպայի քաղաքական տարեգրութեանց մէջ:

Զորս Մեծերու Ժընեւի խորհրդաժողովի նախօրեակին Լոնտոնի մէջ գումարուեցաւ Ընկերվարական Միջազգայինի համաժողովը :

Ֆրանքֆորթի մէջ վերակազմուելէ ի վեր (1951 Յուլիս 1), չորրորդ անգամն է, որ աշխարհի ընկերվարական կուսակցութիւններըիրարու մօտ կուգան՝ օրուան միջազգային հրատապ խնդիրները քննելու եւ համապատասխան բանաձեւեր քուէարկելու համար:

Երկրորդ համաժողովը տեղի ունեցած էր 1952 Հոկտեմբերին Միլանի մէջ, երրորդը՝ Սթոքհոլմ՝ 1953 Յուլիսին: Ուրեմն ճիշդ երկու տարի անցած էր վերջին համաժողովէն ի վեր :

« Եւրոպական պատուիրակութիւններ եկած էին ո՛չ միայն Եւրոպայէն, այլ հեռաւոր Ասիոյ երկիրներէն, Հնդկաստանէն, Հնդկաչինէն, Ինտոնեզիայէն, մինչեւ իսկ Ճափոնէն :

Ընկերվարութիւնը իբրեւ կազմակերպուած ուժ, մեծ յառաջդիմութիւններ ըրած է վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ :

Ասիոյ նորազատ ժողովուրդները զարթօնքի, վերածնունդի փայլուն շրջան մը կ'անցընեն ներկայիս: Ընկերվարութիւնը, իր ժողովրդավար ու ազատաշունչ սկզբունքներով մեծ յառաջդիմութիւններ կ'արձանագրէ օրէ օր հեռաւոր Ասիոյ մէջ:

Եւրոպայի ընկերվարական կուսակցութիւնները գաղափարական բուռն պայքար կը մղեն ամէն կարգի աշխարհակալութեանց դէմ: Կը պահանջեն ստրուկ ու կեղեքուած ազգերու ազատագրութիւնը : Անոնց ազատ ու անկախ ապրելու իրաւունքը :

Լոնտոնի համաժողովին մէջ կարեւոր թիւ մը կը կամէին ասիացի պատգամաւորները, որոնք մասնաւոր պատիւներու արժանացան եւ ազատօրէն պարզեցին իրենց տեսակէտները ։

Համաժողովին ներկայացուած տեղեկագրին համաձայն , Ընկերվարական Միջազգայինին մաս կը կազմեն 40 կուսակցութիւններ՝ իբրեւ իսկական անդամ կամ դիտող, շուրջ տասը միլիոն անդամներով (9·886·037): Երիտասարդական կազմակերպութիւնները ունին 351·177 անդամ: Երիտասարդ Ընկերվարականներու Միջազգային Միութիւնը՝ 474·552 անդամ :

Զանազան երկիրներու մէջ ընկերվարական թեկնածուները ստացած են 64·759·609 ընտրողներու քուէն :

Աւստրիոյ, Պելճիքայի, Հոլանտայի, Շուէտի, Նորվեկիոյ, Տանիմարքայի, Ֆինլանտիոյ, Իսլանտիոյ, Ճամայիքայի եւ Մալթայի կառավարութեանց մէջ գործօն դեր կը կատարեն ընկերվարականները :

Միջազգայինի անդամ կուսակցութիւնները կը հրատարակեն՝ 182 օրաթերթ (6·158·966 օրինակ), 130 շաբաթաթերթ (1·733·400), 15 կիսամսեայ եւ 234 ամսաթերթ (1·737·600 օրինակ): 25 համակիր օրաթերթերու տպաքանակը եօթը միլիոնէն աւելի է : Նոյնքան՝ շաբաթաթերթերուն ու ամսագիրներունը :

Ընկերվարական կանանց միջազգային կազմակերպութիւնը կը հաշուէ մէկուկէս միլիոն անդամ :

Ամէն կողմ յարաճուն վերելքի մէջ է ընկերվարութիւնը :

(Շար.) ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՏՈՎԻԼ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԳԵՂԵՑԻԿ ԾՈՎԵԶԵՐՔԸ

★

Ոչ մէկ ծովեզերք Եւրոպայի մէջ այնքան դիւրին շարժել կուտայ թերթերուն մէջ Օգոստոս ամսուն , որքան Տովիլ եւ ոչ մէկ ծովեզերք կը հիւրընկալէ այնքան ականաւոր այցելուներ, թագաւորներ , աստղեր եւ միլիառատէրներ, որքան նորմանտական այս ծովեզերքը: Առով մէկտեղ Եւրոպայի ամէնէն սուղ քաղաքը , տարւան ինն ամիսները կը մնայ չատերու :

Այս չնարչխարհիկ ծովեզերքին տէրն է Ֆրանսուա Անտրէ, 76 տարեկան, որ այս քաղաքին մէջ աշխատիլ սկսած է իբրեւ զարեջուրի տականերգլորող, զարեջրատան մը համար: Ներկայիս կը վարէ Տովիլի երեք մեծ պալատները.— Գազինօն, գիշերային երկու քապարէներ, եւ երեք մեծ սրճարաններ: Ձմեռը Գան կ'երթայ : Առտուն կանուխ կը խորհրդակցի իր « ապայակոյտի » անդամներուն հետ : Ան գիտէ թէ քանի հոգիի ճաշ պիտի տրուի ամէն օր իր պանդոկներուն մէջ, գիտէ ամէն նոր հասնող ծանօթ անձնաւորութեան անունը, եւ գիտէ թէ ինչքան շահ եղած է պաքարայէն, թղթախաղերէ եւն.

Այս գարու սկիզբը արգիլուած էր կիներու մուտքը թղթախաղի ակումբներուն մէջ: Գ. Անտրէն էր որ զանոնք հոն առաջնորդեց :

Տիկին Անտրէն վերատեսուչն է Լա Գոլի ծովեզերքին , ուրկէ ամէն առաւօտ կը հեռաձայնէ իր ամուսնոյն:

Տովիլի երեք մեծ պանդոկները Նորմանտին, Ռուայալը եւ Կոլֆը մօտ հազար պաշտօնեայ ունին:

Ճաշարանները, Գազինօն Ամպասատէօրը ութ հարիւր պաշտօնեաներ եւ սպասեակներ ունին :

Թենիսի, կոլֆի, փօլոյի խաղավայրերը ունին աւելի քան յիսուն մասնագէտներ:

Այս պանդոկներուն անձնակազմի անդամներուն երեք չորրորդը տեղացի չեն եւ արտասահմանէն կուգան իրենց ընտանիքներով, որով Գ. Անտրէն մօտ հինգ հազար անձի հոգը ունի, որոնք գլխաւորաբար Իտալիայէն եւ Գանիէն են ։

Այս միեւնոյն պանդոկները Օգոստոս ամսուան մէջ կը սպառեն 1·300·000 հաւկիթ, երեսուն թոն կարագ, 12·000 հաւ, քառասուն թոն միս, երեսուն հազար շամփանեայի շիշ, երկու հարիւր հազար հանքային ջուր :

Տովիլ ունի երկու մեծ ջերմանոց որոնք տասը հազար ճափոնական վարդ (օրթանսիա) եւ կոնկենի (ժեռանիոմ) կ'արտադրեն, անհրաժեշտ՝ զարդարելու քաղաքը:

Գ. Անտրէ քառասուն միլիոն Ֆրանք կը ծախսէ ձմեռը՝ յուլիսին ներկայանալի վիճակի մէջ գնելու համար իր պանդոկները: 150 սենեկապետները եւ սպասաւորները, ներկարարի, կահագործի եւն. կը փախուին հոկտեմբերէն սկսեալ :

Նախքան պաշտօնեայ մը վարձելը՝ Գ. Անտրէ կը հարցնէ անոր թէ զօրաւոր յիշողութիւն ունի : Որովհետեւ երբ մեծ դէմք մը երկու օր կը մնայ պանդոկը եւ յաջորդ տարին կը վերադառնայ , պաշտօնեան պէտք է յիշէ անոր բոլոր սովորութիւնները, պէտք չէ որ յաճախորդին հարցնէ թէ սուրճը թեթեւ կ'ուզէ թէ զօրաւոր :

Նորմանտի եւ Ամպասատէօր պանդոկներուն մատռուակետը՝ Ալպէռ Փոռաթի կ'ըսէ թէ գինիի ամէնէն լաւ հասկցողները Անգլիացիներ են, թէ յաճախորդ մը իր տիրողներէն աւելի, իր գինիի տեսակի ապսպրանքէն կը հասկնայ: « Երբ Ուինտսորի դուքսը սեղան նստի, գիտեմ թէ Ռէնի գինի պէտք է բերեմ»: Ամէնէն աւելի միլիառատէր Կիւլպէնկեանն է որ գինեգետ չատ զարմացուցած է, որովհետեւ միայն ջուր կը խմէր, կ'ըսէ, մէկ ալ Ֆարուք թագաւորը որ միայն պտղաջուր կ'ապսպրէր: Կ'ըսուի թէ Ալպէռ Փոռաթի Նափոլէոնի չատաւիզներէն է ։

Տովիլի խաղատունը Եւրոպայի ամէնէն գեղեցիկներէն է ։

Անցեալ տարի Ալի Խան երբ Տովիլ գընաց, կէս գիշեր էր, եւ իսկոյն ուղղակի քազինօ վազեց սովորական հագուստով: Ներս մտած ատեն Գ. Անտրէն Կալըրի Տօռէի դրան առջեւ էր:Ալի խան կը փորձէ ներս մտնել: Գ. Անտրէն որ կը ճանչնար զայն մանկութենէն ի վեր (Ալի Տովիլի մէջ մեծցաւ) եւ զայն հրապարակաւ՝ «Իշխան» կը կոչէ, թեւէն կը բռնէ եւ կամաց մը կ'ըսէ. «Կ'ուզե՞ս երթալ հագուիլ, ինչպէ՛ս մտածեցիր հոս գալ առանց սմոքինկի»: Այս արգելքը ամէնուն համար է առանց խտրութեան, դրամի եւ դիրքի տէր մարդոց: Զօր. Քէօնիկին, հակառակ իր աստիճանին, երբ արձակուրդի վեստակ կը կրէ, ինչպէս եւ Մարթին Գառոլին, երբ առօրեայ հագուստի կարճ քըղանցքով կ'ըլլայ :

Գազինօն ունի իր դիմաճանաչը որ կը ճանչնայ տասնեակ հազար նշանաւոր խաղացողները: Կը ճանչնայ նաեւ ոստիկանական ցանկին մէջ արձանագրուած 9000 անձերը, որոնց արգիլուած է խաղալը , անոնցմէ եւ ոչ մէկը պիտի կրնայ հոն մտնել: Այս դիմաճանաչը անհրեւակայելի լաւ յիշողութեան տէր մէկն է :

Շահեկան է գլխաւոր (ռուլէթ)՝ սեղանը, որուն պաշտօնեաները չեն վճարուիր: Անոնց եկամուտի գլխաւոր աղբիւրն է նուէրներէ գոյացած դրամը : Երբ խաղացող մը լաւ գումար մը շահի հարիւր, հինգ հարիւր, հազար Ֆրանք կուտայ գնդակներ գարձնողին, որ կը ստանայ յանուն միւս պաշտօնեաներուն : Ամբողջ տարուան մէջ միայն յուլիսի եւ օգոստոսի ամիսներուն անոնք կ'ապահովեն իրենց տարեկան շահը ։

Առասպելական թիւերով կը խաղան Տովիլի մէջ, շահերը եւ վնասները հասցնելով միլիառներու:

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ ՏԻԵԶԵՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ԴՐՈՅԹԸ

■

Ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ Խ. Միութեան չատ սիրուած աստղաբաշխներէն մէկն է Վիկտոր Համբարձումեանը ։ Ան ղեկավարն է Հայաստանի լեռներուն վրայ զետեղուած Բիւրականի աստղադիտական դիտարանին :

Վ. Համբարձումեան վերջերս Անգլիական Թագաւորական Ընկերութեան կողմէ հրաւիրուեցաւ Անգլիա եւ բանախօսութիւններու շարք մը տուաւ Օքսֆորտի, Քէմպրիճի եւ Մանչեսթըրի մէջ:

Աստղաբաշխական գիտութեան սիրահար անգլիացիներ չատ մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան հայազգի աշխարհածանօթ գիտնականի բանախօսութիւններուն:

Վիկտոր Համբարձումեան իր դրոյթը կը հիմնէ «Գայթուցիկ» կոչուած աստղերու վրայ :

Ներկայ աստղաբաշխներու համաձայն, տիեզերական նիւթին կէսը միայն աստղերու մէջ պարունակուած է, իսկ մնացածը տարածուած է միջաստեղային տարածման պարապութեան մէջ, փոշիի կամ տարածուն կազերու ձեւին տակ :

Միջաստղերու (նէբիւլէօզ) մէջ, կարգ մը գիտնականներ կը տեսնեն կազային խտացած զանգուածներ, որոնք հետագային ծնունդ պիտի տան նորանոր աստղերու: Սակայն այս զանգուածները յաւիտեան պիտի չկազմուին՝ աստղերու ծնունդ տալու համար: Օր մը տիեզերքի ամբողջ նիւթը մէկ հսկայ զանգուածի պիտի վերածուի , երբ աստղերն ալ բոլորովին ծերացած ըլլան: Ըստ կարգ մը աստղաբաշխներու, աս վճռական դէպքը տեղի պիտի ունենայ մի քանի տասնեակ միլիառ տարի յետոյ :

Վ. Համբարձումեան տարակարծիք է տիեզերքի կործանման եղանակին շուրջ: Իր դրոյթը կը հիմնէ «պայթուցիկ» աստղերու վրայ :

Ըստ Համբարձումեանի, նիւթը վերջ -

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼՈՒՍՆԻՆ ԴԷՄ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

1964 ՓԵՏՐՈՒԱՐԻ ԱՂԷՏԸ

Այս վայրկեանիս օդանաւս աւերակներուն վերեւն է ։

Ամբողջ քաղաքը հսկայական փոս մը դարձած է: Արտադրուած տաքութիւնը այնքան սաստիկ է, որ անկարելի է 500 մեթրէն վար իջնել: Դժբախտաբար կասկածէ վեր է , որ Լուսինէն եկած փոխյարձակման մը արդիւնքն է այս :

— Սարսափելի է... ըսաւ Ռուվրէ .. Կը յիչէ՞ք թէ ինչ կ'ըսէի: Անհրաժեշտ է որ ...

— Զգոյշ եղէք, Ռուվրէ, պէտք եղած նախազգուշական միջոցները չկրցայ ձեռք առնել: Մեր խօսակցութիւնը կրնայ լսուիլ...

— Ուրեմն ժամը 8·18ին. 452 մեթր երկար ալիքներու վրայ: «Հինդ»երու ստիպողական ժողով:

— Շատ լաւ, ըսաւ Տօքթ. Քրաֆթ. (Պրուճ. 4. 19·20):

★

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6Ի ՌԱԶՄԱԺՈՂՈՎԸ

Ժողովին առջեւ Տօքթ. Քրաֆթ պարզեց ողբերգութեան մանրամասնութիւնները: Քաղաքին կեդրոնական մասը ամբողջութեամբ ոչնչացած էր: Արուարձաններուն մէջ մաս մը տուներ հրկիզուած էին, իսկ չատ քիչ թիւով տուներ միայն չէին փլած: Կարելի չէր հաստատապէս ըսել թէ վերապրողներ կային, բայց անհաւանական էր, քանի որ յառաջ եկած տաքութիւնը այն աստիճան սաստիկ էր որ, օգնութեան փութացող օդանաւեր ոչ միայն չէին կրնար ցամաք իջնել, այլ եւ ստիպուած էին սաւառնիլ500 մեթրէն վեր:

Շրջակայ գիւղերու բնակիչներուն հարցաքննութենէն հասկցուած էր, որ Լուսնէն եկած յարձակումը սկսած էր կէս գիշերը քառորդ անցած: Այդ շրջանի բընակիչները ընդոստ արթնցած էին յանկարծական տաքութեան մը ազդեցութեան տակ: Անոնցմէ ոչ ոք նշմարած էր արտասովոր լոյսեր: Լուսնի բնակիչներուն գործածած «Մահուան ճառագայթը» հաւանաբար լուսաւոր չէր: Լոյս աչքով եւ սղանաւերէն դիտուած, այն տարածութիւնը որ նախապէս քաղաքը կը պարփակէր, դարձած էր հսկայական փոս մը:

Տակլէս ձայն ուղեց, եւ իր վրայ առաւ այս դէպքին պատասխանատուութիւնը: Անմեղ եւ նոյնիսկ հաճելի գաղափար մը յղացած ըլլալ կը կարծէր: Դէպքերը ցոյց տուին սակայն, որ միջ-մոլորակային պատերազմի մը գաղափարը կարելի չէր անվտանգ համարել՝ Երկրի ներքին քաղաքական վտանգներուն առաջքը առնելու նպատակով: Ռուվրէ, որ չուարած կերպարանք մը ունէր, յայտարարեց թէ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանար բոլորին վրայ, քանի որ «Հինգ»երու ժողովը իր ամբողջ կազմով մասնակցած էր այս վտանգաւոր խաղին: Աւելցուց նաեւ թէ իրենց նպատակը լաւ էր, բայց տակէն դժբախտութիւն դուրս եկաւ: Ցամենայն դէպս եղածը եղած է, պատասխանատուութիւնները ճշդելու ժամանակը չէ, այլ հարկ է դարման մը գտնել ստեղծուած կացութեան:

Տօքթ. Քրաֆթ դիտել տուաւ որ եթէ «Հինգ»երու ժողովին մէջ ձեռնտու էր ճանչնալ գործուած սխալը, անիմաստ էր դուրսը խօսիլ այդ մասին: Կացութիւնը այնքան փոխուած էր որ Լուսնէն եկած յարձակումները փոխանակ երեւակայական ըլլալու՝ իրականութեան վերածուած էին: Գալով ներքին քարոզութեան, անհրաժեշտ էր լաւագոյնս օգտագործել ստեղծուած հոգեվիճակը եւ ամրապնդել մարդկային եղբայրութեան զգացումներ:

Սմաք, յաջորդ խօսք առնողը, առաջարկեց Գէն Թապրիթի վրայ ճնշում բանեցնել, որպէսզի իր գիւտին գաղանիքը յայտնէ բոլորին, եւ միւս կողմէ՝ բոլոր կառավարութիւնները անսահման վարկեր քուէարկեն անոր՝ Լուսնին դէմ տարուելիք պայքարը, լաւագոյնս կազմակերպելու համար:

— Ես բոլորովին տարբեր կարծիք ունիմ, ըսաւ Ռուվրէ: — Ձեզ ուղեր կրկնել, որ նախապէս ունեցած բոլոր վախերս իրականացան: Արդ, հիմա ալ այն համոզումը ունիմ , թէ քանի մենք յարձակինք, այնքան ալ յարձակման պիտի ենթարկուինք : Ինչո՞ւ չէք ուզեր պարզապէս չանհանգստացնել Լուսնի բնակիչները: Մինչեւ որ մենք իրենց վրայ անխոհեմաբար չուղարկեցինք մեր ճառագայթները, մեզի դէմ ուղղուած որեւէ արարքի մէջ չգտնուեցան: Զիրենք անհանգստացուցինք . — Բողոքեցին: Ինչո՞ւ չենթադրել , որ իրենք ալ դոհ պիտի ըլլան նախկին վիճակին վերադառնալով : Իւրաքանչիւրը կ'ապրի իր հաշուին , առանց միւսը անհանգստացնելու: Չեմ կարծեր որ մեր դէմ ատելութեան զգացումներ ունենան, մեզ չեն ճանչնար :

— Ձեզի համաձայն չեմ, ըսաւ Տակլէս: Մարդ իր չճանչցած բանն է որ կ'ատէ :

Թարգմ. Շ. Ս. ԱՆՏՐԷ ՄՈՐՈՒԱ

(Մնացեալը յաջորդով)

նականօրէն ատաղերու մէջ բանտարկուած չի մնար, որովհետեւ ատոնք նորքին «պայթումներու պատճառով, միջատական տարածութիւններու մէջ կ'արձակեն նիւթի հսկայ քանակութիւններ, որոնց միջոցաւ կարելի կը դառնայ նորանոր ատաղերու ստեղծումը: Այնպէս որ, մէկ կողմէ անջրպետէն ամբարուած նիւթը, պայթումներու միջոցաւ ետ կը ղրկուի դէպի նոյն անջրպետը:

Բայց արդեօք ըսել կ'ուզէ թէ՝ տիեզերքի աստղերը պիտի վերանորոգուին եւ երբեք վախճան պիտի չունենան: Ոչ, կործանումը անխուսափելի է, սակայն պիտի ուշանայ մի քանի միլիառ տարի:

Քսան տարիէ ի վեր Վ. Համբարձումեան կը հետաքրքրուի այս հարցով, փնտռելով յատկապէս ՆՈՐ կոչուած աստղերը, որոնք յանկարծ այնպիսի փայլ կը ստանան, որ բոլորովին երիտասարդ կ'երեւին: Իրականութեան մէջ անոնք հին աստղեր են, որոնց մէջ պայթում անցի կ'ունենայ: Պայթումի հետեւանքով աստղը կը շողշողայ 3—4 ամիս եւ ապա կը վերադառնայ իր նախկին վիճակին:

«Նոր» կոչուած պայթող աստղերը հազուադէպ չեն, միայն մեր աստեղախումբի մէջ ամէն տարի 20 – 30 աստղեր նմանօրինակ երեւոյթ կը պարզեն: Կ'ենթադրէ որ մեր աստեղախումբի բոլոր աստղերը գէթ մէկ անգամ կը պայթին միլիառ տարին մէկ անգամ:

Ըստ Վ. Համբարձումեանի, աստղերու պայթիլը կը հաւասարակշռէ ամբարուած եւ ետ ղրկուած նիւթը: Արեւը ինը հարիւր հազար քիլոմեթր բարձրութեամբ բոցեր ունի, բայց անոնք չեն կրնար ձերբազատուիլ իր ձգողութենէն եւ այսպիսով վերստին կ'իւրացուին: Սակայն կը թուի թէ՝ ուրիշ աստղերու մէջ, նման բոցեր այնքան զօրաւոր չեն, որ բաժանուին աստղէն, առոր պայթումը յառաջ բերելով: Այսպէսով հազարաւոր տարիներու ընթացքին ամբարուած նիւթը ետ կը մղուի աստղի կողմէ:

Այսուհանդերձ, այս պայթող աստղերը չեն երաշխաւորեր տիեզերքի տեւականութիւնը, ըստ Վ. Համբարձումեանի: Ինչո՞ւ. որովհետեւ պայթումի հետեւանքով ազատուած նիւթը շատ աւելի նուազ կարեւոր է նոր աստղերու կազմութեան համար, քան այն նիւթը, որ առաջին անգամ կ'ամբարուի անջրպետի մէջ:

Այնպէս որ, տիեզերքը թէպէտ դանդաղօրէն, բայց անխուսափելիօրէն կը գիմէ դէպի կործանում: Տիեզերքը բնականօրէն պիտի չվերածնի:

Տիեզերքը չարունակ կը փոխուի: Նոր կազմուող աստղերը հիներէն նուազ ջերմութիւն ունին: Աստղերն ալ, բոյսերու եւ կենդանիներու նման կը ծերանան, թէպէտ տակաւին բաւականաչափ միջոցներ չունինք հասկնալու համար այս ծերացման եղանակը:

ՓԻԼԻԹ ՏԸ ԼԱԹԻԼ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

★

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Ցառաջ), — Ֆ. Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղին տարեկան դաշտահանդէսը տեղի ունեցաւ 17 Յուլիսին, Կիրակի, Սէնթ Անտրէի օդասուն պարտէզին մէջ:

Առաւօտէն արդէն բոլոր սեղանները գրաւուած էին, բոլորը եկած էին վայելելու համար հայեցի օր մը, որուն այնքան կարօտ ենք:

Բարձր էր խանդավառութիւնը, խինդ ու պար ամէն կողմ: Իսկական հայկական մթնոլորտ ամէն կողմ:

Էօրտէքեանի բարձրախօսը իր անսպառ երգապնակներով աւելի կը հրահրէր հանդիսականներու խանդավառութիւնը եւ այսպէս մինչեւ ժամը երեքը, երբ սկսաւ պաշտօնական մասը:

Օրուան նախագահուհի Տիկին Բարիզ Արամ իր գրաւոր բացման խօսքը վերջացուց հրաւիրելով հայ կինը զօրավիգ դառնալ կանացի հայ մեծ կազմակերպութեան:

Քանի մը երգերէ եւ արտասանութիւններէ ետք խօսքը տրուեցաւ օրուան բանախօս ընկերուհի Տիկին Ն. Քիպրիթճեանի: Հակառակ տարիներու բեռան, ընկերուհին խօսեցաւ խանդավառութեամբ իր գեղեցիկ ճառերէն մէկը, պատմականն ըրաւ Կ. Խաչի քառասուն եւ հինգ տարիներու ընթացքին կատարած գոհողութեանց:

Ճոխ էր գեղարուեստական բաժինը: Կիւլեան եւ Թէճիրեաններու մէկէ աւելի փանթէզիներէն ետքը կարգը եկած էր Պուլվար Օտտոյի Ազգ. վարժարանի աշակերտներուն: Զանք չէր խնայած ժրաջան ուսուցչուհի Տիկին Ս. Թորոսեան: Իրապէս մէկ ժամէ աւելի հոգեկան հրճուանքով ունկնդրեցինք 8 – 12 տարեկան հայ մանկիկներու երգն ու արտասանութիւնները յատակ առոգանութեամբ:

Թող ներուի ինձ, որ բոլորին անուններ չտամ, բայց չեմ կրնար չարձանագրել հօս փոքրիկն Ծիվճիվեանի «Գեղօն»ը եւ 7 – 8 տարեկան փոքրիկներ Պապիկեանի եւ Մարտիրոսեանի «Շամիլի Աղօթքը», նաեւ փոքրիկն Մուրատեանի «Տանջուողը», որոնք մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին: Կ'իմանամ որ նիւթապէս ալ յաջող անցած է հանդէսը:

Ա. ԱՐՄԱՂԱՆ

ԷԹՆԱ հրաբուխէն լաւայի ժայթքումներ կը հոսին կողերն ի վար: Սակայն շրջակայի բնակչութեան համար տակաւին վտանգ չկայ, բայց մէկ գիւղէ:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ խորհրդարանը քուէարկեց զինեալ չէզոքութեան ծրագիրը: Բանակը պիտի բաղկանայ մօտ երեսուն հազար հոգիէ:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ

★

ԽՄԲ.— Յուլիս 13ին արտատպելով Այդէն արձագանգ եղած էինք միջադէպի մը որ տեղի ունեցած է Անթիլիասի մէջ: Այս առթիւ կաթողիկոսարանը տուած է հետեւեալ պաշտօնական զեկոյցը.—

Վերջերս Կաթողիկոսարանիս մէջ պատահած տխուր միջադէպ մը տեղի տուած ըլլալով զանազան չափազանցեալ գրոյցներու եւ ժամլոյ այլընդայլոյ մեկնաբանութեանց, որոնց համար ցաւ զգացինք, կուզանք յայտարարել այսու թէ սոյն միջադէպը մեր կողմէ հարկ եղած ուշադրութեամբ քննութեան առնուած է եւ ըստ Միաբանական Օրինաց եւ մեր Հայրական իրաւանց պէտք եղած արդար տնօրինութիւնը կատարուած եւ գործադրուած է պատասխանատուներու վերաբերմամբ:

Զայս կը ծանուցանենք մեր ազգայնոց ի լուսաբանութիւն եւ հանդարտութիւն մտաց:

ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՃԱՊԱՀԵԱՆ

ԿԱԹՈՂ. ՏԵՂԱՊԱՀ

13 Յուլիս, 1955

ՈՒՂԵՐՁ ՀԱՅ ԾՆՈՂՆԵՐՈՒՆ

★

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը, իր նպատակներուն ծառայելու համար, հարկ համարեց կազմել «Երիտասարդաց յանձնախումբ» մը:

Այս յանձնախումբին գործի լծուած է ծրագրով մը, որուն կարեւոր կէտերն են.—

Ա) Հաւաքել իր շուրջ հայ երիտասարդութիւնը առանց խտրութեան եւ տալ մարզական, բարոյական եւ հայրենասիրական կրթութիւն:

Բ) Այս նպատակին ծառայելու համար կազմակերպել 1) Մարզական դասընթացքներ: 2) Դասախօսութիւններ: 3) Բարեկամական հաւաքոյթներ: 4) Բժշկական քննութիւններ:

Այս նպատակներուն իրագործման հասնելու համար «Երիտասարդաց յանձնախումբը» կը խնդրէ ծնողներէն, որ իրենց զաւակները արձանագրեն Ալֆորվիլի Հայ Մարզականին շարքերուն մէջ ու քաջալերեն այս ձեռնարկը:

Մենք կը խոստանանք կատարել մեր կարելին: Միասնաբար լուծուինք աշխատանքի, ի սէր մեր երիտասարդութեան:

Ալֆորվիլի Հայ Մարզական
Երիտասարդաց Յանձնախումբ

Պատասխանատուներ՝

Վ. Գոստիկեան 2 ռիւ տը Մօսքաւ, Ալֆորվիլ:

Տոտող Մկրտիչեան, 22 ռիւ տէ Միօզօթիս, Ալֆորվիլ:

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ նոր բախումներ տեղի ունեցան ապահովութեան ուժերու եւ ըմբոստներու միջեւ: Այս վերջինները առջի օր սպաննած էին վեց հոգի, որոնցմէ մէկը՝ եւրոպացի: Ըմբոստ խումբ մը փճացուեցաւ:

ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Լոնտոն գումարուած ժողովը առջի շաբաթ որոշած ըլլալով որ Սարի հանրաքուէն տեղի ունենայ Հոկտեմբերին, այսինքն կուսակցութիւններու մասին նոր օրէնքին գործադրութեան դրուելէն երեք ամիս ետք, Սարի կառավարութիւնը ընդունեց եւ որոշեց զայն կատարել Հոկտեմբեր 23ին: Նոր օրէնքով շարք մը կուսակցութիւններ որոնք արգիլուած էին ցարդ իբրեւ դերմանասէր, պիտի վերակազմուին եւ ձեռնարկեն ընտրական պայքարի:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ ՊԱՀԱՆՋԵՑ Փորթուկալէն որ փակէ Տելհիի իր դեսպանատունը: Լարուած վիճակ մը կը տիրէ երկու երկիրներուն միջեւ, փորթուկալեան Կոա գաղութին առթիւ, որ կը գտնուի Հնդկաստանի ափերուն վրայ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ նաւաշինարարական ծրագիրը, որ յղացուած էր պատերազմէն ետք, վերակազմելու համար առեւտրական նաւատորմիղը, ամբողջութեամբ իրագործուեցաւ: Կառուցուած վերջին փոխադրանաւը (8000 թոն), որ առջի օր սկսաւ նաւարկել, կը կոչուի «Եփրատ»: Ֆրանսայի առեւտրական տորմիղը, — պատերազմէն առաջ 670 նաւ (2.700.000 թ.), — կը հաշուէ այժմ 726 միաւոր (3.700.000 թ.): 1945ին տարողութիւնը ինկած էր 900.000 թ.ի:

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պատուիրակութիւն մը կ'այցելէ Մ. Նահանգներու Այովա նահանգին ագարակները: Փոխադարձաբար հողագործներու ամերիկեան պատուիրակութիւն մը, շրջապտոյտ մը կը կատարէ խորհրդային կոլխոզներուն մէջ:

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ եւ Ալպանական անթէլները սկսած են մասնաւոր քարոզութեան մը, Պալքանեան երկիրներուն միջեւ բարւոք յարաբերութեանց վերահաստատման մասին, «ինչ վարչաձեւ ալ ունենան անոնք»: Այսպէս՝ կոչեր կը ձայնասփռուին Թուրքիոյ եւ Յունաստանի ուղղուած: «Բարւոք յարաբերութիւններ հաստատել մանաւանդ Եուկոսլաւիոյ հետ անհրաժեշտ է Պուլկարիոյ համար» կը յայտնէ Սոֆիա:

ՄԱՀԵՐՈՒ ՇԱԲԱԹՆ ըլլար կարծէք առջի շաբաթ. Ցանկարծամահ եղան յաջորդաբար Իրանի նախկին վարչապետ Ղաւամ Սուլթանէհ, Տօքթ. Մոսատեղի ոխերիմ թշնամին, Քորտէլ Հըլ, որ եղած է չորս անգամ Մ. Նահանգներու արտաքին գործոց նախարար եւ ՄԱԿի կազմակերպիչ, վերջապէս Մոռնէ, Փեթէնի եւ Լաւալի դատերուն ընդհանուր դատախազը:

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ ԻԹ.

Եոհանննէսպուրկ, 6 Մարտ

Միշտ այն կարծիքն ունեցած եմ որ Րէյս կը սիրէ Աննը: Վերջին բառերը արտասանելու եղանակը այլեւս որեւէ կասկած չի ձգեր այդ մասին:

— Պէյիրա գացեր է:
— Իրա՞ւ, ըսի, երեսը նայելով: Ինչպէ՞ս գիտէք:
— Պուլաւայոյէն ինծի գրած է թէ այդ ճամբով տուն պիտի վերադառնայ: Լաւագոյն բանն է որ այդպէս ընէ: Խեղճ աղջիկ:

— Ձեմ կարծեր թէ Պէյիրա ըլլայ, աւելցուցի մտախոհ:

Մեկնելու առեն գրած է նամակը ինծի:

Տարակուսանքի մէջ մնացի: Մէկը պարզապէս կը ստէր: Րէյսին վրէժ լուծելու ժամանակը եկած էր, ուստի գրպանէս հանելով հեռագիրը երկարեցի իրեն:

— Ասոր ինչ բացատրութիւն կուտաք, հարցուցի:

— Սակայն ինծի գրած է թէ ճիշդ հիմա ճամբայ կ'ելլէ դէպի Պէյիրա, ըսաւ խեղդուկ ձայնով մը:

Րէյս առ հասարակ խելացի մարդ համարուած է, ըստ իս ապուշին մէկն է ան: Երբեք չի մտածեր թէ աղջիկները միշտ ալ ճշմարտութիւնը չեն ըսեր:

— Քիմպըրլի, ի՞նչ կ'ընեն այնտեղ, մրմնջեց

— Այո, այդ բանը գիս ալ կը զարմացնէ: Թերեւս Օր. Աննը նիւթեր կը հաւաքէ «Առօրեայ Ելեւմուտքին» համար:

— Քիմպըրլի, կրկնեց ան զարմեալ, այլայլած: Տեսնելիք բան չկայ այնտեղ. հանքերն ալ չեն բանիր:

— Կինները ինչ ըլլալը գիտէք, ըսի, տարտամ եղանակով մը:

Հիասցաւ գլուխը թօթուելով: Տուած էի նիւթ մը՝ որուն վրայ երկար պիտի մտածէր:

Րէյսը հազիւ մեկնած՝ կառավարական պաշտօնեայ դարձեալ եկեւցաւ.

— Կը յուսամ ներողամիտ պիտի ըլլաք ձեզ կրկին անհանգստացնելուս համար:

Կ'ուզէի մէկ քանի հարցումներ ուղղել ձեզ:

— Խնդրեմ, սիրելի բարեկամս, հարցուցէք, ըսի ուրախ երեւոյթով մը:

— Ձեր քարտուղարի մասին ...

— Իր մասին բան մըն ալ չեմ գիտեր, ըսի ընդմիջելով: Լոնտոն վրաս ինկաւ, արժէքաւոր թուղթերս գողցաւ եւ Քէյփ Թաունի մէջ կորսուեցաւ գնաց: Ճիշդ է թէ Զըվէժ եղած ժամանակը ես ալ այնտեղ կը գտնուէի, սակայն ես պանդոկին էի, մինչ ան կղզիի մը մէջ էր բայց ձեզ կրնամ վստահացնել որ իրմով բնաւ չզբաղեցայ.

Քիչ մը յետոյ՝ չունչ առնելու համար:

- Սխալ հասկցաք, ձեր միւս քարտուղարի մասին է խօսքս:

— Ի՞նչ, Փեկէթի՞ մասին, գոչեցի զարմացած: Ութ տարի է քովս է, շատ վստահելի մէկն է:

Խօսակիցս ժպտելով.

— Կրկին թիւրիմացութեան մէջ էք: Տիկնոջ կ'ակնարկեմ:

— Օրիորդ Փեթիկրիո՞ւն, բացագանչեցի:

— Այո: Զինքը տեսած են Ակրազաթոսի տեղական հետաքրքրաշարժ առարկաներ ծախող վաճառատունէն դուրս ելած միջոցին:

— Աստուած օգնէ ինծի: Ես ալ հոն պիտի երթայի այս կէսօրէ վերջ: Անկէց դուրս ելած միջոցիս կրնայիք զիս ալ բռնել:

— Այո, բայց օրիորդը քանի մը անգամ գացեր է այնտեղ ե ւկասկածելի պայմաններու տակ: Սըր Էօսթէյս, խօսքը մեր մէջ, այդ վայրը կասկածելի է իբրեւ հանրածանօթ ժամադրավայրը յեղափոխութիւնը սարքող գաղտնի կազմակերպութեան: Ահա թէ ինչու պիտի ուզէի որ այդ կնոջ մասին ձեր գիտցածը ըսէք ինծի: Ուրախ կ'ըլլամ: Ո՞ւրկէց եւ ինչպէս գտաք զինքը:

— Ձեր իսկ կառավարութիւնը տուաւ, պատասխանեցի:

ԳԼՈՒԽ Լ.

(Աննի պատմութենէն քաղուած)

Քիմպըրլի հասնելուս պէս՝ հեռագրեցի Սիւզանին, որ անմիջապէս գիս դիմաւորելու եկած էր: Իսկապէս յուզուեցայ ինծ հանդէպ տածած այդքան խոր սիրոյն համար: Վզիս փաթթուած սկսաւ արտասուել:

Երբ քիչ մը գտանք մեր հանդարտութիւնը՝ ամբողջ եղելութիւնը Աէն մինչեւ Ֆ. պատմեցի:

— Դուն միշտ կը կասկածիս գնդապետ Րէյսին, ըսաւ մտածկոտ, պատմութիւնս լրացնելէս վերջ: Ես չէի կասկածեր մինչեւ անհերեւութացած գիշերդ: Միշտ համակրած եմ անոր ու կը խորհէի թէ քեզի յարմար ամուսին մը կրնար ըլլալ:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

Թարգմ. Ա. Հ.

(Շար.)

կըզիին կացութիւնը, Ազգ. Չինաստանի ալ կը վերաբերի, եւ ուրեմն չի կրնար երկկողմանի խօսակցութեանց նիւթ դառնալ: Լրագրողի մը հարցումին, թէ ծերակուտական Ճորճի առաջարկին մասին ի՞նչ կը մտածէ, Տըլըս պատասխանեց թէ առ այժմ Չինաստանի եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներուն միջեւ տեսակցութիւն մը կազմակերպելու ծրագիր չկայ, եւ թէ Ժընեւի ժողովը չի նշանակեր թէ Ուաշինկթըն կը ճանչնայ Փէքինի կառավարութիւնը :

× Նոյն ասուլիսին ընթացքին, Տըլըս արտայայտուեցաւ նաեւ Չորս Մեծերու ժողովին մասին: Շեշտելէ ետք թէ Ժընեւի ժողովը լաւ արդիւնքներ տուաւ, հեռացնելով պատերազմի վտանգը եւ ստեղծելով նպաստաւոր մթնոլորտ մը, Տըլըս յայտնեց թէ հակառակ տարակարծութեանց Գերմանիոյ միացումը «մօտ է» եւ կրնայ իրագործուիլ :

Յետոյ յիշեց դրական ուրիշ արդիւնքներ.— Նուազ լարուած վիճակ՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, դիւանագէտները այլեւս կրնան համբերութեամբ գործի ձեռնարկել: Վերջացուց՝ յայտնելով թէ կացութիւնը աւելի կը բարւոքի, եթէ Խ. Միութիւնը ազատութիւն տայ իր արբանեակներուն որ ընտրեն իրենց ուզած վարչաձեւը, եւ դադրեցնէ համայնավար խլրտումները ուրիշ երկիրներու մէջ :

× Փէքինի Թերթերէն մէկը, ինչպէս նաեւ անթելը, Ժընեւի համագումարին առթիւ կը յայտնեն թէ հրատապ խնդիրներ են Ֆորմոզայի մասին կարգադրութիւն մը, Հնդկաչինի կացութիւնը, եւ Չինաստանի ՄԱԿի անդամակցութեան հարցը :

ՍԹԵՐԼԻՆԸ ՊԻՏԻ ԶԻՋՆԱՅ

Անգլիոյ խորհրդարանը 292ի դէմ 230 ձայնով քուէարկեց ելեւմտական նախարարին առաջարկած միջոցները, սթերլինի անկումը արգիլելու համար: Այնպէս որ պիտի պահէ իր նախկին արժէքը՝ 2 տոլար 80:

Ելեւմտական նախարարը, Պըթլէր, յայտարարած է որ բառին բուն առումով տնտեսական տագնապ մը գոյութիւն չունի Անգլիոյ մէջ, որ ընդհակառակն հետզհետէ կը բարգաւաճի: Սակարանի վերջին ելեւէջները պարագայական են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐՈՔԻ մէջ կարգը վերահաստատուեցաւ: Առջի օրուան խռովութեանց վիրաւորներէն երկուքը մահացան հիւանդանոցին մէջ: Իսկ Սուլթանը կոչ մը ուղղելով ժողովուրդին, թելադրեց որ զգուշանան ծայրայեղութիւններէ եւ աջակցին իշխանութեանց ջանքերուն, որպէսզի կարգը վերահաստատուի : Չհետեւին ոճրագործներու կարգախօսներուն, յանուն Մարոքի շահերուն :

ԻՍՐԱՅԵԼԻ ընտրութիւններուն արդիւնքները թէեւ տակաւին ամբողջութեամբ յայտնի չեն, սակայն առաջին նշանները առաւելութիւնը կուտան աշխատաւորական կուսակցութեան : Յետոյ կուգայ Մափայը, որ ահաբեկչական նախկին Իրկուն կազմակերպութենէն կը բխի: Համայնավարները ստացած են ձայներուն հազիւ երկու առ հարիւրը: Ընտրական պայքարին կը մասնակցէին 18 կուսակցութիւններ: Չի կարծուիր սակայն որ խորհրդարանին մէջ փոփոխութիւններ կատարուին :

ՊՈՆԷՆ հասած տեղեկութեանց համաձայն, Խ. Միութիւնը կը բազմապատկէ Արեւել. Գերմանիոյ իր ուժերը :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ մերժեց Ճափոնի մէկ խնդրանքը, ճափոնացի պատերազմական ոճրագործներու ներում շնորհելու մասին :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՇՐՋԱՆԸ

Երեքշաբթի իրիկուն Պելժիքացի Պրանքառ առաջին հասաւ Փօ: Պօպէ կը պահէ դեղին շապիկը :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք արձակուրդի առթիւ հասցէի փոփոխութեան ատեն անպայման կցել ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՍՑԷՆ: Հակառակ պարագային կարելի չէ ընթացք տալ:

Արձակուրդի համար հասցէի փոփոխութեան ծախսն է հարիւր ֆրանք :

Այս առթիւ կրկին կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն որ անյապաղ փակեն իրենց առկախ հաշիւները : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ :

Կիրակի Յուլիս 31ին, ամբողջ օրը, Սէփթէմ լէ Վալօնի անտառին մէջ, (անցեալ տարուան տեղը):

Պատուոյ նախագահութեամբ Սեփթեմի քաղաքապետ՝

RAPHAEL BAPTISTIN

Կը նախագահէ ընկ. Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Գ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ : Տեղի կ'ունենայ պուլի եւ այլ խաղերու մրցումներ :

Թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար այժմէն կը յայտարարենք որ դուրսէն բան ծախելը բացարձակապէս արգիլուած է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մանիա Քոչարեան եւ զաւակը՝ Միքայէլ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ընկերները եւ բարեկամները :

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Քանի մը տեղեր միայն ազատ մնացած ըլլալով, այսուհետեւ արձանագրութիւնները կ'ընդունուին միայն մրցումով (քոնքուր): Ուստի փութացէք առաջնորդել ձեր զաւակները վերջնական փակումէն առաջ :

26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

Արձանագրութեան օրերն են՝ Շաբաթ եւ Երկուշաբթի կամ ժամադրութեամբ :

ԴԱՍԷՄՑԻԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած է Դասէմի Լուս. Ուս. Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին, Պ. Նազարեանի սրճարանին ետեւի պարտէզին մէջ :

Այս դաշտահանդէսը կազմակերպուած է Ուսումնասիրաց գործնական նպատակին ի նպաստ :

Ճոխ պիւֆէ եւ Խարբերդցիներու նշանաւոր քիւֆթէն :

Հայկական գեղջուկ երգերու եւ պարերու կարգին ապահովուած է նաեւ Խարբերդի փող եւ թմբուկը :

Մուտքը ազատ է :

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Լա Թուրսիւն տէ Ֆամ, հիմնուած Կոմսուհի տը Պօնէյի եւ իր գրագիտուհի ընկերուհիներու կողմէ, Միջազգային բանաստեղծութեան վերելքի միութեան հետ կը կազմակերպէ իր ամսական գեղարուեստական հաւաքոյթը, այս ուրբաթ, ժամը 18–20, Փէնոյի հաստատութեան մէջ, 31 ռիւ Պասանօ, Մէթրօ Ժորժ 5, Այս հաւաքոյթները որքան որ քոքթէյլի ձեւին տակ տեղի կ'ունենան, ունին գրական, գեղարուեստական արժէք եւ բնոյթ :

Ունկնդրութիւնը եւ պատուասիրութիւն ձրի են :

Կոմսուհի տը Պօնէ որ ունեցած է նմանապէս Քոնսէրվաթուար տ'Առ անուն դաստիարակչական հիմնարկութիւն մը, մօտ երեք հարիւր աշակերտով: Սեպտ.էն սկսելով կը վերաբանայ իր այդ հիմնարկութիւնը ուր պիտի տրուին դասեր՝ նիւթ ունենալով շարժանկար, քաղաքացիական բարեկրթութիւն, ընդհ. գրականութիւն, դասական եւ ազգային պարեր, երգ եւ երաժշտութիւն, Ֆրանսերէն եւ օտար լեզուներ, առողջութիւն, արտասանութիւն եւն. եւ Հայերէնի լայն ուսուցում նոյնիսկ օտարներու (լեզու, պատմութիւն, գրականութիւն):

Մանրամասնութիւններ կը հաղորդուին Թ. Գառնիկի կողմէ Ազգային Տան մէջ, ամէն երեքշաբթի ժամը 16–18. կամ առանձին ժամադրութեամբ :

Հեռախօս՝ Թիւ. 22·50 կամ Թէթպու 48·11:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԻՍԻ եւ շրջակայի Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ազգային բարերար

ԴԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, անոր սգակիր զաւակներուն, տէր եւ տիկին Եսայեանի եւ տէր եւ տիկին Նուպար Կիւլպէնկեանի, եւ համայն պարագաներուն: Հանգուցեալին յիշատակը յաւէտ վառ պիտի մնայ Նիսի հայ գաղութին մէջ Եկեղեցւոյ կողքին կանգնել տուած շքեղ երիցատունով :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆԻ ՇԷՆՔԻՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Աննըվիլի մասնաճիւղէն նախապէս 25·000 եւ վերջերս ալ 10·000 ֆրանք, գումար 35·000 ֆրանք :

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ԼՈՒՐՏ

Նախագահութեամբ Գերպ. Հայր Կարապետ Ծ. Վ. ԱՄԱՏՈՒՆԻԻ: (Առաջ. Ֆրանսահայ Կաթողիկէներուն):

Տեղի կ'ունենայ Օգոստոս 16–23:

Արձանագրուելու համար դիմել տեղւոյն Հայ Կաթող. Ժողովրդապետ Վարդապետներուն ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 30 :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան: Ականատեսի մը յուշերը Տէր Զօրի Սարսափներէն, (արձակ եւ ոտանաւոր): Տպ. Յուսաբեր, 1955: Գին 500 ֆրանք:

Դիմել «Յուսաբեր»ի վարչութեան կամ ուղղակի հեղինակին,

G. Poladian, 53, Chemin de St. Julien
Marseille (B. du R.) France

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Մոնմորանսիի Հայկ. Հանգստեան Տունը ստիպողաբար պէտք ունի որոշ փորձառութեամբ օգնական – խոհարարի մը:

Անմիջապէս դիմել վարչութեան՝

32, Rue de Trévise, Paris (9)

Ժամը 3էն 6 :

Աղքատախնամի վարչութիւն

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օդափոխութեան կայանի մասնակցողներուն մեկնումը այս երկուշաբթի Օգոստոս մէկին, ժամը 21·18ին, Կառ տը Լիոնէն :

Ժամադրավայր՝

ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 20ԻՆ

Hall départ Grande Ligne

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը, ռիւ Պէլիմայ: Օրակարգ .— Պատգամաւորներու ընտրութիւն եւ հարակից խնդիրներ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԴԻՒՑԱԶՆԱԿԱՆ ՈՒՐՖԱՆ ԵՒ ԻՐ ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐԸ»

1500 էջ, պատկերազարդ եւ բազմակողմանի բովանդակութեամբ : Գինը 2800 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 3000, գեղեցիկ եւ լաթակազմ: Նախընտրելի է վճարումը կատարել կանխիկ, ղրկելով հասցէն, գիրքը ստանալու համար ուղղակի Պէյրութէն:

Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ այլ երկիրներու համար գրել.—

Issayan, 38, Rue du Ménil, Asnières
Seine France

ԾԱԽՈՒ Է ՊԱՐԱՊ ՓԱՒԻՅՈՆ ՄԸ

2 սենեակ (առաջին յարկը), պզտիկ տէպառա մը, մեծ խոհանոց մը, ճաշասենեակ մը (գետնայարկը) լաւուար, տուշ, ջուր, կազ, ելեկտրականութիւն, կեդրոնական ջեռուցում, հեռաձայն, մեծ կառատուն (12×4·75), ձեղնայարկ (որ կարելի է աշխատանոցի վերածել), պարտէզ, պտղատու ծառերով :

Այցելելու համար ժամը 15էն վերջ, 14 Ռիւ տը Նիս, Ալֆորվիլ, (գին 3 միլիոն):

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր․, վեցամս․ 1600

Արտասահման տարեկ․ 3500 ֆր․ կամ $ 10 — հատը 12 ֆր

ՈՒՐԲԱԹ 29 ՅՈՒԼԻՍ • VENDREDI 29 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7736 — 31e ANNÉE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3147

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՇԵՑԻՆ ԵՒ ԱՆՑԱՆ

*

«Ժընեւի ոգին» իրական սփոփանք մը եղաւ բոլոր խաղաղասէր ժողովուրդներուն համար։

Այն աստիճան որ, Խ. Միութեան վարիչները, ժամուլը եւ անթեւն ազատ ողեւորիչ արտայայտութիւններ ունեցան։

Ռատիօ — Մոսկուան «պատմական դէպք մը» կը նկատէ Չորս Մեծերու խորհրդաժողովը, «Աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն համար»։ Եւ մասնաւորապէս կը շեշտէ թէ «ժողովը սկսաւ ու վերջացաւ իրական գործակցութեան մթնոլորտի մը մէջ»։

Մոսկուայի Գրողներու Միութեան պաշտօնաթերթը, «Լիտերատուրնայա Կազեթա» կը գրէ, «կեցցէ՛ Ամերիկա» խորագրով․

— «Խորհրդային ժողովուրդը միշտ համակրալիր զգացումներ տածած է ամերիկեան ժողովուրդին հանդէպ, ժողովուրդ մը որ օժտուած է ստեղծագործ եւ տեհնաջան ոգիով… Մենք գիտենք որ գիտապաշտութեան ոգին խորապէս խորթ է ամերիկացի ժողովուրդին եւ հակառակ՝ Մ. Նահանգներու պատմութեան ու աւանդութեան»։

Ու մինչ տարիներով կը հեղնէին Մ. Նահանգներուն հզօր աջակցութիւնը երկրորդ Աշխարհամարտին մէջ, այս անգամ խորհրդային թերթը կը յայտարարէ բարձրաձայն․

— «Մենք խորին երախտագիտութեամբ կը յիշենք Ամերիկացիներուն կրած զոհողութիւնները Բ. աշխարհամարտի ընթացքին եւ կը մեծարենք փառաւորութեան դէմ մղուած ճակատամարտին ամերիկացի զոհերը։ Մենք կը ճանչնանք ճշմարիտ Ամերիկայի դէմքը, բաց եւ անկեղծ»։

Նոյնիմաստ գովասանքներ երեւցան Մոսկուայի միւս թերթերուն մէջ ալ, որոնց հետեւեցան բոլոր հանրապետութեանց օրկաններ, թարգմանածոյ կամ ինքնագիր յօդուածներով։

Ամէն պարագայի մէջ, կը գտնուինք նորաչուն երեւոյթի մը առջեւ։

Խորհրդաժողովը կոչուած չէր հրաշքներ գործելու կամ հինգ-վեց օրուան մէջ լուծելու բազմաթիւ կնճռոտ խնդիրներ։

Բայց, ստեղծեց մթնոլորտ մը որ կրնայ աննախընթաց համարուիլ, եթէ նկատի առնենք միջազգային յարաբերութեանց ներկայ վիճակը։

Շատեր գինադադար կը կոչեն ժողովին ելքը։ Ուրիշներ պաղ պատերազմի վերջացած կը համարին։

Ինչպէս ալ մեկնեն, իրականութիւն է որ խորհրդաժողովը շարք մը հիմնական խնդիրներ քննեց փոխադարձ բարեացակամութեամբ, տասնամեայ սառնակոյտը հալեցնելու տրամադրութեամբ։

Ճիշդ է, գործնական ելքի մը չյանգեցան․ բայց կրցան դգալապէս պայծառացնել հորիզոնը։

Բաւական բան պարզուեցաւ, թեր ու դէմ յայտարարութիւններով։

Մութ մնաց միայն մէկ հիմնական խնդիր,— ժողովուրդներու ինքնորոշման իրաւունքը, որ սերտ կապ ունի խաղաղութեան եւ ապահովութեան հետ։

Այզընհաուըր իր առաջին յայտարարութեան մէջ յուզեց այս խնդիրը, փափկութեամբ յիշեցնելով արբանեակ երկիրներու կացութիւնը եւ համայնավարներու խռովայոյզ գործունէութիւնը այլ երկիրներու մէջ։

Ինքնորոշման սկզբունքը ճանչնալով հանդերձ, մառեչալ Բուլկանին անմիջապէս գիտել տուաւ թէ խորհրդաժողովը իրաւունք չունի խառնուելու պետութեանց ներքին գործերուն…

Եւ այսպէս ալ փակուեցաւ հարցը։ Այլեւս ոչ մէկ խօսք այդ մասին։ Ոչ Ամերիկացիներուն, ոչ ալ միւսներուն կողմէ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՎԱՐԻՉՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԵՐԹԱՆ ԱՆԳԼԻԱ

*

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ ԿՈՂՋՈՒՆԵՑ ԼՈՒՐԸ

«Մառեչալ Բուլկանին եւ պարոն Խրուշչեւ յառաջ եկող գարնան պիտի գան Անգլիա»։ Այս խօսքերով ատարտեց Անգլիոյ վարչապետը իր երկար յայտարարութիւնը, զոր կը կատարէր խորհրդարանին առջեւ, Ժընեւի ժողովին մասին։ Որքան զեկուցումը, նոյնքան ալ վերջացնող լուրը հաղորդած էր անգլիական ծանօթ պաղարիւնութեամբ։ Սակայն երեսփոխանները, առանց բացառութեան, ընդդիմադիր թէ պահպանողական, բուռն ծափերով ողջունեցին Իտընի խօսքերը։

Լուրը հրատարակուեցաւ Լոնտոնի եւ Մոսկուայի մէջ միաժամանակ, գրեթէ նոյնիմաստ զեկոյցներով.— Ժընեւի ժողովին ընթացքին Խ. Միութեան եւ Անգլիոյ վարչապետները նպաստաւոր գտան երկու երկիրներու միջեւ յարաբերութեանց ամրապնդումը, որ ձեռք կրնայ բերուիլ Ժընեւ սկսած ուղղակի տեսակցութեանց շարունակութեամբ։ Խ. Միութեան վարչապետը, մառեչալ Բուլկանին եւ Գերագոյն Խորհուրդի անդամ Պ. Խրուշչեւ կ'ընդունին վարչապետ Իտընի հրաւէրը։

Անգլիա, քիչ մը «շուքի մէջ» մնալէ ետք Ժընեւի ժողովին ընթացքին, երբ նախագահ Այզընհաուըրի հեղինակութիւնն ու յայտարարութիւնները առաջին կարգի անցած էին, ահա կ'արձանագրէ դիւանագիտական յաջողութիւն մը, ստեղծելով առիթը Անգլիա — Խ. Միութիւն գլուխ — գլխի հանդիպման մը։ Իրազեկները կը յայտնէին թէ Լոնտոն շատ լաւ աչքով չէր նայած Ժընեւի ամերիկեա-խորհրդային երկաասցութիւնը, ինչ որ խիկապէս տեղի ունեցաւ երբեմն, նիստերուն ընթացքին կամ նիստերէն դուրս։

Լոնտոնի թերթերը չնդլաւեց խորագրերով կը ծանուցանեն լուրը, իբրեւ անգլիական քաղաքականութեան մէկ յաղթանակը։ «Ո՞վ խնթը, ասկէ մէկ տարի առաջ կրնար հաւատալ այսպիսի լուրի մը»։ 1910էն ի վեր, երբ Ռուսիոյ Ցարը Անգլիա գացած էր Էտուըրտ Թագաւորի թաղման առթիւ, ոչ մէկ ռուս ղեկավար պետ այցելած էր Անգլիա։ Ռուսիոյ խորհրդայնացումէն ետք, ոչ մէկ վարչապետ «դրամատիրական եւ բուրժուաներու» պետութեան մը բարեկամական այցելութիւն տուած էր։ Բուլկանինի առաջին ճամբորդութիւնը չէ այս դէպի Լոնտոն։ Եղած է հոն 1936ին, սակայն իբրեւ Մոսկուայի քաղաքապետ։

Անշուշտ մինչեւ յառաջիկայ գարուն «կամուրջներու տակէն շատ ջուր կրնայ անցնիլ» մանաւանդ եթէ նկատի ունենանք թէ արտաքին նախարարներու ժողովը — որուն համար արդէն կ'ենթադրուի 14 Հոկտեմբերը — տեղի պիտի ունենայ նախքան խորհրդային վարիչներու Լոնտոն այցը։ Եւ յատկանշական է անգլիական խորհրդարանի նոյն նիստին ընթացքին արտաքին նախարար Մըք Միլլընի յայտարարութիւնը՝ ուր կ'ըսէ․

«Ժընեւի մէջ օգտակար աշխատանք մը տարինք․ սակայն կը զգուշացնեմ ձեզ չափազանցուած լաւատեսութենէ, որովհետեւ մանաւանդ ապահովութեան եւ Գերմանիոյ խնդիրներուն առթիւ վիհ մը գոյութիւն ունի Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ։ Այն տպաւորութիւնն ունիմ որ առայժմ Մոսկուա մասնաւոր փութկոտութիւն մը ցոյց չի տար Գերմանիոյ միացումը յաջողցնելու համար»։ Նոյն խնդրին մասին, վարչապետ Իտըն ալ նորութեամբ հաւկցուցած էր թէ որքան անախորժ էր Անգլիոյ համար ամերիկեա-խոր-

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ

ԿԸ ԽՕՍԻ ԼՐԱԳՐՈՂՆԵՐՈՒՆ

Ժընեւէն վերադարձէն ետք առաջին անգամ ըլլալով, Մ. Նահանգներու նախագահը արտայայտուեցաւ Թըլեւիզիոնով, լրագրական ասուլիսի մը ընթացքին, միջազգային կացութեան մասին։ Յատկանշական են իր յայտարարութեան կարգ մը կէտերը։

— Ժընեւի խօսակցութիւնները կը պարզեն «չեշտ» փոփոխութիւն մը։ Ոչ աւելորդ վիճաբանութիւններ, ոչ ալ ջարդութիւն

— Կը ճշդեմ, առաջարկեցի որ խորհրդային օդանաւերը թռին ուր կ'ուզեն, նոյնիսկ հիւլէական ճարտարարուեստի կեդրոններու վրայէն։

— Պէտք չէ թուլութիւն ցոյց տանք, աշխատելով հանդերձ յանուն խաղաղութեան, պիտի չկրճատենք մեր ուժերը։

— Մառեչալ Ժուկով յայտնեց ինծի թէ Խ. Միութիւնը խոր փափաքն ունի չպատերազմելու։

Գալով ծերակուտական Ճորճի առաջարկին, որուն համաձայն չինեւամերիկեան բանակցութիւններ պէտք է կատարուին արտաքին նախարարներու մասնակցութեամբ, նախագահը յայտնեց թէ հակառակ չէր որ այդպիսի հանդիպում մը սարքուի, պայմանաւ որ անհրաժեշտ նկատուի։ Ամէն պարագայի մէջ, չի կրնար ենթադրել թէ երբ եւ ուր կրնան տեսակցիլ Ֆ. Տըլըս եւ Շու Ան Լէյ։

Ակնարկելով խորհրդային վարիչներուն Անգլիա այցին, Այզընհաուըր յայտնեց թէ Ժընեւի մէջ, Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան միջեւ ալ նկատի առնուած էր փոխայցելութիւններ կատարելու ծրագիրը, սակայն պաշտօնական հրաւէրներ չէին եղած։ Սակայն բարձրաստիճան պաշտօնատարներ, փոխադարձաբար պիտի այցելեն երկու երկիրները։

հրդային երկկողմանի համաձայնութիւն մը, նոյնքան անբաղձալի՝ գերմանեւ-խորհրդային չափազանց մօտիկութիւն մը։ Որովհետեւ «ոչ միայն Խ. Միութիւնը, այլ ամբողջ Եւրոպան պէտք է երաշխիքներ ունենայ թէ վերմիացած Գերմանիան նոր սպառնալիք մը պիտի չդառնայ»։ Վարչապետ Իտըն քօղարկուած ձեւով քննադատեց նաեւ նախագահ Այզընհաուըրի ներկայացուցած «հսկայական ծրագիրներ» որովհետեւ «աւելի համեստ ծրագիրներ կրնան աւելի դիւրութեամբ իրագործուիլ, քան թէ մեծ ծրագիրներ»։

Ամէն պարագայի մէջ անգլիական հանրային կարծիքը խոր գոհունակութիւն կը յայտնէ խորհրդային ղեկավարներուն այցին առթիւ, որուն շնորհիւ Անգլիոյ հեղինակութիւնը պիտի զօրանայ Միջազգային գետնի վրայ, եւ երկու երկիրները պիտի ունենան բարւոք յարաբերութիւններ։

× Լաւատեղեակ շրջանակներու կարծիքով, դրամատիրական երկրի մը այս առաջին այցը նախաբանն է շարք մը ուրիշ այցելութիւններու, որոնք կրնան կատարուիլ յանկարծական կերպով, նոյնիսկ Լոնտոնէն առաջ։ Կը յիշեն մանաւանդ Հնդկաստանի եւ Թուրքիոյ պարագաները։

× Ոմանք կը կարծեն թէ փոխ-վարչապետ Ա. Միկոյեան պիտի մասնակցի խորհրդային պատուիրակութեան։

············

ՎԱՐՉԱՊԵՏ Էտ. Ֆօռ, նախարարաց խորհուրդին հաղորդեց Ժընեւի ժողովին արդիւնքները, եւ ստացաւ կառավարութեան շնորհաւորութիւններն ու հաւանութիւնը իր վարած քաղաքականութեան համար։ Իսկ երէկ կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէր վարչապետը, խորհրդարանի արտաքին գործոց յանձնաժողովին առջեւ, Մարոքի կացութեան մասին։ Կը նախատեսուին քննադատութիւններ։

ՕԴԱՑԻՆ ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ՎՐԱՅ

Իսրայէլեան օդանաւային Էլ Հալ ընկերութեան ճամբորդատար մէկ օդանաւը, որ Լոնտոնէն Թէլ Աւիվ կ'երթար, պուլկարական սահմաններուն մօտ անյայտացած է, իր 51 ճամբորդներով եւ եօթը օդաչուներով։ Հակասական լուրեր հասած են ցարդ այդ մասին։ Ոմանց կարծիքով, առիպողաբար իջած է բոցերու մէջ, ուրիշներ կ'ըսեն թէ վար ինկած է։ Հաստատուած է սակայն որ պուլկարական հակաօդային թնդանօթները կրակ բացած են Կոնստէլլասիոնին վրայ, եւ թէ օդանաւին մնացորդները կը գտնուին պուլկարական հողին վրայ։ Սահմանապահ յոյն զինուորներ տեսած են բոցերը։ Իսկ սաւառնակէն ստացուած վերջին անթելը, Աթէնքի կայանէն կը հաղորդէր նոյն լուրը։ Սակայն յայտնի չէ տակաւին զոհերուն թիւը։ Սոֆիան ցարդ ոչ մէկ զեկոյց հրատարակեց միջադէպին մասին, իսկ Իսրայէլեան բողոք յանձնարարութիւն մը արդէն հասած է Սալոնիկ։ Կը վախցուի որ բոլոր ճամբորդներն ալ ածխացած ըլլան։

Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակները «շատ ծանր» կ'որակեն պատահածը։ Մինչեւ հիմա բազմաթիւ անգամներ օդային միջադէպեր տեղի ունեցած էին արեւելեան Եւրոպայի երկիրներու վրայ, սակայն առաջին անգամն է որ առեւտրական ընկերութեան մը օդանաւը վար կ'առնուի

⁂ Վերջին պահուն Սոֆիայէն կը հաստատեն թէ ոչ ոք ազատած է։ Չեն յայտներ «արկածին» պատճառները։

ԱՒՍՏՐԻԱ ԱՆԿԱԽ

Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագիրը պաշտօնապէս ի զօրու դարձաւ Դշ. ժամը 12ին։ Խորհրդային, ամերիկեան, ֆրանսական եւ անգլիական ուժերը վերջին անգամ ըլլալով տողանցք մը կատարեցին Վիէննայի մէջ։

Նախքան տողանցքը, Վիէննայի չորս մարզպանները վերջին նիստ մը գումարած էին, որմէ ետք հրատարակած զեկոյց մը՝ ըստ որուն իրենց առաքելութիւնը վերջացած կը նկատեն, եւ բարօրութիւն կը մաղթեն անկախ Աւստրիոյ։

× Վարչապետ Ռաապ այս առթիւ յայտարարեց.— «Այսօր վերջ կը գտնէ Աւստրիոյ համար կացութիւն մը, որ վարկաբեկիչ է ամէն քաղաքակիրթ ժողովուրդի համար»։

× Առջի օր ռուս սպայ մը վեց զինուորներու գլուխն անցած, փորձած էր փախչիլ խորհրդային գօտիէն։ Երբ պաշարուեցան սպան անձնասպան եղաւ, իսկ զինուորները յանձնուեցան.

················

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ խորհրդարանը քուէարկեց կարեւոր օրէնք մը, երեսփոխաններու քուէ տալու կերպին մասին։ Այսպէս՝ շարք մը պարագաներու — նոր կառավարութեան մը ներկայացման առթիւ, վստահութեան քուէ, դաշնագիրներու վաւերացում եւն. — երեսփոխանները պարտաւոր են անձամբ ներկայ գտնուիլ որպէսզի քուէարկելու իրաւունք ունենան։ Շնորհիւ այս օրէնքին, «խորհրդարանը պիտի առանայ իր արժանավայել դիմագիծը, եւ կառավարութիւնները պիտի ունենան աւելի երկար կեանք մը» կը գրեն տեղական թերթերը։ Օրէնքը պիտի գործադրուի յառաջիկայ հոկտեմբերէն սկսեալ.

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ, ըմբոստներու սարքած ծուղակին իյնալով սպաննուեցան 23 լեգէոնականներ, բուռն կռիւներէ ետք։ Ըմբոստներու կողմէ կը հաշուեն 30 սպաննուած։

ՓԷՔԻՆ նշանակեց իր ներկայացուցիչը— Վարշաւայի չինական դեսպանը.— Ժընեւի չինեւամերիկեան բանակցութեանց համար։

(Շար․ը կարդալ Դ․ էջ)

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ
Դ. ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Բ.

Միջազգայինի չորրորդ համաժողովը գումարուեցաւ Յուլիս 12 – 16, Լոնտոնի կեդրոնական թաղամասին՝ Ուէսթմինսթըրի աբբայարանին մօտիկ Քէքսթըն Հօլի մեծ սրահին մէջ։

Սրահը շքեղօրէն զարդարուած էր մասնակցող ազգերու մեծադիր դրօշակներով։

Ներկայ էին 38 երկիրներէ 120 պատգամաւորներ, եղբայրական պատուիրակներ եւ դիտողներ։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը մասնակցէր երկու պատուիրակներով։

Պատգամաւորներուն մէջ կային բազմաթիւ միջազգային ականաւոր դէմքեր, նախկին վարչապետներ եւ նախարարներ, ինչպէս Քլէմէնթ Էթլի, Հէրպըրթ Մորիսըն, Հայերու վաղեմի բարեկամ Քամիյլ Հիւիսմանս՝ նախագահ Պելճիքայի խորհրդարանին, Վիկտոր Լարոք, Ֆրանսայէն՝ Կի Մոլէ, Ժիւլ Մոք, Ալպէր Կազիէ, Անտրէ Ֆիլիփ, Քրիսթիան Փինօ, գերման կուսակցապետ Էրիխ Օլլընհաուըր, Իտալիայէն Անճէլիքա Պալապանօֆ եւ այլ ծանօթ անձնաւորութիւններ

Ժողովին կը նախագահէր Մորկըն Ֆիլիփս, քարտուղար Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան եւ նախագահ Միջազգայինի, իր կողքին ունենալով երկու փոխ – նախագահները՝ Կի Մոլէ եւ Օլլընհաուըր, քարտուղարը՝ Ճուլիուս Պրաունթալ ու Տիկին Էտիթ Սըմմըրսքիլը՝ նախագահ Աշխատաւորական կուսակցութեան։

Օրակարգի գլխաւոր հարցերն էին՝ Զինաթափութիւնը, Եւրոպայի ապահովութիւնը, Ասիոյ եւ Ափրիկէի կացութիւնը, յետամնաց երկիրներու օժանդակելու խնդիրը, ՄԱԿի Ուխտին վերաքննութիւնը եւայլն։

Յաջորդական հինգ օրերու ընթացքին բոլոր խնդիրներու մասին կարդացուեցան զանազան մասնագէտներու կողմէ նախապէս պատրաստուած զեկոյցներ, որոնց մասին թեր ու դէմ կարծիքներ լսելէ վերջ՝ հանուեցան համապատասխան բանաձեւեր։

Գործածական լեզուներն էին անգլերէն, ֆրանսերէն եւ գերմաներէն։ Իւրաքանչիւր պատգամաւոր մտիկ կ'ընէր իր նախասիրած լեզուով, շնորհիւ մասնաւոր ընկալուչի մը։

Տիկին Էտիթ Սըմմըրսքիլ բարի գալուստի ուղերձէն վերջ, Միջազգայինի նախագահ Մորկըն Ֆիլիփս պարզեց Սթոքհոլմի համաժողովէն ի վեր, երկու տարիներու ընթացքին ընկերվարութեան կատարած նուաճումները զանազան երկիրներու՝ մասնաւորապէս Պելճիքայի, Տանիմարքայի, Նորվեկիոյ, Հոլանտայի, Գերմանիոյ, Ֆինլանտայի, Ճափոնի, Նոր Զելանտայի, եւն. մէջ։

Ողջունեց Ծայրագոյն Արեւելքի հեռաւոր երկիրներէն եկող եղբայրական պատգամաւորները, որոնք այդքան մեծ զոհողութեանց յանձնառու եղած էին։ Ու աւելցուց.

« Չենք կարծեր թէ հիմնական տարակարծութիւններ կը բաժնեն մեզ։ Ամէն օր աւելի մը աւելի կը գիտակցինք թէ աշխարհ մէկ է եւ բոլոր խնդիրներն ալ սերտօրէն կապուած են իրարու հետ։ Շատ չանցած բոլոր ընկերվարականները պիտի միանան իբրեւ մէկ մարմին՝ միեւնոյն հասարակաց նպատակին շուրջ »։

Ասիոյ ընկերվարական խորհրդաժողովի անունով եղբայրական ուղերձ մը կարդաց ընդհ. քարտուղար Վիժօնօ (Ինտոնեզիացի), որ փափաք յայտնեց աւելի եւս սերտացնել կապերը Եւրոպայի ու Ասիոյ ընկերվարականներուն միջեւ։ Անհրաժեշտ է ստեղծել համաշխարհային ընկերվարական դաշնակցութիւն մը։ Միացեալ ուժերով քննել միջազգային քաղաքական հարցերը եւ աշխատիլ հպատակ ժողովուրդներու ազատագրութեան համար։ Մեր անմիջական նպատակը պէտք է ըլլայ, բսաւ, պայքար՝ ազգերու ազատութեան, պայքար՝ աղքատութեան, անօթութեան ու կարօտութեան բարձումին համար, միջազգային գործակցութեամբ, հիմնուած հաւասարութեան եւ արդարութեան վրայ։

Քարտուղար Պրաունթալի տեղեկագրին համաձայն, արդէն իսկ սերտ գործակցութիւն հաստատուած է Ասիոյ ընկերվարական կազմակերպութեան հետ։ Միջազգայինի կողմէ պատուիրակներ մասնակցած են 1953 Օգոստոսին Հայտարապատի եւ 1954 Նոյեմբերին Թոքիոյի մէջ գումարուած ժողովներուն։ Ասկէ զատ՝ միասին պատրաստած են ՄԱԿի Ուխտին վերաքննութեան եւ անտեսական զարգացման համար ՄԱԿի յատուկ հիմնադրամի մը ստեղծման ծրագիրները։ Միասին տօնած են Հպատակ Ժողովուրդներու Ազատութեան Օրը՝ 1954 Հոկտ. 30ին եւ միացեալ զեկոյց մը հրատարակած՝ 1955 Մայիս մէկին։

Եզրակացութիւն, — Անհրաժեշտ է փութացնել ստեղծումը համաշխարհային Միջազգայինի մը, ինչպէս, փափաք յայտնուած էր Միլանոյի 1952ի համաժողովին մէջ։

(Շար.) ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՏԻԳՐԱՆ ԲԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

(ՏԻԳՐԻՍ)

*

ՏԻԳՐԱՆ ԲԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Կարճ հեռագիր մը, հազարաւոր քիլոմեթրներ հեռուէն «Տիգրիս յանկարծամահ, յուղարկաւորութիւնը 22 Յունիսին»։ Եւ ահա, այդ կարճ հեռագրով, վերջ կը տրուի կեանքի մը, որ իր ամբողջ տեւողութեան եղած էր խանդավառ կռուող մը, քալողիչ մը՝ լի բեղուն գործունէութեամբ։

Վերջին պատերազմէն առաջ ծանօթացայ իրեն։ Երբ դասախօս եկած էր մեր շրջանը, զինուորական եւ հայդուկային կռիւներու մասին դասախօսութիւն մը տալու։ «Թաղմիկ»ի խմբագիր – պատասխանատու տնօրէնն էր այն ատեն։ Շատ ալ հաւատք չունէինք, թէ հայ նախկին գնդապետ մը ի՞նչ զինուորական դասախօսութիւն պիտի կրնար տալ։ Դասախօսութեան ընթացքին էր որ մեր կասկածը վերածուեցաւ հիացումի եւ հասկցանք իր իսկական արժէքը։ Աշակերտներու տեղ դրած մեզ, մանրամասնօրէն նկարագրեց հայդուկային կռիւները, եւ ընդհարումի մը պարագային զինուորական հաւանական գործողութիւնները, յառաջխաղացում, նահանջ, զինուորական կարեւոր գիրք եւն., որոնց մասին այս վերջին պատերազմին միայն հասկցանք կարեւորութիւնը։

Համեստ էր բնաւորութեամբ եւ յաճախ «վարագոյրի ետեւ»էն, միշտ մութի մէջ գործող հաւատաւոր կուսակցական մըն էր, առանց աղմուկի եւ ցուցարարութեան եւ մնաց նոյնը, մինչեւ իր կեանքին վերջին օրերը։

Պատերազմի ընթացքին մեկնած էր Ֆրանսայէն, զանազան կարեւոր գործերու պատճառաւ։

Ազատագրումէն ետքը վերադարձաւ կրկին Ֆրանսա։ Այս անգամ անձնական եւ կուսակցական այլ գործերու բերմամբ դարձանք մտերիմներ եւ յաճախ միասին էինք։

Կը պատմէր իր կուսակցական գործունէութեան մասին, այնպիսի ձեւով մը որ կարծէք դերակատարը ինք չէր երբեք։

Ֆրանսա գալէն ետքն ալ յաճախ ճամբորդելու հարկադրանքին առջեւ կը գտնուէր, երկար ժամանակով, իսկ պատերազմի տեւողութեան բոլորովին բաժնուած էր իր տունէն։ Վերադարձած օրէն իսկ պատրաստութիւն կը տեսնէր մեկնելու այլուր, կուսակցական գործով, եւ այնքան տունէն հեռացած կը մնար պարտականութիւններու բերմամբ, որ օր մը պետական անձնաւորութեան մը չարաճճի յանդիմանութիւնը լսեցինք. — «Դաշնակցականներդ այս ի՞նչ անաստուած եւ քարսիրտ մարդիկ էք եղեր, որ այս մարդուն հանգիստ չէք ձգեր որ քիչ մը տունը մնայ իր կնկան եւ տղուն քովը»։ Իր կեանքը կը նմանցնէինք, արդիական հայդուկի կեանքին, որ տուն տեղ ձգած, միշտ լծուած էր կուսակցական գործի։

Ամէն անգամ որ Փարիզ կուգար, ես էի զինք առաջին դիմաւորողը եւ միասին կ'երթայինք իրենց տունը։ Այնպէս մը եղած էր, որ կարծէք ես էի միշտ որ պաշտօն առած էի զինքը տուն առաջնորդելու եւ ասիկա այնքան յաճախ պատահած էր այս վերջին տարիներու ընթացքին, եւ իր կինը այնքան յաճախ տեսած էր մեզ միասին, ամէն Փարիզ գալուն, որ երբ ինծի մինակ կը տեսնէր, առանց Տիգրիսի, կը հարցնէր թէ ո՞ւր է ամուսինս, ե՞րբ պիտի գայ։ Հաշտուած էին այդ կեանքին հետ թէ իր կինը եւ թէ իր անչափահաս տղան։

Այս վերջին բացակայութիւնը բաւական երկար տեւեց, Օգոստոսին վերջապէս պիտի վերադառնար… բայց աւաղ, մահուան գոյժը իմէ առաջ հասաւ տուն։

Այդ կարճ հեռագրով մահուան գոյժը, Սահակին հետ միասին գացինք հաղորդելու կնոջ եւ տղուն, ճիշդ ուրբաթ առաւօտ, այն պահուն, երբ իր տունէն մղոններ հեռու, հեռաւոր Պարկաստանի մէջ, տեղի կ'ունենար իր յուղարկաւորութիւնը։

Զարմանքով յուղուեցաւ կինը մեզ տեսնելուն։ Տղան գիշերանց արդէն այդ տխուր պարտականութիւնը կատարած էր, մօրը գուշակելով իրենց սիրելիին մահը։ Արցունքներուն մէջէն, տղակիր այրին, իմէ առած վերջին նամակին մասին պատմեց թէ կը սպասէր իր գալուն, Օգոստոս ամսուն հոս պիտի ըլլար, կը խօսէր պարտականութեան մասին թէ, երբ մէկը յանձն կ'առնէ պարտականութիւն մը, մանաւանդ պատասխանատու պաշտօն մը, պէտք է լրիւ կատարէ իր պարտականութիւնը։ Եւ լալագին հարց կուտար մեզի թէ արդեօք կատարե՞ց այդ պարտականութիւնը…

Տխուր են անշուշտ մահերը, ուր որ ալ պատահին։ Բայց աւելի տխուր կը դառնան կարծէք, երբ տունէն եւ անձերէն հեռու իրենց աչքերը կը փակեն, կրկնակի տխրութիւն թէ մեռնողին եւ թէ մնացողին համար։

Պարտականութիւնը լրիւ կատարողի գիտակցութեամբ բաժնուեցաւ մեզմէ մեր սիրելի Տիգրիսը։ Եւ երբ իր կինը հարց

ՕՏԱՐ ԷՋԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼՈՒՍՆԻՆ ԴԷՄ

*

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6Ի ՌԱԶՄԱԺՈՂՈՎԸ

— Լաւ, շարունակեց Թուվրէ. եթէ անպայման կ'ուզէք գոհացում տալ հանրային կարծիքին, եւ միջ – մոլորակային վարկեր քուէարկել տալ, ինչո՞ւ համար այդ գումարները չէք ուզեր յատկացնել Լուսնի բնակիչներուն հետ յարաբերութիւն հաստատելու եւ ոչ թէ անոնց դէմ պատերազմելու համար։ Ի վերջոյ, կրնանք հասկցնել որ դէշ նպատակներ չունէինք. կը կարծէինք թէ Լուսինը անբնակ էր։ Կարելի չէ՞ այն բանը անոնց հասկցնել։

— Բացարձակապէս անկարելի էր, ըսաւ Տակլէս.— Յիշեցէք Պէն Թապրիթի յօդուածը. այդ մարդոց եւ մեր միջեւ նմանութեան որեւէ եզր չկայ. ինչպէս կ'ուզէք յարաբերութեան մէջ մտնել իրենց հետ (*)։

Բոլորը, նոյնիսկ Թուվրէ, ստիպուեցան ընդունիլ թէ Տակլէս իրաւացի էր եւ այժմ ուրիշ լուծում չկար բացի «պատերազմել»էն։ Սարսափելի բառը անգամ մը եւս արտասանուեցաւ։ Ցամենայն դէպս որոշուեցաւ Լուսնի բնակիչները փորձել, նոր յարձակում չընել եթէ իրենք ալ, իրենց կողմէ, Երկիրը հանգիստ ձգեն։ (Գրուն. Դ. 33)։

ԹՈՒՎՐԷԻ ՄԱՀԸ

Յաջորդ երկու օրերուն ճշգրիտ պատահարները մինչեւ այսօր անորոշ կը մնան։ «Հինդ»երու ժողովին ձայնագրուած ատենագրութիւնը ցոյց կուտայ թէ որոշուած էր Պէն Թապրիթը խորհրդակցութեան հրաւիրել։ Սմաք, որ անձնապէս կը ճանչնար գիտնականը, առաջարկեց որ «Հինդ»երէն մէկը անձամբ Մարաքէշ երթայ։ Բնականաբար այդ պարտականութիւնը Թուվրէին վստահուեցաւ։

Փետրուար վեցի կէսօրէն վերջ, լուր տարածուեցաւ թէ Թուվրէի օդանաւը Մարաքէշ հասած չէր։ Ժամը հինգի ատեններ «Մամուլի Միջազգ. Ընկերութեան» կեդրոնական գրասենեակը հասաւ լուր մը, որուն համաձայն Պալէարեան կղզիներու մօտ գտնուած էին Թուվրէն փոխադրող օդանաւին մնացորդները. իսկ Թուվրէն խեղդուած էր ծովուն մէջ։ Շատ մը պատմաբաններ կը կարծեն թէ Թուվրէ ինքնասպան եղած է։ (Տես Ժան Փրեվօ, «Թուվրէի կենսագրութիւնը». Փարիզ, 1970)։

Ցամենայն դէպս դժուար է հաստատել այս կամ այն կարծիքը։ Թուվրէն սովորութիւն ունէր առանձին ճամբորդելու՝ իր իսկ շինած մէկ հոգինոց օդանաւին մէջ։ Հաստատուած է, որ մեկնումէն անմիջապէս առաջ տարօրինակ ջղային վիճակ մը ունէր։ Գալով օդանաւին, այնքան վստահելի եւ լաւ գործիք մըն էր, որ արկածի մը կարելիութիւնը անհաւանական է։ Հակառակ այս բոլորին, ինքնասպանութեան վարկածը ժխտուած է թէ Գրունի եւ թէ Տակլէսի կողմէ, որոնք Թուվրէի մեկնումէն անմիջապէս առաջ խօսած էին անոր հետ։ Իր առաքելութեան այնքան մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայէր, եւ այնքան վստահ էր իր միջնորդութեամբ Երկիրը կործանումէ փրկելուն, որ կարելի չէ երեւակայել թէ ինչպէս կրնար ինքնասպան ըլլալ իր այդ մեծարժէք պարտականութիւնը գլուխ չհանած։

Գրուն (Դ. 210 – 250) երկարօրէն կը բացատրէ իր վարկածը, որ է՝ հակալուսնային մոլեռանդներու կողմէ գործադրուած ոճիր։ Այս տեսակէտն ալ, դժբախտաբար, կարելի չէ եղած փաստել։

Ինքնասպանութիւն, արկած, կամ ոճիր, Թուվրէի մահը մեր մոլորակին համար կատարեալ դժբախտութիւն մը եղաւ։ Պէն Թապրիթի դիրքն ալ նուազ խորհրդաւոր չէր։ Ինքը չստացա՞ւ արդեօք «Հինդ»երու կողմէ ուղարկուած հեռագիրը, որուն մէջ խստիւ կ'արգիլուէր իրեն հակալուսնային որեւէ յարձակում, թէ՞ գիտնականը իր հետաքրքրութեան չկարենալով դիմադրել, ուզեց անգամ մը եւս փորձել իր գիւտը։ Շատ թեր ու դէմ կարծիքներ փոխանակուեցան այս մասին (տես Հերցի «Միջ – մոլորակային պատերազմին պատասխանատուները», Երուսաղէմ, 12 հատոր)։

Ամէն պարագայի մէջ, ահա դէպքերը. վեցէն եօթի գիշերը երկրագունդէն որոշապէս տեսնուեցաւ, որ Լուսնին վրայ նոր փոս մը բացուած էր։ Պատասխանը չուշացաւ։ Փետր. եօթին, երեք վայրկեանի մէջ, Էլպէօֆ (Ֆրանսա), Պրիսթօլ (Ռոտ Այլէնտ) եւ Ուփսալա (Շուէտ) քաղաքները հիմնայատակ կործանեցան Լուսնէն եկած ճառագայթներէն։

Միջ – մոլորակային պատերազմներու դարաշրջանը սկսած էր։

Թարգմ. ՇԱՔԷ ՍԱՔԸՁ ԱՆՏՐԷ ՄՕՐՈՒԱ

(10 եւ վերջ)

(*) Տակլէսի այս նախադասութիւնը այժմ մեր դպրոցական բոլոր դասագրքերուն մէջ կը յիշուի, իբրեւ սխալ տրամաբանութեան օրինակ։ Արդարեւ, փաստուած է 1964էն ի վեր, որ իրարու չնմանող էակներ կրնան իրար հասկնալ եւ իրարու հետ յարաբերութեան մէջ մտնել։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Հ. Օ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 35րդ պատգ. ժողովը գումարուած է Գոսթընի մէջ Յուլիս երկուքին ։ Փակման արթիւնեղի ունեցած է փառաւոր հացկերոյթ մը պանդոկին մեծ սրահին մէջ, մեծ բազմութեան մը մասնակցութեամբ ։ Բացումը կատարած է տիկին Կանայեան եւ սեղանապետ ընտրուած է Տիկին Զ. Սերոբեան ։ Բոլոր խօսողներն ալ վեր. առած են Հ. Օ. Միութեան համազգային գործը եւ այս ժողովրդական կազմակերպութեան աճումն ու զարգացումը Մ. Նահանգներէն մինչեւ Սփիւռքի հեռաւոր երկիրները, փակման խօսքն ըրած է ընկերուհի Սաթենիկ Սրապեան ։

Կեդր. վարչութեան անդամ ընտրուած են ընկերուհիներ Գ. Կանայեան, Սիր. Մխիթարեան, Վարդ. Խաչիկեան, Արփի Խաչմանեան, Արաքսի Բագիկեան, Սրբուհի Համաստեղ, եւ Հէլէն Տատայեան ։

ՏՈՐՈՆԹՕ.— Յունիս 22ին Մեքսիքօ Սիթիի մէջ (Մ. Նահանգներ) մեռած է Հ. Յ. Դ. Կոմիտէի անդամներէն ընկ. Գաղտասար Դօլուխանեան ։ Ծնած է Երեւան, 1888ին ։ 51 տարիներ անընդհատ գործած է նուիրումով եւ եղած է ուխտաւոր մը Հ. Յ. Դ. խոէալներուն ։ Հայաստանի անկախութեան օրերուն իր ծառայութիւնը բերած է մայր հայրենիքին ոստիկանական բաժնին մէջ ։ Փոխան ծաղկեպսակի նըւէրներէ գոյացած է 952 տոլար որ պիտի բաժնուի Հ. Օ. Միութեան, Կոմիտէին, ինչպէս եւ Լիբանանի Թոքախտաւորներու բուժարանին ։

ՖՐԻՏՋՈՖ ՆԱՆՍԷՆԻ յուշարձանը կանգնելու համար Նորվեկիոյ մայրաքաղաքին մէջ՝ իբրեւ խորհրդանիշ հայ ժողովուրդի երախտագիտութեան Հ. Բ. Ը. Միութեան լիազօրը՝ Գ. Ալեք Մանուկեան հետագրած է Նորվեկիոյ վարչապետ Կերհարդսընի թէ՝ շուտով Նանսէնի յուշարձանը պիտի կանգնեն հոն ։

ՀԱՅ ՄԻԼԻՈՆԱՏԷՐ ՄԸ՝ Մ. Նահանգները հաստատուած գորգի վաճառական Բոպըրթ Գըլըճեան կը գլխաւորէ դրամատէրներու խումբ մը որ 4.600.000 տոլար տրամադրած է քարիւղի հորերու շահագործման համար Գոլիվիոյ (Հարաւ. Ամերիկա) Վիլլամոնթիս կոչուած վայրին մէջ ։ Ան տիրացած է շահագործումներու

jիսուն առ հարիւրին ։ Այս նոր հորերը 17 ամիս ետք պիտի կրնան օրական 400 տակառ քարիւղ արտադրել ։

ԹԵՀՐԱՆԻ Հայոց գործակալական ժողովը գումարուած է վերջերս ։ Դըպրոցներու ելեւմուտքը գրեթէ հաւասարակշռուած է եւ տարեվերջին փոքրիկ բացեր միայն ունեցած են — «Դաւթեան» կեդրոնական դպրոցները (շուրջ 170 հազար ռիալի գումար մը, որ չնչին է այդ դպրոցներու շուրջ չորս միլիոն ռիալի տարեկան ելեւմուտքը նկատի ունենալով, նաեւ Շահազիզ տարրական դպրոցը (մօտ37 հազար ռիալ, որ հաւասար է ելեւմուտքի մօտ տասը տոկոսին) ։ «Արամ» եւ «Թաստոմ» դպրոցներու օժանդակ Մարմինները, դպրոցներու, ելեւմուտքը հաւասարակշռելէ զատ, ձեռք բերած են բաւական շօշափելի գումարներ ։ Նմանապէս «Դանայեան» դպրոցի օժանդակ մարմինը ։ Կարեւոր օժանդակութիւն ցոյց տուած են « Շահազիզ» դպրոցի Օժանդակ Մարմինը եւ « Արաքս » դպրոցի Օժանդակ Մարմինը (Հայ կին. Միութիւն) ։

Ցանձնախումբը դպրոցի շէնքի կառուցման համար ցարդ հանգանակած է մօտ հինգ միլիոն ռիալ ։ Ժողովը յանձնարարեց «Դաւթեան» դպրոցի եւ եկեղեցիի միջեւ ազգապատկան հողամասի վրայ 27 սենեակնոց դպրոցական շէնքի կառուցման աշխատանքները սկսիլ անյապաղ եւ բանալ ազգ. նոր դպրոց Դարվազէ Դովլաթ Սէյէզ Ալի Փիչ Շէմրան եւ յարակից թաղամասերու մէջ ։ Ժողովը ընտրեց հինգ հոգինոց հոգաբարձութիւն — Գ. Գ. Գույումճեան Տիգրան, Գրիգորեան Գեդո, Մամեան Նորայր, Մանասեան Մանասէ եւ Գետրոսեան Ալէք ։

Ժողովը յանձնարարեց լրիւ միջնակարգի աստիճանի հասցնել (12րդ) Թեհրանի Օրիորդաց եւ տղայոց դպրոցները, եւ աշխատիլ առաւելագոյն թիւով դասաժամեր յատկացնել հայերէնի համար, հաստատել միջնակարգի հայերէնի բաժնի ծրագիր ։

Կազմել եւ հրատարակել հայերէն բաժնի համար պակաս դասագրքերը եւ աշխատիլ զօրացնել հայերէնի ուսուցչական կազմը. գնել՝ «Թաստամ» դպրոցի հողամասը ։

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ սահմանային բանակին հրամանատար նշանակուեցան գերմանական բանակի նախկին զօրավարներ՝ Շփայտըլ եւ Հայզինկէր «զօրամասի զօրավար»ի աստիճանով ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց ազատ արձակել ճափոնացի 16 պատերազմական ոճրագործներ ։ Առաջին գիշումն է որ կը կատարէ ։ Ճափոնի վարչապետը իր կողմէ, կը յայտնէ թէ Մոսկուայի հետ ույլարձակման դաշինք մը կնքելու ծրագիրն ունի ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ զանազան շրջաններուն մէջ դեռ կը շարունակուին անձրեւներն ու կարկուտները, պատճառելով մեծ վնասներ

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ նետուեցաւ ուժեղ ռումբ մը, որ քանդեց վարչապետ Տիէմի տեղեկատու գիւանին կեդրոնատեղին ։

ՀԵՐՈՍՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

★

Այս տարի եւս ընկերներու եւ հաւատաւոր համակիրներու բազմութիւն մը փութացած էր, 24 Յուլիսի կիրակի օր, տօնելու հերոսներու օրը եւ Խանասորի արշաւանքի տարեդարձը, ինչպէս նաեւ այցի երթալու Իշխան Արղութեանի եւ բժիշկ Տէր Դաւիթեանի շիրիմներուն ։

Ժամը 3ին, ներկաները հաւաքուած էին ընկեր եւ ընկերուհի Արղութեաններու շիրիմներուն առջեւ ։ Շաւիլի Նոր Սերնդականները երգեցին «Կարկուտ տեղաց»ը որմէ յետոյ խօսք առաւ ընկեր Հրանտ Սամուէլ ։ Պատմականը ընելէ ետք Խանասորի արշաւանքին, ներկայացուց Իշխան Արղութեանի կատարած մեծ գործը ազատագրական պայքարին ի նպաստ եւ հրաւիրեց ներկաները ուխտել հաւատարիմ մնալ այն իտէալին որուն առաջնորդները եղան Իշխան Արղութեանները, մինչեւ որ տէր դառնանք հայ ժողովուրդի դարաւոր երազին՝ ազատ եւ անկախ հայրենիքին ։

Արղութեանի համեստ զինուորներէն՝ Գասկեան վեր հանեց իր հրամանատարի հերոսական ոգին եւ յուզումով պատմեց թէ ինչպէս ան մինչեւ Իկտիր գալով խըրախուսած էր զինուորները, թէ ընկերուհի Սաթենիկ իր ձեռքերովը յանձնած էր սուրերը հայ զինուորներուն ըսելով «հայ կինն է որ կուտայ այս սուրերը ձեզի, եթէ դառնաք առանց արեան մէջ թաթախելու վերադառնաք, արժանի չէք ձեր մայրերը համբուրելու ։

Ապա բազմութիւնը ուղղուեցաւ դէպի Բժիշկ Տէր Դաւիթեանի շիրիմը, ուր կըկին ընկեր Հր. Սամուէլ խօսք առնելով, ներկայացուց անզուգական՝ ընկերը, անոր մատուցած ծառայութիւնները եւ աւելցուց, Տէր Դաւթեանը ոչ խօսքի ոչ ալ գրչի մարդ էր, բայց բոլոր ժողովներու մէջ անոր կարծիքը գերակշիռ էր, ան հաշտարար ոգին էր բոլորին իր արդարամտութեամբ եւ անաչառութեամբ ։

Հակառակ յայտարարուած ըլլալուն որ օդի աննպաստութեան պատճառաւ դաշտահանդէս տեղի պիտի չունենայ, ժողովուրդը հաւաքուած էր անտառին մէջ եւ չէր ուզեր բաժնուիլ աւանդական Խանասորի անտառէն ։

Շաւիլի ընկերները սարքուեցան միջոցներ ձեռք առնել եւ պէտք եղած կարգադրութիւնները ընելով սկսան խրախճանութիւնները ։

Անտառին մէջ խօսք առաւ ընկեր Խ. Մկրտիչեան եւ դրուատիքը ըրաւ հայ դատի համար զոհաբերուող անհամար հերոսներուն եւ մասնաւորաբար ծանրացաւ, հայ — թաթարական ընդհարումներու վրայ ։

Հաճելի անակնկալ մըն էր երգերու բաժինը որուն իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին երգիչ եւ երգչուհիներ, Աստղիկ Քէօսէեան, Մաթիլտ Գուտաքեան (Գէյրութէն), Ազատնի Աւետիսեան, Դաւիթ Զօլաքեան, Մկրտիչ Գօղոսեան ։ Հերոսներուն նուիրուած ոտանաւոր մը կարդաց Մնացող Տէր Գրիգորեան ։

Ուրախութիւնները, երգերն ու պարերը տեւեցին մինչեւ ուշ գիշեր ։

Գ. ԳԱՐԳԻՆ

ՓԱՐԻԶԻ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

★

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք երէկ, թերթը մամուլի տակ էր երբ ստացանք եկեղեցւոյ ընտրութեանց արդիւնքը, զոր կը հրատարակենք ստորեւ .—

Փարիզի եւ շրջակայից Հայ. Առաքելական եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան ներկայացուցչական ժողովի ընտրութիւնները տեղի ունեցան 3 Յուլիս, 1955, կիրակի օր ։ Քուէի իրաւունք ունեցող անդամներու թիւը 2356 էր, քուէարկութեան մասնակցողներու թիւը 1824 ։ Ձայներու բացարձակ մեծամասնութեամբ (913) ընտրուեցան հետեւեալ անդամները եւ սատացած են .—

Բացարձակ մեծամասնութեամբ ընտրուածները .—

Մականուն անուն	քուէ
Բամպուքճեան Արտաշէս	1658
Ցակոբեան Կարապետ	1624
Խամէրեան Վահան	1618
Գահթիարեան Գառնիկ	1566
Գալեան Հրանդ	1520
Ֆրէնկեան Վահէ	1508
Տէր Ցակոբեան Ցակոբ	1491
Ֆրէնկեան Նուրհան	1407
Գագըրճեան Գէորգ	1355
Կիւլպէնկեան Վարդ	1276
Բամպուքճեան Գարէտ	1266
Աճէմեան Արմենակ	1260
Տամլամեան Բարսեղ	1246
Քարեան Սեդրակ	1224
Կէնճեան Գատրիկ	1221
Գօղոսեան Յովհաննէս	1219
Բարսեղեան Արմէն	1213
Տարօնեան Արամ	1209
Գետրոսեան Սերժ	1187
Ջրպաշեան Կարօ	1187
Յովհաննէսեան Նուպար	1178
Մալաճեան Անդրանիկ	1119
Սարաֆեան Ցարութիւն	1092
Գօյաճեան Օննիկ	1042
Գիւլիւքեան Արամ	635
Գալըգճեան Գետրոս	607
Դաղալեան Կարապետ	596
Գարսամեան Մկրտիչ	542
Թօփաքեան Հայկ	519
Թէրզեան Արամ	517
Ապալէկեան Հայկ	516
Գարիկրճեան Անդրէ	503
Որբերեան Ցարութիւն	499
Ապլաղանեան Գառնիկ	485
Նալպանտեան Սահակ	481
Մոստիչեան Գարլօ	472
Գալապանեան Սարգիս	469
Թադէոսեան Ռուբէն	386
Ալթունեան Միհրդատ	382
Փէշտըմալճեան Արամ	132
Զարմիսեան Լեւոն	142
Մոմճեան Գառնիկ	61
Դալֆայեան Սեդրակ	37
Դաւիթեան Նուպար	32
Զիլինկիրեան Վահէ	25
Շարապխանեան Միսաք	21
Յովհաննէսեան Գառնիկ	20
Կարինեան Կարօ	29

ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

կուտար, վերջին անգամ, թէ ո՞ւր է ամուսինս, ամէն անգամ դուք տո՛ւն կը բերէիք, այնպիսի ձեւով մը որ ըսել կ'ուզէր կարծէք, ինչո՞ւ այս անգամ ալ ձեր հետ չբերիք ։ Ցուցամէջս չէի կրնար պատասխանել իրեն, ինչպէս, ի՞նչպէս ըսէի իրեն թէ — « Տիկին Բաղտասարեան, այս անգամ փոխանակ ձեր ամուսինը բերելու, իր մահուան գոյժը կը բերեմ ձեզ ։ Տիգրիսը ոչ եւս էր այլեւս ։ Ինկած էր ան, ճիշդ ինչպէս զինուորականը պատերազմի դաշտը, իմին ալ ինկաւ պարտականութեան գլուխը, յանուն իր գաղափարին եւ հայրենիքին » ։

Այո, մեր Տիգրիսն ալ ինկաւ, գաղափարի եւ հայրենիքի անմահական ճամբուն վրայ ։ ՆԵՐՍԷՍ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (99)

ԳՈՐՇ ԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

*

ԳԼՈՒԽ Լ.

(Աննի պատմութենէն քաղուած)

Ո՛հ, Անն, սիրելիս, մի բարկանար, բայց ինչէն գիտես որ այս քու երիտասարդ իրականութիւնը կ'ըսէ Անոր բոլոր խօսքերուն կը հաւատաս ։

— Անշուշտ կը հաւատամ, զոչեցի վրդովուած ։

— Սակայն ի՞նչ ունի այդ երիտասարդը, որ այդքան հրապուրած է քեզ ։ Ես իր վրայ բացառիկ բան մը չեմ տեսներ, բացի իր անուաշադիր նայուածքէն ու Քարի ղարէն մնացած Շէյխի մը սիրահարական ձեւերէն ։

— Պարզ անոր համար որ դուն ամուսնական հանգստաւէտ կեանք մը կը վայելես ու կը գիրանաս, մոռնալով որ անդին վիպերգութիւն կոչուած բան մըն ալ գոյութիւն ունի ։

— Կը գիրնամ, Անն ։ Ամբողջ բացակայութեանդ միջոցին քեզի համար կրած տառապանքս՝ քանեց մարմինս, ծունկներու վերածեց զայն ։

— Սակայն անսուաղ մէկու մը երեւոյթը չունիս, յարեցի սառնօրէն ։

— Ամուսնական հանգստաւէտ կեանք մը վարելու ալ վստահ չեմ, շարունակեց Սիւզան, մելամաղձիկ ձայնով մը ։ Ահաւոր ջեռաղիրներ ստացայ Քլէրընսէն ։ Կը հրամայէ տուն վերադառնալ անմիջապէս ։ Ի վերջոյ չպատասխանեցի այլեւս, ու հիմա տասնըհինգ օր է լուր չունիմ իրմէ ։

Սիւզանի ընտանեկան այս նեղութիւնները շատ լուրջի չառի ։ Ժամանակը դալուն պէս պիտի հաշտուէր Քլէրընսին հետ ։ Խօսակցութիւնը դարձուցի ադամանդներու հարցին շուրջ ։

Սիւզան ինծի նայեցաւ կարկամած ։

— Բացատրեմ, Անն, ըսաւ ։ Երբ սկսայ կասկածիլ գնդապետ Րէյսէն՝ սարսափելի կերպով մտահոգուեցայ եւ ուզեցի Զըրվէյները մնալ՝ պատրաստ գտնուելու համար այն պարագային՝ երբ քեզ առեւանգելու փորձ մը կատարէր այս կողմերը ։ Բայց չէր գիտեր ինչ ընել ադամանդները ։ Կը վախնայի մօտս պահել անոնք, եւ...

Շուրջը անհանգիստ ակնարկ մը պտըտցուց. կարծես պատերն ալ իմանային, յետոյ ականջիս փսփսաց.

— Շատ լաւ ես մտածեր, ըսի ։ Ան արդէն այդպէս պէտք էր ընէր ։ Հիմակ քիչ մը անյարմար է ։

Սըր Էօթէյս ի՞նչ ըրաւ անոնք կները.

— Մեծերը Քէյփ Թաուն ղրկեց Փեկկթին հետ ։ Ան ալ այնօր Եոհաննէսպուրկ՝ Սըր Էօսթէյսին քով կ'երթար ։

— Կը հասկնամ, իսկ փոքրերը ո՞ւր են ։

— Կարծեմ Սըր Էօսթէյս իր հետ տարաւ ։

— Քիչ մը անյարմար է. բայց զոնէ ապահով են ։ Լաւ կ'ըլլայ որ այդպէս ձգենք առայժմ ։

Սիւզան ինծի նայեցաւ ժպտալեց .

— Չես ուզեր անգործ մնալ, այնպէս չէ՞ ։

— Ոչ շատ ։

Ուզեցի Փեկկէթի նստած շոգեկառքին Քիմպըրլիէն անցնելուն ժամը սորվիլ ։ Գիտի հասնէր յաջորդ օրը կէս օրէ վերջ ժամը 5.40ին ու պիտի մեկնէր 6ին ։ Կը փափաքէին Փեկկէթը տեսնել կարելի եղածին չափ շուտով ։ Ասիկա ուրեմն, լաւ պատեհութիւն մըն էր ։ Կացութիւնը Րէնտի մէջ շատ լուրջ հանգամանք կը ստանար. ու թերեւս երկար ժամանակի համար ուրիշ պատեհութիւն չստեղծուէր ։

Նոյն օրը հեռագիր մը ստացայ Եոհաննէսպուրկէն — « Ապահով հասայ ։ Ամէն ինչ լաւ կ'ընթանայ ։ Էրիք այստեղ է, նմանապէս Էօսթէյս, բայց ոչ Կին ։ Առ այժմ եղած տեղդ կեցիր ։ Անտի » ։

Էրիքը Րէյսի ծածկանունն էր՝ մեր կողմէ դրուած ։ Այդ անունը որոշեցի վասնզի ամէնէն չսիրած անունս է տակա ։ Մինչեւ Փեքէթը տեսնելս պիտի չկրնայի որոշ բան մը ընել ։

— Դէմքիս շպարը հատեր է, երանի Փարիզ ըլլայի որովհետեւ առար լաւը միայն Փարիզ կը գտնուի, ըսաւ Սիւզան հառաչելով .

Թարգմ. Ա. Հ.

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍԹԻ

(Շար.)

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անթեւը ամբողջութեամբ հաղորդեց նախագահ Այզընհաուըրի ճառը, զոր խօսած էր առջի օր :

ՄԱՌԵՇԱԼ ԹԻԹՕ երկու հարիւր հազար հոգիի առջեւ յայտարարեց թէ Եուկոսլաւիան պիտի չըջէ Արեւմուտքը, սակայն պիտի համագործակցի բոլոր երկիրներուն հետ: Յետոյ յայտնեց թէ Մ. Միութիւնը կը հրաժարի պահանջելէ Եուկոսլաւ պարտքէն 90 միլիոն տոլար :

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ նոր օրէնքներ հաստատեց ալքոլամոլութեան դէմ, որոնց համաձայն, այդ հիւանդութեան բուժումը պարտադիր կը դառնայ :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒ խորհրդարանէն պատուիրակութիւն մը շուտով պիտի մեկնի Մոսկուա :

ԱՐԺԱՆԹԻՆ սուգի մէջ է Էւա Փերոնի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ : Կը սպասուէր որ խռովութիւններ ծագին, սակայն միջադէպեր չպատահեցան: Փերոնական կուսակցութեան անդամները դիմում կատարեցին նախագահ Փերոնի մօտ, որպէսզի վերստանձնէ կուսակցութեան ղեկավարութիւնը: Չի կարծուիր սակայն որ նախագահը ընդունի :

Միւս կողմէ, տասը տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, ընդդիմադիր կուսակցութիւններն « արմատականներու վարիչը իրաւունք ստացաւ անթելէն խօսելու: Ընդդիմադիր ղեկավարը պահանջեց որ կառավարութիւնը յարգէ սահմանադրական օրէնքները :

ԱՖՐԵՒԱՍԻԱԿԱՆ պետութեանց ՄԱԿի խմբակցութիւնը, նորէն կ'արծարծէ Մարոքի հարցը կատարելով նոր դիմումներ: Նախապէս առաջարկած էր օրակարգի նիւթ դարձնել այդ խնդիրը: Միւս կողմէ մերժած է Քէնիայի ապստամբ. կուսակցութեան խնդրանքը, Մաօ-Մաօներու խնդիրն ալ ՄԱԿի յղելու մասին :

ՉԻՆԱԿԱՆ դրամագլուխներու մեծ մասը, 90 առ հարիւր յատկացուած է ծանր ճարտարարուեստին :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ

Չորեքշաբթի իրիկուն հոլանտացի Վակմանս առաջին հասաւ Պոոտօ: Պօպէ միշտ ընդհանուր դասաւորման գլուխն է : Հինգշաբթի դէպի Փուաթիէ :

ԽՄԲԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՄԲ.— Արդէն հաղորդած էինք առջի օր որ այս ամառ Ֆրանսայէն որոշ թիւով Հայեր պիտի կարենան այցելել Հայաստան: Այս առթիւ ստացանք հետեւեալ տեղեկութիւնները :

Օգոստոսի սկիզբէն ՖՐԱՆՍԱՀԱՅԱՍՏԱՆ Հայեր պիտի կարենան երթալ Հայաստան իբրեւ զբօսաշրջիկ: Փափաքողները իրենց անցագիրերը եւ չորս նկարներ պատրաստելով կրնան դիմել Պ. ՆՈՒՊԱՐ ՅԱԿՈԲՕՖի :

168, Rue du Temple
Métro Temple ou République
Tél. TUR. 64-96

Երեքշաբթի, Հինգշաբթի եւ Շաբաթ օրերը ժամը 13էն 15, Չորեքշաբթի եւ Ուրբաթ ժամը 18էն 20:

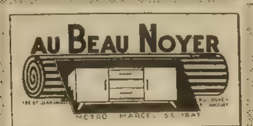
ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1.Bl. du Nord — Le Raincy S.O.

1955 - 1956 դպրոցական տարեշրջանին արձանագրութիւնները սկսած են :

Ընդունելութեան պայմաններուն տեղեկանալու համար, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրներէն առաջ, մասնաւոր պաշտօնեայ մը պիտի գրաղի ծնողներուն դիմումներով :

Երթեւեկի համար Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Րէնսի Փավիյոն :

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ

185, Bd. Jean Jaurès
Boulogne - Billancourt
Métro MARCEL SEMBAT

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ :

Կիրակի Յուլիս 31ին, ամբողջ օրը, Սէփթէմ լէ Վալօնի անտառին մէջ, (անցեալ տարուան տեղը):

Պատուայ նախագահութեամբ Սեփթեմի քաղաքապետ՝

RAPHAEL BAPTISTIN

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսի Պ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Հայկական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ : Տեղի կ'ունենայ պուլի եւ այլ խաղերու մրցումներ :

Թիւրիմացութեան տեղի չտալու համար այժմէն կը յայտարարենք որ դուրսէն բան ծախելը բացարձակապէս արգիլուած է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մանիա Քոչարեան եւ զաւակը՝ Միքայէլ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ընկերները եւ բարեկամները :

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Քանի մը տեղեր միայն ազատ մնացած ըլլալով, այսուհետեւ արձանագրութիւնները կ'ընդունուին միայն մրցումով (քօնքուր): Ուստի փութացէք առաջնորդել ձեր զաւակները վերջնական փակումէն առաջ :

26, Rue Troyon - Sèvres (S. O.)
Tél. : OBS. 18-28.

Արձանագրութեան օրերն են՝ Շաբաթ եւ երկուշաբթի կամ ժամադրութեամբ :

ԴԱՏԻՄՑԻԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած է Դատէմի Լուս.Ուս. Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ :

Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին, Պ. Նազարեանի սրճարանին ետեւի պարտէզին մէջ :

Այս դաշտահանդէսը կազմակերպուած է Ուսումնասիրաց գործնական նպատակին ի նպաստ :

Ճոխ պիւֆէ եւ Թարբերդցիներու նշանաւոր քիւֆթէն :

Հայկական գեղջուկ երգերու եւ պարերու կարգին ապահովուած է նաեւ Թարբերդի փող եւ թմբուկը :

Մուտքը ազատ է :

ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Կրթական նախարարութեան կողմէ Օր. Հայկանուշ Թորոսեան ստացած է՝

ՕՖԻՍԻԷ Տ'ԱՔԱՏԷՄԻԻ

պատուանշանը :

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Մարսէյլի Համազգ. Մշակ. Միութիւնը եւ իր Յոր. Յանձնախումբը իրենց խորունկ ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տիկին Արաքսի Մալաքեանին, Պ. Աշոտ Մալաքեանին, Օր. Գ. Քիրազեանին:

Այս առթիւ ստացած ենք հետեւեալ նուիրատուութիւնները փոխան ծաղկեպսակի :

Հանգուցեալին որդին՝ Աշոտ Մալաքեան	20.000
Ազգ. Առաջնորդարան	2.000
Տոքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեան	1.000
Պ. Յակոբ Անտիլեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Նշան Դարբինեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Իսրայէլ Դարբինեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Լեւոն Պապիկեան	3.000
Տէր եւ Տիկ. Գագիկ Շալճեան	1.000
Պ. Մելքոն Պօղոսեան	1.000

×

Վիէնէն Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Զաքարեան կը նուիրեն հազար Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման համար :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Հանգուցեալ Ռուբէն Մարգարեանի յիշատակին, այս կիրակի, կը հրաւիրենք յարգելի ազգայինները :

Պ. Ռ. Մարգարեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները եղած են եկեղեցւոյս — Պ. Պ. Ս. Տէօվլէթեան, Տօսունեան եղբարք, Ն. Տէր Միսաքեան, Գափլանեան ընտանիք հազարական ֆրանք, Պ. Կ. Աճէմեան 500 ֆրանք, հանգուցեալ Լափաջեան Գրիգորի թաղման փոխան ծաղկեպսակի Պ. Պ. Գ. Շալճեան, Արք. Մօրուքեան, Տիկին Մարիցա Պօյաճեան հազարական եւ Պ. Թ. Լափաջեան 300 Ֆր.: Տիկին Զամպաքճեանի փոխան ծաղկեպսակի Պ. Կ. Զամպաքճեան 1500 Ֆր.:

Մեր ցաւակցութիւնները :

Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ Պոմոնի Թաղ.ը որոշած է աղքատաց Մատաղօրհնութիւն եւ Խաղողօրհնութիւն կատարել հանդիսաւոր կերպով: Երկու ոչխար արդէն նուիրուած է, փափաքող ազգայինները կրնան աւանդական այս Մատաղօրհնէնքին մասնակցիլ :

Թաղ. Խորհուրդ Պոմոնի

ՓՈՔՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

Նէօյիի լիսէի աշակերտ, փոքրիկն Ժանին Թագւորեան ստացած է նախնական ուսումի վկայականը :

ԲՈԼՈՐԻՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԲՈԼՈՐ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ ԿԸԼԼԱՆ ԿԱՆԽԻԿ :

Վարչութիւնը ի վիճակի չէ կազմակերպութիւններուն կամ անհատներուն ամէն անգամ յիշեցնել պարտքերը :

Լոյս չեն տեսներ նախապէս չվճարուած յայտարարութիւնները :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ֆ. Կ. Խաչի Անկէնի տարեկան հանդէսը Հոկտեմբեր 16ին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օգափոխութեան կայանի մասնակցողներուն մեկնումը այս երկուշաբթի Օգոստոս մէկին, ժամը 21.18ին, Կար տը Լիոնէն :

Ժամադրավայր՝

ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 20ԻՆ

Hall départ Grande Ligne

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ՀԱՄԱԽԱՐՓ. Հայր. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Պ. Սիմոնեանի սրճարանը, րիւ Պէլֆմայ: Օրակարգ. - Պատգամաւորներու ընտրութիւն եւ հարակից խնդիրներ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՏԷՍԻՆ.— Հայրենակից Տիգրան Բաղտասարեանի մահուան առթիւ, Վասպուրականի Հայր. Միութեան մասնաճիւղը յուզումով ցաւակցութիւն կը յայտնէ իր այրիին, զաւկին եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

«ԴԻՒՑԱԶՆԱԿԱՆ ՈՒՐՖԱՆ ԵՒ ԻՐ ՀԱՅՈՐԴԻՆԵՐԸ»

1500 էջ, պատկերազարդ եւ բազմակողմանի բովանդակութեամբ: Գինը 2800 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 3000, գեղեցիկ եւ լաթակազմ: Նախընտրելի է վճարումը կատարել կանխիկ, ղրկելով հասցէն, գիրքը ստանալու համար ուղղակի Պէյրութէն:

Ֆրանսայի, Պելժիոյ, Հոլանտայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ այլ երկիրներու համար գրել.—

Issayan, 38, Rue du Ménil, Asnières
Seine France

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

Գրեց՝ Կ. Փօլատեան: Ականատեսի մը յուշերը Տէր Զօրի Սարսափներէն, (արձակ եւ ոտանաւոր): Տպ. Յուսաբեր, 1955: Գին 500 Ֆրանք:

Դիմել «Յուսաբեր»ի վարչութեան կամ ուղղակի հեղինակին,

G. Poladian, 53, Chemin de St. Julien
Marseille (B. du R.) France

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

- Մոնմորանսիի Հայկ. Հանգստեան Տունը տնտեսավարելու պէտք ունի որոշ փորձառութեամբ օգնական - խոհարարի մը:

Անմիջապէս դիմել վարչութեան՝

32, Rue de Trévise, Paris (9)

Ժամը 3էն 6 :

Աղքատախնամի վարչութիւն

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 ֆր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 ֆր. կամ $ 10 — հատը 12 ֆր

ՇԱԲԱԹ 30 ՅՈՒԼԻՍ • SAMEDI 30 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7737 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3148

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՍԱՏՈՒ ՓՈՐՁ ՄԸ

*

Ուրեմն, այս տարի Հայեր ալ պիտի կըրնան երթալ Հայաստան, իբրեւ շրջիկ, ամառնային արձակուրդին առթիւ։

Լուրը իմացեր էինք արդէն եւ թերթին հաղորդուած զեկոյց մըն ալ կը հաստատէ իրողութիւնը։

Անցեալ տարուընէ ի վեր, միջազգային մամուլը կը ծանուցանէր թէ Խ. Միութիւնը այս տարի աւելի լայն պիտի բանայ դուռները օտար շրջիկներու այցելութեան համար։

Այս լուրին վրայ, շրջիկներու խումբեր կը պատրաստուէին Անգլիոյ, Հոլանտայի եւ սկանտինաւեան երկիրներու մէջ։

Տրամաբանական էր որ միւս 15 խորհրդային հանրապետութիւններն ալ օգտուէին կեդրոնի որոշումէն։

Այսպէս կամ այնպէս, յուսատու փորձ մըն է որ կը կատարուի, ժամանակաւոր արտօնութեամբ, խմբական այցելութիւն մը սարքելու համար Ֆրանսայէն դէպի Հայաստան։

Ծանօթ չենք մանրամասնութեանց։ Փափաքողները կրնան դիմել եւ իմանալ, անոր համեմատ որոշելու համար իրենց ընելիքը։

Հրատարակուած ազդէն կ՚երեւայ որ բացարձակ պայման է Ֆրանսական հպատակ ըլլալ, որպէսզի դացողները դժուարութեան չհանդիպին, վերադարձի համար։

Շատ բան կախում ունի այցելութեան կազմակերպիչներու լրջութենէն եւ ուղղամտութենէն, որպէսզի թիւրիմացութիւններ չծագին։

Թերեւս հարցարաններ ալ պատրաստուած են։

Ամէն պարագայի մէջ, ձեռնարկին շահը կը պահանջէ քէ — բնոյն չըերել, տառապանքի վերածելով զբօսական պտոյտ մը։

Առաջին փորձն է այս, եւ կրնայ ընդհանրանալ ու տեւական դառնալ տարիներու ընթացքին, իբրեւ բնական երեւոյթ.

Տարիներէ ի վեր կը հարցնէինք թէ տարադիր Հայը ինչո՞ւ կրնայ ամէն տեղ երթալ, նոյնիսկ Թուրքիա մտնել, բայց ոչ իր հայրենիքը։

Հիմա որ շրջագայութեան առաջին փորձը կը կատարուի Ֆրանսայի մէջ, կը կարծենք թէ օգուտը պիտի ըլլայ փոխադարձ։

Տարրական պահանջ է մերձեցումը հայրենիքի եւ տարադիր բազմութեանց գաւառներուն միջեւ։

Հայկական «կարօտը» միայն բաղձանք չէ, այլ եւ հաւատք ու կորով։

Այս առաջին փորձով, թերեւս ճամբան հարթուի ուրիշ բնականոն պահանջ մը եւս գոհացնելու։

Ժընեւի խորհրդաժողովին մէջ ճառեր խօսուեցան Արեւմուտքի եւ Արեւելքի մերձեցման, փոխադարձ երթեւեկի, գաղափարներու եւ հրատարակութեանց ազատ փոխանակութեան մասին։

Պատճառ չկայ որ դէպի Հայաստան խմբական այցելութենէն ետք, ճամբաները չբացուին սովորական երթեւեկներու համար։

Ո՞ր երկրին զաւակը չի կրնար իր հայրենիքը երթալ ազատօրէն, եթէ սեւ ցանկը անցած չէ, բռնակալ իշխանութեան մը հրամանով։

Մեծերը կրնան շատ մը պատճառներ եւ պատրուակներ գտնել, ազատ փոխանակութիւնը սահմանափակելու համար։

Մեր միմուճար հայրենիքը ամէն բանէ առաջ պարտաւոր է վստահութիւն ներշնչել տարադիր բազմութեանց, լռութեան դատապարտելով ծուղրերան մունետիկները։

Հայկական համակեցութիւնն ալ այդ կը ձեւազէ։

Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՆ ՑԱՒ ՅԱՅՏՆԵՑ

*

« ԴԱՑԹԱԿՂԵՑՈՒՑԻՉ

ԱՆՀԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ»

Խզելով լռութիւնը, Սոֆիա ի վերջոյ զեկոյց մը հրատարակեց օդային միջադէպին մասին, զոր հաղորդեցինք երէկ։ Պուլկարիա կ՚ընդունի թէ իր հակաօդային թնդանօթները վար առած են իսրայէլեան օդանաւը որ Լոնտոնէն գալով կ՚ուղղուէր դէպի Պոլիս – Թէլ Ավիվ։

Սոֆիայի զեկոյցին համաձայն, իսրայէլեան կոնստելլասիոնը շեղելով իր ճամբէն թռած է Պուլկարիոյ սահմանային շրջաններուն վրայէն, եւ երկրի պաշտպանութեան ուժերը չկարենալով ճշդել օդանաւին ինքնութիւնը, թնդանօթի «ազդարարիչ մէկ քանի հարուածներ» քաշած են, որուն հետեւանքով օդանաւը վար ինկած է։ Բոլոր ճամբորդները, ինչպէս նաեւ օդաչուները, ընդամէնը 58 հոգի, մեռած են։ Պուլկարական կառավարութիւնն ու ժողովուրդը խոր ցաւ կը յայտնեն այս առթիւ Իսրայէլի։ Հինգ նախարարներէ բաղկացած քննիչ յանձնախումբ մը ղըրկուած է «արկածին» վայրը, աղէտին պատճառները ճշդելու համար։

Իսրայէլ բուռն բողոքագիր մը ուղղեց «Պուլկարիոյ հակօդային ուժերու ցոյց տուած պայթակղեցուցիչ անհոգութեան պատճառով, որուն զոհ գացին 58 հոգի»։ Միւս կողմէ կը պահանջէ «վնասուց ամբողջական հատուցում, պուլկարական կառավարութիւնը նկատելով միջազգային զետնի վրայ գործուած այս յանցանքին միակ պատասխանատուն»։

Միջադէպին լուրը Թէլ Ավիվ հասնելէն անմիջապէս ետք, իսրայէլեան քննիչ յանձնախումբ մը Ցունաստան հասած էր եւ առանց անցագրի սպասելու դիմած պուլկարական սահման։ Կը հաղորդեն թէ ետ մղուած է, Սոֆիա մերժած ըլլալով զայն ներս ընդունիլ։ Թէլ Ավիվ «զարմանալի» կը գտնէ այս պարագան, մինչ Պուլկարիա կը պատասխանէ թէ նշանակուած յանձնախումբը կը բաւէ բացուած քննութեան համար, եւ իրաւասութիւն կուտայ Սոֆիայի իսրայէլեան գործակատարին որ ընկերանայ նախարարական յանձնախումբին։ Նոյն իրաւասութիւնը տրուած է նաեւ անգլիական գործակատարին, որովհետեւ մեռեալներուն մէջ — որոնց դիակները փոխադրուած են Սոֆիայի հիւանդանոցը — կան անգլիահպատակներ ալ։

Խոր յուզում կը տիրէ միջազգային շրջանակներու մէջ, այս միջադէպին առթիւ։ Թէլ Ավիվի պուլկարական դեսպանատան դէմ որեւէ յարձակման մը առաջքը առնելու համար, ոստիկանական կարեւոր ուժեր շղթայի տակ առած են զայն։

Մինչ Ուաշինկթըն, իր կարգին, պաշտօնական բողոքագիր մը կը ղրկէ Սոֆիա, Լոնտոնի թերթերը եւ միջազգային մամուլը ընդհանրապէս, բուռն չեչտով կը դատապարտեն այս «օդային ոճիրը» ինչպէս կը յորջորջէ անգլիական թերթ մը։

Եւ դեռ քաղաքական անդրադարձումները, երբ Արեւելք — Արեւմուտք «սիրալիր» յարաբերութեանց հիմերը նետուած ըլլալ կը թուին, երբ խորհրդային վարիչներու Անգլիա այցին լուրը հրատարակուելէն հազիւ 24 ժամ ետք կը պատահի «անօրակելի դէպք մը» ինչպէս կ՚ըսէ տեղական թերթ մը, աւելցնելով. — «Ջլամարտի առեն անգամ անընդունելի էր ճամբորդական օդանաւի մը հանդէպ նման արարք, բայց հիմա՞... Ժընեւէն անմիջապէս ե՞տք...»։ Ուրիշներ դառնութեամբ հարց կուտան թէ այսքան քի՞չ արժէք կը ներկայացնէ մարդկային կեան-

:: ՕՐԸ ՕՐԻՆ ::

*

ՔԱՇՈՒԵՑԷՔ ՁԵՐ «ՁՈՒՔՈՒՐ»Ը

Ձեմ գիտեր կարդացի՞ք։ Պոլսոյ Ժիւմհուրիյէթ լրագրին թղթակիցը, Սամի Ճօշար, յօդուածաշարք մը հրատարակած է, նկարագրելով իր պտոյտը Արաքսի թրքական ափին վրայ։

Այս առթիւ կը պատմէ թէ սահմանագլուխը շրջապատուած է պողպատեայ աշտարակներով, մեքենայացած ? (մեքենաշարժ) հրացաններով, փշաթելերով եւ ուրիշ արգելակներով։

Իր պատմութեան համաձայն, այս բոլորը հաստատուած են փախուստները արգիլելու համար։

— « Հրահանգ տրուած է զացողին վըրայ կրակ բանալ առանց ազդարարութեան, բայց եթէ եկող ըլլայ, «բարի եկար» պիտի ըսեն եղեր »։

Պայ Սամի Ճօշար ի զուր սուտ խենդ կը ձեւանայ, մոռնալով որ աշտարակները, փշաթելերը եւ միւս արգելակները ամէն բանէ առաջ սահմանուած են Հայաստանը պաշտպանելու իր յայտնի եւ գաղտնի թշնամիներուն դէմ։

Պայ Սամի ուրիշ բաներ ալ պատմելով, կը նկարագրէ իր սլտոած շրջանը, ուր կը բարձրանայ «երկնասլաց Արարատ լեռը»։

Եւ կը շարունակէ.

— « Հին Թուրքերուն Սիւրմէլի Զուքուր յորջորջած այս հողերը պահ մը Պարսիկներուն ձգուեր են, Ռուսերը գրաւեր են, եւ վերջապէս բուն տիրոջ, մեր ազգին, ան ալ մեզի մնացեր է »։

Այս. պատմութիւնը եւ աշխարհագրութիւնն ալ այդ հողերէն փախչելով, թուրք թերթին «Սիւրմէլի Զուքուր»ին մէջ թուխսի նստեր են։

Պայ Ճօշար հիացումով կը դիտէ Արարատ լեռը, «ձիւնէն ալ սպիտակ»։ Եւ ի՞նչ.

— « Դաշտն ալ սպիտակ է. անոր ալ սպիտակութիւնը բամպակէն յառաջ կուգայ։ Բամպակն ու ձիւնը, ցուրտն ու տաքը գլուխ գլխի տուեր են »։

Հօշ կէլտին, Պայ Ճօշար։

Լեռը լեռ է, ձիւնն ալ բնութեան մէկ բերքը։ Երկուքին ալ սպիտակութիւնը կը բխի նոյն աղբիւրէն։

Իսկ սա դիմացի դաշտին սպիտակութի՞ւնը։ Ճիշդ է, «բամպակէն յառաջ կուգայ»։

Ուրեմն, աշխատունակ ձեռքեր կան որ բամպակ եւ ուրիշ բարիքներ կը ցանեն Արարատեան դաշտին մէջ։

Հապա դո՞ւք ի՛նչ կը բանիք։

Արաքսի թրքական ափին վրայ, հանդիպակաց վայրերուն մէջ ալ սպիտակ դաշտեր կա՞ն։ Վարուցան եւ արտադրութիւն կա՞յ, թէ ցարդափշուր ոսկորներուխշըրտուքը եւ հրանօթներու նռինչը կը լսուին։

Լեռը գրկեր նստեր էք եւ պազզուակ հեգնութիւններ կը փորձէք Երեւանի եւ Էջմիածնի դէմ։

Քաշուեցէք բուն թրքական «Սիւրմէլի Զուքուր»ը, եւ Արարատը ոչ միայն կը շողայ ձիւնէն ալ սպիտակ, այլ եւ կամանչ նարօտ կը կապէ, իբրեւ յաւիտենական օրհան Արարատեան եւ Սիրատեան Հայաստանի։

ՎԱՀԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի

Վաղուան թիւը, բացառապէս վեց էջ, նոխ բովանդակութեամբ, ամբողջովին նուիրուած է թերթին հիմնարկութեան երեսնամեակին։ (1 Օգոստ., 1925)։

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

«Յառաջ»ի խմբագրատունը արձակուրդով բացակայ է Փարիզէն։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

■

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԱՓՐԻԿԷԻ

ԽՆԴԻՐԸ ՔՆՆՈՒԵՑԱՒ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, վարչապետ Էտ. Ֆոռ, առջի օր պարզեց Մարոքի կացութիւնը խորհրդարանի արտաքին գործոց յանձնաժողովին առջեւ։ Յայտնեց թէ սուլթանական խնդիր գոյութիւն չունի կառավարութեան համար, թէ կացութիւնը բարւոքելու ճամբուն վըրայ է եւ թէ «ներկայ Սուլթանին հետ համագործակցաբար շուտով բարեփոխութիւններ պիտի կատարուին Մարոքի մէջ։

Իսկ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրներուն պատասխանատու նախարարը, Ժիւլի, երկու ժամ անընդհատ խօսելով, վերլուծեց կացութիւնը մանրամասնութեամբ, — եղած ահաբեկումները, Մարոքցի ազգայնականներու, յետադիմականներու եւ հակաահաբեկչական կազմակերպութեան վնասաբար դերը, արտաքսումներուն անհրաժեշտութիւնը, վերջապէս սուլթանական

քը համայնավար երկիրներուն մէջ։ Այո՛, օդանաւը շեղած է իր ճամբէն, ինչ որ հաստատուած իրողութիւն մըն է։ Բայց պատճա՞ռ մըն է այդ որ վար առնուի եւ մեռնին անմեղներ։ Ոմանց կարծիքով կրակելու հրամանը տրուած է անպատասխանատու սպաներու կողմէ։ Իսկ ուրիշներ կ՚ըսեն թէ ով ալ հրամայած ըլլայ, հպատակած է նախապէս տրուած խիստ հրահանգներու եւ կ՚աւելցնեն «կ՚երեւայ սիրալիր յարաբերութեանց հապճէպ հոլովոյթը ժամանակ չէ ձգած Մոսկուայի որ արբանեակներուն հրահանգ տայ որպէսզի հետեւին իր օրինակին»։

Ամէն պարագայի մէջ, պատասխանատու անձնաւորութիւններ — ինչպէս անգլիական խորհրդարանի ընդդիմադիր խմբակին վարիչներէն Մորիսըն — կը պահանջեն որ միջազգային համաձայնութիւն մը կնքուի այսպիսի միջադէպերու առաջքն առնելու համար։

× Գլխաւոր օդաչուն, անգլիացի մը, վարած է ժամանակին Էյզընհաուէր, Թագուհիի եւ Չըրչիլի օդանաւերը։

խնդիրը՝ որուն առթիւ շեշտեց թէ խաղաղ առարկայ չի կրնար ըլլալ գահընկէց սուլթանին վերադարձը, մանաւանդ երբ Մարոքի ներքին խնդիրներէն է այդ, ուրեմն Մարոքցիներու վերաբերեալ։

Ցետոյ ջերմօրէն պաշտպանեց մարզպան Կրանտվալի գործունէութիւնն ու քաղաքականութիւնը։ Ըսաւ՝ «երբ կը տեսնէք թէ որքան կնճռոտ է կացութիւնը, կառավարութիւնը պէտք է ընտրէր նոր եւ գործունեայ մէկը իբրեւ մարզպան։ Գ. Կրանտվալ ճիշդ այդ անձն է»։

Յանձնաժողովին նախագահը շնորհաւորեց նախարարը իր յստակ զեկուցումին համար։ Թէեւ եղան քննադատութիւններ, սակայն հաւանական է որ կառավարութիւնը առանց մեծ դժուարութեանց շարունակէ իր որոշած քաղաքականութիւնը։

× Մարզպան Կրանտվալ վերջացուցած ըլլալով Մարոքի մէջ կատարած իր քննական շրջանը, գալ շաբաթ զեկուցում մը պիտի ղրկէ Փարիզ։ Ռապաթի մէջ, տեղացի 7 «Քայիտ»ներու հետ տեսակցութեան մը ընթացքին, այս վերջինները խոստացան իրենց անվերապահ օժանդակութիւնը եւ ներկայ սուլթանին հանդէպ հաւատարմութիւն յայտնեցին։

× Խորհրդարանը առջի օր զբաղեցաւ Ալժերիոյ խնդրով։ Բազմաթիւ ճառախօսներ թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնեցին կառավարութեան հիւսիսային Ափրիկէի մէջ վարած քաղաքականութեան մասին, այնպէս որ վիճաբանութիւնները ընդարձակուեցան եւ ընդգրկեցին բազմաթիւ հարցեր։ Երեսփոխաններէն շատեր

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ԲԱՂԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

●

Փորձ մը կատարել, բաղդատութեան դնելու եւ կշռելու Թուրք մշակոյթին մտաւորական կեանքը մերինին հետ, 1908-էն 1914ը (Օսմ. Սահմանադրութենէն մինչեւ Մեծ Եղեռնը)։

Աշխատութիւն մը՝ որ կարօտ է ձեռնհաս գրիչներու ուսումնասիրութեան եւ քննական վերլուծումին ։

Իմ ուժերէս վեր է անշուշտ, բայց եւ այնպէս պիտի ջանամ թռուցիկ, հապճեպ ակնարկով մը, միշտ յիշողութիւններուս ապաւինած՝ ընդգծել ներկայացուած գրականութեան համայնապատկերը — թէ մերը եւ թէ անոնցը ։

Այս հայեցողութեամբ նախ ներկայացնենք գաւառներու մէջ ստեղծած մեր մշակութային կեանքը, — Դպրոց, մամուլ եւ հրատարակութիւն, քանի որ այս երրորդութեան մէջ է որ կը դարբնուի, եւ յղկուելով ձեւ ու հոգի կ'առնէ գրականութեան մը կեանքը ։

Սանասարեանի, Ճէնանեանի, Կեդրոնականներու, Հայկազեաններու եւ Խարբերդի, Այնթապի, Մարզուանի, Գարուգակի եւ այլ վայրերու բարձրագոյն երկրորդական վարժարաններու եւ գոլէճներու գոյութիւնը, զօրաւոր ազդակներ հայ մշակոյթի զարգացման եւ մտաւորականութեան մը կազմաւորման ։

Իսկ ի՞նչ ունէին անոնք — միայն մատի վրայ համրուած հինգ կամ վեց «Իտատի» բարձրագոյն դպրոցներ ։

Հոս, կը տեսնուի դերակշռութիւն մը դէպի մեզ եւ արու արդիւնքը՝ բարգաւաճ մամուլ մը, ինչպէս՝ Տրապիզոնի մէջ Խարիսխ, Պոնտոս, եւ Մռծակ։ Կիրասոնի մէջ Փեթակ, Երզնկայի մէջ Արօր, Մարզուանի մէջ Նոր Այգ, Հայկունի եւ Բոզբոզ, Խարբերդի մէջ Եփրատ, Վանի մէջ Աշխատանք, Կարնոյ մէջ Յառաջ, Սանասարեանի Հայ Սիրտը, Ամասիոյ մէջ Ապառաժ, Սեբաստիոյ մէջ Հողդար, Նիկոմիդիոյ մէջ Բիւթանիա, (շաբաթաթերթ), Իզմիրի մէջ Արեւելեան Մամուլը, Դաշինքը(երկօրեայ) Արշալոյսը, Հայ [?]ականնութիւնը։ Եւ գեռ ցանկը լրիւ չէ։ Նմանապէս զանազան քաղաքներու՝ մէջ հրատարակուած՝ « Փարոս », «Տիգրիս», «Պարսիզակ» «Միղու», »Մհեան» եւ այլ պարբերաթերթեր. Ասոնք՝ սիրուն կողքերով կիսամսեայ եւ կամ ամսագիր հանդէսներ էին, գրական, պատմագիտական, եւ այլ շահեկան նիւթերով ճոխացուած. (Զանց առած եմ Թուելու խմբագիրները եւ երկար կեանք չունեցող թերթերը)։

Իզմիրի մէջ հայկական տպագրութիւնն ու հրատարակութիւնները, որ սկսած էին 1676ին, մեզի կը ներկայանան երկու հարիւրէ աւելի հատորներով Զանազան քաղաքներու մէջ եւս հրատարակուած են տասնեակներով գիրքեր ։

Հայ մամուլի եւ հրատարակութեան տպաւորիչ հունձքին դէմ, տեսնենք թէ ի՞նչ կը ներկայացնէին անոնք — Վեց կամ եօթը թերթեր, չորս էջնոց, օրաթերթի ձեւով, եռօրեայ կամ շաբաթական։ Կրնամ յիշել միայն «Իգդալը», «Մէշվերէթ»ը, «Գարտէնիզ»ը, «Կերասոն»ը, քիչ մը տեղական եւ քիչ մըն ալ քաղաքական նիւթերով լեցուած ։

Եթէ նոյնիսկ ուրիշ մէկ քանի թերթեր ալ գտնուէին, այստեղէ-անդին, ինչպէս կը տեսնուի, ոչ քանակով եւ ոչ ալ որակով չէին կրնար չափուիլ հայկականին հետ։

Իսկ գալով արուեստին — Թատրոնի, երաժշտութեան, նկարչութեան, քանդակագործութեան, — Մշակոյթի այս ասպարէզն ալ ամայի եւ խոպան վիճակ մը կը ներկայացնէին անոնք։

Չունեցան նշանաւոր Թատերագիրներ, տաղանդաւոր երաժիշտներ, նկարիչներ, մէկ խօսքով՝ չունեցան հանրածանօթ եւ արժէք ներկայացնող գործեր եւ մարդեր։

Իսկ հայութիւնը կը վայելէր արուեստի աշխարհ մը՝ շնորհիւ իր ունեցած Թատերական կամ երաժշտական ասպարէզին փայլուն աստղերուն, որոնք կ'երեւային գաւառներու մէջ ալ պարբերաբար։

Ցեչենք, Արմէնեան, Արելեան, Մասաաթեան, Շահէն, եւն.։ Իսկ հին սերունդը՝ Պոլսոյ մէջ ունեցաւ Չուհաճեան, Մնակեան, Ֆասուլեաճեան, Սիրանոյշ, որոնց հեղինակութիւններն ու խաղերը կը մնան միշտ անմահ, ամբողջ Թուրքիոյ մէջ ։

Իսկ տաղանդաւոր մեծ երաժշտագէտը Կոմիտաս մոլեգնօրէն կ ծափահարուէր իրենց կողմէ Պոլսոյ «Թիւրք Օճաղի»ին մէջ ։

Մշակոյթի այս ասպարէզին մէջն ալ, ակներեւ է մեր գերազանցութիւնը, հայ միտքին ու հոգիին բարձր չափանիշը ։

Իսկ գալով ճարտարարուեստին, եւ առեւտրական, տնտեսական, մասնագիտական ասպարէզները կեդրոնացած էին Հայերու եւ մասամբ ալ Յոյներու ձեռքին մէջ

Ճշմարտութիւն մը՝ որ փաստօրէն ապացուցուած է ամէնքին կողմէ

Այս մարզին մէջ ալ, բաղդատութեան դրուելով, մեր գերազանցութիւնը բացայայտ ճշմարտութիւն մը կը կազմէ ։

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ՄԵԼԻՔԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

Ե. ԳԱՐԱԳԱՇԵԱՆ

*

Երանուհի Գարագաշեան արեւմտահայ բեմի լաւագոյն մշակներէն մին է եղած։ Սկսնակի իր քայլերուն մէջ իսկ փայլած այս դերասանուհին, արեւելահայ բեմին վրայ ալ, Սիրանոյշի, Ադամեանի, Հրաչեայի եւ այլոց կողքին՝ տիրական դիրք մըն է ունեցած ։

Երանուհի Գարագաշեան ծնած է 1848-ին, Սկիւտարի մէջ։ Բնութենէն օժտուած արտակարգ գեղեցկութեամբ, բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ, Երանուհի իր նախնական ուսումը Թաղին ազգ. վարժարանին մէջ առնելէ ետք, բեմ կ'առաջնորդուի իր ընտանիքին Թելադրութեամբն իսկ ։

Առաջին անգամ բեմ կ'ելլէ Արեւելեան Թատրոնին մէջ, որ Ս. Հէքիմեանի ղեկավարութեամբ կը գործէր (1864-65)։

Իր առաջին դերը կ'ըլլայ Աչխէն Տիկին (Մեծն Տրդատ) եւ քիչ ժամանակուան մը ընթացքին Երանուհի կը հասնի պատուաւոր տեղ մը Արեւմտահայ Թատրոնին մէջ։ Այս շրջանին է դարձեալ որ նշանաւոր կը հանդիսանայ Սանդուխտի դերով, այն աստիճան որ նախանձը կը շարժէ իրեն ժամանակակից եւ արդէն հաստատուն համբաւի մը տիրացած դերասանուհի Արուսեակին։ Իր նախաքայլերուն մէջ իսկ Երանուհի հասարակութեան մէջ կը վայելէ արդէն իսկ վարպետ ու լրացեալ բեմական գործիչի մը համբաւը, բան մը որ Թրքահայ Թատրոնին մէջ բացի Թովմաս Ֆասուլեաճեանէն ոչ ոք ունեցած է ։

Ս. Հէքիմեանի ձեռնարկին ձախողելէն ետք, Վարդովեան կը սկսի Կէտիք Փաշայի կրկէսին մէջ տալ իր ներկայացումները, որոնք օր ըստ օրէ մեծ յաջողութիւն կը գտնեն։ Երանուհի այս ներկայացումներուն կը մասնակցի պարբերաբար եւ երբեմն ալ կ'երեւի Սկիւտար, Ազիզիէի բեմին վրայ, եւ ամենուրեք կ'ողջունուի ցնծագին համակրութեամբ մը ։

1868ին կը դառնայ Վարդովեան Թատրոնին առաջին մնայուն դերասանուհին։ Իր բեմական գործունէութեան ամենափայլուն շրջանը կ'ըլլայ այս, որ անընդհատ տասը տարիներ կը տեւէ ։

Վարդովեանի վարչութեան տակ, Երանուհի Գարագաշեանի ստանձնած դերերուն կարեւորութիւնը դիւրաւ կ'ապացուցանեն թէ ան իր արուեստով եւ բեմական ըմբռնումով ոչ նուազ նրբերանգ ու ճոխ էր քան Հրաչեան եւ Մառի — Նուարդը, եւ աւելի վարպետ ու լրացեալ՝ քան Արուսեակը(*) ։

Այս շրջանին խաղացած դերերէն կարելի է յիշատակել հետեւեալները. — Անժէլիք (Նեզաբրա Բարեգործ), Հայկանոյշ (Կործ. Ռուբինեանց թագաւորութեան), Ոսմզդուխտ (Արտաշէս Աշխարհակալ), Մէրոփէ (Մոնթէ-Քրիսթո), Թէրէզա (Կեսար-Պորճիա), Սաթենիկ (Վասակ Սիւնի), Մարկրիթ (Գամելիազարդ Տիկինը), այս վերջինը իր լաւագոյն դերերէն մին եղած է ։

Արեւմտահայ բեմական գործիչներու կեանքին ու գործին լաւագոյն մատենագիրը՝ Շարասան, հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ Երանուհի Գարագաշեանը. —

« ... Դիրքերու մէջ ազնուական արժանային գեղեցկութիւն մը, ծէսերու մէջ ազնուականութիւն մը, դիմագծերու յարափոփոխ յօրինմանը մէջ անհուն դիւրաթեքութիւն մը, ներշնչութեան մէջ հիանալի զգուշութիւն մը, գլխու եւ մարմնի շարժուձեւերուն մէջ երաժշտային չափականութիւն մը, վեհութիւն մը քալուածքին ու հեղինակութիւն մը նայուածքին մէջ, յստակութիւն մը 'խօսուածքին եւ ներդաշնակութիւն մը ձայնին մէջ, ահա ասոնք էին իր բեմական դործիչի առաւելութիւնն ու ձիրքերը, որք անվերապահօրէն սահմանեցին իրեն վարպետ ու ճշմարիտ արուեստագիտուհիի անունը» ։

« ... Իտալացի դերասանուհիներու մարդկային հոգւոյ բարձր զգացմանց ծայրայեղ արտայայտութեան եւ Ֆրանսուհիներուն՝ նոյնիսկ կիրքերու պատկերացման միջոցին զգեցած վեհապանծ պարզութեան ու տխրութեան քաղցրախառնումն էր իր արուեստը, առանց սակայն ղոյզն աններդաշնակութեան եւ խորթութեան։ Որքան խելանի այնքան ալ աշխատասէր, անհուն սիրով մը կապուած էր բեմին »։

Երանուհի Գարագաշեան մասնաւոր հակում մը ունեցած է այլական դերերու համար եւ ի պատիւ իրեն պէտք է ըսել թէ այդ դերերը կատարած է քնական պատշաճաւորումով մը, անմրցելի նուաճումներ կատարելով։ Այս կարգի դերերէն կարելի է յիշել Արա (Արա Գեղեցիկ), Փօլ (Փօլ Է Վիրժինի) եւ մանաւանդ Թուրք յայտնի գրող Նամըք Քէմալի (Խեղճ տղայ) Թատերգութեան մէջ Աթա պէյ դերը, որով Երանուհի դարձած է ժամանակին Թատերասէր հասարակութեան կուռքը ։

1878ին, Սերովբէ Պէնկլեանի օփերէթային խումբով կը մեկնի Աղեքսանդրապոլիս։ Վերադարձին (1881) Մնակեանի, Սիրանոյշի, Աստղիկի եւ ուրիշներու հետ կը մեկնի Կովկաս, ուր Թատերական փայլուն շրջան մը անցընելով մեծ յաջողութիւն ձեռք կը բերէ մանաւանդ Տիկին Օպրէի (Տիկին Օպրէի գաղափարները) դերով։

Վերադարձին՝ բաւական ատեն հեռու կը մնայ բեմէն։ Սակայն վերջ ի վերջոյ, չի կրնար «Նեսոսի պատմուճանը» նետել իր վրայէն, քանզի լաւ գիտէր որ այդ պարագային պիտի «պոկէր իր միսն ու ոսկորն ալ »։

Ուրեմն, դարձեալ Սերովբէ Պէնկլեանի խումբով կը մեկնի Եգիպտոս։ Այս անգամ, բուրգերու երկրին մէջ ստանձնած իր դերերը, մանաւանդ Ժիրօֆլէ Ժիրօֆ-

---

(*) Արուսեակ Փափազեան, արեւմտահայ հանճարեղ դերասանուհի, որ 1864ին Պոլսոյ բեմերուն վրայ «Ցուդիթ»ի, «Մէտէա»ի եւ այլ դերերու մէջ նսեմացուցած է փայլը իտալացի յայտնի դերասանուհի Ռիստորիի, որ այդ շրջանին Պոլսոյ բեմերուն վրայ երեւցած է նոյն դերերով ։

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԷՆ ԿՈՒԳԱՄ

Նուէր հօրեղբօրորդւոս

Գիտես, մանուկ էի այն օրերուն։ Հայրենի տան աւանդութիւնը, յարգա՜քը, ամօթխածութիւնը, երկիւղած վախմունքեամբ կը Թեւածէին մեր երդիքներուն, վերեւ։ Մեր երեսին ամօթխածութեան քօղը պատռած չէր, մեր հնաւաքրքրութիւնը ամէն տեղ չէինք կրնար հասցնել, մեր հասակէն վեր բաներ իմանալու իրաւունք չունէինք։ Ահա թէ ինչու այսօրուան տասը տարու մանուկին գիտցածին, տեսածին, հասկացողութեան տարողութիւնը չունէինք ։ Ահա թէ ինչու յափշտակութեամբ ըմպեցի Շ. Գարահիսարցիներուն «Քօլալու դասատու»էն մինչեւ օրըս ինծի համար խորհրդաւոր ինքնութիւնը ...

Տարեցներուդ կեանքի վայելքին մէջ, մանկիկին օրհնութիւնը ճաշակողներուդ համար «Քօլալու դասատու»ներուն ստուերները, ուղեկիցներ դարձած են ձեզի։ Իսկ իմ բախտակիցներուս, Ապրիլեան սերունդին վիճակուեցաւ Գողգոթային անէացում ճամբան ։ Կ'ըսենք, այսօրուան Հայն եմ, հայութիւնովս պիտի ջանամ արծարծել Հայկազեան կրակը ։

Ահա մեր տարբերութիւնը ։

Շ. Գարահիսարցիներու « Քօլալու դասատու »ին հետ ապրած յիշատակներուդ մէկ դրուագը հոգին ալեկոծեց, ախուր սիրտս՝ հրավառեց, տողերուդ մէջ գտայ անցեալ, հին օրերու երանութիւնը եւ յաւիտենութեան հաւատքը։ Հաւատա, հեւքով խառն շնչառութիւնս սեղմած՝ կարդացի անցեալին կարօտը բերող, հայրենասիրութիւնս բոցավառող մէջբերումները ։

Մեզի, մանաւանդ ինծիպէսներուն համար քառասուն տարի հարկաւոր էր սորվելու, լսելու, նմանօրինակ անցքերու նկարագրութիւններով վերադառնալու եւ ճանչնալու մեր ինքնութիւնը ։ Կը նախանձիմ, երնէկ կուտամ սերունդիդ,որ նոյն այդ չափին ալ տեսած ու ապրած էք դուք։ Հապա մե՞նք, ձեր գիտցածին, վայելածին կէսին կէսն ալ չտրուեցաւ մեզի ։

Տես, քանի քանի ամիսներ անցած են ։ Նոր յայտնութիւններ ունեցանք։ Բայց հոգիս «Քօլալու դասատու»ին ստուերին կառչած է, անկողին կը մտնեմ, բայց չեմ կրնար քնանալ։ Ըսէ, խնդրեմ, ինչո՞ւ այդ աստիճան ժլատ գտնուեցար։ Ամբողջ քառասուն տարի համբերեցիր, քառասուն տարի խուսափեցիր, որպէսզի քառասունքի ուխտով նուէրդ ստանամ, ճանչնամ ինքնութիւնս։ Այդ կարճ պատմուածքիդ մէջ մինչեւ օրս կը փնտռեմ «Քօլալու դասատու»ներու հաւատքը, նուիրումը, անխօս խառնուածքին գաղտնիքը, հայրենասիրական բարձունքը ։ Ու քանի կը կարդամ «որու զաւակ» ըլլալս, անխարդախ վկայագիրը, ալ աւելի կ'անճրկիմ տէր դառնալու համար ինքնութեանս ։

Զարչարանք է, չարչարանք, հոգիս ալեկոծ ծովու մէջ ինկած կարծես՝ կը մաքառիմ։ Անօրինակ նուիրումով կը տանջուիմ ։ Գալարումներուս հետ կը փորձեմ « Քօլալու դասատու »ին հետքերուն հետեւիլ։ Մտածումս կը կեդրոնացնեմ մանկական յիշատակներուս վրայ, երեւակայութեանս կ'ապաւինիմ տեսնելու համար իսկական պատկերը, ճանչնալու եւ ճանչցնելու տենչով ալլյուն։ Աւաղ, քանի կը մօտենամ աներեւոյթ ուժ մը աւելի կը հեռացնէ մեզ իրարմէ

***

Տես, հիմա հաւատամքս կը Թռչի օտարութեան ծանր լուծը չպարտելով։ Կ'անցնիմ ,ետիս կը Թողում երկիրներ, ծովեր, լեռներ, անապատներ, որոնք դեռ երէկ ցեղիս անճիրման խոյանքը եւ դիմադրական կորովը կը հեգնէին։ Կ'արտորամ, անհամբերութիւնս սիրտս կը կրծէ։ Կարօտի կանչս ապառաժներէն մեղեդիներու կը վերածուի։ Կ'ուզեմ, կ'ուզեմ, ժամ առաջ հասնիլ ցեղիս հաւատքի ժայռին՝ Շ. Գարահիսարի ։

Տառապանքէն խանձուած հոգիս կը Թրթռայ, Թախծոտ սրտիս հեւքը կը բարձրանայ։ Քառասուն տարիներու ճամբան կտրած ու ձեռքս նոր հասած, աչքերուս բացը հրահրող կենսագիր կոակին վերանորոգիչ պատգամէն էութիւնս կը սարսռայ ։

Շ. Գարահիսարի քառասնամեակի տօնախմբութեան օրն է այսօր, չեմ ուզեր քովէն քալել։ Ձեմ ուզեր մեղսակից ըլլալ կեւ[...]ի կախաղաններէն զինովցողին, տարիներու փլուզումին տակ ճռռացին, յաւալքումի եւ մոռացումի գիրկը նետողին, վերջին ժամու իմաստութիւն ծախողին ...

Ահա կը մօտենամ երէկուան պանդուխտին, արեան գետերէն ճողոպրած ծախու պատառ հողակտոր մէջ կրկին ծաթած է լոյսն արարչական, յոյսն յաւիտենական, հաւատքն յարատեւութեան ։ Կ'երթամ Շ. Գարահիսարի անանուն հերոսներուն անմահութեան խորանին ջանէրը փառելու, նահատակ կղեղիս վրիժառու մատունքի ջուրը ըմպելու, քառասուն տարիներու ուխտին պատգամը առնելու հաւատարօրէն, հերոսէն, Հայու աննկուն կամքը դարբնողէն, հայրենասիրութեան կրակը փառ պահողէն, նուիրեալէն, մաքի մշակէն, դոհաբերուողէն մեր օրօրոցը օրօրող անդին մայրիկէն։

Բոլորն ալ այնտեղ են։ Շ. Գարահիսարի բերդին հաւատաւոր պահակները հնչակեան, դաշնակցական անվեհեր հերոսները, կեանքի դառնութիւնը ճաշակող մարտիկները, մաքի տիտանները, յոգնութիւն չճանչցող մշակները, որոնք մեր մանկութիւնը օրօրեցին ապառաժէնչ աոգթքներով, որպէսզի չարուննանք ու չփորենք դարերու խորքերէն ծլարձակուած ազատաւթեան, արդարութեան հաւատամքը։ Այնտեղ են բոլորը, Հայուն ան-

ԱՌՆՕ ԲԱԲԱՋԱՆԵԱՆ

★

Ո՞վ է Առնօ Բաբաջանեանը: Հանճարեղ երաժիշտը ծնած է Երեւան 1921 Յունուարի 22ին: Վաղ մանկութիւնից իր արտակարգ երաժշտական կատարողական եւ ստեղծագործական ընդունակութիւնները ուշադրութիւն գրաւած էին: Երեւանի երաժշտական տեխնիկումը աւարտելուց յետոյ, նա մտնում է «Կոմիտաս» պետական երաժշտանոցը 1938ին, եւ շարունակում է կատարելագործուել Մոսկուայի «Չայկովսկի» երաժշտանոցին մէջ իբրեւ արտակարգ դաշնակահար եւ երգահան:

Իր անձնաւորութեան մասին գաղափար տալու համար ինձ ուղղուած իր նամակից ընթերցողին հետ բաժանեմ այս մի քանի տողերը. —

« Թանկագին հայրենակցուհի, Կոմիտասը ոչ միայն մեր ազգային պարծանքն է, այլեւ ստեղծագործական ներշնչումների անսպառ աղբիւր՝ մեզ համար: Ես եւ իմ ընկերները, ինչպէս եւ սովետական Հայաստանի բոլոր կոմպոզիտորները, սովորել եւ շարունակ սովորում ենք նրա բարձրարուեստ ստեղծագործութիւններից: Մեր երկրի երաժշտական ստեղծագործութիւնն իր ծաղկմամբ շատ եւ շատ կողմերով պարտական է Կոմիտասի երաժշտական աւանդների ստեղծագործական իւրացմանը: Ինչպէս ձեզ համար, այնպէս էլ մեզնից ամէն մէկի համար թանկ է Կոմիտասի յիշատակը: Այդ դուք կարող էք տեսնել նաեւ իմ համեստ նուէրի օրինակով:

Նրա մէջ կայ Կոմիտասի ձայնագրուած « Վաղարշապատի պար »ի մշակումը՝ դաշնամուրի համար: Կոմիտասի հաւաքած եւ ձայնագրած ժողովրդական երգերը մեզ հարուստ նիւթ են տալիս օպերայի, սիմֆոնիկ եւ մեծ կըտաւի այլ ստեղծագործութիւններ կերտելու համար »:

Դառնամ հիմա երիտասարդ ստեղծագործի գործերին: Իմ առջեւն են իր «Ձորս կտորները» դաշնամուրի համար, Փրելիւտ, «Վաղարշապատի պարը» էմփրոմբթի, Քափրիչիօ:

Հիացմունքս անհուն է եւ քանի աւելի ուսումնասիրեմ՝ այնքան մեծանում է տըպաւորութիւնս: Բաբաջանեանը ոչ միայն երգահան, այլ եւ ստեղծագործ է ինքնուրոյն, հարուստ ներքին բովանդակութեամբ: Ինչն աւելի գովեմ, քնքշութի՞ւնը, բանաստեղծական հոգի՞ն, եւ ինչ ներդաշնակային (արմօնիք) հարստութիւն, թէ ուժ կայ եւ թէ քաղցրութիւն, զանազանակերպութիւն, նոյն եղանակը (ֆրազ) կրկնում է ուրիշ ձեւով, անվերջ փոփոխութիւններ ստեղծելով: Ինչպէս չհիանալ եւ չզարմանալ, թէ որչափ ինքնուրոյն է երաժիշտը նայած ռուս վարպետների եւ ռուս երաժշտութեան ազդեցութեանը:

Իր դաշնակահարի տաղանդը կարելի է հասկնալ՝ ուսումնասիրելով այդ աքանչելի չորս կտորները, իսկ վերջինը արտակարգ գործ է եւ պահանջում մեծ երաժշտական պատրաստութիւն (վիրթուօզիթէ):

Ձեռքիս տակն է նոյնպէս իր Պալատ Հէրօիքը դաշնամուրի եւ նուագախումբի համար ստեղծուած, որ ցանկալի պիտի լինէր լսել իրագործուած: Հեղինակը վայն նուագած էր անցեալ տարի Պրագայում եւ արժանացել Լօռէա տիւ Ֆէսթիվալ էթըրէրնասիօնալ տը լա ժէօնէս տիտղոսին:

Ցօրինողը բազմաթիւ նուագահանդէսներ տուած է Մոսկուա, Լենինկրատ, Երեւան եւ ուրիշ շատ քաղաքներ: Նա ունի բազմաթիւ ուրիշ երկեր: Երրեակ (Թրիօ) դաշնամուրի, ջութակի եւ թաւջութակի համար, մի եւ բազմաձայն երգեր եւայլն, եւայլն:

Մաղթենք, որ հանգամանքները թոյլ տան մեզի լսելու այս տաղանդաւոր, մեծ ապագայ խոստացող երաժշտին եւ ծանօթանալու իր նոր գործերին հետ:

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ

Յ. Գ.— Պարտք եմ համարում շնորհակալութիւնս յայտնել՝ իբրեւ Կոմիտասեան Յանձնախումբի անդամ՝ Փարիզի Սով. դեսպանատան Մշակութային Կապի ներկայացուցիչ Գ. Վասիլի Վլասովին, որ այնքան դիւրութեամբ եւ անկեղծ հետաքրքրութեամբ յարաբերութիւն ստեղծեց Երեւանի Հայկական Գիտութիւնների Ակադեմիայի Արուեստների Պատմութեան եւ տեսաբանութեան բաժնի եւ Փարիզի Կոմիտասեան Յանձնախումբի միջեւ

Նոյն

լա եւ Գեղամին Հելլէն, իրեն կ'ապահովէն վարպետ երգչուհիի համբաւը:

Եգիպտոսի ճամբորդութենէն ետք, Երանուհի Գարագաշեան որեւէ նշանակալից բեմական գործունէութիւն չէ ունեցած:

Տասնեակ տարիներ ետք միայն (1897), դարձեալ կ'երեւի Գահիրէի Արարական թատրոնի բեմին վրայ եւ հոն, Մարթայի, Միռէյլի, Բախտրին Հովուտրոփի, Մէրուէյի եւ Քոյր Թերեզայի համբաւաւոր դերերով անգամ մը եւս կը հաստատէ թէ իր յառաջացեալ տարիքին մէջ իսկ ընդունակ է նոյնքան կատարելութեամբ եւ նոյնքան թարմութեամբ երեւալ բեմին վրայ, որքան կ'երեւէր երբեմն՝ Ակիզէի եւ Օսմանիէի բեմերուն վրայ:

Դարձեալ Շարասան, այսպէս կը ներկայացնէ Երանուհի Գարագաշեանի ֆիզիքական անձը. —

« Միջին հասակ, նրբամարմին, աղեղնաձեւ յօնքերու տակ սեւ ու դրաւիչ աչեր, երկար ու առատ մազեր, յաւէրժօրէն ժպտալի ու ձուաձեւ դէմք մը, վերջապէս արեւելեան գեղեցկութեան կատարեալ տիպար մըն էր: Խօսուն եւ երգեցիկ, քիչ անգամ նեղացող, անախակալ ու բարի սիրտ մը ունէր»:

Երանուհի Գարագաշեան իր կեանքին վերջին օրերը ապրած է Կովկաս, ծրարուած իր յուշերուն, անցեալի փառքերուն, յուզումներուն ու յոյզերուն մէջ, որոնք մինչեւ իր հուսկ շունչը մնացած են վառ՝ իր ճշմարիտ արուեստագէտի վճիտ հոգւոյն խորը:

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

կորուշկի հաւատամքով պատեպնդուած:

Այնտեղ են արթուն պահակ «Պօլսոյ դասատուներու խոնարհ շարանը: Կաթողիկէի ականակապ հեղինակ Գալուստ, Ցարէթը: ժամուն օրհնեալ խորանէն ապաւէնութիւն պատգամող Հրաշալ Մասալը: Մարտակոչի դեկավար մոգի մշակ Նրբակազմ Վահանիկը: Անվեհեր քաջութեան նուիրակ՝ բանտին կապանքները խորտակող Ղուկաս Ալլարը: Զուտ Թըրքութեան մարզակեր խորհուրդներուն տեղեակ Խօսրովը: Մահը գրկող ազատութիւնը պաշտող անմահ Շապուհը. Բանութեան լուծը արհամարհող, հարուածին դէմ հարուածով պատասխանող վոյգ Հմայակները: Ցեղափոխութեան հընոցը հրահրող, լեռնէ լեռ վաղող Բիծան: Պատուախնդիր եւ աւանդապահ, հայրենասէր եւ ազգանուէր Գասպարը: Անխօս խակացող Արտաշէսը: Այնտեղ են մեծը, պզտիկը:

Գացի, քառասնամեակի ուխտս նորոգելի Շ. Գարահիսարի փլատակներուն մէջ փնտռելով «Պօլսոյ դասատու»ներուն նուիրական խոճալը: Ցաւիս, յուզումիս անձնատուր թափառեցայ ամբողջ օրեր: Հասած էի երիտասարդութեանս իղձերուն: Գարահիսարցիին պարծանք՝ ժամուն ընդարձակ բակը: Պահ մը ցանկացի Ծաղկադարդի յատուկ քու հայրութիւնդ փայփայող տիրացուի նախշուն շապիկդ հագնիլ: Կիսագործան տաճարին առջեւ բուրվառ չարժել:

Ձուցերուն քովի թթենին չորցած էր: Մատաղ – օրհնէքի հսկայ կաթսաները խորտակուած ու ժանգոտած էին: Մուտքի դրան քով, բոլորէս սրբածա՛ք Վարդավառի մեր ջրախաղը հաստատող պաղպաջուն աղբիւրին ջուրն ալ ցամքած գըտայ: Գուռին մարմարէ քարերը ջարդ ու փշուր, բոլորս կապած: Քիչ մը վար, երկու տաչխաններ մեր պապերուն հուժկու բազուկին ուժով եղբայրացած, կը հեղնեն Թրքութեան քանդիչ ազին՝ իրենց կուռ ամրութիւններուն կռթնած: Աւելի վար, դէպի աջ, մեր մանկութեան արշալոյսը ողջունող Մանկապարտէզը գետնի հաւասար: Միս մինակ էի: Դաւաճան վախը գիս կը հալածէր: Շունչս առի Պաղչէ Թաղը, քու ու իմ պապենական տան փլատակներուն առջեւ: Դողով, սարսուռով համակուած՝ ուժերս հաւաքեցի, ձայն տուի, ձայնիս արձագանգ տուող չկար: Ճարահատ լացի, կուշտ ու կուռ լացի, նզովքի եւ անէծքի աղաղակներով:

Թեթեւցած էի, պատեպնդուած անբացատրելի ուժով մը: Ուզեցի ճամբաս շարունակել եւ յանկարծ Աստուած իմ, աւերակներուն մէջէն, անհական ձայն մը աւելի կը մօտենար, կարծես դէմ առ դէմ կանգնած ըլլայինք: Որոշ էր, անուշ կուտար: Տէզս դամուած մտիկ ըրի:

— Տղաս, հոգւոյս կանթեղին լոյսը, քեզի ժառանգ, արծարծէ այդ լոյսը,«Պօլսոյ դասատուներուն միակ պատգամը այս է:

ԱՆՇԷՆ ԿԱՐՕՏՈՒՆԻ

ՊԵԼՃԻԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պելճիոյ հայ գաղութը ուրախութիւնը ունեցաւ վերջերս վայելելու Երուսաղէմի պատրիարքական տեղապահ Եղիշէ արք.ի ներկայութիւնը:

Սրբազանը, որ անպաշտօն այցելութիւն մը կուտար գաղութին՝ Անթիլիասի միաբաններէն Շահէ վարդապետին ընկերակցութեամբ, քանի մը օր մնաց Պրիւսէլ:

Առիթէն օգտուելով Գաղթ. վարչութիւնը ընդունելութիւն մը սարքած էր ի պատիւ հիւրերուն՝ Աստորիա պանդոկին մէջ, ուրբաթ 22 Յուլիսի երեկոյեան: Պրիւսէլի եւ Անվէրսի հայութիւնը փութացած էր լսելու սրբազան հօր խօսքը:

Եղիշէ արքեպիսկոպոս շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն իր միջոցով հայ եկեղեցականին եղած յարգանքին համար եւ խօսեցաւ եկեղեցիի փրկարար դերին մասին, ներկայ դժուար պայմաններուն մէջ:

Գաղութին կողմէ խօսք առին պարոններ Էմիրզեան, Միհրդատեանց եւ Վրոյր:

Կ'իմանանք թէ Եղիշէ արք. պիտի այցելէ նաեւ Գերմանիա եւ Եգիպտոս՝ վերադառնալէ առաջ Երուսաղէմ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՐՈՔԻ մէջ այժմ կը տիրէ որոշ հանդարտութիւն մը: Վերջին օրերու ծանր միջադէպերէն ետք, Քազապլանքայի եւ Ռապաթի մէջ լուսարգելի խստութիւնները մասամբ վերցուեցան:

ԱՐԵՒՄՏ. ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ վարչ. Ատընաուըր Մոսկուայի մէջ երկկողմանի դաշինքներ պիտի չկնքէ, եւ թէ Գերմանիա պիտի յարգէ Արեւմուտքի հանդէպ իր յանձնառութիւնները: Ամէն պարագայի մէջ, Պօն պիտի չընդունի որ ապահովութեան դրութեան մը մէջ երկու Գերմանիաներ գոյութիւն ունենան:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ Երեք Մեծերը յուշագրով մը թելադրեցին հարաւ. Հնդկաչինի վարչապետին, որ յարաբերութեան մէջ մտնէ հիւսիսի հետ, գալ տարուան ընտրութեանց մասին: Իսկ Նեհրու, Հնդկաստանի վարչապետը կը յայտնէ թէ վարչապետ Տիէմ պատրաստ է կազմակերպելու ընտրութիւնները:

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ վարիչները Պերլինէն մեկնումէն ետք գնկայց մը հրատարակեցին, որուն համաձայն ապահովութեան դրութեան մը հաստատումէն ետք միայն կարելի է Գերմանիոյ միացումը:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ Ուխտի ստրատեգիական մաս կազմելու համար Փարիզ հասան գերմանացի եօթը սպաներ, որոնցմէ կոմս Քիլմանսէկ, սատրճանով զինուորեալ պիտի ըլլայ կցորդը: Սպաները, որ զինուորական համազգեստ չէին կրեր, բնդունուեցան Ֆոնթէնպլոյի մէջ իրենց պաշտօնակիցներուն կողմէ.

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութեան հաշտարար միջամտութեան շնորհիւ, Ֆորմոզայի մէջ արգելափակուած 28 խորհրդային նաւաստիները պիտի կրնան վերադառնալ Խ. Միութիւն: Այս նաւաստիները կը պատկանին խորհրդային քարիւղատարի մը, որ ինչպէս կը յիշէք բռնագրաւուեցաւ անցեալ տարի, եւ հակառակ Մոսկուայի բազմաթիւ բողոքներուն ետ չվերադարձուեցաւ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԵՒ ՍՈՒՏԱՆԻ միջեւ լարուած վիճակ մը կը տիրէ Նեղոսի ջուրերուն բաշխման պատճառով: Սուտանի պատգամաւորութիւնը Եգիպտոսի յեղափոխութեան տարեդարձին առթիւ պաշտ ընդունելութիւն մը գտաւ: Միւս կողմէ Գահիրէ կը փափաքի դաշնակցային դրութիւն մը ստեղծել երկու երկիրներուն միջեւ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

★

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի վարչութիւնը այս տարի գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր, եր դպրոցի աշակերտներուն տարեվերջի քննութիւններէն ետք, սարքել դաշտահանդէս մը ու հոն ալ ներկաներուն առջեւ անգամ մը եւս քննութեան ենթարկել տալ իր դպրոցին աշակերտները, ու նաեւ մանրամասն տեղեկութիւններ տալ մէկ տարուան աշխատանքներու եւ ձեռք բերուած արդիւնքի մասին:

Մեր յարգելի քոյրերը օրեր առաջ գործի լծուած էին լաւագոյնս ընելու, որպէսզի յաջող անցնի հանդէսը: Եւ պէտք է ըսել որ կատարուած աշխատանքը տուաւ իր արդիւնքը լաւագոյն կերպով: Երէկ 24 Յուլիս, առաւօտ կանուխէն վարձուած օթոքառը սկսաւ հրջել բոլոր այն կայաններ, ուր նախապէս եղած յայտարարութեանց համաձայն պէտք էր համախմբուիլ: Նախատեսուածէն շատ աւելի բազմութիւն մը համախմբուած էր որոշուած վայրերը, որով ստիպուեցան երկրորդ օթոքառ մը եւս ճարել: Քառերը ճամբայ ելան քաղաքէս 25 քիլոմեթր հեռու դէպի Լաֆրէյի գեղածիծաղ լիճին ափը ուր Նափոլէոն Պոնափարթը մղած է իր յաղթական ճակատամարտներէն մէկը եւ որուն արձանը կը կանգնի բարձունքի մը վըրայ:

Ժողովուրդը կը տեղաւորուի լիճին եզերքը մարգագետնին վրայ ու կը սկսի պատրաստուիլ կէս օրուան ճաշի:

Կէս օրէն ետք բազմութիւնը աւելցաւ, շնորհիւ անձնական կառքերու: Եկած էին նաեւ մեծ թիւով երիտասարդներ: ժամը 4ին տիկին Միքայէլեան պաշտօնապէս բացաւ հանդէսը ու քանի մը հակիրճ խօսքերով բացատրեց հանդէսին իմաստն ու Կապ. Խաչի տարած աշխատանքը հայապահպանման ճակատի վրայ: Երգչախումբը կազմուած դպրոցի աշակերտներէն, երգեց երկու յաջորդական խմբերգներ ղեկավարութեամբ Կապ. Խաչի քարտուղարուհի Ազատուհի Կիւմիւշեանի: Կարգով գեղեցիկ արտասանութիւններ ըրին, Օրիորդներ Զիֆթճեան, Աբրահամեան եւ Կիւմիւշեան: Արտասանեցին նաեւ Ստեփան Կիւմիւշեան եւ Յակոբիկ Թորոսեան, բոլորն ալ դպրոցին աշակերտներ:

Գեղարուեստական բաժնին այս անգամ եւս մեծ փայլ մը տուին Մարտիրոսեան քոյրերը իրենց երկու յաջորդական պարերգներով: Տիկին Տ. Աւաեան իր երկու երգերով, գեղջկական եւ ռազմական, մեզ փոխադրեց պահ մը մեր հայրենի սարերն ու դաշտերը:

Հաճոյքով լսեցինք Օր. Այվազեանի արտասանութիւնը, Յ. Թումանեանի «Հայրենիքի սէրը»: Ընկեր. Ա. Տիմիճեան երգեց ժաւառական երգ մը: Երիտասարդներուն պոռացում տալու համար երգեց նաեւ «Բօսերը»:

Օրուան բանախօսն էր այս տարուան դպրոցին ուսուցիչը Գ. Կ. Տէրմոյեան (Վիէննէն): Ցարգելի դաստիարակ բանախօսը մանրամասնօրէն բացատրեց իր կատարած մէկ տարուան աշխատանքը եւ ձեռք բերուած արդիւնքը, թուեց իր աշակերտներուն առաւելութիւններն ու թերութիւնները, անոնց տարուան ընթացքին սորված բոլոր նիւթերը: Այս տարի եւս լաւ աշխատանք կատարուած է ուսուցիչին եւ Կապ. Խաչուհիներու կողմէ: Ներկաները այնքան գոհ մնացին որ ինքնաբուխ նուէրներ ըրին՝ դպրոցին սեղաններուն եւ պատերու նորոգման համար: Շատ կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ 14.500 ֆրանքի գումար մը:

Հանդէսին պաշտօնական մասը լրանալէն ետք, խրախճանքը տեւեց մինչեւ որ մութը իջաւ: Շնորհիւ մեր ժրաջան քոյրերու լաւագոյն օր մը անցուցինք բնութեան տաք մթնոլորտի մը մէջ: ժպիտը մեր երեսներուն, երգերը մեր շրթներուն, վերադարձանք դաշտէն.

Ապրիք սիրելի քոյրեր, շարունակեցէք ձեր ազգասիրական գործը, ձեր հոգին է հայ ժողովուրդին գիտակից տարրը:

ԴԱՐՈՒՆԻ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

չէզոքացին ընկերային բարեփոխութեանց եւ Հիւս. Ափրիկէի ճարտարարուեստաց — ման անհրաժեշտութիւնը: Որոշուեցաւ որ Ալժերիոյ մէջ հռչակուած բացառիկ վի — ճակը երկարաձգուի երեք ամիս եւս ։ Մրազրուեցաւ նոր դաւառի մը (Պօն) ըս — տեղծումը ինչպէս նաեւ դատական կազ — մին բարեփոխումը ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

ԺԸՆԵՒԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԱՍԻՆ

Անգլիոյ վարչապետը, Սըր Էնթընի Ի — տըն, ճառ մը խօսեցաւ առջի երեկոյ ան — թել — հեռապատկերէն, եւ հաղորդեց իր տպաւորութիւնները չորս վարչապետնե — րու ձեռք բերած արդիւնքներուն, եւ խորհրդային վարիչներու Անգլիոյ տալիք այցելութեան առթիւ:

Ցայտնեց եւ Թէ բոլոր խնդիր — ները լուծում մը չեն գտած Ժընեւի մէջ, անհերքելի գտաւ այն իրողութիւնը թէ մեծ յաջողութիւն մըն է ստեղծուած մթ — նոլորտը, քանի որ «նոր դարաշրջան մը կը սկսի Արեւելք — Արեւմուտք յարաբերու — թեանց համար»: Լաւատեսութեամբ ար — տայայտուեցաւ նաեւ ապագային մա — սին:

Գալով Անգլիոյ դիրքին՝ երեք սկզբունք. — Բարեկամութիւն՝ Մ. Նահանգներու հանդէպ ։

— Ատլանտեան Ուխտի կազմակեր — պում ։

— Գերմանիոյ միացում ։

Պարզելէ ետք հիմնական տարակարծու — թիւնները Գերմանիոյ եւ Ապահովութեան խնդիրներուն շուրջ, վարչապետը ճառը վերջացուց յայտարարելով՝ «պատրաստ ենք քննելու առաջարկուած երկու լու — ծումներն ալ» ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ սուրխական դեսպանատան մէջ ընդունելութիւն մը սարքուած էր առջի օր ,ի պատիւ Սուրիացի երեսփո — խաններու, ,որոնք, ինչպէս գիտէք, շր — ջապտոյտ մը կը կատարեն Խ. Միութեան մէջ: Երեսփոխանի մը հիւս. Ափրիկէի կացութեան մասին ըրած ակնարկութեան պատասխանելով, Խ. Միութեան փոխ — վարչապետը, Ա. Միկոյեան, ըսաւ. — « Բաժակս կը պարպեմ արաբական ան — կախ միութեան մը կենացը » ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ վարիչները 4 Օգոստո — սին համար բացառիկ նիստի մը հրաւիրե — ցին Գերագոյն Խորհուրդի անդամները ։ Մասնչոյ Բուլկանին պիտի զեկուցանէ Ժընեւի ժողովին արդիւնքներուն մասին:

ԱԼԺԵՐԻԱՅԻ ըմբոստներ իրենց գոր — ծունէութիւնը ընդարձակած են մինչեւ Թունուզ: Առջի օր սպաննուեցան երկու պաշտօնատարներ, յիսուն ըմբոստներէ բաղկացած խումբի կատարած յարձակ — ման ընթացքին: Իսկ Դշ. օր սպաննուած 24 լեգէոնականներու թաղումը տեղի ու — նեցաւ հանդիսաւոր կերպով , Խէնչէլայի մէջ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ

Հինգշաբթի իրիկուն Ֆրանսացի Ֆո — րեսթիէ առաջին հասաւ Փուաթիէ: Պօպէ միշտ «դեղին շապիկ» է , նախկին «դեղին շապիկ»ը Ա. Բոլյան, հիւանդ՝ լքեց մըր — ցումը :

Կարդացէք
ԾԱՏՈՒՐ ԳԷՐԳԷՐԵԱՆԻ
ԽԱՉԻՆ ՃԱՄԲԱՆ
Ժողովածու Ապրիլեան Եղեռնէն փըր — ցուած դառն դրուագներու :
Գինը՝ 400 Ֆրանք: Դիմել հեղինակին՝ Z, B:rberian, 104, Av. d'Italie, Paris (13) եւ Փարիզահայ գրավաճառներու :

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՀԱՅԿ. ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՕՐԸ ԽԱՆԱՍՈՐԻ ԱՐՇԱՒԱՆՔԻ

58րդ տարեդարձին առթիւ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը տօնուի մեծ պատրաստութեամբ :
Կիրակի Յուլիս 31ին, ամբողջ օրը , Սէփթէմ լէ Վալօնի անտառին մէջ , (անցեալ տարուան տեղը):
Պատուայ նախագահութեամբ Սեփ — թեմի քաղաքապետ՝
RAPHAEL BAPTISTIN
Կը նախագահէ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ
Կը խօսի Գ. Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Հայ — կական եւ եւրոպական պարեր: Ճոխ եւ գիւրամատչելի պիւֆէ : Տեղի կ'ունենայ պուլի եւ այլ խաղերու մրցումներ :
Թիւրիմացութեան տեղի չտալու հա — մար այժմէն կը յայտարարենք որ դուր — սէն բան ծախելը բացարձակապէս արգիլ — ուած է ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մանիա Քոչարեան եւ զա — ւակը՝ Միքայէլ կը ծանուցանեն թէ հո — գեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկր — տիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝
ՍՏԵՓԱՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆԻ
մահուան քառասունքին առթիւ ։
Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգող ընկերները եւ բարեկամները ։

ԴԱՏԷՄՑԻԱԿԱՆ ՄԵԾ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած է Դատէմի Լուս.Ուս. Ընկ. Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ ։
Այս կիրակի առաւօտէն մինչեւ երեկոյ, Տէսին, Գ. Նազարեանի սրճարանին ետե — ւի պարտէզին մէջ ։
Այս դաշտահանդէսը կազմակերպուած է Ուսումնասիրացի գործնական նպատա — կին ի նպաստ ։
Ճոխ պիւֆէ եւ Խարբերդցիներու նշա — նաւոր քիւֆթէն :
Հայկական գեղջուկ երգերու եւ պարե — րու կարգին ապահովուած է նաեւ Խար — բերդի փող եւ թմբուկը ։
Մուտքը ազատ է ։

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

1.Bl. du Nord — Le Raincy S.O.
1955 – 1956 դպրոցական տարեշրջանին արձանագրութիւնները սկսած են ։
Ընդունելութեան պայմաններուն տեղե — կանալու համար, հինգշաբթի եւ շաբաթ կէսօրներէն առաջ, մասնաւոր պաշտօն — եայ մը պիտի զբաղի ծնողներուն դիմում — ներով ։
Երթեւեկի համար Փանթէնի եկեղեցիէն առնել 146 թիւ հանրակառքը եւ իջնել Րէնսի Փավիյեօն ։

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՆՇԱՆ ՓԱԼԱՆՃԵԱՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻՆ

ՔՍԱՆՀԻՆԳԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ ՄԱՐՍԷՅԼ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐ

ԺԴ. ՑԱՆԿ

Նախորդ գումար	893.300
Տէր եւ Տիկ. Ա. Ալփուճարեան	10.000
Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Սիմոնեան	5.000
Տէր եւ Տիկ. Պետրոս Նազարեան	4.000
Տէր եւ Տիկ. Ա. Մելքոնեան	2.000
Տէր եւ Տիկին Գեղամ Խոսրովեան	3.000
Տօքթ. Դաւիթեան եղբ.	3.000
Աւետեան եղբարք	2.000
Պ. Պետրոս Չինարեան	1.000
Պ. Հ. Աւագեան	3.000
Պ. Մելքոն Պօղոսեան (Անահիտ Փափազեանի նշա — նախօսութեան առթիւ)	2.000
Ողբացեալ Յ. Մալաքեանի մահ — ուան առթիւ՝ հանգուցեալի — բեան յատկացուած բաժինը	17.000
Ընդհ. գումար	945.300

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի օդափոխութեան կայանի Բ. խումբը կը մեկնի Օգոստոս 12ին, հե — ռախօսով միայն արձանագրուողներէն կը խնդրուի շուտով դիմել տիկին Թադէոս — եանի, 5 Ռիւ Մէյրան :
Առաջին խումբէն մնալ ուզողներէն եւս կը խնդրուի դիմել նոյն հասցէին եւ կամ հեռախօսել ԹՐԻՒ. 27–35:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք ար — ձակուրդի առթիւ հասցէի փոփոխութեան ատեն անպայման կցել ՆԱԽԿԻՆ ՀԱՍՑԷՆ: Հակառակ պարագային կարելի չէ ըն — թացք տալ:
Արձակուրդի համար՝ հասցէի փոփոխու — թեան ծախսն է հարիւր ֆրանք :
Այս առթիւ կրկին կը խնդրենք մեր բա — ժանորդներէն որ անյապաղ փակեն իրենց առկախ հաշիւները ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

ԵՂԻՇԷ. — Այո ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օդափոխու — թեան կայանի մասնակցողներուն մեկնու — մը այս երկուշաբթի Օգոստոս մէկին , ժամը 21.18ին, Կար տը Լիոնէն :
Ժամադրավայր՝
ԺԱՄԸ ՃԻՇԴ 20ԻՆ
Hall départ Grande Ligne

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՎԻՄՈՆԻ ՄԷՋ

Հանգուցեալ Ռուբէն Մարգարեանի յի — շատակին, այս կիրակի, կը հրաւիրենք յարգելի ազգայինները:
Ս. Աստուածածնայ տօնին առթիւ Վօ — մոնի թաղ.ը որոշած է ազքատաց Մա — տաղօրհնութիւն եւ Խաղողօրհնութիւն կատարել հանդիսաւոր կերպով: Երկու ոչխար արդէն նուիրուած է, փափաքող ազգայինները կրնան աւանդական այս Մատաղօրհնէնքին մասնակցիլ
Թաղ. Խորհուրդ Վօմոնի

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մանօթ դաշնակահար Րաֆֆի Պետրոս — եան Մ. Նահանգները պիտի մեկնի եւ Նը — ւազահանդէս մը պիտի տայ Նիւ Եորքի Թաուն Հոլի մէջ, կազմակերպութեամբ հանրածանօթ Լեւինի ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԲԱԲԵՐԴ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԸ

Գրեց՝ Մաղաքիա Ասլանեան
(ԲԱԲԳԷՆ ՔԱՀԱՆԱՅ)

Կը պարունակէ տեղագրական եւ ազ — գագրական մանրամասնութիւններ, Հա — յաջինջ սարսափները, բուն մը քաջերու արշաւը դէպի Կովկաս եւ ուրիշ անտիպ տեղեկութիւններ ։ (308 էջ):
Գիրքը զարդարուած է շատ մը հազ — ուագիւտ պատկերներով ։
Գին 500 փրանք
Դիմել Եփրեմ Թեւանեանի, կամ Վահ — րիճ Եսայեանի ,
38 - 40, Rue de ia Montagne
Ste. Geneviève, Paris (5)
Իսկ Մարսէյլի մէջ.—
Խաչէն Նազարէթեանի
7, Bld. Mouren la Cabucelle
Ինչպէս նաեւ Հայկ. գրատուները ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Fondé en 1925 — Tél. : PRO. 86 - 60

Le Directeur : SCH. MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise, Paris-9e

C.C.P. Paris 1678-63 — R.C.Seine 376.286

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա եւ գաղութներ տարեկան 3000 փր., վեցամս. 1600

Արտասահման տարեկ. 3500 փր. կամ $ 10 — հատը 12 փր

ԿԻՐԱԿԻ 31 ՅՈՒԼԻՍ — DIMANCHE 31 JUILLET 1955

31ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 7738 31e ANNEE — Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 11ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 3149

ԵՐԵՍՆԱՄԵԱԿԸ

*

Ո՞վ կրնար գուշակել թէ՝ երեսուն տարի վերջ՝ հայրենիքէն հեռու, տակաւին պանդուխտ պիտի մնայինք եւ «Յառաջ» պիտի շարունակէր լոյս տեսնել այս օտար աստղերուն տակ

1925 Օգոստոսի սկիզբը, երբ կը հրատարակուէր «Յառաջ» երկօրեայի առաջին թիւը, տակաւին յոյս ունէինք շուտով երկիր վերադառնալու ;

Ի՞նչ էր Ֆրանսայի հայութեան վիճակը՝ երեսուն տարի առաջ ;

Գրեթէ երեք տարի անցած էր Իզմիրի աղէտէն ի վեր, երբ գաղթականական հոսանքը ողողած էր ամբողջ Ֆրանսան, Մարսիլիայէն մինչեւ Փարիզ ու մինչեւ հեռուները :

Յունաստանէն, Լիբանանէն եւ Սուրիայէն եկած որբերը ցրուած էին ագարակներու մէջ, իրարմէ հեռու .

Չկար գիրենք առաջնորդող, տեղական օրէնքները սորվեցնող մարմին մը: Չկար միութեան օղակ մը, դաւառի մուխ անկիւններուն մէջ կորսուած կամ մեծ քաղաքներու լաբիւրինթոսին մէջ մոլորուած հայրենակիցներու միջեւ ;

Լոյս – Քաղաքին մէջ համախմբուած էին մեր վերապրող մտաւորականները, ազգային ու քաղաքական գործիչները՝ մեծ թիւով ;

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ժ. Ընդհանուր Ժողովը նոր գումարուած էր Փարիզի մէջ (1924 Նոյեմբերէն 1925 Յունուար...) հաստատած՝ իր գերագոյն մարմինը:

Անկէ ամիս մը առաջ էր, որ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ֆրանսայի կազմակերպութիւնը՝ ուռճանալով, վերածուած էր Կեդրոնական Կոմիտէութեան ;

Այս պայմաններուն տակ, ստիպողական դարձած էր արդիական լուրջ թերթի մը հրատարակութիւնը Փարիզի մէջ, որ կոչուած էր, համեստ չափերով, փոխարինելու ուրեմնուան մշակոյթի կեդրոն Պոլիսը ;

Նախաձեռնութեան պատիւը վիճակեցաւ փորձառու խմբագիր Շաւարշ Միսաքեանի, որ պատանի հասակէն նետուած էր լրագրական ասպարէզը եւ պատմը Բարձր Հայքի ոստանին՝ Էրզրումի մէջ խմբագրած էր «Յառաջ»ը :

Ես ալ դարձայ թերթին մնայուն աշխատակիցը՝ առաջին թիւէն սկսեալ, անընդհատ հինգ տարի (1925 – 1930):

Շատ համեստ եղաւ իր ծնունդը, Փարիզի լրուած թաղամասերէն անծանօթ փողոցի մը բակին մէջ (65 ռիւ Փաքալ):

Երկու մութ ու խոնաւ սենեակներու մէջ ամփոփուած էին տպարան, խմբագրութիւն ու վարչութիւն ;

Ամբողջ երեք ամիս, մինչեւ «Մասիս» տպարանը փոխադրուիլը, այդ խոնարհ գետնայարկէն է, որ լոյս աշխարհ կուգային Յառաջի թիւերը, որոնք կը կարգացուէին մեծ յափշտակութեամբ, ոգեւորելով ու խանդավառելով մեր ցիրուցան ընկերները

Փարիզը «հայկական մայրաքաղաք» ըլլալով, Ֆրանսայի միւս շրջաններն ալ դարձած էին «գաւառ»:

Շուտով սկսան թղթակցութիւններ տեղալ «գաւառ»էն: Ընդհանրապէս որբեր էին գրողները: Տեղեկութիւն կուտային իրենց շրջանի կեանքին, իրենց ձիգերուն ու ցաւերուն մասին.

« Զայներ Գաւառէն»ը ամէնէն կենդանի սիւնակն եղաւ «Յառաջ»ին:

Հետզհետէ սկսան կազմակերպուիլ փոքրիկ «գաղութ»ներ Ֆրանսայի զանազան կողմերը: Հայրենակցական միութիւններ, կուսակցական մարմիններ, բարեսիրական ընկերութիւններ, կրթական յանձնախումբեր եւն իրարու հետ մրցումի ե-

ՈՂՋՈՅՆՆԵՐ

*

31 Յուլիս, 1955

Ընկեր Շաւարշ Միսաքեան

խմբագիր ՅԱՌԱՋի

Երեսուն տարիներ առաջ, երբ քաոսային վիճակ մը կ՚ապրէր գաղթաշխարհը, եւ մասնաւորաբար Ֆրանսահայ գաղութը անկերպարան՝ հազիւ սկսած էր մտնել իր հաւաքական կեանքի ուղիին մէջ, դուք, զօրակցուած՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան վստահութեամբ, եւ բոլոր մեր շրջանի ընկերներու ու գաղափարակիցներու աջակցութեամբ, ուժն ու յանդգնութիւնը ունեցաք, դժուարին պայմաններու մէջ հիմը դնել «Յառաջ»ին, որուն մէջ պիտի ցոլային ոչ միայն Հ. Յ. Դաշնակցութեան խօսքն ու միտքը, այլ ամբողջ Ֆրանսահայ կեանքի պատկերը ;

Երեսուն երկար տարիներ անցած են այդ օրէն եւ այսօր հպարտութեամբ կարելի է յայտարարել որ «Յառաջ»ը տուած է իր արդիւնաւոր պտուղը եւ արդէն դարձած հայ մամուլի կարկառուն անդամներէն մին, ինչպէս նաեւ հաւատաւոր մարտիկը Դաշնակցութեան դրշի բանակին եւ ժամանակից բարձրախօսը Դաշնակցութեան գաղափարականին ;

«Յառաջ»ը ոչ միայն Եւրոպայի ազգային կեանքին ու մտքին արտայայտիչն է այլեւ վահանակիրն է նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէին, արտայայտիչը անոր ապրումներուն եւ հայելին Հ. Յ. Դաշնակցութեան գաղափարախօսութեան :

Երբ հայ հաւաքական կեանքը մատնուած է զանազան հատուածներու քմահաճոյքին, ու պետականութեան ողջին եւ ճակատ ... մակ ջարդը հսկայ աւերներ կը գործեն, երբ հայ գանգուածը մահու եւ կենաց պայքար կը մղէ յանուն իր համրանքի փրկութեան, Դաշնակցութեան մամուլը միշտ պատնէշին վրայ է իբր յառաջաւոր պահակ ;

Սիրելի ընկեր Միսաքեան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Արեւմտ. Եւր. Կեդր. Կոմիտէին բուռն բաղձանքն է որ այս երեսնամեակը դառնայ նոր հանգրուան մը աւելի ուժգին հնչեցնելու մեր ձայնը մինչեւ որ իրականանան մեր դարաւոր երազները :

Առ այդ, յանուն շրջանի բոլոր ընկերներուն, սրտանց կ՚ողջունենք Յառաջի երեսնամեայ տարեդարձը :

Վստահ ենք որ, շնորհիւ ընկերներու, համակիրներու եւ աշխատակիցներու աջակցութեան, Յառաջը պիտի մնայ արթուն դրօշակիրը մեր սիրելի կազմակերպութեան՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան խօսքին ու մտքին ;

Ընկերական ջերմ բարեւներով
Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷ

(Շար.ը կարդալ 6րդ էջ, Ա. սիւնակ)

յան՝ յանուն ազգային ինքնապաշտպանութեան, յանուն հայապահպանման ;

«Յառաջ» քաջալերեց բոլոր ձեռնարկները եւ աջակցեցաւ անոնց յաջողութեան:

Բացի պատերազմի տարիներու ակամայ դադարումէն, «Յառաջ» կանոնաւորաբար կը հրատարակուի 30 տարիէ ի վեր, շնորհիւ խմբագրին բացառիկ զոհողութեանց ;

Երկար տարիներէ ի վեր ինքն է, որ միակը սատնձնած է խմբագրի պատասխանատու գործէն զատ նաեւ թերթին «խոհանոց»ի ամենօրեայ սեւ աշխատանքը :

Երեսնամեակին առթիւ խմբագրին ցանկալով առողջութիւն եւ երկար կեանք, կը մաղթենք շուտով «Յառաջ»ը հրատարակուած տեսնել մայր – հայրենիքին մէջ ;

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՎԱՍՏԱԿԸ ԵՒ ԻՐ ՊՍԱԿԸ

Գրեց՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Վաստակէ պատրաստեն
գլսակս (Սեբ. Ժ.)

Ընկեր «Յառաջ»,

Այսօր, դուն կը հրճուիս, իսկ ես կը տխրիմ, տես թէ ինչո՛ւ:

Միասին ծնեցանք, խաղացինք թեւ թեւի, պայքարեցանք թիկունք թիկունքի : Երբ ոչ ոք կը խանգարէր մեր աճումը, դուն ծառ մը կ՚ըլլայիր՝ կը բանայիր ամպհովանիդ, իսկ ես շուքիդ տակ նըստած՝ կը կարդայի եւ կը գրէի, ինչպէս երգը կ՚ըսէ.

Մի պստըտիկ տղայ մը կէր ,
Անապատայ վանք կը մնէր ,
Օր կորեկէ կուտ մը կ՚ուտէր ,
Բոպիկ ոտքով փուշ կը քաղէր ,
Իւնք կը գրէր, իւնք կը կարդէր ,
Ջում իրիկուն աղօթք կ՚ամէր :

Մերթ լիճ մը կ՚ըլլայիր դուն՝ ջուրով պղպղաջուն ու գոյնով կապուտակ, իսկ ես լողորդ՝ կը նետուէի ջուրերուդ մէջ, կը լողայի, կը լողայի՝ հալածելով ալ... ջրանոյշները կամ... բադերը .

Եւ այսպէս, բայց այսպէս, վերջապէս

Գնաց գարուն, եկաւ աշուն :

Ծառ դարձար դուն, բարձրաբերձ եւ սաղարթաշատ, մինչ իմ... տարիներս լեցան ;

Հիմա դուն ուրախ ես՝ տարիներուդ թիւովը հպարտ, մինչ ես տխուր եմ՝ տարիներուս բեռովը նկուն ; .

— Փարի՛զ, Փարի՛զ, ի՞նչ ըրիր զիս, կը հարցնեմ յաճախ՝ մենութեան պահերուս մէջ. Ճիշդ 25 տարեկան էի՝ երբ Փարիզ եկայ: Մազերս երենոսի գոյն եւ ... Աչքերս լոյսով ու կրակով լեցուն՝ չողշողուն: Հոգւոյս մէջ անհուն տենչ մը ուսանելու եւ հմտութիւն ամբարելու: Փարի՛զ, ի՞նչ ըրիր երիտասարդութիւնս: Ահա արդէն աչքերս լուսկարօտ, գլուխս ճաղատ, հոգիս վհատ ;

Գիտեմ թէ ինչ պիտի ըսես, ընկ. «Յառաջ»: Լսեր եմ, շա՜տ եմ լսեր:

Դուն, երեսնամեայ ծառ, սօսափիւններովդ, մեր սրբազան անտառներուն հեւքը կարծես, ներշնչեցիր երիտասարդութիւնը արեւմուտքէն մինչեւ արեւելք, ուրկէ նոր կուգամ՝ հաստատելէ ետք թէ սօսափդ հասեր է մինչեւ Ֆարսիստան, մինչեւ Խուժաստան: Բարւոք դատեցար դու: Կը յիշեմ, փորձեցիր նաեւ համոզել զիս թէ նուիրական է այս ասպարէզը, նուիրական՝ իր առաքելութեամբն անշուշտ, ու լքումը՝ կարգախուսութիւն :

Ընկեր «Յառաջ», թոյլ տուր ինծ անգամ մըն ալ խոստովանիլ թէ կարգախոյս (Էվատէ) մը չեմ, այլ փախուստ մը կը համարիմ, «օգ. տանել մը», ինչ որ ըրած եմ իբրեւ հրապարակագրութիւն, մի՛այն ինծ խորշելի :

Հայերէն լեզուն, բախտաւոր զուգադիպութեամբ մը, հրապարակագրութիւն կը կոչէ ասպարէզ մը, որուն ծագումը, ինչ ալ ըսէ իր պատմութիւնը, կապուած է հրապարակին (ակորա), բառին յունական նշանակութեամբ: Արդարեւ, բուն հելլենական քաղաքակրթութեան պատմութեան, հրապարակը այն քառուղին էր, ուր, ինչպէս ժամադրավայր մը, պարբերաբար եւ առէպ կը համախմբուէին արեւելեան համեմներու եւ անուշահոտութեանց վաճառականը, անըմբռնելի ախտերու կեղծ հրաշագործը, նոր ասուած-ներու ինքնակոչ առաքեալը, բարձրագոյն իմաստութեանց մեկնիչ փիլիսոփան մեր ջաղէս նաեւ խուժն ու սխտորը, Սոկրատն ու Գօղոսը: Ժամանակին, բժշկութիւնը, փիլիսոփայութիւնը եւ կրօնքները ապրանքներ էին, որ կը ծախուէին այդ հրապարակներուն վրայ: Արդի քաղաքակրթութիւնը, սակայն, եկաւ բաժնեց յարդը ցորենէն, ցորենը կորեկէն, կորեկը խիճէն: Այսուհանդերձ հրապարակին աւանդութիւնը կա՛յ ու կը մնայ. եւ երեւան կուգայ՝ ամէն անգամ որ հարկ կ՚ըլ-

լայ պաշտպանել ամէնէն ազնուական եւ ամէնէն սրբազան գաղափարը, նոյնիսկ եթէ բիբ Պղատոնին ուզելէն :

Արդ, այդ աւանդութիւնը հաշտ չէ մտքիս հետ: Բարի՛, ա՛խ, բարի՛ է հրապարակին բազմութիւնը, որ կը նմանի թռչուններու, կուտ ուտող, կուտ հաւաքող: Բայց ես ի՞նչ ընեմ, եթէ գաղափարին յղացման համար ներսէս բան մը պայման կը համարի յարգել Ադամի ամօթխածութեան զգացումը, — կա՛մ թըղենիի տերեւ զործածել, կա՛մ թզենիներուն թաւուտքը ապաստանիլ, վասնզի արուեստագէտին եւ կնոջ յղանալու պրոցէսը նման է, բոլորովին համանման :

Ահա թէ ինչո՛ւ կարգախոյս մը չեմ՝ ըսի, այլ փախուստ մը համարեցայ՝ եթէ երբեմն փորձեցի հրապարակագրութիւն ընել, փոխանակ... նարտ խաղալու :

Բայց առիկա առիթ մը եղաւ, որ ծանօթանամ հրապարակին

Դուն, սիրելի «Յառաջ», դուն խորքով հրապարակախոյս, սովորութեա՛մբ միայն հրապարակին մարդիկ, ուզեցիր հրապարակագրութիւնը մօտեցնել գրականութեան, — այլ խօսքով՝ հրապարակագրական զօրանցքը կատարել գրականութեան այգիին եզերքէն: Քաղաքականութիւն մըն է առիկա, սկզբունքով գեղեցիկ, որ, սակայն, կը քաջալերէ կարգ մը մեղքեր :

Շնորհի՛ւ, ... բացուած են դրականոցներ ... նկատառ, հասարակութեան այգիին ... րապարակութեան գիրի գործնելով դրականութիւնը: Դիւրին զարմանալի չէ տեսնել, հիմա, գրագէտներ, որոնք ... հրապարակագրութիւն կ՚ընեն՝ գրականութեան անունով: Եւ գրական թերթեր, ասոնք... դաշնակցութիւն միայն կ՚ընեն.

Օրէնք դարձեր է չգրաղիլ իր ասպարէզով. Թերեւս մեղքը կուգայ ժամանակէն, առավհետեւ խանութպանը դարձեր է... ակիտէր, եպիսկոպոսը՝ քաղաքագէտ, գործակատարը՝ հրապարակագիր: Ա՛յ, տես սա երիտասարդը, որ մատիտ տաշել չի գիտեր, բայց խմբագրական կը գրէ : Սա միւսը, որ քերականութիւն չի գիտեր, ռազմագիտութիւն կը գրէ Մարքսին մասին: Ըսե՞մ թէ ունինք թերթեր ալ՝ առանց... խմբագրի: Նկատելով որ ամէն ձախողած մարդ կը վազէ խմբագիր դառնալու, Հայաստան սիրել սորվեցնելու համար... Հայուն (ի՞նչ մեծ գործ), կը հարցնեմ՝ կեանքի մէջ ձախողածնե՞րն ալ քիչ եղան որ խմբագիր պակսեցաւ :

Միւս կողմէ, հայ գրականութիւնը դարձաւ հետզհետէ ջղային, որովհետեւ հրապարակագրութեան գլխաւորիչները մոլորեցուցին գրագէտը, որ սկսաւ չկարդալ այլեւս, չմտածել այլեւս, չգրպռել այլեւս: Ներշնչումով գրելու աւանդութիւնը պատրուակ դարձաւ սրճարան մը մտնելու եւ իրենցմէ բան մը պարպող մարդոց ձեւով՝ երկու երեք թուղթ լեցնելու: Պրպտումի, հմտութիւն ամբարելու, ինքզինք սրբագրելու եւ կատարելագործելու վարժութիւնը մոռցուեցաւ ընդմիշտ : Ձեւի մասին գաղափա՛ր ունեցող չկայ: Գիտցածը աւելցնելու մասին մտածող չկայ: «Դպրոցական գրասեղաններու վրայ սորվածս շա՜տ է այս ժողովուրդին համար» կ՚ըսեն՝ եւր այդ սորվածին ալ մոռցած են շատոնց: Եւ նախակրթարաններու տուածով քննադատութիւն կ՚ընեն, որովհետեւ տեսութիւն մը կայ որ կը պաշտպանէ զիրենք. «Ի բնէ օժտուած ըլլալ եւ ներշնչումով գրել»: Եւ այս «ի բնէ օժտեալները», գորս հրապարակագրութիւնը, ծանօթ հրապարակագրութիւնը, կը քաջալերէ իր սիւնակներուն իբրեւ ճա–

(Շար.ը կարդալ 6րդ էջ Գ. սիւնակ)

«ՅԱՌԱՋ»Ը ԼԵՌՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

*

Մութը կ'իջնէր քիչ քիչ։ Բայց լոյսերը աւելի առատ կը ժայթքէին լեռներուն կատարներէն։ Գագաթներ կը փայլէին ոսկի կոյտերու պէս։ Լոյսերը աւելի հզօր լոյս մը կուտային լեռներուն խուլին։ Ամբողջ հոյակապ վերջալոյս մըն էր երկնամերձ հովիտ մը մէջ։ Լոյսերու մէջ էր անդունդը որ երկուքի կը բաժնէր հովիտը։ Կը փայլէին անդունդէն վեր, իրարու կատարներէն վեր բարձրացող ծառերը, փայլակներ կը թափէին։ Ոսկեգոյն լոյս մը կը լուսաւորէր դիմացի պառխ-թաւիներն ու բլուրները, անտառներն ու բերդանման ապառաժները, լեռը։ Կը լուսաւորէր մրգաստաններն ու արտերը, տուները՝ որ կ'երեւային խումբ խումբ, կամ մեկուսացած՝ բլուրներու ալեկոծութեան վրայ։ Մեծ հրավառութիւն էր աւելի անդին կիրճին մէջ՝ որ ոխուր եւ վսեմ կ'երեւար նոյն ատեն։ Քարերը առերակներ էին տեղ տեղ եւ աւերակներուն մէջ նստած ցաւոտ հոգիներ։ Վերջալոյսի լոյսերէն հեանք առած՝ առասպելական, խրոխտ չակներու պէս էին, մերթ՝ դաժան ու երախարաց քարերու դիմաց։

Ջիւնոտ լեռներ, նարնջագոյն ձիւներ կ'երեւային կիրճէն անդին։ Բարձր լեռներ։

Լռութիւն էր եւ հեռաւոր ծովի ձայն մը կը լսուէր։ Հեռուն՝ ջուրեր կը խուժէին ծառախիտ զառիթափէ մը վար, ծառերուն եւ քարերուն զարնուելով։ Խարշափ մը կը լսուէր մերթ։ Հեռաւոր աշխարհէ մը կուգար կարծէք, քաղցրութիւն մը կը բերէր հեռուներէն, տարիներու խորէն։ Լռութիւն էր եւ անչարժ ալեկոծութիւն։ Խաղաղութիւն եւ անձկաբեր մեծութիւն։

Իրիկուն էր։ Ճաշի ժամ։ Պատառաքաղներու եւ պնակներու ձայներ կուգային սունէն՝ որուն մօտ նստած էի։ Բայց, երջանիկ պահն էր օրուան։ Սեղանի մը չուրջ էին կարծէք նաեւ ամպերը։ Առաջնակարգ կերպարանքներ [illegible] մէր, գեղին պատ[illegible], ոսկի կար-[illegible] [illegible]անիներ հայած. Կը [illegible] [illegible]ու լռութեան մէջ, լուսեղէն հովի մը կը խօսէր կարծէք գեղեցիկ աշխարհի մը մասին։

Կ'որոճային հեռաւոր լեռները ուղտերու նման։

Հոյակապ վերջալոյս մըն էր, թախծոտ, ինչպէս միշտ, բայց քաղցր՝ նոյն ատեն։ Նման՝ յոյսին որ հիասթափ կը ձգէ եւ նոր լոյս մը կ'ըլլայ։ Նման՝ մոռացումին՝ որ կը տանի ամէն ինչ, եւ տանելով, տխրութիւն տալով հանդերձ, մխիթարութիւն մը, խաղաղութիւն մը կը բերէ։ Նման՝ կեանքին՝ որ վնաս է մէկ կողմէն եւ վաստակ՝ նոյն ատեն։ Սպառում է եւ աճում։ Այս աշխարհէն եկածը այս աշխարհին կը ձգենք ի վերջոյ։ Բայց բան մը կը տանինք կարծէք, վաստակ մը։ Ոչ այն՝ որ ճարտարութիւն կամ ճարպիկութիւն կ'ըսուի, այլ այն որ վեր է առօրեայէն։ Ոչ իսկ մեծ իմացականութիւնը։ Անկէ աւելի վեր բան մը՝ որ երկինքէն կուգայ եւ երկինքին կ'երթայ։

Կը նայէի։ Ճամբուն վրայ երեւցաւ յանկարծ հայրենակից մը, մէկը օգափոխութեան եկած՝ քանի մը Հայերէն։ Մօտեցաւ, բարեւեց։ Նստեցաւ կողքիս։

Ճամբորդութենէ մը կը վերադառնար։ Քանի մը օրեր անցուցած էր պանդոկ քաղաքներու մէջ։ Եւ այդ օրը, վերադարձի ճամբուն վրայ, տարօրինակ բան մը պատահած էր իրեն, օթոքարին մէջ։

Օթօքարը կանգ կ'առնէ գիւղաքաղաքի մը առջեւ։ Ճամբորդներ կ'իջնեն։ Նոր ճամբորդներ կը մտնեն կառքէն ներս։ Նորերուն մէջ, մեր հայրենակիցը Հայու կերպարանքով մէկը կը տեսնէ յանկարծ։ Եւ իր ամբողջ հետաքրքրութիւնը անոր կ'երթայ այլեւս։ Կառքը կ'արշաւէ, կ'անցնի լեռնային ճամբաներէ, ահարեկիչ անդունդներու եզրէն կ'անցնի, կը սուրայ լեռնային անտառներու մէջէն, կը քալէ գեղեցիկ լիճերու քովէն։ Բայց մեր հայրենակիցին նայուածքը կ'երթայ եւ կանգ կ'առնէ միշտ Հայու նմանող մարդուն վրայ։ Կը խորհի պահ մը մօտենալ անոր։ Կը քաշուի։ Կը սպասէ, որ մարդը նայի իրեն։ Չի նայիր։ Բայց մեր հայրենակիցը չի կրնար ձերբազատուիլ իր հետաքրքրութենէն։ Հա՞յ է թէ չէ, կ'ուզէ գիտնալ անպայման։ Եւ Հայ է, կ'ըսէ երբ կը նայի մարդուն։ Եւ կը փարատի Հայ է ըսելու։ Պատուհանէն դուրս կը նայի պահ մը։ Լիճին վրայէն, լերան չուքին տակէն քալող առագաստներուն կը նայի։ Բայց կրկին աչքերը կը սեւեռէ անծանօթին վրայ։

Եւ ահա, յանկարծ, հրաշքի պէս բան մը կը պատահի։ Մարդը թերթ մը կը հանէ գրպանէն, «Յառաջ» մը, եւ կը սկսի կարդալ։ Կը կարդայ։ Եւ մեր հայրենակիցը կը նայի լոյս տեսած մէկու մը պէս։ Սրտի բաբախումներ կ'ունենայ։ Ցարծ-[illegible] է Հայն. Կը նայի թերթին, [illegible] կ'արշաւէ կառքը։ Թերթին, «Յառաջ»ին կը նայի զայն նոր տեսնողի մը պէս, անով տարուած, կախարդուած, մէկու մը պէս։ Յուզում, ուրախութիւն, սրտի բաբախում։

Այս էր որ կը պատմէր մեր հայրենակիցը։ Անծանօթ Հայը, իջած էր յաջորդ կայարանը եւ ինք չէր կրցած մօտենալ անոր։ Եւ դժգոհ էր ինքզինքէն։ Եւ ոգեւորութեան մէջ էր տակաւին։

Մէկն էր որ Փարիզի մէջ, իր հասցէին եկած թերթերը չէր բանար իսկ։ Անկիւն մը կը դնէր զանոնք, խանութին եռին։

(Շար.ը կարդալ 5րդ էջ Գ. սիւնակ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ԳԻԾԵՐ

*

«Յառաջ»ի երեսնամեակին առթած հրճուանքը եւ, ինչո՞ւ չըսել, նաեւ հըպարտանքը մէկէ աւելի հիմեր ունին մեզի համար։

Անշուշտ թերթի մը երեսնամեակը ինքն ըստ ինքեան ուրախալի է ամէն անոնց համար որոնք տարիներու ընթացքին ի վար ուղղակի թէ անուղղակի կապեր ունեցած են անոր հետ, որպէս ընթերցող թէ որպէս աշխատակից։ Եւ մեր համակրութեան ու վստահութեան տիրացած գործի մը երեսուն տարիներ տեւած ու տոկացած ըլլալու պարագան անխառն խնդակցութեան ազդիւր կրնայ միայն ըլլալ։

Բայց այս երեւոյթը, որքան ալ մեր դժբախտ իրկանութեան մէջ սակաւաթիւ, բացառութիւն չէ սակայն եւ ունեցած ենք եւ ունինք թերթեր որոնք երեսունէ աւելի տարիներ կը յատարարեն իրենց գոյատեւութեան մէջ։

Ինչ որ յատկանշական է «Յառաջ»ի մէջ, ժամացոյցի մը կանոնաւոր ճշդապահութիւնն է, որ սկզբնական օրէնքին մինչեւ այսօր, անշեղ սկզբունքն եղած է իր հրատարակութեան։ Պատերազմի ընթացքին թերթին դադարումը դէպքերու հարկադրանքէն ծնած անհրաժեշտ որոշում մըն էր անշուշտ։

Մեր պարբերաթերթերուն վաղեմի ախտը վարակած է նաեւ երբեմն մեր օրաթերթերէն մի քանին։ Կը զամանանք իրապէս երբ ձեռք առած մեր պարբերաթերթը մէկ թիւ եւ մէկ թուական կրէ իր ճակատին։ Երկու կամ երեք թիւ, երկու-երեք ամիս ի մի շաղախուած տեսնել այնքան բնական երեւոյթ է այլեւս, որ բնականն է մեզ զարմանքի մատնողը։

Այս ախտը, որուն պատճառները գաղտնիք չեն, նախահաշիւ չունենալ, ծրագիր չունենալ, նպատակ չունենալ, բաելիք չունենալ եւն. սկսած է փոխանցուիլ նաեւ օրաթերթերին ոմանց որոնք զանց առնելով «առօրեայ բառին տարրական իմաստն անգամ, քանի մը համարներ ձեռք ձեռքի տուած կը ներկայանան,. առանց էջ մը.

Մէկն էր որ թերթին կարօտը չէր զգար՝ Շատեր մեծ հաճոյքով է, որ, ծառի մը տակ, կամ ծովափին աւազներուն վրայ, կը բանան հայերէն թերթը եւ կը կարդան։ Մեծ վայելք մըն է շատերուն համար այդ ընթերցումը։ Հոգեկան բաւարարութիւն մը կ'առնեն. Կարդալով, կը պահեն իրենց կապը հայութեան հետ։ Շատեր ազգային հարցերով՝ զբաղելու

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

սիւնակ մը, տող մը, տառ մը սահեցնելու թերթին սովորական ծաւալին վրայ։ Բախտաւոր ենք եթէ «մեր կամքէն անկախ» պատճառներով յաջորդ թիւն ալ ծառայատկին չծանուցանեն։

Թղթատեցէք «Յառաջ»ի հաւաքածոն, օրը օրին, նոյնիսկ ժամը ժամուն լոյս տեսած է ան, հակառակ նման ձեռնարկի մը համար անխուսափելի դժուարութիւններու, չնախատեսուած պատահարներու, նիւթական թէ բարոյական անակնկալներու։ Մեքենան է խանգարուեր թէ տողերն են թափեր, խմբագիրը օրերով յոգնաբեկ ի վերջոյ սոխուեր է անկողին մնալ թէ իր անմիջական գործակիցներն են հիւանդները կամ բացակաները։ Պատճառներ չեն։ «Յառաջ»ը լոյս պիտի տեսնէ եւ կը տեսնէ

Այս առարկայական ճշդապահութեան արժէքը սակայն երկրորդական պիտի մընար, եթէ թերթին բովանդակութիւնը, խմբագրութեան եղանակը, նիւթերու ներկայացումը եւ լուրերը հաղորդելու ձեւը, տրուած ըլլալով պայմանները ու ծաւալը, լաւագոյնս չյարմարէին պահանջներուն։ Արդարեւ փոքր է անշուշտ տեղական ծաւալը եւ նախապատերազմեանը ցանկութեան սահմանը չանցաւ մինչեւ հիմա, Բայց այդ ծաւալն ալ վարպետ օգտագործումով մը բաւական եղած է տալու մեզի գլխաւորն ու էականը որ կը պատասխանէ ամէն օր մեզի յաճախող եւ սպասուած բարեկամի մը մտերմիկ այցովը։ Ծոխ եւ այլազան են «Յառաջ»ի նիւթերը, հանրային կարծիքին ուղղութիւն տուող կամ մեր ներքին եւ որքան ճնշիչ հոգերը շօշափող խմբագրականներէն մինչեւ մեր անցեալն ու ներկան վերլուծող յօդուածաշարքերը։

Սփիւռքի գրական թէ բացառական երեւոյթներու յիշատակութենէն մինչեւ մեր իսկ գաղութին անցուդարձը, մեծ կեդրոններէն մինչեւ նետուած անկիւն մը ծուարած ափ մը Հայերու կեանքին պայմանները։ Հայրենի երկրին ու ժողովուրդին նուաճումներէն ու տաղնապներէն մինչեւ միջազգային կեանքը յուզող, փոթորկող, յուսադրող թէ թունաւորող հարցերը։ Մեր ճակատագրին ու ապագային հետ անմիջական առնչութիւն ունեցող Ցաճկաստանի եւ Արեւելքի շարժումներէն մինչեւ առօրեայ եւ ընթացիկ լուրերը։ Աւելցուցէք տակաւին, գրական կտորները, մօզի, արուեստի, մշակոյթի շարժումները, մեր յեղափոխական անցեալին կամ պատմական դրուագներուն նուիրուած թերթօններէն մինչեւ չահեկան վէպերը։ Մեծ Եղեռնի վկայութիւններն ու մոռցուած էջերը, առօրեայ տոմսերը, զանազան ու այլազան մրցութեանց պարծենքութենէն մինչեւ մարզական կեանքը։ Եւ չյայտնեցի մնացեալ թուումը։

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԻԶ

(Շար.ը կարդալ 5րդ էջ Դ. սիւնակ)

ԽՕՍՔ Կ'ՈՒԶԵՄ

*

Ի՞նչպէս խօսք ուզել այս դահլիճին մէջ ուր անժպիտ դահլճապետը, կը պատահի որ իր խստամտութեամբ արգիլէ խօսքը, զայն յանդուգն նկատելով, առանց կարենալ դրժելու անոր ճշդութիւնը։

Բայց իր բացակայութեան իր փոխանորդ — աշխկան ժպտուն հրաւէրը, դէս կը պարտաւորէ — ճառել այս հանդիսաւոր հանդրուանին առթիւ, որ է փարիզեան Ցառաջին երեսնամեակը։

Մանաւանդ որ այդ հանդրուանին աւելի քան քսան տարին, ամէն օր, ամէն ժամ դէմ առ դէմ եղած ենք ան՝ իբր խմբագիր, ես իբր տպագրիչ, շղթայաշար դըժգոհութեամբ, զանազաններով եւ հակառակ թէ գոհութեամբ — ինչպէս բնականոն է ամէն թերթի վարչութեան եւ տպարանին միջեւ քիչ մը ամենուրեք, այլ մանաւանդ մեր մէջ։

Երեսուն տարի տարագրութեան մէջ, ըստ իր սովորական սլօկանին՝ «այս լըպրծուն պողոտաներուն վրայ» հիմնաւորուիլ, արմատանալ աշխարհի ամէնէն լպրծուն գետնին վրայ որ հայ մամուլն է, հեւ ի հեւ աշխատանքով, յամառօրէն, տոկունութեամբ եւ անձնական նախաձեռնութեամբ, կողքին ունենալով թարմ ու վառվռուն ուժեր, իսկ թիկունք՝ կուսակցութեան բարոյական օժանդակութիւնը միայն. — իրաւամբ արժանի է փառապսակի մը։ Փառապսակ՝ զոր մենք յաճախ կը կազմենք փշախառն ծաղիկներով, որպէսզի պսակաւորը ամէն անգամ որ շօշափէ խայթուի միանգամայն։

Միասքեան Շաւարշ մեր դարին՝ 900ական սերունդին ամէնէն երկարաշունչ գըրողն եղաւ։ Սկիզբը լռակեաց էր եւ կը կարծէինք թէ պիտի մնար այդպէս թարգմանութեանց ծիրին մէջ։ Սակայն ան լռութիւնն ու անընտել ընկերականութիւնը կ'օգտագործէր մշտական աշխատանքով, եւ օր մը երբ իր հասու, ամփոփ ու կարճափառ արձակը հրապարակ դրաւ, յայտնութիւն մը եղաւ իր գրական ու քերթողական լարերով։ Ցմ. Սահմանադրութիւնը իր լեզուն ու թուիչքը արձակեց իր նախաձեռնած Ազդակ հանդէսին մէջ։

Մեծ պատերազմը աւարտելուն երբ Ազատամարտի խմբագրական համատեղութիւնը — Ակնունի, Զարդարեան, Վըռամեան, Շահրիկեան եւ ընկերները — սպանդի մէջ խաւարեցաւ, ինք՝ անոնց կրտսերը, մահապարտի շապիկը հրաշքով թօթափած, վերցուց առաջարը եւ կանգնեցաւ պատնէշին վրայ, ժառանգը չարունակելու համար։

Եւ յաջողեցաւ պահպանել աւանդութիւնը կարճ ատեն մը, երբ նոր մրրիկը մղեց զայն ալ փշեց արտասահմանէն մինչեւ Փարիզ։ Հոս ան վերակենդանացուց «Յառաջ»ը ուր իր լրագրողի նախափորձը կատարած էր Երզրումի մէջ, անոր խմբագրին Եղիշէ Թօփչեանի սպանութենէն ետքը։

Բայց Փարիզը ոչ Երզրում էր ոչ Պոլիս։ Միջավայրն ու ժամանակները տարբեր էին, ազատութեան եւ կեանքի պայմանները տարբեր։ Ժողովուրդը իր հողին վրայ չէր։ Բամութիւնները ցան ու ցրիւ։ Ամէն ինչ խառն ու անդիմագիծ։ Այս անսարմանը կը մեղմէր ու կը զսպէր իր կուսակցական խառնամբերութիւնը, իր դասակարգային սրութիւնները կը կլորցնէր, աւելի լայն գետնի վրայ օգտակար ըլլալու իր գիտակցութիւնը ստափանաբար կը գրաւէր իր միտքն ու գործունէութիւնը։

Եւ այսպէս աղմնուեցաւ ու մարմնացաւ «Յառաջ»ը որ դարձաւ ինքնուրոյն հայ թերթ մը, աւելի շատ հանրային բարախումով, առանց կորսնցնելու իր կուսակցական ջիղը։

Այս է պատճառը այս թերթին ժողովրդականացման, ամէնէն մեղմաբարոյ Դաշնակցական մամուլին։ Եւ լաւ որ այդպէս է։

Շաւարշ չէր կրնար այլապէս գործել։ Ինք Պոլսահայ մամուլի ոգիով թրծուած, անհատականութեան մը տէր, կրնար հետեւիլ կուսակցութեան մը պարտաւորութեանց, զանոնք իր մաղէն մաղելէ վերջը։ Ինք «Հեթանոս» կուսակցական մը եղաւ, ինչպէս երբեմն ալ սաօրագրեց այդպէս։

Շաւարշ այսպէս իր պրիսմակին մէջէն շողարձակելով հանրային կեանքին վրայ աւելի լաւ ծառայեց գաղթահայ — ֆրանսահայ կեանքին ոգեւորման, որով ծառայեց նաեւ իր կուսակցութեան, անոր դէմ կուտակուած զայրոյթները քաղաքը հարթել կարենալով։

Ես գիւրահաւան չեմ ոչ ալ գովեստի ու փառաբանութեան մօտ։ Կրնամ յայտնել թէ լրագրական ասպարէզին մէջ միշտ անհամաձայն եղած ենք։ Ես իր կուսակցութեան դէմ սլաքներ շատ եմ արձակած, իսկ ինք ինծի դէմ գործածած է նախատական ու վիրաւորիչ լեզու։ Բայց այս բոլորը չեն կրնար խաթարել մեր բարեկամութիւնը, որ կը սկսի շատ կանուխ, երբ մօտաւորապէս քսանամեայ յանդուգն ու ինքնահաւան խմբագիրներ միեւնոյն մայթին վրայ կ'աշխատէինք բայց տարբեր չէնքերու մէջ։

Այժմ ալ կարգ մը հարցեր մեզ կը բաժնեն, անդրդուելի միալով հանդերձ մեր տեսակէտներուն վրայ, պատճառ մը չէ այդ որ ես գլխարկս չհանեմ իր երեսնամեայ վաստակին առջեւ որ իր տարողութիւնը ունի մեր մամուլին պատմութեան մէջ։

Ուրեմն այս «չոր» խօսքերին առթիւ, այս թերթին համեստ դահլիճին մէջ, մեր բացակայ բաժակները բարձրացնենք դահլիճապետին համար — եթէ կ'ուզէք առանց բառախաղ մը — այս դահճապետին համար որ խեղճ թղթակիցներու եւ համբակ գրողներու տողերը ջարդուփշուր կ'ընէ, ոչ թէ զանոնք քառորելու, այլ յօտելու, հարդելու, արդէնպ անտեղծէ կենդանի փշուրներ փրկելով իր «փոքր ածուին ծղօտներ ժմբերէն», «փոքր ածուն» որով կը հպարտանայ իբր Յառաջի այծակարանը» յետոյ ծաղկոց. Ցեռայ ղպրոց։

Բարի վայելում դեռ երկար ատեն։

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ-ՅԱԿՈԲԵԱՆ

ԵՐԵՍՈՒՆ ՏԱՐԵԿԱՆ “ՅԱՌԱՋ”Ը

*

1925 Օգոստոս 2ին լոյս կը տեսնէր Փարիզի մէջ «Յառաջ»ը, առաջին առթիւ եռօրեայ, վերածուելու համար օրաթերթի՝ 1927ի Յունուար 1ին:

1925 Օգոստոս 1ին լոյս կը տեսնէր հետեւեալ Թռուցիկը, ծանուցանելով թերթին երեւումը. —

«Յառաջ» կուգայ իրական պահանջ մը լրացնել Ֆրանսայի մէջ, ուր արդէն 40 հազարի կը հասնի մեր հայրենակիցներուն թիւը:

«Յառաջ» պիտի ըլլայ հայելին ոչ միայն Ֆրանսայի եւ Արեւմտեան ու Միջին Եւրոպայի հայկական կեանքին, այլ եւ համահայկական օրկան մը, լրացնելով օրուան թերթի մը բոլոր պահանջները:

«Յառաջ»ի մէջ լայն տեղ պիտի տրուի ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ, գաղութներու եւ ԹՈՒՐՔԻՈՅ, ամենավերջին լուրերով: Իբրեւ տեղական թերթ Յառաջ, պիտի հետեւի Ֆրանսայի եւ հարեւան երկիրներու ներքին բոլոր անցուդարձերուն, քաղաքական, տնտեսական թէ գրական:

Իր առաջին թիւին խմբագրականին մէջ, «Յառաջ» կը շեշտէր մասնաւորաբար. —

— «Ամէն բանէ առաջ, մեր գործը պիտի ըլլայ պաշտպանել այն բոլոր սրբութիւնները որոնք շունչ կուտան ժողովուրդներու եւ վառ կը պահեն անոր հաւատքը՝ լաւագոյն օրերու համար: Գաղութները հանգրուաններ են, ուր նետուած ենք ակամայ, դէպքերու բռնադատման տակ, մինչեւ որ կարենանք հասնիլ մեր հայրենիքը: Մեր ձեռքն է նուազագոյն չափին վերածել այս անխուսափելի չարիքը, կազդուրուելով փիզիքապէս եւ նիւթապէս, եւ ներշնչուելով սեփական **հայրենիքի գաղափարէն**: Այս հիւրընկալ այլ համայնակուլ ափերուն վրայ, մեր հայրենակիցները պիտի ջանան զարգացընել իրենց ազգային գիտակցութիւնը, պահել լեզուն որ միակ թանկագին աւանդն է, ուժ տալ մայրենի դաստիարակութեան, գրականութեան եւ արուեստին, մոռնալ շատ մը ախտական ունակութիւններ եւ նորոգուիլ այս նոր կեանքի բարիքներով:

Ամէն գաղթ, իր շատ մը չարիքներուն հետ ունի բարիքներ ալ, կը բաւէ որ արթուն ըլլանք, չտարուինք խաբուսիկ երեւոյթներէ, եւ ամուր պահենք մեր ազգային անհատականութիւնը»:

1927 *Յունուար մէկին «Յառաջ» կը վերածուի օրաթերթի: Այս առթիւ գրուած խմբագրականին մէջ կ'ըսէինք գլխաւորաբար. —*

— «Մնած անմիջական պահանջէ մը, այս թերթին առաջին հոգը եղաւ հաղորդակցութեան կապ մը դառնալ ցիրուցան բազմութիւններու միջեւ, ներկայացնելով ինչ որ կայ եւ կը կազմուի այս գաղութին մէջ:

... Ու «Յառաջ»ը եղաւ նաեւ ժամադրավայրը բոլոր անոնց որ գրիչ ունին եւ սիրտ:

Ու 1940 *Յունիս 9ին լոյս կը տեսնէր նախապատերազմեան «Յառաջ»ի վերջին թիւը գերմանական գրաւումէն 5 օր առաջ:*

1945 *Ապրիլ 8ին, մօտ հինգ տարուան լռութենէ մը ետքը, կը վերհրատարակուէր «Յառաջ» փոքր ծաւալով, թուղթի մեծ դժուարութիւններու պատճառով:*

«Նորէն պատնէշին վրայ» խմբագրականով մը «Յառաջ» այդ թուականին կը գրէր. —

«Ի՞նչպէս կ'ըմբռնենք մեր աշխատանքը այսօրուան եւ վաղուան համար:

Ա.— Այսօր ալ, ինչպէս երէկ, աշխատանք ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՆ ՀԱՄԱՐ:

Բ.— Աշխատանք Արտասահմանի ինքնապաշտպանութեան համար:

Գ.— Աշխատանք մշակոյթի ճակտին վրայ:

Դ.— Աշխատանք նոր սերունդին փրկութեան համար:

Երեսուն տարի «Յառաջ» ամէն ինչ ըրած է հաւատարիմ մնալու համար իր տեսակէտներուն եւ ծառայելու համար հայ ժողովուրդին:

Եւ այսօր, աւելի քան երբեք, ան կը խոստանայ շարունակել միշտ ծառայել Հայրենիքին, Մշակոյթին եւ ազգային բոլոր սրբութիւններուն՝ յանուն այս ժողովուրդին փրկութեան:

«ՅԱՌԱՋ»

ԱՄԷՆ ՕՐ ԵՐԲ ԿԸ ԿԱՐԴԱՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

*

Կը մտածէ՞ք երբեմն ...: Օր մը օրանց մտածա՞ծ էք երբեք, սիրելի ընթերցողներ, թէ ի՞նչ պայմաններու տակ, Աստուծոյ օրը, լոյս աշխարհ կուգայ, թերթը, զոր բռնած էք ահա ձեր ձեռքերուն մէջ, եւ զոր կը պատրաստուիք կարդալ, ուշադիր կամ հապճեպ կերպով, ըստ ձեր ժամանակին, ըստ ձեր տրամադրութեան ու նաեւ ըստ ձեր հետաքրքրութեանց:

Կը մտածէ՞ք երբեմն, օր մը օրանց մտածա՞ծ էք երբեք, հայ թերթի խմբագրին մասին ...: Անոր կեանքին, անոր դերին մասին:

Ո՛վ որ ըլլաք դուք, ի՛նչ տեսակէտ ու կարծիք ալ ունենաք, ըլլաք գոհ, կամ դժգոհ, կամ թէ՛ մէկը եւ թէ՛ միւսը, փոխն ի փոխ, դուք, մանաւանդ, յատուկ տեսական քննադատողներ, ամէ՛ն առտու, ամէ՛ն արարք, (հայկական անբուժելի՛ հիւանդութիւն), օր մը օրանց մտածա՞ծ էք թէ ինչ կ'արժէ խմբագրին, իր թերթին իւրաքանչիւր թիւը: Իբրեւ փիզիքական աշխատանք, իբրեւ մտային, ջղային եւ հոգեկան սպառում:

Գաղափար ունի՞ք թէ օրական ի՞նչ քանակութեամբ էներժի կ'ուտէ *թերթը իր խմբագրին արիւնէն, ջիղերէն եւ ուղեղէն:*

Ամէն առաւօտ հայ խմբագիրը ֆիլմով *կը բերէ այդ բառածէն, ու դեռ ուրիշ բաներ ալ, կորով, հաւատք, անսպառ համբերութիւն, անշեղ ուշադրութիւն, ու սէր, ծովածաւալ սէր: Ամէն առաւօտ իր հետ խմբագրատուն կը բերէ ու կը նետէ այս բոլորը, այն ճերմակ պարապութեան մէջ, որ իր թերթին չորս էջերը կը կազմեն, եւ որոնք քանի մը ժամ յետոյ պէտք է դառնան խօսք ու մտածում, պէտք է վերածուին ոգեղէն սնունդի, գրենուն իմաստութեան պատմուճան, դառնան կենդանի շունչ:*

Եւ այս, ամէն օր, օրաթերթի մը համար, ինչպիսին է «Յառաջ»ը: Եթէ բաժակը նոյնն է միշտ, ամէն օր նոր պէտք է ըլլայ սակայն, ձեզի հրամցուած ըմպելին: Ամէն օր նոր լուրեր, նոր խնդիրներ, նոր գաղափարներ, ձեր հետաքրքրութիւնը գոհացնող, ձեր միտքը զարգացնող, ձեզ ինքնամփոփումի եւ խորհրդածութեան մղող:

Ու նաեւ, ամէն բանէ առաջ, ամէն էջէ, ամէն սիւնակէ ու տողէ, ձեր Հայու հոգիներուն ուղղուած սրտագին կոչը, հրաւէրը, պաղատանքը՝ ծառայելու ձեր ժողովուրդին, սիրելու անոր լեզուն, անոր մշակոյթը, յուսալու տակաւին, տոկալու միշտ, հաւատալու շարունակ:

Այս բոլորն է ահա՛ սփիւռքի հայ օրաթերթը, այս բոլորն է ահա «Յառաջ»ը: Բացի իր մասնայատուկ դերէն ան կը փոխարինէ հայկական դպրոցները, զորս չունինք հոս, լսարանները, ակումբները, նոյնիսկ երբեմն եկեղեցին:

Ծանր է հայ խմբագրին աշխատանքը, դժուարին, մաշեցնող՝ իր գործը: Անկարելի է համեմատութեան եզրեր գտնել մեզմէ իւրաքանչիւրին օրական աշխատանքին եւ անոր կատարածին միջեւ:

— Նոյն բանը չէ՞, պիտի առարկէք, մենք խանութ, գրասենեակ կամ գործատուն կ'երթանք մեր օրապահիկը շահելու համար, մինչդեռ ան, հայ խմբագիրը, առաւելապէս կ'աշխատի գաղափարի մը համար:

Ճիշդ է: Ահա, ուր կ'ուզէի հասնիլ, ես ալ: Բայց կ'ուզէի որ դո՛ւք արտասանէիք այդ բառը: Ամէն ինչ կը բացատրուի միայն այդ բառով: Սփիւռքի մեր պայմաններուն մէջ, հայ թերթի մը հրատարակութիւնը մի միայն կարելի է բացատրել այդ մոգական բառով:

Գաղափարական գործ է թերթը: *Եթէ այդպէս չըլլար, ոեւէ հայերէն թերթ պիտի չունենայինք այսօր: Եթէ խանութ ըլլար, պիտի գոցուէր, եթէ գործատուն ըլլար, սնանկացած պիտի ըլլար շատոնց, իսկ եթէ արհեստաւոր մը ըլլար խմբագիրը, կօշկակար, դերձակ, ան ալ շատոնց պիտի նետէր իր գործիքները եւ պիտի նախընտրէր բեռնակիր դառնալ:*

**

Ահա այս պայմաններուն մէջ է, որ կը հրատարակուի Ֆրանսահայ մեր մեծ օրաթերթը՝ «Յառաջ»ը, երեսուն տարիէ ի վեր: Խմբագրին միակ հոգեզաւակը չէ այն: «Յառաջ»էն առաջ ան հրատարակած է ուրիշ թերթեր, Կարինէն մինչեւ Պոլիս: Ուրեմն ամբողջ իր կեանքը անցուցած է հայերէն թերթ խմբագրելով, մօտաւորապէս յիսուն տարի, եթէ ոչ աւելի:

Մրցանիշ մըն է, բացառիկ նոյնիսկ ուրիշ ազգերու մօտ: Իսկ մեր մէջ, հերոսութիւն մըն է, զոր ես չեմ կրնար ըմբռնել: Ես երկու ամիսէն աւելի չկրցայ դիմանալ, ու փախայ: Հայերէն թերթի մը խմբագրատունը ամէնէն վտանգաւոր եւ ամէնէն վատառողջ տեղերէն մէկն է, զոր տեսած եմ: Թէ՛ մարմնին եւ թէ՛ ուղեղին համար:

Ու կատարեալ հրաշք է, որ անոնք կը հրատարակուին, այսքան յարատեւութեամբ, այսքան թիւով, ու մեծամասնութեամբ՝ այնքան ճոխ բովանդակութեամբ: Ինչպէս միւս բոլոր մարզերուն մէջ, հոս ալ պահելով, բնական է, համեմատութիւնը՝ մեր եւ ուրիշ մեծ ազգերուն միջեւ:

Ամէնէն լաւ խմբագրուած օրաթերթերէն մէկն է «Յառաջ»ը: Միայն «Յառաջ» կարդացող Ֆրանսահայը մեծ բան եւ մեծ ժամանակ չի կորսնցներ Ֆրանսերէն թերթ կարդացող իր հայրենակիցին վրայ: Նոյն օրը կարելի է կարդալ «Յառաջ»ի մէջ օրուան բոլոր կարեւոր լուրերը: Կատարեալ է այս բաժինը: Կարելի չէ աւելի արագօրէն եւ աւելի յստակօրէն ամփոփել: Հաւաստի են աղբիւրները եւ ոչ միակողմանի:

Ի գործ դրուած մեթոտը *նոյնն է խմբագրականներուն մէջ: Կարճ, ամփոփ, խտացած մտածումներ, տրուած պարզ, սեղմ եւ կուռ ոճով մը:*

Խնդրի մը, դէպքի մը ներկայացումն է յաճախ քան անոր ուսումնասիրութիւնը: Ինչ որ պէտք է ըլլայ օրաթերթի մը խմբագրականը, եթէ ան մնայուն եւ ամենօրեայ է, ինչպէս «Յառաջ»ի մէջ:

Այս երկու ամենակարեւոր բաժինները կը կրեն խմբագրին ինքնատիպ ոճին դրոշմը: Այդ կուռ ոճը կը դառնայ ճկուն, սրամիտ, հեգնող, հիւթեղ «Օրը Օրին»ներուն մէջ:

Մնացածը կը հետեւի ասոնց: Ամէն ինչ սակայն կ'անցնի իր մաղէն, նոյնիսկ անուն ունեցող հեղինակներու յօդուածները: Ինքն է խոստովանողը թէ յաճախ ի՛նք կը գրէ թղթակցութիւնները, զորս կը ստանայ եւ որոնք հրատարակելի չեն նոյնիսկ սրբագրուած:

Բոլորին ծանօթ է «Յառաջ»ի քաղաքական եւ ազգային ուղղութիւնը: Երկու մայր – գաղափարներ *աւելի ուժգնօրէն կը պաշտպանուին հոն:*

Ա) Թրքահայ Դատ:

Բ) Հայերէն լեզու:

Մէկ նախադասութեամբ՝ մեր հողային եւ մշակութային անկախութիւնը:

Այս չէ՞ արդէն մեր կեանքին գոյութեան իրաւունքը, դարերէ վեր, այս չէ՞ նաեւ այսօր:

Կարելի էր դեռ շատ բան գրել «Յառաջ»ի մասին: Բայց կը զգամ թէ այսօր իրաւունք չունիմ աւելի տեղ գրաւելու: Ուրիշ առթիւ, ուրիշ առթիւ նաեւ ըն*թերցողներուն մասին:*

Մեր պարտականութիւնն է, որովհետեւ, աշխատակիցներուս, կամուրջ հանդիսանալ խմբագրին եւ ընթերցողներուն միջեւ: Մենք, որ կը գտնուինք երկուքին միջեւ, տեղեակ՝ երկուքին ալ կեանքի պայմաններուն, մտահոգութիւններուն, ակնկալութիւններուն:

Այսօր կ'ուզէի վերջացնել, ընթերցողներուն ուշադրութիւնը հրաւիրելով կէտի մը վրայ, որ ըստ իս կը կազմէ թերթի մը, ինչպէս ուրիշ որեւէ հաստատութեան, մնայուն առաքինութիւնը: Օրինապահութիւնն *է այդ:*

«Յառաջ»ը այն հազուագիւտ թերթերէն է, որ կը յարգէ մամուլի օրէնքին բոլոր կանոնները: Արտատպումի օրէնք, խօսքի ազատութեան, հերքումի, պատասխանի իրաւունք:

Կայ օրէնք մըն ալ, այս մէկը անգի՛ր թերեւս, ըստ որուն խմբագրին եւ աշխատակիցներուն գովքը չի հիւսուիր իրենց թերթին մէջ: «Յառաջ»ը յարգած է այս կանոնն ալ, միշտ:

Օր մը սակայն մեղանչեց:

Յօդուածներէս մէկուն, վերը գրուած խմբագրական ծանօթութեան մէջ, յանկարծ տեսայ խոշոր ածական մը, փակցուած իմ անունիս:

Խորհեցայ թէ սխալած էին, կամ ... խմբագիրը հոն չէր ....:

Առիթի մը կը սպասէի իր տիրոջ վերադարձնելու համար այդ «տաղանդաւոր»ը, ինծի չպատկանած բանը քովս ի՞նչու պահեմ: Տաղանդաւոր չեմ, որովհետեւ, սիրելի խմբագիր: Տաղանդաւոր կ'ըսե՛նք ընդհանրապէս մեծ արուեստագէտներուն, գրագէտ, բանաստեղծ, երաժիշտ, նկարիչ, դերասան ու երգիչ: Այս բառը կ'ենթադրէ բնածին ձիրքեր, ինչպէս նաեւ տիրացում, ի գործ դրուած արուեստի թեքնիքին:

Այս երկու պայմանները, առաւելագոյն չափով կը լրացնես, դուն, Հայոց խմբագրապետ:

Տաղանդաւոր խմբագիր ես դուն: Եւ եթէ ես ալ մեղանչեցի այսօր, մամուլի այդ անգիր օրէնքին դէմ, օգտուելով բացակայութենէդ, ների՛ ինծի:

Բայց դուն ես չմեղանչեցի ճշմարտութեան դէմ:

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ՈԳԵԿՈՉՈՒՄ

(«Յառաջ»ի երեսնամեակին առթիւ)

*

Հիմնուած 1925 *Օգոստոսին,* 1935 *Օգոստոս 4ին «Յառաջ» կը տօնէր իր տասնամեակը: Այսօր ան կը տօնէ իր երեսնամեակը: Երեսուն տարիներ, յոյսի, խանդավառութեան եւ յուսախաբութեան տարիներ, այս օրաթերթին միջոցաւ հայ խօսքը տարածուեցաւ աշխարհի ամէն կողմերը, ուր Հայեր կային, հայ գիր ու գրականութիւն կարդացող, անով խանդավառուող Հայեր:*

Ինծի առիթը տրուեցաւ ակնարկ մը նետելու քսան տարիներ առաջ լոյս տեսած բացառիկ «Յառաջ»ին վրայ: Տխրութեամբ համակուեցայ, երբ իրարու ետեւէ աչքէ անցուցի բոլոր յօդուածները եւ ստորագրութիւնները: Հոգեկան խռովքս աւելցաւ, երբ նկատեցի որ չուրջ տասնեւհինգ աշխատակիցներէն տասը մեզմէ բաժնուած են ընդ միշտ:

Բոլորն ալ եղբայրակցած էին, իրենց խօսքը արձանագրելու համար տասնամեակի մը առթիւ: Բոլորն ալ բերած էին իրենց մասնակցութիւնը մեր գրականութեան, մեր պատմութեան, մեր հանրային գործունէութեան:

Ահաւասիկ տխուր շարքը անոնց, որոնք մէկիկ մէկիկ հեռացան հայ կեանքի թատերաբեմէն:

1.— Ա. Գիւլխանտանեան, *պատրաստուած հանրային գործիչ, եւ հեղինակ՝ «Կովկաս» եւ «Հայ թաթարական ընդհարումները» գործերուն:*

2. Բժիշկ Դաւթեան, *լուռ ու մունջ գործիչ կուսակցական կեանքի մէջ, եւ անոր խիղճն ու արդարութիւնը խորհրդանշող անհատականութիւն մը:*

3. Ա. Խատիսեան, *պետական դէմք եւ հեղինակ՝ «Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը» ընդարձակ եւ անփոխարինելի երկասիրութեան:*

4. Մ. Սասունի, *երիտասարդ համալսարանական եւ մտաւորական գործիչ, որուն խօսքը կը վկայէ թէ ան ապագային պիտի դառնար հեղինակաւոր հռետոր մը:*

5. Հրաչ Սարգիսեան, *հաւատաւոր մը* – [illegible] *եւ քաջալերող մշակութային ամէն ձեռնարկներու:*

6. Պերճուհի Բարսեղեան, *ոչ միայն որբերուն համար կարեկից սիրտ մը, այլեւ գեղարուեստական գրող, որուն «Փոթորիկէն վերջ» գործը կենդանի մէկ վկայութիւնը պիտի մնայ փոթորիկէն վերջ մեզի վիճակուած տխուր՝ բայց եւ այնպէս կազդուրիչ մէկ շրջանին:*

7. Ռուբէն Բերբերեան, *մտաւորական եւ բարեկամ մշակութային ամէն ձեռնարկներու եւ որ իր կեանքին վերջին տարիներուն ինքզինքը գերազանցեց մեր գրականութեան կտակելով յուշերու տարազին տակ,* Միքայէլ Նալպանտեանի, Ստ. Նազարեանի *եւ վերջին հարիւր տարուան մեր հանրային կեանքին հարազատ ու վաւերական մէկ արձագանգը:*

8. Տիգրան Պաղտասարեան, *հաւատարիմ ռազմիկ մը եւ համանուն թերթին խմբագիրը: Զինուորական կարգապահութեան հաւատաւոր մէկ ներկայացուցիչը ներկայ՝ ամէն կոչի:*

9, եւ 10, *Երկու խոստմնալից ուժեր,* Հրանտ Վիշապեան եւ Յարութիւն Պուրնազեան, *որոնք իրենց խանդավառ խօսքը բերած միացուցած էին երէցներուն, տօնելու համար «Յառաջ»ի տասնամեակը:*

Այս տողերը ստորագրողը, ինքն ալ մէկը բացառիկին յօդուածագիրներէն, քսան տարիներ ետքը, ամէնուն բարեկամ եւ գրչի եղբայրակից, յիշատակի իր խօսքը կ'արձանագրէ այս առթիւ, ոգեկոչելով ամէնուն խնկելի յիշատակը:

ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՄԻՇՏ ՅԱՌԱՋ

(«Յառաջ»ի երեսնամեակին առթիւ)

●

1925 Օգոստոս 2ին, Փարիզի 13րդ թաղամասին մէկ անշուք փողոցին ոչ նուազ անշուք եւ խարխլած բնակարանի մը ներքնայարկը, մութ սենեակի մը մէջ գետեղուած հինաւուրց տպագրական մամուլը կը յամառէր ընթացք տալու մեքենավարի կարգադրութիւններուն։

Ծերունի տպարանատէր Ներսէսը, հայրենասէր եւ փորձ արհեստաւոր, ջղայնացած էր եւ չփոթած։ Մեքենային հնարաւորութիւններուն մասին նախապէս տուած իր հաւաստիքները, հեռու կը մնային իրականութենէն։

Տպարանատէրը տխրութեամբ եւ յուզումով կը հաստատէր, որ ծանրօրէն եւ ազմուկով գործող, իրեն նման ծերացած մամուլին տակ, «Յառաջ»ի բոցավառ տառերը կը մերժէին ընդունիլ իրենց վրայ սահող ճերմակ թերթիկները։

Տպարանատէր Ներսէսէն ոչ նուազ ջղայնացած էր «Յառաջ»ի խմբագիրը ընկ. Շ. Միսաքեան, որ անդադար կը շրջէր աղմկող մեքենային շուրջ։

Անձկութեան եւ յուսահատութեան երկար ժամանակէ մը ետք, երբ կը մտածուէր վարպետ Ներսէսի մամուլին տակէն ազատել «Յառաջ»ի չարչրկուած չարուածքը, եւ փոխադրել մօտակայ տպարան մը, մեքենավարին արտասովոր բացականչութիւնը բոլոր ներկաները խմբեց մեքենային շուրջ։

... Փարիզի «Յառաջ»ին առաջին թիւը դանդաղ եւ զգոյշ դուրս թափել սկսաւ գլխը ճնշող ծանր գլանին տակէն։

Տպարանին մութ եւ ճնշիչ մթնոլորտէն՝ զարմացած էր այլեւս։

Երջանիկ էր մանաւանդ ընկեր Շ. Միսաքեան, որու մեծագոյն երազն էր գլուխ հանել «Յառաջ»ը, նախ եռօրեայ։

Ան ունէր սակայն, իր թաղուն տենչերը, մեծածաւալ եւ օրաթերթ «Յառաջ», փոխանակ փոքրածաւալ եռօրեայ թերթին։

Ամբողջ մը արդար ցանկութիւնն ա– [illegible] մէջ։ [illegible], խոշորաբար Թիֆլիսի, Կարսի, Բաքուի եւ Երեւանի մէջ լոյս տեսած «Յառաջ»ներու զիմադծին պահպանման բարոյական պարտադրանքը։

1920էն առաջ, ցարական Ռուսաստանի թէ Օսմանեան Սուլթաններու տիրապետութեան տակ, «Յառաջ»ը, իբրեւ օրգան Հ. Յ. Դաշնակցութեան, կը պայքարէր տեւապէս որքան տիրող զահակալութեանց դէմ, առաւել եւս՝ հայ ժողովուրդի ազատագրութեան համար։

Երեւանի «Յառաջ»ը (1920) կէս պաշտօնական օրգանը՝ նորածին ազատ եւ անկախ Հայաստանի կառավարութեան, նուիրուած էր անկախութեան ամրապնդման, պետութեան կազմութեան, հայութեան հաւաքման եւ հայրենիքի միացման, մէկը միւսէն ծանր, բայց գերազանցապէս խանդավառիչ եւ վսեմ աշխատանքներուն։

Թիֆլիզէն, Կարինէն, Երեւանէն ետք «Յառաջ»ը Փարիզի մէջ ...

Մեր ազգային ողբերգութեան վկայութիւնը։

Անկախ եւ ազատ հայրենիքը բռնագրաւուած, Թրքահայաստանը մոխրացած եւ ամայացած, վերապրող հայութեան մէկ երրորդը՝ ցրւեւ եկած ազատ աշխարհի բոլոր մասերուն մէջ։

Նոր տագնապալի շրջան մը՝ մեր ինքնապաշտպանութեան պայքարին։

Պէտք էր կազմակերպել ազգապահպանման գործը՝ փրկելու համար տարագիր հայութիւնը ուծացման մահացու վտանգէն։ Պէտք էր շարունակել մեր քաղաքական պայքարը՝ Հայկ. Դատի թշնամիներու դէմ։ Պէտք էր պաշտպանել բռնագրաւուած հայրենիքը նոր եւ մահացու ցցումներէ։

Այս բոլոր աշխատանքներուն մէջ, Դաշնակցութիւնն էր, որ կը մնար միակ կազմակերպուած գործող ուժը։

1925ին Փարիզի մէջ էր կեդրոնացած Դաշնակցութեան ղեկավարութիւնը։ Յառաջ» թէեւ «անհատական» նախաձեռնութիւն, չէր կրնար արտայայտիչը չդառնալ կուսակցութեան գաղափարաբանութեան եւ ընդհանուր ուղղութեան։

«Ամէն բանէ առաջ մեր գործը պիտի ըլլայ պաշտպանել այն բոլոր սրբութիւնները, որոնք չունի կուսան ժողովուրդներու եւ վառ կը պահեն անոր հաւատքը՝ լաւագոյն օրերու համար»։

Փարիզի «Յառաջ»ը, իր առաջին խմբագրականին մէջ ձեւակերպած այս բանաձեւով, կ'արտայայտէր արդէն Դաշնակցութեան հետապնդած նպատակները։

Այսպէս ուրեմն, Փարիզի «Յառաջ»ը, որ լոյս կը տեսնէր ընկեր Շ. Միսաքեանի նախաձեռնութեամբ եւ պատասխանատուութեամբ, պիտի ըլլար Դաշնակցութեան արտայայտիչը։

1925 – 1940, յաջորդաբար տեղափոխուելով Տէր – Ներսէսեանի եւ Տէր – Յակոբեանի տպարանները, 1927ին վերածուելով օրաթերթի եւ հրատարակուելով մեծ ծաւալով։

Տասնեւհինգ տարուան ընթացքին, «Յառաջ»ը կատարեց ու կը շարունակէ կատարել իր պարտականութիւնը։ Այսպէս որպէս գաղթաշխարհի հայ մամուլի լաւագոյն օրգաններէն մէկը թէ իր բովանդակութեամբ եւ թէ իր ուղղութեամբ։ Իր աշխատակիցներուն հարուստ ցանկը եւ բարձրորակ ուժերը՝ այդ տասնեւհինգ տարիներու շրջանին կը մնայ բացառիկ երեւոյթ մը։

Մեծ եղաւ իր դերը ընդհանրապէս մեր գաղութի կեանքին մէջ։ Առանց «Յառաջ»ի արթուն հսկողութեան, հաւանաբար մեր ազգային կեանքի կազմակերպուած ուժը իրական աղէտ մը դառնար։

«Յառաջ»ի դերը, ոչ նուազ մեծ եղաւ իր վերջին շրջանին՝ վերջին տասնամեակին։ Թէեւ փոքր ծաւալով, բայց դըժուար պայմաններու մէջ, «Յառաջ»ը նեցուկ հանդիսացաւ յուսալքուած հոգիներուն եւ արթուն առաջնորդ՝ ամէն կարգի վտանգաւոր ազդեցութիւններու ենթակայ շուարած զանգուածներու համար։

Դժուար եւ անկարելի է այս մէկ քանի տողերով ներկայացնել «Յառաջ»ը։

Այն իրողութիւնը, որ այս երեսուն տարուան ընթացքին Փարիզի մէջ բազմաթիւ թերթեր ունեցած նման բուսան եւ չորցան, իսկ «Յառաջ»ը կը մնայ միշտ կենսունակ, անվիճելի ապացոյց մըն է թերթին ունեցած արժէքին։

Իսկ երբ նկատի ունենանք, որ գաղթաշխարհի մէջ «Յառաջ»ը Պոսթընի մեր «Հայրենիք»ի հետ ամենաշատ սպառուած թերթն է, կը նշանակէ թէ Դաշնակցական «Յառաջ»ը արժանի օրգաններէն մէկն է Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ պատուաբեր եւ հայրենասէր մեր բազմութիւններու համար։

Վստահ եմ, որ ասկէ ետքն ալ «Յառաջ» աւելի քան պիտի ըլլայ արժանի յաջորդը Թիֆլիզի, Կարնոյ եւ Երեւանի իր նախորդներուն, եւ պիտի ըլլայ միշտ հպարտ ու աքի խօսնակը Հ. Յ. Դաշնակցութեան, ի խնդիր Հայկ. Դատի պայքարին յաղթանակին։

Վարձքդ կատար սիրելի «Յառաջ»։

Ս. ՏԷՐ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

ԱՅՍՕՐԸ ԽԱՐԽԱՓՈՒՆ ՎԱՂԸ ՍՊԱՌՆԱԿԱՆ

ՈՐՎ. ՊԻՏԻ ՉԲԱՂԻ

★

«Յառաջ»ի երեսնամեակը լաւ առիթ մըն է, որ մտածելու յօժար եւ ընդունակ մէկը՝ դէթ պահով մը անդրադառնայ մեր գաղութային կեանքի սա անցնող 30 տարիներուն։

Քանի որ առիթը «Յառաջ»ի երեսնամեակն է, առանձնապէս Ֆրանսահայ կեանքի համար մեծապէս հրահանգիչ պիտի ըլլար, եթէ ազգային հարցերու սրտցաւ չահագրգռութիւնն ունեցող մէկը, որ նաեւ վարժ է ըմբռնելու ընկերային խնդիրներ, տար ժամանակագրական մէկ հակիրճ պատկերը այդ շրջանին, այնպէս ինչպէս անոնք իրենց արձագանգն ու մեկնութիւնն են գտած «Յառաջ»ի մէջ։

Ընկերային խնդիրները հասկնալու եւ զանոնք պարզօրէն մեկնելու ընդունակ մէկը՝ անտարակոյս որ կատարած պիտի ըլլար շատ հրահանգիչ գործ մը։

Նկատի ունենալով, սակայն, որ նման լուրջ փորձեր մեր մէջ քիչ անգամ կը կատարուին, կատարելու յօժարութիւնն ու ձեռնհասութիւնը ունեցողներն ալ՝ քիչերէ եւ քիչ անգամ կը գնահատուին, դըժուար թէ գտնուի մէկը, որ մտածէ ինքնաբերաբար նման ծանր գործ ընել։

Բայց գործ մըն է աս, որուն անհրաժեշտութիւնը բոլորս պէտք է ըմբռնենք։

Այս գործին անյետաձգելի եւ հրամայական կարեւորութիւնը պէտք է ըմբռնեն մանաւանդ անոնք, որ ընտրուած առաջնորդներն են՝ ազգային – եկեղեցական բարձրագոյն մարմիններու, քաղաքական, հասարակական ու հանրային որեւէ կազմակերպութեան։

Եւ այս պիտի չըլլայ՝ պատմագրելու համար երէկը։ Ոչ, այս պիտի ըլլայ՝ աւելի յստակօրէն ըմբռնելու համար մեր խարխափուն այսօրը, ողբերգօրէն սպառնական մեր վաղուան առջեւ։

Մեր բոլոր գաղութները պէտքը ունին հաւաքական այս ճիգին։ Հաւաքական ու կազմակերպ այս ճիգին պէտքը ունին ամէնէն աւելի մեր գաղութներու մեծագոյններէն երկուքը՝ Ֆրանսահայութիւնն ու Ամերիկահայութիւնը։

Անտարակոյս այս երկու գաղութներն ալ շատ ճիգեր կ'ընեն. կը կատարեն բազմազան գործեր ալ։ Երբեմն ալ, զմայլելի նուիրումով, իրենց հեռաւոր հարազատներուն կուտան՝ իրենց անմիջականօրէն անհրաժեշտ նիւթականէն, անոր մէջ ծըրարելով բան մըն ալ՝ իրենց սրտէն ու հոգիէն։

Այս բոլորը— իրենք իրենց մէջ՝ լաւ ու գովելի — երբեք մասը չեն կազմեր՝ խելացիօրէն կազմուած ամբողջական ծրագրի մը։

Իսկ ամէն մէկ գաղութ, ինքն իրեն համար, նման ծրագրի մը անհրաժեշտ պէտքը ունի։

Բոլոր գաղութները, իրարու համար, նման ծրագրի մը անհրաժեշտ պէտքը ունին՝ միասնաբար։

Եւ բոլոր գաղութներն ալ հաւաքաբար՝ մեր Հայրենիքին համար։

Ահա խնդիրներու խնդիրը՝ աւելի քան անյետաձգելի։

Ո՞վ պիտի գրաղի։

Յ. ԽԱՇՄԱՆԵԱՆ

ՅԱՐԳԱՆՔ ՔԵԶ

★

«Յառաջ» եւ Շաւարշ Միսաքեան, մէկ հողի եւ մէկ մարմին նոյնացած եւ իրար լրացնող։ Կարելի՞ է ենթադրել կամ երեւակայել «Յառաջ»ը առանց Շաւարշի կամ Շաւարշ առանց «Յառաջ»ի։

Տարիներու աքնաջան աշխատանքի եւ յարատեւութեան արդի՞ւնք միայն։ Ո՛չ, այլ անձնական հետեւողական դծի եւ գաղափարի քարոզչութեան օրինակելի փարոս, որ աւելի քան քառորդ դար, ծառայեց եւ կը ծառայէ — միշտ բարձր պահելով հայ մամուլի դերը — հայ մշակոյթին։

Արթուն պահակը հայ լեզուին, որ կը հարուածէ անխնայ, եթէ ուզեն դպչիլ անոր, կամ անոնց չեղում մը իսկ փորձեն կատարել մեր ընդհանուր սկզբունքներէն։

Գեղեցիկին սիրահար, տգեղին դէմ պայքարող, տարիներու ընթացքին, տաքբաւ ու կը տանի այդ առաջնորդի դերը անշեղ, զատապարտելով երբեմն, նոյնիսկ իր կուսակցական պաշտօնակիցները։

Լեզուի եւ գաղափարի անձնական քարոզիչ, գաղափարի հակառակորդները անգամ կը խոնարհին քու առջեւ։ Եւ անոնցմէ, քանի՛ քանի՛ անգամներ, լսած ենք մեր ականջներովս իսկ, քու լեզուի յստակութեան եւ խմբագրականներուդ գովքը։

Պարծանք ու հպարտանք, որքան քեզի նոյնքան մեզի համար։

Պատանի էինք երբ լոյս տեսաւ «Յառաջ»ը։ Այժմ՝ չափահասներ։ Զարգացանք «Յառաջ»ի հետ, անբաժանելի դարձանք «Յառաջ»էն եւ կը սնանինք «Յառաջ»ով։

Այս երեսուն տարուան ընթացքին, քանի քանի անուններ անցած են «Յառաջ»ի էջերէն։ Շաւարշը մնացած է անխախտ։ Մէկ մաղթանք այս երեսնամեակին առթիւ, տեսնել գլխաւոր Շ. հոն, ուրուն համար պայքարած է այնքան, հոն որուն համար երազած ենք այնքան —մեր հայրենի հողին վրան։

Մաղթանք մը որ թէեւ յաճախ կրկնուած է, ուշ կամ կանուխ պէտք է իրականանայ։

Ու այն ատեն միայն Շ.ն իր հայրենի հողին վրայ, մեր մեծաքանչ մայր լեզուին եւ գաղափարին աչալուրջ պահակի դերը կատարած պիտի ըլլայ։

Մինչ այդ յարգանք քեզ, սիրելի «Յառաջ»։

ՆԵՐՍԷՍ

«ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ»

★

ԽՄԲ.— Փունջ մը տպաւորութիւններ, քաղուած Յառաջի այցելուներու Մատեանէն. —

Այցելեցի «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը։ Ցայտնում եմ ընկեր խմբագրին եւ իր գործակիցներին հիացմունքս իրենց նուիրուած եւ գաղափարական գործունէութեան համար։ Մեծ մխիթարութիւն էր ինձ համար այս այցելութիւնը Յառաջի։

19 – 10 – 1937 Ա. ԱԲԵՂԵԱՆ

***

«Յառաջ»ի խմբագրատո՞ւնը — գաղութահայութեան ուխտատեղին է։

ԲԺ. Ե. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

25, Օգոստ. 1947

***

Խորունկ յուզումով կ'արձանագրեմ տարիներու երազներէս մէկուն իրականացումը — տեսնել «Յառաջ»ը, հայ մամուլին ծաղիկը։ Այժմ, խմբագրապետին բացակայութեանն իսկ, «Յառաջ»ի տունին մէջ կը զգամ անոր ջերմութիւնը։ Թող յաւիտեան տա՛ք մնայ «Յառաջ»ի ընտանիքը, գաղութահայութեան տա՛ք սիրտը։

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԾԱՌՈՒԿԵԱՆ

24, Սեպ. 1947

***

Յարգանքներս իմ ամէնէն սիրած եւ ամէնէն համակրելի խմբագրին։

ԵՆՈՎՔ ԼԱԶԻՆԵԱՆ

8–12–1948

***

Ես հիացած եմ մեր մշակոյթով եւ արուեստով, Հիացած եմ մանաւանդ մեր մաքի մշակներով որոնք ծառայում են մեր ազգապահպանման։ Այդպիսի կենտրոններից է «Յառաջ»ը, եւ այդպիսի մաքի մշակներից է մեր յարգելի խմբագիրը, որը իր ամբողջ կեանքը նուիրել է մեր ազգի մշակոյթին։ Հեռու թէեւ Նրանից՝ Եւրոպա ճամբորդութեանս ընթացքին այցելեցի «Յառաջ»ի խմբագրութեան, իմ յարգանքը եւ գնահատանքը յայտնելու եւ մաղթելու յարատեւ յաջողութիւն։

Ես հպարտ եմ որ Հայ եմ։

Հպարտ եմ իմ ազգով, իմ մշակոյթով եւ իմ ազգի մաքի մշակներով։

ԴԵՒ

(Բանաստեղծ–Նկարիչ)

1949, Հոկտ. 17

***

Հասմ գացի եւ պապը տեսայ, եւ անշուշտ որ սափ առաւելութիւն մըն է այցելուին համար։ Բայց ահա երեք օրէ ի վեր Փարիզ եմ եւ դեռ չտեսայ հայ խմբագրութեան պապը — մեր Շաւարշը։ Վաղը երբ Լիբանան դառնամ, ի՞նչ պատասխան պիտի տամ այն բազմաթիւ ըկերներուս որոնք պիտի գան ինձմէ տեղեկութիւններ ուզելու «Յառաջ»ի տանուտէրի մասին։ Փունջերով բարեւներ բերած եմ հայ լրագրութեան փարոսի մշտարթուն պահապանին, եւ որովհետեւ հարուստ չեմ որ կարենամ ոսկի պսակ մը արտախուրել «Յառաջ»ի խմբագրի վաստակաւոր ճակտին շուրջ, ես յանուն «Յառաջ»ի ընթերցողներուն, իրեն կ'ընծայեմ ակնածոտ ողջոյնը, քանի որ Շաւարշ Միսաքեան իր քունն ու հանգիստն ալ զոհած է իր տպարանին, եւ սակ՝ իր թարմ երիտասարդութենէն ի վեր։ Ան թող թէ իր օրինակը վարակիչ ըլլայ։

ԵԴ. ՏԱՐՕՆԵԱՆ

30 Օգոստոս 1950

***

Թէեւ տասներեք տարի յետոյ նիւթական յառաջդիմութիւն չտեսայ, բայց թերթին ընթերցողներուն թիւը մեծ ուրախութիւն կը պատճառէ։ Այս կը փաստէ Եւրոպայի հայութեան կապը «Յառաջ»ին, կը հաստատէ մեր հաւատքը անոր ղեկը ձեռքերուն մէջ ունեցողին հանդէպ եւ կը քաջալերէ մեզ մեր յոյսերուն մէջ։

ՎԱՀԷ ՍԷԹԵԱՆ

Պէյրութ, 4 Նոյ. 1950

***

Փարիզ հասնելուս առաջին օրն իսկ պարտականութիւնս համարեցի այցելել Հայերին կենդրոն սիրելի «Յառաջ»ին։ Այս անկեղծօրէն եմ ասում, Հայերիս կենդրոն, Հայերիս, որոնք կ'ապրին ընդհանուր կապերով, որոնք թէեւ Սփիւռքի մէջ, բայց չեն մոռանայ որ մենք Հայերս պիտի ապրինք մի ընդհանուր հայկական միութեան մէջ։ Ուրիշ ի՞նչը կը դառնայ Փարիզ հայութեան հոգեւոր կենդրոնն

ՅԱՌԱՋ 1925 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ
ՁԱԽԷՆ ԱՋ.— Յարութիւն Գուռնազեան, Կ. Պետուշ, Շաւարշ Միսաքեան, Տիկին Միսաքեան, Հրանտ Սամուէլ, Շաւարշ Նարդունի, *ետեւը թերթին երկու գրաշարները ձախէն աջ՝* Արամ Եոփեան *եւ* Հրանտ Սբապեան

«ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ»

է, եթէ ոչ «Յառաջ»ի քարոզած դաղափարը:Այդ է որ առանց չափազանցելու կը զգամ որ «Յառաջ»ն է Փարիզի կամ Ֆըրանսահայ Հայութեան կեդրոնը ու թէեւ ես, հեռաւոր Իրանէն կը գամ, բայց կըրկին խնձ իրեն քաշեց «Յառաջ»ը ու իր հոգին: Կը մղածեմ որ այդ կեդրոնը — ինչպէս սիրտ ու հոգի աւելի ամուր եւ կանգուն մնայ ու իր կենդանի հոգին եւ աւիւնը նաեւ արիւն ուղարկի մեր բոլոր ցրուածներուն կենդանի պահելու համար — նաեւ հոգով:

Ց. ՀԱՆՆԱԶԱՐԵԱՆ

Թէհրան, 26-7-1951

***

Հայ մշակոյթի եւ հայրենի զգացումի ճշմարիտ ներկայացուցիչին՝ իմ հիացումի արտայայտութիւնս անկեղծօրէն:

Հ. Ս. Վ. ԱԳԸԼԵԱՆ
(Տեառւ Մուրատեան վարժարանի)

Մարտ 1950

***

«Յառաջ»ը դնահատած եմ միշտ իբրեւ ամէնէն աւելի խնամքով խմբագրուած թերթը հայ լրագրու մէջ, ուր «հայկական հարց»ի հայոց լուրերն ու գրականութիւնը նկատի առնուած են միշտ, թեր եւ դէմ նկատողութիւններով: Կը մտածեմ որ նոյն եռանդով յառաջ տարուին աշխատութիւնները, միշտ յօդուտ ազգին:

Հ. Ն. ԱԿԻՆԵԱՆ

17 Մայիս, 1952

***

Յուզիչ եւ քաղցր յիշատակ մը կը տանիմ հետս աշխատանքի եւ նուիրումի այս բոյնէն որ է «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

27-7-52 ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

***

Il est pénible pour un député libanais (élu au titre Arménien), de devoir exprimer son admiration à «Haratch», en langue française. Ainsi en a decidé le sort. Mais il convient dans n'importe quelle langue, de souligner ici le rôle éminent que joue le journal «Haratch» dans notre vie nationale. Et les pas de l'Arménien quel qu'il soit, de passage à Paris, doivent nécessairement le conduire à «Haratch» pour lui permettre de se retremper dans l'atmosphère arménienne. Je suis de ces Arméniens là, indépendement du fait que l'amitié prodiguée à mon ègard par Mr. Missakian et son èquipe m'incite à établir mon Q. G. provisoire au journal

14-12-54 D. TOSBATH

***

Օտար միջավայրի եւ Փարիզի նման մեծ ոստանի մը մէջ հայ թերթ հրատարակելը իրական հերոսութիւն է եւ մեծ աղգանուէրութիւն: Ամէն Հայ, կը խորհիմ, միայն յարգանք պարտի ունենալ նման հերոսներու նկատմամբ: Այս առթիւ իմ սրտագին դոհունակութիւնս հայ մամուլի եւ լեզուի մեծ հերոս՝ Գ. Շ. Միսաքեանին եւ անոր մեծ օժանդակ Շ. Նարդունիին եւ բոլոր անոնց՝ որոնք կը ջանան եւ կը նուիրեն հայ մամուլին եւ հայ լեզուին ի խնդիր:

ԵՂԻՇԷ ՍԻՐՄԱՋԱՆ

12 Յուլիս, 1955

« Ի ԽՈՐՈՑ ՍՐՏԻ »

*

«Յառաջ»ի մեր սիրելի խմբագիրը միշտ անողոք է եղած թէ իր անձին եւ թէ իր աշխատակիցներուն հանդէպ: Անողոք՝ անշուշտ բառին ազնուական իմաստով:

Արդարեւ հեռաւոր այս Ովկիանիայի մէջ, դիշերուան այս պահուն՝ յանկարծական յայտնուած փափաքի մը ինչպէ՞ս կրնամ գոհացում տալ՝ տողելու համար հապճեպով գրուած քանի մը նախադասութիւններ, «Յառաջ»ի հրատարակութեան երեսնամեակին առթիւ:

Երեսուն տարի ... Մտաբերեցէք թէ ի՛նչ կը ներկայացնէր Հայութիւնը Սփիւռքի մէջ 1924–25 թուականներուն:

Ազատուն խլեակներ՝ բնաւեր ու հալածական, մահուան սարսափը դեռ իրենց աչքերուն, ներկան անստոյգ, միջավայրը անծանօթ: Կատարեալ յուսալքում: Ոսկեղծ ու պատիր խայծեր ...

Հումկու բազուկ մը պէտք էր յուսահատ այդ ամբոխը ոտքի կանգնեցնելու եւ Հայկեան անպարտ կորովը արծարծելու համար անոնց սիրտերէն ներս:

Ազգապահպանման այդ դժուարին բայց ազնուական գործին լծուեցաւ «Յառաջ»: Սակայն այդ գործը գլուխ հանելու համար անհրաժեշտ էր ունենալ առողջ տեսակէտներ եւ զանոնք ընդհանրացնող հաւատաւոր անձեր:

Գրական հաճոյք է կարդալ «Յառաջ»ի կուռ ու իմաստալից խմբագրականները՝ գրուած գեղեցիկ հայերէնով եւ իւրայատուկ հատու ոճով: Գնահատուած իր քաղաքական հակառակորդներէն անգամ:

Դարձաւ ան դպրոց մը նորերուն թէ հիներուն համար, ինչպէս բսուած է յաճախ: Իր աշխատակից երիտասարդներէն շատեր իրենց պաշարը կը պարտին «Յառաջ»ի:

Ու երեսուն տարի վերջ, այսօր, եթէ Ֆրանսայի Հայութիւնը ոչնչացած չըլլալով՝ կ՚ապրի ազգային գիտակցութեամբ, առաւելաբար դարձեալ կը պարտի «Յառաջ»ի եւ իր անխոնջ խմբագրին:

Անցնող երեսուն տարիներուն ունեցանք քաղ. դոյնզգոյն օրաթերթեր ու պարբերաթերթեր: Բոլորն ալ չքացած են հրապարակէն: «Յառաջ» կը շարունակէ անխափան, միշտ աւելի առոյգ, աւելի կորովի, իբրեւ առաջին եւ միակ օրաթերթը Եւրոպայի:

Միայն այս պարագան կը բաւէ արդէն ցոյց տալու համար ժողովրդային համակրութիւնը հանդէպ այս թերթին:

Ու հիմա անպատմապահութիւն մը: Ես այն հայրենասէր Հայերէն եմ, որ բախտը ունին այս քանի մը օրերը «Յառաջ»ի խմբագրին մօտ անցընելու:

Արդ, սիրելի ընկեր Շաւարշ, մինչ Փարիզի մէջ կամ այլուր, ընկերներ ու բարեկամներ թերեւս կենացդ պարպեն շամփանեայի շիշեր, դուն լեցուր բաժակդ «Սեզառ»ի ակին ջուրով, եւ՝ «Մէն Վիքթոռ»ով, ու խմենք կենացը յաւերժական հայ ազգին, որուն համար կ՚արժէ աշխատիլ ու նաեւ հիւանդանալ ... ու թող գրիչդ մնայ միշտ դալար:

Ռուայեա, 27 Յուլիս

Ա. ՀԱՊԷԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ը ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

(Շարունակուած Բ. էջէն)

պէտքը կը զգան միշտ: Քառասունէն աւելի տարիներ անցեր են մեծ կործանումէն այդ լեռներուն վրայ, այն կարօտը զոր կը զգան շատեր՝ երբ կը հեռանան Փարիզէն: վեր: Բայց շատեր կը յիշեն դայն միշտ, հակառակ անոր որ դիրքի հասած են: Վէրք մըն է իրենց մէջ: Մեծ հարցական մըն է: Զայն յիշելու, պեղելու, վերլուծելու պէտքը կը զգան: Շատեր, կարօտը կը զգան իրենց նմաններուն ձայնին: Կամ կը հետաքրքրուին իրենց նմաններուն վէճերով: Կը կարդան: Կը կարդան, մինչ կիզիչ արեւը կը զարնէ ծառին կամ ծովին, մինչ ծառը կը ճօճուի, կամ ալիքները ալիքներուն կը զարնուին: Կը կարդան դաշտերու խաղաղութեան մէջ, բնութեան գեղեցկութեան մէջ, մինչ հովը կը փչէ, գետը կը հոսի, թռչունները կ՚երգեն: Կը կարդան կապոյտ, պայծառ երկինքին առջեւ: Արձակուրդին ամէնէն հաճելի պահն է այս ընթերցումը՝ ոմանց համար: Ոմանք, որքան ալ երջանիկ ըլլան, որքան ալ տարուած՝ բնութեան գեղեցկութիւններէն, մեծ պակաս մը կը զգան եթէ չկարդան հայերէն թերթ մը: Հայրենիք մըն է այդ թերթը՝ ընթերցողին համար: Այդ թերթը, որուն մէջ հայութիւն մը կ՚ապրի տակաւին, կեանք մը կը տարածէ տակաւին իր շուրջ, բեկորները փրկելու կ՚աշխատի եւ մշակոյթ մը կերտելու կը ձգտի: Այդ թերթը կը խօսի աւերակ, ամայի հայրենիքին քով բարձրացող նոր հայրենիքէն: Այդ թերթին մէջ է ցեղին ոգին, տառապանքն ու յոյսերը ցեղին, հաւաթարմութիւններն ու հաւատքը մեր ժողովուրդին, որ, բոլոր դժբախտութիւններէն վերջ, գլուխը վեր կը բարձրացնէ միշտ: Հայաշխարհ մըն է այդ թերթը: Կը կարդան զայն շատեր՝ ափերուն մէջ ու լեռներուն վրայ, ալ աւելի շատ կը կարդան զայն, այդ արտերուն մէջ եւ լեռներուն վրայ որ հայրենիքը կը յիշեցնեն: Ալ աւելի շատ կը կարդան զայն, երբ կը մօտենան բնութեան եւ կը մնան մինակ եւ մենութեան մէջ, կը մօտենան իրենց ինքնութեան:

Մեր հայրենակիցը չունէր այս բոլորը: Եւ սակայն յուզուած էր: Ալեկոծութեան մէջ էր:

Այս էր որ կը պատմէր ան՝ զարմացումով եւ հիացումով: Կը խօսէր: Մութը կ՚իջնէր քիչ քիչ: Կը նուաղէին քիչ քիչ գոյները: Լեռները ստուերներու կը վերածուէին քիչ քիչ: Հոսող ջուրերուն ձայնը աւելի խռովիչ արձագանգներ կը տարածէր: Գիշատիչ թռչուն մը ճիչը կը լուէր մերթ ընդ մերթ: Տխրութիւն մը կը ծաւալէր: Եւ սակայն վսեմ, վեհափառ բան մը կար ամէն կողմ: Կը փայլէին առաջին աստղերը, եւ աստղերու պէս կը փայլէին հեռաւոր տուներուն լոյսերը: Լեռները կ՚երեւային աւելի վեհ: Մեծ գեղեցկութիւն մը կար: Յաւիտենականութիւն, արարչական մեծութիւն, անըմբռնելի եւ անբացատրելի խորութիւն: Մեծ յոյս մը կար:

Ապրելու, քաղցրութիւն մը կար:

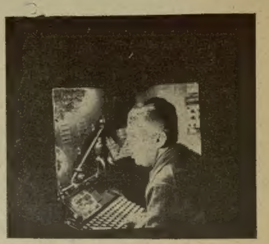
Կը խօսէր հայրենակիցը: Առաջին անգամ էր որ բացախած էր իր սիրտը՝ նման բանի մը համար: Ու կը զգայիք թէ գեղեցիկ էր այդ բացախումը: Բացուած եւ բացախած էր այդ սիրտը գեղեցիկ խոյանքի մը համար: Արթնցած էին յանկարծ անոր մէջ՝ դարերէն եկող ցաւերն ու կարօտները, արիւնը աւելի արագ շարժած էր: Աւելի արագ եւ ուժգին՝ զգացումներն ու յուզումը: Կը զգայինք թէ փոխուած էր մարդը, գեղեցիկ բան մը կատարուած էր իր մէջ: Դուրս եկած էր յանկարծ իր առօրեայ հաշիւներէն եւ զգացած էր հայութեան կարօտ մը: Կարօտը մեր տառերուն: Կարօտը՝ Հայու մը մօտենալու, եղբայրութեամբ մօտենալու: Զգացած էր ցեղին դժբախտութիւնը եւ անոր փրկութեան պէտքը: Թերթէն եկող լոյսը զգացած էր, մնալով մինակ, ինք-զինք մինակ զգալով լեռներուն վրայ: Իր հայութիւնը գտած էր:

Կը խօսէր, եւ ականջ կուտայի իրեն: Կը խօսէր եւ վերջալոյսը աւելի գեղեցիկ էր իր ձայնով: Ականջ կուտայի իրեն եւ կը նայէի:

Խաղաղութիւն մը՝ ալեկոծութեան մէջ, տեւականութիւն մը՝ յաւիտենականութեան պէս:

Ամբողջ հոյակապ վերջալոյս մըն էր լեռներուն վրայ, որոնց վրայ «Յառաջ» մը տեսնուած էր:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

«Յառաջ»ի տողաշար Արամը՝ *որ երեսուն տարի է «Յառաջ» կը շարէ:*

ՔԱՆԻ ՄԸ ԳԻԾԵՐ

(Շարունակուած Բ. էջէն)

Այս բոլորը տալ ընդունելի եւ բաւարար սահմանի մէջ համեստ ծաւալով մը, դիւրին աշխատանք մը չէ բայց որուն յաջողութեան գաղտնիքը ունի «Յառաջ»: Անշուշտ այս է պատճառը որ բազմաթիւ թերթեր ամէնէն շատ «Յառաջ»էն կ՚առատպեն, իրենց աշխատանքը դիւրացնելու համար, բայց որոնք շատ յաճախ բարեխիղճ չեն գտնուիր աղբիւրը ցոյց տալու չափ:

Այս չափուած ու ձեւուած ճոխութիւնն ալ սակայն պիտի չբաւարարէր մեզ եթէ ան մեզի տրուէր աղճատ ու այլանդակ լեզուով մը՝ որ դժբախտաբար այսօր տիրաբար կ՚իշխէ մեր հրատարակութեանց մեծագոյն բաժնին մէջ:

«Յառաջ» յստակ եւ առոյգ լեզու մը ունի, որով հետեւ նախ լեզուին պաշտամունքն ու աչքն ունի: Մեր այս ցաւալի կացութեան մէջ մեր թերթերը, մանաւանդ անոնք որ անմիջական շփման մէջ են լայն խաւերու հետ, կոչումն ու պարտականութիւնը պէտք է ունենան պահելու եւ պաշտպանելու միակ գանձը որ տակաւին կը մնայ մեր բաց ափերուն մէջ, բայց որ իրենք են առաւելապէս այդ գանձը հողմացրիւ վատնողները: «Յառաջ» կը ջանայ սահմանափակել չարիքը, խրատելով թէ սաստելով, յորդորելով թէ մեղադրելով: Այլ մանաւանդ կոկիկ ու գեղեցիկ լեզուին օրինակը տալով: Այս ալ իրապէս բացառիկ երեւոյթ մըն է մեր օրերու օրայրութեան մէջ:

«Յառաջ»ի երեսնամեակին առթիւ կ՚ուզեցի այս քանի մը յայտնի ու ծանօթ իրողութիւնները արտայայտել միայն, մաղթելով որ նոյն թափով եւ նոյն նուիրումով շարունակէ իր հայանուէր առաքելութիւնը, տակաւին շատ «ամեակ»ներ եւ իր առօրեայ այցով անպակաս ընէ մեր յոյսը լաւագոյն ու լուսաւոր ապագայի մը՝ որուն անխախտ հաւատքն ունինք մենք:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

« ՅԱՌԱՋ »Ի ՔՍԱՆԸՀԻՆԳԱՄԵԱԿԸ

1950 Օգոստոսին մեր Վալանսի պաշտօնակիցը անակնկալը բրած էր նուիրելով հետեւեալ տողերը *Յառաջի* 25ամեակին առթիւ ...

Parmi les preuves de vitalité que manifeste la colonie arménienne dispersée en France, l'une des plus significatives est l'existence d'un journal quotidien «Haratch» qui depuis 25 ans constitue le lien fraternel entre les malheureux habitants éloignés de leur pays.

C'est, en effet le 1er Août 1925 que paraissait le 1er numéro de ce quotidien. Les 25 ans d'existence n'ont été marqués que par les 4 ans d'interruption de l'occupation allemande durant lesquelles le journal a aussitôt cessé de paraître. Durant toutes les autres années de sa vie «Haratch» a constitué la Tribune libre des Arméniens de France, et malgré tout les malheureux dispersés, loin de leur patrie, ont trouvé des informations, des chroniques et surtout des articles de fond de Mr. Missakian, Arménien fidèle à sa patrie en même temps qu'ardent francophile.

«Dauphiné Libéré»
5 Août 1950

ՈՂՋՈՅՆՆԵՐ

Մարսէյլ՝ 24 Յուլիս, 1955

Սիրելի ընկ. Շ. Միսաքեան,

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Մարսէյլի, արուարձաններու եւ շրջաններու բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու ընկերներուն կողմէ, Շրջ. Կոմիտէն իր ընկերական անկեղծ ողջոյնները կը հաղորդէ ձեզ՝ եւ ձեր միջոցաւ նաեւ՝ բոլոր խմբագիր, աշխատակից ու գործակից ընկերներուն եւ բարեկամներուն, «Յառաջ»ի հրատարակութեան երեսնամեակին առիթով :

Այսօր, կրնաք վստահ ըլլալ որ մեծ դեր վերապահուած է «Յառաջ»ին : Անոր կանոնաւոր եւ յարատեւ հրատարակութիւնը՝ անգնահատելի ծառայութիւններ մատուցած է ֆրանսահայ գաղութին, երկրի օրէնքներուն եւ պայմաններուն ծանօթացման տեսակէտէն : Միւս կողմէ, երեսուն տարիներ շարունակ, «Յառաջ»ը եղած է ազգաշունչ ոգիով դպրոց մը, յոյսի եւ լոյսի իրական կանթեղ մը տարագիր եւ աստանդական հայութեան ցիր ու ցան բեկորներուն համար, որոնք, միջազգային առօրեայ անցուդարձերուն ծանօթանալով հանդերձ, ջերմօրէն գնահատած են «Յառաջ»ի ճշմարիտ հայրենասիրութեան գաղափարը, հայ լեզուին ու մշակոյթին հանդէպ անոր ցոյց տուած անշահախնդիր նախանձախնդրութիւնը, եւ ազգովին տոկալու, յարատեւելու անխորտակելի կամքը :

Իբրեւ գաղափարական ջահակիրը Հ. Յ. Դաշնակցութեան, լիայոյս ենք որ, ինչպէս անցնող երեսուն տարիներուն, ասկից ետքն ալ «Յառաջ» միշտ բարձր բռնած Հայ Ազատագրութեան փառապանծ դրօշը, անդադար ի լուր աշխարհի պիտի չեփորէ Հայկ. Դատի արդարութիւնը եւ հայ ժողովուրդի անկապտելի իրաւունքները իր պապենական հողերուն վրայ ունենալու իր Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ հայրենիքը :

Այս երեսնամեակի հանդիսաւոր առիթով՝ ի բոլոր սրտէ ողջունելով ձեզ եւ ձեր կատարած թանկագին աշխատանքը՝ ազգապահպանման տեսակէտէն, կը մաղթենք նոր եւ աւելի արդիւնաշատ տասնամեակներ մեր սիրելի «Յառաջ»ին համար, այն հաստատ համոզումով, որ մօտաւոր ապագային, հայ ժողովուրդն ալ յուսով պիտի տեսնէ իր դարաւոր բաղձանքներուն իրականացումը, եւ այստեղ՝ օտարութեան մէջ հազար զրկանքներով ու դժուարութիւններով հրատարակուող Եւրոպայի առաջին հայ օրաթերթ «Յառաջ»ը, իր ժողովուրդին հետ պիտի փոխադրուի բուն հայրենիքին մէջ, դառնալով նաեւ առաջին մեծ օրաթերթը Միացեալ, Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի ժողովուրդին համար : Կեցցէ «Յառաջ»ը : Սրտագին մաղթանք, նոր եւ արդիւնաւոր տասնամեակներու համար : Ջերմագին շնորհաւորութիւններով եւ ընկերական սիրալիր բարեւներով՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷ

***

Փարիզ, 26 Յուլիս, 1955

Սիրելի «Յառաջ»ին,

30 տարիներ անընդհատ «Յառաջ»ը արծարծած է այս օտար ափերուն վրայ հասակ նետող երիտասարդութեան հարցը. ան շարունակ քաջալերած է հայ իրականութեան մէջ, ամէն երիտասարդական ձեռնարկ, զօրավիգ հանդիսացած է անոնց, նպաստած հայեցի դաստիարակութեան եւ պարզած է բոլոր խոչընդոտները ցոյց տալով նոյնպէս զանոնք դիմագրաւելու միջոցները :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութիւնը գիտակից է որ «Յառաջ»ը 1945-ին մեծապէս օժանդակեց Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հիմնադրութեան :

Այդ թուականէն ի վեր «Յառաջ» չի խնայեր ոչ քաջալերանք ոչ աջակցութիւն որպէսզի օրէ օր աւելի զարգանայ մեր շարժումը :

Իր երեսնամեակին առիթով յանուն գիտակից երիտասարդութեան կը մաղթե՛նք «Յառաջ»ին երկար եւ բեղուն գործունէութիւն որպէսզի նորանոր երիտասարդ սերունդներ հասնին իր խանդավառ շունչով :

Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

***

27 Յուլիս, 1955

Սիրելի եւ մեծ ընկեր,

«Յառաջ» օրաթերթին երեսնամեակին առթիւ, « Հայաստան» ամսաթերթին խմբագրութիւնը, բերելով իր ողջոյնները, կը խորհի թէ «Յառաջ» այն յառաջընթաց մարտիկն է, որուն ամէն մէկ նուաճումը մեզ կը մօտեցնէ եւ մեզ կը միացնէ Հայաստանին : Ուստի թոյլ տուէք կարգախօս դարձնել.— Յառաջ դէպի Հայաստան եւ Հայաստան միշտ յառաջ :

Բոցավառ ողջոյն Յառաջի բոցերով
Խմբագրութիւն ՀԱՅԱՍՏԱՆի
(Օրկան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի)

***

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շրջանային վարչութիւնը իր բոլոր մասնաճիւղերով ջերմօրէն կը շնորհաւորէ «Յառաջ»ի երեսնամեայ օգտաշատ գոյութիւնը :

« Յառաջ»ը Ֆրանսահայութեան համար եղած է եւ կը մնայ առօրեայ անհրաժեշտութիւն մը :

Յարատեւ գործունէութեան սրտագին մաղթանքներով՝

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

***

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի ՈՂՋՈՅՆԻ ԽՕՍՔԸ

«Համազգային» Մշակութային եւ Հրատարակչական Ընկերակցութեան Փարիզի Մասնաճիւղը կը փութայ իր ողջոյնի խանդավառ խօսքը ուղղել «Յառաջ» օրաթերթին, իր երեսնամեակին առթիւ.

Իր հիմնարկութեան քսանեւհինգամեայ տարեդարձի հանդիսութիւններու առթիւ, «Համազգային» Ընկերակցութիւնը, իր բոլոր մասնաճիւղերով, երախտագիտական զգացումներ ունեցաւ Սփիւռքի այն մամուլին հանդէպ, որ կարեւոր եւ անգնահատելի դեր մը ունեցաւ իր ձեռք բերած բարոյական եւ նիւթական յաջողութիւններուն համար :

Փարիզի մեր մասնաճիւղը մասնաւոր գոհունակութեամբ կ'արձանագրէ հետեւաբար «Յառաջ»ի երեսնամեակին առթիւ, թերթին կատարած բարոյական օժանդակութիւնը եւ մեր ձեռք բերած յաջողութիւնները, քանի որ ամէն անգամ, անոր էջերը մեզի տրամադրուած էին : Այդ կերպով «Յառաջ» եւս մեր ունեցած ժողովրդական համակրութեան մէջ իր կարեւոր բաժինն ունի : Ֆրանսահայ կեանքին երեսնամեակի պատմութեան արձագանգը «Յառաջ»ի էջերէն պիտի առնեն ապագայ պատմագիրներն ու թերթին էջերը պրպտողները :

Փարիզի « Համազգային»ը իր բոլոր անդամակիցներուն եւ համակիրներուն զգացումներու թարգմանը կը հանդիսանայ, մաղթելով որ «Յառաջ» օր մը ի վիճակի ըլլայ աւելի ընդարձակելու իր էջերը, եւ ինչպէս միշտ, դառնալու համար իրական հայելին Ֆրանսահայ գաղութին :

« ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ»Ի
ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
26 Յուլիս, 1955 ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

***

Սիրելի ընկեր Շաւարշ,

Անսահման հրճուանքով կ'ողջունեմ սիրելի «Յառաջ»ի երեսնամեակը : Անգնահատելի եղաւ երեսուն տարիներու ընթացքին անոր կատարած ծառայութիւնը Սփիւռքի Հայութեան, ի մասնաւորի Ֆրանսահայ գաղութին :

Կը մաղթեմ որ դեռ շատ կեանք ունենաս առաւելագոյնը կարենալ տալու համար մեր տարաբախտ ժողովուրդին, որուն բարօրութեանը եւ զարգացմանը ի խնդիր ոչինչ խնայեցիր : Միանգամայն համոզուած եմ որ ինչպէս կը գրես միշտ, այսօր եւս նոյն հաստատ ճամբով եւ նոր կորովով պիտի տանիս այն ծանր պարտականութիւնը, որ դրուած է ուսերուդ վրայ :

Ուստի այս հանդիսաւոր առիթով կը խնդրեմ ընդունիլ սիրելի ընկեր Շաւարշ, սրտագին շնորհաւորութիւններս եւ անկեղծ մաղթանքներս :

Ընկերական ջերմ բարեւներով

Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Մարսէյլ, 25 Յուլիս 1955

Imp. Araxes - 46, Rue Richer, Paris (9e)

ՎԱՍՏԱԿԸ ԵՒ ԻՐ ՊՍԱԿԸ

(Շարունակուած Ա. էջէն)

բակ, կը մատնէն ինքնագոհութիւն մը, անսահման ինքնագոհութիւն մը, ո՛ւհ, զրաղը տանի : Գոհ են իրենցմէ, իրենց ինքնաբաւութենէն : Ջեն ամչնար ու կը պարծենան արտով մը, ուր ցանքը ոչ միայն նօսր է, այլ եւ նոյնիսկ աճած չէ :

Սխալ չհասկցուի՛մ, — ինքնագոհութեան դէմ այս փիլիպպականս կարօտ մը չէ դժգոհութեան, որ նախ Հուրիյէթէն, յետոյ առաջին մեծ պատերազմէն ետքը մակրդեց դժուարահաճութիւն մը, որուն սերը Օշական կերաւ ցյագուրդ, բայց, իր մահէն առաջ, կտրեց պնակը : Օ՛, պիտի շուզէի ծիծաղելի դառնալ՝ պահանջելով դժուարահաճութեան հանգամանքը, զոր նոյնիսկ ուրիշ ինքնաբաւ ժողովուրդներ թաղեցին երկու մեծ պատերազմներու միջոցին մէջ : Ափսո՛ս մեզի, մերիններն հողվրտիքին վրայ բուսաւ ինքնահաճութեան անպիտան ծաղիկը :

Ուրիշներ ընդհանուր այս անսուսպութիւնը ծածկելու ձեւով մը՝ Հայաստանի գրականութիւն կը ցանեն իրենց դդմաստանին մէջ, (վա՛յ, տառ՛նկ բախ, մասնութիւն ըրիր), առանց գիտնալու թէ « գրականութիւնը հազով կ'ըլլայ» տեսութիւնը անհամ դարձաւ այլեւս մեծմօրս հէքեաթներուն չափ : Հողին տուա՛ծն ալ գիտենք, ջուրին տուածն ալ, հարկ չկայ գիմանալու՝ փորձելով շուկայ հանել անսուաղ կենդանին եւ անուշ ծաղիկը, սուղ ծախելու համար մեզի :

Ահա հրապարակը :

Ահա հրապարակը, որու դէմ կը ծառանաս, երեսուն տարիէ ի վեր :

Դուն, ընկեր « Յառաջ », եռուն֊քավէկ հպարտ, կ'աշխատիս բարեխառնութիւն բերել հրապարակին : Ոչ երբեք բարեկամ ինքնագոհութեան, ոչ ալ բոլորովին համակիր դժուարհաճութեան, կը ջանաս « փրկել », — դիւրինը խառելի, դժուարը խառելի, որովհետեւ երկուքն ալ քանդիչ՝ այն պայմաններուն մէջ ուր կը գտնուինք, դուն կը փորձես իրապաշտութիւն մը որ բարեխառնութիւն է, բարեխառնութիւն մը որ իրապաշտութիւն է : Դուն կը հետապնդես հիմնականը, — լեզուն : Առանցք համարելով լեզուն, անոր կը կապես աւանդութեանց շարժակը (մոթէօր), ըսենք՝ Հայկազանց ոգին, եւ քաղաքակրթութեան անիւը, ըսենք՝ յեղափոխական եւ յառաջապահ գաղափարներու գիւը :

Երեսուն տարի աշխատեր ես այս ձեւով, — չես յուսահատած, չես վհատած, չես ընկրկած, նոյնիսկ երբ մէկը վերիվայրերէն, զորս ներկայացուցի, ուզեր է պախ քամել բաժակիդ մէջ : Հերոսութիւն կը խորհրդանշէ եռուն֊քդ :

Եռուն֊քդ դէպի քառսունք՝ յառա՛ջ, նաեւ գինին ի ձեռին, պոռիր՝ նախանձողին : Հուռա՛ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋԱՆԸ

Ուրբաթ իրիկուն նախավերջին հանգրուանը հասաւ Թուր :

« Ժացոյցի հանգրուանի»ն առաջին հասար Պելժիացի Պրաքառ որ վերջին վայրկեանին վրայ վտանգ մը ըլլալ Պօպէին համար : Շաբաթ վերջին հանգրուան՝ դէպի Փարիզ, ուր երթեւեկի համար մասնաւոր միջոցներ ձեռք առնուած են :

ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐ ԵՐԿՐԱԳՈՒՆՏԻ ՇՈՒՐՋ

Ամերիկեան կառավարութիւնը որոշած է «արուեստական արբանեակներ» պատրաստել, որոնք տարածքին մէջ նետուելէ ետք պիտի դառնան երկրագունտին շուրջ : Պիտի ծախսուի տասը միլիոն տոլար, եւ ձեռնարկը յլացուած է «Աստեղագիտութեան Տարի»ին առթիւ, որ պիտի տեւէ 1957 Յուլիսէն մինչեւ 1958 Դեկտեմբեր :

Առաջին արբանեակը հաւանաբար արձակուի 1957ի Յուլիսին, երեք մղիչ հրթիռներու օգնութեամբ : Առաջինը զայն պիտի բարձրացնէ մինչեւ քսան քիլմ., Երկրորդը՝ մինչեւ մօտ 350 քիլմ., իսկ երրորդը՝ ժամական 28.000 քիլմ. հորիզոնական արագութիւն մը պիտի պարգեւէ անոր, որուն շնորհիւ գունտը, առանց մղիչ մեքենայի օգնութեան, պիտի դառնայ երկրագունտին շուրջ, 7էն 10 օր, իւրաքանչիւր շրջան՝ 90 վայրկեանի մէջ : Յետոյ ինքնիրեն պիտի քայքայուի եւ փոշիի ձեւին տակ վերադառնայ երկիր : Ջմերուկի մը մեծութեամբ, այս նախատիպ արբանեակները պիտի կրեն զանազան չափացոյցներ եւ մեքենաներ, մասնաւորաբար «ելեկտրոնական ուղեղ» մը, որուն շնորհիւ մթնոլորտի խաւերէն վեր գտնուող տարածքին յատկանիշները պիտի հեռարձակուին դէպի զանազան աշխատանոցներ, Մ. Նահանգներու մէջ թէ այլուր : Որովհետեւ, ինչպէս Ուաշինկթըն կը հաղորդէ, այս փորձերը պիտի կատարուին միայն գիտական նպատակներով, բոլոր պետութիւններն ալ պէտք է մասնակցին, եւ Մ. Նահանգները պիտի հաղորդեն ձեռք ձգուած արդիւնքները գիտական բոլոր կաճառներուն եւ «Խորհրդային Ռ. Միութեան» : Նաեւ՝ Արբանեակներուն հոլովոյթը պիտի քննուի Երկրէն :

Կը յուսացուի որ գիտական շատ կարեւոր տեղեկութիւններ ձեռք բերուին «Մթնոլորտէն անդին» մասին, մասնաւորաբար կոսմական եւ անդրմանիշակագոյն ճառագայթներու մասին, որոնք շատ տկարացած ձեւի տակ կը հասնին մինչեւ Երկրին մակերես, մասամբ ծծուած ըլլալով օդի զանազան խաւերէն : Արդարեւ, այն բարձրութիւնները զորս պիտի հետապնդեն այս արուեստական արբանեակները, — 300էն 500 քիլմ., գրեթէ զուրկ են մթնոլորտէ : Միայն 300 քիլմ.ի բարձրութիւնը դեռ կը գտնուին շատ նօսրացած օդի խաւեր :

Կը կարծուի նաեւ որ շնորհիւ այս փորձերուն կարելի պիտի ըլլայ կատարել շուտով միջաստղային ճամբորդութիւններ ալ, նախ «աստեղանաւը» առանձինն, յետոյ մարդոցմով :

× Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆՆ ալ ժամանակէ մը ի վեր կ'աշխատէր նոյն ուղղութեամբ. Վերջերս պաշտօնապէս կը հաղորդէր թէ գիտնականներէ բաղկացած կոմիտէ մը, Սէտովի, Քափիցայի եւ աստեղագէտ Վիքթոր Համբարձումեանի մասնակցութեամբ, կը զբաղի «արբանեակ աշխատանոցի» մը շինութեամբ :

Աոջի օր, Մոսկուայի անթենը նորէն հաղորդեց այս լուրը, աւելցնելով թէ « արբանեակը » շուտով պիտի արձակուի տարածքին մէջ : Սակայն չեն տրուիր մանրամասնութիւններ ոչ այդ «թռչող աշխատանոցին», ոչ ալ արձակման թուականին մասին :